חֵיל־הָרַגְלִים תּוֹקֵף

צבא הגנה לישראל
הוצאת "מערכות"

הוצאת „מערכות"

מסעי־המלחמה בא"י

מאת

פילד־מרשל א. פ. ויול

דברי מבוא

רב־אלוף י. דורי

*

קומנדו

ספר־ימים של אזרח בורי

מהמלחמה הבורית

מאת

קול' דניס רייץ

*

מסעי קובפאק

קורות חטיבה פרטיזנית

מאת

גנ'־מיור פ. ורשיגורה

*

תותח, פגז ורקיטה

פרקים בבליסטיקה

מאת

מיור־גנ' ס.ס. היימנס

זירת אירופה
במלחה'ע הראשונה
קוי החזית
בשנת 1917
רוסיה
מוסקבה
פטרוגראד
שטוקהולם
קריסטיאניה
שבדיה
דנמרק
קופנהאגן
הים הבלטי
ריגה
ליטא
אנגליה
לונדון
אמשטרדם
האג
בלגיה
המבורג
דנציג
טננברג
גרמניה
ורשה
פולין
פינסק
קובל
לבוב
גליציה
מוהילב
קיוב
אוקראינה
אודיסה
הים האזובי
קרים
הים השחור
קונסטנצה
ורנה
בולגריה
סופיה
קושטה
צרפת
פריס
רימס
ורדן
ננסי
בלפורט
שביצריה
וינה
בודפשט
אוסטריה-הונגריה
קפורטו
טריאסט
ונציה
פולה
הים האדריאטי
בוסניה
בלגרד
סרביה
בוקרשט
רומניה
אלבניה
יון
סלוניקי
דרדנלים
מרסל
קורסיקה
רומא
סרדיניה
איטליה
הים התיכון

לס/אלוף שלום צרור - מדריך צוות ד מחזור ג'
מחניכי הצוות

[illegible]

חֵיל־הָרַגְלִים תוֹקֵף

תרגום ספרו של א. רומל — פלדמרשל גרמני במלחמת־העולם השניה — על נסיונותיו כקצין־רגלים במלחמת 1914—1918

צבא הגנה לישראל
הוצאת «מערכות»

נדפס בישראל

תשי"ד

1953

בית הדפוס הצבאי 665

* * *

ההחלטה להוציא את ספרו של רומל, „חיל־הרגלים תוקף", חייבה כמה וכמה שיקולים. השיקול שהכריע לחיוב היה הצורך לתת בידי אנשי צבא־הגנה־לישראל ומפקדיו (של היום — ושל מחר) את מלוא הספרות הצבאית המאלפת אשר יש בה כדי להכשירם הכשרה מושלמת למילוי תפקידם הקשה.

בזכרונותיו של קצין בריטי אחד, שהתמכר בלהט ובשקידה למקצוע איש־צבא, מסופר כיצד נשאר, באחד ימי־הנסיגות שבראשית מלחמת־העולם הראשונה, פצוע ברגלו, במחבוא־שיחים בצדי־דרך; פלוגת־רגלים גרמנית ערכה את חניתה בסמוך, מעבר לכביש — והוא, הפצוע ונתון בסכנה, גרר עצמו בחשאי, בזחילה, אל קצה סוללת הכביש, כדי להתבונן התבוננות־יתר בעריכת החניה, בהצבת הזקיפים ובנקיטת סידורי־המגן של „חיל־הרגלים בעל האימון המשובח שבעולם" — אשר, לפי מיטב אמונתו־הוא, צריך היה למגרו ולנתצו לרסיסים, למען יוכל להתקיים החופש בעולם.

חיל־הרגלים הגרמני במלחמת־העולם הראשונה היה, אמנם, ראוי לציון זה. בהמשך שנות המלחמה נתגלו בו עד מהרה מגמות וחיפושים טקטיים, אשר היה בהם משום התוית־דרך לאותה ההתפתחות הטקטית שנתבלטה־ביותר במלחה"ע השניה. אף כיום רב עדיין ערכו המאלף של עיון בתיאורי קרבותיהם של מחלקות ופלוגות רגלים הכלולים בספר המוגש בזה בעברית. וביחוד רב הנו בשביל חבר המפקדים הזוטרים והבינוניים — מן הסמל שבמחלקת־הרגלים ועד למפקד הפלוגה, אשר עליהם, אולי יותר מכל, תרבץ מעמסת־ההכרעה בשדות־הקרב העתידים של צה"ל, בבוא שעת פורענות.

כמעטכ כל ספר שנכתב ע"י איש־צבא — תכונתו להבליט את ערך חייליו־הוא ולהקל, אם בהרבה ואם במעט, בערך חיילי היריב. כל קשירת־כתרים לגרמנים ודאי שאינה ערבה לאזננו. אך לא זה הוא העיקר שבספר. העיקר בו — התועלת המקצועית־צבאית הבלתי־מפוקפקת הצומחת מן העיון בו. לשם כך ניתן הוא עתה בעברית.

הוצאת הספרים מקוה כי לכך ינוצל, בשקידה ובהבנה, על־ידי הקצין והסמל בצבאנו — בחיל־הרגלים, ואף בחילות האחרים.

הוצאת „מערכות"

הקדמה

שעה שהמיכון כובש דרכו ברמה, וקטני־אמנה מחפשים לבעיות הלחימה פתרון קל, זול ופשוט — פתרון שיש בו מן הנוסחה — נדחקת אמנות לחמת־הרגלים, וכמוה ערכו של הרגלי, לקרן־זוית.

אי־לכך חשוב וכדאי תרגומו של ספר זה, שכן הוא מעלה, בבהירות יתרה, את נסיונם המובהק של לחמת־הרגלים ושל החייל הרגלי עצמו. הספר הדגיש הדגשת־יתר את ערכה של ההתקפה כצורת הלחימה היחידה להשגת ההכרעה והנצחון. הרוח התוקפנית מודגשת לגבי לחימה בכל תנאי־קרקע ובכל יחס־כוחות, בין שהעדיפות היא לנו בין שהיא לאויב — או, שעה שקיים שויון־כוחות מוחלט.

תכונותיה של אמנות לחמת־הרגלים מוצאות ביטוין המלא בפרשיות ספר זה — בחינוך מנהיגים זוטרים, בגילוי יזמה, באימון יעיל, שמטרה ברורה לפניו, בשימוש הנכון של סוגי הנשק הרגלי ופני־הקרקע. מודגשת בו בספר המנהיגות הדינמית של חיל הרגלים — וראוי הוא על כן, שכל חייל רגלי וכל איש צה״ל יקרא בו בעיון.

אלוף חיים לסקוב

חלק ראשון:

מלחמת התנועה בבלגיה ובצפון צרפת

1914

פרק ראשון

היציאה לחזית, 1914

1. ההתחלה: — מבצר אולם, דרום גרמניה, 31 ביולי 1914

סכנת המלחמה מאיימת על העם הגרמני בכל קדרותה. כל הפנים רציניות ודאוגות! שמועות־שוא מתפשטות במהירות הגדולה ביותר וממלאות את האויר. כל לוחות־המודעות הציבוריים הוקפו קהל מאז עלות השחר. העתונים יצאו בהוצאות מיוחדות בזו אחר זו.

בשעה מוקדמת עברה בסך הסוללה הרביעית של הרגימנט ה־49 של ארטילרית־השדה דרך עיר־הקיסרות העתיקה, ושירת „המשמר על הרהיין"*) הדהדה ברחובות הצרים. חלונות הבתים נפתחו. ההמון בנעריו ובזקניו השתתף בשירה והצטרף למסע מתוך התלהבות.

רכבתי, כלויטננט חי"ר וכמפקד־מחלקה בסוללת־הפרשים הנאה שצורפתי אליה מאז חודש מארס. רכבנו באור הבוקר הזוהר וביצענו את תרגילינו הרגילים, ואחר חזרנו למקומנו בליווי המון נלהב שְמנה אלפי איש. אחר הצהרים, בעת שבחצר הקסרקטין עסקו בקנית סוסים נוספים לסוללה, השגתי שחרור מסיפוחי. היות והמצב נראה רציני ביותר, השתוקקתי לחזור אל הרגימנט שלי, רגימנט חי"ר ה־124 (הוירטמברגי הששי) של המלך וילהלם הראשון; לחזור אל אנשי בפלוגה השביעית, שעל אימוניהם פיקחתי בשנתיים האחרונות. ארזתי בחפזון את חפצי המועטים בעזרת הרובאי הֶנלֶה, ובשעה מאוחרת באותו ערב הגענו אל וַינגאַרטן, עיר־המצב שלנו.

ב־1 באבגוסט 1914 היתה פעילות רבה בקסרקטין הגדודי — בנין המנזר הגדול והעתיק בוַינגאַרטן. נעשו ניסויים בציוד־שדה! התיצבתי במטה להודיע על גמר תקופת העדרי וברכתי את אנשי הפלוגה השביעית, שאליהם, לפי המשוער, עמדתי להילוות לשדה. הפנים הצעירות קרנו כולן משמחה, התלהבות וצפיה. היש טוב מאשר הסתערות על האויב בראש חיילים כאלה?

---

*) Die Wacht am Rhein — שיר לאומי גרמני, שפרסומו מאז שנת 1870.

ב־18.00 ביקורת גדודית. לאחר בקרה יסודית של הגדוד במדי־שדה האפורים, נשא קולונל האַס נאום נלהב. ברגע שהתפזרנו הגיע צו־גיוס — ההכרעה נפלה! צהלות הצעירים הגרמנים הששים אלי קרב פעמו בבניני המנזר העתיקים והאפורים.

ה־2 באבגוסט — שבת הרת מאורעות; תפילות־הפרידה נערכו באור השמש הזוהר. בערב עבר הרגימנט הוירטמברגי הששי הגאה בסך, בצעד קצוב ולקול התזמורת, דרך עיר־המצב, על מנת לעלות ברכבת בראַבנסבורג. המונים ליוונו בדרכנו. זרם בלתי פוסק של רכבות־צבא התקדם מערבה, כלפי החזית הנתונה בסכנה. הגדוד יצא לדרכו עם ערב לקול תשׂוּאות אין קצה. לאכזבתי הרבה נאלצתי להשאר כמה ימים על מנת להביא את העתודות. חששתי פן אחמיץ את הקרב הראשון.

המסע לחזית ב־5 באבגוסט, דרך העמקים והגיאיות היפים של המולדת, ולקול תשואות עמנו, היה נהדר. הגייסות שרו ללא הפסק ובכל תחנה המטירו עליהם פירות, שוקולדה ועוגות. בעברנו דרך קוֹרנוֶאסטהיים ראיתי את משפחתי במשך דקות ספורות. עברנו את הרהיין במשך הלילה. זרקורים צלבו קרניהם בשמים בחיפוש אחר מטוסים או ספינות־אויר של האויב. שירתנו שככה. החיילים ישנו בכל מיני מצבים על הספסלים ועל הרצפה. אני נסעתי בקטר, מתבונן רגע באש המהבהבת של דוד־הקיטור, ומשנהו — אל ליל־הקיץ הרוחש והחמים, ומתחבט בשאלה מה יביאו הימים הקרובים. לקֶאניגסמַכֶרן ליד דידאֶנהופן הגענו בערב ה־6 באבגוסט, שמחים להחלץ מצפיפות הקרוֹנוֹת. צעדנו דרך דידאנהוֹפן לרוֹקסואילר. דיד׳אנהופן לא היְתה מראה מלבב בסימטאותיה ובתיה המלוכלכים ותושביה הבלתי ידידותיים. הכל היה כה שונה מביתי בשוֹאַביה. המשכנו לצעוד, ועם רדת הלילה ניתך עלינו מטר־עוז. במהרה לא נשאר אף בגד יבש על גופנו, והתרמיל הספוג מים העיק בכבדו. התחלה נאה! יריות בודדות נשמעו במרחק. עם חצות הגיעה מחלקתנו לרוקסואילר בלי אבידות במסע בן שש השעות. מפקד־הפלוגה, הלויטננט־הקשיש מחיל המילואים בֶּמֶרְט, המתין לנו. משכבים צפופים על חבילות־קש היו מנת חלקנו.

2. על הגבול

במשך הימים הקרובים התיך התרגול הנמרץ את כוח־הקרב של פלוגתנו למקשה אחת. מלבד תרגילים מחלקתיים ופלוגתיים הוטלו עלינו תרגילי־קרב, אשר הדגישו כולם את חשיבות השימוש באֵת. עם זאת עברו עלי ימים אחדים גשומים וחסרי מאורעות על המשמר עם מחלקתי בקרבת

בולינגן. כאן סבלנו אני וכמה מאנשי מהפרעות־קיבה, כתוצאה מהמזון השמן והלחם הטרי.

ב־18 באבגוסט התחלנו את התקדמותנו העיקרית צפונה. רכבתי על סוסו השני של מפקד פלוגתי. בשירה עליזה עברנו את גבול גרמניה־לוכסמבורג. יחס התושבים היה ידידותי, והם הגישו פירות ומשקה לגייסות הצועדים. נכנסנו לבודאֶרסבּרג.

בבוקר ה־19 לאבגוסט פנינו צפון־מערבה, עברנו בטנח תותחי המבצר הצרפתי בלונגבי וחנינו בדהלם. כולנו הרגשנו שהקרב הראשון הולך ומתקרב. סבלתי מאוד בקיבתי ואף דיאֶטה של שוקולדה וצנימים לא הועילה. לא העזתי להתייצב למסדר־חולים שמא יחשבוני למשתמט.

ב־20 באבגוסט, לאחר מסע בחום רב, הגענו למי־לֶה־טיג׳ בבלגיה. הגדוד הראשון נשאר כחיל־מצב בקו הקדמי, והגדוד השני דאג לאבטחה מקומית. התושבים היו מסוגרים ומתחמקים ביותר. מספר מטוסי־אויב הופיעו בשמים הבהירים ונורו, אך ללא תוצאות.

3. סיור בכיוון לונגבי והכנות לקרב הראשון

יום המחר נועד להיות יום־מנוחה. בשעות הבוקר המוקדמות נקראנו, אחדים מחברי הקצינים ואנוכי, לפני קולונל האַס. קיבלתי ממנו פקודה לקחת חולית־סיור בת חמישה אנשים אל מעבר לבּאַראַנסי וגורסי (בכיוון קון שליד לונגבי) ולקבוע בודאות את מערך האויב וכוחו. המרחק לשם היה 13 ק״מ, וכדי לחסוך זמן קיבלנו רשות לנסוע בעגלה עד לעמדה הקדמית. סוס־העבודה הבלגי שלנו התפרע עוד כשהיינו ב־מי־לה־טיג׳, והתוצאה היתה שהועפנו לתוך ערמת זבל. המשכנו את דרכנו ברגל.

מאחר שהאחריות לחיי אדם רבצה עלי, התקדמנו בזהירות רבה יותר משהיה נהוג בתמרון־של ימי־שלום. יצאנו את העיר דרך תעלה בצד הכביש, ודרך שיחים ושדות־תבואה התקדמנו בדרך לבּאַראַנסי, אשר יום קודם לכן הודיעו שהיא נמצאת בידי כוחות חלשים של האויב. בהגיענו מצאנוה חופשית. עזבנו את דרך־המלך, ועל פני שדות־תבואה עברנו את גבול צרפת־בלגיה; הגענו לקצה הדרומי של יער־מוסון ואחר כך ירדנו כלפי גורסי, כשהפלוגה בפיקוד לויטננט קירן המתקדמת אחרינו מחפה על תנועתנו דרך גורסי מראש גבעה. בדרך הראשית מגורסי לקון מצאנו עקבות טריים המעידים כי חיל־רגלים ופרשים של האויב נסוגו בכיוון לקון. נתנו הוראה ליתר זהירות; ירדנו מהכביש והמשכנו דרכנו דרך הצמחיה הסבוכה הגדלה במרחק כמה מטרים מצדי הכביש. תוך קיום תצפית מדוקדקת על הכביש הגענו לבסוף

לקצה היער, 500 מטר מערבה לקון. התבוננתי בשטח, וביחוד בכבישים, במשקפת־שדה, אך לא ראיתי גייסות צרפתיים. בדרכנו על פני השדות הפתוחים לקון נתקלנו בזקנה שלוה בעבודתה. היא סיפרה בגרמנית שהגייסות הצרפתיים עזבו את קון בדרך ללונגבי שעה לפני כן, וששום גייסות אחרים אינם נמצאים במקום. האם יתאמת סיפורה? עשינו דרכנו בשדות־התבואה והבוסתנים ונכנסנו לקון בכידונים שלופים ובאצבעות על הדק הרובים, ועינינו בולשות את הדלתות והחלונות. ברם, התושבים התיחסו אלינו בידידות ואישרו את דברי הזקנה. מרצונם הטוב הביאו לנו מזון ומשקה, אך אנו היינו חשדנים עדיין — ואילצנום לטעום מן האוכל לפני שאכלנו ממנו בעצמנו.

כדי להחיש את העברת הדו״ח החרמתי ששה זוגות אופניים תמורת קבלות משרד־האפסנאות. על רכבנו החדש עברנו עוד קילומטר וחצי בכיוון ללונגבי, שאש־ארטילריה כבדה ניתכה על ביצוריה החיצוניים. בכל השטח לא נראו כל גייסות של האויב. תפקיד חולית הסיור בוצע. במהירות גדולה עברנו דרך גורסי בדרכנו לבאראנסי. שמרנו על רנחים ניכרים בין האנשים, ונשאנו את רובינו מוכנים לפעולה. אחרי באַראנסי התקדמתי לפני אנשי כדי להקדים ולהתייצב.

ברחובה של מי־לה־טיג׳ פגשתי במפקד הרגימנט והגשתי את דו״חי. עייף ורעב פניתי לפינתי, מקוה לכמה שעות־מנוחה. אך המזל לא שיחק לי! בחזית הבנין נערך גדודי לתזוזה. הֶנלֶה, חרוץ כתמיד, ארז כבר את חפצי ואכף את סוסי. לא היתה לי אפילו שהות לאכול לפני היציאה. הגדוד זז.

יצאנו לגבעה במרחק קילומטר אחד דרום־מזרחית לסנט־לֶג׳ה. השמים כוסו עננים קודרים. מדרום הגיע קול רובים, ומדי פעם נשמעו יריות הארטילריה. ידענו שכוחות מן הגדוד הראשון, שנמצאו בעמדות קדמיות ליד וילאַנקור, באו במגע עם האויב בשעות אחר הצהרים, במיסי־לה־ויל.

עם רדת הלילה חנה הרגימנט (חסר הגדוד הראשון) על הגבעה 312, כשני קילומטרים וחצי מדרום לסנט־לג׳ה, תחת כיפת השמים, כשאנשי האבטחה נמצאים במרחק של קילומטר אחד בערך קדימה בכיוון דרום־מערב. אך התכוננתי לשנת הלילה על ערימת תבואה בכונה להחליף כוח לקראת יום־המחר והנה נקראתי להתיצב במוצב־הפיקוד של מפקדת הרגימנט שנמצא במרחק של חמישים מטר לערך משטח החניה של מחלקתי. קולונל האַס שאלני אם ברצוני לערוך טיול דרך היערות אל הגדוד הראשון בווילאַנקור. האם היה עלי לטעון כי רצוץ אני כתוצאה מסיורי בכיוון קון? לא! מאחר שכבר הוקם מגע עם האויב היה נחוץ לפעול ללא הסתיגות.

תפקידי היה להעביר לגדוד הראשון את הפקודה לסגת לגבעה 312 בדרך הקצרה ביותר, ואני נתמניתי כמורה־הדרך לגדוד.

יצאתי לדרכי בלוית גאלץ ושני אנשים מפלוגה ז׳. לפי מצפן צעדנו בחושך בשדות־החציר מדרום־מזרח לגבעה 312. מימין הגיענו קול זקיפינו, ומדי פעם — יריות רובה. במהרה נמצאנו מטפסים במעלה תלול ומיוער מאוד. מזמן לזמן נעצרנו והקשבנו בהתרכזות לרחשי הלילה. לבסוף, אחרי טיפוס קשה וגישוש הדרך, הגענו לפסגת רכס הגבעות מערבה לוילאַנקור. בכיוון דרומי־מזרחי אפשר היה לראות את הלהבות ממבצר לונגבי, שאחזה בו אש כתוצאה מהפגזת ארטילריה. ירדנו בסבך העבות אל וילאנקור. לפתע, בסמוך אלינו, נשמע קול זקיף: „עצור! מי שם?״. האם הוא גרמני או צרפתי? ידענו שהצרפתים השתמשו תכופות בגרמנית. צנחנו ארצה. „הודיעו הסיסמה!״. איש מאתנו לא ידעה. קראתי בשמי ובדרגתי — והוכרתי. כמה עמדות־משמר של הגדוד הראשון נמצאו בקצה היער.

הדרך מכאן לוילאנקור לא היתה רבה. 500 מטר מדרום לעיר מצאנו פלוגות של הגדוד הראשון נחות בצד הכביש וילאנקור—מיסי־לה־ויל במערך סגור.

מסרתי את פקודת הרגימנט למפקד הגדוד, מיור קאופמן. אי אפשר היה לסגת כיון שהגדוד הראשון היה מסופח עדיין לבריגדת לאנגר. הובאתי למוצבי־הפיקוד של הגנרל לאנגר, על הגבעה במרחק קילומטר אחד מדרום־מערב לוילאנקור, כדי למסור לו את הודעתי. גנרל לאַנגר ציִוני לחזור לרגימנט שלי ולהודיע שלא יוכל לוַתר על הגדוד הראשון עד שיתר הבריגדה יגיע לוילאנקור. מדוכאים מכשלון שליחותנו ורצוצים מעייפות חזרנו, שלושת מלוַי ואני, לגבעה 312.

הגעתי למוצב־הפיקוד של הרגימנט אחר חצות. העירותי את השליש, קפיטן וולטרס, ומסרתי לו דו״ח. קולונל האַס אף הוא שמע אותו. הוא לא היה שבע־רצון ביותר וציִוני להגיע, אם ברגל ואם ברכיבה, לבריגדה ה־53 בסנט־לג׳ה, ולהודיע אישית למפקד הבריגדה גנרל פון־מוזר, כי גנרל לאנגר מסרב לשחרר את גדוד חי״ר הראשון של הרגימנט ה־124. כלום אוֹמַר עתה לקולונל שתפקיד זה הוּא למעלה מכוחי, שעמדתי על רגלי במשך 18 שעות והריני רצוץ ויגע? לא; עלי להתאזר — ולבצע את המשימה.

גיששתי דרכי לסוסו השני של מפקד־הפלוגה, הדקתי את רצועת האוכף ויצאתי ברכיבה צפונה. מצאתי את הגנרל פון מוזר באוהל על הגבעה דרומית־מזרחית מעט לסנט־לג׳ה. אף הוא רגז מאוד על הודעתי וציִוני לחזור לוילאנקור דרך מפקדת הרגימנט ולהודיע לגנרל לאנגר שעל

הגדוד הראשון של הרגימנט ה־124 להימצא תחת פיקוד הרגימנט עם אור הבוקר.

עברתי בסך־הכל שמונה קילומטרים, חלקם ברכיבה וחלקם ברגל, בהרים ובגבעות; מסרתי את הודעתי וחזרתי לגבעה 312 עם עלות השחר. כל היחידות היו מוכנות לקרב; מנות־הצידה חולקו ונאכלו, המטבחים נארזו. הרץ שלי הֻנְלֶה, עודדני בלגימה ממימיָתו. ערפל כבד ולח אפף אותנו. במפקדת הרגימנט נתנו הוראות.

<u>מסקנותי:</u>

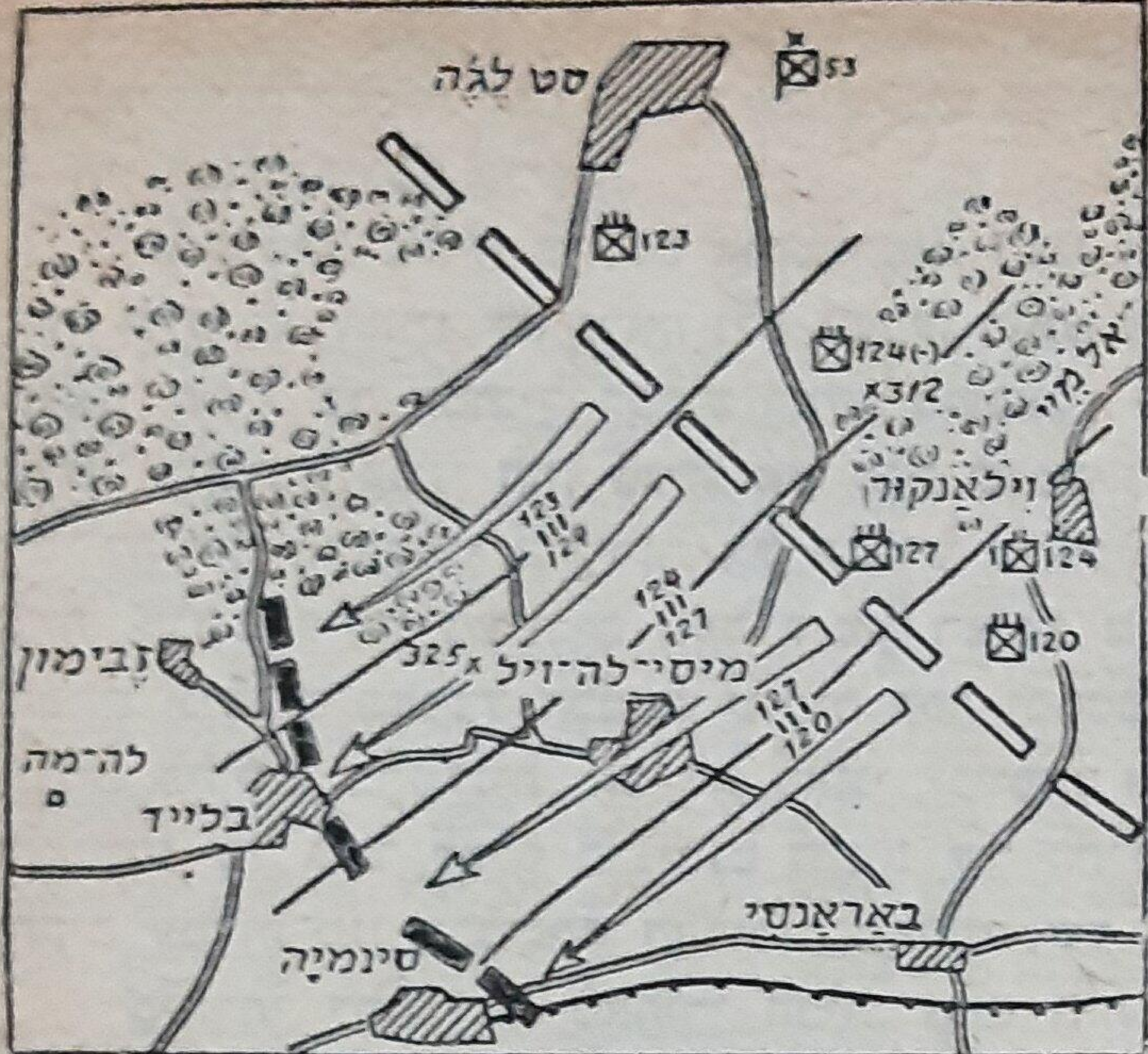
פנים אל פנים עם האויב, חש מפקד חולית־הסיור באחריותו הכבדה. מחיר כל שגיאה הוא נפגעים, ואולי אף חיי אנשיו, משום כך יש לעשות כל צעד בכיוון האויב בזהירות רבה ובתכנון מדוקדק. בנצלה כל מחסה תתרחק החוליה מהדרכים ותחזור ותבחן את השטח במשקפת־שדה. על החוליה להתקדם ברנחים ניכרים. יש לדאוג לסיוע־אש לפני מעבר שטחים פתוחים. בכניסה לישוב תתקדם כשחלק היחידה צועד במחסה הבתים משמאל וחלק מימין, והאצבע על ההדק. את תוצאות התצפית יש לדוּח במהירות, כי הפיגור מפחית מערכה של הידיעה.

יש להתאמן בימי שלום בשמירת־כיוון־בלילה בסיוע מצפן בעל מחוג מאיר. התאמן בשטח קשה, חסר עקבות, מיוער. המלחמה מטילה תביעות כבדות מאוד על כוחו של החייל ועל עצביו, ומשום כך דרוש הרבה מאנשיך באימונים בזמן שלום.

4. קרב בלייד

בשעה 05.00 לערך יצא הגדוד השני לגבעה 325, במרחק של שני קילומטרים צפונית־מזרחית לבלייד. ערפל כבד רבץ על השדות המכוסים טל, והגביל את הראות לפחות מ־50 מטר. מפקד הגדוד מיור בַּאדֶר שלחני קדימה לבדוק את הדרך לגבעה 325. מאחר שלא נחתי קרוב לעשרים־וארבע שעות, לא יכולתי כמעט לשבת באוכף. השטח משני צדי הדרך בה רכבתי היה מכוסה כולו שיחים לאין ספור ושדות גדורים. בעזרת המפה והמצפן מצאתי את הגבעה 325; הגדוד הגיע והתפרס במורד הצפוני־מזרחי.

מיד לאחר זאת נתקלו אנשי היחידה הקדמית שלנו במורדה הדרומי וה־מערבי של גבעה 325 באויב בתוך הערפל. חילופי־יריות קצרים נשמעו מכיוונים שונים. מדי פעם שרקו כדורי רובה מעל לראשינו. איזה צליל מוזר! קצין שרכב כמה מאות מטרים לכיוון האויב נורה מטנח קרוב. רובאים פרצו קדימה והצליחו לפגוע בצרפתי אדום־מכנסים ולקחוהו בשבי.

תרשים 1. — הקרב על בלייד.

אז שמענו פקודות גרמניות משמאל ומן העורף: „חצי־שמאלה צעד!" „הגדל הרוַחים!" שורת רובאים הופיעה לפתע מבעד לערפל. היה זה האגף הימני של הגדוד הראשון. מפקד פלוגתי ציוני לפרוס את מחלקתי, ולהתקדם כלפי הכניסה הדרומית־מזרחית של הכפר בלייד תוך מגע עם הגדוד הראשון משמאל.

מסרתי את סוסי להנלה. החלפתי את אקדחי האבטומטי בכידונו, ופרסתי את מחלקתי. בשורת רובאים פתוחה התקדמנו לעבר בלייד על פני שדות תפוחי־אדמה וגני־ירק, על פני המורד הדרומי־מזרחי של גבעה 325. ערפל כבד רבץ על השדות והראות היתה מוגבלת עדיין ל־50—80 מטר.

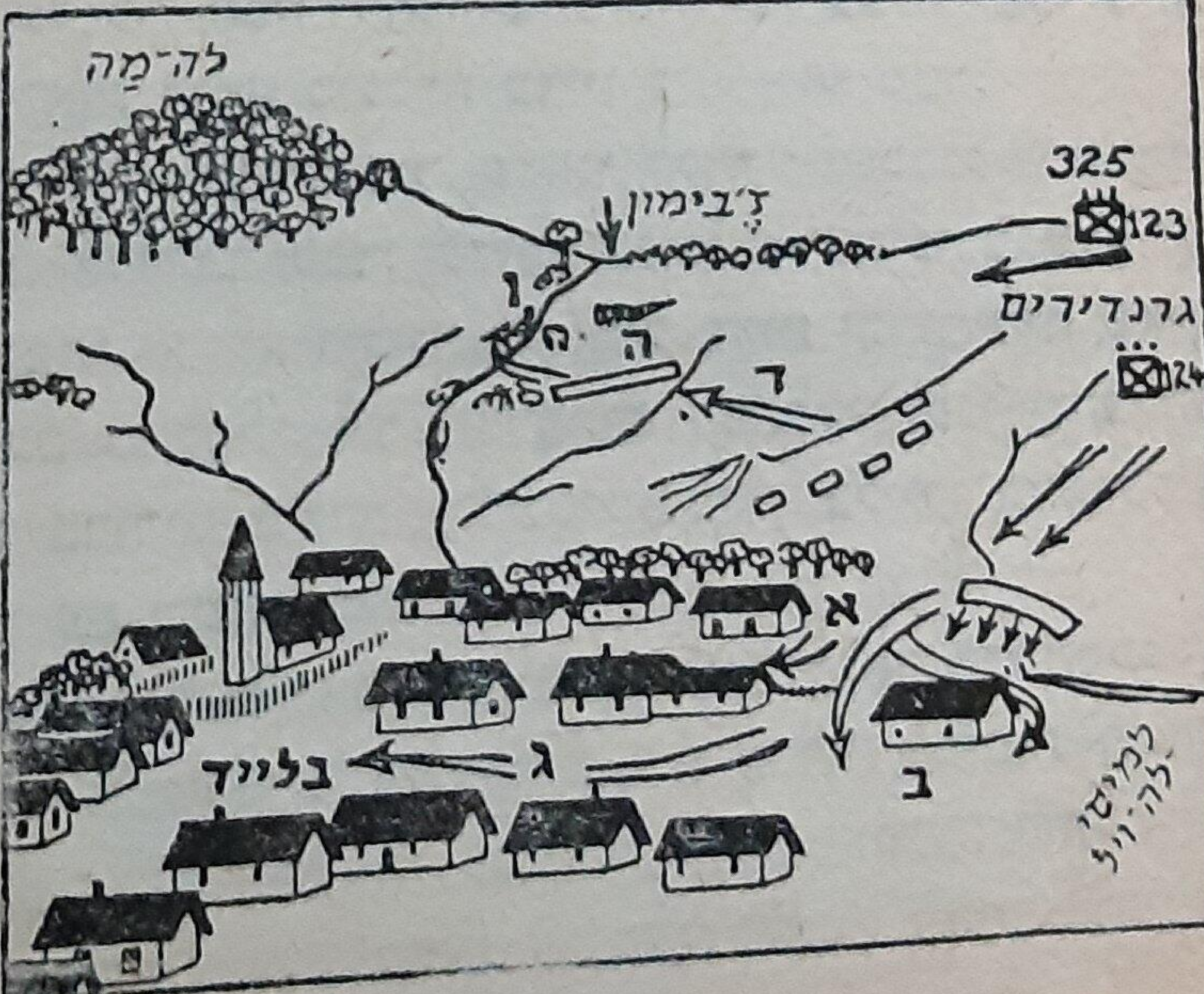
לפתע נורה אלינו צרור מטוָח קצר. צנחנו לקרקע ושכבנו מסתתרים בין שיחי תפוחי־האדמה. אחר־כך עברו צרורות מעל לראשינו בגובה רב. בדקתי את השטח במשקפתי אך לא גיליתי כל אויב. היות וברור היה שאינו רחוק, הסתערתי עליו עם מחלקתי, אך הצרפתים הסתלקו לפני שהצלחנו לראותם, בעזבם עקבות ברורים בשדה. המשכנו בכיוון בלייד. בהתרגשות הקרב איבדנו את הקשר עם שכנינו משמאל.

צרורות רבים נוספים נורו על המחלקה מתוך הערפל, אך מדי הסתערנו נסוג האויב במהירות. אחר המשכנו כ־800 מטרים בלי טרדות מרובות. פתאום נתגלתה גדר־שיחים גבוהה מבעד לערפל, ומאחור מימין הופיעה חוה. אותה שעה התחלנו מבחינים בקבוצת עצים גבוהים משמאל. עקבות האויב הובילונו

ימינה ועלו בהר. האם זו בלייד לפנינו? עזבתי את המחלקה במחסה השיחים ושלחתי פלגת־תצפית להקים קשר עם שכנינו משמאל ועם פלוגתנו. עד כאן לא היו למחלקתי כל אבידות.

התקדמתי, בלוית סרג'נט אוסטאָרטאַג ושני אומדי־מרחק, לבדוק את החוה שלפנינו. האויב לא נראה ולא נשמע. הגענו לצדו המזרחי של הבנין ומצאנו שביל צר המוביל לכביש־ראשי משמאל; מרחוק הצלחנו להבחין בערפל בקבוצת בניני חוה שניה. אין ספק שנמצאנו במבואות בלייד מצד מיסי־לה־ויל. התקדמנו בזהירות אל הכביש הראשי, והצצתי מאחורי קרן־הבית. הנה! פחות מעשרים צעד לימין ראיתי חמישה־עשר עד עשרים צרפתים ניצבים באמצע הכביש, שותים קפה ומפטפטים ביניהם כשרוביהם נתונים בידיהם ברשלנות. הם לא ראוני (גייסות אלה היו חלק מהפלוגה החמישית של גדוד הַפֶּלֶס ברגימנט ה־101 של החי"ר הצרפתי, אשר עמדו להקים עמדות־מגן בכניסתה הדרומית־מזרחית של בלייד).

מיהרתי לסגת אל מאחורי הבית. האם היה עלי להזעיק הנה את המחלקה? לא! ארבעתנו מסוגלים לטפל במצב. הודעתי מיד לאנשי על כונתי לפתוח באש. שחררנו בלאט את הנצרות, יצאנו בזינוק מאחורי הבית, ובעמידה זקופה פתחנו באש על האויב הסמוך. אחדים נהרגו או נפצעו במקום אך רובם תפסו מחסה מאחורי מדרגות, גדרות־גן וערמות עצים וענו באש. כך נתפתח קרב־אש חם מאוד בטוח קצר מאוד. עמדתי ליד ערמת עצים כשאני מכַוֵן את רובי ויריבי נמצא במרחק עשרים צעד ממני, במחסה טוב מאחורי מדרגות־בית. רק חלק מראשו נראה. שנינו כיוַנו וירינו כמעט באותו הרגע, ושנינו החטאנו. יריתו החטיאה את אזני כחוט השערה. עתה היה עלי

תרשים 2. — הקרב על בלייד. (א) התקפת המחלקה הראשונה. (ב) פריצה לתוך החוה הראשונה. (ג) קרב בתוך העיר. (ד) התקפה דרך הגבעות, צפונית לבלייד. (ה) התקפת־אש על האויב בשדה־התבואה. (ו) לכידת חורש־השיחים בדרך בלייד—ג'בימון.

לטעון במהירות, לכוֵן בשלוָה ובזריזות, ולשמור על הכיוון. דבר זה לא היה קל בטנח של עשרים מטר ובכַוֶנֶת קבועה ל־400 מטר, וביחוד כשלא תרגלנו בסוג לחימה כזה בימי שלום. רובי השמיע קול נפץ, וראש האויב צנח קדימה על המדרגה.

עדיין היו כעשרה צרפתים נגדנו, מהם אחדים חסוּיים לגמרי. אותתי לאנשי להסתער עליהם. בקול צעקה פרצנו במורד הכביש. לפתע הופיעו צרפתים בכל הדלתות והחלונות ופתחו באש. יתרונם היה רב מדי. נסוגונו במהירות שבה התקדמנו, והגענו בלי אבידות לשיחים בם ניצבה מחלקתנו, מתכוננת לבוא לעזרתנו. היות ולא היה כבר צורך בכך, ציויתי על כולם לחזור ולתפוס מחסה. עדיין היינו נתונים לזיריות מתוך הערפל מבנין שנמצא בעברו השני של הכביש, אך היריות נורו לגובה. בעזרת משקפת הצלחתי לאתר את המטרה שנמצאה במרחק כששים מטרים, ומצאתי שהאויב יורה מגגו של אחד הבתים וכן מקומתו הראשונה. מספר קני רובים בלטו מבין רעפי הגג. כיון שביריה באופן כזה לא היתה לאויב אפשרות להשחיל את הכונת הקדמית באחורית — היו קליעיו חולפים מעל לראשינו.

האם היה עלי לחכות עד בוא כוחות אחרים, או לפרוץ עם מחלקתי בסערה לשערי בלייד ? הדרך האחרונה נראתה הנכונה.

כוח האויב החזק ביותר נמצא בבנין שמעברו השני של הכביש. על כן היה עלינו לתפוס בנין זה בראשונה. תכנית־ההתקפה שלי היתה, שחצי המחלקה השני, הנחבא מאחורי השיחים, יפתח באש על האויב בקומת הקרקע ובעלית־הגג, והחצי הראשון יתקיף את הבנין מימין ויכבשנו בהסתערות.

פלגת ההסתערות אספה במהירות מספר קורות שהיו מוטלות בסמוך. הן התאימו ביותר לפריצת דלתות ושערים. כן ליקטנו מספר צרורות־קש כדי לאלץ את המתחבאים להתגלות מחמת עשן שנעלה. בינתים שכב חצי המחלקה השני לאורך השיחים, נכון לירִיה. פלגת ההסתערות ביצעה את הכנותיה תחת כיסוי מושלם. היינו נכונים להתחיל.

על־פי סימן מצדי פתח חצי המחלקה השני באש ואני זינקתי קדימה לימין עם חצי המחלקה הראשון — דרך בה עברתי מספר דקות קודם לכן עם שלושת אנשי. האויב בבנין מעבר לכביש פתח באש רובים כבדה מכוונת בעיקר לחצי השני שמאחורי השיחים.

חצי המחלקה המסתער כבר היה מוגן עתה בצל הבנין ובטוח מאש עוינת. הדלתות קרסו בקול נפץ תחת המהלומות הכבדות של הקורות. צרורות קש בוערים הוטלו על הרצפה המכוסה גרעינים וגבבא. הבנין הוקף. כל מי שעלה בדעתו לקפוץ החוצה עתיד היה להישפד על כידונינו.

במהרה פרצו להבות מהגג. אנשי האויב שנותרו עדיין בחיים הניחו את נשקם. נפגעינו אנו היו אך מספר פצועים קל.

עתה הסתערנו מבית לבית. חצי המחלקה השני נקרא ממחבואו. כאשר נתקלנו באויב — נכנע מיד או הסתתר במחבואי הבתים, ומהם הוצא עד מהרה. כוחות אחרים של הגדוד השני, שהתערבו בגדוד הראשון, פרצו עתה דרך הכפר, שהיה אפוף להבות במקומות רבים. היחידות התערבו זו בזו. אש רובים באה מכל הכיוונים ומספר הנפגעים גדל.

דרך רחוב צדדי התפרצתי בכיוון כנסיה מוקפת חומה שאש רובים כבדה ניתכה עלינו ממנה. תוך ניצול המחסה הקיים וקפיצה מבית לבית הגענו אל האויב. משהתקדמנו להסתערות נסוג האויב מערבה, ובמהרה נעלם בערפל.

עתה ניתכה אש חזקה מאוד על אגפנו השמאלי מחלקה הדרומי של בלייד, ואבידותינו החלו מתרבות. מכל עבר נשמעו קריאות מזעזעות לעזרה רפואית. הוקמה תחנת־עזרה־ראשונה מאחורי בנין המכבסה. רוב הפצועים היו פצועים קשה. אחדים בכו מכאב, ואחרים הביטו בשלות גבורה בעיני המות המתקרב.

אזורים בצפון־מערבה של בלייד ובדרומה נמצאו עדיין בידי הצרפתים. מאחורינו עלתה העיר בלהבות. בינתיים פיזרה החמה את הערפל. כילינו את מעשינו בבלייד. אספתי את כל מי שנזדמן לי, ארגנתי קבוצת אלונקאים לנשיאת הפצועים ויצאתי בכיוון צפון־מזרח. רציתי לצאת מתוך הקלחת הזאת ולחדש את המגע עם מערכותינו. אש, עשן כבד ומחניק, גחלים לוחשות, בנינים מתמוטטים ועדרי־בקר מבוהלים מתרוצצים בפראות בין הבתים הבוערים חסמו את דרכנו. לבסוף, נחנקים למחצה, יצאנו למרחב. ראשית, טיפלנו בפצועים הרבים, אחר כינסתי את היחידה, כמאה איש בערך, ופניתי אל השקע הנמצא במרחק 300 מטר צפונית־מזרחית מבלייד. שם השארתי את המחלקה שהתפרסה כלפי מערב, ויחד עם מפקדי הכיתות יצאתי לסיור לבליטה הקרובה בשטח.

ימינה מעלינו התנשאה גבעה 325 לוטה עדיין ערפל. בשדות התבואה הגבוהים על פני מדרונה הדרומי לא ראינו אוהב או אויב. ימינה יותר, כ־800 מטר לפנינו, בעברו השני של ערוץ, בקצהו הקדמי של שדה חיטה מצהיב, ראינו את מכנסיהם האדומים של אנשי פלוגת חי״ר צרפתית מאחורי חפירות טריות (הם השתייכו לפלוגה ז׳ של הרגימנט ה־101 של חי״ר הצרפתי). בעמק משמאלנו ומתחתנו עדיין השתולל הקרב על בלייד הבוערת. היכן היו פלוגתנו והגדוד השני? ההיה חלק מהם עדיין בבלייד, כשרובם בעורף? מה עלי לעשות? היות ולא רציתי להתבטל עם מחלקתי, החלטתי להתקיף את

האויב שנמצא מולנו בגזרת הגדוד השני. פריסתנו מאחורי הרכס, תנועתנו לעמדה ופתיחת האש על־ידי המחלקה נעשו בקרירות ובדיוק של תימרון בימי שלום. במהרה היו הקבוצות מסודרות בדרגים — חלקן בשדה תפוחי־האדמה וחלקן מסתתר היטב מאחורי ערמות תבואה. משם ירו אש איטית ומכוונת היטב, כפי שלומדים באימוני־זמן־שלום.

מיד לאחר שתפסו החוליות־המוליכות את עמדותיהן פתח האויב באש־רובים חזקה, אך גם הפעם חלפה אשו בגובה רב מדי. רק כדורים מועטים פגעו לידינו ולפנינו ועד מהרה התרגלנו להם. התוצאה היחידה של חליפת אש במשך חמש־עשרה דקה היתה חור באחד מכלי־האוכל. כ־800 מטר לאחורינו ראינו את אנשינו מופיעים במעלה גבעה 325. דבר זה הבטיח סיוע מימיננו והמחלקה היתה חופשית להתקיף. הגחנו קדימה בקבוצות בחיפוי הדדי — תמרון שתרגלנוהו תכופות בימי שלום. חצינו שקע מוגן מאש האויב. עד מהרה נמצאה כמעט כל מחלקתי בשטח מת. הודות לקליעה הגרועה של האויב לא סבלנו עד כה אבידות. על המדרון ממול שלפנו כידונים, ועשינו דרכנו במעלהו למטחוי הסתערות על עמדות האויב. בשעת תנועה זו לא הטרידתנו אש האויב, כי עברה בגובה רב מעלינו בכיוון לחלקי המחלקה שעדיין נמצאו במרחק ניכר מאחורינו. לפתע נפסקה אש האויב לגמרי. תמהים שמא עומד הוא להגיח עלינו הסתערנו על עמדותיו, אך מלבד הרוגים אחדים שהיו מוטלים בהן היו העמדות עזובות. עקבות האויב הובילו מערבה, דרך שדה שקמתו הגיעה לקומת אדם. שוב מצאתי עצמי עם מחלקתי במרחק רב לפני שורותינו.

החלטתי לחכות עד ששכנינו מימין יגיעו אלינו. המחלקה תפסה את העמדה שזה עתה כבשה, ואחר יצאתי, יחד עם מפקד כיתה מס׳ 1, רב־סרז׳נטים קשיש מפלוגה ו׳ וסרז׳נט בנטאֶלה, דרך הקמה הגבוהה מערבה לסייר ולהיוכח לאן פנה האויב. המחלקה קיימה את הקשר. כ־400 מטר צפונה לבלייד הגענו לכביש המחבר את ג׳בימון ובלייד מבלי שנתקלנו באויב. הכביש התרומם בהמשכו צפונה, כשהוא עובר מִבְתָּר במקום זה. משני צדי הכביש חסמו סבכי שיחים גדולים את שדה־הראיה צפון־מערבה ומערבה. השתמשנו באחד הסבכים הללו כבעמדת־תצפית, ומוזר — כל זכר לאויב הנסוג לא נראה. לפתע הורה בנטאֶלה בידו ימינה (צפונה). במרחק של פחות מ־150 מטר מאתנו נעה הקמה, ודרכה ראינו את קרני־החמה משתקפות בכלי־בישול מבהיקים הקשורים על גבי תרמילי־הגב הגבוהים של הצרפתים. מאש תותחינו, שטאטאה את חלקו הגבוה של הרכס, נסוג האויב מערבה לגבעה 325. הערכתי ששדרה צרפתית של כמאה איש מתקדמת ישר לעומתנו. איש

מהם לא הרים ראשו מעל הקמה (חיילים אלה השתייכו לפלוגה ו׳ של הרגימנט ה־101 של חי״ר הצרפתי, הם הותקפו במדרונה המערבי של גבעה 325 על־ידי כוחות של רגימנט הגרנדירים ה־123, ועתה נסוגו בכיוון דרומי־מערבי).

האם היה עלי לקרוא ליתר המחלקה? לא! הם יכלו לתת לנו סיוע יעיל יותר מעמדתם הנוכחית. השפעת אשה החודרת של רובינו נצנצה במוחי! שניים או שלושה איש ממרחק זה! ממצב עמידה יריתי במהירות לראש הטור. הטור התפזר בשדה, אולם כעבור דקות מספר המשיך בדרכו באותו כיוון ובאותו מבנה עצמו. אף צרפתי אחד לא הרים את ראשו לראות את האויב החדש שהופיע באופן כה פתאומי וכה סמוך לו. עתה ירינו שלושתנו בבת־אחת. הטור נעלם שוב לזמן קצר, אחר התפצל לחלקים אחדים והתפזר במהירות בכיוון מערבה כלפי הדרך הראשית ג׳בימון—בלייד. פתחנו באש מהירה על האויב הנס. מוזר מאוד שלא ירו בנו, אם כי עמדנו זקופים ונראינו ברור לאויב. משמאל, מעברו המרוחק של סבך־השיחים שבו עמדנו, הופיעו צרפתים רצים במורד הדרך. ירינו בהם בלי כל קושי דרך פרצה בין השיחים, בטנח של כעשרה מטרים. כל אחד מאתנו בחר כמטרה חלק מהשדרה הצרפתית, ואש שלושת רובינו הוציאה מכלל פעולה עשרות איש.

רגימנט הגרנדירים ה־123 התקדם בינתיים במעלה מימין. אותתי למחלקתי לבוא בעקבותי ואחר הסתערנו צפונה משני צדי דרך ג׳בימון—בלייד. תוך התקדמות נתקלנו להפתעתנו במספר רב של צרפתים בין השיחים שבצד הכביש. השפענו עליהם רוב דיבורים ולבסוף הצלחנו לשכנעם שיצאו ממחבואיהם ויניחו את נשקם. סיפרו להם שהגרמנים יערפו את כל שבוייהם. הוצאנו למעלה מחמישים איש מבין השיחים ושדות־התבואה, בהם שני קצינים צרפתים — קפיטן ולויטננט שנפצע קל בזרועו. אנשי הציעו לשבויים סיגריות ובזאת חיזקו את אֵמוּנם.

מימין על הגבעה הגיע גם רגימנט הגרנדירים ה־123 לדרך ג׳בימון—בלייד. ירו עלינו מהפסגה המיוערת לֶה־מה, הנמצאת במרחק 1500 מטר צפונית־מערבית לבלייד. העברתי את המחלקה בכל המהירות האפשרית לבקע שמימין כדי שתימצא במחסה, בכוונה להמשיך אחר כך את הקרב בהתקפה על לה־מה ממקום זה. אולם לפתע חשכו עיני והתעלפתי. התאמצות היום והלילה הקודמים, הקרב על בלייד ועל הגבעהָ בצפון, וכן מצבה הגרוע של קיבתי הדוויה סחטו את שארית כוחותי.

הייתי חסר־הכרה במשך זמן מה. משחזרה אלי הכרתי היה סרז׳נט בנטאלה מטפל בי. פגזים ושרפנלים צרפתיים פגעו מדי פעם בסביבה. חיל־

הרגלים שלנו נסוג כלפי גבעה 325 מכיוון יערות לה־מה. מה זאת — נסיגה? נטלתי את הפיקוד על חלק מהרובאים, תפסתי את המדרון לאורך דרך ג'בימון—בלייד וציויתים להתחפר. מהאנשים שמעתי כי סבלו אבידות כבדות ביערות לה־מה, איבדו את מפקדם, ונסיגתם בוצעה לפי הוראה מגבוה. יותר מכל גרמה להם אבידות אש־הארטילריה הצרפתית. כעבור רבע שעה השמיעו החצוצרות את „התקיעה הגדודית" ו„כנס". מכל העברים נהרו אנשי הרגימנט לעבר האזור ממערב לבלייד; ביניהם גם אני ואנשי. הפלוגות הופיעו בזו אחר זו. פרצות רבות נבעו בשורותיהן. בקרבו הראשון איבד הרגימנט 25% מקציניו ו־15% מאנשיו בהרוגים, פצועים ונעדרים. אבל כבד ירד עלי בשמעי ששניים מידידי הטובים ביותר נהרגו. להשתתף בקבורתם לא הספקתי. משרק הסתדרו היחידות מחדש פנו הגדודים אל גומֶרי בעברם דרך חלקה הדרומי של בלייד.

מראה בלייד היה מחריד. בין החרבות העשנות היו מוטלות גויות חיילים, אזרחים ובהמות. לאנשינו נמסר כי האויב, אשר עמד מול הארמיה הגרמנית החמישית ניגף לאורך כל הקו והוא נסוג עתה. אף־על־פי־כן הועמה הצלחת נצחוננו הראשון במידה ניכרת עקב אבלנו על אבדן חברינו. צעדנו דרומה, אך התקדמותנו נעצרה תכופות, כי במרחק ראינו טורי אויב נעים. סוללות רגימנט הארטילריה ה־49 קודמו בריצה קלה של הסוסים ותפסו עמדות מימין לדרך. כששמענו את רעמי יריותיהם הראשונות נעלמו כבר טורי האויב במרחק.

הלילה רד. הרוגים למחצה מעייפות הגענו לבסוף לכפר ריאֶט הגדוש ודחוס בגייסותינו. חנינו בשדה. קש לא הוכן, ואנשינו היו יגעים ביותר ולא טרחו לחפש אחריו. הקרקע הלח והקור מנע מאתנו אפשרות של שינה מרעננת. לפנות בוקר גברה הצינה וכולנו היינו קפואים עד כדי רחמים. במשך שעות הבוקר המוקדמות הציקה לי קיבתי הדוויה. לבסוף האיר היום. שוב עטו השדות ערפל כבד.

<u>מסקנותי:</u>

קשה לשמור על המגע בערפל. במשך הקרב בערפל בבלייד, אבד המגע מיד לאחר ההתקלות באויב ולא היתה אפשרות מידית לחדשו. יש לתרגל התקדמות בערפל באמצעות מצפן, היות ותכופות משתמשים כיום בעשן מלאכותי בשעת קרב־מגע. הצד המסוגל לפתח כוח אש מכסימלי ברגע המגע, ידו תהיה על העליונה. על כן יהיו המקלעים מכוונים לפעולה בכל עת בשעת התקדמות.

קרבות במקומות־ישוב דוגמת בלייד מתרחשים לעתים קרובות בטְוָחים קצרים ביותר (מטרים אחדים). הכרחיים רימוני־יד ותת־מקלעים. לפני התקפתך דאג להבטחת־אש באמצעות מקלעים, מרגמות ותותחים. התקפה במקום־ישוב מלוונה בדרך כלל באבידות כבדות, ויש להימנע ממנה ככל האפשר. רתק את האויב לכפר באֵש או סנוֵר אותו בעשן, והכהו מחוץ לכפר או העיר.

קמה גבוהה נותנת מחסה יעיל אך חפצים מבריקים כגון כידונים או כלי־בישול עלולים לגלות את מקום הגייסות. אמצעי הבטחון של הצרפתים בבלייד היו בלתי מספיקים בהחלט. כמו כן לא דאגו לאמצעי זהירות מתאימים במשך הנסיגה ובמשך הקרב בשדות. לאחר חילופי־יריות ראשונים הציפה את הרובאי הגרמני הרגשת עליונות לעומת יריבו הצרפתי.

5. על נהר מיז – קרבות במוֹן וביערות דולסון

לאחר קרב לונגבי נרדף האויב בכיוון דרומי־מערבי, ואחר בכיוון דרומי. בגזרות שיאֶה ואוֹטיין היו לנו קרבות קצרים אך עזים. במשך קרבות אלה חיפתה הארטילריה הצרפתית על נסיגות חיל־הרגלים באמצעות אש מרוכזת וגמישה אף במחיר הקרבת הסוללות עצמן. במשך הלילה אור ל־29 באבגוסט נמצאה פלוגה ז׳ של רגימנט חי״ר ה־124 בתפקידי משמר קדמי דרומה לגַ׳מֶץ. כל אנשי העמדות והמשמרות התחפרו. ב־29 באבגוסט נמשכה התקדמות לעבר נהר מיז. בשעת מנוחה הותקף גדוד מהנדסי־השדה ה־13 שנמצא בראש הטור, מערבה לגַ׳מֶץ, על־ידי כוחות אויב חזקים שהתפרצו מהיערות הסמוכים. קרב פנים־אל־פנים עז התפתח כשהמהנדסים תוקפים את האויב באתים וגרזנים. שני הצדדים סבלו אבידות כבדות. רגימנט הגרנדירים ה־123 והגדוד השלישי של רגימנט חי״ר ה־124 אף הם לקחו חלק בקרב. הקרב נסתיים בשבית מפקד מבצר מוֹנמֶאדִי ומאתיים מאנשי חיל־המצב, שניסו לפרוץ להם דרך לוֶֹרדן.

מזרחה ממירבו קיבלו הצרפתים את פנינו בשרפנלים מעמדותיהם על שפתו המערבית של המיז, אך גרמו נזק כבד בלבד. מקלעיהם כוונו לגובה רב מדי. בשעות הצהריים, בשמש הלוהטת, נמצאנו בדרכנו לדֶן שעל שפת הנהר. אש הארטילריה הצרפתית גברה. הגדוד התפרס ביערות קילומטר וחצי מזרחה לדֶן. הפלוגות הסתדרו בטורים בין העצים הגבוהים. סמוך לכך כיונו הצרפתים אש חזקה על חלק זה של היערות. שמענו היטב ממרחק את יריות התותחים; אחר נשמע קול הפגזים המתקרבים. כעבור שניות מספר חדרו דרך העלוה מעל ראשינו והתפוצצו בנפץ איום, מהם נתקלים בעצים ומהם נתקעים באדמה.

הרסיסים שרקו באויר ומטר של עלים וענפים ניתז עלינו. פעם נפלו בסמוך, ופעם — במרחק־מה. עם כל התפוצצות הזדעזענו וקרסנו ארצה. הסכנה המתמדת מתחה את עצבינו. הגדוד נשאר במקומו עד הערב. אבידותינו היו מועטות להפליא.

לפנינו, בקצה היערות, 800 מטר דרומית־מזרחית לדן, עמדה בעמדה מוסוית־למחצה הסוללה הרביעית של הרגימנט ה־49 של ארטילרית השדה שבה שירתי כחודש לפני כן, כשהיא עסוקה בחילופי־יריות סוערים עם אויב העולה עליה במספר ובמשקל. היא לא יכלה לעמוד בפני הארטילריה הצרפתית וסבלה אבידות באנשים וציוד.

בין השמשות עבר הגדוד השני חזרה למירבו. בילינו את הלילה במרחב. קיבתי רטנה, כינן שכל היום לא אכלתי דבר מלבד חופן חיטה. חסר לנו לחם.

בבוקר ה־30 באבגוסט הפסיקה הארטילריה הצרפתית את תפילותינו עם התחלתן. דו־קרב הארטילריה על גדות המיז התחזק. לשמחתנו הרבה הגיעו סוללות של כלי 210 מ"מ — משוכים על ידי טרקטורים — ונכנסו לעמדה לפנינו. עד מהרה שרקו פגזיהם הכבדים בדרכם לאויב.

את הלילה אור ל־31 באבגוסט בילינו צפופים במירבו. בבוקר המשיך

תרשים 3. — הקרב על מון ויערות דולסון.

הגדוד השני דרך מיי לסַזיי ; חצה את נהר מיז על גבי גשר־מצופים ופנה אל מון־דבן־סזיי בתור משמר־קדמי של הבריגדה ה־53. מיד עם הגיענו למקום „צדנר" 26 אנשי חי"ר צרפתיים לאחר חיפוש בכל המרתפים. הם היו שייכים לרגימנט ה־124 של חי"ר הצרפתי, כמספר הרגימנט שלנו בצבאנו.

בכניסה הדרומית־מערבית למון נתקל חיל־הרגלים המתקדם שלנו באש כבדה מהיערות שעל רמת המשלט מערבה למקום. מיד לאחר כך פתחה גם הארטילריה שלנו באש כלפי מון מגבעה דרומית־מערבית לסזיי וגרמה אבידות ליחידתנו. הם ירו בנו על סמך הודעת יחידת־סיור רוכבת, כי חצי שעה קודם לכן נורתה עליה אש ממון. עבר זמן־מה בטרם תוקנה הטעות.

מחלקה אחת של פלוגה ז׳ התקדמה כדי להתקיף את האויב על הגבעות ממערב למון, אך אש חזקה של האויב עצרה את ההתקפה בעודה בדרך. משלוח מחלקה נוספת לא שיפר את התוצאות. איתנים במשלטם, גרמו כוחות האויב העולים על שלנו אבידות כבדות לאנשי חי"ר, המטפסים במדרונות הזקופים מאוד, עוד בטרם הגיעו אלה לכלל יריה.

לאחר שהתקפותינו נהדפו נסוגה פלוגה ז׳ ונשלחה לעזרת הרגימנט ה־127 שנמצא במצב קשה ביערות דולסון, שני קילומטרים מדרום למון. הפלוגה נעה דרך הכפר מון בכיוון דרומית־מזרחית בטורים פתוחים מאחורי משוכה. חבויה כך מעיני האויב טיפסה על גבעה 297. ברגע שהגיעה ליערות מון והסתדרה נאלצה לצנוח ארצה מחמת שרפנל צרפתי. מצאנו מחסה מאחורי עצים ובשקעים בקרקע. לא מצאנו כל זכר לרגימנט ה־127.

בפקודת מפקד־הפלוגה יצאתי עם שני אנשים כלפי הקצה הדרומי של דולסון על מנת ליצור מגע עם הרגימנט. ירו עלינו פעמים רבות בשרפנלים בטרם הגענו לקצהו הדרומי של היער, אולם את אנשינו לא מצאנו. למטה, בעמק נהר מיז, היתה דן נתונה לאש איומה של הארטילריה הצרפתית. לפי היריות הערכנו שהארטילריה הצרפתית נמצאת מאחורי שורת גבעות על גדתו המערבית של המיז. לא נראה לא חי"ר שלנו ולא של האויב.

לאחר שובנו התקדמה הפלוגה מערבה בשביל ביער. כשהגענו לקרחה ברוחב של כ־100 מטר בתוך היער הקמנו משמרות־אבטחה בכל הכיוונים ונחנו בשמרנו על מערך המסע. אחר שלח מפקד־הפלוגה חוליות־גישוש בכיוונים שונים לחפש אחר עקבות הרגימנט ה־127. טרם הספיקו החוליות להעלם מעינינו (הפלוגה הספיקה לנוח כחמש דקות) ואש שרפנלים חזקה ביותר ניתכה על הקרחה. כדורי העופרת ניתכו בסופת רעם פתאומית. ניסינו לחסות מאחורי עצים והשתמשנו בחפצינו כבמחסה. עצמת ההפגזה מנעה כל אפשרות תנועה בכיוון כלשהו. אף שההפגזה נמשכה דקות מספר לא נגרמו

לנו אבידות. חפצינו עצרו חלק מן הקליעים וידית כידונו של אחד האנשים נתרסקה. העובדה שמקומנו בלב היער נודע במהירות כה רבה לארטילריה הצרפתית, שהצליחה לכון עלינו את אשה בזמן כה קצר, היתה כחידה בעינינו. האם היה זה רק מקרה?

אותו רגע חזרה אחת מחוליות הגישוש שלנו עם פצוע קשה מהרגימנט ה־127. הפצוע אמר שהרגימנט שלו נסוג לפני שעות, ושמלבד הרוגים ופצועים לא נשאר איש ביערות שלפנינו. לפני שעתיים עברוהו גדודים צרפתיים רבים בכיוון צפוני ולפי דעתו נמצאים עדיין גייסות אלה ב־ערות.

שהִיה ביער העבות בתור פלוגה בודדת לא נראתה כסיכוי מלבב ביותר. האם עלינו לסגת? הופעת גדוד חי״ר בשביל בו באנו אנחנו פתרה את בעיתנו ולאחר התיעצות עם המג״ד התקדמנו מערבה כמשמר קדמי של הגדוד, כשמחלקתי בחוד.

לא הספקנו להִתקדם אלא כחמש דקות והנה שמענו קולות חזקים של אש נשק־קל בלוית תרועות רבות. השאון הגיע מימיננו, לפי הערכתי מרחק של קילומטר בערך. פנינו בכיוון היריות וצעדנו בשביל צר, ששני צדדיו מגודלים שיחים סבוכים. הישר לפנינו בשביל ראינו כמה עצמים שחורים במרחק כמאה מטר. צרפתים? כדורים מזמזמים ענו לשאלתנו על זהותם. תפסנו מחסה בשיחים, והפלוגה התפרסה משני עברי השביל. האויב קיים אש חזקה אך רובה לא היה מכוּוָן, אם כי כמה מאתנו נפגעו מנתזים. התקדמנו לאט בזחילה ובקפיצות קצרות בין השיחים הסבוכים ללא יריות, עד שהגענו למרחק 150 מטר מעמדת האויב, ואז פתחנו באש. בגלל סביכות השיחים לא יכולתי לראות אלא אחדים מאנשי מחלקתי, ולא כל שכן שלא הצלחתי לפקח עליהם. האור גבר עם התקרבנו לקרחת־היער, ולפי השאון נכחנו נמצאנו במרחק של כ־100 מטר מהאויב. הסתערתי קדימה עם מחלקתי והגעתי לקרחה, שהיתה מכוסה בשיחי תות עבותים כל־כך עד כי לא יכולנו לעברה. אש־רובים עזה של האויב הצמידה אותנו ארצה, ונכנסנו לקרב אש עם האויב הנמצא מעברה השני של הקרחה, במרחק כ־50 מטרים. על אף הטוָח הקצר לא נראו מטרותינו בגלל העלוָה הצפופה והשיחים הסבוכים. שתי המחלקות האחרות הגיעו ואנו פרסנו את קוֵנו ברוחים של שנים־שלושה צעדים בין איש לאיש. מפקד־הפלוגה פקד: „המשיכו לירות והתחפרו!" הבחנתי שמפקד־הפלוגה, הלויטננט־הקשיש באַמרט נמצא בקו הקדמי, שוכב ליד אלון גדול. כל תנועה לא באה בחשבון, אך לאשרנו ירה עדיין האויב מגובה. אף־על־פי־כן נפגעו אנשים.

בעוד רובאים מספר מקיימים אש־אבטחה איטית התחפרו השאר

ועלים וענפים זו, עבודה על הקל לא הקרקע מצב האדמה. אל לחוצים בשכבם האם חדש. מכיוון יריות שמענו לפתע עלינו. נשרו היריות על־ידי קצוצים לפתע צעק לשמאלי האיש פני. על רפש והתיזו סביבי פגעו כדורים ? מאחורינו „הצילו! זעק: מכאבים משוע אותו. פילח כדור ביסורים. הארץ על והתגלגל פניו יאוש. לאחר היה הוא אך הפצוע, אל זחלתי !" למות שותת דמי ! חובש ועד רגלו מכף צמרמורת שאחזתהו עד בקרקע נאחזו וידיו מכאב התעותו כל מוגנות בלתי בעמדות שנמצאנו מאחר אמיץ. חייל עוד איבדנו כך ראשו. נסתבר שגעון. עד כמעט עצבינו את ומאחור מלפנים זו אש ערערה צרכן, יריותיהם את והמטירו האויב לטוח כשהגיעו מיד באש פתחו מגדודנו שכוחות הקרב, שאון גבר מימין זו. טעות תיקון על הכבידה העבותה הצמחיה עלינו. בה. שחפרתי האת להב את נקב כדור האויב. של מוגבר אש מטר עמו והביא את נטלתי ואני ברגלו, באמרט הקשיש הלויטננט נפגע כן אחרי מספר דקות את לשמוע ויכולנו מימיננו, הסתערו גרמניים כוחות הפלוגה. על הפיקוד הצרפתיים. המקלעים של השיטתית והאש צעקות־ההידד החצוצרות, התופים, הקרחה סביב היא, אף להתקיף ז' פלוגה על פקדתי מבורכת. הפוגה זו היתה ותוך הנורא מהמיצר להגיח שמחים קדימה, הסתערו החיילים ומשמאלה. להסתערותנו לחכות לא החליט שמולנו האויב אך לסוף. עד להלחם החלטה נעלם הקרחה של השני לעברה כשהגענו מספר. יריות רק בנו וירה בסבך. האויב

פתחנו ברדיפה כשיעדנו הישיר הוא קצהו הדרומי של יער דולסון, שכן יתכן כי משם נוכל לגרום אבידות נוספות לאויב הנסוג בעברו את השטח הגלוי. באמונה שכל הפלוגה נמצאת מאחורי מיהרתי ככל שיכולתי עם הכיתות הקדמיות, אך לא הצלחנו להשיג את האויב לפני הגיעו לקצה הדרומי של היער. דרומה לפנינו, על גבי בליטת־קרקע, מעברו השני של שדה רחב, נמצאה חות לה־ברייר. מאחורי אותה בליטה לימין ראינו סוללה צרפתית יורדת אל עמק המיז בכיוון לדן. מוזר, שלא ראינו כל חי"ר של האויב. כפי הנראה נסוגו ליערות במערב.

בינתים איבדנו כל מגע בתוך הפלוגה, והכוח שעמד לרשותי מנה שנים־עשר איש בסך הכל. משמאל הגיעה כיתת גישוש מהרגימנט ה־127 והודיעתנו שהרגימנט עומד להתקיף מהיער בכיוון חות לה־ברייר. במהרה ראינו טור רובאים מתקדם משמאל. הבעיה שעמדה בפני היתה: לחכות ליתר פלוגתי או להתקיף את הסוללה שלפני עם שנים־עשר אנשי. החלטתי לנקוט בדרך השניה בתקוה שהשאר יבואו בעקבותינו. בקפיצות הגענו לשקע במרחק של כ־600 מטר ממערב לחוה, והתחלנו מטפסים בכיוון הסוללה

הצרפתית. לפי נפץ התותחים הערכנו שהמרחק בינינו לא עלה על מאה מטרים. משמאלנו סגרו על החוה הכוחות הקדמיים של הרגימנט ה־127. היום החשיך. לפתע פתחו עלינו אנשינו שבחוה באש. ודאי חשבונו לצרפתים.

האש גברה ואילצה אותנו להשתטח על הארץ. ניסינו להעמידם על טעותם בנפנוף קסדותינו וממחטותינו, אך ללא הועיל. לא היה כל מחסה בקרבתנו, וכדורי הרובים פגעו לידנו בעשב. נלחצנו בגופותינו לקרקע ובעל כרחנו הפכנו מטרה לירית אנשינו־אנו — בפעם השניה תוך שעות מספר. השניות נראו כנצחים, ושמעתי את אנשי, רובם אנשי־מילואים, גונחים משרקו הכדורים מעלינו. התפללנו לחשכה, כיון שהמחסה היה הסיכוי היחיד להצלתנו. סוף סוף פסקו היריות. כדי לא להסב אלינו אש נוספת נשארנו במקומנו ורק כעבור זמן־מה זחלנו חזרה לשקע שמאחורינו. ביצענו את הדבר בהצלחה. שנים־עשר אנשי לא נפגעו.

אחרנו את המועד להתקיף את הסוללה הצרפתית, ואני אף איבדתי את החשק לכך. הירח שפך את אורו העמום מבין קרעי העננים, כשפנינו חזרה לתוך יער דולסון, במת־החזיון של קרב־אחר־הצהרים. לא מצאנו זכר לפלוגה. אחרי כן נודע לי, שעל סמך דבריו של חייל אחד כי נהרגתי בקרב ביער, אסף הסרג׳נט את הפלוגה והחזירה אל הגדוד במון.

בעברנו ביער דולסון שמענו גניחות פצועים מכל העברים. הדבר היה מחריד. קול נמוך מתחת שיח סמוך קרא: „חבר! חבר!" צעיר מהרגימנט ה־127 שכב על האדמה הרטובה והקשה פצוע בחזהו. האומלל בכה כשנעצרנו לידו — הוא לא רצה למות. עטפנו אותו במעילו, השקינו אותו מעט מים וסידרנו לו משכב נוח ככל האפשר. פצוע אחד קרא לאמו בקול קורע לב; שני התפלל; אחרים זעקו מכאב — ובקולות אלה התערבה קריאה בצרפתית: „יש פצועים, חברים!"

נורא היה להקשיב לקולות האנשים המתענים והגוועים. עזרנו לידיד ולאויב ללא הפליה, נתנו להם את פתנו ואת טיפת מימנו האחרונה. לא יכולנו להוציא פצועים קשה משטח בלתי נוח זה בחשכה בלי אלונקות, כי היו מתים בדרך תוך יסורים קשים. רצוצים ורעבים הגענו למון קרוב להצות הלילה. הכפר סבל קשות. בתים רבים נהרסו כליל על ידי הפגזה. סוסים הרוגים היו מוטלים ברחובות הצרים. באחד הבתים נתקלתי בפלוגה רפואית. תיארתי לפני מפקדה את מקום הפצועים ביער ועשיתי סידורים לטיפול בהם. אחד מאנשי התנדב לשמש כמורה־דרך. אחרי כן חיפשתי מקום ללינת לילה. לגדודי לא היה כל זכר.

באחד הבתים ראינו אור בוקע מבעד לתריסים המוגפים. נכנסנו

ומצאנו כתריסר נשים ונערות שנראו מבוהלות מהופעתנו. בצרפתית ביקשתי מזון ומקום־לינה לי ולאנשי. שתי הבקשות נתמלאו, ועד מהרה שקענו בשינה עמוקה על מזרנים נקיים. עם עלות היום החילונו לחפש את הגדוד השני, ומצאנוהו מעברו המזרחי של הכפר מון.

ההשתוממות לשובנו היתה כללית, מאחר שהתיאשו מאתנו כנעדרים. הלויטננט הקשיש איכהולץ היה עתה מפקד פלוגה ז׳. בערב מצאנו מקום איכסון במון, ופלוגתנו הציבה משמרות בכניסה הדרום־מערבית של הכפר. ישנתי במיטה שנת מלכים, אולם לפני כן נאלץ בעל־הבית הצרפתי להמציא בקבוקי יין להנלה ולי. עקיצות פשפשים בבשרי היו מזכרותי מיצועי המלכותי.

מסקנותי:

ההתקפה על פלוגת המהנדסים הנחה בראש החלק העיקרי של כוח צבאי מלמדת אותנו שגם במסגרת צבאית רחבה חייבת כל יחידה לדאוג לבטחונה העצמי בשעת חניה. דבר זה מתאמת במיוחד לגבי שטח סגור ונוכח אויב נייד.

ביערות מזרחית לדן נמצאה פלוגה ז׳ תחת אש כבדה של הארטילריה הצרפתית במשך זמן ניכר. לו פגע אחד הפגזים בטור, היו שתי כיתות נשמדות בבת אחת. לעומת כוחו הרב של הנשק המודרני — פיזורה של היחידה והתחפרותו של היחיד הם חיוניים לבטחון. החל להתחפר ל פ נ י הפגזת האויב הראשונה! מוטב להרבות בעבודה באת מאשר להמעיט זעה חוסכת דם!

כמוכח בדוגמת מון, יש הכרח לערוך בדיקה יסודית בכל שטח שהיה מוחזק בידי האויב. יתכן שאותם עשרים־וששה הצרפתים היו משתמטים, אבל יתכן גם שהושארו לשים לנו מארב, במקרה ויתפתח קרב ממערב לעיר.

הדו״ח של חולית־הסיור הרוכבת, כי נורתה מעבר מון חצי שעה קודם לכן, גרם לירית הארטילריה שלנו על מון, שכבר נמצאה בידי רגימנט ה־124. נגרמו לנו אבידות מיותרות. יש לקיים תיאום בין הארטילריה לבין חיל־הרגלים. הארטילריה חייבת לקיים תצפית רצופה על שדה־הקרב.

אין להרשות מסע או חניה במערך צפוף בטוח ארטילרית האויב. כמוכח מהרעשת הצרפתים את הפלוגה החונה ביער דולסון. ארטילריה מודרנית עלולה היתה לגרום לאבידות כבדות מאוד. הקרב ביער דולסון מדגיש את הקשיים בלחימה ביער. אי־אפשר לראות את האויב, הכדורים פוגעים בקול נפץ רם בעצים ובענפים, ניתזים מרובים, מעופפים באויר. קשה לקבוע

את כיוון אש האויב, וקשה לשמור על הכיוון ועל המגע. בקו הקדמי יכול המפקד לפקח רק על האנשים הסמוכים לו ביותר בעוד שהקשר עם יתר החיילים נשמט מידיו. השרשים מקשים על חפירה ביער. מצב הקו הקדמי נעשה קשה מנשוא בשעה שגייסותינו־אנו פותחים — כביער דולסון — באש מהעורף, בדיוק כשאנשי הקו נכנסים לטוח האויב. בהתקדמות, וכן בקרב־יער, רצוי להחזיק מספר מכסימלי של מקלעים בראש היחידה. הכרחי להשתמש במקלע תוך כדי תנועה במקרים של התקלויות מקריות באויב או בפעולות הסתערות.

פרק שני

קרבות ג'ז, יער דפיו ורמברקור

1. הקרב בג'ז

בשעות המוקדמות של ה־2 בספטמבר 1914 פנה הגדוד לוילר־דיבן־דז, משם, לאחר מנוחה קצרה, מיהר להצטרף מחדש לרגימנט, ובלהט השמש יצא דרך אנדביל וראמונביל ללאנדר. האויב נסוג — ונהר מיז נשאר מאחורינו. המורל היה גבוה על אף הקרבות והמאמצים בימים הקודמים. התזמורת ניגנה כאילו היה זה בתמרון. בדרום, בכיוון ורדן ראינו ברקי ארטילריה ושמענו את נפץ הפגזים. צעדנו מערבה בחום ובאבק.

בלאנדר פנינו פתאום אחר הצהרים דרומה־מזרחה. דרך שבילים עלובים ושטח מיוער וסבוך מיהר גדוד החי"ר ה־124 לעזרת דיביזית־הרזרב ה־11 הנתונה במיצר. ביער, קילומטר וחצי צפונית־מערבית לג'ז, טיוחה הארטילריה הצרפתית את תותחיה וקידמתנו במטר שרפנלים. הגדוד עצר ואנוכי נשלחתי קדימה בכיוון ג'ז למצוא דרך המוגנת במידת־מה מאש ארטילריה זו. בלוית סרז'נט אחד עברתי דרך סבך צפוף לקצהו הדרומי של היער, ושם נאלצנו לתפוס מחסה עקב האש החזקה שסרקה את קצה היער מימין. המשכנו שמאלה וגילינו דרך מוגנת למדי. בחזרנו מצאנו שהגדוד זז. הנלה לבדו חיכה עם הסוס והודיע כי השדרה יצאה לדרך ימינה. לפנינו פגעו פגזי האויב לאורך קצה היער. האם כוונו אל הגדוד? בלוית הנלה והסרז'נט רכבתי קדימה אל ג'ז, בדרך שזה לא כבר סיירתי בה על מנת להשיג את הגדוד. בעזבי את קצה היער לא יכולתי למצאו. יתכן שכבר עבר את הגבעה בדרכו לג'ז. פלוגה חסרת־קצינים של דיביזית־הרזרב ה־11, ביקשתני ליטול את הפיקוד עליה. עד מהרה צעדו בעקבותי שלוש פלוגות נוספות חסרות קצינים. הובלתי את הכוח הראוי להתכבד בו, כשהוא פרוס, מקצה היער שאש הארטילריה סיכנה אותו במיוחד בכיוון לג'ז. במדרון, 1200 מטר צפונית־מערבית לג'ז, עצרנו והסתדרנו מחדש, והתוצאה היתה רבת רושם למדי. רכס הגבעה מולנו נמצא תחת אש אינטנסיבית של רובים, מקלעים וארטילריה

צרפתית. נראה היה שגייסותינו מועסקים שם. בעוד הכוח החדש שלי נערך, רכבתי קדימה וקשרתי את סוסי לשיח במדרון המוגן מאחורי שדרתנו. למעלה מצאתי כוחות מהגדוד הראשון של הרגימנט ה־124, מעורבים בחיילי רגימנט־הגרנדירים ה־123, כולם נתונים בקרב־אש עז עם האויב על הגבעות מדרום ודרום־מערב לג'ן. התקפתנו נתקלה בקיר של אש חזקה מנשק־קל וארטילריה, והאנשים התחפרו.

האויב היה חסוי היטב וקשה היה לגלותו אפילו במשקפת־שדה, והארטילריה שלו מררה את חיינו. איש לא ראה סימן לגדוד השני. האם היה עדיין ביער, או בעורפנו? דהרתי חזרה. בדרך פגשתי בקולונל של רגימנט הגרנדירים ה־123, הודעתי לו על המצב בגבעה וציינתי לפניו את מקום הגדוד שמסר עצמו לפיקודי. לאכזבתי המרה קיבל קצין קשיש ממני את הפיקוד על הכוח הזה ואני הייתי חפשי להמשיך בחיפושי אחרי הגדוד השני של הרגימנט ה־124. לא יכולתי למצאו ורכבתי חזרה אל הקו הקדמי על הגבעה, 1200 מטר צפונית־מערבית לג'ן. בדרכי אספתי קבוצות של אנשי הגדוד הראשון מהרגימנט ה־124, שנשארו שם. עד מהרה היו עמי כ־100 איש.

עתה פתחו הסוללות הצרפתיות באש מהירה ובמשך הרגעים הבאים געש סביבנו גיהינום. לאחר זמן חדלו סוללות־האויב, זו אחר זו, לירות ולבסוף נשתתקו כולן. הלילה רד, ומלבד קולות נפץ פה ושם שככה אש הרובים. עד שעה מאוחרת המשכתי לחפש אחר הגדוד השני בגבעות ממערב לג'ן, אך מזלי לא שיחק לי וחזרתי אל אנשי. כולם היו רצוצים ורעבים כיון שלא אכלו מאז הבוקר. לרוע המזל לא יכולתי לספק להם מזון, ומסופק הייתי אם הצליחו המטבחים לעבור דרך יערות ג'ן. ניסינו לאכול גרעיני תבואה. נתתי לאנשים כמה שעות מנוחה. כוָנתי היתה לצאת עם עלות השחר חזרה בכיוון אַכּסאַרמוֹן, שם קיויתי למצוא את הגדוד שלי. הלילה עבר ללא מאורעות ולפנות בוקר חלה ירידה ניכרת בטמפרטורה. בטני הכואבת שימשה תחליף לשעון מעורר. גם ארוחת־בוקר לא היתה לנו.

עם שחר נפתחה שוב אש הנשק הקל הצרפתי על פני חזית רחבה. נסוגונו בכיוון לאַכּסאַרמוֹן. בשקע שנמצא במרחק שני ק"מ מזרחה ממנו מצאתי את מפקדת הרגימנט ולידה גיליתי את הגדוד השני שנמצא ברזרבה רגימנטלית. משהתיצבתי הוטל עלי תפקיד חדש: השליש הגדודי נפגע במשך הלילה ונצטויתי למלא את מקומו. מצב המזון כאן לא היה טוב מאשר למעלה, ושוב אכלתי קומץ גרעיני חיטה להרגיע את קיבתי המתמרדת. בקו הקדמי נשמעה מזמן לזמן אש הנשק הקל של החי"ר, אך הארטילריה הפסיקה לירות. בשעה 09.00 לקחני עמו מפקד הגדוד לסיור. הגדוד הראשון והשני

החזיקו ברכס בין אֶכּסאֶרמון וג'ן. ברכיבתנו ראינו יפה את תוצאות קרב היום הקודם. ההרוגים מוטלים היו בכל מקום וביניהם היכרנו את גוית הקפיטן ריינהרד ולויטננט הולמן שנפלו בהסתערם על האויב בראש פלוגותיהם. קו החזית שלנו היה כולו חפירות עתה, וכמעט שלא ניתן לראות את האויב, המחזיק עדיין בחות טרוֹנסוֹל. חזרנו אל הגדוד.

תפקידי הבא היה למצוא את מטבחי הגדוד ולהביאם למקום החניה. היה זה תפקיד חשוב ביותר, כיון שהחיילים לא אכלו זה למעלה משלושים שעה. וכדי לסבך את הענין — לא ידע איש היכן נמצאים מטבחי־השדה. החילותי בחיפוש ביער ג'ן וביער רוֹמן, ואחר המשכתי לרוֹמן עצמה. זו האחרונה היתה מלאה כלי־רכב של הדיביזיה הרזרבית ה־11 אולם למטבחים לא היה זכר. תחנתי הבאה היתה בג'ן, כיון שזכרתי כי המטבחים נשלחו מאֶכּסאֶרמוֹן לשם, והיתה לי משום־מה הרגשה שאמצאם בקרבת קוי החזית שלנו. ג'ן היתה ריקה, ואני פניתי לאֶכּסאֶרמוֹן הנמצאת בעמק שבין שתי החזיתות. היריות מן הרמות שמשני העברים חדלו, ובקילומטר אחד דרומית־מערבית לג'ן אמנם נתקלתי בתחבורת דרג/א' של הגדוד השני. אכן, ניחשתי נכונה: המטבחים נמצאו לפני קו החזית. סמוך לכך הופיעו כמה חוליות־סיור והודיעו כי הרגימנט יזוז קדימה בעוד רבע שעה. מאחר שכך — השארתי את המטבחים באשר היו.

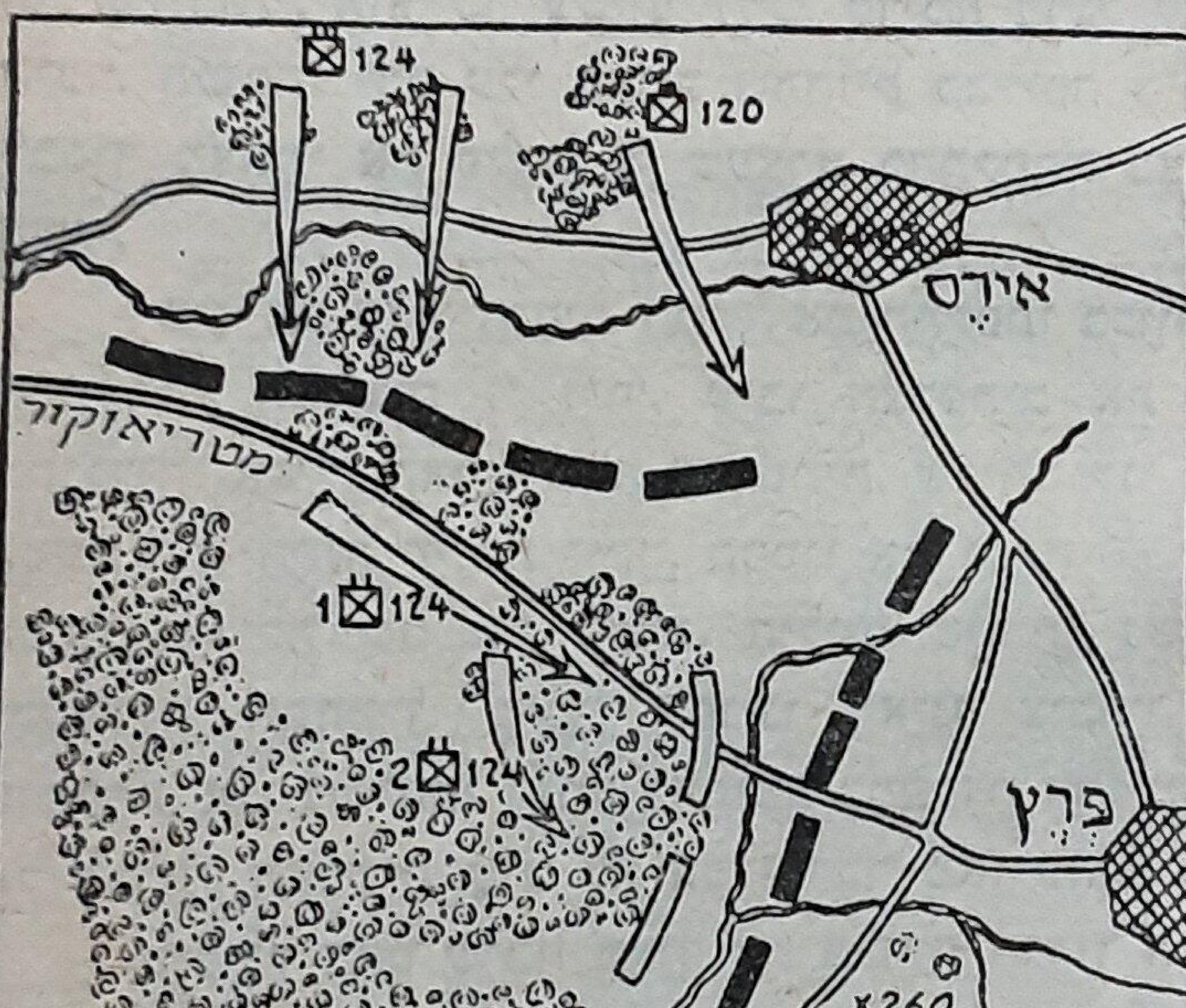
הגבעות סביב חות טרוֹנסוֹל נכבשו ללא התנגדות נוספת. האויב נסוג לדרום בהשאירו מספר הרוגים ופצועים. הרגימנט חנה באהלים בקרבת החוה. סוסי קיבל אבוס באורנה, ואכן זקוק היה לטיפול לאחר ימי התאמצות ולילות קור רבים.

2. הרדיפה דרך הארגוֹנים. קרב ליד פּריץ

ב־4 בספטמבר צעדנו לבּוֹריי בדרך אֶגליפוֹנטיין—וירי—שפי—ורן. הדרכים העידו על נסיגת־חפזון של האויב — רובים, חפצים וכלי־רכב עזובים. ועל הכביש ובצדיו היו מוטלים פגרי סוסים נפוחים. בגלל החום ואבק־הדרך היתה התקדמותנו איטית, והגענו לבּוֹריי מאוחר בלילה. במשך הלילה שוב גזלה ממני קיבתי הדוויה את שנתי. למחרת צעדנו דרך האַרגוֹן לבּריסוֹ בעברנו את קלרמוֹן וֶלי־אֵילֶט. לא באנו במגע עם האויב, וידענו כי המשמר־האחורי שלהם עזב שעה לפני הגיענו. ורדן נמצאת במרחק 28 ק"מ צפונית־מזרחית לבּריסוֹ. שיכוננו במקום היה טוב, אך גם לא הרבה צריך היה כדי להשביע את רצוננו. מזרן ופת ללעוס הספיקו בהחלט. קפיטן אולריך קיבל את הפיקוד על הגדוד השני.

עם עלות היום ב־6 בספטמבר הותקפה בירִיות יחידת־סיור רוכבת שלנו מתוך היער דרומית במקצת לבריסוֹ. ב־09.00 בערך עזב הרגימנט את בריסו כשהוא נע פרוס בכיוון דרום־מערב. בלונג־בּוּאַ נתקלו יחידות החוד שלנו באויב. הגדוד הראשון תקף ותפס במהירות את הכביש הראשי טריאוקור—פֶּרֶץ. כמה חיילים צרפתיים נלקחו בשבי.

הגדוד הראשון התקדם בדרך לפרץ. והגדוד השני צעד בעקבותיו. יערות גבוהים כיסו את שני עברי הכביש, ומשמאל התחולל קרב עז. בהגיעו לקצה הדרומי של היער נתקל הגדוד הראשון בכוחות־אויב חזקים יותר. החל קרב־אש חם בטוָח של כמה מאות מטר, אך שוב הכשילתנו הארטילריה הצרפתית, שהיה לה כנראה מלאי הגון של תחמושת, והיא הנחיתה עלינו אש יעילה וגמישה ביותר. הגדוד השני נכנס ליער, וחנה משני צדי הכביש טריאוקור—פרץ; אולם מנוחתו הודרכה במהרה על ידי פגזים צרפתיים.

תרשים 4. — ההתקפה על פרץ.

לעת הצהרים נצטוה הגדוד השני להתקדם לאורך הקצה הדרומי־מערבי של היער עד לנקודה במרחק של שני ק״מ מערבית לפרץ, ואחר להתקיף מימין הגדוד הראשון ולקחת את גבעה 260.

יצאנו כשלויטננט קירן בפיקוד החוד ואני רוכב לצדו. הגענו לגבעה 241 מבלי לפגוש באויב. מכאן היה עלינו לרכב בין שיחים גבוהים שכיסו

כ־100 מטר מקצה היער לפנינו ראינו לפתע יחידת־
כמעט את השביל הצר. שני הצדדים פתחו באש מטוח קצר, והצרפתים נסוגו
סיור צרפתית חזקה. משהתבוננו סביבנו מצאנו שאיבדנו את המגע
מבלי לגרום לנו כל אבידות. כדי לחדשו עצר החוד ואני רכבתי חזרה ומצאתי את הגדוד חונה
עם הגדוד. הודעתי על הפעולה האחרונה ועל נסיגת האויב. העליה
לצד השביל ביער. נמשכה, אך לאחר התקדמות של כמה מאות מטר אילצה אש
על גבעה 241 השרפנלים הצרפתיים את הגדוד להשטח ארצה. דקות מספר שכבנו תחת
ברד כבד של אש־ארטילריה, וכל תנועה היתה בלתי אפשרית. האנשים תפסו
מחסה ככל שיכלו מאחרי עצים, בשקעים הקטנים ביותר בקרקע ואף מאחרי
תרמילים ערומים. סבלנו כמה אבידות.

משפחתה קצת האש דהרתי ביער בכיוון לשמאל כדי לחדש את הקשר
עם הגדוד הראשון. קרקע היער היתה ביצתית ביותר, וחזרתי מבלי למלא
את שליחותי. אחר־כך עשיתי דרכי קדימה ברגל לאורך הקצה המזרחי של
היער. תכופות ירה עלי האויב שהחזיק בבליטה כ־300 מטר מזרחית ליער.
לבסוף מצאתי את פלוגה ג׳ שעצרה בהתקפתה בצפיה לסיוע של הבטליון
השני.

מיד עם חזרי הנחית הגדוד את התקפתו בכיוון גבעה 260. כשהתחילה
הסתערות הפלוגות ו׳ ו־ח׳, עזבו הצרפתים את עמדותיהם ונסוגו ללא
התנגדות. אפילו הארטילריה הצרפתית, שהיתה לנו כצנינים במשך כל היום,
כמעט ולא היתה קיימת יותר. תפסנו את גבעה 260 ופתחנו באש על האויב
הנסוג. הלילה שם קץ לקרב. חוליות סיירים נשלחו לתור את הסביבה
והיחידות התחפרו. מימין לפנינו ראינו ציבורי פגזים בעמדת־תותחים
מופקרת. אני נשלחתי חזרה להתיצב במפקדת הרגימנט ולהביא את המטבחים
אל הגדוד. האנשים שוב לא אכלו דבר מאז עזבנו את בריסו.
קולונל האס שיבח מאוד את פעולת הגדוד השני.
מצאתי את מטבחי־השדה בדרך פרץ־טריאוקור. הם הגיעו אל הגדוד
ב־21.00, והאנשים הרעבים קיבלו סוף־סוף ארוחה חמה.
היה לנו עתה קשר טלפוני עם מוצב הפיקוד של הרגימנט. לאחר חצות
קיבלנו את ההוראות ליום המחר. סיירינו חזרו ויצאו שוב. אף שהאויב לא
הטרידנו, היתה לנו רק שהות מועטת למנוחה.

3. התקפה על יער דֶפּיוֹ

במשך הלילה קבעו משמרות־הסיור שלנו כי האויב תפס עמדות
התגוננות במרחק של שלושה ק״מ בערך בתוך יער דפיו. הרגימנט פקד על

הגדוד השני לחצות את ווּבקור־פרץ ב־06.00 ולכבוש את היער, ועל יחידות מרגימנט הגרנדירים ה־123 — להתקדם לימיננו.

בשעת האפס תקף הגדוד, כשהפלוגות ו׳ ו־ז׳ בקו הראשון והפלוגות ה׳ ו־ח׳ בדירוג עורפי משמאלנו. אגפנו השמאלי התקדם לפינה הצפונית־מזרחית של היער. התקדמנו 1500 מטר מבלי להתקל באש. רכבתי בין פלוגות ו׳ ו־ז׳. לא היה זכר לגרנדירים מימיננו. ממפקדת הגדוד קיבלנו הוראה: „הפסיקו את ההתקדמות. שיכבו במקומכם".

העברתי את הפקודה לפלוגות ודהרתי חזרה למפי"ק*) הגדודי על גבעה 260 כדי לברר על־מה ולמה ניתנה הפקודה. קולונל האַס רצה לעכב את ההתקפה עד שהרגימנט ה־123 יגיע למקומו המיועד. ולא היה ברור לו מתי יהיה הדבר. בינתים החלה הארטילריה הצרפתית לפעול והנחיתה את אִשה על הקו הראשון מחוסר המחסה ועל שתי פלוגות העתודה שהצטופפו יחד. לצופי הארטילריה הצרפתית נראו קוינו בבהירות רבה מקצהו הצפוני של היער.

מיהרתי קדימה כדי למסור לדרג המסתער את הוראות הגדוד להתחפר בשדות תפוחי־האדמה וגינות־הירק. בדרכי חזרה כוונה אלי אש סוללה צרפתית אחת, ונאלצתי לעקוף כדי לא להיפגע בשרפנלים שנחתו בדרכי.

אש הארטילריה הצרפתית, בתוספת אש מקלעים בינוניים, חזקה וגברה. פלוגה ה׳ שכבה על הקרקע בטורים צפופים, ופגז אחד ויחיד השמיד שתי כיתות שלמות. יחידות הקו הראשון היו כבר מסותרות ומחופרות היטב, ולא בא עליהן גורלה של פלוגה ה׳.

סוללה של רגימנט הארטילריה ה־49, שהשתתפה בקרב מעמדותיה ליד גבעה 260, נפגעה קשה מאִשה של סוללת־נגד צרפתית.

מוצבי הפיקוד של הרגימנט והגדוד נמצאו זה בקרבת זה בשקע בדרך הראשית, כשני קילומטרים צפונית־מזרחית לווּבקור. לא עבר זמן־רב וכמה סוללות צרפתיות החלו להנחית אש כבדה מרוכזת מאוד על השקע. ואין פלא! התנועה הרבה של רצים ורוכבים, מבלי להזכיר את עמדות התצפית הרבות, גילו את המקום. אש טורדת זו נמשכה שעות, ומטר אבנים ורגבי אדמה ירד עלינו. התקפתנו נתבטלה. שכבתי בתוך תעלה הנמשכת לאורך הכביש, וניסיתי למלא מעט את מחסורי בשינה. על אף עצבי המעורערים לא הוטרדתי עוד על־ידי שאון הארטילריה של האויב. הפגזים גדעו את מרבית העצים בסביבתנו, אך אבידותינו בתוך השקע היו מועטות. סמוך לחשיכה ניתנה

---

*) מוצב פיקוד.

פקודת התקפה ששמה קץ לבטלה. לימין הגדוד השני נכנס הגדוד השלישי, אל ימינו של רגימנט הגרנדירים ה־123. בינתים שככה אש הארטילריה הצרפתית ואחר דממה לגמרי.

התקדמתי ופקדתי על הגדוד לזוז. ומוזר — לא נתקלנו באש נשק־קל או ארטילריה צרפתיים. האם שוב נסוגו? הקו הקדמי — קו רובאים ברנחים של ארבעה צעדים — עבר את המישור 500 מטר צפונית־מערבית ליער דפיו וטיפס במעלה. מימין צעדו כבר הגרנדירים והגדוד השלישי, צד בצד. העתודה — הגדוד הראשון של רגימנט חי״ר ה־124 ופלוגת המקלעים — צעדה במרחק מועט מאחורי הגייסות התוקפים.

רכבתי אחרי שרשרת הקלעים של פלוגה ז׳ הקיצונית משמאל. היתה שעת בין־ערביים.

הכל דמם סביב עד שהגענו למרחק 150 מטר מהיער, ושם קידמונו הצרפתים באש עזה שלא ציפינו לה. התפתח קרב חריף, והעתודה הפלוגתית הוחשה קדימה והשתטחה לצד אנשי הקו הקדמי. איש לא היה מוגן דיו, והאש החזקה אילצה את שארית הרגימנט לתפוס מחסה. מחלקות המקלעים מאחורינו הציבו את נשקן ופתחו באש על קצה היער. הן ניסו לירות מעל לראש הקו הקדמי שלנו, אף מהקו בקעה הזעקה: יורים לתוך קוינו! המקלעים נשתתקו בפחות מהרף־עין.

אני נמצאתי בקצה האגף השמאלי של הגדוד. דהרתי משם אל המקלעים, פקדתי עליהם להפסיק את האש, ירדתי מסוסי ומסרתיו לאיש הקרוב ביותר, ונטלתי את הפיקוד על מחלקת־המקלעים והובלתיה אל שמאל הגדוד. שם הוצבו המקלעים מחדש ופתחו באש על האויב. הקרב היה עז והמות קצר סביבנו. עם הפעלת המקלעים פתחנו בהסתערות יחד עם היחידות מימיננו. כל סימני העייפות והחולשה גזו. השרירים נמתחו, רוח קרב פעמה בקרבנו ושאפנו לבוא לידי מגע פנים־אל־פנים עם האויב. יריות רובים גרמו לפרצות בשורותינו אך לא עצרו אותנו. צעקת „הידד" פרצה מאלף פיות ובתרועה פרצנו ליער כדי למצוא — כי שוב נסוג האויב והפקיר את עמדותיו. עתה קשה להתקדם. הרגימנט פקד לטהר את היער עד לקצהו הדרומי אך הצמחיה העבותה הכבידה ביותר על תפקיד זה. מדוע לא אקיף את היער משמאל ואנתק את הצרפתים? היסוסי לא ארכו. עם שתי כיתות ומחלקת מק״בים טיפסתי במדרון משמאל ליער. כאן לא היתה צמחיה שתאט את התקדמותנו, ולא סברנו שהאויב ינוע דרך היער באותה מהירות בה אנו אוגפים אותם. באפס נשימה הגענו לבסוף לפינתו המזרחית של היער. עדיין היה האור דיו לירה, ונוכחנו כי לפנינו שדה־יריה הסוגר על

המוצא הדרומי של היער על פני שטח של כמה מאות מטר. בקדחתנות הצבנו את המק"בים והרובאים הסתתרו בקרבת הפינה המזרחית לאורך פאת היער. האויב עלול היה לצאת מהיער בכל רגע. מימין ומאחור שמענו אותות גרמניים.

רגעים עברו ללא סימן אויב, ולאט לאט החשיך. מעבר משמאל האירו בניני רמברקור הבוערים את השמים. מצפוני הטרידני על שלקחתי את מחלקת המק"בים בלי רשותו של מפקד הרגימנט. כיון שאבדו כל סיכויים לקרב, שחררתי את המחלקה והחזרתיה לפלוגה. לא עברו רגעים מועטים ואחד הרובאים הצביע על טור אנשים, שנראה בזוהר הלהבות של רמברקור בעברו על פני פסגת הגבעה החשופה במרחק 100—150 מ' בערך. צרפתים! יכולתי להבחין ברורות בכיפותיהם וכידוניהם במשקפתי. אין ספק שהאויב נסוג בטורים סגורים. התחרטתי על שלחי את מחלקת המקלעים חזרה דקות ספורות לפני כן, אך אחרתי את המועד להחזירה.

על פי פקודתי פתחו ששה־עשר רובי באש מהירה על האויב. בניגוד למה שציפינו, לא התפזרו הצרפתים וברחו, אלא פרצו אלינו בקריאות "en avant !" „קדימה!". לפי הקולות היו שם ודאי פלוגה או שתים. ירינו במהירות רבה ככל האפשר, אך הם המשיכו בהסתערותם והתקרבו אלינו. החזרתי בכוח אחדים מאנשי שעמדו לסגת ללא פקודה. כפי הנראה אילצה אשנו את האויב לשכב ארצה. היה קשה לגלות את חיילי האויב על פני אדמת המישור ובאור בניני רמברקור הבוערים. כוחות החוד שלו נמצאו במרחק שלושים או ארבעים מטר מאתנו. החלטתי לא להכנע ליתרונם המספרי עד שלא יפתחו בהתקפת כידונים. התקפה זו לא יצאה לפועל.

אשנו שיככה את התלהבות האויב להתקפה. קריאת־הקרב „קדימה!" נדמה. רק חמישה סוסי־משא צרפתיים עמוסים שני מקלעים הוסיפו להתקדם עד קצה היער, ושם נלקחו שבי. מסביב השתררה דממה. האויב נסוג כנראה לרמברקור. חולית־סיור שיצאה וליקטה תריסר שבויים הודיעה על כשלושים צרפתים הרוגים ופצועים המוטלים בשדה.

היכן נמצא הגדוד השני? נראה שלא המשיך בלחצו ביער דפיו כפי שנצטוה. על מנת לחדש את הקשר חזרתי לפינה הצפונית־מזרחית של היער עם האנשים שהביאו את השבויים וסוסי־המשא. את יתרת שתי כיתותי השארתי בעמדותיהן.

בדרך נתקלתי במפקד הרגימנט. קולונל האַס לא נחה דעתו ממה שהתרחש בקצה היער. לדעתו ירינו לא בצרפתים אלא ביחידות של רגימנט הגרנדירים. אפילו השבויים וסוסי־המשא עם מקלעיהם לא הצליחו לשכנעו.

מסקנותי:

ההתקפה ב־7 בספטמבר על יער דפיו עמדה להערך על־פני שטח שרחבו שלושה ק"מ ושלא סיפק כמעט כל מחסה. לפי פקודת הרגימנט עוכבה ההתקפה כיון שהיחידה מימין לא היתה מוכנה. בה בשעה פתחה הארטילריה הצרפתית בהפגזה כבדה. הכוחות המפורסים של הגדוד השני מיהרו לתפוס מחסה בשדה תפוחי־האדמה והובטחו מאש זו על ידי חפירה באתיהם. לא היו להם אבידות על אף ההפגזה הכבדה של הארטילריה, שנמשכה כל היום. מאידך, גרם הריכוז הצפוף של פלוגת העתודה לאבידות כבדות מאש הארטילריה של האויב. דבר זה מלמדנו שוב שאין להרשות התקהלות בטנח הארטילריה של האויב, ומדגיש מחדש את חשיבות האת.

מוצבי הפיקוד של הרגימנט והגדוד נמצאו סמוכים בשקע ליד כביש. מקומם נתגלה לאויב על־ידי המספר הרב של רצים ורוכבים שהתכנסו והצטופפו שם. האויב הגיב כהלכה וכיסה את המקום באש ארטילריה. גם כאן אסור היה, איפוא, להצטופף. מוצבי פיקוד חייבים להמצא מרוחקים זה מזה.

כל תעבורה, בין ברגל ובין ברכב, חייבת להיות בדרכים ושבילים נסתרים מעינו הצופיה של האויב. אין להרשות לאויב כי יבחין במוצב פיקוד — על כן אַל תבחר בנקודה בולטת להקמתם.

עם חשכה חדלה אש הארטילריה הצרפתית. הארטילריה נסוגה, כנראה כדי שלא תיפול בשבי במקרה של התקפת־לילה גרמנית. החי"ר הצרפתי נתן לגרמנים להתקדם עד מרחק של 150 מטר לפני שפתח באש, נכנס לקרב לדקות מספר ואחר, במסתור העצים והחשכה, ניתק את המגע ונסוג. אבידותינו היו כבדות; עם ערוב ה־7 בספטמבר מנתה רשימת אבידותינו 5 קצינים ו־240 חיילים.

בהתרגשות הקרב ירו יחידות של פלוגת המקלעים מעל לראשי קו החי"ר הצפוף שנמצא 350 מטר לפניהם במעלה, בנסיון לפגוע באויב הנמצא בקצה היער במרחק 500 מטר. על ידי כך נעשה מצב היחידות בקו הקדמי מסוכן ביותר. בהנחה שהתנגדות האויב פסקה עם רדת החשכה, פרקנו את מערך־ההסתערות המדורג שלנו וקרבנו את יחידות הרזרבה והמקלעים אל קו־החזית. שילמנו מחיר יקר עבור טעות טקטית זו כאשר פתח עלינו האויב באש רובים מכוונת היטב בטנח של 150 מטר.

במצבים דומים, תכופות מאבדים החיילים בחלקם את השליטה על עצמם והם מנסים לברוח. המפקד חייב לפעול בתקיפות ולהשתמש בנשקו האישי באם יש הכרח בדבר.

4. קרב ביער דפיו

הרגימנט פקד על הגדוד השלישי להקים לאורך הקצה הדרומי של יער דפיו מערד־מגן, שאגפו השמאלי מתלכד עם הפינה המזרחית של היער. על הגדוד השני להאריך את הקו מחוץ ליער בהמשך לגדוד השלישי ומשמאלו. הגדוד הראשון הקים את הקו הרזרבי של הרגימנט מצפון ליער דפיו. מוצב הפיקוד של הרגימנט נמצא משמאל לגדוד הראשון.

הגזרה שהוקצתה לגדוד השני — רכס ארוך וחשוף ללא מחסה — לא שמחתנו כלל וכלל. עמדות ברכס זה תהיינה גלויות במיוחד לאש ארטילריה צרפתית. היינו מעדיפים את עמדת הגדוד השלישי ביער.

מנסיונותינו הקודמים למדנו רק דרך אחת להפחית את מספר האבידות — חפירות עמוקות. גזרות הוקצו לפלוגות, ולמפקדי־הפלוגות — שלושה מהם לויטננטים צעירים — הודגשה החיוניות של ההשגחה על האנשים שיתחפרו בלי שים לב לעייפות. את חלקה העיקרי של העבודה היה עלינו להשלים לפני חצות הלילה. מאז ועד עלות היום אפשר יהיה לנוח שעות מספר, וסמוך לעלות השחר יהיה צורך להמשיך בעבודה. החפירות חייבות היו להיות בעומק של 150 סנטימטר.

עד מהרה שקע כל הגדוד בעבודה. אש הארטילריה העזה של האויב ביום הקודם הבהירה לכולנו את ערך עבודת־האֵת. אפילו מטה הגדוד, המורכב מהמג״ד, השליש וארבעה רצים, חפר לעצמו תעלה באורך של 6 מטרים מאחורי מרכז פלוגה ח׳ שנמצאה לפנים מימין. העבודה היתה מיגעת. האדמה קשה כסלע, וכמעט אי־אפשר היה לעשות דבר בעזרת האתים הקצרים. כיוָן שהיו בידינו רק מכושים מועטים, היתה התקדמותנו איטית ביותר. האנשים לא אכלו משעה 05.00, וב־22.30 שלחני המג״ד לפרץ להביא את המטבחים. חזרתי בחצות עם דואר ומזון גם יחד. היה זה הדואר הראשון שקיבלנו מאז פרוץ המלחמה.

לאחר שעות אחדות של חפירה הגיעה התעלה לעומק של 50 ס״מ שודאי אינו נותן הבטחה מספקת מפני אש ארטילריה עוינת. פרושו של דבר היה עבודה נוספת לפנות בוקר. אך עתה, בחצות, היו האנשים רצוצים לחלוטין. ראשית יש להאכילם ולתת להם מנוחה. המטבחים הגיעו, האנשים אכלו והדואר חולק. בתעלה הצרה, לאור הנר, קראו האנשים מכתבים שנשלחו מהבית שבועות קודם לכן. המכתבים באו מעולם אחר, אף־על־פי שלא הרחקנו משם שנים — אלא רק שבועות מספר מלאי־מאורעות. עם גמר המנוחה חזרנו למכושינו ואתינו. מטה הגדוד לא נח עד השכם בבוקר,

כשהתעלה הגיעה לעומק של מטר. ידינו המבועבעות כאבו והיינו כה עייפים עד שלא הרגשנו באי הנוחיות שבשינה על הקרקע הקשה בקרירות הבוקר של תחילת ספטמבר.

עם עלות השחר חזרו הפלוגות לעבודתן. בקצהו המזרחי של היער ראינו מחלקה של ארטילרית־השדה ה־49 נכנסת לעמדה בגבול הגדודים השני והשלישי וכ־30 מטר מאחורי קו החזית. הוכנו עמדות לתותחים, אולם לחפירת תעלות־מגן לצוותיהם לא היה כבר זמן.

ב־8 בספטמבר לא היתה כל פעילות בשעות הבוקר המוקדמות. מצדו השני של העמק גילתה המשקפת עמדות־מגן של האויב על הגבעות 267 ו־297 (מערבית וצפונית־מזרחית לרמברקור). היה לנו קשר־ראיה עם שכנינו משמאל, רגימנט חי״ר ה־120 הנמצא על גבעה 285, קילומטר אחד צפונית־מזרחית ליער דפיו, ונעשו הכנות לגרוף את פרצת 500 המטרים שבין יחידותינו באש. מחלקת מק״בים נכנסה לעמדה בגזרת הגדוד שלנו. פלוגות ה׳ ו־ח׳ נמצאו בקו־החזית; פלוגות ו׳ ו־ז׳ נמצאו מדורגות מאחרי האגפים הימני והשמאלי. מפקד הגדוד לקחני עמו לסיבוב בקורת, ובכל מקום מצאנו את האנשים עובדים קשה. בכמה מקומות הגיעה עתה התעלה לעומק של 130 סנטימטרים.

הארטילריה הצרפתית פתחה באש בכל כליה בשעה 06.00, והאש הכבדה המכוונת אלינו עלתה על כל פעולותיה הקודמות. צרור אחר צרור נורה בנו. והאויר מלא שאון ושריקות. האדמה סביבנו רעדה כבשעת רעידת־אדמה. שכבנו מכווצים בתחתית תעלתנו העלובה, בלתי מובטחים כמעט נגד רסיסי הפגזים שהתפוצצו בקרבתנו. מרבית הפגזים היו בעלי מרעומי־זמן והתפוצצו מעלינו, אלא שחלק מהם היו מצוידים במרעומי־פגיעה. ההפגזה נמשכה באינטנסיביות זו במשך כמה שעות. פגז אחד פגע במדרון מעלינו והתגלגל חזרה לחפירה שלנו, אולם למזלנו היה זה פגז־סרק. כולנו עבדנו בקדחתנות להעמיק את התעלה, והשתמשנו בכל מכשיר הבא ליד — מכושים, אתים, סכינים, פנכות — ואפילו בידים ריקות. אפשר היה לראות את האנשים מתכופפים שוב ושוב משהתפוצץ פגז בקרבתם. לעת הצהרים בערך שככה אש האויב וניתנה לנו ההזדמנות הראשונה לשלוח רצים אל הפלוגות הקדמיות. הכל היה בסדר, ולא נראה זכר לחי״ר צרפתי. לאשרנו היו אבידותינו פחותות מהערכתנו הראשונית. עד מהרה הגביר האויב שוב את אינטנסיביות אשו. כפי הנראה עמדו לרשותו כמויות עצומות של תחמושת ארטילריה. הארטילריה שלנו, לעומת זאת, שתקה במשך מרבית היום מחמת מחסור בתחמושת. פרט לזה היו גם אפשרויות התצפית שלה מוגבלות.

הארטילריה הצרפתית המשיכה כך במשך כל אחר הצהרים, אך עתה הגיעו הפירותינו לעומק של מטר ושבעים. אחדים הפרו לעצמם כוכים בכתלה הקדמי של התעלה. אפילו רסיסי הפגזים בעלי מרעומי־זמן לא יכלו להגיע אליהם שם, והצי מכר של אדמה קשה מעליהם גונן עליהם אף מפגיעות ישירות.

לפנות ערב הגביר האויב את אשו באופן איום ושילח בנו את כל חמתו. המדרון הפך גיהינום ממש. עמוד עשן סמיך ושחור מהארטילריה הבינונית שלו ריחף מעל לעמדתנו. פגזים חרשו במדרון ומילאו את האויר אבק ואבנים. היתכן שזוהי הכנה להתקפת חי״ר? „הבה יבואו!" אמרנו: הרי חיכינו להם במשך כל היום.

הארטילריה הצרפתית הפסיקה לירות לפתע כשם שהתחילה, והתקפת חי״ר לא באה. יצאנו בזהילה מחורינו ואני ערכתי סיבוב בארבע הפלוגות. האבידות היו מועטות להפליא (16 איש בכל הגדוד), ולמרות מאמץ־המתיחות היו האנשים במצב־רוח מצוין. הפסד החפירה במשך ההפגזה ולפניה יצא בשכרה.

קרניה האחרונות של השמש השוקעת האירו את שדה־הקרב. מימין ראינו את שני התותחים של ארטילרית השדה ה־49 ולידם צוותותיהם ההרוגים או פצועים קשה. המחסה של המחלקה היה כזה אשר מנע ממנה אפשרות של יריה, ומצב הגדוד השלישי מימיננו ביער אף הוא היה גרוע באותה מידה. שם אי אפשר היה להתהפר בשום פנים בגלל הצמחיה העבותה. האש המרוכזת של הארטילריה הצרפת־ית, בפרט זו שבאה מן האגף, והפגזים הרבים אשר התפוצצו בהתקלם בצמרות העצים, גרמו לאבידות חמורות ביותר בתוך הפלוגות.

חזרתי למוצב הפיקוד של הרגימנט לקבל הוראות ומזון. רוחו של קולונל האַס נדכאה עקב האבידות הכבדות ביותר בגדוד השלישי, שנאלץ לסגת מן היער. הגדוד השני נצטוה להחזיק בגבעה ממזרח ליער דפיו ללא סיוע משום צד. בסיכום אמר קולונל האַס: „הרגימנט ה־124 ימות בעמדותיו".

בחזרי לגדוד הוסַט האגף השמאלי של פלוגה ח׳ אחורנית. פלוגה ו׳ תפסה עמדה שחזיתה נמשכה לאורך הקצה המזרחי של יער דפיו והתהפרה. יתר חלקי הגדוד המשיכו בשיפור עמדותיהם עד שמטבחי השדה הופיעו סמוך לחצות. שוב הביאו אתם את הדואר. היתה זו חזרה על הלילה הקודם, והאנשים ישנו מספר שעות על האדמה החשופה, מאין אפשרות להשיג קש בכל הסביבה.

למחרת החלה הארטילריה הצרפתית לירות באותה שעה כב־8

בספטמבר, אך בחפירותינו העמוקות לא שמנו לב לירי־תיה. חלק הזמן היה לנו קשר טלפוני עם הרגימנט, אך הפגזים חזרו וניתקו את הקו. זמן רב עבר עלי בעמדת פלוגה ה׳, שמשם בדקתי את עמדות האויב עם סרז׳נט בנטאלה מפלוגה ז׳. הארטילריה הצרפתית נמצאה ברובה בעמדות פתוחות, ואף החי״ר הצרפתי הראה חוסר זהירות במידה רבה. הכנתי דו״ח, צירפתי תרשימים ושלחתיו באמצעות הגדוד אל הרגימנט בצירוף בקשה שצופי־הארטילריה ישלחו קדימה אל הגדוד השני.

האגף הימני של רגימנט חי״ר ה־120 נמצא במדרון הדרומי של גבעה 285, במרחק של 500 מטר משמאלנו בערך. הצרפתים התחפרו מולו לאורך מסילת הברזל. העתודות הצרפתיות היו מרוכזות במִבתר במרחק 600 מטר מערבית לתחנת וו־מָרִי. מעל גבי תל לשמאלנו יכולנו להגיע אליהן באש מקלעים אגפית וגם לגרום להן נזק ניכר. הצעתי את הדבר למפקד מחלקת המקלעים, אך היו לו אי־אלו ספקות והוא סירב. נטלתי, איפוא, לידי את היזמה ואת הפיקוד על המחלקה, בידעי היטב שיהיה עלינו לפעול במהירות הבזק כדי להתחמק מאמצעי־נגד של הארטילריה הצרפתית. תוך דקות מספר החלו מקלעינו יורים לתוך ריכוזי העתודות של האויב וגורמים שם בהלה רבה ומספר אבידות. משביצענו את משימתנו נסוגונו במהירות ימינה ופנינו לתפוס מחסה־נגד־אש. האש הנגדית הצרפתית פגעה בעמדות ריקות. לא היו לנו אבידות. בינתים התלונן מפקד מחלקת המקלעים בפני מפקד הרגימנט על התנהגותי השרירותית בנטלי ממנו את הפיקוד. באורי הניח את דעת המפקד והענין חוסל.

במשך היום הגיעו צופי ארטילריה רבים לגזרתנו. צויין להם מערך הארטילריה הצרפתית, אך אספקת התחמושת שלהם היתה כה קטנה שהארטילריה של האויב לא הוטרדה באשנו החלשה. רק אחת מסוללותינו הכבדות הצליחה להשתיק את סוללות האויב הנמצאות ברמברקור.

הערב היה חזרה על הערב הקודם. הארטילריה הצרפתית ברכה אותנו ברכת „ליל מנוחה״ בירית כמויות עצומות של תחמושת. אחר־כך נשתלטה דממה. עד כמה שהבחנו אנו, נסוגה הארטילריה הצרפתית מעמדותיה, שהיו אחרי הכל קדמיות ביותר. המשכנו בעבודתנו כדי להבטיח את עמדותינו בפני פגזים, וחוליות מספר יצאו ליער לגדוע עצים. למזלנו היו אבידותינו קטנות עוד יותר מאשר ביום הקודם, מהן אחדות שנגרמו בפלוגה ו׳ על ידי אש אגפית שנורתה עליה. בשעה 22.00 בערך הגיעו מטבחי־השדה. רו־תנהויזלר מפלוגה ז׳ הביא בקבוק יין אדום וחבילת קש. סמוך לחצות שכבתי לישון על הקש בקרבת מפ״ק הגדוד.

הגדוד השלישי שילם ביוקר רב על שקבע את מקומו בקרבת הקצה הדרומי של היער. בעמדה זו סבל אבידות קשות ביותר ונאלץ לסגת במשך הלילה שלאחר ה־8 בחודש. אש הארטילריה הצרפתית הכבדה גרמה לאבידות כבדות בקרב היחידות החונות ביער היות ולא היו מחופרות כראוי בגלל קשי הקרקע ושרשי העצים הרבים. פגזים רבים, אשר על רכס חשוף היו עוברים בגובה, גרמו לאבידות בין הגייסות בהתקלם בצמרות העצים ובהתפוצצם ביניהם. קצהו הקדמי של היער היה מלכודת פגזים ממש, וכיוון האש הצרפתית לשם היה קל מאוד. כיום מרעומי הארטילריה רגישים עוד יותר, והאבידות במקרה דומה תהיינה רבות יותר.

לעומת זאת השתלמה מאוד עבודת ההתחפרות של הגדוד השני על הגבעה החשופה. על אף הפגזת הארטילריה שנמשכה שעות, היו אבידותינו מועטות מאוד. אכן, הפגזים בעלי מרעומי־זמן גרמו אי־נעימות רבה, כיון שרסיסים רבים עפו ישר לתוך החפרות.

האדמה הקשה בגזרת הגדוד השני הקשתה על החפירה. נדרשו כל כוחות הפיקוד והדוגמה האישית של מפקדי היחידות כדי שהאנשים העייפים והרעבים יחפרו בכל כוחם במשך הלילה אור ל־8 בספטמבר. מה־7 ועד ה־9 בספטמבר הוציאה הארטילריה הצרפתית כמויות ניכרות של תחמושת. מחסנים מלאים עמדו לרשותה, כיון שהמצבורים הראשיים של הגזרה היו סמוכים למקום. הגרמנים, מצדם, סבלו מחסור בתחמושת ארטילריה, וכתוצאה מכך לא יכול הנשק הכבד לתת את הסיוע המספיק לחי״ר.

ארגון ההגנה המודרני שונה כיום מאוד מזה של 1914. אז היה לנו קו קדמי, והגייסות הנותרים סודרו בקו השני. כיום (1937) מורכבת עמדת גדוד מקו־משמרות קדמי ושטח־קרב עיקרי שבתוכו מאורגנים הכוחות לעומק רב. בשטח שרחבו וארכו מקילומטר אחד עד שנים ישנן נקודות־משען בשפע והן מסייעות אחת לשניה, ובהן יושבים רובאים, מקלעים קלים ובינוניים, מרגמות ונשק נ״ט. מערך זה גורם לפיצול אש האויב ולריכוז אש המגן שלנו. אפשרית נסיגה מקומית תחת לחץ אש, וכן אפשר להפעיל אמצעי־נגד תוקפניים גם באם יצליח האויב לחדור לשטח־הקרב העיקרי. על האויב לעבור עתה דרך ארוכה וקשה מאוד לפני שיצליח לפרוץ פרצה רצינית.

5. התקפת־לילה בין ה־9 ל־10 בספטמבר

נרדמתי על מצע הקש שלי. בחצות בערך התעוררתי פתאום. לפנינו ומשמאלנו השתולל קרב. גשם שוטף ירד ונרטבתי עד מוח עצמותי. משמאל

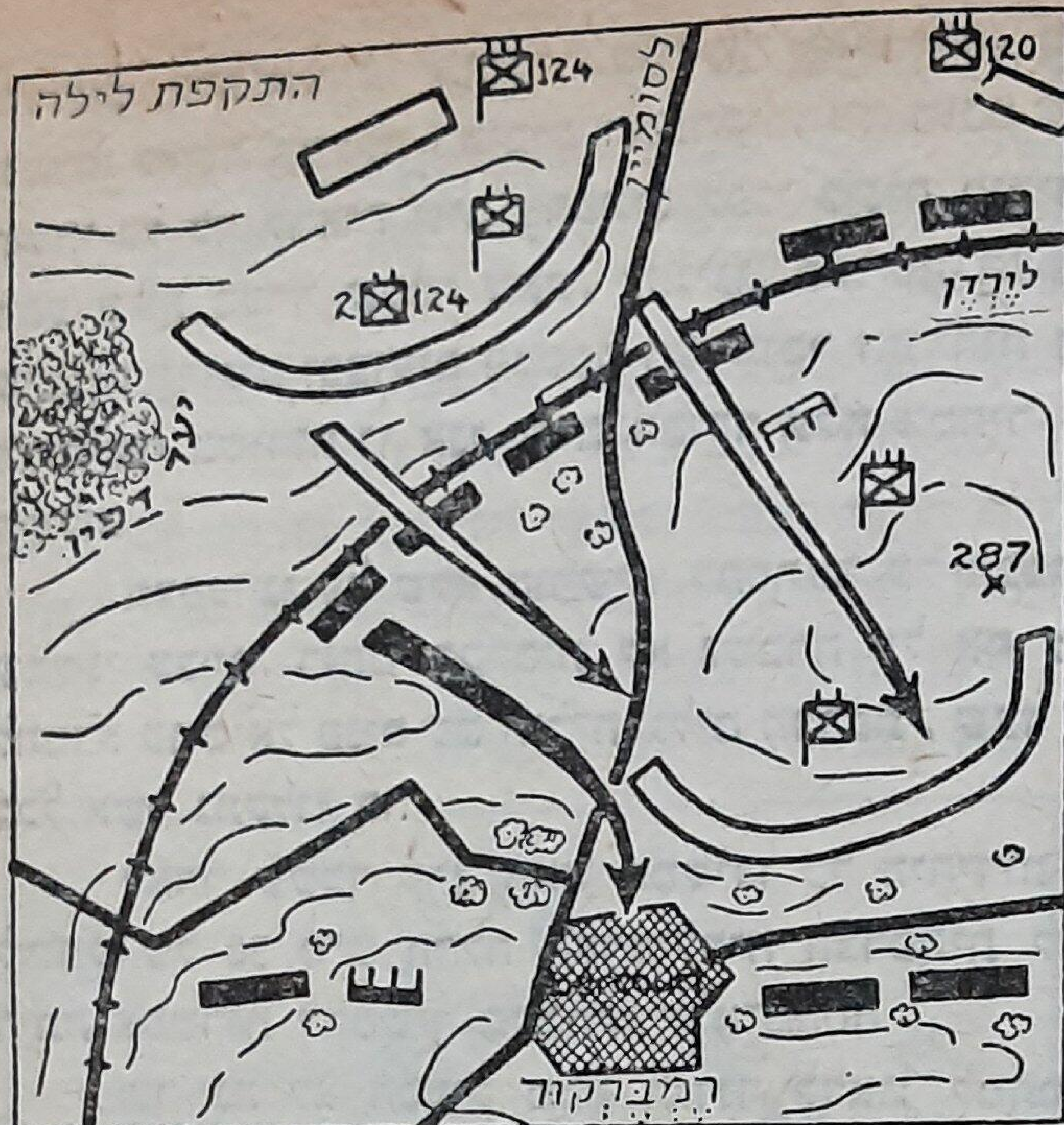
ראיתי אורות־איתות מנצנצים ושמעתי נקישה בלתי פוסקת של רובים. רץ הודיעני שמפקד הגדוד נמצא במפי״ק הרגימנט.

שאון היריות התקרב, והתחלתי לחשוב שמא פתחו הצרפתים בהתקפת־לילה. כדי להיודע מה קרה לקחתי עמי רץ ויצאתי בכיוון הרעש. לפתע, כ־50—80 מטרים לפנינו, ראיתי דמויות אנשים מתקרבות אלינו בשני טורים. חשבתים לצרפתים שחדרו דרך הפרצה בין רגימנט החי״ר ה־124 וה־120, והריהם מנסים להכות את הגדוד השני מאגפו ומערפו. משהתקדמו יותר ויותר, תהיתי מה עלי לעשות. החלטתי למהר ימינה אל פלוגה ו׳ להודיע לקפיטן רוזן פון־רמבלדי, מפקד־הפלוגה, על המצב, ולבקש מחלקה לפקודתי. בקשתי נתמלאה ואני פרסתי את אנשי והתקרבתי אל האויב. כשהבחנו לאור זיקוקים רחוקים במערך הטור, פקדתי על אנשי לתפוש עמדות ברובים בלתי נצורים. מאחר שעדיין פקפקתי בזהות המתקדמים, התריתי באנשי השדרה בהגיעם למרחק של 50 מטר מאתנו. ענתה לי פלוגה ז׳. מפקד הפלוגה, לויטננט צעיר, נסוג מעמדתו שהיתה בעורף הגדוד וניסה לנוע למרחק של 400 מטר אחורה. הוא הצטדק שצפוי קרב, ושפלוגתו שייכת לקו השני. בהריפות הבהרתי לו את תפיסתו הטקטית המוטעית. עדיין עובר בי רעד משאני נזכר שכמעט ויריתי בטירונים שלי לשעבר.

מיד לאחר זאת חזר מפקד הגדוד ממטה הרגימנט עם פקודה להתקפת לילה. על גדודנו (בקו הדרומי של הרגימנט) לכבוש בסערה את גבעה 287, כ־500 מטר צפונה לרמברקור. על הרגימנטים האחרים (רגימנט הגרנדירים ה־123 מימין, ורגימנט חי״ר ה־120 משמאל) להתקיף באותו זמן. שעת ההתקפה לא נקבעה עדיין; אולם על הגדוד להתכונן מיד. הפקודה שימשה הבטחה של שחרור מהגיהנום של אש הארטילריה הצרפתית. היעד לא היה רחוק, והצטערנו שעמדות הארטילריה הצרפתית בגבעות סביב רמברקור לא נכללו בו אף הן.

בגשם שוטף ובאפלה גמורה התכונן הגדוד לקראת התקפה משמאל לגזרה הקודמת. הכידונים הורכבו וניצרות הרובים שוחררו. הסיסמה היתה „נצחון או מות״. משמאל היתה פעילות־מה מזה כמה זמן. אש רובים הבהבה במקום אחד וכבתה, על מנת לשוב ולהבהב במקום אחר.

הגדוד הראשון התפרס. מפקד הרגימנט נמצא עם הגדוד השני. ידיעותינו על האויב היו מצומצמות בכך שהוא נמצא לאורך מסילת־הברזל ובמִבתרים של הכביש סומיין — רמברקור מדרום למסילה. אנשינו חיכו בקוצר רוח לשעה „ש״. כולם היו רטובים עד לעצמותיהם וקפואים מקור. השעות עברו. לבסוף, בשעה 03.00 בערך, קיבלנו את פקודת ההתקפה.

תרשים 5. — ההתקפה על רמברקור.

במערך צפוף זנק הגדוד במדרון על האויב שלאורך המסילה, עבר אותו, תפס את המִבתרים שבכביש סומיין — רמבקור ועלה בסערה על געבה 287. בכל מקום בו גילה האויב התנגדות טיפלו בו הפלוגות שעלו על־ן בכידוניהן, כשיתר הגדוד עובר מימין ומשמאל על פני נקודת ההתנגדות המקומית.

הגדוד, כשכל ארבע פלוגותיו בקו ראשון, תפס את גבעה 287. לא היה קשר באגפים, ולכן הוטו שני אגפינו אחורנית. היחידות היו מעורבות זו בזו, וההתארגנות־מחדש נעשתה לאט־לאט. השחר החל לעלות, והגשם שכך. היחידות חפרו בקדחתנות כדי להבטיח עצמן מאש הארטילריה הצרפתית שציפינו לה בקרוב. העבודה התקדמה באטיות רבה באדמה הרטובה והדביקה. שכבת חמר עבה ודביקה כיסתה שוב ושוב את האתים, והיה הכרח לחזור ולנקותן מחדש.

והנה, לאורו האפור של הבוקר נסתמנו בבירור הגבעות סביב רמברקור; הן שלטו על עמדתנו החדשה. לפתע השמיע מוצב־החוץ שלנו אות אזעקה. המוני צרפתים נראו בשקע שבכניסה הצפונית לרמברקור.

ברגע האזעקה נמצאתי באגף הימני של הגדוד עם פלוגה ו׳ של הקפיטן רוזן פון־רמבלדי. ניכר בבירור כי טורים סגורים של צרפתים נכנסו לתוך רמברקור מצפון־מערב. פלוגה ו׳ וחלקים מפלוגה ז׳ פתחו באש,

והתלקח קרב־אש עז ביותר בטוָח של 300—400 מטר. כמה צרפתים ניסו למצוא מחסה במעלה רחובות רמברקור, אך רובם החזירו אש. רוב בחורינו שמחו כל כך לראות שוב צרפתים לפני כוונות רוביהם, וירו בעמידה. לאחר רבע שעה בערך שככה האש. לפנינו, בכניסה הצפונית של רמברקור, היו מוטלים הרוגים ופצועים במספר רב. חוסר הזהירות הרב מצדנו גרם לפרצות רבות אף בשורותינו אנו. קרב הבוקר עלה במחיר רב יותר מאשר התקפת הלילה.

הצטערנו על שלא הורשינו להסתער על הכפר רמברקור ועל הגבעות שמשני עבריו. רוחנו הקרבית לא נשברה על אף מה שעבר עלינו, ורצינו להמצא פנים אל פנים עם חיל־הרגלים הצרפתי, שעד כה נתגלה כנופל מאתנו בכל אשר נתקלנו בו.

לאחר ששכך קרב האש המשיכו כל היחידות להתחפר. לפני שהגיעו לעומק של 30 ס״מ החלה הארטילריה הצרפתית להטיח כדרכה, ושוב לא היתה אפשרות להמשיך בעבודה ללא־מחסה.

עד כה לא הספיק מטה הגדוד לדאוג למחסה בשבילו, עקב הקרב על גבעה 287 ובכניסה הצפונית של רמברקור, שאילצונו לנוע כל הזמן. עתה ירתה עלינו סוללה צרפתית מעמדה גלויה על גבעה ממערב לרמברקור. המרחק לא עלה על קילומטר אחד. לאשרנו, לא התפוצץ אחוז גבוה של הפגזים בגלל האדמה הרטובה, והתכסינו באלומות תבואה בתקוה להתחמק מעיני צופי האויב. שוב נפתחו ארובות השמים ותלמינו הפכו לנהרות. פגזים צרפתיים פגעו בקרבתנו וכל נסיונותינו להתחפר במצב שכיבה לא נשאו פרי, בגלל הבוץ שנדבק ללהבי האתים. היינו מכוסים מכף־רגל ועד ראש ממש בשכבה עבה של בוץ דביק, וקפאנו מקור בבגדינו הרטובים. נוסף לכך הציקה לי קיבתי החולה ודהפה אותי לתוך מכתש־הפגזים הקרוב ביותר בכל חצי שעה.

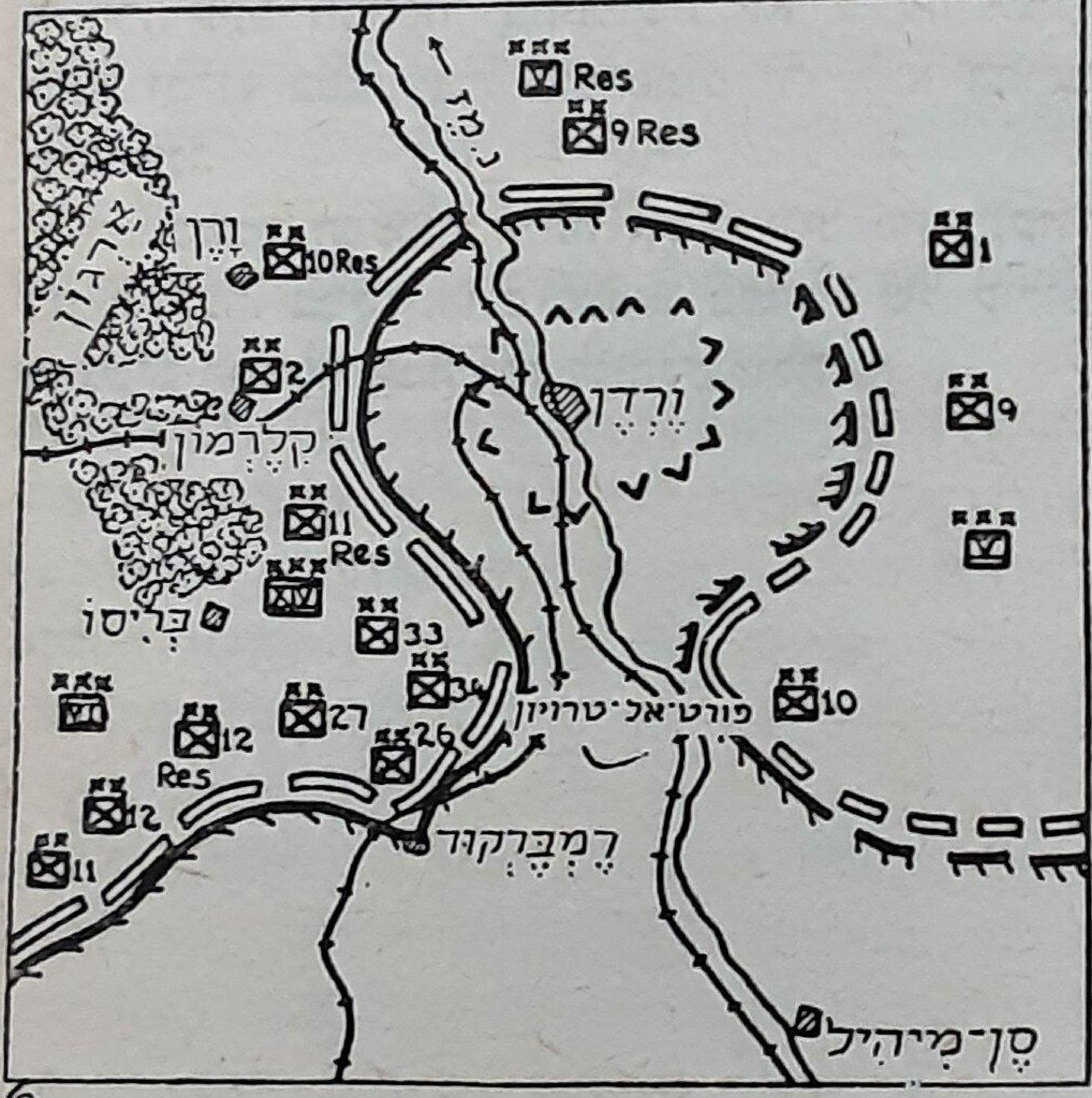
התקפותיהן של היחידות השכנות לנו לא נשאו פרי כפי שקיוו לו והגדוד השני נשאר במרחק רב לפני קו החזית של הדיביזיה. בשעה 10.00 בערך ניסתה סוללת הוביצרים מארטילרית־השדה ה־49 לעזור לנו מעמדות שנמצאו בעורף גזרתנו. לאויב היה יתרון אש רב מדי, והתוצאה הישירה היתה שהאש שניתכה עלינו גברה עוד יותר. כבימים הקודמים לא ראינו כמעט חיל־רגלים צרפתי, ולא הוטרדנו ביותר באשו.

הזמן נע בעצלתים. לפני חדשים מספר לא היינו מאמינים לו אמרו לנו שיש בכלל אפשרות של חיים במצב מתוח כזה. רצינו להחלץ ממצבנו ולא היה איכפת לנו באיזה אופן. היינו מבכרים, כמובן, לתקוף בשנית.

הארטילריה הצרפתית ריתקה אותנו כל אותו יום בפגזים אין קץ לעמדתנו בגבעה 287. סמוך לחשכה קיבלנו ממנה את „נשיקת ליל־מנוחה" המסורתית, ואהר ניתקוה ממקומה בגלוי והעבירו את סוללותיה לעורף, מסתבר שדגלה בבטחון מכסימלי בלילה.

אבידותינו ב־10 בספטמבר היו ניכרות — ארבעה קצינים ו־40 חיילים הרוגים, ארבעה קצינים ו־160 חיילים פצועים, ושמונה נעדרים.

לאחר התקפת־הלילה הוקף כמעט המבצר הצרפתי בורדן. פס ברוחב של 14 קילומטר מדרום לורדן הפריד בין הדיביזיה ה־10 ממזרח לפורט־טרויון ובין הדיביזיות של הגיס ה־13 וה־14 התוקפים ממערב. קשר המסילה היחיד עם ורדן דרך עמק נהר המיז נמצא תחת אש גרמנית.

תרשים 6. — המצב לאחר ג'רב־לילה, ב־11—10 בספטמבר, 1914.

ירד הלילה, ואנו פנינו להתחפרות. המטבחים הגיעו בערך בחצות. הנלה הדואג לכל הביא לי בגדים יבשים, לבנים ושמיכה. החלטתי לותר על אוכל בגלל קיבתי, ולא להתיצב למסדר חולים כל עוד אני מסוגל לעמוד על רגלי. בבגדי היבשים עברו עלי שעות מספר של שינה תוך חלומות־ביעותים. ועם אור היום חזרתי למכושי ולאתי.

ב־11 בספטמבר המשיכה הארטילריה הצרפתית כבימים הקודמים; אולם יחידותינו היו עתה מחופרות היטב ואבידותינו מעטו. הגשם הממושך והקור לא הקלו ביותר על ציפיתנו. גם הפעם הגיעו המטבחים בחצות בקירוב.

מסקנותי:

בשעת התקפת־לילה קל מאוד לירות באנשים. במקרה הגדוד השני לא היינו רחוקים מכך אלא כחוט השערה. התקפת־הלילה של ה־9 בספטמבר קידמה את הגדוד השני למרחק של קילומטר אחד לפני חזית הדיביזיה, ואנו הגענו אל היער באבידות ספורות בלבד. לו בוצעה התקדמות נוספת לא היתה נתקלת כנראה אלא בהתנגדות מועטת. הגשם סייע להתקפה. אבידות כבדות נגרמו לנו רק בעת שהתקפנו את ריכוזי הצרפתים שנסוגו לרמברקור, ובעת התחפרותנו תחת אש הארטילריה הצרפתית. לו פתחו הצרפתים באש לפני שהגיעו חפירותינו לעומק של 30 ס״מ, היו אבידותינו רבות יותר. מסקנה הגיונית: יש להרבות בעבודת המכוש והאת לפני עלות השחר. עקב המחסור בתחמושת לא סייעה לנו הארטילריה אלא במעט ב־10 וב־11 בספטמבר, והצרפתים ירו ללא הפרעה מעמדות גלויות לתוך שוחותינו.

במשך הפעולה היתה אש האויב כה חזקה שהמטבחים יכלו להגיע רק בחשכה. במשך היום נמצאו במרחק של קילומטרים אחדים מן החזית. האנשים התרגלו במהירות לנוהג־אכילה זה.

פרק שלישי

קרב ליד מוֹנבֶּלייֶנוִיל

1. נסיגה דרך הארגוֹן

ב־02.00 ב־12 בספטמבר נקראתי להתייצב ברגימנט לשם קבלת הוראות. כמה מאות מטר מאחורי הגדוד השני, בחפרה עלובה מקורה דלתות ולוחות־עץ, מסר קולונל האַס את פקודתו לאור נר: „לפנות את העמדות לפני עלות היום ולסגת לטריאוקור. הגדוד השני, כמשמר אחורי, יחזיק בגבעות קילומטר אחד מדרום לסומיין באמצעות שתי פלוגות עד שעה 10.00, ואחר יבוא בעקבות הרגימנט".

מצד אחד שמחנו מעומק לבנו לצאת מקלחת־שטן זו, אך מאידך־גיסא לא יכלנו להשלים עם נסיגה. ודאי שהסיבה לכך אינה לחץ על חזיתנו. הבל, כי שוב תינתן האפשרות למבצר ורדן, הנמצא 32 ק"מ מאחורינו, להתאושש, לאחר שכבר ניתק הקשר האחרון שלו עם פנים צרפת. מילא, הפיקוד העליון רואה את התמונה בשלמותה, וודאי שיש לו סיבותיו־שלו. יתכן שזקוקים לנו במקום אחר.

לפני עלות השחר ניתק הגדוד השני את מגעו עם האויב. בגדינו כוסו שכבה עבה של בוץ, וזה, בנוסף על מצבנו הגופני הירוד, הקשה מאוד על ההליכה. השארנו שתי פלוגות כמשמר אחורי על הרמה במרחק של שני קילומטר מצפון לרמברקור. עם שחר, לסיפוקנו וצחוקנו הרב, הטילה הארטילריה הצרפתית מנה גדושה של פגזים על עמדותינו הריקות. הדבר שימש חומר למהתלות ועורר מצב־רוח מרומם בגדוד.

נתכנסנו ביער ממערב לפרץ והגענו למשמרות־הקדמיים שלנו בטריאוקור. קפיטן אולריך ואני רכבנו קדימה כדי לתהות על המצב. שוב ניתך מטר־עוז, ואני שמחתי להמצא שוב על גב הסוס. פלוגות ה' ו־ז' הועדו למשמרות־הקדמיים בעוד יתר הגדוד נשלח כעתודה למוצבי טריאוקור. לאחר בקורת הפלוגות במשמרות הקדמיים אחר הצהרים, חזרתי למטה הגדוד ושקעתי בשינה עמוקה, ששום טלטול או צעקות לא יכלו לעוררני ממנה.

המג"ד שלי ניסה להקימני כדי שאגיש את הדו"ח השגרתי בצירוף תרשים המשמרות הקדמיים, אך לשוא. ב־13 בספטמבר נקראתי להצטדק על המקרה, אך לא זכרתי כלל כי ניסו לעוררני.

ב־06.00 ב־13 בספטמבר נמצאנו בדרכנו חזרה אל הרגימנט. לאחר שעברנו את בְּריסו פנינו בדרך לארגון. השמש זרחה זו הפעם הראשונה בכמה ימים. טורי אספקה כבדים הפכו את הדרכים לאגמי בוץ טובעני. השדרה הצטופפה בכניסה לארגון, קילומטר והצי צפונה מבריסו. מרבית הארטילריה וקרונות־המשא שקעו בבוץ וזוגות כפולים של בהמות בצירוף עזרת אנשים נדרשו כדי להוציא כל כלי־רכב מהבוץ. לאשרנו לא לחץ עלינו האויב ברדיפתו ולא הפגיזנו בארטילריה רחוקת־טוח.

לאחר שלוש שעות של צפיה ועזרה לקרונות השקועים המשכנו בדרכנו. התנועה בדרך היער הבלתי־כבושה, מאחורי ארטילריה החוזרת ושוקעת בבוץ היתה מִיגעת ללא גבול. תכופות נקראו החיילים להושיט עזרה במשיכת הרכב. הגענו ללי־אילט עם ערב, שם היתה לנו חניה קצרה לאכילה ומנוחה לפני המשכת המסע לצפון דרך הארגון. מסע שתים־עשרה השעות והדרך הגרועה הוגיעונו מאוד, אך אף־על־פי־כן המשכנו בדרכנו בלילה האפל, כשיעודנו הנעלם רחוק עדיין כפי הנראה. האנשים אפסי־הכוחות התחילו לפגר בתכיפות הולכת ורבה. בכל חניה צנחו האנשים ארצה וכעבור דקה כבר היו שקועים בשינה עמוקה. כשהיינו נכונים להמשיך נאלצנו להעיר כל אחד מהם על ידי טלטול. צעדנו, חנינו, ושוב צעדנו; מפעם לפעם הייתי נרדם על סוסי, ומיד נופל ממנו.

הגענו לנרן אחר חצות. בנין מועצת־העיר בער. היה זה מחזה איום אך כביר. עלי הוטל התפקיד להתקדם ולחפש מקומות שיכון במונבליינויל; אך בעיר הקטנה היו רק מיטות מספר — וקש לא היה בנמצא בכלל.

בשעה 06.30 ב־14 בספטמבר נע הרגימנט הדומם ומדולדל־הכוחות דרך הרחובות החשוכים. האכסון בוצע במהירות, ותוך כמה דקות שקעה מונבליינויל שוב בדממת קבר. הכל שקעו בשינה עמוקה ולא חשו בקשי משכבם.

באותו יום נטל מיור זלצמן את הפיקוד על הגדוד. אחר הצהרים צעדנו אל אגליפונטיין, שם מצאנו מקומות אכסון צרים ומזוהמים. מטה הגדוד אוכסן בחדר קטן ושורץ פשפשים, אך היה זה טוב מאשר בחוץ, בגשם השוטף אשר נתחדש. קיבתי היתה במצב איום גם ביום וגם בלילה; תכופות אבדה הכרתי.

במשך הימים והלילות הבאים הפגיזה הארטילריה הצרפתית את כל הכפרים מאחורי החזית, ובניהם גם את אגליפונטיין. התחפרנו ליד העיר.

ב־18 בספטמבר יצאנו לסוֹמרנס למנוחה של כמה ימים. ניתן לי מקום עם מיטה, ואני קיויתי לשפר במקצת את מצב קיבתי. האפשרות לרחוץ ולהתגלח, וכן להחליף לבנים, היתה בגדר שיא הנוחיות.

בלילה הראשון הזעיקונו ב־04.00. יצאנו לפלֵיויל ושם נכנס הגדוד לעתודת הקורפוס. עמדנו שם שלוש שעות במטר סוחף, ואחרי כן מצאו לנו שיכון. ה־20 בספטמבר היה לנו יום מנוחה ממש. אנשינו החזירו לנשקם וציודם את צורתם הנאותה.

<u>הסקנותי:</u>

המגע נותק אור ל־12 בספטמבר בלי ידיעת האויב. אף ב־13 בספטמבר לא יצא האויב לרדיפה. לו עשה כן היתה כניסתנו למיצר הארגון מלווה אי נעימות יתרה. בנסיגה ב־13 בספטמבר הוטל על הכוחות שעמדו בלילה הקודם במשמר־הקדמי לעבור מסע של 45 קילומטר. החניות הרבות והגשת העזרה לארטילריה וקרונות־המשא התקועים בבוץ הכבידו עוד יותר על ההליכה. הגדוד נמצא בתנועה למעלה מ־24 שעות רצופות.

2. קרב במוֹנבליינויל והפתערות על יער בּוּסוֹן

שוב הוזעקנו ב־21 בספטמבר אחר הצהרים ויצאנו לאפרימוֹן, שם קיבלנו פקודה להחליף גדוד של רגימנט חי״ר ה־125, אשר נמצא אז בקו החזית על רכס במרחק 1,5 ק״מ ממערב למוֹנבליינויל. את החילופין היינו צריכים לבצע לאחר חשכה. לעמדה החדשה לא היה במה להתברך. „עמדה במדרון, כל חלקיה בתחום הראיה של האויב; חפרות רטובות; אש רובים וארטילריה רבה שגרמה לאבידות מדי יום ביומו הקשר עם העורף אפשרי רק בלילה״.

באפלה גמורה, ושוב במטר סוחף, עברנו את השדות הרטובים בהדרכת חוליה מהיחידה שאותה עמדנו להחליף. החילופין הושלמו לפני חצות. הגיזרה שעברה לידינו כללה חפרות קצרות לא רצופות בעומק של 50 סנטימטר, מלאות מים. אנשי החי״ר שכבו במרחק מה מאחור, הרובה בזרועותיהם והם מכורבלים במעיליהם ובמעילי־רוח. נאמר לנו שהאויב מרוחק מאתנו מרחק כמה מאות מטר בלבד.

עד מהרה התרגלו אנשינו למצב. באמצעות פנכות הריקו את החפרות מהמים, ואחר החלו להרחיבן ולשפרן. יער דֶפיו לימד אותם את ערך החפרה. העבודה התקדמה במהירות באדמה הרכה, ואחר כמה שעות היה קשר פנימי בין רוב החפרות. עתה יכול הגדוד לצפות לבאות ללא חשש.

ב־22 בספטמבר זרחה השמש שוב. בשעות המוקדמות של היום היה הכל שקט בגזרתנו. האויב נמצא כ־400—500 מטר מימיננו, בקצה המזרחי של יער אַרגוֹן. כל זכר לו לא נראה לאורך דרך־המלך מוֹנבליינויל — סרבון, שהשתרעה דוממת לפנינו. לעומת זה החזיק האויב הלאה משמאל חלק מהיער לאורך אותה דרך. על אף הטנח הקצר יחסית יכולנו להסתובב מחוץ לחפרות מבלי שירו בנו. בתנאים אלה נקטפו עד מהרה השזיפים הבשלים מהעצים הסמוכים לעמדותינו. ב־09.00 בערך החלה סוללה צרפתית לכונן את אשה לעמדותינו החדשות. תודות לשימוש באתינו במשך הלילה, היו אבידותינו קלות. לאחר שלושים דקות פסקה האש, ובמשך השעות שלאחר כך היינו נתונים לאש הטרדה רק מדי פעם בפעם. עד הצהרים לא ראינו שום חיל־רגלים צרפתי, וחולית־סיור שלחה לאכן את מקומו של האויב ואת כוחו ביער מימיננו.

אחר הצהרים הגיעו המטבחים אל השקע הנמצא במרחק 800 מטר מצפון לעמדותינו. על אף האש המטרידה העזה ביותר של כל כלי־הנשק, הצליחו חבורות הסבלים להביא את המזון לכוחות בקוים הקדמיים.

ב־15.00 הלכתי למוצב הפיקוד של הרגימנט בקרבת נקודה 180, קילומטר וחצי צפונית־מערבית למוֹנבליינויל, ושם קיבלתי תיאור המצב ופקודת־התקפה בשביל הגדוד השני.

כוחות אויב חזקים נמצאו מאחורי מחסום־עצים ביער בוסון לאורך דרך־המלך מוֹנבליינויל—סרבוֹן. כל ההתקפות החזיתיות של גדודי הבריגדה ה־51 מימיננו נכשלו עד עתה. ממזרח לאַרגוֹן ומשמאלנו תקף רגימנט חי״ר ה־122, מוגבר על ידי הגדוד הראשון של הרגימנט ה־124, דרך מונבליינויל בכיוון הגבעות קילומטר אחד מדרום לעיר, והתקדם יפה.

בשעת בין הערבים היה על הגדוד השני להתקיף את האויב מאחורי המחסום לאורך הכביש מוֹנבליינויל—סרבון, להפתיעו מהאגף ולהניסו מערבה. משימה נאה אך קשה.

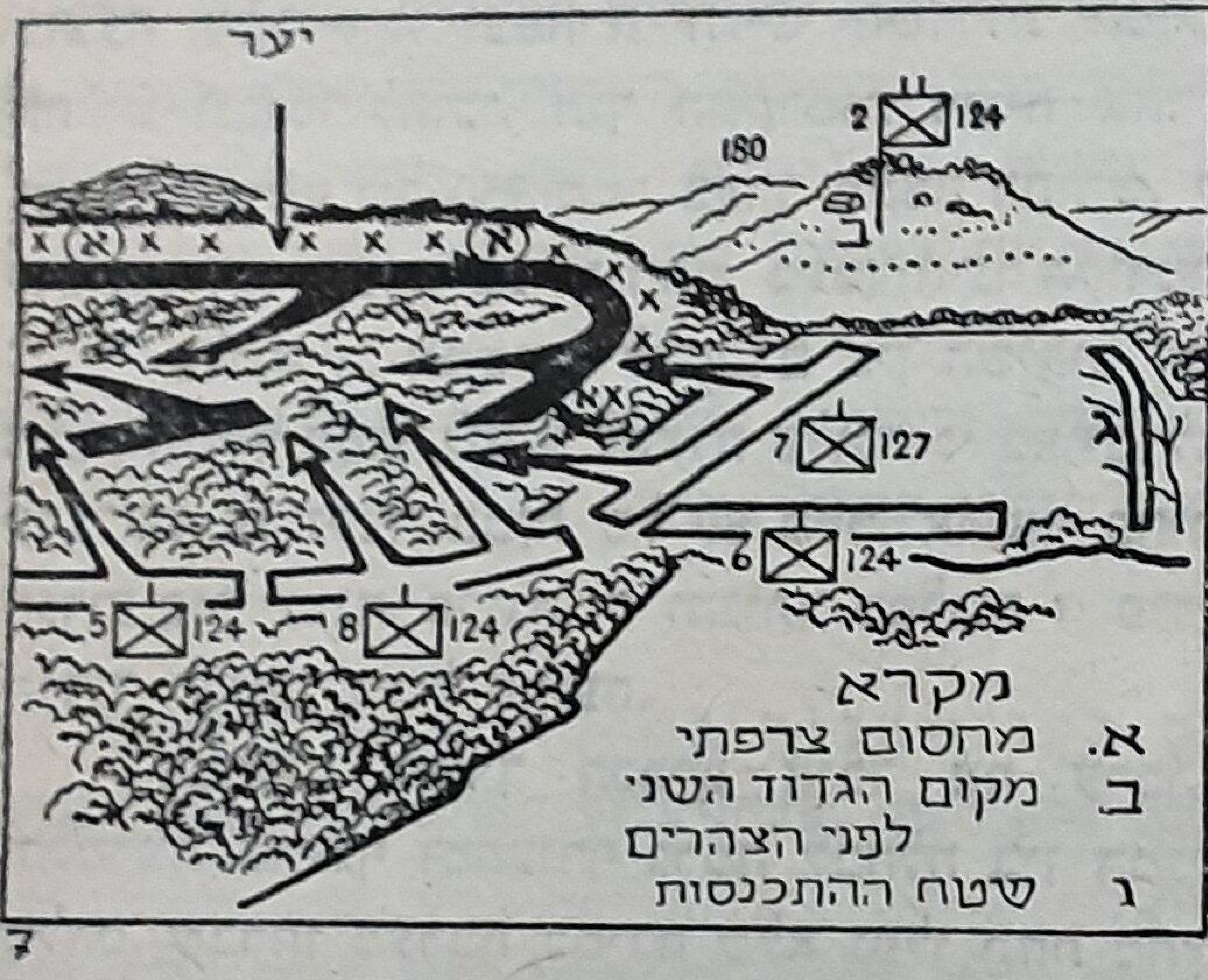
בדרכי חזרה בדקתי את השטח בדקדוק וחישבתי מהם האופנים הטובים ביותר לביצוע תכניותינו. הסתערות מעמדתנו הנוכחית על כביש מונבליינ־ויל—סרבון, כיעד ראשוני, לא נראתה לי ביותר, כי הרי התקפה זו לא תיערך בהפתעה, תהיה נתונה לאש אגפית מן היער ותעלה לנו בקרבנות רבים עד שנגיע אל הכביש. כמו כן לא תביאנו לאגף הצרפתים.

לאחר שמסרתי את פקודת הרגימנט, הצעתי, איפוא, לפני המג״ד את התכנית הבאה: ראשית, עלינו לפנות את העמדות על הגבעה במרחק קילומטר וחצי ממערב למונבליינויל — ולכנס את הגדוד במדרון הצפוני של הגבעה,

שיש בו מחסה כלשהו; אחרי כן להתקדם, במערך בעל עומק מסויים, בערוץ ממזרח לעמדתנו הנוכחית ולתפוס את החורש הנמצא 600 מטר ממערב למונבליינויל.

חורש זה הופגז על־ידי הארטילריה שלנו לפני זמן קצר, ולפי כל הסימנים היה עזוב. הודות למבנה השטח היתה קיימת האפשרות לבצע את תנועותינו בלי שיראנו האויב.

בהגיענו לחורש יוכל הגדוד להתפרס כלפי מערב בהכנה להתקפה מדרום לדרך־המלך על הקצה המזרחי של הארגון. התקפה כזו תפגע באגף האויב המשתרע לאורך דרך מונבליינויל—סרבון. אם נצא מיד, נוכל להספיק להתקיף בין השמשות.

תרשים 7. — מונבליינויל.
מראה מדרום.

הצעתי נתקבלה. נסוגונו איש לאחר איש, ובצורה זו פינתה מחלקה אחר מחלקה את העמדות במדרון הדרומי. מספר אנשים נפצעו קל באש האויב החזקה. עד מהרה התכנס כל הגדוד במדרון הצפוני. האויב המשיך לירות על העמדות הריקות. התקדמנו בשדרות בודדות בתוך הערוץ, כשמטה הגדוד מוליך כלפי החורש הנמצא במרחק 600 מטר ממערב למונבליינויל. הצרפתים, מבלי דעת על עזיבתנו, המשיכו להפגיז את עמדותינו הריקות, שנמצאו עתה לימיננו.

הגענו אל החורש מבלי שנתגלינו. חפרות־רובאים רדודות נמשכו לאורך הקצה הצפוני, ובהן מצאנו חלקי ציוד, כגון ילקוטי־גב, מימיות ורובים. ה„דיירים" הקודמים עזבו כנראה את החפרות במהירות במשך אחר הצהרים בגלל אש הארטילריה הגרמנית. התפרסנו כלפי מערב

והתכוננו להתקיף את האויב בקצה היער. הוא לא הרגיש בנוכחותנו — לפחות לא ירו בנו מכיוון זה.

יעדנו, קצה היער של בוסי׳ן, נמצא במעלה המדרון, במרחק 400 מטר. במרחק 500 מטר, דרומית לדרך־המלך, מצא:ו שקע־קרקע המוביל ישר למטרתנו, ופלוגה ה׳ הובאה בשקע זה עד למרחק של 100 מטר מקצה היער. בינתים התכנסו פלוגות ז׳ וח׳ בין דרך־המלך והשקע. פלוגה ו׳ היותה את העתודה ונמצאה בעורף פלוגה ה׳. המטה נמצא בחוד, עם פלוגה ה׳. הפלוגות קיבלו את הוראותיהן. המערך היה מדורג בכונה לאגף את האויב הנמצא ליד הדרך.

היה כבר חשוך למדי כשנתן מיור זלצמן את אות־ההתקפה. הגישה בוצעה ללא קול, ובמהרה הגיעו השדרות המוליכים של פלוגה ה׳ אל החירש ונכנסו לתוכו, תוך התקדמות משיח אחד למשנהו. פלוגות ז׳ וח׳ נמצאו במרחק של 250 מטר בערך מקצה החורש. לא נראה כל סימן לאויב. תשומת לבו רוכזה, כפי הנראה, בעמדותינו הקודמות מצפון לדרך.

פלוגה ה׳ המשיכה להתקדם בין השיחים ועד מהרה נעלמה מעינינו, ומטה הגדוד עמה. לפתע נתקלה פלוגה ז׳ באויב לאורך דרך־המלך, והתלקח קרב־אש עז וקצר בטוח של 80 מטר, או אף פחות מזאת. פלוגה ה׳ ומטה הגדוד פנו ימינה, פלוגה ח׳ והנותר מפלוגה ז׳ פנו חצי ימינה ואחר הסתער הגדוד קדימה בקול תרועה.

המחסום לאורך הכביש איבד את ערכו, ומהלומתנו הפתאומית והנמרצת מהאגף ומהעורף גרמה לבהלה בין המגינים הצרפתים והעתודות שלהם, שברחו מערבה במידה שלא נפלו תחת מחץ אנשינו. רק החושך שם קץ לטבח. שללנו כלל חמשים שבויים, מקלעים אחדים, עשרה קרונות להובלת תחמושת־ארטילרית וכן הארוחה החמה אשר בושלה בעת התקפתנו. אבידותינו היו: לויטננט פרט ושלושה חיילים הרוגים, קצין ועשרה חיילים פצועים. היו גם תוצאות נוספות להתקפתנו: הבהלה התפשטה בכל הבריגדה הצרפתית וזו נטשה את עמדתה החזקה בלי לירות יריה אחת. במשך הלילה אספה הבריגדה הוירטנברגית ה־51 מספר רב של שבויים, רובם בהצטלבות כביש מונבליינויל — סרבון והכביש הרומאי העתיק (עיין תרשים 8).

חנינו בשדה־הקרב וקפאנו בליל ספטמבר הקר. לאשרנו היה בשלל האספקה הצרפתית כדי להשביע את ס־סינו.

ב־23 בספטמבר, עם עלות היום, נלויתי לקולונל האס בסיור עד לכביש הרומאי העתיק. לאחר זאת קיבל הגדוד השני הוראית לנוע דרומה לאורך הקצה המזרחי של יער ארגון עד חות ליאסקומפורט. בשעה שנמצאתי במוצב

הפיקוד של הרגימנט יצא גדודי, בניגוד להוראות, דרך היער, וכשיצאתי אחריו לא יכולתי למצאו. נסיתי לרדת לחות אסקומפורט לאורך הקצה המזרחי של היער, אך ראיתי שהצרפתים החזיקו עדיין במקום ושהיו להם מק"בים. לא מצאתי את הגדוד עד לאחר הצהרים, ועד אז הספיק להתקדם ביער, עבר על פני חות אסקומפירט, הגיע לגבעה במרחק ק"מ אחד מדרום לחוה והניס את המשמרות המועטים אשר נמצאו שם. בשעה שהשגתי את הגדוד שוב ירתה עלינו הארטילריה הצרפתית. חידה היא לי כיצד מצאו את מקומנו בלב היער, וכיצד הצליחו לכון אש אפקטיבית בזמן קצר כל כך.

האנשים העייפים והרעבים שכבו תחת העצים ובמקלט חפוז שהקימו הצרפתים מענפים. הם צעדו מאז הבוקר בלי אוכל, ואני רכבתי חזרה להביא את המטבחים שנמצאו כביכול בקרבת אַפרימון. מצאתים במרחק קילומטר מצפון למונבליינויל, אולם נתברר שהסוסים העייפים לא יוכלו לעבור את השטח שביניהם ובין היחידה. הם שקעו כ־400 מטר ממזרח לחות אסקומפורט, והיחידות קיבלו את ארוחתן משם רק בין שעת חצות לשעה 03.00.

בינתים נתקבלה פקודת הרגימנט להיות בחות אסקומפורט בשעה 05.00, וכתוצאה מכך היתה שנתנו קצרה ביותר.

<u>מסקנותי:</u>

ב ה ח ל פ ת ג ד ו ד ב ק ו ־ ה ח ז י ת ב ל י ל ה יש הכרח במורי־דרך. החילופין צריכים להיעשות ללא רעש, אחרת עלול האויב לנתק את התנועה ולגרום לאבידות מיותרות.

גם הפעם ניצל הגדוד השני כיאות את אתיו לפני עלות היום, ועמד בפני הפגזת הארטילריה של האויב באבידות מועטות בלבד.

ס י ו ר ק ר ב י. רצוי להכין סיוע־אש חזק לסיור כגון זה שבוצע ב־22 בספטמבר לפני הצהרים. על ידו אפשר למנוע אבידות. בתנאים מסוימים רצוי להקצות מקלע קל לחיפוי התנועה ממקום למקום.

ב־22 בספטמבר הצליח הגדוד השני לפנות עמדה במדרון קדמי לאור היום באבידות מועטות למרות העובדה שהאויב נמצא במרחק 500—600 מטר בלבד. האנשים נסוגו אחד אחד אל מעבר לרכס. לדעתי ניתן תמרון כזה לביצוע גם בתנאי הלחימה של היום. מובן שיש לרתק את האויב באמצעות ארטילריה ונשק כבד של חי"ר — שלא נעשה אז. כמו כן יוקל ביצועה של פעולה כזו במידה רבה על ידי שימוש בעשן.

התקפת־הערב של הגדוד השני מאגף ומעורף האויב, שהיה מחופר

היטב וביער ארגון, זכתה להצלחה רבה ועלתה לנו באבידות קלות. יכולנו, הודות לשטח, להתקיף כשפלוגה אחת כבר ערוכה מלכתחילה בדרוג משמאל קדימה, וכשבאנו במגע עם האויב הועיל לנו מערך זה, כינן שיכולנו להפנות את אגפנו הימני אל האויב. הבהלה שפשטה בכל הבריגדה נסתיימה בכיבוש כל העמדה על ידינו.

ליל ה־24 בספטמבר, הוא דוגמה טובה לקשיים בחלוקת המזון בעת קרב־תנועה.

3. קרב־יַעַר לאֹרך הכביש הרומאי

בהתאם לפקודה הופיע הגדוד השני בחַוַת אֶסקוֹמפוֹרט ב־05.00 ב־24 בספטמבר. חנינו ונחנו. בחדר אפל בבית־איכרים פקד קולונל האס על גדודו של זלצמן לנוע דרך היער ולתפוס ולהחזיק בצומת הדרכים פּור־דִי־פַּרִי — וָרֶן — הכביש הרומאי העתיק.

ההתלהבות שנעורה בנו לקראת המשימה החדשה השכיחה מאתנו את העייפות, ואני שכחתי אפילו את בטני הכאובה.

משיצא הגדוד לדרך עלתה החמה מתוך ערפלי הבוקר ככדור־אש אדום. תוך שמירת הכיוון על פי מצפן פילסנו לנו דרך בצמחיה העבותה וחסרת השבילים כלפי הצומת. צעדתי ברגל בראש השדרה, שנאלצה לפרקים לעקוף את הצמחיה מחוסר יכולת לחדור דרכה. במשך שנות־השלום האחרונות אוּמנו אנו, הקצינים הצעירים של רגימנט חי״ר ה־124, אימונים אינטנסיביים בשימוש במצפן אפילו בלילה, ביערות הנרחבים מסביב לעיר־המצב שלנו, ועתה בא אימון זה על שכרו במלואו.

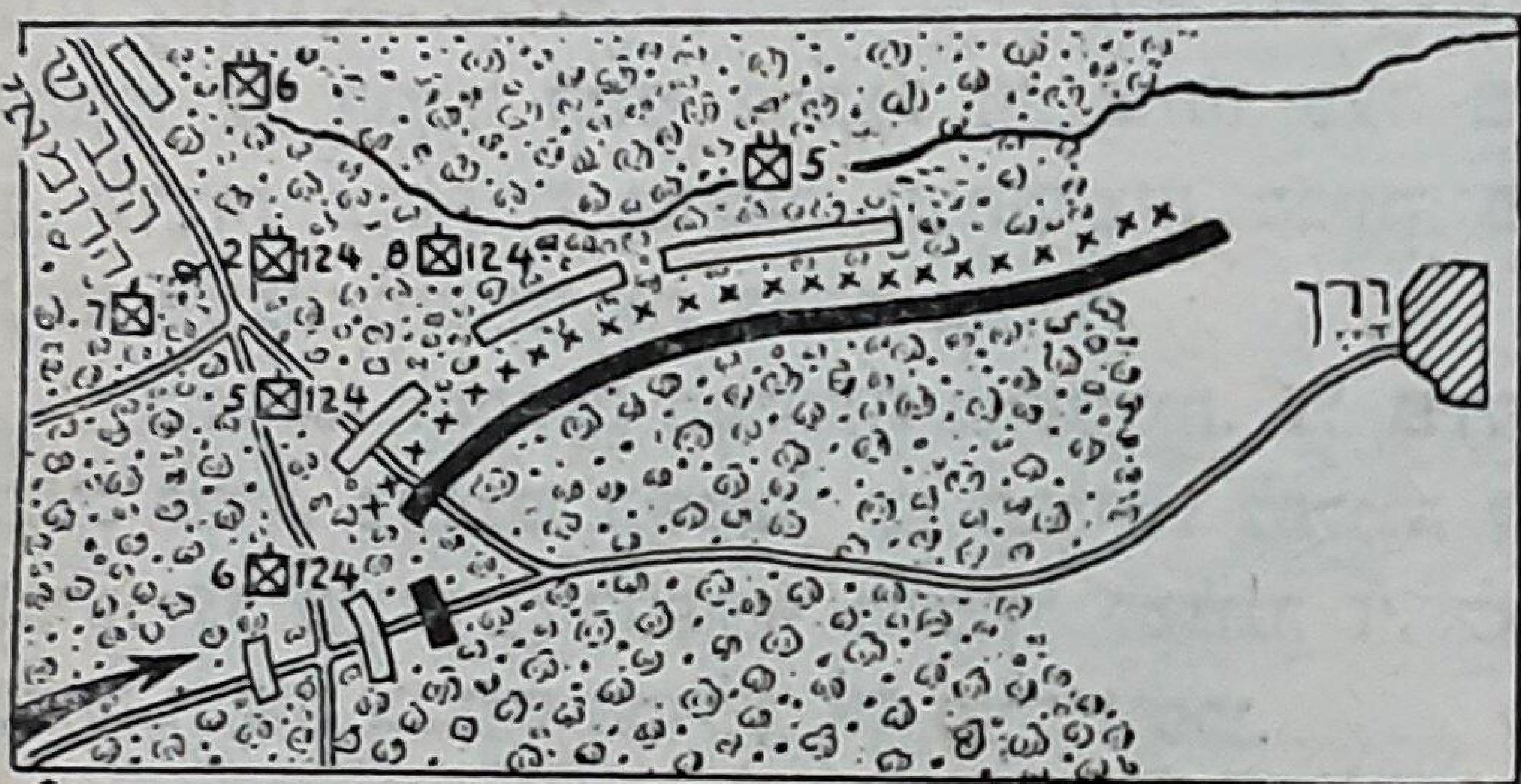
עברה שעה עד שהגענו לכביש הרומאי בנקודה מרוחקת קילומטר אחד, בערך, מיַעדנו. יצאנו דרומה באבטחת־מסע רגילה והמטה רכב אחרי המשמר הקדמי.

פלגת סיור רוכבת חזרה מדרך־המלך פור־די־פרי — וָרן והודיעה כי האויב התחפר ליד הכביש. ננקטו, איפוא, אמצעי זהירות. פלוגות ה׳ ו־ו׳ פנו אל דרך־המלך, כשבראשן יחידות־אבטחה, בדרכים שונות. העצים הגבוהים גדלו עתה בצפיפות מועטה יותר, אך הצמחיה הנמוכה היתה עבותה כקודם. המג״ד נשאר עם פלוגות ז׳ ו־ח׳ בקרבת צריף שמצאנו ביער, ואני המשכתי בחוד פלוגה ו׳ המתקדמת מימין. מספר הרוגים צרפתיים היו מוטלים בצד הדרך. לפתע שמענו שעטת סוסים מתקרבים אלינו במהירות. ידידים או אויבים? בצמחיה צפופה זו, לאורך הדרך, טוח הראיה המכסימלי הוא 70 מטר. החוד מיהר להסתתר בשיחים שמשני צדי הדרך. כעבור רגע

הופיע בדהרה עדר סוסים חסר־רוכבים, שנעצר למראנו, ואחר פנה לעבר ימין ונעלם מן העין.

בעוד פלוגה ו׳ מגיעה לכביש הראשי בלי מאורעות נוספים, נסתבכה פלוגה ה׳ משמאל בקרב עז.

דהרתי חזרה לגדוד כדי להגיש דו״ח. אותה שעה הודיעה פלוגה ה׳ — שנתקלה באויב מאחורי מחסום־עצים, במרחק 500 מטר מדרום לצריף־המחסה — שהאויב מקבל תגבורת בלא־הפסק ושאין אפשרות להוסיף ולהתקדם ללא סיוע נוסף. מיד לאחר זה הובאו שני קצינים פצועים קשה מפלוגה ה׳. האש בחזית פלוגה ה׳ גברה ונשמעו יריות גם מכיוון פלוגה ו׳. קליעים עברו דרך עלוַת־היער, ולא יכולנו לקבוע אם נורו על־ידי צלפים או לא.

8

תרשים 8. — הקרב ביע־רות, 24 בספטמבר 1914.

מיור זלצמן שלח את פלוגה ח׳ לשמאלה של פלוגה ה׳. על שתי הפלוגות להתקיף בבת־אחת ולהדוף את האויב חזרה אל מעבר לכביש פור־די־פרי — נרן.

אך הספיקה פלוגה ח׳ לצאת, והיחידות הראשונות של גדודי־הציידים *), החמישי והששי, הגיעו אל הצריף ביער. נסתבר שתפקידם היה דומה לשלנו. לאחר שיקול־מה שלח מיור זלצמן את גדוד־הציידים החמישי לשמאלן של פלוגות ח׳ וה׳, על־מנת שיסייע להן בהדיפת האויב אל מעבר לכביש.

תוך 45 דקה נכשלה ההתקפה. לפי דברי הפצועים הרבים נמצאו כוחות־אויב חזקים למדי מאחורי מחסום, ולהם גם מק״בים.

אותה שעה, בערך, חזר הקפיטן רוזן פון־רמבלדי, מפקד פלוגה י׳, פצוע קל, והודיע שנתקל בהתנגדות של פלוגה צרפתית השוה בכוחה

---

*) Jeger Battalion

לפלוגתו, בדרך פור־די־פרי — נרן, כ־200 מטר מזרחית לעמדתו הנוכחית; כן הודיע כי היער ממערב ליחידתו גם הוא עדיין לא טוהר. הלכתי אל פלוגה ו׳ לבדוק את המצב. בהתקדמי דרומה לדרך פור־די־פרי — נרן עם פלגת־סיור חזקה, מפלוגה ו׳, נתקלתי באויב 50 מטר ממזרח לעמדת־הקיפוד של פלוגה ו׳. כתוצאה מחילופי יריות במשך זמן־מה הגעתי לכלל דעה שנתקלנו בהתנגדות של מוצב־חוץ חזק של האויב — ותו לא.

בחזרי לגדוד הצעתי להתקדם אל הכביש ולתקוף בכיוון נרן, כשהפלוגה ו׳ צועדת ישר בכביש, ופלוגה ז׳ עם גדוד הציידים הששי תוקפים משני עבריו. בתמרון זה יאוגף גם האויב החוסם את הדרך בפני פלוגות ה׳ ו־ח׳ וגדוד הציידים החמישי.

בטרם ננקטו צעדים כל שהם — הגיעתנו פקודה מהרגימנט, שעל הגדוד לפנות את כביש נרן מהאויב — מיד. גדודי הציידים, החמישי והששי, ישתתפו עם הגדוד השני במבצע זה. אותה שעה ממש הודיעה פלוגה ו׳ על שדרות צרפתיות צפופות המתקדמות מכיוון פור־די־פרי — כלומר הגיעה השעה להסדיר את המצב במזרח.

התכוננו להתקפה במהירות האפשרית. על גדוד הציידים הששי לנוע מדרום לדרך, כשאגפו השמאלי על הכביש; לפלוגה ז׳ הוקצה השטח מצפון לכביש. על פלוגה ו׳ להתקיף משמאל לפלוגה ז׳, לאחר שתשאיר פלגות־אבטחה חזקות בכביש המוליך אל פור־די־פרי.

משהודיעו כל היחידות כי נכונות הן, ניתן האות ויצאנו קדימה להתקפה. מטה הגדוד נלוָה לפלוגה ז׳, אולם, כבר במרחק מאה מטר ממקום הזינוק, נאלצנו להשתטח בשל אש חזקה של האויב. בקושי יכולנו לראות דבר במרחק של 20 מטר. בצמחיה העבותה, ואת האויב לא ראינו כלל. פלוגותינו פתחו באש והתקדמו אל האויב הבלתי נראה בקפיצות קצרות. עקב השאון המחריש של הרובים אי־אפשר היה להעריך את ריחוקנו מהאויב. אשו גברה, והתקפתנו נעצרה.

על מנת לקדם שוב את פלוגה ז׳ נכנסנו מיור זלצמן ואני, לקו־החזית. לקחתי רובה ותחמושת מאחד הפצועים ונטלתי את הפיקוד על שתי כיתות. היה בלתי־אפשרי לאדם אחד לנהל יחידה גדולה יותר ביערות אלה. פעמים מספר הסתערנו דרך השיחים אל האויב, שחשבנוהו קרוב מאוד. אולם לא הצלחנו להגיע לידי מגע אתו. מדי פעם בפעם אילצה אותנו אשו המהירה ליפול ארצה. הקריאות לאנשי העזרה־הראשונה העידו על ריבוי הנפגעים בין אנשינו.

צמודים לקרקע, או נסתרים מאחרי עצי־אלון עבים, לא נפגענו על־

ידי אש האויב, ועם הרנחה הראשונה ניסינו להוסיף ולהתקדם כלפיו. עתה נעשה קשה יותר לקדם את האנשים, וכתוצאה מכך היתה התקדמותנו אטית. לפי שאזן הקרב שהגיע לאזננו התקדמו יחידותינו השכנות בערך כמונו.

שוב הסתערנו כלפי האויב בשיחים שלפנינו. קבוצה קטנה של טירוני בֶעָבָר פרצה אתי בעד השיחים. שוב ירה האויב ללא הפוגה. לבסוף, במרחק של פחות מעשרים צעד לפני, ראיתי חמשה צרפתים יורים בעמידה, מיד היה הרובה צמוד לכתפי. שני צרפתים, שעמדו אחד מאחורי השני, נפלו ארצה עם נקישת רובי. עדיין עמדו לפני שלושה מהם. אנשי חיפשו כפי הנראה מחסה מאחורי, ולא יכלו לעזרני. יריתי שוב. הרובה לא ירה. פתחתי במהירות את המחסנית ומצאתיה ריקה. מחמת קרבתו היתרה של האויב לא נשאר לי פנאי לטעון מחדש, וכן לא היה כל מחסה בקרבתי. נסיגה לא באה בחשבון. תקותי היחידה היתה — הכידון. הייתי כידונאי נלהב בימי השלום, והגעתי למידת־כשירות ניכרת בשימושו. אף לעומת השלושה נגדי, היחיד, היה לי בטחון גמור בנשקי וביכולתי. כשזנקתי, ירה האויב. כשנפגעתי התהפכתי ונפלתי בריחוק צעדים מספר מהאויב. נתז, שחדר לשוקי השמאלית בצדו, רטש אותה ודם זינק מפצע בגודל אגרוף. ציפיתי לכדור או לתקיעת כידון מידית. ניסיתי לחסום את הפצע בידי הימנית, ותוך כדי כך להתגלגל אל מאחרי אלון. רגעים מספר הייתי מוטל כך בין שתי חזיתות. לבסוף פרצו שוב אנשי בין השיחים, תוך קריאת „הידד!”, והאויב נסוג.

לנס־קירפורל ראוּף והטוראי רוטשמן טיפלו בי. חגורת המעיל שימשה כחוסם־עורקים, והם חבשו את פצעי. אחר נשאוני חזרה במעיל־רוח לצריף המחסה שבאמצע היער.

מהקו הקדמי הגיעה הידיעה שהאויב גורש מעבר המחסים ומתוך היער, בהשאירו 200 שבויים. אבידותינו אנו היו ניכרות — שלושים הרוגים, מהם שני קצינים, ושמונה פצועים, מהם ארבעה קצינים מהגדוד השני בלבד. כפי שצוין אחר כך בתולדות הרגימנט, היתה זו פעם שלישית תוך שלושה ימים שהגדוד הצטיין במילוי משימותיו.

קשה היה לעזוב אנשים אמיצים אלה. עם שקיעת החמה נשאוני שני אנשים חזרה למוֹנבֶליינויל, מרחק של 5 ק״מ, כשאני שוכב במעיל־רוח המתוח על שני מוטות. כאבַי היו מעטים אולם התעלפתי מחמת איבוד־דם.

כשחזרה אלי הכרתי באסם במונבליינויל, היה שניצר, הרופא הגדודי, מטפל בי. הֻנְלֶה הביאהו. פצעי נחבש שנית ואני הועמסתי על אמבולנס,

עם עוד שלושה חברים פצועים ונאנקים. יצאנו לבית־חולים־של־שדה, כשהסוסים טופפים על פני הכביש מרוטש־הפגזים. הטלטול גרם לי כאבים חזקים. כשהגענו, בחצות לערך, היה אחד האנשים, שלצדי, מת.

בית־החולים היה גדוש עד אפס מקום. אנשים עטופי שמיכות שכבו בשורות לאורך הכביש. שני רופאים עבדו בקדחתנות. הם בדקוני מחדש והשכיבוני על מעט קש באחד החדרים.

עם האר היום העבירוני אמבולנס לבית־החולים־הבסיסי בסטני, ושם נענדתי כעבור ימים מספר בצלב־הברזל דרגה ב׳. באמצע אוקטובר, לאחר ניתוח, הועברתי לביתי במכונית פרטית שהועמדה לשימוש הצבא.

<u>מסקנותי:</u>

האויב, לאורך דרך־המלך פור־די־פרי — נרן, הכביד ביותר על הגדוד השני בביצוע תפקידו. לבסוף היו שלושה גדודים מועסקים בהתקפה ביער, ורק לאחר אבידות כבדות הצליחו להדוף את האויב מהיער העבות.

אבידות מוחשיות ארעו מיד עם פתיחת הקרב. בין היתר נפלו שלושה קצינים. קשה להחליט אם היו שם צלפי־יער צרפתיים, כי לא נתגלה אפילו אחד.

נוכח האבידות הכבדות היה קשה לקדם את האנשים. בלחימת־יער, משפיעה הדוגמה האישית של המפקד רק על האנשים הסמוכים אליו ביותר.

בקרב פנים־אל־פנים המנצח הוא זה שבמחסניתו מצוי כדור אחד יותר.

חלק שני:

מלחמת-חפרות באַרְגון ובווֹגֶזים העיליים

פרק רביעי

גזרת הפלוגה בעמק שרלוט

זמן קצר לפני חג־המולד שוחררתי מבית־החולים, אך פצעי טרם הגליד והפריעני הרבה בהליכה. השירות בגדוד אנשי־תחלופת לא היה לרוחי, ואני חזרתי ליחידתי בחזית.

באמצע ינואר 1915 הצטרפתי לרגימנט, בחלקו המערבי של הארְגוֹן. הדרך המרופשה מבינֶרוִיל למוצב־הפיקוד של הרגימנט שימשה עדות לתנאים ביער ארגון. קיבלתי את הפיקוד על פלוגה ט' שהיתה זקוקה למפקד. מדרכת־עץ צרה הובילה מהמופ"ר *) למרחק של כ־800 מטר קדימה. קליעי רובה בודדים, שפרחו ביער הסגרירי, ומספר פגזים, ששרקו מעל לראשי, אילצוני להשתטח במהירות. שמחתי למצוא מחסה בתעלת־קשר עמוקה וקיבלתי באהבה את הבוץ הדביק. בהגיעי למופ"פ **) שלי כבר איבדו מַדַי את כל הסימנים המעידים על חייל החוזר מחופשה.

קיבלתי את הפיקוד על כ־200 לוחמים מגודלי־זקן ועל גזרת־פלוגה בת 400 מטר בקו־החזית. הצרפתים קיבלו את פני באש־הטרדה של סוללת־תותחים. העמדה היתה מורכבת מחפרה ***) ארוכה בקו קדמי, בתוספת תלי־זה רבים. מספר תעלות־קשר הוליכו לעורף. המחסור בתיל דוקרני מנע בעד אפשרות הקמת מכשולים קדמיים יותר. בדרך כלל היתה העמדה ערוכה באופן עלוב ביותר, והמים העליונים העמידו את עומק החפרה, בכמה מקומות, על מטר אחד ואף פחות מזה. המחפורות, העשויות להכיל 8 עד 10 אנשים,

---

*) מופ"ר — מוצב־פיקוד של הרגימנט.

**) מופ"פ — מוצב פיקוד פלוגתי.

***) חֲפִרה — תעלה ארוכה וצרה יחסית הגלויה מלמעלה.

מחפורת — תא או „חדר" כרוי בקרקע המכוסה או מקורה מלמעלה.

היו אף הן שטחיות באותה מידה, וגגותיהן בלטו מעל פני הקרקע ועשאון קולטי־כדורים מצוינים. הגגות היו עשויים שתי שכבות של קורות־עץ דקות ויכלו לשמש, לכל היותר, כמחסה מרסיסים. בשעה הראשונה לפיקודי נחת פגז בדיוק על גגה של אחת מהן ופצע קשה תשעה אנשים. פקודתי הראשונה היתה, שכל אימת שארטילריה פותחת עלינו באש יש לנטוש את המחפורות ועל האנשים למצוא מחסה בחפירות עצמן. באלה לפחות לא תפגענה קבוצות שלמות על ידי פגז אחד. כמו כן הוצאתי פקודה לחזק, במשך הלילות הבאים, את גגות המחפורות, כדי שיוכלו לעמוד לפחות בפני אש ארטילרית־שדה. כמה עצי־אלון גדולים ועבים, בקרבת עמדותינו, סיכנו אף הם את בטחוננו. מדי פגוע בהם פגזים היטו את הרסיסים ישר לתוך חפרותינו. לכן, פקדתי לגדוע אחדים מהם.

לא עבר זמן רב, ובהתלהבותי לתפקידי החדש, חזרתי להיות ה„אני" הקודם. הרי קצין בן 23 אינו יכול לבקש לעצמו תפקיד נאה יותר מאשר מפקד פלוגה. הרבה מאוד נדרש מהמפקד, כדי לזכות באמון אנשיו. עליו להראות דאגה וזהירות, לטפל באנשיו, לתת פקודות ברורות ולחיות באותם תנאים קשים, כמוהם, ומעל לכל — לסגל לעצמו משמעת עצמית. אך מרגע שזכה לאמון אנשיו, ילכו אחריו באש ובמים.

כל יום הביא עמו עבודה בשפע. הסרו לנו לוחות, מסמרים, מהדקים, נייר־זפת לציפוי גגות, תיל ומכשירים שונים. מחפורת־המטה, שנמצאתי בה עם מפקד אחת המחלקות, היתה בעומק של 140 סנטימטר וכללה שולחן ומיטת־שדה, עשויים מוטות הקשורים זה לזה בתיל וחבלים. הכתלים היו אדמה חשופה והמים ניגרו מהם בקביעות. במזג אויר גשום דלף גם הגג, הבנוי שתי שכבות גזעי־אלון ושכבת אדמה דקה. כל ארבע שעות נאלצנו להריק את המים מהמחפורת, כדי שלא יציפונו. אש יכולנו להדליק רק בלילה, ובמזג אויר טחוב קפאנו תמיד מקור. בגלל הצמחיה העבותה לא יכולנו לראות את עמדות האויב אשר מולנו. מצב הצרפתים היה טוב משלנו. הם לא נאלצו לגדוע עצים ללוחות, כי קיבלו את כל החומרים הדרושים ממחסני ההספקה שלהם. בגלל המצאם־הם ביער צפוף ביותר ומחמת המחסור שלנו בתחמושת־ארטילריה, צומצמה כמות האש המטרידה שהיו צפויים לה. חפרותינו נמצאו במדרון קצוב, שארכו כ־100—150 מטר, הנוטה כלפי האויב. עמדות האויב נמצאו לפי השערתנו במרחק של כ־300 מטר, מעברה השני של בקעה קטנה. כדי להפריע לקבוצות העבודה שלנו, היה האויב מציפנו תכופות באש נשק־קל. כל כמה שהיתה אש זו בלתי נעימה, הרי פגזי התותחים הצרפתיים היו שנואים עלינו עוד יותר, בגלל הזמן הקצר

שבין יריתם להתפוצצותם. כל מי שנמצא במקום פתוח בשעה שפגז כזה נפל בקרבתו, חייב היה ליפול מיד ארצה כדי להמנע מפגיעת רסיסיו החדים, הניתזים לכל עבר.

בסוף ינואר 1915 ירדו גשם ושלג חליפות, מה־23 בינואר עד ה־26, בו הוצאה הפלוגה לרזרבה במרחק של כ־150 מטר מאחורי קו־החזית. שם היו המחפורות גרועות עוד יותר, אש הארטילריה האויבת מטרידה יותר, והאבידות היומיות שוות לאלה שבחזית. הפלוגה שימשה בעבודות־שירות — כלומר, הובלת חומרים, בנין מחפורות, שיפור תעלות־הקשר וסידור מדרכות־עץ. שמחנו ברגע בו חזרנו לחזית. המורל היה גבוה והקצינים כחיילים היו נכונים לסבול כל קושי על מנת להגן על מולדתנו ולהשיג את הנצחון הסופי.

ב־27 בינואר יצאנו, שנים מאנשי ואני, לסיור. עברנו בתעלה שמובילה בכיוון האויב, משמאל לגזרת פלוגתי. למעשה, נמצאנו בעמדה צרפתית ישנה שנכבשה ב־31 בדצמבר 1914. לאחר שסילקנו כמה מכשולים בתעלה המשכנו דרכנו בזהירות, ובמרחק של כ־40 מטר נתקלנו בכמה צרפתים הרוגים, שהיו מוטלים כנראה בין הקוים מאז זמן ההתקפה. משמאל לתעלה נמצא בית־קברות קטן, ובמרחק כ־100 מטר מעמדותינו — תחנת עזרה־ראשונה עזובה, מחופרת היטב, ומהיותה במקום הנמוך ביותר בין הקוים, היתה חסויה יפה ומסוגלת להכיל 20 איש. במשך הסיור לא ראינו כל סימן לאויב, אם כי המשיך להטריד את עמדותינו באש, כרגיל. לפי שאון נשקו הערכתי שמקומו כ־100—150 מטר מעברה השני של הבקעה, אם כי לא ראיתיו בגלל הצמחיה העבותה. החלטתי להפיך את המחפורת הזו לנקודת־מעוז קדמית, והחילונו בעבודה עוד באותו יום אחר הצהרים. מעמדה זו אף יכולנו לשמוע את דיבורם של הצרפתים החונים ממול. לא חשבתי לנכון לשלוח סיירים קדימה, כיון ששבירת הענפים היבשים אשר בדרכם, תגלה בהקדם את מקומם לאויב, והם עלולים להירות בטרם ישיגו ידיעות בעלות־ערך.

2. ההתקפה ב־29 בינואר

כדי לרתק מכסימום מכוחות האויב בארגון, נערכו התקפות־הסחה קטנות, ב־29 בינואר, 1915, בהשתתפות כל הרגימנטים של הדיביזיה ה־27. לאחר פיצוץ מחילה צרפתית ממוקשת, יהיה על הרגימנט שלנו לבצע הסתערות־פתע, בקנה מידה מצומצם, בגזרת הגדוד השני. במשך ההתקפה, על הארטילריה לפתוח באש ולרתק את האויב בחזית פלוגה י׳ מימין

ופלוגה ט׳ משמאל, בגזרת הגדוד השלישי המחזיק במרכז קוי הרגימנט.
למשימה זו הוקצתה סוללת הוביצרים של ארטילרית־השדה ה־49 וניתן לה
הזמן המספיק לרישום מדויק של אשה. במשך זמן המבצע, על פלוגה ו׳
להתקדם, בעוד שפלוגה ט׳ לא תזוז ממקומה אלא תעצור בעד נסיונות האויב
להתחמק באגפים.

שחר ה־29 בינואר עלה קר והאדמה היתה קפואה. בפתיחת המבצע
נמצאתי לפנים, בנקודת המעוז החדשה שלנו, עם שלוש כיתות רובאיות.
נמצאנו כ־100 מטר לפני עמדותינו ושמענו את פגזינו שורקים מעל לראשינו,
מהם פוגעים בעצים ומהם באדמה מאחורינו. מימיננו התפוצצה המחילה
הממוקשת. ענפים, רגבי אדמה ואבנים כיסו את השטח. נפץ רימוני־יד מימין
ואש חזקה של נשק־קל, באו מיד אחרי ההתפוצצות. צרפתי בודד, שרץ
לעבר עמדותינו, נורה.

לאחר כמה דקות הגיע שליש הגדוד השלישי, הודיע שההתקפה מימין
מתפתחת יפה, ואמר שהמג״ד רוצה לדעת אם פלוגה ט׳ מוכנה להצטרף
ל„שעשוע". מובן שהיינו מוכנים! התאוינו לצאת מהחפרות המזוהמות
ומהכורח התמידי להסתתר.

היה ברור לי שלא אוכל להוציא את פלוגתי מחפרותינו במערך
פרוס, כיון שנמצאנו בטוח הארטילריה והמק״בים של האויב, וכל התקדמות
מצדנו תדונח על ידי צופיו שבראשי העצים, ותגרור אחריה הפגזה. כדי
להמנע מכך פקדתי על אנשי לצאת בזחילה דרך חפרה, שנמתחה בכיוון
לאויב, באגף הימני של עמדת הפלוגה. לאחר מכן התפרסו לשמאל, בזחילה
בשלשלת, ולאחר כ־15 דקה היתה הפלוגה מכונסת בשטח, כ־80 מטר לפני
עמדותינו, במדרון המוביל אל האויב. זחלנו בזהירות דרך השיחים הערומים
בכיוון האויב, אולם, עוד בטרם הספקנו להגיע לשקע, פתח עלינו האויב
באש רובים ומק״בים, שהקפיאתנו במקומנו. לא היה לנו מחסה, ושמעני
סביבנו את יבבת הקליעים הנתקעים בקרקע הקפואה. לפנים יותר, מצאו
כמה מאנשי מחסה מאחורי עצי־אלון אחדים. לא יכולתי לגלות את האויב
אפילו במשקפתי. ידעתי ששהותנו כאן תעלה לנו במחיר יקר של אבידות,
כי אף־על־פי שאש האויב לא היתה מכוונת, הרי מילאה בעצמתה את החסר
לה בכיוון. אימצתי את מוחי למצוא דרך לצאת מהבוץ הזה ללא אבידות
רבות מדי. ברגעים כאלה מכבידה על מצפון המפקד, בכל חומרתה, האחריות
לשלומם של פקודיו.

אך זה החלטתי לקפוץ בחצאי חוליות אל השקע, הנמצא כ־50 מטר
לפנינו, אשר בו ימצא לנו מחסה יעיל מעט יותר מאשר במקומנו הנוכחי.

והנה שמענו את תרועת אות־ההסתערות הרחק מימיננו. המחצצר שלנו נמצא לידי, ואני פקדתי גם עליו לתקוע את אות־ההסתערות.

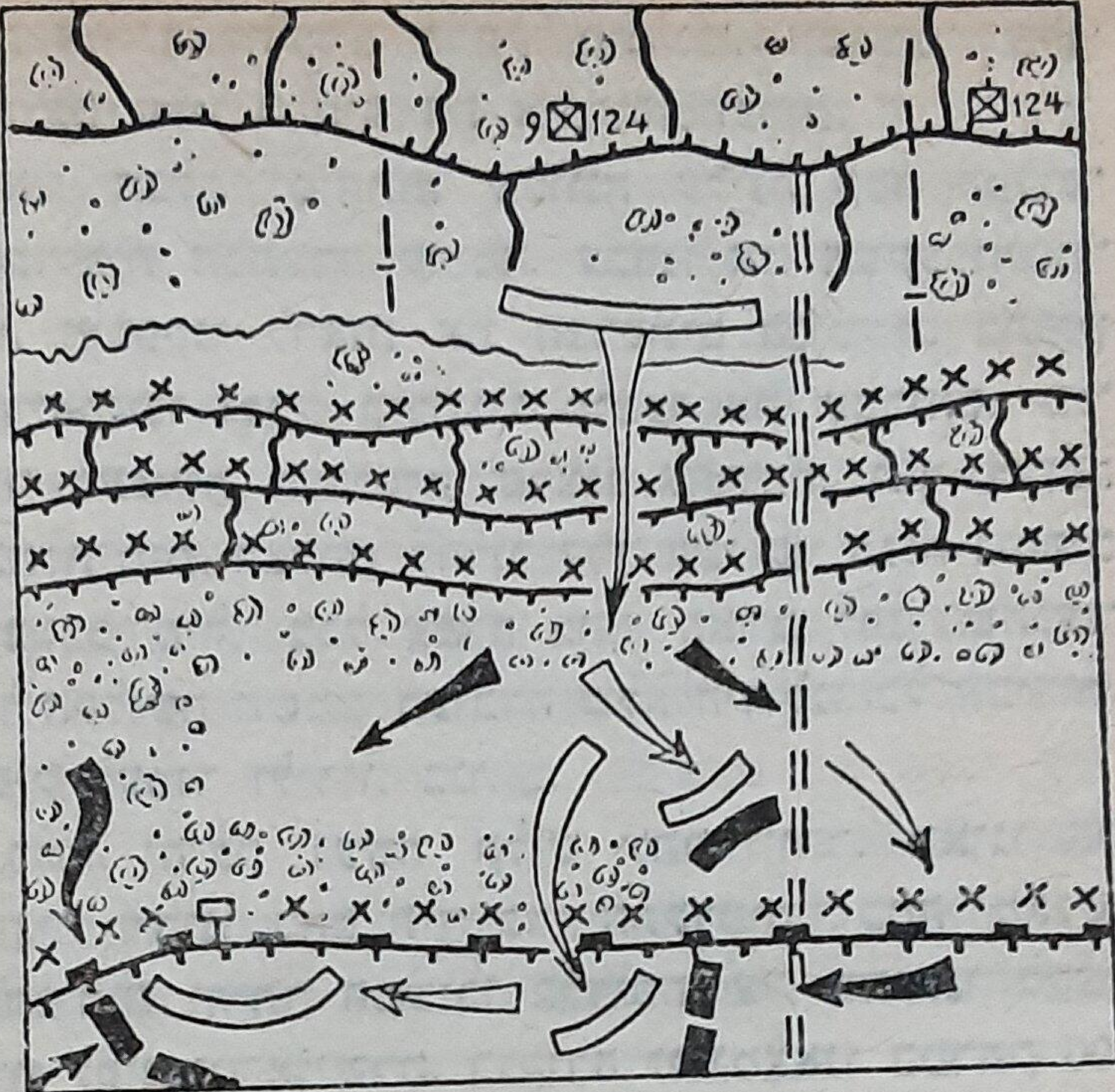
על אף עצמת האש הבלתי פוחתת, שכוונה עלינו, קמה הפלוגה כאיש אחד ובקריאות ותרועות הסתערה קדימה. עברנו את השקע והגענו אל סבך התיל הצרפתי, והספקנו לראות את הצרפתים הנוטשים בחפזון את עמדתם החזקה. קריאותינו וברק כידונינו מוטטו את עצביהם. בלי שים לב לשלל, שנשאר בעמדות הנטושות, פרצנו אחריהם. תוך רדיפה בעקבות האויב, הנס בבהלת־מות, הצלחנו לחדור דרך שני קוי הגנה נוספים שלו, הגדורים היטב בסבכי־תיל. בכל עמדה ברח האויב לפני שהגענו אליו. הוכחה להתנגדותו הקלושה תשמש העובדה שלא היו לנו כל אבידות, מאחר שהאויב לא הספיק לעמוד ולירות בנו.

עברנו על פני רמה, והיער נעשה קלוש יותר ויותר. ראינו את האויב נס לפנינו בהמוניו, וירינו בהם תוך כדי התקדמות. כמה מאנשי הפלוגה טיהרו את המחפורות והיתר המשיכו ברדיפה, עד שהגענו לקצה היער, 500 מטר מערבית לפונְטֵיין־אוֹ־שַׁרְם. בנקודה זו נמצאנו במרחק 700 מטר מדרום לעמדת־המוצא הראשונית שלנו. כאן החל השטח שוב משתפע, והאויב הנס נעלם בצמחיה הנמוכה. איבדנו את הקשר בשני אגפינו ומשני העברים שמענו קולות קרב עז. כינסתי את הפלוגה, תפסתי את קצה היער ממערב לפונטיין־או־שרם וניסיתי לחדש את הקשר עם היחידות הסמוכות. אחד החיילים הביא, לקול צחוק כללי, חלקי לבוש של אשה מאחת המחפורות.

הגיעה פלוגת העתודה. לאחר שהנחתי לה את התפקיד לחדש את הקשר בשני האגפים, המשכתי להתקדם עם אנשי במורד הגבעה בכיוון דרום־מערב, דרך השיחים שבגזרה זו, שברוב שטחה גודעו העצים. יחידתי התקדמה בשדרה בעקבות יחידת אבטחה חזקה. חצינו שקע ולפתע אילצה אותנו אש חזקה, משמאלנו, להשתטח ארצה. האויב לא נראה. כדי להמשיך בתנופתנו פנינו מערבה, איגפנו את האש העוינת ואחר המשכנו בהתקדמותנו דרומה, דרך היער הפתוח.

בקצהו העליון של יער זה נתקלנו בסבך־תיל שכמוהו לא ראינו עדיין. רוחבו עלה על 80—100 מטר והוא נמשך לשני הצדדים עד מעבר לתחום הראיה. נראה שהצרפתים כרתו את מרבית היער במקום זה. מעברו השני של התיל ראיתי שלושה מאנשי מנופפים אלינו בידיהם, והסקתי שהאויב עדיין לא תפס את העמדה החזקה. כיון שכך, הרי המעשה המחוכם ביותר הוא להשתלט על העמדה ולחכות עד שתגיע העתודה.

ניסיתי להמשיך בשביל הצר, שחצה את סבך־התיל, אך אש האויב

תרשים 9. — ההתקפה נגד עמדת־„המרכז״ 29 בינואר, 1915.

משמאל אילצתני להשתטח על האדמה. האויב נמצא במרחק של 300—400 מטר וכמעט ודאי שלא יכול לראותני, עקב דחיסות סבך־התיל, ואף־על־פי־כן, שרקו מעלי נתזים שעה שזחלתי־על־ארבע.

פקדתי על אנשי הפלוגה ללכת בעקבותי אחד־אחד, אך מפקד המחלקה המוליכה שלי איבד את אומץ לבו ולא עשה דבר. מחלקתו, וכן יתר הפלוגה, עשתה כמוהו ושכבה על הארץ מאחורי התיל. לא הועילו גם צעקותי ונפנופי אליהם.

שלושה אנשים בלבד לא יכלו להחזיק בעמדה זו, הבנויה כביצור, והפלוגה היתה חייבת לבוא מיד. סיירתי את השטח כלפי מערב ומצאתי, בתוך שקע, מעבר שני בסבך־התיל. זחלתי חזרה לפלוגה והודעתי למפקד המחלקה המוליכה שעליו לציית לפקודתי, או שאירה בו במקום. הוא בחר בדרך הראשונה, ועל אף האש החזקה מאוד של נשק־קל משמאלנו, זחלנו כולנו דרך התיל והגענו לעמדה.

כדי להבטיח את העמדה פרסתי את פלוגתי בחצי גורן והתחפרתי. העמדה נקראה „מרכז״ ונבנתה בהתאם לתכינה החדישה ביותר. היא היתה חלק ממערכת ההגנה העיקרית, שעברה דרך הארגון, והיתה מורכבת ממצדי־שדה חזקים, ברנחים של כ־50 מטר, שמהם יכלו הצרפתים לחפות על סבכי־התיל הרחבים שלהם באש מק״בים אגפית וחזיתית גם יחד. שורה של עמדות

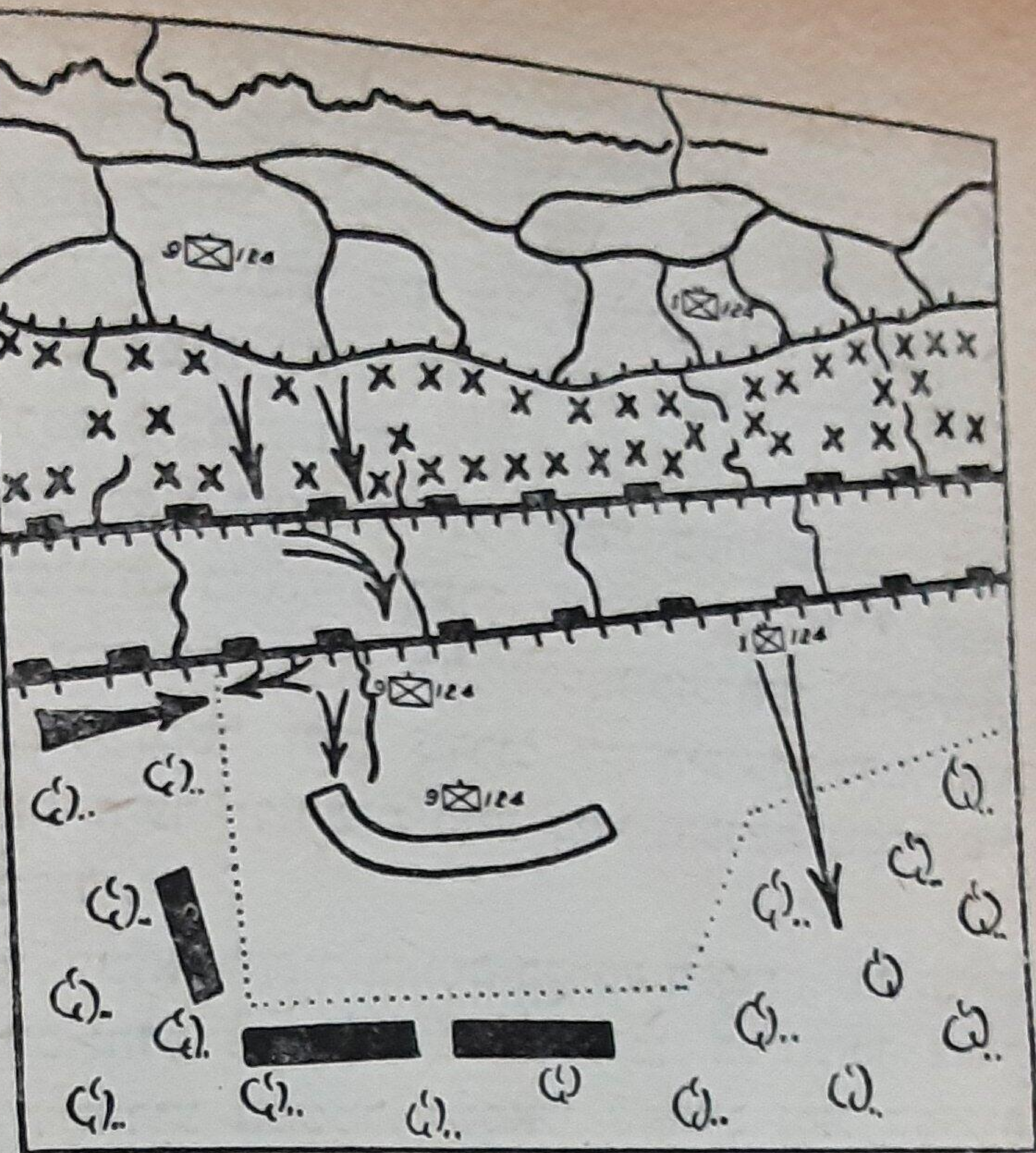
סוללתיות חיברה את המצדים הבודדים, והודות לגובה הסוללה אפשר היה לפגוע, מרבדי־היריה, בכל חלקי סבך־התיל הנמצאים בטוח־ירי. בין הסוללה לתיל הפרידה תעלה, ברוחב 5 מטרים בערך, מלאה מים, שקפא בעונת שנה זו. מאחורי הסוללה, שגבהה היה שני מטרים, נחפרו מחפורות עמוקות, ובמרחק 10 מטרים ממנה עברה דרך צרה. גובה הסוללה תוכן לשמש מחסה ומגן לכלי־רכב עוברים בדרך.

משמאל היינו נתונים לאש נשק־קל חזקה למדי, בעוד שמימין היו, כנראה, העמדות בלתי תפוסות. ב־09.00, בערך, שלחתי את הדו״ח הבא לגדוד: „פלוגה ט׳ תפסה ומחזיקה שורה של עמדות־סוללתיות צרפתיות חזקות, הנמצאת במרחק קילומטר וחצי מדרום לקו־היציאה שלנו. אנו מחזיקים בקטע החוצה את היער ודורשים סיוע מידי והספקה נוספת של תחמושת מק״בים ורימוני־יד״.

בינתיים ניסו אנשי, לשוא, לחפור באתים בקרקע הקפואה, ורק הודות להפעלתם של כל המעדרים והדקרים שלרשותנו התקדמנו במידת־מה. לאחר כמחצית שעה של עבודה הודיע המשמר השמאלי שהאויב נסוג בשדרות מכונסות, דרך התיל, במרחק של כ־500 מטר כלפי מזרח. פקדתי על מחלקה אחת לפתוח באש. חלק מאנשי האויב מיהרו לבקש מחסה, אך יתרם, שעדיין נמצאו מצפון לתיל, פנו מזרחה וכנראה הגיעו אל הדרך המוסתרת, שמאחורי סוללת־מגן, שכן מיד הותקפנו מאותו כיוון.

תוצאות חפירתנו היו דלות ביותר. בבדקי את המצב השגחתי בעיקול בעמדה שבקרבת לה־בורדייר. עיקול זה יכול לשמש ראש־גשר מצוין, שכדאי להחזיק בו כדי להשאיר לעצמנו מאחז בעמדת האויב. פלוגתי התקדמה תוך קרב־אש לעמדה חדשה זו ושם מצאנו, במהירות, מחסה מאחורי גזעי עצים והתחלנו להשיב אש, בעצמה מספקת כדי לעצור את האויב במרחק 300 מטר. עד מהרה התחיל גם הוא להתחפר, ולאט־לאט שככה האש ואחר חדלה לגמרי.

המאחז שלי כלל ארבעה תבצורי־שדה ופלוגתי היתה פרוסה בחצי גורן, כשמחלקה של חמישים איש נמצאת ברזדבה מוסתרת, בין סבך־התיל לבין העמדה. כאן נמצא שביל־פתלתל צר נוסף, המוביל דרך התיל. הזמן עבר ואנו החילונו לדאוג לגורל התגבורת וההספקה שלנו. לפתע הודיעו לי מהאגף הימני שצרפתים נוספים נסוגים דרך המעבר הקרוב בתיל, במרחק כ־50 מטר מאתנו. מפקד המחלקה שאל אם עליו לפתוח באש. וכי היתה לנו ברירה? באם לא נתקיף, יתקדם האויב ללא הפרעה ויתפוש את העמדה השכנה, וממילא יפתח באשו תוך רגעים מספר. עמדנו להכנס לתוך קרב

תרשים 10. — ההתקפה נגד עמדת־ה„מרכז״.

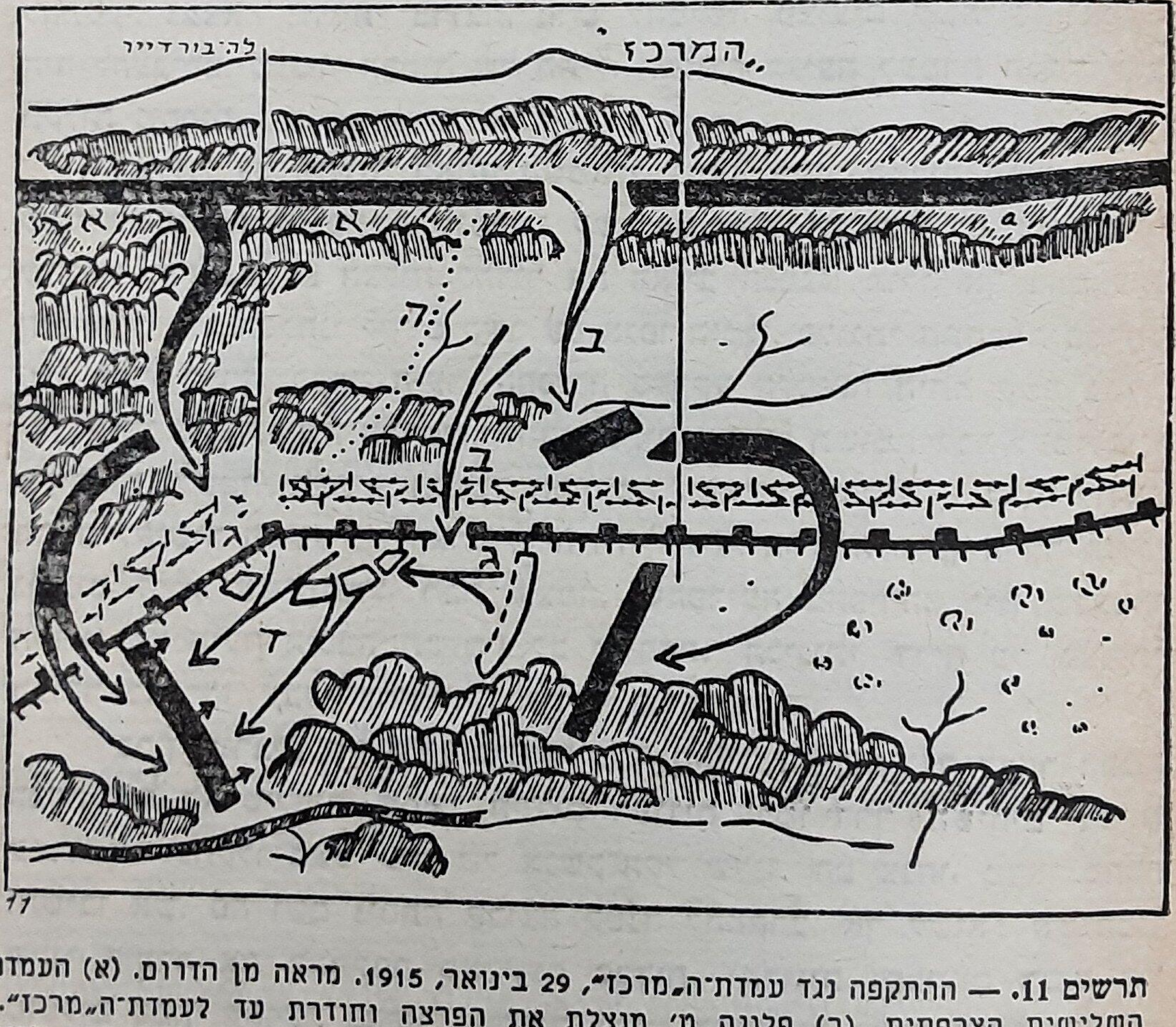
ביש, ואסור היה לאפשר לצרפתים לפתוח בו ללא אבידות. אם נתקיף מיד עלולים הצרפתים לפנות מערבה ולהכנס לעמדה דרך מעבר אחר. כן היתה קיימת אפשרות שהצרפתים יעברו את קוי־הקשר שלנו עם העורף ויקיפו אותנו. פתחתי, איפוא, באש.

מסוללת־המגן הצרפתית הגבוהה ניתכה אש מהירה על האויב הסמוך, והתפתח קרב מר, כשהצרפתים נלחמים בגבורה. מרבית האויב החדש, שהערכנוהו כגדוד שלם, פנה מערבה, עבר את סבך התיל במרחק 300 מטר מאתנו והתקדם כלפינו ממערב בחזית רחבה. הטבעת הסוגרת על פלוגה ט׳ השאירה רק מעבר צר בתיל צפונה, שחיבר אותנו עם הגדוד. אלא שאף עורק־חיים זה הוצף באש האויב ממזרח וממערב. מימין עדיין הצמידה אשנו הכבדה את האויב לקרקע, אך משמאל התקדם האויב והתקרב במידה מבהילה. התחמושת הלכה ופחתה והשתמשנו ברוב תחמושתה של מחלקת העתודה, שאנשיה האמיצים הביאוה לתוך קו־האש. הפחתנו את קצב האש כדי לשמור ככל האפשר על התחמושת, אך האויב המשיך להתקרב כבתחילה. מה אעשה ברגע שתאזל התחמושת? עדיין קיויתי לעזרת הגדוד. הדקות נמשכו כשעות.

קרב עז געש סביב תבצור־השדה, שבקצה האגף הימני, ואנו הוצאנו את רימונינו האחרונים להגנתנו. לאחר כמה דקות, ב־10.30 בערך, הצליחה

חולית־הסתערות צרפתית לתפוס את התבצור וניצלה את אשנביו כדי להמטיר אש רובים ומקלעים אל ערפנו. הודעה זו הגיעתני ברגע בו קרא אלי רץ מעברו השני של התיל: הגדוד מתחבר במרחק 800 מטר צפונה. על פלוגת רומל לסגת. אין אפשרות לסיוע". מהקו הראשון שוב תבעו תחמושת. נותרה לנו כמות מספקת לעשר דקות בלבד.

ועתה — להכרעה! האם עלינו לנתק את המגע עם האויב ולנוס בשביל הצר דרך התיל, תחת אש צולבת כבדה? תמרון כזה יעלה לנו במחיר אָבדן מחצית הפלוגה לפחות, אם לא באבדן הפלוגה כולה. האלטר־נטיבה היתה להשתמש בשארית התחמושת שבידינו ואחר להיכנע. אך לא ולא! נשארה לי עוד דרך אחת לפעולה, והיא: להתקיף את האויב, להביא אנדרלמוסיה בשורותיו ואחר לסגת. זה היה הסיכוי היחיד להצלתנו. ודאי שהאויב עלה עלינו במספרו לאין ערוך; אך על חיל־הרגלים הצרפתי היה

תרשים 11. — ההתקפה נגד עמדת־ה„מרכז", 29 בינואר, 1915. מראה מן הדרום. (א) העמדה השלישית הצרפתית. (ב) פלוגה ט' מנצלת את הפרצה וחודרת עד לעמדת־ה„מרכז". (ג) פלוגה ס' מחזיקה בחלקים של עמדת־ה„מרכז" ועמדת לבורדייר. (ד) התקפה לפני הפסקת הקרב. (ה) נתיב הנסיגה.

לעמוד עדיין בפני התקפת רובאַי. אילו נהדף האויב במערב, היה לנו סיכוי לעבור את התיל, כשרק אש האויב המרוחק יותר מטרידה אותנו ממזרח. המהירות תהוה את מפתח־ההצלחה, שכן עלינו להסתלק לפני שהאויב המהומם מהתקפתנו יתנער מן ההפתעה.

לא איבדתי זמן. הודעתי למחלקה הרזרבית, וע"י רצים אף לקו הראשון, על תכניתי. כל אחד ידע מה מיוּאש המצב, והכל החליטו לעשות כמיטב יכולתם. המחלקה הרזרבית פרצה ימינה, כבשה מחדש את תבצור־השדה שאיבדנו וסחפה עמה את כל קו־החזית בתנופתה. קולות צעקותינו הדהדו ביער. האויב נשבר ונס. משהחלו הצרפתים נסים מערבה — הגיע הרגע הנכון לנתק את המגע. מיהרנו מזרחה ועברנו, אחד אחד, את סבך־התיל, במהירות רבה ככל האפשר. ממזרח פתחו עלינו הצרפתים באש, אך אנשים יחידים רצים אינם מהוים מטרה נוחה ביותר בטוח של 300 מטר. בכל זאת פגעו בכמה מאנשינו. כשהאויב הסתדר מחדש ממערב וחזר להתקיף, נמצאה יחידתי ברובה, פרט לחמישה פצועים קשה שאי־אפשר היה להעבירם, מעברו הבטוח של התיל. הפלוגה הגיעה לעמדת הגדוד ללא תקלות נוספות.

הגדוד, עם פלוגתי באגפו השמאלי, נמצא ביער העבות ממש מדרום לשלוש העמדות הצרפתיות שנכבשו. קשר עם האגף השמאלי לא היה, מאחר שהגדוד הראשון לא הצליח להדוף את האויב הנמצא מולו, אך באמצעות חוליות־קישור הצלחנו לקיים קשר עם אגפו הימני. פלוגתי התחפרה במרחק 100 מטר, בערך, בקצה היער. החפירה בקרקע הקפואה היתה קשה למדי.

עד כה הקדישה הארטילריה הצרפתית את כל תשומת לבה לעמדותינו הקודמות ולשטחי העורף, ובמשך ההתקפה נפטרנו מענשה — קרוב לודאי, הודות לקישור הגרוע בין הארטילריה וחיל־הרגלים. עתה תוקן הדבר והיינו נתונים למטר אש־תגמול רבת עצמה, שהפריעה בחפירה, כיון שלקצהו הקדמי של היער הוסבה תשומת לב מיוחדת. הכינותי דו"ח על פעולתי הבוקר ב„מרכז" ובלה־בורדייר, בצירוף תרשים.

בבין־הערבים של ה־29 בינואר ערך האויב התקפת־נגד לאחר הפגזה כבדה של הארטילריה. המוני חיילים רעננים זרמו דרך השיחים בכיוון עמדותינו ונתקלו באש עזה של הנשק־הקל שלנו. הם צנחו, מצאו מחסה והשיבו אש. פה ושם ניסתה קבוצה קטנה להתקרב, אך לשוא! אש־המגן שלנו חיסלה את ההתקפה באבידות כבדות, והרוגים ופצועים רבים היו מוטלים סמוך לקוינו. בחיפוי החשכה נסוגו הצרפתים לקצה היער ובמרחק 100 מטר מאתנו התחפרו.

אש החי"ר פסקה, ואנו המשכנו להתחפר, כי חפרותינו היו בעומק של חצי מטר בלבד. שוב הפסיקה הארטילריה הצרפתית את התחפרותנו. סביבנו הבריקו ברקים, פגזים התפוצצו ורסיסיהם שרקו מעל לראשינו וגדעו עצים עבי־גזע, כאילו היו קסמי גפרורים.

עמדותינו לא נתנו מחסה מספיק בפני האש המטרידה, שנמשכה כל הלילה כמעט ללא הפסקות. עטופים בסגינים, מעילי־רוח ושמיכות שכבנו ורעדנו מקור בחפרות השטוחות. שמעתי את האנשים מנתרים ממקומם עם כל פגיעה מרוכזת בקרבתנו. במשך הלילה איבדנו שנים־עשר איש — האבידה הגדולה ביותר מכל אשר סבלנו במשך ההתקפה כולה. לא היתה אפשרות להביא מזון.

עם שחר שככה פעילות הארטילריה ואנו התחלנו בהעמקת עמדותינו. אך לא ניתן לנו זמן רב לכך: ב־08.00 אולצנו לחדול בגלל אש הארטילריה, שבעקבותיה באה התקפת חי"ר. הדפנוה בקלות. דומה לזו היה גורלן של התקפות נוספות, ואחרי הצהרים היו עמדותינו עמוקות במידה מספקת, כך שחדלנו לחשוש מאש הארטילריה. לא היו לנו עדיין תעלות־קשר אל העורף — ונאלצנו לחכות, עד רדת החושך, לארוחתנו החמה הראשונה.

<u>מסקנותי:</u>

ההתקפה ב־29 בינואר 1915, העידה על עליונות החי"ר הגרמני. ההתקפה של פלוגה ט׳ לא באה כהפתעה. וקשה להבין מדוע איבד החי"ר הצרפתי את עשתונותיו והפקיר עמדת־מגן מוכנה מראש, מוגנת היטב בשלושה מחסומי־תיל ומצוידת במק"בים. האויב ציפה להתקפה וניסה לעצרה באש מונעת. גם העובדה, שהצלחנו לעבור לפעולת התקפה ולפרוץ מעמדת לה־בורדייר המכותרת, היא הוכחה משכנעת לכושרם הקרבי של גייסותינו.

למירע המזל לא ניצלו — לא הגדוד ולא הרגימנט — את הצלחתה של פלוגה ט׳. כיון ששלושה גדודים נמצאו בחזית, לא נמצאו עתודות במידה מספקת. המחסור בתחמושת נשק־קל ורימוני־יד הוסיף על קשיינו בהגנת לה־בורדייר. כמה גורמים חברו יחד וסיכנו את מצבנו: ראשית — האויב תפס את תבצור־השדה בימין הקיצוני; שנית — קיבלנו מהגדוד פקודת־נסיגה; שלישית — אזלה תחמושתנו; ולבסוף — קשרנו עם העורף הוצף באש האויב. כל החלטה, פרט לזו שננקטה, היתה מסתיימת, לדעתי, בתוצאות איומות, אם לא בהשמדה מוחלטת. נוסף לכל לא היתה אפשרות לחכות לחשכה, כיון שהכדור האחרון היה נורה הרבה לפני 23.00 *). התקפה על כוח־האויב

*) שעה בה משתררת החשכה בעונת שנה זו באירופה — המער׳.

החלש יותר במזרח, לא היתה נושאת פרי, כיון שההתקפה החריפה ביותר נחתה ממערב; והתקפה כלפי מזרח עלולה היתה לתת לכוח המערבי התוקף הזדמנות מצוינת להכותנו מהעורף. ניתוח הקרב בלה־בורדייר מאשר את הכתוב ב„תקנות שירות־שדה", דהיינו: „ניתוק מגע מתבצע בקלות יתרה לאחר תמרון־התקפה מוצלח".

בהכנותינו הנחפזות להתקפה לא חשבנו על מכשירי־חפירה כבדים. נוכח הקרקע הקפואה והקשה היו כלינו הקלים כמעט חסרי־תועלת.

אפילו בהתקפה חשובה זאת ממש כרובה.

אף שמקצה היער נפתח שדה־אש טוב יותר, נמצאה העמדה החדשה בעומק 100 מטר בתוך היער. לא היה בדעתנו לסכן את כוחותינו בהפגזה שניה, כזו של יער דפיו, ואף־על־פי־כן הספיק לנו שדה־האש של 100 מטר כדי להדוף את התקפות חיל־הרגלים הצרפתי באבידות כבדות.

האבידות שנגרמו לנו על־ידי אש הארטילריה האויבת, במשך הלילה אור ל־30 בינואר, היו כבדות ביותר, כיון שהחיילים לא התחפרו בעומק מספיק.

פרק חמישי

מלחמת חפירות בעמדת „המרכז" ובעמק שרלוט

1. מלחמת חפירות בארגון

עמדותינו החדשות היוו התקדמות־מה. נמצאנו במקום גבוה יותר ושוב לא נטרדנו על־ידי מים עומדים. יתר־על־כן: האדמה היתה נוחה לחפירה. הוחל בהכנת מחפורות ומקלטים בעומק 4—6 מטרים, ואלה היו בלתי חדירים לפגזי הארטילריה הצרפתית, שעדיין המשיכה להטרידנו.

כדי להגיע למחפורת־המפקדה שלי, שהיתה משותפת לי ולקצין־אולנים נספח, נאלצנו לזחול על ארבע. הצרפתים כיוונו אש לכל מקום שנראה בו עשן, וכתוצאה מכך לא יכולנו להדליק אש במשך היום וקפאנו עד מח עצמותינו.

נקבעו חילופין בכל עשרה ימים: חזית, עמדת־עתודה ומחנה־נופש — לסירוגין. הודות לעמדות ולמחפורות המשובחות היו אבידות החזית קלות, למרות שהארטילריה הצרפתית הגבירה מיום ליום את אשה הטורדת. לסוללותיהם היתה כנראה תחמושת בשפע, לעומת הארטילריה שלנו, שתחמושתה היתה מצומצמת עד כדי כך שפתחה באש רק לעתים רחוקות.

נודע לי שמצבם של חמשת הפצועים קשה, שנפלו בשבי האויב ב־29 בינואר, הולך וטוב. לאחר שבועות מספר הוענק לי על אותו מבצע צלב־הברזל דרגה א'. הייתי הלויטננט הראשון ברגימנט שקיבל אות־הצטינות זה.

שלושת החדשים — פברואר, מאַרס, ואַפריל — עברו תוך שיפור עמדותינו, על־ידי חפירת תעלות בכיוון העמדות הצרפתיות ב„מרכז", בכוונה להתבצר לצדו של רגימנט הרגלים ה־120 שמימיננו, אשר הצליח ב־29 בינואר להקדים את הרגימנט ה־124 ולהתבצר לפני עמדת לה־בורדייר.

רגימנט הגרנדירים ה־123 התקדם באגפנו השמאלי כלפי סימטייֶר, שהתחברה לרשת חפרות „המרכז" במזרח. שוב ושוב הוארכו התעלות קדימה ואחר חוברו ביניהן. בדרך זו קורב קו החזית אל הצרפתים, ולבסוף הגענו אל סבכי התיל הצרפתיים שלפני עמדתם העיקרית.

עבודתנו הופרעה על־ידי ארטילריה וע״י מרגמות, שהופיעו בחזית זו הפעם הראשונה, וחיילים רבים נפגעו בתעלות. תעלות־הקשר והמעברות לעורף, מוצבי הפיקוד ומצבורי־האספקה היו נתונים בקביעות לאש הטורדת הצרפתית, שלפרקים היתה יעילה למדי. כשעברה הפלוגה למחנה־נופש בעורף, נָשמו כולם נשימת־רוָחה לאחר שעברו את השטח המסוכן, 3—4 ק״מ מאחורי החזית. בדרך כלל הוטלה עלינו, במשך מנוחות כאלה, החובה העגומה לקבור את חברינו הנופלים. במשך הזמן פחתו המנוחות, האבידות בקו החזית רבו וחלקת הקבורה ביער התרחבה מאוד.

מתחילת מאי 1915 כיסה האויב, יום ולילה, את החפרות הקדמיות ב„מוקשים עפים" קלים ובינוניים, שהם כינוי לפגזי־מרגמות. קול הירי השקט ביחס של „מטילי־מוקשים" כאלה מוּכּר ללוחמי הארגון המנוסים. אמנם חלש היה בהרבה מקולות הקרב האחרים, אך די היה בו לעוררנו מהשינה העמוקה ביותר ולגרשנו מהמחפורות. לאור היום אפשר היה, אמנם, לראות את ה„מוקשים" במעופם, והיתה לנו שהות למצוא מחסה מהם. בלילה מוטב היה לא להמצא בשטח המופגז. מאידך גיסא לא טרח איש להתעורר ולעזוב את המחפורת בשעת אש־הארטילריה הצרפתית המטרדת.

על אף האבידות היומיות ומתיחות הקרב המערערת את העצבים היה המוֹרל גבוה, והכל מילאו את תפקידיהם, בלא פקפוקים, עד להפליא. מצאנו כי אפילו קם ונוצר יחס בינינו לבין כברת־ארץ רווית־דם זו של הארגון. קשה מכל היתה הפרידה מחברינו הפצועים קשה שהועברו לעורף. לעולם לא אשכח את הרובאי שרגלו נקטעה על־ידי רסיס פגז. עם שקיעת החמה נשאוהו על פנינו, על גבי מעיל־רוח מוכתם בדם, בתוך החפרה הצרה. לא היו מלים בפי לבטא את הרגשתי למראה החייל הצעיר. יכולתי רק ללחוץ את ידו לעידוד, אך הוא אמר: „לויטננט! אין זה נורא כל כך. במהרה אחזור אל הפלוגה, אף אם אזדקק לרגל־עץ". הבחור האמיץ לא זכה לראות את השמש בזריחתה — הוא מת בדרכו לבית־החולים. הכרת־חובה זו היתה אופינית לרוח פלוגתי.

בראשית מאי קיבלנו מספר מסגרות־דיפון טרומיות מעץ ויכולנו להתקין מחפורות ליחיד או לצמדים, בדפנות החפרות הקדמיות. בדרך זו יכולנו לשכן את משמרות־החילופין בקרבת מוצבי־המשמר. הקו הקדמי היה עתה סמוך כל־כך לביצורי האויב העיקריים, שהארטילריה הצרפתית לא יכלה לירות בנו מבלי לסכן את אנשי צבאם־הם. לעומת זאת הגבירה את פעילותה נגד היחידות בעורף, דרכי האספקה, עמדות העתודה, מוצבי הפיקוד ואזורי החניה.

באותו זמן קיבל ממני לויטננט־ראשון בכיר, שעדיין לא מילא תפקיד־שדה, את הפיקוד על פלוגה ט׳. מפקד הרגימנט רצה להעבירני לפלוגה אחרת, אך אני סירבתי ונשארתי עם האנשים אשר פקדתי עליהם קודם לכן.

במשך עשרה ימים, במחצית מאי, היתה פלוגה ט׳ נספחת לרגימנט חי״ר ה־67, שנמצא במרכז הארגון ליד בַּגֶטֶל, לצדו של רגימנט הגרנדירים ה־123. יחידה תוקפנית זו היתה מדולדלת, כתוצאה מהתקפות וקרבות־רימונים רבים. כאן שררה לְחמת חפרות מסוג אחר. לעמדות מגן בפני אש ארטילריה ומרגמות לא יוחס ערך רב. כל הקרב התנהל בטנח רימון, מתוך שוחות שטוחות ומאחורי קירות נמוכים של שקי־חול. בסביבת בַּגֶטֶל נותרו רק שרידים מועטים שהעידו כי הארגון היה יער צפוף לפנים, שכן אש הארטי־לריה הצרפתית השמידה את כל העצים, ובמרחק קילומטרים נראו רק הגדעים. בעוד המפקדים הנמוכים מסיירים את השטח לפני קבלתו, פרץ קרב קצר, אך עז, של רימוני־יד בחזית רחבה, ובו נגרמו לנו מספר אבידות. היתה זו דוגמה לאשר צפוי לנו!

ביום המחרת קיבלנו עלינו את תפקידינו החדשים תוך רגשות מעורבים. כמנהגנו, העמקנו מיד את החפרות ובנינו לעצמנו מחפורות. צרורות פתאומיים ועזים של אש הארטילריה והמרגמות הצרפתיות, בלוית קרבות רימוני־יד לאורך כל הקו, העסיקונו בלי הרף. במזג האויר החם נדף לתוך העמדות הסרחון האיום של גויות המתים. הרוגים צרפתיים רבים עדיין היו מוטלים נוכח עמדותינו וביניהן, אך לא יכולנו לקברם מפאת אש האויב החזקה.

הלילות היו רבי מתיחות. קרבות רימוני־יד נמשכו שעות לאורך חזית רחבה, והיו עזים כל־כך עד שמעולם לא ידענו אם פרץ האויב באחד המקומות או הצליח להגיע אל מאחורי קו־החזית שלנו. לכך הצטרפו כמה סוללות של האויב שהמטירו עלינו אש חסימה מהאגפים. הדבר חזר פעמים רבות, מדי לילה בלילה, ועד מהרה החל להעיק על עצבינו.

מוצב־הפיקוד המַחלקתי, אשר ירשתי מקודמי, נמצא משמאל — בעורף גזרת מחלקתי. קרקעית החפרה היתה כשני מטרים מתחת לאדמה. מרצפתה, בפאתה הקדמית, ירדה מעין ארובה אנכית, שהיתה רחבה דיה כדי לְאַפשר לאדם אחד להחליק דרכה — לעומק של שני מטרים נוספים, כלומר — עד ל־4 מטרים מתחת לפני האדמה. שם התקשרה הארובה לתא אופקי בגודל ארון מתים גדול. הרצפה היתה עשויה לוחות שַׁעַם ובכותל נחפרו תאים קטנים להחסנת מזון וחפצים אחרים. לקירות ולתקרה לא היו סומכות, ואם כי אדמת החמר החזיקה מעמד, ידעתי, כי מי שילכד בתא זה בשעת התפוצצות

פגז בקרבת פתחה — יקבר בו, ללא ספק, חיים. ברגע שהחלו פגזים פוגעים בסביבה מיהרתי, איפוא, לצאת ממאורתי, והצטרפתי למחלקתי. ממילא מוטב היה להמצא לפנים, כיון שקרב־הרימונים הלילי אילצנו להשאר ערים מחצית הלילה.

החום, במשך ימים אלה, היה ללא נשוא. יום אחד ביקרני הדגל*) מְרִיקֶה, חייל נלהב ביותר. נמצאתי למטה במחפורתי, ונאלצנו לשוחח דרך הארובה, כיון שבמאורתי לא היה די מקום לשנינו. אמרתי למריקה שאני משוכנע שאפילו בעומק של ארבעה מטרים מתחת לאדמה אין מפלט מהזבובים הארורים. מריקה אמר שאין בכך פליאה, כיון שפאת החפרה מלאה אותם. הוא נטל מכוש והחל חופר באותה פינה, ועם מכתו הראשונה נתגלתה זרועו הנרקבת והמושחרת של צרפתי. שפכנו עליה תמיסת־כלור ואדמה והנחנו למת לנוח במקומו בשלום.

הצלחנו להתגבר על עשרת הימים, ועם שובנו לגזרת הרגימנט שלנו נשלחנו חזרה לקו־החזית. מצאנו שנעשו כל המאמצים להפוך את מלחמת החפרות לבלתי נעימה ביותר, כיון שעל האש המוגברת של הארטילריה והמרגמות הוסיפו מחילות ממוקשות**). המשמרות־הקדמיים של היריבים נמצאו במרחק של כמה מטרים בלבד זה מזה. בחפרות מכוסות־למחצה, מחוזקות היטב בתיל, והלילות עברו תוך קרבות רימוני־יד נלהבים, שמדי פעם הקימו את כל חיל־המצב על רגליו. כל צד ניסה להרוס את דרכי ההתקדמות והעמדות של השני, ולא עבר כמעט יום ללא התפוצצות.

יום אחד הצליחו הצרפתים להרוס אחת החפרות שלנו, שעה שעשרה מאנשי פלוגתנו עסקו בה בעבודה. הוצאנו את כולם חיים, אך הדבר היה כרוך בשעות אחדות של קרבות־רימונים וחפירה מיגעות, כי אחדים מהם היו מכוסים אדמה עד למעלה מראשיהם.

נסיונותינו לכבוש את מוצבי־המשמר הצרפתיים הסמוכים, על ידי התקפות־פתע, נגמרו בדרך־כלל באבידות מרובות. מוצבים אלה וקטעי התעלות המובילים אליהם היו חסומים לגמרי בתיל דוקרני. לשאון הקל ביותר הציפו הצרפתים, שבתבצורי־השדה ב„מרכז", את המחסומים באש מק"בים. תנאים אלה הלכו וערערו את עצבינו, ואנו קיוינו לתקן את המצב ע"י הסתערות על ה„מרכז".

---

*) דרגת־תת־קצין.

**) ניקבה שנחפרה עד אל מ ת ח ת לחפרת האויב, היו ממלאים אותה חומר־נפץ, ומפוצצים את חפרות האויב ש מ ע ל י ה.

2. התקפה על ה„מרכז"

לאחר ריכוך של שלוש שעות וחצי על־ידי הארטילריה והמרגמות, היה עלינו לתפוס את רשת נקודות־המעוז הצרפתיות ב„מרכז" — לה־בורדייר, בַּגַטֶל וסִימְטֶייר. האויב עמל בפיתוח עמדות אלו מאז אוקטובר 1914. במשך שבועות עסק הרגימנט בהכנות יסודיות לקראת התקפה זו. סמוך לקו־החזית הוצבו מרגמות בינוניות וכבדות, בעמדות בלתי חדירות לפגזים. פלוגות העתודה עסקו יומם ולילה בהבאת אספקה, מרגמות מפורקות ותחמושת דרך תעלות־הקשר הצרות. אש־ההטרדה הצרפתית גברה ורבות מקבוצות הסבלים נפגעו. בסוף יוני, לאחר ימים מספר במחנה־נופש, חזרה פלוגה ט' אל קו־החזית. הופתענו למראה המספר הרב של כלי־ארטילריה, בינונית וכבדה, המוצבים, ומוסוים מפני מטוסים, מתחת לעצי־פרי בקרבת בִּינָרויל. משמח היה מראה התחמושת המצויה בכמות מספקת. הפעם נכנסנו לעמדות במצב־רוח מצוין ביותר.

הרגימנט הכין תכניות מפורטות לחמש פלוגות ההסתערות. בשעת הריכוך הארטילרי היה על מחלקתי להשאר בעתודה כקילומטר מצפון ל„מרכז". קרוב לשעת הזינוק היה עלינו לנוע מאחורי קו המוצא, ועם התחלת ההתקפה לבוא בעקבות דרג ההסתערות ולספק לו רימונים, תחמושת וכלי־התחפרות.

בשעה 05.15, ב־30 ביוני, פתחו ריכוזי חיל־התותחנים באש. במרומים עפו מעלינו קדימה הפגזים הכבדים של מרגמות הארטילריה הענקיות, בנות 210 ו־305 מ"מ. השפעת הפגזים היתה עצומה. סילוני עפר התרוממו באויר ומכתשים עמוקים נפערו לפני עמדותינו. ביצורי־השדה הצרפתיים החזקים נופצו לרסיסים כבפטישי־קסם. בני אדם, קורות, שרשי־עצים, מחסומי־תיל ושקי־חול הועפו באויר. תמהים היינו מה הרגשתו של האויב — כי מעולם לא ראינו מטר־אש חזק כזה.

שעה אחת לפני ההסתערות פתחו המרגמות, הבינוניות והכבדות, באש על תבצורי־השדה, סבכי־תיל והביצורים. הצרפתים ריכזו את אש הארטילריה שלהם כדי לשבור את ההסתערות, אך מאמציהם עלו בתוהו.

קו־החזית הקדמי שלנו הוחזק בכוחות דלים והיה סמוך מדי לעמדת האויב העיקרית. חלק מהארטילריה הצרפתית חרש את האדמה מאחורינו. פגז אחד פגע כמאה מטר לפני והעיף באויר את שרידי גויתו של צרפתי, שנהרג בינואר. הסתכלתי וחזרתי והסתכלתי בשעון. נותרו לָנו 15 דקות. עמוד עשן תכול־אפור, מההפגזה, האפיל על הנוף משהגבירו שני הצדדים את אשם.

תעלת־הקשר שהוקצתה לנו היתה גלויה לאש־אויב חזקה במשך כל הבוקר, ואני החלטתי לסטות מפקודותי ולהתרחק הצדה כ־100 מטר. רצנו כל עוד נפשנו בנו דרך רצועת אדמה גלויה ומצאנו מחסה בתחתית השקע. אחר פרצנו דרך תעלת־הקשר לקו החזית, כשמסכי־אש צרפתיים מתנפצים סביבנו בלי הרף. אנשי פלוגות ההסתערות שכבו זה בצד זה, ומולנו התפוצצו הפגזים האחרונים של התותחים והמרגמות.

השעה 08.45! ההסתערות החלה על פני חזית רחבה. אנשינו הגיחו מעמדותיהם המוסוות, דילגו מעל מכתשים ומחסומים, ופרצו לתוך עמדות האויב. המק״בים הצרפתיים ירקו אש. דרג ההסתערות של פלוגתנו נפגע באש מק״בים מימין. אחדים מאנשיו נפלו, אך הרוב המשיכו במרוצתם ונעלמו במכתשים ומאחורי סוללות־מגן. מחלקתי באה בעקבותיהם. כל איש נשא את מטענו — אתים מספר או שקים מלאים רימונים או תחמושת. המק״בים הצרפתיים מימין המשיכו לירוק את אשם. עברנו בקפיצות דרך צרורות האש שלהם וטיפסנו על הסוללות שעליהן עמדה פלוגה ט׳ כבר ב־29 בינואר. העמדה הגאה היתה כולה תל־חרבות; צרפתים הרוגים ופצועים היו מפוזרים בסבך לוחות הדיפון, הקורות והעצים העקורים. לוחות הדיפון הללו של המחפורות — שהוקמו עוד בימי השלום — עלו עתה לצרפתים רבים בחייהם.

מימיננו ולפנינו התפתחו קרבות רימוני־יד, ומעמדות־עורף טאטאו מק״בים צרפתיים את שדה־הקרב בכל הכיוונים ואילצונו לתפוס מחסה. השמש להטה. נעצרנו ועברנו שמאלה, ואח״כ התקדמנו בזחילה, בעקבות דרג ההסתערות של פלוגתנו, דרך תעלת־הקשר המובילה לעמדה הצרפתית השניה.

הארטילריה שלנו העתיקה בינתיים את אשה לקו הצרפתי השני („מרכז״ ב׳), הקבוע במרחק 150 מטר דרומה, שאותו היינו צריכים לכבוש רק ב־1 ביולי, לאחר חידוש הפגזות הארטילריה והמרגמות. אנשי דרג ההסתערות של הרגימנט, שלא היו עסוקים בטיהור „מרכז״ א׳, המשיכו כבר בהסתערות כלפי „מרכז״ ב׳.

כשלושים מטר לפנינו געש קרב־רימונים עז, ומעבר לו ראינו את „מרכז״ ב׳, במרחק של כ־80 מטר. אש המק״בים הצרפתיים מנעה כל אפשרות של תנועה מחוץ לתעלות־הקשר, ופלוגת ההסתערות שלנו, שנמצאה מרחק־מה לפנינו, נעצרה כנראה. מפקדה הצעיר, הדגל מריקה, שכב בתעלה פצוע קשה בכדור באגן הירכים. רציתי לשאתו חזרה, אך הוא ביקש שלא לדאוג לו. אלונקאים לקחוהו. לחיצת־יד אחרונה — ואני קיבלתי את הפיקוד על החזית. הדגל גוע למחרת היום בבית־החולים.

נכנסנו בקרב עם חיל־המצב של „מרכז" ב׳. הארטילריה שלנו חדלה לירות. מספר מטחים של רימוני־יד ולאחריהם התקפה נמרצת — ואנו ב„מרכז" ב׳. חלק מחיל־המצב ברח בתעלה, אחרים נסו דרך השדה הפתוח, והיתר נכנעו. בעוד חלק מן היחידה עוסק בהבטחת האגפים מימינה ומשמאלה, המשיך כוח־ההסתערות העיקרי להתקדם דרומה. עברנו דרך תעלת־קשר שעומקה 3 מטרים והצלחנו להפתיע ולקחת שבי, ללא התנגדות, מפקד־גדוד צרפתי על כל מטהו. כ־100 מטר הלאה מזה יצאה התעלה לקרחה גדולה. לפנינו נטה השטח בשיפוע גדול אל עמק ויֶין־לה־שַטו, שנסתר מעינינו על ידי יער עבות. איבדנו את הקשר בשני אגפינו. בקצה היער, מימין, כ־200 מטר מאתנו, ראינו כוח אויב ניכר. פתחנו באש, ולאחר קרב־אש קצר נסוג האויב לתוך היער. אותה שעה חידשתי את הקשר לשמאלנו עם יחידות של הגדוד הראשון, שהתקדם עד כאן; כמו־כן אִרגנתי מחדש את פקודַי, שכללו עתה כוחות מכל יחידות הגדוד השלישי, ופרסתים בעמדת התגוננות כ־300 מטר מדרום ל„מרכז" ב׳. בגלל אגפֵנו הימני הגלוי, וכיון שעדיין נשמע קול הקרב המר מאחורינו מימין, נראה לי כבלתי רצוי להמשיך בהתקדמות דרומה. כן נשאר חי בזכרוני ה־29 בינואר, בו התקדמתי לפני חזיתנו רחוק כל כך, עד שלא נשאר לרשותי כל כוח־מסייע.

חולית־סיור הודיעה כי היחידה שמימיננו לא הצליחה להתגבר על יעדה ב„מרכז" א׳. דבר זה גרם לי דאגה כיון שפירושו היה שעלינו להכין, לקראת השעות הבאות, עמדות־חסימה באגף ובעורף, לאבטחת העמדות שכבשנו זה לא כבר ב„מרכז" א׳ מפני התקפות מן המערב. כדי לחזק את ההגנה שלחתי את ותיקי הלוחמים שלי לעמדות אלה, ואכן טוב עשיתי, שכן במשך השעות הקרובות הנחיתו כאן הצרפתים התקפה אחרי התקפה, כדי לשוב ולרכוש את עמדותיהם האבודות. הקפדתי שהמג"ד ידע על התפתחות המצב.

משמאל התקדמו כמה פלוגות של הגדוד הראשון, במורד העמק עד לערוץ הוֹיֶיט. כל הפטרולים־הקדמיים הקרביים הודיעו על כוחות אויב חזקים ביער, כ־300 מטר לפנים. דנתי במצב עם קפיטן אולריק, מפקד הגדוד הראשון, והוא החליט לפקוד על גדודו להתחפר משמאל לפלוגה ט׳.

התחלנו בהתחפרות קדחתנית. החזקתי מחלקה אחת בעתודה וניצלתיה להבאת תחמושת ורימוני־יד ולחיזוק עמדת החסימה ב„מרכז" ב׳. יחידות־סיור צרפתיות, שהופיעו מתוך כונה לבחון את חזיתנו, גורשו.

החפירה באדמת החמר היתה קלה, ולאחר זמן קצר היה עומק התעלה למעלה ממטר. מאז תחילת ההתקפה היתה הארטילריה הצרפתית שקטה

למדי, אך עתה פתחה באש על „מרכז" ב', שנמצא מאחורינו, בכל כלי הנשק־הכבד שלרשותה. נראה שהצרפתים האמינו כי אנו נמצאים שם, שכן אשם היתה כבדה מאוד. למשך מספר שעות נותקו קשרינו עם העורף, והקשר הטלפוני בין המחלקה לגדוד ניתק גם הוא עד מהרה. הצלחנו להציב מחלקת־מק"בים בגזרת הפלוגה.

עם ערב הגיעה התעלה לעומק של מטר וחצי, ופגזי הארטילריה הצרפתית עדיין נפלו מאחורינו. לפתע נשמעו ביער תרועות חצוצרה, והאויב הסתער עלינו מהיער הקרוב במערך מכונס. אולם עד מהרה אילצה אותו אִשנו המרוכזת ליפול ארצה. בקרקע היה קפל קל, ובגללו לא יכולנו לקלוע במטרותינו תוך שכיבה אלא כשהאויב הגיע למרחק 80 מטר מעמדתנו. יתכן שעמדה מרוחקת יותר, בסביבת „מרכז" ב', עלולה היתה להיות טובה יותר. ודאי ששדה־האש שם היה טוב יותר, אך מאידך גיסא היתה הארטילריה הצרפתית יכולה לחסל אותנו יחד עם העמדות. הצרפתים התקיפו בעצמה, וקרבות רימוני־יד התחוללו על פני כל השטח אף לאחר רדת החשכה. אוצר הרימונים שלנו היה מוגבל, ואנו נלחמנו, בעיקר, ברובים ובמקלעים בינוניים. הלילה היה אפל ועשן הרימונים המתפוצצים הפחית מיעילות הרקיטות המאירות שלנו. הואיל ורימוניו התפוצצו כמעט לפני לועי רובינו, סברנו כי האויב נמצא בתחום 50 מטר בלבד מעמדתנו. הקרב גבר ושכך חליפות במשך הלילה, ואנו הדפנו את כל התקפות האויב.

עם אור הבוקר הבחנו בקיר שקי חול במרחק 50 מטר מאתנו וכל הסימנים העידו שהאויב עוסק בשקידה בהתחפרות מאחורי המחסה החדש שלו. לאחר שבמשך הלילה העסיקנו חיל־הרגלים הצרפתי, נטלה על עצמה הארטילריה את משמרת הבוקר. לאֲשרנו נחתו פגזי הארטילריה ברובם ב„מרכז" א' ו־ב', ורק מעטים מהם נפלו בקרבתנו. פגיעות בקו־החזית היו נדירות ביותר. משום־כך הרגשנו עצמנו בטוחים, יחסית, ולא קינאנו בקבוצות הסבלים, שעליהן היה להעביר מזון ומצרכים אחרים דרך תעלות הקשר המוכות רסיסים.

במשך הימים הבאים עסקנו בשיפור העמדה. במהרה הגיעה התעלה לעומק של שני מטרים. בעזרת מסגרות־עץ בנינו מחפורות קטנות, ליחידים ולצמדים, הצבנו מגינים משוריינים והקפנו נקודות־יריה בשקי־חול. האבידות מאש הארטילריה בחזית היו מעטות, אך יום־יום היו לנו אבידות בתעלות־הקשר רסוקות הפגזים, המובילות לעורף.

הארטילריה החזקה, שרוכזה לקראת האופנסיבה של ה־30 ביוני, נעה לאחר הצלחת ההתקפה לחזית אחרת, ולארטילרית־הקבע החלשה שלנו חסרה.

תחמושת מספקת לשם סיוע יעיל. על־כל־פנים, תמיד נמצא קצין־תצפית של הארטילריה בחזית, ואנו אנשי חי״ר הערכנו זאת מאוד.

בימים הראשונים של יולי החל האויב להרוס את תעלותינו, מדי יום ביומו, בפגזי מרגמות שנורו מעמדות המאפשרות אש אנפילדית מסוימת. מרגמות האויב הנן בעלות מבנה פשוט ביותר וגורמות רק לפיזור מועט; כתוצאה מכך השיג אחוז גבוה של פגיעות ישירות ולא תמיד היתה אפשרות לעזוב בזמן את העמדות המסוכנות, כדי להמנע מאבידות. פגזים אלה גרמו לנו אבידות ניכרות, וכמה רובאים נהרגו מעצם ההדף, שנגרם על ידי הפגזים בני 100 ק״ג.

ביולי קיבלתי תפקיד לחמישה שבועות, כממלא־מקום מפקד פלוגה י׳ — בגזרה בה היינו שותפים לפלוגות ד׳ ו־ו׳. אנו, מפקדי הפלוגות, עיבדנו לפי תכנית משותפת הקמת מחפורות בלתי חדירות לפגזים ורבות כניסה, בעומק של 8 מטרים מתחת לפני האדמה. עבודה זו נמשכה יומם ולילה, כשקבוצות אחדות עוסקות במחפורת אחת מכיוונים שונים. גם הקצינים נטלו לפרקים חלק בעבודה המיגעת ועובדה זו הגבירה את רגשות האחוה הכללית.

בתקופה זו קרה תכופות כי עמדה פלוגתית שלמה נמחתה תוך שעה אחת על ידי הארטילריה. כשקרה דבר כזה ראינו את המחפורות, דפונות לוחות־העץ הדקים, מתמוטטות כבניני קלפים. לאֻשרנו בוצעו ההפגזות הצרפתיות לפי תכנית נוקשה. בדרך כלל התחילו משמאל ועברו ימינה. השהיה תחת אש כבדה עלתה ביוקר רב מדי, ולכן, כל אימת שהתחילה ההפגזה, פיניתי את החפרה מאנשיה וחיכיתי עד שהאש תעבור בהתאם לתכנית, או תועתק לשטח שמאחורינו. לו היה החי״ר הצרפתי מעז ובא בעקבות הארטילריה להתקיפנו היינו הודפים אותו בהתקפת־נגד. דבר זה לא הדאיגנו, שכן בקרב פנים־אל־פנים הרגשנו כי היתרון הוא לנו.

מבצע „מרכז״ א׳ חזר על עצמו, ושוב התחלנו לחפור תעלות קצרות ומחילות־מוקשים לעבר עמדת האויב שנמצאה במרחק 50 מטר. בראשית אבגוסט החליפה פלוגתי את פלוגה י״ב, בגזרת מבצר מרטין. פלוגה י״ב היתה זקוקה לנופש אחר האבידות הכבדות שסבלה יום לפני כן, בהתקפה שנערכה לאחר פיצוץ מחילת־מוקשים. החילופין נעשו לפנות בוקר ללא מאורעות. אך עוד בטרם הספקנו להכנס לעמדה פתחה הארטילריה הצרפתית באש, ואנו בילינו מספר דקות מחרידות, שרועים על הארץ, כשהרוגי האויב מוטלים סביבנו. משׁשככה האש ופסקה, הפעלנו את אֵתינו בקדחתנות. התחלנו להעמיק את העמדה עד 180 ס״מ וחפרנו מספר תאים בדופן הקדמית. רק אז

חדלנו לחשוש לארטילרית־השדה הצרפתית. רצוני היה לחזור משם, עד כמה שאפשר, עם אותו מספר האנשים שהבאתי.

עבודת האת הקשה נשאה פרי: יומים לאחר מכן עזבנו את העמדה ללא אבידות, על אף האש המטרידה. מסרתי את הפלוגה וקיבלתי את חופשתי הראשונה במלחמה.

מסקנותי:

ב־30 ביוני חלו הפסקות מספר בהרעשות־ההכנה שנמשכו שלוש שעות וחצי. הכנה היתה להטעות את האויב בענין שעת ההתקפה. על אף האש הכבדה מאוד לא הושמדה עמדת האויב לגמרי, ומספר קני־מק״בים פעלו נגדנו במשך ההתקפה.

שוב הוכח בעליל כוח ההתקפה האדיר של חיל־הרגלים הגרמני. הוא לא נעצר ביעד הראשון, אלא התקדם וכבש את העמדה הצרפתית הבאה. מהירות ההתקפה היתה כה רבה, שהמג״ד ומטהו הופתעו ונלקחו שבי. המעבר מהתקפה מוצלחת להתגוננות נעשה במהירות, וכיון שהצרפתים הכירו יפה את עמדותיהם הקודמות נמנענו אנו מהשתמש בהן. קביעת קבוצות הסבלים לאספקת תחמושת וכלי־עבודה, שנעשתה מראש, העידה על ראית־נולד מצוינת, כיון שאש הצרפתים, שבאה אחר כך, מנעה למשך שעות אחדות את אפשרות האספקה לדרג ההסתערות, וכן ניתקה את קוי־הטלפון.

ב־1 ביולי מילאה אש רובים ומק״בים תפקיד ראשון במעלה בהדיפת ההתקפות הצרפתיות, שהונחתו עלינו מטנח קרוב. ברימונים השתמשנו פחות. לפני עלות השחר התחפר החי״ר הצרפתי מאחורי מחסה שקי־חול, במרחק 50 מטר לפנינו. כנראה הובאו שקים אלה כבר במשך ההתקפה, או הועברו על ידי יחידות העורף לאחר שדוכאה ההתקפה.

בשבועות שלאחר התקפתנו, כשאש חזקה של ארטילרית האויב כוונה לעמדותינו, פונו מדי פעם חלקים של גזרת הפלוגה, כדי להפחית את מספר האבידות. הפק״ל *) לחי״ר בהגנה מרשה למפקד פלוגה לבצע נסיגות מקומיות נוכח אש מטרידה של האויב.

3. התקפה ב־8 בספטמבר 1915

בשובי מהחופשה קיבלתי את פלוגה ד׳, שלאחר ימים מספר היה עליה להתקיף באגף הימני של הרגימנט. הפלוגה נמסרה לידי בעמדת רזרבה בעמק

*) פק״ל: פקודות־קבע לקרב.

שרלוט. לאחר סיור אישי של שטח־ההתכנסות והשטח בו עמדה ההתקפה להערך, ערכתי כמה חזרות בעמדות הישנות בעמק; בדרך זו הכינותי את הפלוגה בבטחון מוחלט למשימה הקשה הצפויה לה. הצטערתי על שפיקודי שוב נמשך רק זמן קצר, אך הייתי צעיר מכדי היות מפקד־פלוגה קבוע.

ב־5 בספטמבר, לפני עלות השחר, נעה מחלקתי בטוחות קדימה דרך תעלות־הקשר. הצרפתים עסקו בהנחת מוקשים במחילה מתחת לעמדה, שעברה לידינו מידי פלוגה של רגימנט הגרנדירים ה־123. במקומות שונים יכולנו לשמוע בבירור את קול עבודתם המתמידה של חוליות החפירה של האויב. קיוינו שהאויב לא יפסיק את קדיחתו לפני החל ההתקפה. מעדיפים היינו קרב פנים־אל־פנים גלוי על פני העליה בסערה השמימה. במשך שלושה ימים ארוכים נמשכה מתחתנו, ללא הפוגה, עבודת החפרפרות החרוצה.

ב־08.00, ב־8 בספטמבר, פתחו הארטילריה והמרגמות שלנו באש על עמדות האויב הנמצאות במרחק 40 עד 60 מטר לפנינו, ובעצמה לא פחותה מזו של אש־ההכנה נגד „מרכז" א׳. הארטילריה הצרפתית ענתה בכל הכלים העומדים לרשותה, ואנו התכנַצנו, שלושה וארבעה אנשים יחדיו, במחפורותינו הצרות והרופפות, נתונים להפגזה שהרעידה את האדמה וכיסתה את חפרתנו במטר רפש, רסיסים, אבנים וענפי־עצים. הפגזים עקרו אף אלונים בני מאה ויותר. במשך כל שעת ההפגזה לא הצלחנו לאַתר את החבלנים הצרפתיים העובדים תחתינו. הכילו עבודתם?

מפעם לפעם תרתי את גזרת הפלוגה כדי לבדוק מה שלום אנשי, ולא אחת התהפכתי על ידי הדף התפוצצות־פגז בקרבת מקום. הסתכלתי באויב, והמראה שנגלה לעיני היה בודאי דומה לזה שנגלה לו בהסתכלו בנו. סילוני־רסיסים התרוממו כלפי מעלה ושברי־עץ ורגבי־אדמה התעופפו באויר. ענן תכול־אפור היה תלוי מעל למתקניו בעורף.

תהליך־ריכוך זה נמשך שלוש שעות, פרק־זמן אין־סופי לגבינו. לבסוף הגיעו מחוגי השעון ל־10.45.

שלוש קבוצות־ההסתערות של הפלוגה הגיחו ממחבואיהן ונעו בגלישה לעמדות־הזינוק שלהן. תיאמנו את שעונינו. על ההתקפה להתחיל מיד לאחר התפוצצות הפגז האחרון, ב־11.00. חוליות מהנדסי־השדה וקבוצות מובילי־התחמושת והחומר הגיעו, ואני הוריתי לכל מפקד־כיתה את יעד כיתתו. יעדים אלה נמצאו במרחק של 200 מטר לערך, מעבר לקוי האויב, ואני הדגשתי וחזרתי שחובה עליהם להיצמד ליעדם ושכוחות אחרים של הפלוגה הבאים בעקבותינו בקו השני, יטפלו בכל התנגדות מקומית. ההתארגנות לאחר כיבוש

היעד, דהינו — ביצור העמדות הכבושות, הקמת הקשר וחסימת הגזרות לצדדים — צוינו שוב בפרוטרוט.

בינתיים הלכו והרסו פגזי 210 מ"מ ופגזי מרגמות בינוניות וכבדות את עמדת האויב. קשה היה לתאר שמישהו ישאר בחיים לאחר גמר פעולת התותחנים. עוד שלושים שניות! הרובאים קרסו במכתשים, מוכנים לזינוק. עוד עשר שניות! הפגזים האחרונים פגעו בסמוך לפנינו ובטרם התפזר העשן התרוממו שלוש קבוצות־ההסתערות שלנו מחפרותיהם ללא קול ופרצו אל יעדם בחזית שרחבה 250 מטר לערך. המתקיפים נעו בעשן ובשאון הקרב באותו דיוק בו בוצעו החזרות של הימים האחרונים. מראה נהדר!

אנשינו פסחו על קבוצות החיילים הצרפתיים טרופי־האימה, המטפסים מתוך העמדות הסמוכות ביותר בידים מורמות למעלה. בחלפם תוך כדי ריצה הראו לשבויים את הדרך לעבר קו־המוצא שלנו. קבוצות ההסתערות פרצו ליעדיהן בעוד יתרת היחידה, שבאה בקו השני בפיקודו של רב־הסרז'נטים הפלוגתי, קיבלה לידיה את השבויים.

הצטרפתי לקבוצת ההסתערות מימין. פרצנו קדימה על פני חפרות האויב ובשניות מספר הגענו ליעדנו. מהנדסים, חוליות־התחפרות וחוליות־רמנים באו בעקבותינו; עד כה לא נפגע איש. מאחר שהתקדמותנו נעשתה הפעם בלי הליווי הרגיל של תרועות וצעקות, הופתעו עמדות העורף הצרפתיות ביותר. אנשים אלה היו משוכנעים שהמשחק נגמר ונכנעו ללא התנגדות. מקלע־בינוני שפתח באש אילצנו לתפוס מחסה. פנינו שמאלה, נענו בחפרה והקמנו קשר עם קבוצת־ההסתערות המרכזית, ולאחר כמה דקות היינו במגע עם הקבוצה השמאלית וכן עם הפלוגה הסמוכה (פלוגה ב').

החילונו בביצור עמדותינו להתגוננות ובזמן קצר ביותר היו החפרות המוליכות לעבר האויב חסומות בשקי־חול, והוכנו מצבורי תחמושת ורימונים. הארטילריה הצרפתית פתחה על השטח שמאחורינו בעצמת אש כזו, שנותקנו לגמרי מעמדת־המוצא שלנו. המק"בים הצרפתיים מנעו כל אפשרות של תנועה מחוץ לעמדה שאך זה נכבשה, ולא היו לנו סיכויים לחידוש מידי של המלאי. חיל־הרגלים הצרפתי ערך התקפת־נגד, אך למרות שעומק שדה־האש שלנו היה רק 100 מטר, לא התקשינו לעצור בעדם עוד מחוץ לעמדות. בתוך העמדות עצמן התחוללו קרבות עזים של רימוני־יד, בקרבת מחסומי החפרות. אך גם כאן, כבכל מקום אחר, לא הצליח האויב. הקרקע השתפעה במקצת לעבר האויב, ורימוני־היד שלנו הגיעו למרחק גדול יותר מאשר רימוניו.

בשעת ההתקפה הוצאו מכלל פעולה חמישה אנשים של אחת מקבוצות ההסתערות, על ידי הטלה בלתי נכונה של רימון. לאחר שהגענו ליעדנו

נהרגו על ידי אש הצרפתים שלושה מאנשי הפלוגה וחמישה־עשר נפצעו. קשה במיוחד היתה בעית האספקה של כל המצרכים. תחמושת, חומר ומזון נאלצנו להעביר דרך שטח פתוח, שאש מק"בים וארטילריה צרפתית ניתכה עליו בלי הרף. הכרח היה לחפור תעלת־קשר עד לקו־המוצא. כן חסר קשר עם היחידה שמימיננו.

לפי הצעתי החליט המג"ד לשלוח שמונים איש מהפלוגה שבעתודה כדי לחפור תעלה באורך של 100 מטר מעמדתנו חזרה אל מקום הזינוק. עבודה זו נמסרה לפיקוחי. החפירה נעשתה במרחק 40—50 מטר מהצרפתים, ועל כן הוריתי לקבוצות הסבלים שלי להביא למקום מספר רב של שקי־חול ולוחות־פלדה, כמגינים משורינים. ב־30 ביוני הורונו הצרפתים לקח יעיל.

התחלנו בעבודה ב־22.00 ואף שהאויב היה עדיין בלתי שקט ורגיש וקיים אש בלתי־פוסקת־כמעט לאור זיקוקין, הרי שביצוע התפקיד במשך לילה אחד פירושו היה להתחיל בעבודה ללא שהיות. התחלנו בהקמת קיר שקי־חול בגובה 40 ס"מ, משני קצות התעלה העתידה. הקמת הקיר היתה מפרכת ביותר, ואנו אִרגנו שרשרת אין־סופית של אנשים שטוחים על גבם, ובדרך זו העברנו את שקי־החול אל מקימי הקיר. הנשק הקל של האויב לא פגע באנשים שמאחורי השקים, והקיר הזדקר במהירות לתוך השטח הפתוח, למרחק של 15 מטר מכל צד. והנה כלו השקים ונשארה פרצה בת 70 מטר לערך. סתמתי פרצה זו באנשים שצוידו בלוחות־פלדה ובראשם יצאתי לשטח. ברגע שהגיע חייל למקומו הציב את לוח־הפלדה והחל חופר מאחוריו. לרשותם עמדו רובים ורימוני־יד. תנועה זו בוצעה במלואה לא בלי שאון, והאויב המטיר עלינו אש חזקה ורימונים, אך אלינו הגיעה רק אש הרובים, וזו לא יכלה לחדור דרך מגינינו המשורינים. אף־על־פי־כן לא הרגשנו נוח ביותר. המשכנו להתחפר במשך הלילה. בבוקרו של התשיעי בספטמבר היתה לנו תעלת־קשר בעומק 180 ס"מ, המובילה לעמדתנו הקודמת.

במשך העבודה נתקלנו בגוית אחד מחללי הגדוד הראשון, שהיתה מושלכה בין הקוים מאז ה־30 ביוני.

ברגע שצנחתי על מצע הקש, לאחר יום עמל קשה, הגיע המג"ד ומיד אחריו מפקד הרגימנט, לביקורת העמדות החדשות. הם היו שבעי רצון מאוד מהצלחת ההסתערות של פלוגות ד' ו־ב'. היעד המסומן נכבש. שני קצינים ו־140 חיילים נפלו בשבינו ושש־עשרה מרגמות, שני מק"בים, שני מקדחים ומנוע חשמלי אחד נלקחו על ידינו שלל. שמחת פלוגה ד' על הצלחתה היתה מהולה באבל על מותו של הלויטננט שטֶבֶּה, מחיל המלואים, קצין־הקישור שלנו עם רגימנט הגרנדירים ה־123, שהאסמכתא לחופשה כבר נמצאה בכיסו.

זמן קצר לאחר ההתקפה מסרתי שוב את פלוגה ד׳ וקיבלתי למשך שבועות מספר את פלוגה ב׳. הצטערתי על כך, כי הסתדרתי יפה מאוד עם פלוגה ד׳. כמפקד פלוגה ב׳ ביליתי כמה זמן במבצר קרונפרינץ, מקלט בלתי־חדיר לפגזים ועמדת־מפתח במרחק 150 מטר מאחורי קו החזית. שם נודע לי על העלאתי לדרגת לויטננט־קשיש והועברתי ליחידת גלשנים הררית שעמדה להיות מוקמת במינסינגן. קשה היה לעזוב רגימנט לוחם, שבשורותיו לחמתי ימים קשים ורבים, ולהפרד מחיילים רבים אמיצים, ומאדמת הארגון רווית הדם ושבעת הקרבות.

הקרבות בחבל שמפן הגיעו לשיאם בעת עזבי את יער ביֶנרויל בסוף ספטמבר.

מסקנותי:

פעמים רבות חזרתי עם פלוגתי החדשה על התקפת ה־8 בספטמבר, תוך שימוש בעמדה שהותקנה כעמדת־אימונים. על שלוש קבוצות ההסתערות הוטל להתקדם ברגע בו נפסקה ההכנה הארטילרית, לעבור בהסתערות דרך עמדת האויב הקרובה ולתפוס את היעד הנתון, במרחק 200 מטר לערך. תפקידי הביצור והטיהור הוקצו ליתר חלקי הפלוגה שבאו בקו השני והשלישי.

בניגוד לפקודתי השתמשה קבוצת הסתערות אחת ברימוני־יד בשעת ההתקדמות, וגרמה לחמישה פצועים בין אנשינו (אלו היו האבידות היחידות שסבלנו בהתקפה). הכלל הוא: אַל תטיל רימוני־יד תוך כדי הסתערות, כי אנשיך ירוצו ישר לתוך שטח ההתפוצצות. נחתנו בהפתעה גמורה. נמצאנו מעבר לעמדתו הקדמית של האויב בטרם הספיק זה לתפוס ברובה, והופעתנו בפתח מחפורותיו העורפיות היתה בעיניו כהופעת רוחות־שאול. התוצאה היתה מספר גדול, באופן יחסי, של שבויים.

לאחר ההתקפה עברנו במהירות להגנה. הפעם ניצלנו את העמדות המוכנות ולא נתקלנו בקשיים בהדפנו את התקפות־הנגד של הצרפתים. שוב היו קשרי הפלוגה לעורף מנותקים, אחרי הרעשה של שעות על ידי אש הארטילריה והמרגמות. השימוש בשקים ובמגינים משורינים הקל הרבה על הקמת הקשר עם היחידה אשר מימיננו, על אף קרבתו של האויב.

פרק ששי

פשיטות בגזרת כיפת-האלונים בווגזים, ב-1916

1. היחידה החדשה

במחנה חדש ליד מינסינגן הקים, באוקטובר 1915, מיוֹר שְפּרֶסֶר את גדוד־ההרים הוירטמברגי, שהיה מורכב משש פלוגות רובאיות ושש מחלקות מקלעים הרריות. אני קיבלתי את הפיקוד על פלוגה ב׳.

החלו חיים מלאי עבודה. הפלוגה היתה מורכבת מיותר ממאתים חיילים צעירים, מנוסי־קרב, מכל החילות ומכל גזרות החזית המערבית. תוך שבועות מספר היה עלינו להפכם לחיילים הרריים יעילים. אם כי שוֹני המדים של הבאים גיון את יחידתנו, היה המוֹרל גבוה ואָחיד מהיום הראשון. קצינים וחיילים כאחד השקיעו בתכנית האימונים את מיטב יכולתם, ועד מהרה הֵניב המשטר החמור פרי. הממדים ההרריים שחולקו אחר־כך היו נאים ביותר.

בסוף חודש נובמבר ערך מיור שפרסר הקפדן בקרה סופית, ובראשית דצמבר הועברנו לאַרלברג לאימונים בגלישה.

פלוגה ב׳ נמצאה בבית־ההארחה סנט־כריסטופר, ליד מעבר־ההרים ארלברג. מהשכם בבוקר עד חשכה התאַמנו בגלישה עם תרמילי־גב ובלעדיהם, במדרונים התלולים. בערבים ישבנו באולם־האורחים הגדול והקשבנו לתזמורת הפלוגה, בניצוחו של האב היגֶל. שרנו פזמוני הרים. היה בזה שינוי רב לעומת־האַרגון שלפני כמה חדשים. המגע מחוץ לתפקיד חיזק יפה את הכרותי עם אנשי, והקשר בין המפקד לפקודיו נתהדק.

נהנינו מהמנה האוסטרית, שכללה תוספת סיגריות ויין. חשנו שאנו זכאים למשכורתנו, וחג־המולד הוחג במצב־רוח מרומם.

חיים נפלאים אלה הסתיימו במהרה, וארבעה ימים לאחר חג־המולד הועמסנו על רכבות־צבא שפנו מערבה — ולא לחזית איטליה, כפי שקיוינו. בליל גשום וסוער של התחדש השנה קיבלה פלוגה ב׳ את גזרת רכס הילסן הדרומי מיחידת חיל־שדה בַּוָרית שבעתודה.

אורך גזרתנו החדשה היה 1800 מטר, בהבדל גבהים של 150 מטר

מימין לשמאל. סבכי־תיל חזקים, שאחד מהם מחושמל, ומכשולים אחרים היוו את קו החזית שלנו. מובן שאי־אפשר היה לקיים קו־משמר רצוף לאורך חזית כזו, ואנו הקמנו וחיזקנו נקודות־משלט מסוימות לאורך הקו. נקודות אלו היו מבצרים בזעיר־אנפין, מאורגנים בהגנה היקפית ומצוידים במלאי הגון של תחמושת, מזון ומים. ניצלתי את נסיוני בארגון ווידאתי שלכל מחפורת תהיינה שתי כניסות לפחות, ומחפה־ראש חזק ביותר מעליה.

העמדות הצרפתיות לא נמצאו בטוח־רימון כפי שהיו בארגון, אלא היו במרחק כמה מאות מטרים מאתנו, לאורך האגף הימני ובמרכז, בעוד שביתר המקומות נמצאו במרחק רב יותר, לאורך אזור יערי צפוף. פרט לפגזים מועטים וצרורות מק"בים מזמן לזמן, לא היינו מוטרדים על ידי האויב. אולם מזג האויר הציק לנו מאוד. במשך האביב והקיץ הכרנו את העמדות השונות שממולנו: „הדרומית הקטנה", ה„שוט", „ראש המליח" ו„האפר הקטן". כן ניצלנו את הזמן לאימון המועמדים הרבים לקצינות.

בספטמבר נמסרה לידינו עמדה במדרונו הצפוני של רכס הילסן. הצרפתים נמצאו בקרבת מקום ואש כבדה של ארטילריה ומרגמות היוו חלק קבוע ממנת־יומנו.

2. פשיטות בגזרת כיפת־האלונים בווגזים

בתחילת אוקטובר 1916 הוטל על פלוגות אחדות של הבטליון — ביניהן גם פלוגה ב' — להכין פשיטות שמטרתן תפישת שבויים. עד אותו זמן מנעתי מפלוגתי, במידה האפשרית, פעולות כגון אלה, שהרי זכור הייתי מהקרבות בגבעות הארגונים עד כמה קשות ומרובות הן האבידות. אולם לאחר שנתקבלה הפקודה, ניגשתי במרץ למשימה.

בראש וראשונה אני מסייר ערב אחד — בשיתוף עם סמלי־חיל־מילואים: בוטלר וקולמר — באגף הימני של גזרת הפלוגה ואנו בודקים את אפשרויות ההתקרבות לעמדות האויב. אנו מתגנבים וזוחלים דרך יער האשוחים, שעציו כאן הם גבוהים ולעתים אף צפופים, לקראת עמדת־זקיף קדומנית צרפתית, שהוצבה בקצהו העליון של משעול העולה לעבר האויב. במרחק של כ־50 מטר מעמדת־הזקיף שלו אנו חוצים בזהירות את הדרך המשובשת עשבים גבוהים, וזוחלים באיטיות רבה בתעלה שלצדי הדרך לעבר מחסום התיל של האויב. בזהירות יתירה אנו חותכים במספריים את סבך התיל הדוקרני. היום כבר מחשיך. מדי פעם נשמע רשרוש תנועותיו של הזקיף הצרפתי, העומד במרחק מטרים ספורים. שיחים סבוכים מפרידים בינינו לבינו ומסתירים אותו ואת עמדתו מפנינו. אנו מבקיעים לאט לתוך

המחסום הסמוך, אך מצליחים לחתוך את החוטים התחתיים בלבד.

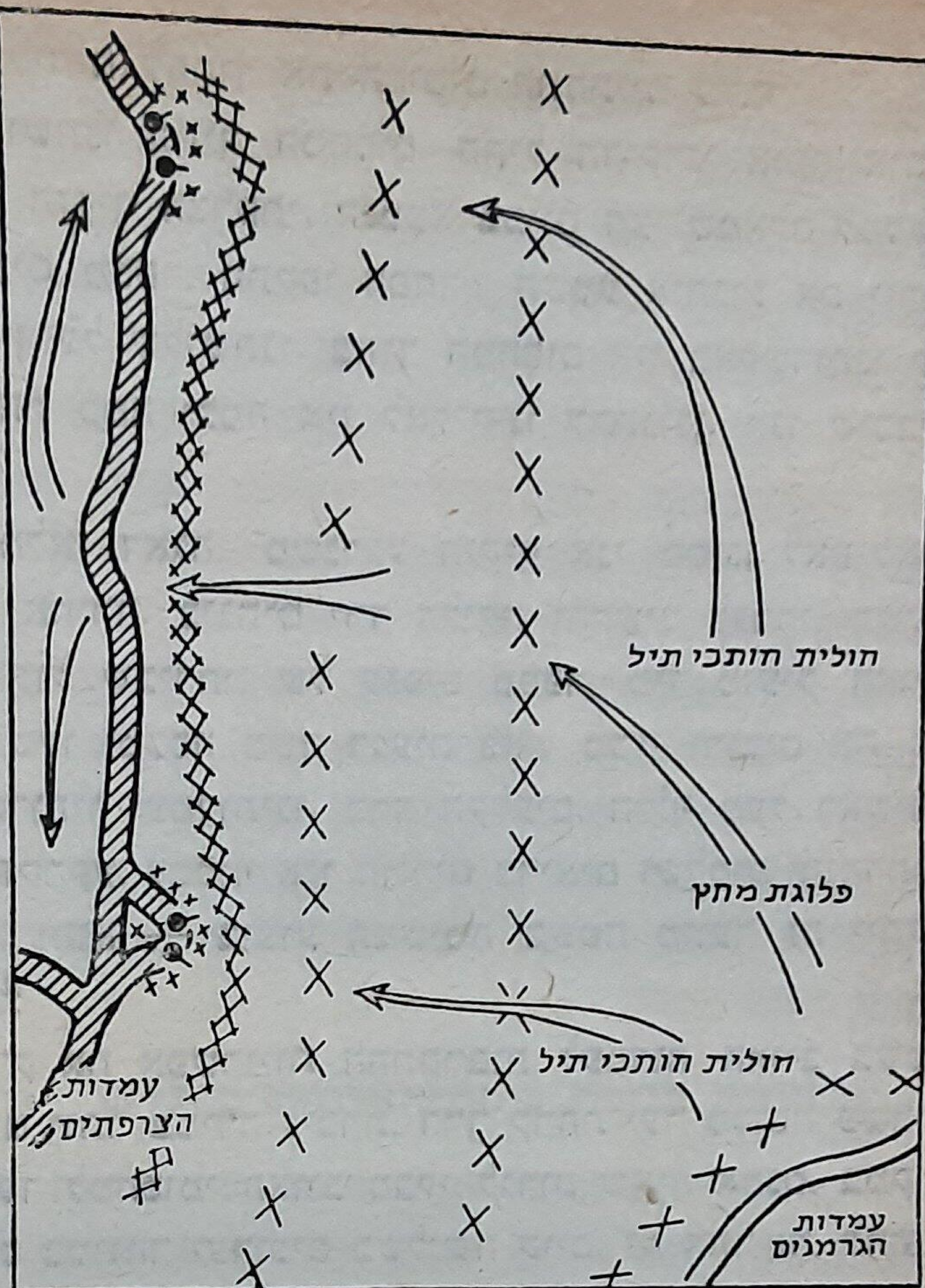
עתה נתונים שלושתנו בתוך המחסום. התיל הדוקרני אופף אותנו מכל עבר. לפתע מתחיל הזקיף הצרפתי, הנמצא בכיוון חצי־שמאלה למעלה, להתעצבן ומשתעל פעמים מספר. התקפו הפחד? השמע אותנו? אם יזרוק רימון לתעלה, יקיץ הקץ על שלושתנו. בתוך המחסום אין באפשרותנו לא לנוד ולא לזוע, ועל אחת כמה וכמה אין לאל־ידנו להתגונן. אנו שוכבים בנשימה עצורה.

חולפים רגעים מלאי דאגה. משנרגע הזקיף אני מסיג, לאט־לאט, את חולית הסיור שלי אחורה. בינתים ירד הלילה והחשיך לגמרי. בשעת הזחילה בחזרה נשמע קול שבירתם של ענפים מספר. מיד מזעיק האויב את כל אנשי־העמדות שלו ומכסה משך רגעים באש מכ"י ורובים את כל השטח שבין מערך עמדותיו ועמדותינו. ברד הקלעים, חולף מעל ראשינו, כשהננו צמודים היטב לקרקע. לבסוף אנו חוזרים בריאים ושלמים לעמדתנו. דבר אחד התברר לנו, והוא — ביצוע המשימה בשטח מיוער זה ייתקל בקשיים יוצאים מהכלל.

למחרת אני בודק את אפשרויות ההתקרבות לעמדות האויב בשטח אחר. כאן התנאים נוחים יותר במידה ניכרת. דרך קרחת־יער מכוסה עשבים ניתן להתגנב בחשכה עד למחסומי האויב מבלי לגרום שאון. אמנם, במקום זה המחסומים הם חזקים במיוחד וערוכים בשלושה קוים, זה אחר זה. לחתוך מחסומים אלה — פירושו עבודה מאומצת ביותר משך שעות. עמדת האויב מרוחקת כאן כ־150 מטר מקוינו. אחרי תצפית ממושכת למדי, ביום ובלילה, מנקודות שונות, אנו מגלים שתי עמדות־זקיף קדומניות של האויב. אחת מהן מכוסה ומוצבת בערך באמצעיתה של קרחת־יער, והשניה כ־60 מטר שמאלה ולמעלה, בגבשושית סלעים, שכל השטח נתון לראיתה ולאשה. רק לעתים רחוקות פותח האויב אש הטרדה ממכ"י בגזרה זאת.

במשטח עשבים דל־מחסה ובהיר ניתן לבצע את הפשיטה רק בלילה אפל. בימים ובלילות הבאים אנו מסיירים את אפשרויות ההתקרבות למערך האויב וצופים אחר הנוהג של שתי עמדות־הזקיפים. בעשותנו זאת הננו נמנעים בשקידה מכל דבר העלול להסב את תשומת לבו של האויב לפעולה שאנו עומדים לבצעה.

על סמך תוצאות הסיורים אני מכין את תכנית הפעולה. בפעם הזאת אינני מתכון להתגנב אל זקיפי האויב, אלא להבקיע את המחסומים בשטח שבין שתי עמדות־הזקיפים, להגיע לחפרת האויב ולשבות את הזקיפים מהאגף, או מהעורף. לשם כך צריכה פלגת־הסער למנות 20 איש, כי עליה

תרשים 12. — מאורע כיפת־האלונים.

להפרד לשנים בהגיעה לעמדות האויב. כדי להבטיח את נסיגת פלגת־הסער, אחרי חדירה מוצלחת, גם במקרה של הסתבכות בקרב עם חלקים חזקים יותר של כוחות האויב שבעמדות, אני שם מול כל אחת מעמדות הזקיפים חולית חותכי־תיל. מתפקידם להתגנב עד למחסומי האויב ולשכב ללא פעולה עד שפלגת־הסער תתחיל לטהר את חפרת האויב באקדח וברימון או — במקרה שהללו יצליחו לשבות את הזקיפים בדממה — עד שיינתן אות מעמדות־הזקיפים הכבושות. רק אז עליהן לפרוץ את המעברים בתוך המכשולים, וע״י כך לאַפשר לפלגת־הסער את הנסיגה בדרך הקצרה ביותר. אני דן בפרוטרוט עם מפקדי־המשנה על הפשיטה על יסוד תרשימים, ועל יסוד הסתכלות בשטח מתוך החפרה. הפלגות השונות מתכוננות לקראת משימותיהן ע״י חזרות הנערכות בדֶמֶה מדויק של מערך עמדות האויב, שהוכנו לכך במיוחד בעורף המידי שלנו.

ה־4 באוקטובר 1916 היה יום צונן וקודר. רוח צפון־מערבית חזקה

מריצה לפניה עננים מעל לעמדתנו הגבוהה כ־1000 מטר מעל פני הים. לפנות ערב הופכת הרוח לסערה, וגשם סוחף ניתך ארצה. זהו בדיוק מזג אויר שאיחלתי לי ליום הפעולה. עתה ודאי מנסים הזקיפים הצרפתיים למצוא לעצמם עד כמה שאפשר יותר מחסה בפני הסערה, מבליעים את ראשם בצוארוני סגיניהם ומרתיעים עצמם עד לפינת עמדתם האחורית, המכוסה ביותר, וכתוצאה מכך הופכים כבדי־שמיעה. נוסף על כך בולעת הרוח המיללת חלק מהרעש שעלול להתעורר על ידי ההתגנבות וחיתוך התיל. אני מודיע למפקד הבטליון, שהנני מתכונן לצאת הלילה לפשיטה ומקבל אישורו.

שלוש שעות לפני חצות אני יוצא בלוית הפלגות מעמדתנו. הלילה הוא ליל אפלה, סערה וגשם סוחף. אנו מתקדמים בזחילה אטית לעבר עמדות האויב. כעבור זמן קצר נפרדות מאתנו, לשמאל ולימין, חוליות הותכי־התיל, בפיקודם של סרז׳נט קולמר ורב־טוראי שטטר. בראש פלגת הסער זוחלים לויטננט שְׁפֶּרֶט, סרז׳נט פפייפר ואני, ומספריים לחיתוך התיל בידינו; עשרים האנשים האחרים באים בעקבותינו בשורה עורפית, כשמרחק של שלושה מטרים מפריד בין איש לאיש. בלי להשמיע רישרוש אנו זוחלים על ארבע בכיוון לאויב. הרוח מיללת והגשם מצליף בפנינו. כעבור זמן קצר אנו רטובים לגמרי. אזנינו קשובות קשב רב. יריות בודדות נורות משמאל במעלה ומפעם לפעם חוצה את האפלה כדור נותב. האויב מולנו שוקט. הלילה אפל עד שדמויות הסלעים הזרועים מסביב אינן נראות ממרחק 5 צעדים.

עכשיו אנו מגיעים למכשול הראשון, ומתחילה עבודה קשה. אחד משלושתנו עוטף כל חוט־תיל בסמרטוט ורק אז צובת אותו במספריים. האחרים מרפים את התיל, לפני שהוא נחתך לאט־לאט. קצות התיל החתוך מוחזקים בידים ומעקמים אותם בזהירות לאחור. אסור שהללו ינתרו אחורה, פן יגרם רעש. כל זה נוסה ושונן בחזרות שנן היטב.

מדי פעם בפעם אנו מפסיקים ומקשיבים בדריכות. ושוב מתחדשת טרחת העבודה; כך אנו מבקיעים לעצמנו סנטימטר אחרי סנטימטר, דרך המכשולים הצרפתיים הגבוהים, הרחבים והצפופים. עלינו להסתפק בחיתוך החוטים התחתיים בלבד.

שעות של עבודה מאומצת! מדי פעם בפעם נשמע, בכל זאת, רחש התיל הנחתך, ואז אנו מפסיקים לרגעים מספר ומטים אוזן לאפלה. כבר קרבה שעת חצות, עת הבקענו לעצמנו מעבר דרך שני מחסומים. 30 מטר מפרידים עתה בינינו לבין עמדות האויב. לצערנו רפו הגשם והסערה וגם נתבהר

במקצת. לפנינו שורה רצופה של „חמורים ספרדיים" גבוהים. המבנים כבדים וארוכים; חוטיהם המרובים כה עבים עד כי המספריים שלנו אינם יכולים להם. אנו זוחלים מטרים מספר ימינה ומנסים להזיז שני „חמורים" כדי מעבר ביניהם. נסיוננו זה מקים רעש חזק. תוקפת אותנו חלחלה עד מוח עצמותינו. אם רק לא נרדמו כליל זקיפי האויב, הניצבים 30 עד 50 מטר בלבד לפנינו, מוכרח רעש זה להזעיקם.

רגעי חרדות של צפיה!

מהעבר משם הכל שקט. אני מוַתר על נסיון נוסף של הפרדת ה„חמורים" השלובים, כנראה, יפה האחד בשני. אחרי בדיקה קצרה גילינו בכל זאת, במעלה משמאל, מחילת־מעבר בדמות שוחת־פגז מתחת לשורת ה„חמורים". אנו משתחלים דרכה ובמרחק מטרים ספורים משם מגיעים לפאת חפרת האויב.

הגשם שוב גובר. שלושתנו נמצאים עתה בינות עמדות האויב שלפנינו, ושורת המכשולים מאחורינו. מי־הגשם משקשקים במורד, על פני מדרגות האבן ברצפת החפרה. בזהירות נדחק הראשון מאנשי פלגת־הסער דרך המעבר שמתחת לחמורים הספרדיים. האחרים שוכבים עדיין מאחור, בחלקם עוד מתחת למחסומי התיל — השני או הראשון. לפתע אנו שומעים קול צעדים בחפרת האויב במעלה משמאל. צרפתים אחדים מתקדמים לעברנו במורד החפרה. צעדם אטי וקצוב; וברור, שאינם מעלים על דעתם שאנו נמצאים כאן. מספרם אינו גדול. אני מעריכם בשלושה או ארבעה אנשים. מן הסתם סיבוב־שיגרה בתעלות. מה לעשות? לתת לאויב לעבור או להתנפל עליו? אך תיגרה כזו ספק אם תעבור בשקט גמור. תהיה התגוששות, איש באיש. צעקה או יריה תזעיק את האויב. פלגת־הסער לא תוכל להשתתף, כי היא שרויה עדיין מתחת למכשולים. יתכן מאוד, כי נוכל להתגבר על הקבוצה הקרבה, אולם הרי אז יכנס לקרב כל חיל־המצב שבחפרות, ויכסה באש את המכשולים. הנסיגה תהיה כרוכה באבידות כבדות, והבאת השבויים כמעט ולא תבוא בחשבון. במהירות אני שוקל את ה„בעד" ו„נגד" — ומחליט להניח לאויב לעבור.

אני מודיע את החלטתי לשני מלוַי. אנו תופשים מחסה בפאת חפרת האויב. ביחוד חייבים אנו להסתיר את הפניב ואת הידים. את הזחילה אחורה מונעים החמורים הספרדיים. אם הצרפתים, הבאים מלמעלה, יסתכלו היטב, יגלונו ללא ספק. מוכנים לזניקה — במקרה שנסתבך בקרב על אף רצוננו — אנו מחכים לאויב המתקרב. קול צעדיהם קצוב, והם משוחחים ביניהם בלחש. חולפות שניות מלאות חרדה! אולם, בלי להתעכב, צועד פטרול

הסיור הצרפתי לקראתנו — וחולף על פנינו. קול הצעדים נשמע כבר מלמטה, ואנו נושמים לרוחה.

אנו מחכים עוד רגעים מספר — פן יחזור הפטרול. אחר כך כולנו גולשים בזהירות, אחד אחרי השני, לתוך חפרת האויב. הגשם נפסק ורק הרוח שורקת עדיין על מדרון הגבעה הקרח. בשעת כניסת האנשים הרבים ניתקים מן הקירות גושי אדמה ואבנים ומתדרדרים ברעש על פני מדרגות־האבן שבמורד. ושוב חולפים רגעים מתוחים.

לבסוף נתכנסה בחפירה פלגת־הסער כולה.

היא נפרדת לשני ראשים. לויטננט שפפרט פונה לעבר המורד, והסרז׳נט שרוף לעבר העליה, ועשרה אנשים עם כל אחד מהם. אני מצטרף לשרוף. בשקט מגששים אנו ועולים במעלה החפרה התלולה. רק כמה עשרות מדרגות מפרידות עתה בינינו לבין המטרה: — עמדת־הזקיפים שבגבשושית הסלעים. הכבר חש בנו האויב? אנו נעצרים ומקשיבים. פתאום, משמאל, חובט משהו במחסום; ומיד גם מימין על פאת החפרה. רימוני־יד מתפוצצים ברעש! ההולכים בראש נרתעים מעט ופלגת־הסער מצטופפת. והנה מתפוצץ כבר מטח הרימונים השני. אם לא נסתער מיד הרינו אבודים. על כן, קדימה! אנו זונקים על האויב — והודות לכך עוברים־חומקים אנו בלתי נפגעים מתחת לאש רימוני־היד שלו. צרפתי אחד מנסה לחנוק את הסַייס שלי שטירלה, אשר בא לקו העמדות במיוחד לשם השתתפות בפשיטה זו — והסרז׳נט גוטהקר מחסל אויב זה באקדחו. מיד אחר כך אנו מתגברים על עוד שנים מאנשי המזקף. צרפתי אחד מצליח לברוח ולהסתלק.

במהירות אנו בודקים את דפנות החפרה לראות אם אין בהם מחבואי־מקלט. מחבוא אחד מצאנו ריק — ואילו השני מלא צרפתים. יחד עם הסרז׳נט קואנטה אני זוחל דרך הפתח הגבוה 60 ס״מ בלבד, כשבימיני אקדח ובשמאלי פנס־כיס. שבעה מאנשי האויב ליד הקיר יושבים חמושים, רוביהם הכן; אף על פי כן הריהם נכנעים אחרי משא ומתן קצר, ומוסרים את נשקם. בשבילנו היה מסוכן פחות לו חיסלנו אנשי מחפורת אלה ברימון־יד. אולם הדבר היה סותר את משימתנו: להביא שבויים.

לויטננט שפפרט מודיע על שני שבויים מבלי שנגרמו לו אבידות. הוליות־חותכי־התיל עבדו במשך הקרב בקדחתנות ופתחו הפרצות לנסיגה.

לאחר שהפשיטה השיגה את תכליתה בשלמות, אני נותן את הפקודה לנסיגה. עלינו להסתלק לפני שהעתודות הצרפתיות תכנסנה לקרב.

אנו חוזרים לעמדותינו מבלי שהאויב יטרידנו, ובידינו 11 שבויים. עובדה משמחת באופן מיוחד היא, שלא סבלנו כל אבידות.

לנס־קורפורל שטירלֶה נשרט שריטה קלה מרסיס רימון־יד. ציוני־הערכה מאת מפקדינו על פעולתנו הנאה לא איחרו לבוא.

אך מזלנו סר מעלינו למחרת היום, עת צלף צרפתי פגע בסמל־ראשון קולמר, בגזרה שבשטח חפרות־פלוגתנו. אבידה זו העיבה את שמחתנו על ההצלָחה שנחלנו בכיפת־האַלונים.

אחרי זאת רק ספורים היו ימינו ב„עמדה הפתוחה". המפקדה העליונה של צבאנו מצאה משימה אחרת לגדוד ההרים הוירטמברגי. בשלהי אוקטובר נענו מזרחה.

חלק שלישי:

מלחמת תנופה ברומניה ובקרפטים

1917

פרק שביעי

ממעבר-סקורדוק עד וידרה

1. כיבוש גבעה 1794

באבגוסט 1916 היתה חזית מעצמות־המרכז נתונה להסתערויות חזקות של צבאות־בעלות־הברית. על נהר סום ניסו האנגלים והצרפתים להגיע לידי הכרעה תוך שימוש בכוחות עצומים. בשדות וֶרדאן רוויי הדם לובתה האש מחדש. חזית המזרח היתה עדיין מזועזעת מהאופנסיבה של ברוסילוב שעלתה לבני בריתנו, האוסטרים, בחצי מיליון איש. במקדוניה עמד חיל בן חצי מיליון איש של בעלות־הברית בפיקודו של גנרל סַרַיל, נכון להתקפה. בחזית האיטלקים נסתיים הקרב הששי על האיסונצו באבדן ראש־הגשר של גוריציה, והעיר גוריציה עצמה. גם כאן הכין האויב אופנסיבות חדשות.

אותה שעה הופיעו הרומנים בשדה־הקרב כאויב חדש. הם האמינו שכניסתם למלחמה תגרום לנצחון מהיר של בעלות־הברית, וקיוו לשכר רב מבעלות בריתם. ב־27 באבגוסט 1916 הכריזה רומניה מלחמה על מעצמות המרכז, וחצי מיליון חיילים רומנים חצו את הגבול ונכנסו למחוז זיבנבירגן. כאשר הגיע גדוד ההרים הוירטמברגי למחוז זיבנבירגן בסוף אוקטובר, זכינו כבר לנצחונות גדולים בדוברוג׳ה, בהרמנשטאַט ובקרונשטאַט, והרומנים נהדפו אחור אל מעבר לגבולם. אך עדיין עמד לפנינו הקרב המכריע, והרוסים שיגרו תגבורת לצבא הרומני, שכמה שבועות לפני כן עבר את הגבול בתקוות זוהרות ביותר ואילו עתה נאלץ לחזור אל מעבר לגבולו.

גדוד ההרים הוירטמברגי הובא ברכבות לפוי, על גבי המסילה ההרוסה המובילה לפֶטרושן. המסע הקשה לפטרושן, נמשך בכבישים מקולקלים וגרועים, חסומים נוסף לכך בשיירות מסוגים שונים. נסתבר שהאמצעים היעילים ביותר להתקדמות הם כלהלן: הכיתות המוליכות של הפלוגה צעדו בכידונים שלופים ופרצו דרך בתוך התעבורה הסבוכה שמדי פעם חזרה וחסמה

את הדרך. לרכב הפלוגה נילוו רובאים. כאשר אָפס כוח הסוסים בדרך הקשה היטו החיילים את שכמם לעזור. בצורה זו התקדם הגדוד באיטיות, אולם ללא הפסקה. בדרכנו פגשנו שבויים רומנים בכובעי־הפרוה הגבוהים והמחודדים.

קרוב לחצות הלילה הגיעה הפלוגה לפֶטרושן, וישנו שעות אחדות על גבי רצפתו החשופה של בית־ספר אחד. רגלינו צרבו אחרי ההליכה הממושכת. אף־על־פי־כן עלו לפני עלות השחר פלוגות ב׳ ו־ה׳ למכוניות־משא ונסעו דרך לופן, בכיוון דרומי־מערבי, אל החזית ההררית הנתונה בסכנה.

ימים אחדים לפני כן נכשלה התקפתה של הדיביזיה הבַוָרית ה־11 דרך מיצרי וולקן, וסקורדוק. בקרב המר על המעברים מתוך ההרים לשפלה נהדפו יחידות חי״ר וארטילריה, והוכו מכה רבה. עתה החזיק קורפוס הפרשים של שְמֶטוב בקו הרכס העובר לאורך הגבול. לו היו הרומנים ממשיכים בהתקפתם, היו כוחותינו החלשים מתקשים מאוד לעצור בעדם.

לאחר נסיעה של שעות אחדות במכוניות־משא, ירדנו בבּוּביקאָוריקן, ומכאן שלחה אותנו בריגדת הפרשים, שאליה סופחנו, בכיוון הגבול, לנקודת גובה 1794. טיפסנו בשביל צר כשתרמילינו, בהם מזון בלתי מבושל לארבעה ימים, מכבידים מאוד על שכמנו. לא היו לנו בהמות־משא ולא ציוד חורפי הררי, וכל הקצינים נשאו בעצמם את מטענם. טיפסנו על המדרונות התלולים במשך שעות. פגשנו במספר חולים וכן בקצין אחד מיחידה בַוָרית, שלחמה בעברו השני של ההר. הם נראו מעוצבנים ביותר. לפי דבריהם עבר עליהם קרב קשה מאוד בערפל, ורוב חבריהם נהרגו בקרב־מגע עם הרומנים. במשך ימים אחדים, ללא אוכל, נדדו שרידים מועטים אלה ביערות־העד ההרריים, עד שלבסוף מצאו את דרכם אל מעבר לאזור הגבול. הם תיארו את הרומנים כיריבים פראים ומסוכנים.

מילא, אנו רוצים להיוָכח בעצמנו!

מאוחר אחר הצהרים הגענו לגובה של 1200 מטר, למוצב הפיקוד של הגזרה. בעוד הפלוגות עוסקות בבישול ארוחת־הערב, קיבלנו, קפיטן גסלר מפקד פלוגה ה׳ ואני, תיאור המצב והוראה להמשיך במסע במהירות האפשרית. היה עלינו להגיע לנקודת־גובה 1794 בו בערב, לתפוש את העמדות שבראשה ולסייר בכיוון דרומי דרך מונצ׳לול ופריסלוֹפ. זה יומים שלא הגיעו כל ידיעות מגונדת־הסיור, שנשלחה דרומה דרך מונצ׳לול. לפי הידיעות צריכים היו להימצא בראש גבעה 1794 תחנת טלפון ומספר סוסים. לא היה כל קשר עם היחידות משמאל ומימין.

כשהתחלנו לטפס ללא מורה־דרך החל לרדת גשם, שהלך וחזק. הערב רד ועד מהרה שררה אפלה גמורה. הגשם הקר הפך לשפך־ענן ואנו נרטבנו

עד עצמותינו. לא היתה אפשרות להמשיך בהתקדמות במעלה התלול ואנו חנינו משני צדי השביל בגובה 1500 מטר לערך. לא יכולנו לשכב בבגדינו הרטובים. וכיון שהמטר לא חדל, נכשלו כל נסיונותינו להבעיר מדורה מענפי אורנים. הצטופפנו יחד, התעטפנו בשמיכות ומעילי־רוח ורעדנו מקור. כששכך הגשם מיהרנו שוב לנסות ולהבעיר מדורה, אך ענפי האורן הרטובים העלו רק עשן ולא הפיקו חום. לאט־לאט עבר ליל־אימים זה; לאחר חצות פסק הגשם, אך במקומו נשבה רוח קרה כקרח שלא נתנה לנו לנוח בבגדינו הרטובים. קפואים רקענו ברגלינו סביב המדורה העשנה. לבסוף האיר במידה מספקת להמשך הטיפוס אל פסגה 1794, ועד מהרה הגענו לקו השלג.

כשהגענו לשיא היו בגדינו ותרמילינו קפואים ודבוקים לגבינו. הטמפרטורה היתה מתחת לנקודת הקפאון והרוח הקרה השתוללה על פני פסגתה השלוגה של נקודה 1794. העמדות, שאודותיהן סיפרו לנו, לא היו בנמצא. במאורה קטנה באדמה, המכילה בקושי עשרה אנשים, נמצאה חולית הטלפון. לא רחוק, מימין, עמדו כחמישים סוסי־משא רועדים מקור. זמן קצר לאחר הופעתנו אפפה סופת שלג את הרמה והפחיתה את הראות עד למרחק של מטרים אחדים.

קפיטן גסלר תיאר את המצב לפני מפקד הגזרה והשתדל למען נסיגת שתי הפלוגות, אולם כל דבריו של איש־האַלפים המנוסה היו לשוא. אף אזהרת הרופא — שגם הוא טען כי שהִיה בסופת שלג בבגדים רטובים, ללא מחסה ובלא אש ומזון חם, תגרור אחריה מקרי מחלה רבים וקפיאה — היו לשוא. איימו עלינו במשפט צבאי אם נפקיר שעל אדמה אחד.

סרז'נט ביטלֶר נשלח לכיוון שטֶרסורה דרך מונצ'לול, להתחקות על עקבות הגונדה הנעדרת; בינתים נטו הפלוגות ההרריות את אהליהן בשלג. לא הצלחנו להבעיר מדורות. הודיעו על מקרי חום גבוה והקאות, אך הפניות המחודשות למפקדת הגזרה לא השפיעו. החל לילה איום. הקור צבט יותר ויותר, האנשים לא יכלו להישאר יותר באהלים וכבלילה הקודם ניסו להתחמם על ידי תנועה. ליל החורף היה ארוך עד אין קץ! בבוקר הוכרח הרופא להעביר ארבעים איש לבית־החולים. בפקודת הקפיטן גסלר נשלחתי אל מפקד הגזרה, כדי לתאר באופן אישי את התנאים על הפסגה, והצלחתי שיעבירו לפחות את בקשתנו הלאָה, לטיפול מידי. כשחזרתי לנקודה 1794, החליט קפיטן גסלר לעזוב עם שארית הפלוגות, ויהי־מה. בינתיים נמצאו כבר תשעים אחוז מהאנשים בטיפול רפואי, בגלל קפיאה והצטננות. מזג האויר התבהר בצהרים, בשעה שהוחלפנו על ידי גייסות רעננים מצוידים בבהמות־משא, עצים ושאר חלקי ציוד. בינתים גילתה חולית הגישוש של ביטלר את גונדת הסיור, על

אחת משלוחותיו הדרומיות של ההר. שם, בגובה של 1000 מטר, שררה טמפרטורה שאפשר היה לסבלה. לרומנים לא היה כל זכר.

לאחר שלושה ימים הזרה הפלוגה לאיתנה. במזג אויר נוח בהרבה, ובציוד יעיל יותר טיפסנו על המונצ׳לול. לאחר חניה בגובה של 1800 מטר התקדמנו אל שטרסורה, המהוה שלוחה של הרי וולקן ויורדת בתלילות לצפון־מזרח ולצפון. 1000 מטר בערך מצפון לשטרסורה תפשה הפלוגה עמדה. בעוד אנו עוסקים בחפירת עמדת־קיפוד על גבי תל מיוער, מובטחים על ידי שלושה מזקפים, התעוררה שטרסורה לחיים. רומנים בכוח של גדוד לערך החלו להתחפר שם בעמדות־משלט אחדות, מעבר לדרך.

במשך הימים הבאים הסתיימו התנגשויותינו עם האויב החלש ללא אבידות לנו. חיינו באהלים ליד עמדותינו. בהמות־משא הביאו מזון מדי יום ביומו מהעמק, שבעברו השני של הרכס. היה לנו קשר טלפוני עם קבוצת שפרסר ועם מזקפינו. מימיננו נמצא הארקנולוי. על מורדותיו הדרומיים־מזרחיים התלולים ראינו את יחידות הארטילריה של הדיביזיה ה־11 שהופקרו שם. כשני קילומטרים מזרחה מאתנו, על הרכס השכן, נמצאו יחידות אחרות של גדוד ההרים הוירטמברגי.

ערפל כיסה את המישור שלפנינו והתנפץ כגלי האוקינוס אל צוקי האלפים הטרנסילבניים הזוהרים בשמש. מחזה נהדר!

תפיסת פסגה 1794 הוכיחה עד כמה עלול אקלים הרים גבוהים להשפיע על כושר ההתנגדות של הגייסות, בפרט כאשר הציוד אינו מתאים ומספיק וההספקה מתעכבת. מאידך־גיסא, ראינו מה יכולת סבילותו של חייל נוכח אויב. בתנאים מסוימים יש לספק עצים יבשים או פחמי־עץ לגייסות החיים בגובה של 1800 מטר. ימים מספר לאחרי כן חיממנו את אהלינו על המורדות הדרומיים של הרי וולקן באש פחמי־עץ, שהבערנו בקופסאות־שימורים משומשות.

2. ההסתערות על לֶשוּלוּי

בנובמבר היו הרומנים מוכנים למהלומה הגרמנית מקרונשטאט בכיוון בוקרשט, ורוב העתודות שלהם היו מרוכזות בשטח שמצפון לפלויאשטי. הם לא ידעו, לאשרנו, שגנרל קינה מארגן כוח־התקפה חדש בשטח וולקן־סקורדוק לשם התפרצות לְולכיה ועליה על בוקרשט מהמערב.

בראשית נובמבר תפסו חלקים מגדודנו, תוך קרבות מרים, את רכס הרמות מימין לכוח החדש, העובר מכּריסלוֹפ דרך צ׳פילול לגרובה־מרה. מבצע זה חל עוד לפני התחלת ההתקפה הכללית ב־11 בנובמבר, ומטרתו היתה לאבטח את גיחת כוחותינו העיקריים מן ההרים.

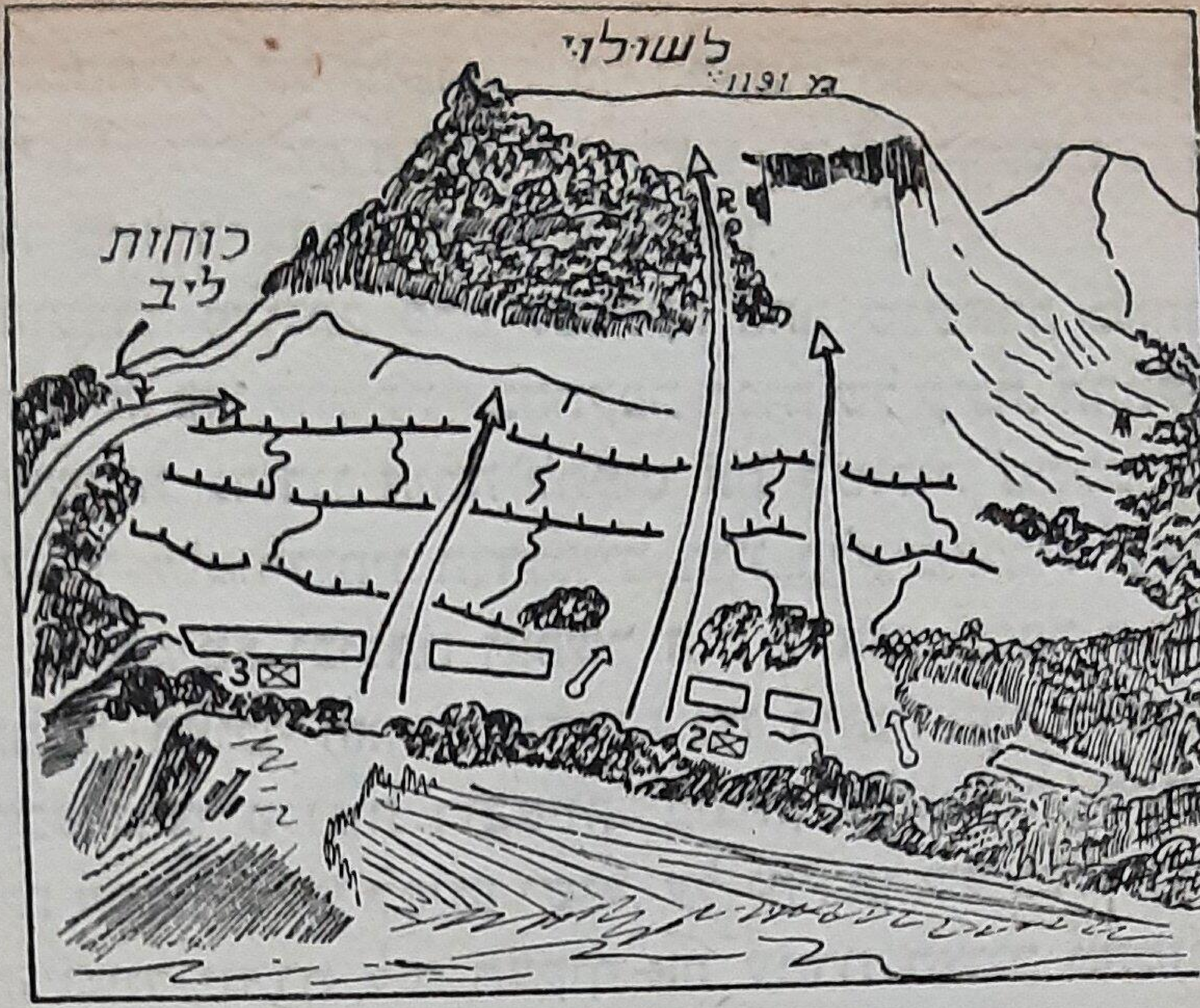
השטחים הנכבשים הוחזקו על ידינו על אף התקפות־הנגד של האויב. הרומנים נלחמו יפה למדי בכל הקרבות האלה, אך הדפנו את כל התקפות־הנגד שלהם והם החלו להתבצר מאחורי גדרות תיל בשטרסורה.

ב־10 בנובמבר הועברה פלוגתי, פרט למחלקה אחת שנשארה מאחור, במשמר־הבטחה לגרובה־מרה, כדי להשתתף בהתקפת הכוח של קינֶה. ההתקפה נקבעה ל־11 בחודש, ומשימת גדודנו היתה לתפוס את לשולוי, משלט־שיא בגובה של 1190 מטר לערך, שמורדותיו הדרומיים היוו חלק מהגבול הַזַלכּי. הרומנים ביצרו משלט זה במיטב יכולתם ואפשר היה לראות מספר עמדות אויב, אחת מאחורי חברתה, באוכף הארוך והחשוף בין גרובה־מרה ולשולוי.

גדודנו כינס ארבע וחצי פלוגות רובאיות, ביניהן פלוגה ב׳, לקראת התקפה זו. סוללה הררית הוקצתה לנו לסיוע ישיר. על יחידתו של גסלר הוטל לערוך התקפה חזיתית, בעוד יחידת ליב תעקוף את עמדת האויב מהמזרח. לרשות ליב עמדו שתים וחצי פלוגות לביצוע חלקו במשימה. ההתקפה החזיתית צריכה היתה להתחיל רק לאחר שיתבררו תוצאות פעולתו של הכוח העוקף.

פלוגה ב׳ היתה מוגברת במחלקת מקלעים בינוניים ובשחר ה־11 בנובמבר נמצאנו לימין העמדה, במרחק של 200 מטר לערך מהרומנים, במדרון הלשולוי. היינו נכונים להתקפה. בדרכנו לשטח־ההתכנסות נתקלנו באגפנו הימני בפטרול רומני ונכנסנו עמו בקרב קצר, שהעשירנו במספר שבויים ללא כל אבידות לנו. מקרה זה רמז לרומנים כי צפוי להם משהו בלתי־נעים, והם עסקו כל הבוקר בסריקת השטח באש רובים וארטילריה. מאחר שבסביבה זו היו מחסות בשפע, לא סבלנו אבידות. לא בזבזנו תחמושת לתשובה על אשם, אלא ניצלנו את זמננו, במשנה מרץ, לסיור עמדת האויב ולהכנת תכניות מפורטות לסיוע־אש לקראת התקפתנו. סוללה הררית נכנסה לעמדה מאחורי מספר סלעים, קרוב מאוד לקו החזית. עמדות תצפית רבות שמרו באופן קפדני על הנעשה בשטח האויב. השעות חלפו ורק בצהרים פתחה יחידת ליב בהתקפה על אגף האויב. למשמע הקולות הראשונים התקדמנו עם שאר יחידותיו של גסלר.

לפני שהתקדמה פלוגה ב׳ סרק לויטננט גרָאו את עמדת האויב באש מקלעים־בינוניים, מעמדותיו הנישאות במקצת. אחר־כך פרצו אנשינו בסערה ממחבואם ותקפו בחמת זעם במדרון ההר. בניגוד למה שציפינו החליטו הרומנים לא להתעכב. עצמת התקפתנו גרפה אותם מכל עמדותיהם באוכף, תוך רגעים מספר, והביאתנו במהרה על הלשולוי, מרחק 700 מטר. שבויינו היו ספורים, כי הרומנים הראו כשרון מיוחד להתחמק מידינו ונעלמו בערוצים המרובים שגבלו עם האוכף. מכל מקום, לא ארך הזמן ואנו כבשנו את פסגת

13

תרשים 13. — המצב בלשולוי. מראה מצפון.

הלשולוי ונטינו עליה אוהלים ללינת לילה. פלוגה ב׳ שבעה נחת מפעולתה, כיון שרק אדם אחד נפצע קל בהתקפה חזיתית זו.

לאחר חשכה נשלחו חוליות־סיור קדימה, לתוך השפלה שבדרום, כדי לאתר את האויב ולחפש מזון, הואיל ועד כה חיינו בהרינו על מנות זעומות ביותר. החוליות חזרו בבוקר ה־12 לחודש והודיעו כי לא הצליחו לבוא במגע עם האויב. הם הביאו אתם מספר ראשי־בקר, וכהרף עין נראו בכל מקום אנשים צולים מנת בשר על שיפודים. המזון והבוקר החורפי הנאה השכיחונו את הלילה הקר באהלים.

מסקנותי:

שטח ההתכנסות להתקפת ה־11 בנובמבר נמצא במרחק 200 מטר לערך מעמדות האויב, שהיו ערוכות זו אחרי זו במורד. האויב שגה בזה שלא הקים מוצבי־חוץ קרביים כדי למנוע מאתנו את האפשרות לגשת למרחק כה קטן מעמדת־הקרב העיקרית שלו. כוחותינו הושארו בשטח התכנסות זה למשך שעות אחדות והיו נתונים לאש טורדת עד להתחלת ההתקפה החזיתית. להתקפה עצמה ניתן סיוע של אש מקלעים־בינוניים מתוך הקו הראשון, מטוח של 200 מטר לערך. היתה זו הדרך היחידה לסיוע־אש שאיפשר השטח.

המק״בים הבודדים אילצו תחילה את האויב לתפוס מחסה באותן הנקודות בהן עמדו לפרוץ מחלקות ההסתערות. הם קיימו מסך אש במשך 30 שניות, בעוד אנשינו עוברים את השטח בין העמדות, ואחר העבירו את אשם אל חלקה האחורי של עמדת האויב. לאחר ההבקעה המוצלחת הצטרפו מיד

להתקדמות וסייעו, מעמדות גבוהות יותר, להמשך ההתקפה דרך האוכף ועד לפסגת הלשולוי. האויב ציפה להתקפה במשך שעות אחדות, אך צורת הלחימה שלנו היתה הפתעה גמורה לגביו. יכולנו להשיג הצלחה גדולה יותר לו ערכנו את ההתקפה באיחור של 30 דקות. אז היתה יחידתו של ליב נמצאת בעורף האויב ולא באגפו.

3. קרב בקורפנול־ולריאי

ב־12 בנובמבר 1916 אחר הצהרים קיבלה פלוגה ב׳, שסופחה אליה מחלקת מקלעים בינוניים, הוראה לנוע לאורך המורד המזרחי של הלשולוי ולתפוס את הכפר ולריאִי. אותה שעה היה על יתר הגדוד לרדת במדרון המערבי בשתי שדרות ולתקוף אותו יעד. על פסגת הלשולוי זרחה השמש במלוא עוזה, אך ברדתנו נתקלנו בערפל כבד; את דרכי בשביל היורד לעמק נאלצתי למצוא לפי מצפן. עד־מהרה שמענו קולות מעֵבר העמק. לא ידעתי אם פקודות הם או שיחה סתם. לא רחוק מתחתינו, משמאל, ירתה סוללה רומנית על מעֵבר־וולקן. במצבנו היינו עלולים להתנגש באויב בכל רגע, בערפל. בלוית משמרות קדמיים, אגפיים, ועורפיים חזקים גיששנו דרכנו במדרון הדשוא. הדיבורים נאסרו.

עם התפוגגות הערפל החל להחשיך. כקילומטר, לערך, לפנינו בעמק נראה כפר מוארך וצר, מרכב מבתים בודדים. וַלְריאִי או קורפֶנוּל? במשקפת־השדה הבחנו בבירור בקבוצות אנשים קטנות במקומות שונים, כנראה חיילים. נראה שמשמרות הוצבו במבואות המקום. אם נמשיך בהתקדמות נהיה בכפר תוך עשר דקות.

נראה לי שלא כדאי להמשיך בהתקדמות או להתקיף לפני שיוקם המגע בשני האגפים ובלי לחכות להופעתן של מחלקות הסיוע. החלטתי היתה להתכונן להתקפה על הכפר, תוך צפיה להופעת היחידה השכנה מימיני. נמנעתי מסיורים לפנים כדי לא לגלות את מקומנו לאויב, והחלטתי לסמוך על תצפית ראיה חדה.

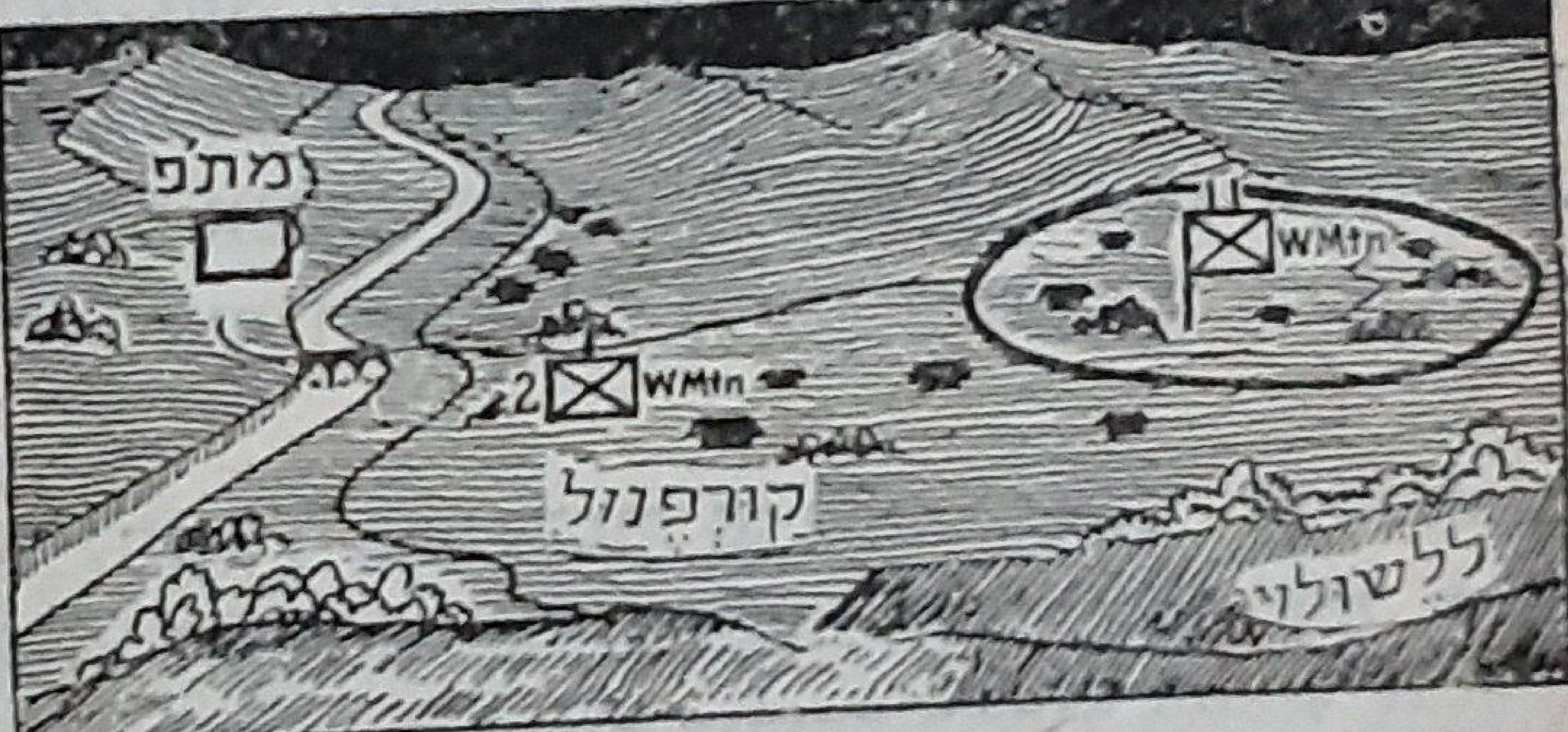
עד לרדת החשכה חיכינו להופעת היחידה שמימין, ונשארנו בהסתר בקפלי קרקע קטנים וציבורי־שיחים. שלחתי את אנשי האבטחה וישבתי לחכות להתפתחות נוספת. לכל הזקיפים ניתנו הוראות להעירני מיד לכשתגענה היחידות האחרות, או עם הישמע שאון מעורר חשד. בדרך זו ישנו כמה שעות על נשקנו.

קרוב לחצות הלילה שמענו את היחידות האחרות של גדודנו מתקרבות במדרון הימני. עוררתי את אנשי, ולאור הירח הבהיר התחלנו להתקדם דרך

השיחים הצמודים על הכפר קורפנול־ולריאי, כשמחלקת המקלעים הבינוניים מוצבת משמאל למתן סיוע־אש. היחידות הקדמיות הגיעו לקצה הכפר בלי קושי, והודיעו שאינן מוצאות כל זכר לאויב. מאידך־גיסא שרקו מדי פעם יריות מימין, מכיוון השדרות השכנות. נכנסנו אל הכפר בזהירות ואחר העברנו אלינו את המחלקה המקלעית.

בבתי הכפר היו כל בני המשפחה, הישנים סביב האח, מכוסים בשמיכות ופרוות. האויר בחדרים היה סמיך עד כדי לחתכו בסכין. התקשינו למצוא לשון מובנת לנו ולהם. לא היה כל סימן לאויב מזוין. בסיור קצר נוכחנו שאפשר להפוך את בנין בית־הספר, ושני הבנינים הסמוכים לו, לעמדת הגנה חזקה ומקום חנית־לילה לפלוגה. שיכנתי את הפלוגה ולאחר שהסדרתי את האבטחה הדרושה יצאתי בלוית כמה רצים לחלקו המערבי של הכפר, כדי למצוא את מיור שפרסר ולהגיש דו״ח. יחידות אחרות של הגדוד הסתדרו בחלקו המערבי של הכפר, שהאויב החלש ברח ממנו לאחר חילופי היריות הראשונות.

מיור שפרסר חילק את המקום לגזרות פלוגתיות, ובחלקנו נפל החלק המזרחי של הכפר, כשפנינו לדרום ופלוגה ג׳ לימיננו. משמאל היינו צריכים להקים קשר עם גדוד חי״ר 156, לאחר עלות היום. על האויב לא ידענו דבר.

תרשים 14. — המצב בקורפנול. מראה מצפון.

חזרתי לפלוגתי ב־03.00 לערך. הלילה היה שחור משחור. אנשי ישנו בבית־הספר. העירותי את מפקדי־המשנה וסיירנו את גזרתנו. ממזרח לגזרה עבר גשר־עץ מעל לנחל קורפנול הרדוד, שרחבו כ־30—60 מטר ועל שתי גדותיו גדלים צפצפות וערבי־נחל. משני עברי הנחל עברו דרכים מובילות דרומה. לפי המפה היתה הדרך המזרחית הטובה והחשובה בהן. ליד הגשר היו כמה בתים, והכפר השתרע גם למרחק כמה מאות מטרים דרומה לאורך הנחל. ערפל סמיך, כזה שנתקלנו בו בימים הקודמים, עטפנו עוד לפני שהצבנו מזקפי־אבטחה. על הכביש העובר דרך הכפר דרומה, ממערב לנחל, העמדנו מזקף אחד, ומזקף קרבי הוצב בסביבת הגשר ממזרח לנחל. כן שלחתי חוליות־קישור

להקים מגע עם פלוגה ג׳ מימיננו ועם גדוד חי״ר 156 משמאלנו. יחידות סיור יצאו דרומה לאורך שתי גדות הנחל. משהאיר לבסוף היום היתה הראות מוגבלת ל־50 מטר בלבד.

עוד לפני שהוקם הקשר עם שכנינו הודיע לנס־קורפורל בריקנר, ששלחתיו דרומה לאורך הקורפנול בראש חולית סיירים, כי בערפל נתקל בפלוגה רומנית במרחק 800 מטר לערך מדרום למזקף הקרבי שלנו. הרומנים היו מסודרים בטורים מכונסים כשרוביהם מכודנים, אך לא גילו את חולית בריקנר. כמעט ולא הספקתי להודיע זאת למטה הגדוד, שכבר היה לנו קשר טלפוני אתו, והנה הגיעה הודעה אחרת מהמזקף בקרבת הגשר: „חולית גישוש רומנית בת ששה או שמונה אנשים נמצאת בערפל כחמישים מטר מאחורי המשמר. הלפתוח באש ?״.

בעוד הפלוגה מתכוננת לפעולה מיהרתי למזקף הקרבי. כובעי־הפרוה הרומנים הגבוהים הקלו עלינו להבחין ביחידות האויב, שאמנם הסתובבו בשטח שמאחורי משמרותינו, ואני ציויתי על מספר צלפים בפלוגה לפתוח באש. רומנים אחדים צנחו עם היריה הראשונה והשאר נעלמו במהירות בערפל. לאחר דקות מספר פרצה אש־רובים חזקה, בכיוון לשמאלנו, מאחור.

חוליות גישוש אחרות בדרום הודיעו שיחידה רומנית חזקה עולה על המוצב הקרבי ממזרח לנחל, כשראשה במרחק כמה מאות מטרים בלבד מאתנו. במהירות העברתי אחד ממקלעי הבינוניים קדימה, אל המזקף הקרבי, ופקדתי לסרוק את שני עברי הכביש. הדבר גרר אחריו מספר יריות מצד האויב ואחר שקט הכל.

עד כה לא הצלחנו להקים קשר עם פלוגה ג׳ (מימין), ולפי כל הסימנים היתה פרצה בת כמה מאות מטרים פעורה בין הפלוגות. שמענו יריות רבות מימין, שהעידו כי אויב מתקרב בחזית רחבה בכיוון ולריאי־קורפנול.

כדי לסגור את הרוח הגדול בינינו ובין פלוגה ג׳ החילותי להתקדם עם פלוגתי (שתי מחלקות ומקלע בינוני) דרומה, לאורך הגדה המערבית של הקורפנול, דרך הכפר, בהשאירי את המזקף הקרבי ומקלע בינוני אחד בעברו המזרחי של הגשר לאבטחת אגפנו ועורפנו. רציתי להגיע לקצה הדרומי של הכפר, בתקוה למצוא שם שדה־אש נוח, ולנצל את השטח הפתוח להקמת קשר מהיר עם שכני מימין.

התקדמתי עם המשמר־הקדמי, שהיה מורכב מכיתה אחת, ויתר הפלוגה צעדה במרחק 150 מטר מאחורינו. הערפל נע הנה והנה והראות נשתנתה בין שלושים למאה מטר. זמן קצר לפני שראש השדרה הגיע לקצהו הדרומי של הכפר נתקל בטור רומני מתקדם במכונס. תוך שניות ספורות נכנסנו בקרב

אש חזק בטוח 50 מטר. היריות הראשונות שלנו נורו ממצב עמידה ואחר נפל כל אחד מאתנו ארצה וביקש מחסה מאש האויב החזקה. הרומנים עלו עלינו עשרת מונים, לפחות, במספרם. אש שוטפת הצמידה אותם לקרקע, אך אויב חדש הופיע משני צדי הדרך, זוחל מאחורי שיחים וגדרות ויורה תוך כדי התקדמות. כיתת המשמר הקדמי נמצאה במצב מיואש. היא החזיקה בבית מימין לדרך, בעוד שיתר הפלוגה תפס כנראה עמדות־מחסה בחוה במרחק 150 מטר מאחוריה. הערפל מנע בידה מלסייע למשמר הקדמי. האם על הפלוגה להתקדם, או על המשמר הקדמי לסגת? מאחר שהיתה זו שאלה של עמידה בפני כוח בעל יתרון רב, ובהתחשב בערפל ובראות הרעה, נראתה לי האפשרות השניה כדרך הטובה יותר.

פקדתי על המשמר הקדמי להחזיק בבית עוד חמש דקות ואחר לסגת לצדה הימני של הדרך, דרך החוות, ולהגיע אל הפלוגה, אשר תקים סיוע אש מעמדתה החדשה במרחק 100 מטר מאחור. אני עצמי מיהרתי חזרה לאורך הדרך אל הפלוגה. הערפל הסמיך הסתיר אותי במהרה מאשו המכוונת של האויב. מיד פקדתי על מחלקה אחת מהפלוגה, ועל מקלע בינוני, לפתוח באש על השטח שמשמאל לדרך, והמשמר הקדמי החל להסתנן חזרה מתחת לחיפוי האש, אולם נאלץ היה להשאיר אחריו את הרובאי קֶנטנר, שנפצע קשה.

בתוך אפיק הנחל השטוח משמאלנו נראו דמויות, ועד מהרה שפע רומנים. אותה שעה הסתבך המזקף הקרבי בקרב עז ליד הגשר משמאל. הוא היה „תלוי באויר" וניתן לאיגוף בנקל. במרחק ניכר מימין התפתח קרב־אש חזק נוסף. עדיין לא הקמנו קשר עם פלוגה ג׳. אם יתקיף האויב מימין תהיה הפלוגה מכותרת לגמרי. סיפורי החיילים הבוריים, שפגשנום בעליה לגבעה 1794, עלו בדמיוננו. נראה שגם להם קרה אותו דבר.

פקודתי היתה: „מחלקה מס׳ 1 תחזיק בעמדה בכל תנאי, מחלקה מס׳ 2 נשארת בפיקודי מאחורי האגף הימני של מחלקה מס׳ 1". אחרי כן מיהרתי בלוית מספר מקשרים ימינה, כדי להקים קשר אישי עם פלוגה ג׳. עברנו מרחק של כ־200 מטר בריצה, מאחורי שיחים ובשדה פתוח. משעברנו על פני שטח אדמה חרוש לא־מכבר נורינו מגבעה במרחק כ־50—80 מטר מימיננו. נקישות הנשק החדות היו נקישות קָרַבִּינִים — פירושו של דבר שאלה היו גרמנים. התלמים שימשו מחסה דל ביותר, ושום צעקות ונפנופי־יד לא הצליחו לשכנעם בטעותם. לאשרנו היתה קליעתם גרועה מאוד. לאחר מספר דקות של מתיחות אפף אותנו ערפל כבד, ששיחררנו ממצבנו המסוכן ואיפשר לנו למהר חזרה אל הפלוגה. ויתרתי על נסיונות נוספים להקמת הקשר עם פלוגה ג׳ — עתה ידעתי היכן נמצא חלק ממנה וקיויתי לסגור

בקלות את הפרצה, בת 250 המטר, בעזרת מחלקתי הרזרבית. אך כשם שקורה תכופות במלחמה, השתלשלו העניינים אחרת.

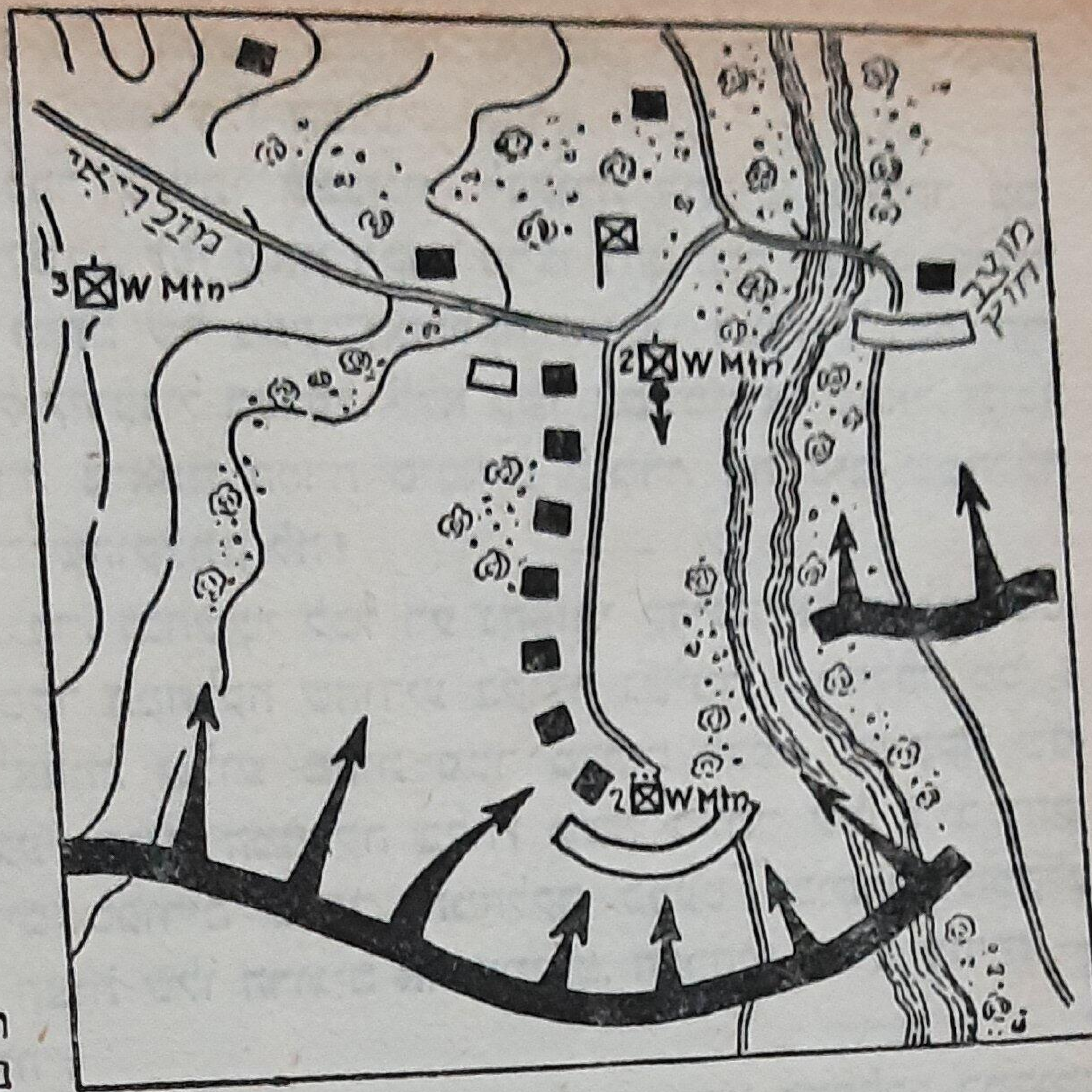
בחזרי לרחוב הכפר גיליתי שבניגוד לפקודה התקיפו מחלקה מס׳ 1 והמקלע הבינוני את האויב. לפי שאון הקרב פרצו להם דרך לעברו הדרומי של הכפר. עד כמה שיזמתם של מפקד־המחלקה ואנשיו ראויה לשבח, הרי הגנת האזור הדרומי של קורפנול בערפל, ללא קשר עם ימין או שמאל, ונוכח אויב בעל יתרון מספרי, נראתה חסרת סיכויים לגמרי. מה טוב שמחלקת העתודה נשארה בעמדה שהוקצתה לה!

שאון הקרב התגבר, ובחששי לכל רע נחפזתי קדימה אל מחלקה מס׳ 1. בדרכי נתקלתי במפקד המחלקה שהודיע בקוצר נשימה: „מחלקה מס׳ 1 הדפה את הרומנים לאחור, שלוש מאות מטר מדרום לכפר, ושיתקה שני תותחים רומניים. כרגע נתונה המחלקה בלחץ קשה ביותר של אויב חזק, הנמצא במרחק מטרים ספורים בלבד. המחלקה כמעט מכותרת, המקלע הבינוני שותק ואנשי הצות שלו הרוגים או פצועים. הכרחית עזרה מידית — אחרת המחלקה אבודה".

מהלך העניינים לא עודדני ביותר. מדוע לא נשארה המחלקה במקומה כמצווה? האם עלי להקריב את הרזרבה האחרונה למילוי בקשת מפקד המחלקה? בתנאים אלה עלולים היינו כולנו להיות מכותרים ומושמדים בידי כוחות העולים עלינו כמה מונים. האם לא יאבד בדרך זו האגף השמאלי של גדוד־ההרים הוירטמברגי? לא. למרות שצר היה לי — לא היה בידי לעזור למחלקה מס׳ 1.

פקדתי על מחלקה מס׳ 1 לנתק את המגע עם האויב ולסגת לאורך רחוב הכפר. יתר הפלוגה הוצב לחפות על נסיגת המחלקה. אפשרות ניתוק הקרב קשתה ביותר, כי השמש האירה בעד הערפל והראות הגיעה לכמה מאות מטר. היו אלה רגעים של מתיחות! מחלקה מס׳ 2 נכנסה בריצה לעמדה שבמרכז הכפר וירתה בהמון הרומנים התוקפים בחזית השמאלית. עד מהרה החלו שרידי מחלקה מס׳ 1 לפרוץ את דרכם חזרה, תוך כדי מתן אש, כשבעקבותיהם נוהר גל שחור של רומנים. אש שוטפת של כל הקו כולו עצרה חלק מהאויב המתפרץ, אך מימין ומשמאל הבקיע ההמון האויב והתקרב יותר ויותר. עתה הרגשנו בחסרון המקלע הבינוני שאבד בחזית. שרידי מחלקה מס׳ 1 נקלטו בקו האש. נחפזתי למזקף הקרבי מעברו השני של הגשר, מצאתי שהכל שם כשורה, לקחתי אתי את המקלע הבינוני שברשותם והצבתיו במקום המסוכן ביותר בתוך הכפר עצמו.

אך הרומנים לא נכנעו. על אף אבידותיהם הכבדות חזרו והתקיפו.

תרשים 15. — המצב בקורפנול.

גם מפקדת הפלוגה הוצבה בקו האש. מפקדה, סרז'נט דלינגר, נפל בהיפגעו בכדור בראשו. הערפל המשיך להתפזר ולנו ניתנה ההזדמנות הראשונה להעריך את כוחו של האויב. האם תספיק תחמושתנו? האגף השמאלי היה עדיין פתוח לגמרי.

הודעתי טלפונית למיור שפרסר על המצב ותבעתי החשה מידית של כוח נוסף. דקות מספר אחר מכן הופיע בריצה לויטננט הול בלוית 50 איש. הובלתי את המחלקה הזו אל מאחורי האגף השמאלי ופקדתי על כמה חוליות שלה להשתתף בהבטחתו. הרוב נשאר תחת פקודתי כעתודה. אחר זמן מה הגיעה גם פלוגה ו' והועמדה לרשותי מדורגת בעורף משמאל. מעתה לא היה עוד מקום לחשש.

בינתיים התחפרה פלוגה ב' תחת אש. האויב נסוג לאטו תחת האש המכוונת היטב של הקרבינים והמקלע שלנו. גיששתי אחריו בזהירות. הראות היתה טובה עתה ואנו הגענו שוב לקצהו הדרומי של הכפר, שם מצאנו את הפצועים קשה ממחלקה מס' 1. האויב שדד מהם את חפציהם המועטים, כגון: שעוני־כיס ואולרים. אך פרט לכך לא אירע להם דבר.

הראות המשופרת גילתה שקצהו הדרומי של הכפר הוא עמדת־משלט מצוינת; על כן העברתי את הפלוגה לשם, ארגנתיה מחדש והתחלתי להתחפר. מחלקה נוספת של מקלעים בינוניים הגיעה למקום.

האויב נעלם ורק מצד שמאל המשכנו לקבל אש־רובים ממרחק רב. מימין נמצאה הסוללה, שנהרסה על־ידי מחלקה מס׳ 1. כפי שנתברר אחר־כך ירו בה גם יחידות אחרות של הגדוד.

כיון שכל אויב לא נראה באזור הקדמי, ניגשתי בלוית פטרול קטן כדי להתבונן בסוללה. היו אלה תותחי קרופ! תוצרת גרמנית משובחת!

במהרה הופיעו שוב שורות רובאים רומניים בדרום, והתקדמו כלפינו. הם נמצאו עדיין במרחק של למעלה מאלפיים מטר, אולם שורה אחרי שורה הופיעה מתוך קפלי הקרקע שלפנינו. כל חלקי הפלוגה מצאו להם מחסה, ויכולנו לחכות בשקט להתקפה. רק בהגיע הגל הראשון למרחק 500 מטר פקדתי לפתוח באש. האש עצרה את ההתקפה בו במקום ולא סבלנו כל אבידות בקרב, שנתפתח אחר־כך. למקלעים הבינוניים נזדמנו מטרות מצוינות רבות. עם רדת הלילה נסוג האויב. סיירים פלוגתיים תפסו כמה תריסרי שבויים באזור הקדמי והפלוגה התכוננה לחנית לילה. חוליות הגישוש הקדמיות לא הצליחו לאַכֵּן את האויב. הפלוגה הכינה חפרות, וכמה חיילים יצאו לכפר לחפש בשר.

התאבלנו על אבידות הפלוגה, שמנו שבעה־עשר פצועים ושלושה הרוגים.

כפלוגה ב׳, כן גם יחידות אחרות של גדוד ההרים הוירטמברגי, החזיקו מעמד בנלריאי־קורפנול, באגף הימני של קבוצת קיהנֶה. חלקן היה רב מאוד בהצלחתה הגמורה של מהלומה זו מעבר לשלשלת ההרים. בצד הרומני כיסו מאות הרוגים את השדה, ביניהם מפקד דיביזיה רומנית. הקרב הזה פתח את הדרך לנלכיה, ואנו רדפנו בעקבות האויב הניגף. יומיים אחרי כן נכנס הגדוד הוירטמברגי לטרגיו־ג׳יאו.

<u>מסקנותי:</u>

בערפל הכבד, ב־12 בנובמבר אחר הצהרים, ירדה פלוגה ב׳ המוגברת מלשולוי, מלווה מכל עבריה בכוחות אבטחה (משמרות קדמיים, משמרות אגפיים ומשמר אחורי). המצב היה בלתי ברור ביותר, ובכל רגע עלולים היינו להתקל באויב. כדי לחסוך כוחות — הותרה מנוחת־ערב במערך קרבי (הגנה היקפית, הרובה ביד, סיירים בחזית).

חשיבות הסיור הקרבי והקמת הקשר עם הכוחות השכנים מודגמת בבהירות על ידי מאורעות ה־13 בנובמבר. בלא הידיעה המוקדמת על התקדמות כוחות רומניים חזקים, היתה פלוגה ב׳ המוגברת נשמדת בערפל על ידי האויב העצום.

המוצב הקרבי הראשון פתח באש מקלעים בכיוון האויב המתקדם בערפל. על ידי כך הובהר המצב במהירות, ולפלוגה ב׳ ניתנה שהות לסגור את הפרצה הרחבה מימין.

בהתנגשות המשמר הקדמי עם כוחות האויב בערפל הכבד, בקצהו הדרומי של קורפנול, לא התפתח קרב־כידונים, כי אם קרב־אש. מדוע? מפאת חולשתנו המספרית לא היה הגיון בקרב כידונים. כוח האדם של האויב עלה עלינו במספרו והיה מבתקנו לגזרים בכידוניו, אך האש המהירה של הרובאים המעטים מנעה את התקפת האויב העולה עלינו במספרו עשרת מונים.

המשמר הקדמי, ואחר כך גם מחלקה מס׳ 1, פרצו להם בערפל דרך חזרה אל היחידות שבעמדות, תוך מתן אש בלתי פוסקת. בזאת נעזרו בהרבה באשן של יחידות אלו, שנורתה לתוך הערפל בשטח שבין רחוב הכפר ובין נחל קורפנול שמשמאלנו. אש זו חלפה במקביל לקו הנסיגה ובסמוך אליו.

נקל הוא להִירוֹת בערפל על ידי יחידות מצבאך אתה. כאן, כבפעם הקודמת בחוַת לה־בריאר, לא הועילו לא צעקות ולא אותות כדי להפסיק את היריות.

4. פסגה 1001 — מַגוּרה־אוֹדוֹבֶשטי

באמצע דצמבר עברנו במסע את מירזיל, מראי־גורה, נישקופולוי וספוֹקה ,אל תוך עמק סלניקול, ושם הצטרפנו לגיס־האַלפים.

במישורים התחזקה ההתנגדות הרומנית במידה ניכרת, הודות לדיביזיות רוסיות שהוחשו לחזית כתגבורת. המחנה הגרמני ה־9 פרץ לעצמו מעבר באיטיות רבה דרך בוזאוֹ בכיוון לרימניקול, סרֶט ומבצר פוקשַן. רוָחינו עלו במחיר אבידות רבות. כדי להקל על הכוחות הנלחמים בשפלה קיבל על עצמו גיס־האַלפים לטהר את האויב מתוך השטח ההררי, שכמעט אין לעברו בין העמקים סלניקול ופוטנה. כמו כן היתה כַּנָנה למנוע כל התקפה מההרים על הכוחות הפועלים נגד פוקשן.

את ערב הג־המולד בילינו בלב ההרים בתנאים הגרועים ביותר שבנמצא. לאחריו צעדה פלוגה ב׳, בתורת עתודה של גיס־האַלפים, מביסוֹקה דרך דומיטרֶסט, דה־לונג ופטראָנו למירה. ב־4 בינואר 1917 הצטרפנו מחדש לגדוד שמטהו נמצא בסינדילָרי. במשך אותו יום אחר הצהרים תפסה הפלוגה, בלוית תגבורת של מחלקת מקלעים בינוניים בפיקוד לויטננט קרויצר, את הגבעה 627, במרחק שני קילומטרים וחצי, בערך, צפונית־מערבית לסינדילרי. כהיפּוּי על פוקשן החזיקו יחידות רומניות חזקות ברכס ההררי הפראי הנרחב, המיוער והמבותר ביותר של מגורה־אודובשטי (גובהו 1001 מטר).

כיבוש רכס זה נועד ל־5 בינואר. רגימנט־הרגלים של משמר המלך הבנרי צריך היה לתקוף מדרום ומדרום־מערב, וגדוד ההרים הוירטמברגי — מדרום־מערב ומערב. על פלגתי המוגברת הוטלה המשימה של כיבוש הפסגה 1001 על ידי התקפה (ללא קשר עם האגפים), דרך רמה 523 (כשנים וחצי קילומטר מזרחית לסינדילרי). מימיננו נמצא רגימנט משמר־המלך הבנרי כשאגפו השמאלי כששה קילומטר מאתנו לדרום־מזרח, באזור גבעה 479. פלגת ליב נמצאה משמאלנו על רכס המוביל לגבעה 1001 שממערב. הוא נמצא כארבעה קילומטרים מגבעה 627. לכל היחידות הללו היה יעד אחד.

בהתאם לפקודה התקדמנו עם עלות השחר, ולאחר שעברנו ערוצים רבים עמוקים ומיוערים הגענו עם זריחת החמה לגבעה 523. טלסקופ שהוזנח כאן הביא תועלת רבה ביותר. בעוד הפלוגה נחה מאחורי מחסה התבוננתי דרכו בכל מורדות ההרים והעמקים, ועד מהרה עמדתי על טיב מערכם ועצמתם של כוחות האויב.

תרשים 16. — ההתקפה נגד גבעה 1001 (מגורה־אודובשטי).

לדאבוננו לא היה שדה־הראיה פנוי לאיתור הבנרים מימיננו. לפנינו בעמק, במרחק של 1000 מטר לערך בכיוון צפוני־מזרחי, פיטרלו יחידות סיור רומניות. בעברו השני של העמק היה הרכס, העובר בכיוון צפון־מערב לפני גבעה 1001, מוחזק כולו בידי הרומנים. קטעי עמדות וחפרות נראו בבירור מבינות לעצים. לאור היום לא היתה כל אפשרות של גישה נסתרת דרך העמק הרחב וחסר העצים שלפניהן. משמאל, על גבי הרכס מצפון לגבעה 523, שהיה עטור בניני־חוה בודדים וקבוצות עצים קטנות, נמצאו מוצבים קרביים של רומנים — בעצמת מחלקה לערך. מוצבים אלה נמצאו בעמדות חפורות כשפניהם למערב.

דרך הגישה המבטיחה ביותר למגורה־אודובשט היה הרכס המוליך אל פסגה 1001 ממערב, שעליו נערכה פלגתו של ליב. החלטתי להתקרב אל פלגת ליב ולפעול יחד אתו, כיון שהתקדמות בכיוון צפוני־מזרחי ללא קשר

עם הימין או השמאל, נוכח כוחות אויב חזקים, נראתה חסרת כל סיכויים. יש לזכור שעדיין נמצאנו במרחק ארבעה קילומטרים בקו־אויר מליב, שלא היתה לי אפשרות לראותו ושהמצאו כאן היה בגדר הנחה בלבד.

שלחתי חוליות־סיור אחדות כדי לגשש את עמדות האויב בצפון־מזרח, בכוונה להסיח את תשומת לבו מכיוון התקפתי האמיתי (צפון), ופקדתי עליהן לחזור לפלוגה אחרי שעתיים. זמן קצר לאחר מכן הצלחנו בהתקפת פתע על שני מוצבים־קרביים של האויב, בזה אחר זה, וגרשנוהו לעמדתו העיקרית, ללא אבידות לנו.

הגענו לשטח מיוער בריצפות והתקרבנו עד למרחק של שני קילומטרים בלבד מהרכס, שעליו נמצאה, לפי השערתנו, פלגת ליב. פניתי כלפי צפון־מזרח בכוונה לעלות על הרכס העובר בכיוון צפון־דרום לפני מגורה־אודובשט, בנקודה שבה הוא מתחבר עם הרכס העובר ממערב אל גבעה 1001.

צעדתי ביער הפתוח בראש שדרה, כשהפלוגה המוגברת מתקדמת בעקבותי במרחק 150 מטר. עברנו בשורה עורפית ביער עד הגיענו לדרך בלתי סלולה, המוליכה לתוך ערוץ. כשאנשי האבטחה הגיעו למקום העמוק ביותר בערוץ הבחנו בתנועה על גבי המדרון התלול מנגד. שדרה רומנית, ועמה מספר רב של בהמות־משא, ירדה בעקלתון, וראשה נמצא במרחק 100 מטר בלבד מאתנו. אי אפשר היה עדיין להעריך את כוחה. מה היה עלינו לעשות?

נראה שהאויב לא הרגיש בנו. במהירות הטיתי את החוד הצדה, אל בין השיחים, נסוגותי כחמישים מטר והצבתי את אנשי במארב. בו בזמן שלחתי רץ בחזרה אל המחלקה המוליכה, בהוראה להתפרס. לפני שבוצעה הוראה זו החלה אש־רובים רומנית לפגוע בינינו. החוד ענה ואחרי דקות מספר הצטרפה מחלקה מס׳ 1 לקרב האש. עמדתנו בערוץ לא היתה נוחה. מאחר שהאויב, שאת כוחו לא יכולנו להעריך, ירה מעל. בקרב־אש ממושך לא ינתן לנו למנוע אבידות כבדות, ולכן החלטתי כי מוטב להתקיף את הכוחות הבלתי ידועים. הסתערנו עליהם בקול תרועה. התוצאה עלתה על הקמווה. האויב נסוג עם הסתערנו, ובידינו נפלו שבעה רומנים ומספר בהמות־משא. לנו לא נגרמו כל אבידות.

נחפזנו לעלות במעלה אחר האויב הנסוג והגענו לפסגה חסרי נשימה. נתקלנו באש חזקה. אפלר, המקשר האמיץ שלי, נהרג משמאלי בי״ריה שפגעה בראשו. לאחר הצבת מחלקת המק״בים ושתי מחלקות רובאים תקפתי דרך עצי היער הגבוהים משני צדי הדרך, בכיוון צפוני. התקדמנו באיטיות, בלי יכולת לראות את האויב, כשהעדות היחידה לנוכחותו היא האש החזקה המזמזמת

ליד אזנינו. האש גברה ככל שהתקדמנו, ולבסוף מצאנו את עצמנו שכובים בחורש דליל, במרחק 250 מטר מעמדה מבוצרת. ההתנגדות היתה חזקה מאוד, עד שלהמשך ההתקפה לא נראו כל סיכויים. אוכף נמוך הפריד בינינו ובין עמדת האויב, ועמדתנו על המורד הקדמי היתה בלתי נוחה.

כדי להמנע מאבידות מיותרות פקדתי על הרובאים לסגת לגבעה הקרובה, תחת חיפוי אש של מחלקת המק"בים. תמרון זה בוצע ואנו נמצאנו על תל קטן במרחק 400 מטר מהאויב. האש שככה קמעה, ועד מהרה נשמעו רק יריות בודדות.

מאחר שלא היה לנו כל קשר משני אגפינו, יצרנו הגנה היקפית על גבעתנו והחילונו להתחפר כשמחלקות העתודה והמקלעים הבינוניים נמצאים במרכז השטח המוגן. עם רדת החשכה קברנו את אֶפלר המסכן — הקרבן היחיד שנפל במשך ההתקפה.

בטרם החשיך הליל איתרנו את כוחות פלגתו של ליב, משמאלנו, בקצה קרחת־יער שבמרחק 700 מטר מאתנו, והקמנו עמהם קשר טלפוני.

דנתי במצב עם הלויטננט־הקשיש ליב, ואחר עם מיור שפרסר. להתקפה חזיתית של שתי היחידות, נגד עמדת־היער הרומנית המבוצרת היטב, נשקפו סיכויים קלושים ביותר. עלינו לברר ללא עיכוב אפשרות של עיקוף האויב מדרום־מזרח.

במשך הלילה ביצע, לפי פקודתי, סרז'נט־ראשון שרוֹפּ סיור יסודי באגף הדרומי של עמדת האויב — תפקיד קשה מאוד בשטח השסוע. שעות מספר לפני עלות השחר חזר ובפיו ידיעה מצוינת זו: „התקדמנו לצפון־מזרח, חצינו ערוץ עמוק והצלחנו להגיע לרכס שמאחורי עמדת האויב שממולנו, מבלי להתקל בשום כוחות אויב. לפני כן חצינו דרך המשמשת כפי הנראה לתנועה רומנית רבה".

הודעתי תוצאות אלה למיור שפרסר וצוויתי על ידו לבצע את העיקוף עם שתי פלוגות וחצי. שעת ההתקפה נקבעה לעלות השחר. על יחידתו של ליב הוטל לבצע התקפה חזיתית רק לאחר שיחידתי תפתח בהתקפתה. שלג כבד החל לרדת.

יום מעונן עלה על שמיכת־שלג בת 10 סנטימטרים לעומק. ענני שלג כיסו את השמים. פלוגה ו' הגיעה כתגבורת. השארתי את מחלקתו של היגל מאחור, בעמדה הישנה, כדי להצמיד את האויב באש חזיתית ולהסיח את דעתו מאתנו. עם פלוגה ושני שלישים, בתוספת מחלקת המק"בים, פניתי מזרחה וירדתי לתוך ערוץ עמוק מאוד. שרוֹפּ היה המוביל, כיון שעבר בדרך זו בלילה.

בשעה שהיגל פתח באש מעמדתנו הישנה וקיבל תשובה נמרצת מן הרומנים, שחששו כנראה להתקפה, עברנו בחשאי את הערוץ וטיפסנו בכיוון צפוני־מזרחי. לאחר עליה קשה הגענו אל הרכס וגילינו שביל שנכבש לא מכבר על ידי יחידות רומניות.

הערפל הגביל את הראות עד פחות מארבעים מטר, ואנו ציפינו להיתקל באויב שעלול היה להופיע בכל רגע. פקדתי על פלוגה ב׳ להניח את ציודה הכבד, ובמהירות ארגנתי את היחידה להתקפה. פלוגה ב׳ ומחלקת המק״בים הוליכו, ופלוגה ו׳ נמצאה בקו השני לרשותי. פרט לריות בודדות שככה אשו של היגל משמאל. התקדמנו בזהירות לאורך הדרך שעל רכס ההר, בכיוון מערב ובעורף האויב. לפתע שמענו לפנינו קולות בערפל. עצרתי והכינותי את המקלע הבינוני לפתוח באש. אחר התקדמנו בזהירות ונכנסנו למחנה עזוב. מדורות המחנה עדיין העלו עשן, אך כל רומנים לא נראו. המשכנו עד שהגענו לקרחת ביער, שבה הסתובבו כמה רומנים ללא כל חשש. מה עצמתו של האויב? לא ידענו האם עומדים נגדנו בודדים או גדוד שלם. כהכנה לכל מקרה פקדתי על מחלקת המקלעים הבינוניים לפתוח באש על הדמויות הנעות בערפל. שניות מספר אחרי כן הסתערה כל פלוגתי על האויב בתרועות רמות.

תרשים 17. — המצב ב־6 בינואר, 1917. מראה מדרום.

היו שם רק רומנים ספורים, והם לא הספיקו לפתוח באש אלא ברחו במדרון ההר. לא שמנו אליהם לב כי אם מיהרנו לאורך הכביש מערבה. במשך כמה רגעים ניתכה עלינו אש מבלי שהצלחנו לאתר את האויב, לאחר דקות מספר שמענו את קריאותיה של פלגת ליב המתקרבת.

היה עלינו להזהר ולהמנע מלירות באנשי ליב המתקרבים בערפל ביער. פתרנו בעיה עדינה זו והאויב נשחק בין כוחותינו. רוב הרומנים ניצלו מנפילה מידית בשבי בברחם במורד הגבעה, ופלוגה ב׳ אספה, בסך הכל, עשרים וששה שבויים. אולם לא היתה זו אלא דחית גזר־הדין. שלושה ימים

לאחר מכן, כאשר יחידתנו היתה כבר על הפוטנה, הגיח מתוך היער גדוד שלם בן חמש מאות איש ונכנע, כאיש אחד, למפקד שיירת בהמות־משא שלנו.

לאחר התקפתנו המוצלחת, שלא נגרמו לנו בה כל אבידות, פנתה פלוגת ליב לגבעה 1001. פקדתי על פלוגה ב׳ לאסוף את ציודה ופתחנו אף אנו בהתקדמות. שלג החל לרדת והערפל התעבה.

ליד פסגה 1001 נתקל ליב בעתודה רומנית שהצטופפה במקום מוגן מרוח. התקפתם הנמרצת של חיילי־ההרים שלנו פינתה את עמדת הרומנים במהירות והם עזבו את הפסגה לאחר שנגרמו להם אבידות. הם לא הספיקו לתפוס את עמדותיהם המושלגות.

רוח קרה נשבה על גבעה 1001. גבישי קרח דקרו את פנינו כמחטים. תנאי אקלים אלה אילצו אותנו להחיש את יחידותינו למחסה במנזר סקיטול־טַרניטה, שנמצא בריחוק־מה במדרון המזרחי של ההר. האויב לא חסם את דרכנו. אכן, המנזר איכזב אותנו בעיקר מבחינת שטח ומזונות, אך הגן עלינו לפחות מקשיי מזג האויר. לדאבוננו היה אָשרנו קצר.

לאחר שעה הגיעו כמה יחידות מרגימנט משמר־המלך הבַּוָרי לסקיטול־טרניטה ותבעו את המנזר לעצמם. הקצין הבַּוָרי היה בעל דרגה גבוהה משל ליב ומשלי ואנו הוכרחנו לעזוב. ליב הצליח אמנם לכבוש לאנשיו מקום בבנין המנזר, אולם אנשי נאלצו למצוא מקלט בצריפי החמר והעץ הנמוכים והבלתי ניתנים לחימום, שנמצאו ליד המנזר. בילינו לילה קודר וקר מאוד, ואני החלטתי להמשיך בהקדם האפשרי ולמצוא אזור מיושב בעמק.

מסקנותי:

בשעת התקדמות פלוגה ב׳ המוגברת בכיוון גבעה 1001 המיוערת, ללא סיוע אגפי, היתה אפשרות לאַתר ולהתבונן בעמדות האויב ובמצבן באמצעות טלסקופ, והתוצאות היו בעלות חשיבות לא פחותה מזו שהביאו יחידות הסיור־הקרבי שלנו.

בהתנגשות בתוך הערוץ העמוק והמיוער חיפתה הסתערותם העזה של חיילי ההרים על מצבנו הטקטי הגרוע.

בערב נעצרה התקפתנו 250 מטר לפני שטח־הקרב המבוצר של הרומנים. כדי להמנע מאבידות פקדתי על המחלקות הרובאיות, במדרון הקדמי של החורש הדליל, לפרוץ לעצמן דרך חזרה לעמדה נוחה יותר, תחת חיפוי האש של מקלעינו. לא היו לנו כל אבידות. בעזרת הטכניקה המלחמתית של היום (1937 — המער׳.) אפשר היה להפיק, במקרה כזה, תועלת ממסך עשן. תחילה היה האויב מכוֵן, במקרה כזה, אש חזקה לתוך העשן, אך אי יכולתו

להשיג תוצאות ברורות היתה מאַלצת אותו להפסיק את האש במהרה. זה היה הרגע המתאים לניתוק המגע.

התוצאות המצוינות של הסיור הקרבי בליל החורף (של הסרז'נט־הראשון שרוֹפ) איפשרו את ההתקדמות אל מאחורי האויב, ב־6 בינואר 1917. הלקח הוא: בשעה שהחיילים נחים בלילה יש להפעיל סיירים.

על מנת להטעות, להסיח ולהצמיד את האויב במשך עיקופנו, מוכרח היה היגל לקיים את תפקיד האש זמן ממושך.

בשלבי העיקוף האחרונים, כאשר התקפנו בערפל אויב בלתי ידוע, הצבנו את מקלעינו הבינוניים לפנים, ועד מהרה טיהרה אֵשם את הרכס מהאויב.

בשעת סופת השלג נשארו העתודות הרומניות בקטע מוגן של מדרון הגבעה 1001. לא היה להם כל קשר עם הקו הראשון שלהם והם לא הציבו משמרות־בטחון. משום כך לא נתקשתה פלגתו של ליב להפתיע כוח אויב חזק זה ולהניסו.

5. גֶגֶשטִי

השכם בבוקר ה־7 בינואר שלחתי חוליות גישוש בכיוון עמק פוטנה, משני עברי גגשטי. הקור היה חזק מאוד, שלג בעומק 30 ס"מ כיסה את האדמה וערפל כבד שרר בחוץ. קרוב ל־10.00 הודיע הסרג'נט האפסנאי כפפֶלה, כי רכב למרחק של ארבעה קילומטרים, לערך, בכיוון העמק בלי להתקל באויב. באותה נקודה שמע קול צעדה רבה, ושאון רב עלה מהעמק. נראה שהאויב נסוג, אולם הערפל מנע כל אפשרות של תצפית־ראיה.

מסרתי הודעה זו בטלפון למיור שפרסר וביקשתי רשות לקחת את פלוגה ב' (המוגברת) ולגשש את הדרך לגגשטי.

שעה לאחר מכן יצאנו לעמק בשורה ערפית דרך היער הדליל. הערפל הגביל את הראות ל־80—100 מטר. חוליות הבטחון שלנו כללו משמרות קדמיים ואגפיים; את המשמר הקדמי היותה חוליה בפיקודו של הסרג'נט הראשון המוכשר שלנו, היגל, והוא הקדימנו ב־100 מטר, לערך. מחלקת המקלעים הבינוניים נמצאה במרכז הפלוגה כשמקלעיה על בהמות־משא.

כ־30 דקה עברו עד צאתנו מן היער, ואז מצאנו את עצמנו בשביל צר, החוצה משתלה צפופה מאוד של עצים צעירים בגובה מטרים אחדים. אני צעדתי במרחק קטן מאחרי ראש השורה. הערפל התפזר.

לפתע שרקו לפנינו יריות ואחר נשמעו פקודות של היגל; אחר כך נתקבלה הודעתו שנתקלנו, בשביל הצר, בחולית־גישוש רומנית. יריותיו

הראשונות הרגו את הרומנים המוליכים, והיתר — שבעה במספר — נכנעו. בינתיים התפרסה הפלוגה לשם זהירות; יתכן והשבויים לא היו אלא משמר האבטחה של שדרת אויב. היגל המשיך להתקדם וכעבור דקות מספר הודיע כי הגיע לקצה המזרחי של המשתלה, וכי במרחק כמה מאות מטר, לערך, מתקדמת שרשרת מתגרים־בקרב, שהעריכוה כפלוגה. מיד פקדתי על המחלקה המוליכה להתפרס לאורך קצה המשתלה, משני צדי הדרך, ולפתוח באש. התשובה היתה — אש חזקה ששרקה בין העצים ואילצתנו להשתטח ארצה. הפעלת מחלקת המק״בים נתקלה בקשיים ומפקדה הודיע שמקלעיו קפואים ושהוא נאלץ להמיסם. חילוף יריות עז פרץ במרחק כמה מטרים ממזרח לקצה המשתלה. האויב העולה עלינו במספרו התכונן כנראה להתקיף. בשקע קטן פעלה מחלקת המקלעים בקדחתנות בהמסת מקלעיה באלכוהול. אש האויב שרקה בין האילנות הנמוכים. רב היה הרוגז על שהמקלעים הבינוניים לא היו מסוגלים להשתתף בקרב דוקא ברגע זה. לו איגף אותנו האויב מימין או משמאל היינו נאלצים לסגת. מחלקות מס׳ 2 ו־3 הבטיחו, איפוא, את שני הכיוונים הללו.

לבסוף הותקן המקלע הראשון ותפס עמדה, אך לא היתה לו כל הזדמנות לירות.

בערפל ההולך וגובר ניתק האויב את מגעו ומנע מאתנו מטרות בעלות ערך. היריה לתוך הערפל לא היתה אלא בזבוז תחמושת. האסור על גייסות הרים הפועלים בתנאי אספקה קשים כשלנו. תחת חיפוי המק״בים התקדמתי עם מחלקתי אל רמה קטנה, שעליה ניצב בית קטן בתוך כרם גדור. לא היו יותר חילופי יריות. ראינו רומנים רבים מסתובבים בלי סדר על המדרון הדרומי, החשוף מולנו. נפנפנו אליהם במטפחותינו ועד מהרה היו בידינו עשרים שבויים, בלי שנורתה אף יריה אחת. הרומנים בחלו כנראה במלחמה, אשר בה הצליחו עד עתה אך במעט. אחדים מהשבויים עזרו לנו לתפוס שבויים נוספים. הגיע יתר הפלוגה. בעמדתנו הנוכחית יוכל האויב להתקיפנו מכל עבר, לכן ארגנו הגנה היקפית ושלחנו יחידות אבטחה וגישוש בכל הכיוונים, עד למרחק 500 מטר. אלה החלו לשלוח אלינו שבויים נוספים. לנס־קורפורל בריקנר הפתיע, יחידי, חמישה רומנים בבנין בתוך כרם ופירק מעליהם במהירות את נשקם. לויטננט האוסר ואני סרנו לאזור הקדמי לחפש אחר מקום מתאים יותר לשיכון הפלוגה. קיוינו למצוא חוה. הטמפרטורה היתה 10 מעלות מתחת לאפס, ואנו התחלנו לחוש בקור וברעב. לא הצלחנו למצוא חוה בסביבה, אך מצאנו עמדה טובה יותר לפלוגה מצפון לערוץ עמוק, בתוך כרם גדור אחר. באמצעו עמד בית קטן ובתוכו, בחדר בודד ובלתי מוסק,

מצאנו רומני פצוע קשה שהופקר על ידי בני עמו. ד"ר לֶנץ עשה למענו כמיטב יכולתו, אך היו רק סיכויים קלושים להחלמתו. בינתיים נכנסה הפלוגה למקום החדש.

הערוץ העמוק הוליך בכיוון גגשטי. השטח מסביב לעמדתנו היה פתוח מצפון וממזרח, למרחק של כמה מאות מטר. שיחים דלילים צמחו ביתר העברים. הערפל נע עדיין הנה והנה ולעתים הגיעה הראות עד ל־200 מטר. שמענו קולות מעבר המדרון משמאל. ד"ר לנץ ואנוכי זחלנו באותו כיוון, ובמרחק 800־1000 מטר מעמדתנו גילינו יחידה גדולה של רומנים, בעצמת גדוד לערך, נחה בשדה פתוח מאחורי בוסתן. מאות אנשים, סוסים וכלי־רכב נאספו בשטח קטן זה. מדורות־המחנה נצנצו.

בעוד שהערפל איפשר לנו להתקרב בלי להיראות, החלטתי שלא להתקיף, שכן צורת השטח מנעה מאתנו את האפשרות להשתמש בנשקנו ביעילות המכסימלית.

השעה היתה 14.00 ולפנינו עוד שעה וחצי עד שיחשיך. מפאת הקור הנמרץ אי־אפשר היה לחנות בלי מחסה. היכן נמצאת גגשטי? התכוַנו לתפוס כמה בנינים בכפר ללינת הלילה, במקום לחזור חסרי אונים לסקיטול־טרניטה. נוסף לקורת־גג היינו זקוקים גם למזון. הרעב ממריץ את יזמתם של החיילים.

בלוית ד"ר לנץ ושמשו פניתי מזרחה לעמדת הפלוגה, על גדתו השמאלית של ערוץ, שעומקו שלושה מטרים לערך. הסרג'נט הראשון, פַּיפר, התקדם עם שלושה־ארבעה אנשים, במרחק 50 מטר מאתנו, על גדתו הימנית של הערוץ.

עברנו פחות מ־300 מטר כשגילינו מספר רב של רומנים מצפון לערוץ, ליד בית קטן. היה זה מוצב קרבי? אף כי היה אתנו רק קרבין אחד מצפון לתעלה וארבעה מדרום לה, התקדמנו כלפי האויב ובצעקות ונפנוף מטפחות דרשנו ממנו להכנע. הרומנים לא נעו ולא זעו, אולם גם לא ירו. נמצאנו כבר במרחק 30 מטר מהם, ונסיגה לא באה בחשבון. בסתר לבי חששתי לתוצאות. הרומנים עמדו צפופים ורוביהם במצב הכן, מתוַכחים בתנועות ידים בינם לבין עצמם, אולם בטוב לבם נמנעו מלירות. לבסוף הגענו אליהם ועזרנו להם לפרוק מעל עצמם את נשקם. סיפרתי להם מעשיה יפה על גמר המלחמה ואחר מסרתי את שלושים השבויים לחוליתו של פַּיפר.

שלושתנו המשכנו להתקדם מזרחה, בכיוון העמק. לאחר 150 מטר ראינו פלוגה פרוסה מסתמנת מבעד לערפל. האם עלינו לנסות שנית את מזלנו? הם נמצאו עדיין במרחק 50 מטר, אך בינתיים ראו אותנו; ובכן — התקדמנו בצעקות ונפנוף מטפחות. הפלוגה היססה. הקצינים צעקו בכעס:

„פוק! פוק!" (כנראה „אש" ברומנית) והתחילו גם להכות את אנשיהם, שכנראה ביכרו להניח את נשקם. מצבנו נעשה חמור. הפלוגה כיונה וברד עופרת ניתך עלינו — וחלף. צנחנו ארצה. זנקנו, ד"ר לנץ ואני, לעורף, בעוד שמשו יורה מספר יריות בטרם יצא בעקבותינו. עד מהרה כיסה עלינו הערפל מאש מכוונת. חלק מן האויב מיהר בעקבותינו, בעוד היתר יורים סתם בערפל.

תחת לחץ חזק של האויב השגנו את חולית פפיפר ומצאנו את שלושים השבויים עומדים עדיין ליד נשקם. הורדנו אותם במהירות לערוץ, שבצלו יכולנו למצוא מחסה מאש הרודפים, והרצנו אותם בכיוון פלוגתנו. לו ירה האויב בקו מקביל לאורכו של הערוץ, היינו נאלצים לעזבו. הרומנים היו קלעים גרועים, ואנו הגענו ליחידתנו עם כל השבויים וללא אבידות.

מיד לאחר חזרנו עצרה אש הפלוגה את האויב המתקדם בשרשרת־קלעים רחבה. התפתח קרב־אש עז בטוח של 100 מטרים, והודות למקלעינו נהנינו מעליונות ניכרת בכוח־אש. האם עלי להתקיף? לא! החלטתי שבתנאים הקיימים אפילו התקפה מוצלחת אינה שוה באבידות האפשריות. הלילה רד, ועצמת האש פחתה, בעוד ששני הצדדים יורים בהפסקות רק כדי להכריז על קיומם. הסיכויים לסידור לינת־לילה וארוחה בקור הצובט, היו קלושים ביותר. לויטננט הול (מפלוגה ג') הופיע רכוב על סוסו על־מנת לשאול לשלומנו, קיבל לידיו את שמונים שבויינו והעבירם לעורף. כמו כן הודיע בסקיטול־טרניטה על החלטתי להתקדם, עוד במשך הלילה, לגגשטי.

במשך השעה האחרונה התבהר מזג האויר במידה ניכרת, אך הקור גבר. הכוכבים נוצצו ברקיע ודמויות השיחים והעצים השחירו על רקע השלג הלבן. לאחר ברכת־פרידה לאויב ע"י אש קרבינים ומקלע, ניתקתי את המגע עמו. התקדמנו בשקט בשביל הצר במעלה ההר, בכיוון צפוני־מערבי. משמרות קדמיים ואחוריים איבטחו את הצעדה, ומחלקת המק"בים נמצאה במרכז השדרה. המקלעים, שלהטו עדיין אחרי היריה, היו מוגנים מקפיאה בשמיכות ומעילי־רוח. לאחר שעברנו כ־500 מטר בשביל, נטיתי צפונה. כוכב־הקוטב שימש לנו מצפן, ואנו החלקנו קדימה לאורך משוכות הקוצים השחורות, שהתירו לנו להתנועע בלי שנתבלט על רקע הסביבה. לא נשמעה אף מלה. המאסף הודיע שיחידה רומנית חזקה עוקבת אחרי, ועל סמך הידיעה עצרתי ליד שורת שיחים כהה והצבתי אחד המקלעים. נסתבר שתמרון זה היה מיותר, כיון שמפקד המאסף פעל לפי יזמתו הוא, הציב מארב לאויב בנקודה מתאימה ולקחו בשבי ללא יריה. עשרים וחמישה רומנים! הואיל והם לא הביאו לי כל תועלת, שלחתים בליווי משמר לסקיטול־טרניטה.

המשכנו להתקדם צפונה. לאחר 800 מטר פניתי שוב מזרחה. לפני צאתי לדרך התבוננתי היטב במפה. לפי חשבוני עלינו להגיע ישר לקצה הצפוני של גגשטי. הפלוגה התפרסה בחשאי, כשכל שלוש המחלקות מתקדמות בקו אחד; אני נמצאתי עם מחלקת המקלעים הבינוניים במרכז. כך גיששנו את דרכנו משיח לשיח. השטח ירד במדרון קל אל עמק הפוטנה. עצרנו תכופות וצפינו היטב סביבינו במשקפות.

כשעלה הירח מימיננו נתגלה זוהר־אש משמאל בעמק שלפנינו. עד מהרה גילינו כמה תריסרי רומנים העומדים סביב מדורה גדולה, במרחק כ־600 מטר מאתנו. מעבר להם צעדה יחידת אויב משמאל לימין, כנראה בכיוון גגשטי. הכפר היה מוסתר על־ידי גבעה ארוכה וחשופה אשר רק קבוצות־עצים בודדות נראו עליה למתבונן במשקפת. לעבר ימין מנעו את הראות בוסתנים רחבי־ידים.

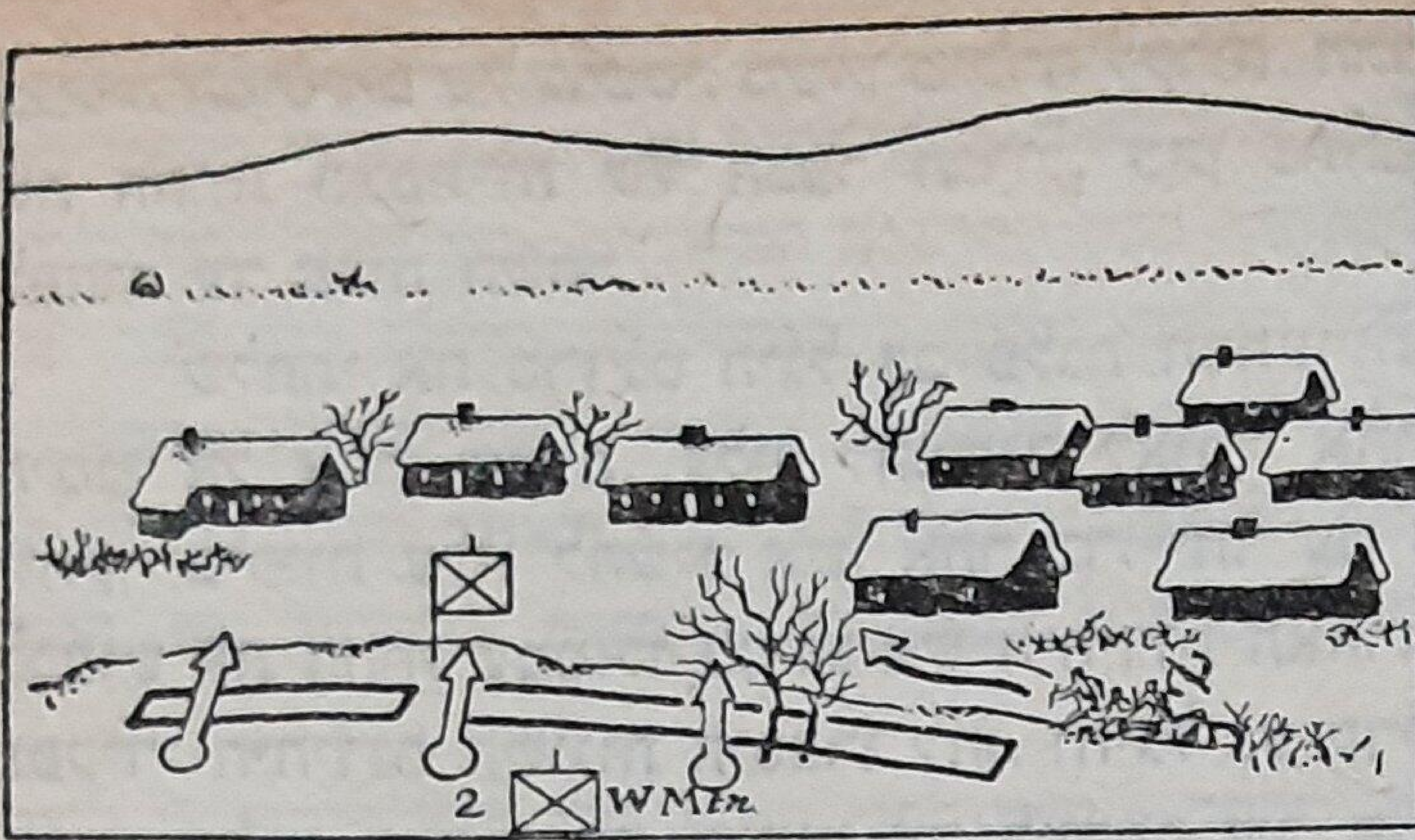
כזאבים משחרים־לטרף זחלו וקרבו אנשי הגייסות ההרריים בליל החורף הקר. האם עלי לתקוף את האויב אשר בעמק לשמאלי, או לעבור על פניו ולהמשיך ישר לגגשטי?

האפשרות השניה נראתה עדיפה. צמודים לשורות השיחים השחורים, זחלו שלוש השדרות לאט ובזהירות קדימה, עד הגיען למרחק מאתים מטר מהגבעה החשופה, שפסגתה נמצאה בגובה 30 מטר מעלינו. כחמישים רומנים ישבו סביב המדורה במרחק 300 מטר משמאלנו. אחדים מאנשי הודיעו כי ראו סימני תנועה בין קבוצות העצים על הגבעה לפנינו, אך לא הצלחתי לודא זאת במשקפתי.

זחלנו לאורך השיחים ולבסוף הגענו לחלקה התחתון של הגבעה, שהיה

תרשים 18. — אל־מיל גגשטי.

תרשים 19. — ההתקפה על החווה (א) הסתערות אנשי הייגל.

מוסתר מעין הצופים מלמעלה. במשך הזמן הדרוש להכנת הפלוגה להתקפה, הבחינו סיירינו במשמרות רומניים, כ־100 מטר לפנינו. השאלה היתה האם עלי להפעיל את המקלעים הבינוניים. הדבר נראה כמיותר נוכח מיעוט האנשים. רציתי לתפוס את הגבעה בהפתעה, תוך הסתערות שקטה, ואם אפשר — מבלי להזדקק לאש המקלעים. גם ההתקפה על צפון גגשטי, שלפי הנחתי היתה תפוסה על ידי כוחות חזקים, צריכה היתה לבוא כהפתעה.

המפקדים שלי קיבלו את ההוראות, והסתערנו קדימה ללא קול. לא שריקה, לא פקודה, לא צעקה! גיס־ההרים צץ לפני המשמרות הרומניים כאילו עלה בדרך כישוף מתוך האדמה. הדבר קרה במהירות כה רבה, שהרומנים לא הספיקו אפילו לירות ירית־אזהרה. בחפזון נעלמו במורד הגבעה.

הפסגה היתה בידינו. לפנינו ומימיננו השתקף אור הירח בגגות גגשטי — כפר שאורכו קילומטר ויותר. בניני הכפר הקרובים ביותר נמצאו במרחק הקטן ממאתים מטר מאתנו, ובגובה שלושים מטר מעלינו. בין קבוצת הבתים היו רנחים גדולים.

פעמוני־אזעקה החלו מצלצלים בצפון גגשטי. חיילים פרצו לרחובות והתקהלו בקבוצות. ציפיתי להסתערותם בכל רגע, לכבוש בחזרה את הרמה האבודה. היינו מוכנים לפגשם! המק"בים היו טעונים לאש רצופה והרובאים תפסו עמדה בחזית של מאתיים מטר. מחלקה אחת נשארה בעתודה מאחורי האגף השמאלי.

הרגעים חלפו. בכפר שוב שקטו הרוחות. כיון שלא נראינו על הגבעה ולא ירינו, חזרו הגייסות המבוהלים למשכנם החם, שעזבוהו כנראה לא ברצון רב. נדהמנו! אפילו המשמרות הרומניים לא ניסו לחזור למקומם. כפי הנראה נמצאו למטה בין בניני הכפר.

בינתיים היתה השעה כבר 22.00. היינו קפואים ורעבים, וזה בתחום

בניניה המוסקים של גגשטי. משהו מוכרח לקרות. ההחלטה: יש לכבוש מהאויב את החוות הצפוניות של הכפר הגדול. בהן נתחפר, נתחמם, נאכל, ונגוח לפחות עד עלות השחר.

שלחתי את סרז'נט היגל עם פלגת הסתערות בת שתי כיתות מהאגף הימני אל אחת החוות. עליו להמשיך לאורך אחת הגדרות הכהות: באם יותקף ביריות עליו להשיב אש, אחר כך, יחד עם המחלקה השמאלית עליו לכבוש את החוה שממולו בסיוע אש היחידות האחרות של הפלוגה המוגברת. תפקידי היחידות השונות הוסברו להן, והיגל נע קדימה.

פלגת ההסתערות הגיעה עד למרחק של חמישים מטר מהחוה לפני שנפתחה עליה אש. כל המק"בים וכן מחלקת יֶנֶר, פתחו מיד באש והמחלקה השמאלית הסתערה על הכפר בצעקות־הידד. גייסות ההרים היו בכפר עוד בטרם הספיקו הגייסות הרומנים לצאת מבתיהם. היגל תקף בינתיים מהצד השני. יתר הפלוגה המוגברת שאגה לתוך הלילה בכל כוח ריאותיה, ונשמעה כגדוד שלם. מחלקת המקלעים לא יכלה להמשיך לירות בלי לסכן את גייסותינו בחוות שבקצה הצפוני של גגשטי, והעבירה את אשה לימין. מטר עופרת ניתך במשך דקות אחדות על גגות שאר בתי הכפר המארך.

למטה, בקצה הצפוני, שרר שקט מפליא. הוחלפו רק יריות בודדות. הרומנים ביכרו כנראה להכנע. מיהרתי בכיוון זה עם מחלקה נוספת ועם אחד המקלעים הבינוניים. כשהגעתי, רוכזו השבויים במקום אחד. מספרם עלה על 100. משמחת יותר היתה העובדה, שמאתנו לא נפצע איש במשך קרב־האש. ושוב לא נורתה שום יריה מהחוות שמסביב. רק המחלקה המקלעית שלנו ירתה מדי פעם בכיוון ימינה מעבר לגגות. כיון שהכל הסתדר בצורה הנאותה ביותר, פניתי עם הפלוגה ימינה, בעברנו מחוה לחוה ובשבותנו את חיל־המצב הרומני שנכנע בכל מקום ללא התנגדות.

באבטחה היקפית, כשהשבויים ומחלקת המק"בים במרכז, התקדמתי עם כל הפלוגה דרומה לאורך הרחוב. 200 שבויים! לא היה להם סוף. מכל עבר דפקו אנשי גייסות־ההרים בדלתות והביאו שבויים חדשים. הגענו לכנסיה. מספר השבויים עלה כבר פי שלושה על מספרנו אנו — שלוש מאות וששים איש!

הכנסיה נמצאה על גבעה קטנה, שירדה בשיפוע חד מזרחה כלפי הכפר התחתי, הנמצא במרחק מאתים מטר לערך. סביב הכנסיה ניצבו בתי התושבים בחצי מעגל. המקום נראה לי כאידיאלי ללינת שארית הלילה. השבויים הובלו לכנסיה והפלוגה שוכנה בבתים שמסביב. ערכתי סיור בכפר התחתי, היושב על הכביש אודוֹבֶשט — וידרה, אך לא נתקלתי עוד בחיילים רומנים.

לפי כל הסימנים הבריחם שאון הקרב בגגשטי העילית בכיוון גדתו המזרחית של הפוטנה. נפגשתי עם ראש־העיר, שהודיעני באמצעות יהודי דובר גרמנית על רצונו למסור את מפתחות בנין המועצה המקומית. בציפיתה לבוא הגייסות הגרמניים אפתה הקהילה שלוש מאות ככרות־לחם, שחטה בני בקר אחדים והעמידה כמה חביות־יין לרשות הגייסות. הוריתי להם להביא מלוא־צרכנו לכנסיה בכפר העילי, שם השתכנו בינתיים אנשינו. לאחר חצות הלילה הגיעו היחידות האחרונות של הפלוגה המוגברת. זקיפים הבטיחו את הגייסות הישנים.

במצבנו בגגשטי, מרחק 6 ק״מ לפני קוינו, בלי מגע לימין או לשמאל, היינו בטוחים רק כל עוד שרר חושך. מטעמי בטחון רציתי להימצא, כשיאיר היום, שעה שנוכל לאכן את האויב באופן מוחלט, על המשלט ממזרח לגגשטי.

האנשים אכלו ונחו. הכינותי דו״ח קצר שנשלח על ידי רץ ב־02.30 לסקיטול־טרניטה. הרץ לקח עמו גם חביונית יין אדום משובח בשביל הלויטננט־הקשיש ליב.

יתר הלילה עבר ללא־הפרעה. סמוך לעלות השחר (8 בינואר) העברתי את כל היחידה לרמה ממזרח לכנסית גגשטי. כשהאיר היום יכולנו לקבוע שהשטח המושלג מסביב נקי מאויב. רק על גדתו המזרחית של הפוטנה ראינו גייסות אויב מתחפרים. חזרנו, איפוא, לחניתנו הראשונה בסביבת הכנסיה. אחר כך שלחתי חוליות־סיור בכיוונים שונים.

סרג׳נט כֶּפֶּלֶה ואני יצאנו לרכיבת־בוקר דרך הכפר התחתי בכיוון אוֹדוֹבשט. את בהמות־המשא שלחנו במשך הלילה חזרה לסקיטול־טרניטה, כי צהלותיהן היו עלולות לגלות את התקדמותנו לגגשטי. כפפלה החזירן אלינו לאחר שהאיר היום. רכבתי בכיוון אוֹדוֹבשט תוך מאמץ להקים קשר עם גייסותיהן מימין, ממערב לפוטנה.

לא נשמעה אף יריה שעה שדהרנו דרך גגשטי התחתית. הרכיבה בבוקר הצונן היתה מרעננת ביותר. נתתי ל„סולטן" לדהור ושמתי־לב יותר לסוסי מאשר לסביבה. כפפלה רכב במרחק עשרה מטרים מאחורי. נמצאנו במרחק קילומטר בערך מגגשטי כשהבחנתי בתנועה על הכביש לפנינו. הרימותי את ראשי והופתעתי למראה חולית־סיור רומנית בת חמישה־עשר איש שלופי כידונים, בסמוך אלי. היה מאוחר מדי להפוך עורף ולנוס, כי הייתי סופג מספר כדורים בגופי בשעה שהייתי מנסה להפנות את סוסי אחורנית. בהחלטה מהירה המשכתי לדהור אל חולית־הסיור בלי לשנות את הקצב, בירכתים בידידות, הסברתי שעליהם לפרוק את נשקם מעליהם, שהם שבויים ושעליהם לפנות לכנסיה בגגשטי, מקום בו נאספו כבר ארבע מאות

מחבריהם. הנני מטיל ספק רב באם הבין מי מהרומנים את דברי, אך לעמידתי ולקולי השלו והידידותי היתה השפעה משכנעת. חמישה־עשר החיילים הניחו את נשקם על הכביש ויצאו דרך השדות בכיוון שציינתי. המשכתי ברכיבתי למרחק מאה מטרים נוספים, ואחר דהרתי חזרה לפלוגתי בדרך הקצרה ביותר. יריב אוילי כזה ודאי לא יקרה לפני שנית.

בשעות לפני־הצהרים הגיעו פלוגה א' ופלוגת המק"בים־ג', כתגבורת וסופחו לפיקודי. פלגת רומל כללה עתה שתי פלוגות רובאיות ופלוגת מק"בים אחת. לויטננט האוסר נתמנה לשליש.

חוליות הסיור שלנו הביאו שבויים נוספים. ב־09.00 לערך „החלה המלחמה שוב". ארטילריה רומנית, ואולי רוסית, הנחיתה על גגשטי אש מטרדת חזקה מאוד מעמדות גבוהות מזרחית לפוטנה. פינינו את רוב המקומות המסוכנים, כי בכפר הגדול היה לנו מרחב רב. לשמחתנו לא סבלנו אבידות.

אחר־הצהרים גברה אש האויב בעצמה רבה, שהזכירתנו את זירת הקרב המערבית. פגזים נפלו מכל עבר. קליעים חדרו דרך גג הבית בו שוכנה המפקדה. גם כאן, כבפעמים רבות קודם לכן, נראה שההרעשה הכבדה נגרמה בשל פעילות רבה מצד רצים. המצב נעשה גרוע למדי, והיחידה עברה לעמדות בפרברי גגשטי והתחפרה. האם התכונן האויב לתקוף?

בשלב הקשה ביותר של ההפגזה הופיע בגגשטי מיור שפרסר על גבי סוסו, והציב את מפקדתו בקו־החזית, לאורך כביש אודובשט—וידרה. ארטי־לרית האויב המשיכה לירות בעצמה גוברת והולכת עד חשכה. הנחנו שתערך התקפת־לילה, שהרוסים נטו לה במיוחד, ואיבטחנו את אגפינו הפתוחים בדקדקנות רבה.

<u>מסקנותי:</u>

יריות מועטות קבעו מיד את גורל הקרב במשתלת־החורש, בין המשמר הקדמי שלנו וחולית־הסיור הרומנית. בזמנים כאלה חשוב להתקדם אל האויב בנשק דרוך (נצרה משוחררת והמקלעים נישאים במצב־הכן לירייה). המנצח הוא זה היורה ראשון ושאשו היא החזקה יותר.

בקרב־האש, דקות מספר לאחר מכן, נגד אויב חזק יותר, לא ניתנו המקלעים הבינוניים לשימוש ברגע הקריטי ביותר, בהיותם קפואים. נאלצנו לחממם באש אלכוהול, מטרים אחדים מאחרי קו־החזית. בשלבים המאוחרים יותר שמרנו את המקלעים מפני קפיאה בשמיכות.

ניתוק הקרב בחושך נעשה בלי להתחכך, לאחר צרור־אש קצר וחזק על האויב הסמוך.

התקפת הלילה על צפון גגשטי, לאור הירח, בשלג, באה משני כיוונים כאחד, בסיוע־אש חזק של מחלקת מקלעים בינוניים. אף לאחר ההתקפה המוצלחת סייעה מחלקה זו להתקדמות בכפר המארך, על ידי אש עקיפה שנורתה מעל לבתים. כמובן שלא היו מטרות רבות העלולות להפגע, אך ההשפעה הפסיכולוגית על האויב בביתו החם היתה כל כך גדולה, שמסר עצמו לשבי ללא התנגדות רבה. לנו לא היו אבידות בקרב על גגשטי.

6. בסביבות וידרה

בחצות הוחלפנו על ידי יחידות של קורפוס האַלפים, ולאור הירח הבהיר התקדמנו צפונה בכביש העמק. עברנו עשרה ק"מ, לפעמים במרחק אלף מטר בלבד מהעמדות החדשות של הרומנים והרוסים, ולא הותקפנו. לגייסותינו לא היו עמדות בגזרת חזית זו. עם עלות היום הגיעו מטה גדוד ההרים הוירטמברגי ופלגת רוֹמל — לוידרה, בה מצאו שיכון נוח בפעם הראשונה מזה ימים רבים.

בשעה שהתכוננתי להשתרע בנוחיות בחדרי, הגיעה אלי לפתע פקודת הגדוד: „האויב פרץ דרך ההרים מצפון לוידרה. פלגת רוֹמל תתכונן לצאת בהקדם לגבעה 625, מצפון לוידרה, ושם תסופח לרגימנט הרגלים הרזרבי 256".

דרישה זו היתה כמעט למעלה מכוח אנוש. במשך ארבעה ימים לחמה יחידתי בתנאים קשים ביותר, וזה עתה סיימה מסע לילי קשה. החיילים היגעים עד־מות פנו אך זה למשכנותיהם. עתה עומדים להשליכם לקרב בהרים מכוסי שלג מצפון לוידרה.

בשטח הכינוס הודעתי לפלוגות במלים ספוּרות על תפקידן החדש. אחר יצאה היחידה צפונה, להרים. דהרתי בראש עם לויטננט האוסר, סרז'נט כפפלה וקשר רוכב. רגלי הסוסים הבלתי נלאות הובילונו במהירות על פני מישורי ההרים המושלגים לתוך אזור הסכנה.

היו שם עתודות מספיקות, ויחידתי לא הוצאה לקרב. לאחר לילה קר סביב מדורות בשלג העמוק, קיבלנו את פקודת הגדוד לחזור לוידרה. ברוח צוהלת חזרו הגייסות אל משכנותיהם הנוחים, שם גם חיכו לנו מכתבים מן הבית.

גדוד ההרים הוירטמברגי הועמד לפקודת המטה הכללי, ובלילה הבא עברנו שוב במסע על פני קוי האויב עד גגשטי — ומשם לאוֹדוֹבשט. בימים שלאחר כך עברנו דרך מבצר פוקשן שנפל בינתיים בידינו, ודרך רימניקול־סַרַט, עד הגיענו לקרבת בוּזֶאוּ.

תחבורת הרכבות השתהתה עקב סופות שלג חזקות, אך לבסוף עלינו ברכבת ויצאנו מערבה. נסענו עשרה ימים בקרונות בלתי מוסקים. הקור צרב. בהרי הווגזים נכנסנו לעתודה חילית למשך שבועות מספר, ואחר התקדמנו לגזרת שטוסוייהר—מנשברג—רייכסאקרקופף.

שליש הגדוד (שתי פלוגות רובאיות ופלוגת מק"בים אחת) נכנס לעתודה בוינצנהיים ונשאר תחת פיקודי. מיור שפרסר הורני לנצל תקופה זו להחזרת היעילות הקרבית לרמתה הקודמת. פירוש הדבר היה — אימונים ותרגולי־קרב. תפקיד זה היה חביב עלי ביותר. במשך השבועות הקרובים עברו כל פלוגות הגדוד את תכנית־אימוני. הקורסים היו שונים ומיועדים להכנת הגייסות לפעולה. התכנית כללה אזעקות־לילה בצירוף תרגילים, התקפות על עמדות ערוכות, וכל צורות הקרב שאנו עלולים להזקק להן, וכתוצאה — נשארו האנשים במצב יעילות ומוכנים לקרב.

במאי 1917 עברה לידי תת־גזרה של רכס הילסן. בתחילת יוני הלמו בנו הצרפתים במשך ימים רצופים בחזית רחבה, והעמדות שהוקמו בעבודה של שנים נהרסו תוך שעות מועטות. אך התקפת חיל־הרגלים של האויב לא יצאה אל־הפועל. אש־המגן שלנו שברה כנראה את רצונו להתקיף.

הגדוד נקרא לתפקידים חדשים עוד בטרם הושלמו השיפורים והתיקונים בעמדות ההרוסות. מלאי שאיפה להישגים, ועומדים בפסגת התפתחותם החילית, עזבו הגייסות את הרי הווגזים. שוב הידהד בוינצֶנהיים שירו האהוב של גיס־ההרים הוירטמברגי: „ציידי הקיסר".

פרק שמיני

הפעולות הראשונות נגד הר־קושנה

1. מסע אל החזית הקרפטית

אף־על־פי שפרוץ המהפכה הרוסית החליש את עמדת האויב בחזית המזרח, עדיין מצא קיץ 1917 כוחות גרמניים גדולים צמודים אליה. רק חיסול מוחלט של החזית כולה עלול היה לשחרר כוחות אלה להכרעה סופית במערב. לשם כך עמדה להיערך בכיוון צפון התקפה על האגף הדרומי של החזית הרוסית־רומנית על ידי הארמיה התשיעית. ארמיה זו נמצאה בין יובלו התחתון של סֶרֶט ובין מורד־ההרים במרחק 30 ק״מ צפונית־מערבית לפוקסן. קבוצת הגייסות האופרטיבית של גֶרק, אשר חנתה בהרים משמאל לארמיה התשיעית, הוטל עליה להתקיף בכיוון מזרחי.

לאחר נסיעת שבוע ברכבת בחום הקיץ הלוהט, מקולמַר דרך הילבּרון—נירנברג—חמניץ—ברסלאוּ—בודפסט—אַרד—קרונשטאט, הגיעה היחידה שתחת פיקודי (פלוגות א׳ ב׳ ו־ג׳), לבֶרֶצק בצהרי ה־7 באבגוסט 1917. אנו היינו היחידה שלפני־האחרונה של הגדוד שהגיעה למקום. בתחנה נודע לי כי התקפת קבוצת הגייסות של גרק נועדה ל־8 באבגוסט, על הרמות משני עברי עמק אויטוז.

שלוש הפלוגות קיבלו את מנת מזונן בשימורים, ולאחר נסיעה של שלוש שעות במכוניות־משא דרך מעבר אויטוז הגיעו לסוסמֵיז׳י, הקרובה לגבול ההונגרי־רומני של אותה תקופה. תחבורת דרג א׳ והאַספקה עמדו להגיע לסוסמיז׳י מיד לאחר פרקן את המטען מן הרכבת.

בסוסמיז׳י פגשנו את יחידות־העמק של הגדוד אשר יצא כבר להרים מצפון לאויטוז, בשעות שלפני הצהרים. הקשר הטלפוני עם מפקדת הגדוד נותק, והסרז׳נט התורן מסר את פקודת הגדוד בעל־פה: „פלגת רומל תבוא בהקדם האפשרי בעקבות הגדוד לגבעה 764 דרך הַרְיָה וגבעה 1020״.

אוסטרים, הונגרים ובַוָרים החזיקו בעמק בכוח רב, וסוללות רבות, מהן בעלות קליבר כבד ביותר, היו מוצבות משני עבריו של כביש העמק.

היות ולא יכולתי לצאת למסע להרים ללא ציוד קרבי, פקדתי על היחידה לחנות בינתיים, כשהיא מרוכזת בשטח קטן ביותר.

זקיפים אוסטרים בכידונים שלופים השגיחו שלא יכנס אף אחד מאנשי לחלקת תפוחי־האדמה של המפקד המקומי. אמצעי הזהירות היה מוצדק עקב המחסור הגדול במזונות ששרר אותו זמן.

הלילה רד. תזמורת הגדוד ערכה קונצרט של שעה בין מדורות המחנה. זכרון הקרבות של החורף האחרון ברומניה עוררנו לצפות לעתיד בבטחון רב.

ב־22.00 כובו האורות והחיילים נחו. היה זה דבר בעתו, בהתחשב במאמצים הרבים אשר הימים הבאים ידרשום אל נכון.

מנוחת הלילה ארכה מספר שעות בלבד, כי תחבורת דרג א׳ הגיעה בחצות. מיד אחר כך פקדתי לקום, לפרק את המחנה, לחלק מנות מזון לארבעה ימים ולהכין את הפלוגות לדרך. הואיל וכל כלי־הרכב נשארו בסוסמיז׳, לקחו הפלוגות ומטה היחידה מספר בהמות־משא, כל אחת מדרג א׳ שלה, לנשיאת תחמושת, מזון וחפצים. אחר יצאה היחידה למסע דרך הַרִיָה. השדרה התקדמה בלי שאון בליל הירח הבהיר והחמים. ברצוני היה לעבור לפני הנץ היום אותם חלקי העמק והמדרון שבדרך לגבעה 1020, שנמצאו, לפי ההנחה, תחת תצפית האויב. מהרִיָה ואילך הפכה הדרך תלולה וחלקלקה ועברה רובה ביערות. עם אור היום נזדמן לגייסות להוכיח רוחם ותכונתם על ידי משיכת סוללה אוסטרית שעמדה אף היא לקחת חלק בקרב.

בשעות שלפני הצהרים ירתה הארטילריה משני הצדדים בפעילות יתרה. חששנו שמא נאחר להתקפת הפריצה של בריגדת־הרגלים הרזרבית הבנרית ה־15, שאליה סופח גדוד ההרים הוירטמברגי. אך על אף הקצב המהיר ביותר, הגענו לגבעה המיוערת 764 רק בצהרים.

בעוד היחידה נחה הודעתי טלפונית למיור שפרסר על הופעתנו וקיבלתי הוראות להתקדם כעתודה של הבריגדה, לגבעה 674, מקום שם נמצא גם מטהו של שפרסר. בהגיענו נמסרה לי פלוגה ו׳ ומאוחר יותר — שלוש פלוגות מקלעיות נוספות. בענין מהלך הקרב נודע לנו שרגימנט החי״ר הרזרבי הבנרי ה־10 כבש את רשת העמדות הרומניות הראשונות על האונגוּרִיאָנה, לאחר קרב קשה ביותר. סיפרו שהרומנים לחמו כאן בגבורה רבה, בניגוד למה שציפינו, והגנו על כל תעלה וחפרה בעקשנות נמרצת. פריצת חזית־האויב לא הושגה.

הכוח בפיקודי חנה למשך הלילה, נטה אוהלים ועסק בבישול ארוחת־הערב, שעה שהגיעה הפקודה להתקדם עם שלוש פלוגות חי״ר ופלוגת מק״בים אחת לנקודה הנמצאת ממערב לאונגוריאָנה (779). מיור שפרסר

המשיך להתקדם ואני התקדמתי בעקבותיו עם ארבע פלוגותי. שרר חושך גמור ביער, ואנו שרכנו דרכנו, אחד אחד, והתפתלנו בשביל צר, המלא רפש. על הרכס שלפנינו עלו זיקוקין, מדי פעם בפעם טרטרו מק"בים, ופגזים התפוצצו. עד מהרה הגענו למחוז חפצנו. הודעתי על בואנו וקיבלתי פקודה לחנות הלילה בשקעים שמצפון לשביל.

כל המפקדים אך זה קיבלו הוראות על תפקידם ומקומם, ובעוד היחידה ניצבת בשורה ארוכה בשביל הצר, החלו פגזים לפגוע בגבעה מימין ומשמאל. התקפת־פתע רומנית! מכל העברים האירו ברקי הפגזים המתפוצצים, רסיסים שרקו באויר ומטר עפר ואבנים ניתך ארצה. בהמות־משא קרעו את רסנן וברחו על משאן לתוך אפלת הלילה. אנשי, השטוחים על הארץ, המתינו בסבלנות עד שפסקה ההפגזה לאחר עשר דקות. לאשרנו לא היו לנו כל אבידות.

הפלוגות מיהרו למקומות שהוקצו להן. לאחר מאורעות היום ישנו היטב בשדה המכוסה עשב, עטופים בסגינים ומעילי־רוח, על אף הגשם החזק שהחל לרדת סמוך לבואנו.

2. התקפה על דרך־הרכס של פלניק, 9 באבגוסט 1917

מטח תותחים מהודש העיר אותנו לפתע לפני עלות השחר. לויטננט האוזר, השליש שלי, ואני אהלנו מעט מעל לשקע קטן, בו התפוצצו כמה פגזים ליד בהמות־המשא שהיו אסורות שם. הבהמות ניתקו את עבותותיהן, ודהרו בבהלה לתוך הלילה. פגז אחרי פגז התפוצץ מסביבנו, ואחדים מהפגזים החטיאו אותנו רק כחוט השערה. חיכינו עד שהאש שככה קצת, בטרם העזנו לבצע זניקה קצרה אל השקע בו היה צפוי לנו מחסה טוב יותר.

אש האויב שככה עד מהרה, אבל הפעם נפצעו מספר אנשים מרסיסי הפגזים ועל ד"ר לנץ היה לטפל בהם. עם עלות השחר עשיתי דרכי למוצב־הפיקוד הגדודי ובעזרת קפה חם התאוששתי מפחדי הלילה שעבר ובלהותיו. סמוך לשעה 05.00 נצטוינו להתקדם במעלה המדרון הדרומי של האונגוריאנה, בקו ישר תוך יישור חזית עם רגימנט־הרזרב הבוורי ה־18, ולהמשיך בהתקפה.

תחת אש הטרדה חזקה חצינו את המדרון המערבי של האונגוריאנה ע"י שימוש בחפירות־קשר וע"י זניקות ממכתש למכתש, והוקל לנו משהגענו למדרון הדרומי־מערבי של ההר שהוא מיוער והנו מסוכן־פחות. בהגיענו, נצטויתי לצאת עם פלוגות א׳ וב׳ ולהניס את האויב מהרמה המיוערת הקטנה, הנמצאת במרחק חצי מיל, דרומית לפסגה אונגוריאנה.

בתחילה קבעתי מגע עם אגפו הימני של רגימנט־הרזרב הרגלי

הבנרי ה־18, אשר התחפר כמאה מטר במעלה המדרון במשך הערב הקודם. לרוע מזלי לא יכולתי לקבל פרטים על מקום הימצאן של העמדות הרומניות, כי לא נערכו כל סיורים בכיוון לרמה הקטנה. עתה בפעם ראשונה, היה באפשרותי לבחון את פני השטח שעל פניו היה עלי להתקדם, וכמו כן בדקתי את המפה בדיקה יסודית תוך השוואה עם השטח. גיא צר ועמוק הפריד בינינו לבין הרמה וכמוהו כמוה היו מכוסים בעצים ובשיחים צפופים.

תרשים 20. — ההתקפה נגד מעבר־אויטוז.

שלחתי סמל עם כמה אנשים וחולית טלפון לאכן את עמדות האויב, ותוך 15 דקות קבלנו דו״ח שהעמדה החזקה שעל הרמה נעזבה ע״י האויב. מיד עם קבלת ידיעה זו קידמתי את שתי הפלוגות בשורה עורפית לאורך חוטי הטלפון. השתלטתי על העמדה שנעזבה והכינותי אותה להגנה היקפית. היה עלי לזכור שכוחות האויב שהיו עלולים לבוא מכל כיוון שהוא, יתכן וינסו לכבוש בחזרה את ביצורי השדה הבנויים־היטב.

בהתיצבי לפני המיור שפרסר, לא חלפו עדיין 30 דקה מאז הוטלה עלי המשימה.

לפני הצהרים התרכזה הפעילות בסיורים באזור המיוער, וכמעט ללא־דרכים, שהשתרע לעבר הדרום (לעמק אוי־טוז) והמזרח. שני שבויים הובאו אלינו במשך הזמן הזה, והוחלפנו בצהרים ע״י רגלים של „הונבד" הונגריים *). לפי פקודת הגדוד, נעה פלוגתי, אשר הוגברה ע״י פלוגה „ג" דרך היער — ולצפון בכיוון הרכס, שנמצא במרחק 400־500 מטר דרומית־

---

*) בקיסרות האוסטרו־הונגרית התקיימו, בעצם, שלושה צבאות: המשותף של הקסרות כולה, וכן שני צבאות נפרדים בצדו, אחד לאוסטריה בלבד („לנדואר", שמובנו כאן היה שונה מזה שבגרמניה, או בשויצריה), והאחר — להונגריה בלבד („הונבד").

מזרחית לאונגוריאנה. נקטנו באותם אמצעי הזהירות כמו קודם (כיתת גששים וחולית טלפון). בהגיענו התבססנו במקום תוך אבטחה היקפית, כי לא היה לנו כל מגע ישיר עם כוחותינו לא באגף מזה ולא באגף מזה, ורציתי למנוע הפתעות בלתי נעימות. האינפורמציה שקיבלנו על האויב אמרה, שהוא מחזיק בעמדות חזקות מאוד ברכס העיקרי בערך חצי מיל מזרחית וצפונית־מזרחית לאונגוריאנה. אמרנו להתקיף את העמדות האלו לאחר הכשרה ארטילרית קצרה שתחל בשעה 15.00, ולהדוף את האויב מעבר לפיתול שבדרך הרכס, שהיה במרחק קילומטר וחצי בערך מזרחית לאונגוריאנה. מתפקידו של רגימנט־הרזרב הבנרי ה־18 היה להתקיף לאורך קו הרכס, כשגדוד הרגלים ההררי הוירטמברגי מתקדם במקצת דרומית ממנו. על היחידה שלי הוטל ללכת בראש ההתקפה.

בשעה שהפלוגות סעדו ונחו בגאיות העמוקים שממערב למקום, שלחתי מספר כיתות גששים, כל אחת מהן מצוידת בכבל־טלפון, לעבר העמדות שאמרנו להתקיפן אחר־הצהרים. הסמל־הטכני פִּיפֶר, עם עוד שני אנשים, יצאו כחולית הסיור הדרומית ביותר, כשמשימתם היא לגלות את מקומם ועצמתם של חילות־המצב האויבים לאורך הרכס, החל מהפיתול בדרך־הרכס ולעבר הדרום.

לפי אופי ביצורי האויב שברמה הסקתי, שבגלל חוסר־זמן לא היה בודאי סיפק בידו להקים מערכת־הגנה מגובשת ומתואמת־היטב על המדרונות שממזרח לרמה. נראה היה כמתקבל על הדעת, שרק העמדות על הפסגות ובעומק היו משוכללות, ואילו העמדות שעל המדרונות היו חלשות ובלתי מחוברות בינן לבין עצמן. עמדות אחרונות אלו היוו את נקודת־התורפה במערכת ההגנה של האויב והן איפשרו הצלחה מהירה ושכר לפעלם של גייסות בעלי־יזמה.

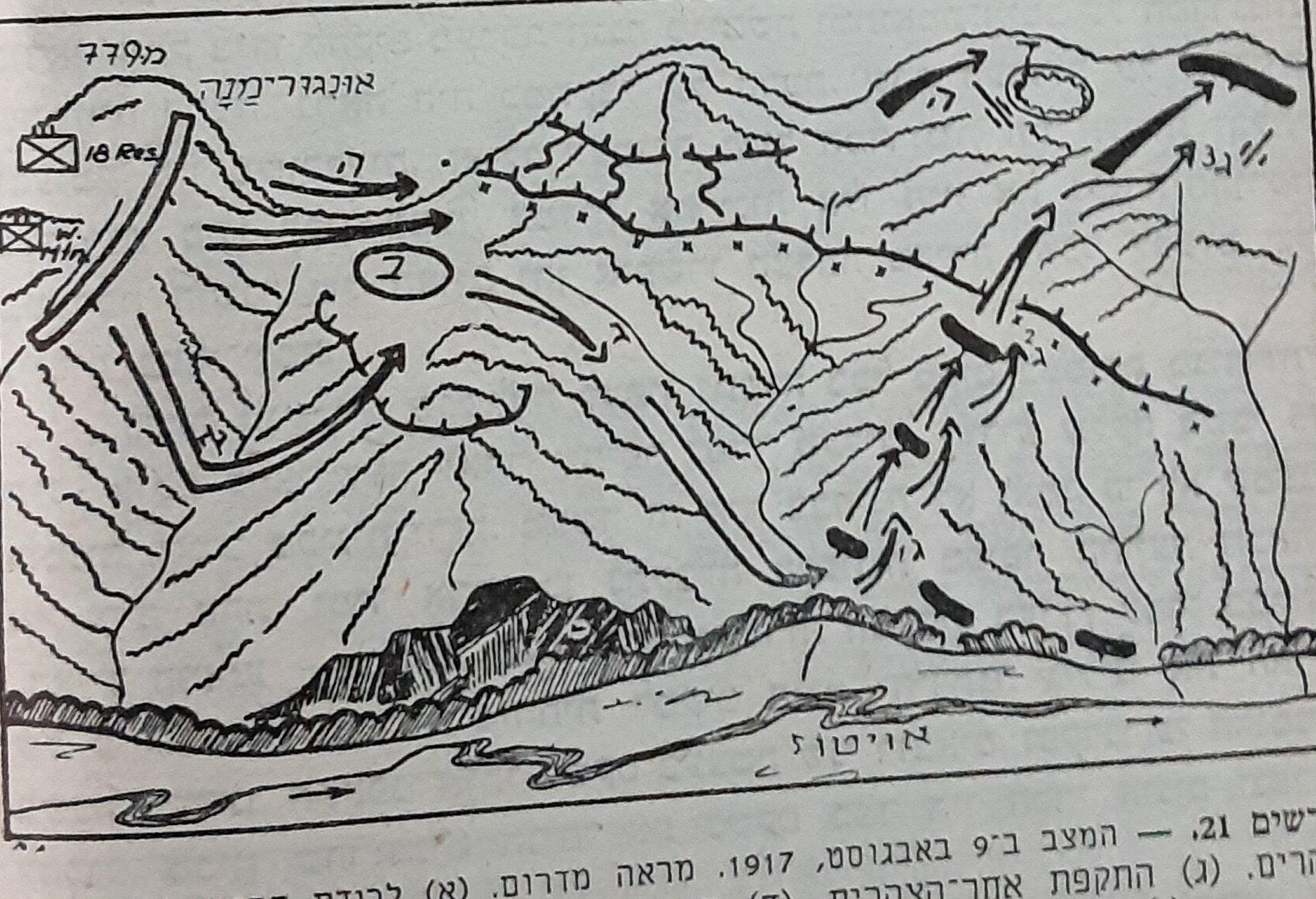
כיתת הגששים שנשלחה לצפון נתקלה בכל מקום בעמדות מגודרות־תיל; אולם כחצי־שעה לאחר שפיפר נפרד מעלינו, הודיע שלקח בשבי 75 רומנים וחמש מכונות־יריה. מעשה זה היה בבחינת לא יֵאמן, כי לא שמענו אף יריה אחת. ומיד אחרי כן נתקבלה טלפונית מפיפר הידיעה הבאה: „האויב הופתע — בשעה שנה, ללא משמרות־הבטחה, בערוץ עמוק במרחק של כ־600 מטר צפונית־מזרחית למקום חנית יחידתנו. גילינו את האויב בשעה שירדנו, התקפנו אותו בשקט בעצמת שני רובאים, ופקדנו על הרומנים להכנע. מכיון שהרומנים הניחו את נשקם בצד היו חסרי אונים ונאלצו להכנע".

הודעתי למַיוֹר שפרסר על הצעתו של פיפר. הצעתי לו שאצא עם

יחידותי ואפרוץ דרך העמדות הבלתי מושלמות במדרון הצפוני בעת ובעונה אחת עם התחלתה של התקפת־החזית על הרכס. במקרה שהתקפה זו היתה מצליחה, אפשר היה לנצל את הישגי ההצלחה ולהשתלט על הרכס ליד פיתול־הדרך. ע״י כך היינו תופסים עמדות בעורף העמדה החזקה של האויב מזרחית לאונגוריאנה ומאלצים אותו לפנות את מערכת ההגנה שלו. מַיור שפרסר העביר את הצעתי הלאה, למטה הבריגדה, וזמן קצר אחרי כן קיבלתי פקודה לבצע את ההתקפה המוצעת נגד העמדות שבמדרון, עם הפלוגות ב׳ וג׳. לדאבוני לא קיבלתי כל מק״בים.

לא עבר זמן רב והיחידה צעדה בשקט לאורך קו הטלפון של פיפר, כשחוליתו משמשת כחולית־אבטחה קדמית. הוא לא הצליח לגלות כוחות אויב נוספים. ירדנו לעבר העמק ועברנו דרך יער עבות של עצים נשירים, ובין שיחים צפופים. המדרון היה תלול ונאלצתי ללכת בעקבות פיפר, שהוליך אותנו לעמק אויטוז הנמוך יותר ב־350 מטר.

השגתי את פיפר ואנשיו, כשהיינו במרחק של כ־100 מטר בעמק האויטוז, ופקדתי עליו לטפס לעבר בליטת הרכס בכיוון הצפוני־מזרחי. לויטננט האוזר, רצים אחדים ואני, הלכנו בעקבותיו בראש הגוף העיקרי. נתברר לנו במהרה שדבר־מה אינו כשורה, ואני מיהרתי קדימה. בחלק

תרשים 21. — המצב ב־9 באבגוסט, 1917. מראה מדרום. (א) לכידת הרמה. (ב) חניית־צהרים. (ג) התקפת אחר־הצהרים. (ד) עמדת הערב. (ה) התקפת־נגד של האויב. (ו) התקפתם של החי״ר הבווָרי ה־18 וגדוד ההרים הוירטמברגי.

פחות צפוף של היער הצביע פיפר על מספר זקיפים רומניים, במרחק של 200 מטר בערך, שמאחריהם נראו גם עמדות הרומנים. האויב כיון את תשומת־לבו לשטח הפתוח שמשני צדי דרך־העמק. הנחנום שלוים, וטיפסנו במעלה שביל צר המוביל דרך המדרון המערבי התלול, מכוסה יערות עבותים בכיוון הבליטה. היה ברור למדי שניתקל בעמדות של הרומנים, ע"כ פקדתי על קבוצת האבטחה לתפוס מחסה משנבוא במגע עם האויב, ולהבטיח את התקדמות היחידה. על קבוצת האבטחה נאסר לפתוח באש, אלא אם נותקף ע"י האויב.

בדעתי היה להטעות את הרומנים ולהניח להם להאמין שהם נפגשו בפלגת סיור — וע"י כך להרויח זמן, כדי להשלים את העליה ולהיערך להתקפה. באחזי באמצעי זהירות אלה קיויתי להפתיע את הרומנים.

150 מטר מעל לתחתית העמק הומטרה אש על קבוצת האבטחה מאחת העמדות במעלה המדרון. בהתאם לפקודה תפסה הקבוצה מחסה מבלי להשיב אש. מיד ערכתי את היחידה להתקפה, כשפלוגה ג' מימין, ופלוגה ב' משמאל. צפיפות השיחים איפשרה לנו לסיים את ההכנות מבלי שהאויב ירגיש בכך. פקודת ההתקפה שלי היתה:

„פלוגה ב' תתקוף משני צידי המשעול הצר. ההתקפה היא תחבולה, ומטרתה להטעות את האויב ולרתקו ע"י אש רובים ורימוני־יד. כיוון ההתקפה הוא במעלה הצד המערבי של המדרון. בעת ובעונה אחת תאגף פלוגה ג' את עמדות האויב שמימין; אני אהיה עם פלוגה ג'".

פלגות־סיור רומניות אחדות חדרו לתוך שטח־הכינוס שלנו, ואילצו אותנו לפעול לפני שהשלמנו את הכנותינו. הן נהדפו ומיד פקדתי על פלוגה ב' להתקיף. הפלוגה נתקלה בעמדה תפושה, כ־50 מטר במעלה המדרון. בשעה שהתחולל שם קרב האש ורימוני־היד, טיפסנו, פלוגה ג' ואני, כ־100 מטר בכיוון למזרח, עברנו בשיחים עבותים והגענו לאגף האויב בלי להיתקל בהתנגדות. האויב היה בעצמת מחלקה, ותשומת לבו היתה מוסבת לקו־אש החזית. ההתקפה שלנו אילצה אותו לפנות את העמדה ולסגת במעלה המדרון. לא יכולנו לרדוף אחריו בגלל השטח המיוער בצפיפות, הראות המוגבלת, והעובדה, שהתקדמות נוספת עלולה לדביא אותנו לתוך שדה־האש של פלוגה ב'. על כן עצרתי את פלוגה ג'.

פלוגה ב' הוסיפה להתקדם בעקבות האויב הנסוג, תוך חזרה על הטקטיקה הקודמת בכל מקום שנתקלה בהתנגדות מוגברת. כך עשתה גם פלוגה ג', ובידי האויב כמעט ולא היתה שהות לעצור ולהפנות עצמו כלפי החזית, בטרם הוצמד אל הקרקע באש הרובים ורימוני־היד של פלוגה ב'.

מטחי־אש מחודשים אלה היו משמשים אות לפלוגה ג׳ להתחיל בלפיתת איגוף נוספת מצד ימין. קרב מסוג זה, תחת שמש־אבגוסט הלוהטת הצריך מאמצים כבירים מצד החיילים, אשר נאלצו להיאבק בתרמילים הכבדים על הגב ובמדרון התלול גם יחד. מספר אנשים כשלו מאפיסת כוחות.

גירשנו את האויב מחמש עמדות בזו אחר זו, שכל אחת מהן חזקה מקודמתה, עד אשר לויטננט האוזר ואני, עם 10 או 12 איש, נשארנו היחידים ברדיפה אחר האויב. האש הבלתי פוסקת, הצעקות ורימוני־היד שנזרקו הצדה לכיוון אחד, אילצו את האויב להתמיד במנוסתו, הלוך ונסוג בין השיחים. כך הצלחנו להדפו דרך עמדה משוכללת, שנראתה כרציפה ומובטחת ע״י מכשולים, ומנענו בעדו מלהעצר ולהערך להתנגדות.

החורשות מעבר לעמדה היו פחות עבותות, והעליה גם היא נהיתה פחות תלולה. הגענו לקרחת שגבלה מימין במדרונים מגודלי עשבים גבוהים. על פני המדרונים ראינו שתי פלוגות אויב נסוגות בכיוון צפוני־מזרחי, לעבר בליטת הרכס. במרחק־מה מימין נעה לעורף סוללת־הרים רומנית, עם בהמות המשא שלה, בהשתדלם להגיע למקום מבטחים בהקדם. פתחנו באש מהירה מתוך סבך השיחים על האויב הנסוג, אשר למזלנו לא ידע לאמוד את מספרנו. משנעלם האויב בחורשות הקרובות ובקיפולי הקרקע, פקדתי על לויטננט האוזר להמשיך ברדיפה עם כל האנשים שהיו מצויים לרשותו.

כשעזבו חיילי־ההרים שלנו את קצה היער, פתחה סוללת־הרים רומנית בירית פגזי פְּרָט מהחזית שמעבר שמאל, מהפינה הצפונית־מערבית של הקרחת ממרחק של ארבע—חמש־מאות מטר. מצאנו מחסה מאחורי עצים גבוהים. זמן קצר אח״כ באו ראשוני פלוגות ב׳ וג׳, כשהם נושמים בכבדות ומטפסים במעלה המדרון; הפניתי אותם ימינה לתוך שקערורית אשר נתנה מחסה.

היינו במרחק של כ־800־900 מטר בלבד ממגמת התקפתנו, קו־הרכס שליד פיתולי הדרך. הנסיגה המהירה של האויב, חייבה המשך של ההתקפה, מבלי להתחשב במצב הגייסות. מזה זמן מה היו מגיעים קולות של קרב עז. נראה היה שהתקפתם של הבנרים ושל יתר יחידות־המשנה של הגדוד הוירטמברגי ההררי, התקדמה והלכה.

התקדמות נוספת לקראת הרכס נחסמה לפנינו באש רובים ומק״בים. אפילו רגעים מעטים אלה של הפוגה נתנו למפקדי־האויב את ההזדמנות להשתלט על גייסותיהם ולהקים קו (חזית) חדש.

אפשרויות פעולתי היו מוגבלות משום שבשתי הפלוגות לא היה אפילו מק״ב אחד. אך בנצלנו היטב את הקיפולים הקטנים ביותר של

הקרקע, הצלחנו להתקרב יותר ויותר לקו הרכס ואל האויב, אשר ידע להחשיב כראוי את עמדתו. כל מי שגילה את עצמו, משך עליו מטר של אש רובים ומק"בים. כך נפצע בבטנו הסמל־הטכנאי ביטלר, שעה שהיה צופה בסמוך אלי.

דמדומי הערב החלו מסייעים להתקדמותנו. זמן קצר לפני רדת החשכה השתלטה קבוצת רומל על הפסגות, מערבית לאותה עמדת־הרכס הרומנית, אשר גרמה לנו עד כה קשיים כה מרובים: יחידות־משנה של היחידות החלו מתחפרות באוכף קטן, הרחוק כ־70 מטר מלועי הרובים הרומניים, אך נסתר מאישם. חפרות אלו פנו מזרחה. אנשים אחרים תפשו את החורש הסמוך, שממערב, מקום שהאויב נמצא מצפון וממערב לו.

מובן, הרומנים ניסו להבריח אותנו מהפסגה בהתקפות־נגד; אבל אש הרובים הֶעָרה אילצה את המתקיפים לחזור לעמדות־המוצא שלהם. מאחר שנעצנו טריז שחצה את דרך־הרכס, נותק המגע בין הרומנים שבעמדות אשר ממזרח לנו ובין אלה שממערב לנו. קו הטלפון אל מטה־הגדוד, אשר הונח במשך ההתקדמות והקרב במאמץ כוח גדול, נותק — ואני נאלצתי להשתמש באותות־זיקוקין כדי להודיע לגדוד על הגיענו למטרה.

קבעתי בחושך את עריכת כוחותי; והיחידה התחפרה תוך הבטחה הקפית: כי היה עלינו להיות מוכנים להתקפות־נגד מכל הצדדים. שמרתי מחלקה לרשותי, ביער האלונים הסמוך למוצב־הפיקוד שלי. בכל מקום שהמצב הרשה, שלחנו קדימה מוצבי־חיץ קרביים.

כל קשר לא היה לנו עם הגדוד. כנראה שההתקפה החזיתית אחר

תרשים 22. — התקפת־ערב ב־9 באבגוסט, 1917. מראה מדרום.

הצהרים לא השיגה את התוצאות המקוות כי בין הפסגה החולשת (הינו, במרחק כחצי־ק"מ ממזרח לה) ובין האונגוריאנה הוסיפו להתחולל קרבות עזים. כלומר היינו במרחק של כקילומטר מאחורי קוי האויב.

הכתבתי את פקודות־הקרב ללויטננט האוזר באהל־סיור, לאור פנס כיס. אי אפשר היה לגלות אור מבלי למשוך מיד אש. בינתים ביצעו חיילי־ההרים פעולה נועזת מאוד. טוראי ראשון שומכר (פלוגה ב') וחברו נשאו את הסמל־הטכנאי ביטלר, הפצוע קשה, למקום־מחסה, בחצי הדרך לעמק האוניטוז (400 מטר נמוך יותר, לפי גובה פני־הים). משם נשאו אותו בלילה לסוסמזו, לרופא אשר ניתח אותו במקום וע"י כך הציל את חייו. בהתחשב בחשכת הליל, בקשיי השטח ואורך הדרך (כ־14 ק"מ, בקו „תעופת־צפור") — הרי היה בזה משום הישג כביר.

בטרם סיימתי את הדו"ח שלי, הוקלה עלי דאגתי בדבר המצב שיתהוה למחרת, ב־10 באבגוסט, עם עלות השחר — מכיון שפלגת־הסיור שנשלחה מערבה באה במגע עם אנשים מרגימנט־הרזרב הרגלי הבנרי מס' 18, וזה האחרון, בסיוע ארטילרי, התקיף בשעות אחר הצהרים התקפה־חזיתית ביחד עם יחידות־משנה הנותרות של הגדוד ההררי הוירטמברגי — אם כי לא הצליחו להתקדם הרבה למול־האויב, אשר הגן על עמדותיו בעקשנות רבה. אולם בינתים, ע"י שאון הקרב — ואח"כ באמצעות אותות אור, נתברר גם לידידים וגם לאויבים, דבר הצלחתה של ההתקפה שבוצעה בידי קבוצת רומל.

עתה, בכדי להימנע מניתוק, פינו הרומנים בחסות החשכה את העמדות שבין האונגוריאנה והפסגה החולשת שהיתה מעוזם הטופוגרפי — ונסוגו צפונה־מזרחה, אל עבר המדרגות המובילים למטה, לעמק הסלניק.

לפני חצות נשלח בידי רץ דו"ח־הקרב למטה הגדוד, שנמצא על האונגוריאנה. באותו זמן, נתתי הוראה להניח קו־טלפון חדש. הליל היה קר — ולי היה כה קר בבגדי הספוגים זיעה, עד שקמתי בשעה 02.00 והתהלכתי אילך ואילך כדי לחמם את עצמי.

נגשתי עם לויטננט האוזר לקו־החזית וסיירתי את עמדת האויב אשר נמצאה מולנו, מזרחה, על פסגת־יער קטנה (שנקראה בפינו: „יער־האלונים"), במרחק של כ־80 מטר בערך. מכיון שאסרתי על ידיות ללא צורך, מחמת קשיים באספקת־התחמושת — היה האויב בלתי זהיר עד מאוד. זקיפיו התהלכו במוצביהם, כאילו היה הדבר בימי שלום מובהקים, והם התבלטו מאוד בקו האופק המזרחי, אשר האיר והלך. קל היה לירות בהם — אך רציתי לדחות זאת לאח"כ. עם האיר היום הצלחנו לקבוע

שהרומנים החזיקו בקו עמדות רצוף מזרחה לנו, אשר החל בפֶּטְרִי והשתרע דרך היערות בכיון צפונה.

מסקנותי:

התקפת האש של התותחנים הרומנים בלילה אור ל־9 באבגוסט בשטח בו חנתה קבוצת רומל (שנמצאה בעתודה), גרמה למספר נפגעים. אילו היו הגייסות מתחפרים — היה מספר האבידות קטן יותר.

בתשעה באבגוסט נערך סיור־קרב ע״י כיתות גששים, אשר מאחוריהם הונח קו טלפון — הדבר הצליח מאוד בהרים המיוערים. יכולתי לקרוא לכיתות הגששים בכל זמן במשך ההתקדמות, לקבל ידיעות תוך רגעים מספר, לתת פקודות חדשות, או להחזיר חלק מכיתות הגששים: או שיכולתי לנוע, לאורך קוי הטלפון של כיתת הגששים שהצליחה להתקדם מהר, ולהציב בעמדתם את הגוף העיקרי של קבוצתי. החלטנו להימנע משימוש במערכת־רצים, הגוזלת, בדרך כלל, זמן רב בהרים. תנאי מוקדם לכך הוא, כמובן, ציוד־טלפונים בשפע.

בהתקפה הקשה ביער, במעלה התלול, הוטעה האויב, אשר קבע את עמדתו במקום גבוה יותר, בדבר כיוון ההתקפה העיקרית שלנו, ע״י אש ערה ונפץ רימוני־היד — ונפתה לערוך את עתודותיו באורח בלתי נכון, והמבקע של פלוגה ג׳ נגד האגף והעורף שלו הביא אחרי זאת לידי הצלחה מהירה.

באותו אופן עצמו נתפסו חמש עמדות כאלו אחת אחרי השניה, למרות שלבסוף היה חיל־המצב של האויב בעצמת שתי פלוגות. ההתקפות באו בזו אחר זו בקצב כה מהיר עד שלא היה סיפק בידי האויב להתארגן ולשדד את מערך כוחותיו.

למרות שהאויב היה עדיף במספר ובחימוש, ולמרות שעמד לרשותו מספר רב של מקלעים ותותחי־הרים, הצליחה קבוצת רומל — בנצלה את קפלי־הקרקע הקטנים ביותר — לכבוש את רכסי הפסגות שנמצאו כקילומטר מאחורי חזית האויב ולהגן עליהם. וכך נאלץ האויב לפנות במשך הלילה את עמדותיו שמול רגימנט־הרזרב הרגלי ה־18 הבַּוָרי והגדוד הוירטמברגי ההררי.

אחרי התקפה מוצלחת, התחפרה קבוצת רומל מיד, תוך הבטחה היקפית. לולא ההתחפרות, היו סובלים אבידות רבות מאש האויב ומהתקפות־נגד שלו. אבידותינו היו — 2 הרוגים, 5 פצועים פצעים רציניים, ו־10 פצועים קל.

3. התקפת ה־10 באבגוסט, 1917

קרוב לשעה 06.00, ב־10 באבגוסט, הוקם קשר טלפוני אל הגדוד. מקצין המנהלה נודע לי שהמיור שפרסר קיבל את דו״ח הקרב שלי וצעד לקראת הבליטה עם כל יחידות־המשנה שלו.

קרוב ל־07.00 הופיע המיור שפרסר עם יתר הפלוגות של הגדוד הוירטמברגי ההררי והוא הילל מאוד את הצלחתה המכרעת של קבוצת רומל ב־9 באבגוסט.

למדתי להכיר את המצב שממזרח לחזית היחידה. הזקיפים הרומניים התנהגו שם ללא כל זהירות, אפילו לאור היום המלא. כמה יחידות מחיל־המצב הרומני התחממו שם בשמש ליד העמדות שחפרו במשך הלילה, בין

תרשים 23. — המצב ב־10 באבגוסט, 1917.

גבעת פטרי ליער־האלונים. אצלנו היו פני הדברים שונים לגמרי. הן הזקיפים והן ״חיל־המצב״ של קבוצת רומל היו מוסתרים היטב, וקיבלו הוראות קפדניות לא לגלות את עצמם בשום מקום, ולירות רק במקרה של התקפות־אויב.

עמדות האויב השתרעו מהמדרונות המערביים הקרחים של הפטרי, (נ. ג. 693) לאורך הרכס המתרומם לעבר חורשת האלונים. על גבי הרכס

היו קבוצות שיחים מעטות בלבד. יער האלונים נראה כמבוצר ביותר. הוא חלש על השטח — דרומית, מערבית וצפונית. צפונה ליער נמשכה מערכת עמדות האויב בכיוון לעמק, דרך הצמחיה לקראת הערוץ העמוק של הסלניק. העמדות הכילו „קנים" בודדים ומעוזים גדולים יותר שכולם היו מסתייעים אהדדי, ואשר שלטו על המדרון הקרח שלפניהם.

בהתאם לפקודות ממטה הבריגדה שנתקבלו זמן קצר אחרי 07.00 היה על הגדוד ההררי להמשיך בהתקפה ולתפוס את פיתול־הדרך כ־400 מטר מערבית לגבעה 674. שוב היה צורך להדוף את האויב מעמדותיו. היה צורך לבצע התקפה זו בלי סיוע ארטילרי כי תותחינו לא הספיקו להתקדם. מיור שפרסר הטיל עלי להכין ולהוציא לפועל תמרון זה, והעמיד לרשותי את הפלוגות ההרריות א׳, ג׳ ו־ו׳, וכן את פלוגות המק״ב ב׳ ו־ג׳. על־ידי כך הופקדתי על כוח בעל ממדי־ממש.

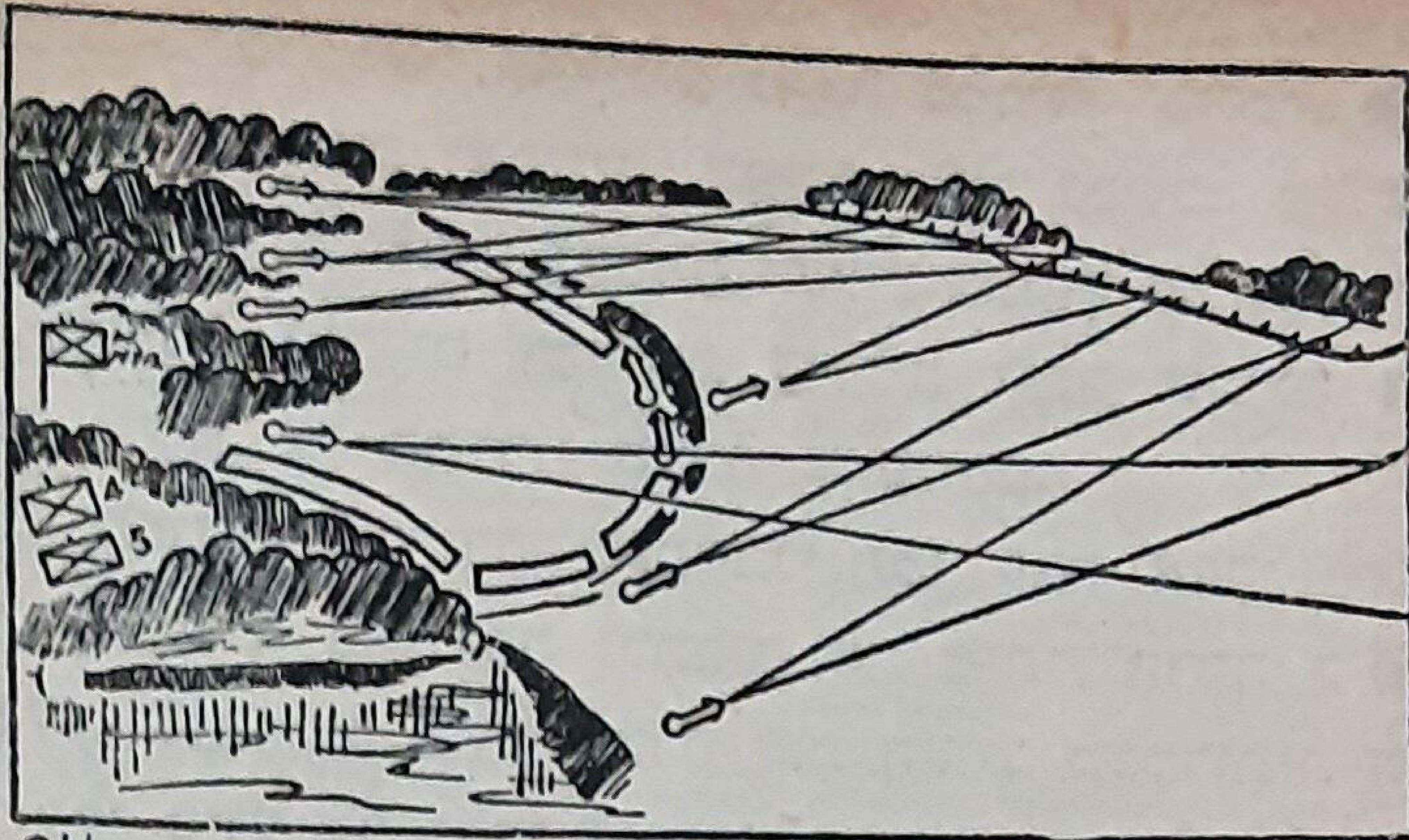
תכנית ההתקפה שלי היתה: להלום לפתע באויב השליו באש מק״בים סמוך לשעת הצהרים; להכריח את חילות־המצב של האויב, החונים באזור, 400 מטר דרומית ליער־האלונים, ו־300 מטר — צפונית לו, לתפוס מחסה, לרתקם — ובאותו זמן לפרוץ את קויהם באזור יער־האלונים עם חלק מיחידתי, להדוף את האויב אחורה סמוך לקצות השמאל והימין של יער־האלונים ולחסמו. עם גמר מבצעים אלה התכונתי לקחת את הכוח העיקרי שלי ובתנופה אחת לפרוץ ולפלס את דרכי תוך כדי קרב אל גבעה 674...

ההכנות היו מיגעות והצריכו זמן רב. במשך לפני הצהרים, הסתרתי בעצמי 10 מק״בים, בהעבירי אותם לעמדותיהם בדרך עקיפין ארוכה, בכדי למנוע תצפית־אויב. אחדים הוצבו על הרכס המיוער של הגבעות, קרוב מאוד מאחורי קוינו הקדמיים, והיתר הוצבו בערוצים וקפלי הקרקע של המדרון הדרומי. הקציתי מטרות לכל מק״ב, ותיכנתי את תכניות־האש שיש לנהוג לפיהן לפני ההתקפה ואחריה. קבעתי את פתיחת האש ל־1200; ואת המחלקה הקרובה ביותר לרכס — כמחלקת האש.

שאר היחידות של קבוצת־רומל סיימו את הכנותיהן ב־1100 לערך. בחרתי בקצה הדרומי של יער־האלונים כמקום הפריצה. השקע, כ־80 מטר דרומית־מערבית ליער האלונים, נתמלא בשקט ע״י גייסות־הסתערות, כלומר פלוגות ג׳, א׳ ו־ו׳, ופלוגת מק״בים. הוצאתי פקודות והוראות לצות־ההסתערות ולכוחות מפלוגה ג׳ אשר עליהם היה לבצע את פעולת ההטעיה, ולכוח־ההלם העיקרי.

10 דקות לפני ההתקפה הגיע דואר — וחולק בזריזות.

ב־12.00 בדיוק נתתי את האות הקבוע־מראש למתן אש למחלקת

תרשים 24. — תכנית־אש להתקפה ב־10 באבגוסט 1917. מראה מדרום.

המק"בים. מספר שניות אחרי כן היו כל עשרת המק"בים בפעולה. מחסה היה בשפע בתוך החורשה. בכדי להטעות את האויב, ולגרום לפעילות ולהשקעת־כוחות פזיזה מצדו, צרחה המחלקה שבאגף־השמאלי של פלוגה ג׳ בקולי קולות, בד בבד עם פתיחת אש המק"בים, והטילה מספר גדול של רימוני־יד לפינה הצפונית־מערבית של חורשת־האלונים. כל זה נעשה מתוך מחסה, כדי להמעיט ככל האפשר באבידות. הרומנים לא בוששו להחזיר אש מצדם.

צות־ההסתערות של פלוגה ג׳ עבר את מאה המטרים — כמעט עד לפינה הדרום־מערבית של היער — תוך המולה מחרישת־אזנים; הוא הוסתר חלקית ע"י העשן אשר עלה כתוצאה מהתפוצצות רימוני־יד רבים. פלגות מק"בים הנחיתו על האויב מנת אש הגונה, ואני פקדתי עליהן להעתיק את האש לימין ולשמאל ולהשאיר שביל צר חפשי מאש בשביל צות־ההסתערות אשר התקדם בחשאי תוך החלטה נחושה לסיים את תפקידו כהלכה. אנשי המטה שלי ואני הלכנו בעקבות צו־ההסתערות מקרוב, ויתר אנשי פלוגה ג׳ עם מחלקת מק"בים הלכו סמוך לנו מאחורינו — כשמכל הכיוונים נשמעו התפוצצויות ויריות לרוב.

בערך שתי דקות עברו מאז פתחנו באש — ועשרת המק"בים שלנו המשיכו להלום בחזקה, ורעש הקרב הבלתי־מרוסן הרעים משמאל הדרך.

צות־ההסתערות פילס לו דרך לתוך יער־האלונים, ונוכח שהיה צורך לבער את האויב מחפרותיו — פעולה שבוצעה במהירות ע"י חיל־הרגלים ההררי שלנו. כל אימת שלא היו יכולים להוסיף ולהתקדם בתוך החפרות — היו עוזבים את מחסותיהם אלה להתקדמות, והיו מבצעים תנועת־לפיתה ואיגוף כללי על מעוז ההתנגדות המקומי. תנועות עקיפה מקומיות אלו קיבלו סיוע מצוין ממחלקות המק"ב שהוצבו בחורשות בין העצים ואשר

היו מצמידות את האויב לקרקע בשעה שצותות־ההסתערות שלנו תימרנו. אחד הרצים שלי הרג רומני, שכיון אלי את רובהו ממרחק של 15 מטר בערך.

אך הספקנו להשתלט על עמדות האויב שביער־האלונים — נתקלנו בהתקפת־נגד חזקה, מצד צפון־מזרח. אף אחד מן המק"בים שלנו לא הוצב עדיין וקפולי הקרקע מנעו בעד המק"בים האחוריים מלאסור קרב על אויב חדש זה. האויב הגיע במהרה למרחק של מטחוי רימוני־יד, והחל קרב קשה של רימוני־יד ואש־רובים, בו הפעילו אנשי המטה את נשקם ממש כאנשים אשר בקו.

למרות שהאויב עלה עלינו במספר, החזקנו מעמד, וכניסתה של מחלקת המק"ב לקרב שינתה את המצב לטובתנו, דבר שאיפשר לי לחזור למלאכתי — מלאכת הפיקוד על הקבוצה.

יחידות־משנה מפלוגה ג' ומחלקת מק"ב הבטיחו את קטע היער שברשותנו לעבר צפון ודרום. הטלתי על יתר הכוחות שלי (פלוגות א' ו־ו',

תרשים 25. — הר קושנה. מראה ממערב.

וחלקי שתי פלוגות מק"ב שנשתחררו ועמדו שוב לרשותי, עקב הפריצה המוצלחת שלנו), את המשימה לפרוץ לאורך הרכס, בכיוון הגבעה 674 (2223 רגל). בשעה שמספר מק"בים ריתקו את האויב בעמדותיו בשני צדי יער־האלונים, חסמו יחידות אחרות את „דפנות" הפרצה בעמדה האויבת — וע"י כך איפשרו לכוח העיקרי לכבוש בסערה את הרכס מבלי להתחשב באש העזה שניתכה מכל הצדדים. מטרתנו היחידה היתה גבעה 674 והתקדמנו בשדרה של פלוגות, עם פלוגה א' בראש.

חלוצי פלוגה א׳ הגיעו במהרה לתל קטן, במרחק של כ־400 מטר מערבית לגבעה 674, מבלי שנתקלו בכל התנגדות. הלכתי מיד אחריה, ותוך כדי חצותי שקע זעיר, נאלצתי להצמד לקרקע בגלל צרור אש מק״ב שבא מימין. הכדורים חפרו חורים קטנים בדשא, והערכנו שהמקור הוא במדרון כ־800 מטר דרומית לגבעה 675 — כלומר למעלה מ־1200 מטר מאתנו. היה לי מחסה לא־רע בקפל־קרקע קטן והתכונתי לזנק קדימה ברגע שתפסק האש; אולם לפתע נוריתי מאחור באמה, והדם קלח החוצה. בהסתכלי מסביבי גיליתי במרחק של כ־80 מטר מאחורינו, בינות לשיחים, פלגה של רומנים יורים עלי ועל כמה מאנשי מפלוגה א׳. בכדי להמלט משדה־האש המסוכן הזה עשיתי זינוק־זיגזגי אל התל שלפנינו, מקום בו נאלצו יחידות־משנה מפלוגה א׳ להתגונן כ־10 דקות, עד שאנשים שהלכו מאחרינו החלו מטפלים, בקרב גוף־אל־גוף, ברומנים שממערב.

הרחק יותר לעבר העורף, התפתחו ג״כ קרבות עזים. הרומנים התאוששו מהבהלה הראשונה שלהם וניסו לכבוש בחזרה את הקטעים שאבדו להם, ע״י התקפת־נגד בעזרת עתודות מקומיות. ידנו היתה על העליונה הודות לאומץ הלב היוצא מהכלל של הרובאים ההרריים, והמרץ של הקצינים.

הפלוגות א׳ ו־ו׳ כבשו את הגבעה 674 מבלי שנתקלו בהתנגדות נוספת. בינתים נחבשה זרועי ע״י ד״ר לנץ.

פקדתי אח״כ על פלגתי לתפוש את השטחים שכבשנו, ולהתארגן. הפקודה היתה: „פלוגה ו׳, מוגברת ע״י מחלקת מקב״ים של אלדינגר — תתמקם על גבעה 674. כל יחיד היחידות תעמודנה לרשותי בשקערורית הרחבה הנמצאת מקצת צפונית לדרך — כ־400 מטר מערבית לגבעה 674״.

למרות הכאב החזק והחולשה שתקפתני עקב איבוד־דם רב, לא מסרתי את הפיקוד על הקבוצה. למיור שפרסר נמסר טלפונית על הצלחתנו.

בערך בזמן זה נראתה שדרה ארוכה צועדת לקראתנו על קו הרכס, מכיוון הר קושנה. אירגנו את ההגנה ורשות־הדיבור ניתנה לאת החפירה. דרשתי באופן דחוף אש־תותחים על האויב המתקרב, אך לא יכלו למלא אחרי דרישה זו כי כל יחידות התותחים נמצאו אותה שעה במסען קדימה. האויב התקרב והלך ללא הפרעה.

קפטן גסלר הגיע, עם יתר הפלוגות של הגדוד הוירטמברגי ההררי, ואנו פיצלנו בינינו את הפיקוד. קבוצת רומל היתה מורכבת מעתה מפלוגות

ה׳ ו־ו׳, ומחלקת מק״בים של אלדינגר, כחיל המצב הקדמי שבקו הראשון — ופלוגות ב׳ וג׳ בצירוף פלוגת מק״בים מס׳ 3 כחיל־המצב שבקו־המשנה. לגסלר נמסרו הפלוגות א׳ ו־ד׳ וכן פלוגת המק״ב מס׳ 1. הפלגה שלו התחפרה כ־300 מטר מערבית לגבעה 674, מקצת דרומית לדרך הרכס.

בניגוד למה שציפינו, לא ערך חיל הרגלים הרומני, אשר התקרב מעבר נהר קוסנה, התקפת־נגד; הם הסתפקו בזה שמיששו אחר עמדותינו בפלגות־סיור חזקות, אשר נהדפו על נקלה. לאחר זאת תפסו הרומנים את הרכס, מול פלוגות ה׳ ו־ו׳. העמדה שלהם היתה במרחק של כ־800 מטר ואורכה היה כשני ק״מ. בתנאים אלה לא היה לנו כל צורך להגדיל את חיל־המצב שבקו הקדמי. לפלוגות ה׳ ו־ו׳ ביחד היתה חזית של כ־600 מטר, כשהאגף שלעבר הפתוח — הוטה אחורה. פלגת גסלר קיימה מגע עם פלוגה ו׳, ודאגה לאבטחת המדרון הדרומי, בעוד ששאר יחידות הפלגה שלי דאגו לאבטחת האגף הצפוני של פלוגה ה׳. כן הובטח כל אזור ההגנה ע״י מערכת מוצבי־חיץ בעומק ניכר.

הרומנים נסוגו מהקו שהשתרע מהמדרונות המערביים של גבעת פטרי ליער האלונים, לגדה המערבית של הסלניק. עם זאת מצאנו לבלתי אפשרי להקים מגע עם שכנינו מימין או משמאל. החלה אש עזה של הארטילריה הרומנית, אשר עד מהרה ניתקה את קוי־הטלפון שלנו, מנעה כל תנועה של רצים, וחרשה את הקרקע משני צדי דרך־הרכס, בין יער האלונים וגבעה 674. קוי־הטלפון עם פלוגות ה׳ ו־ו׳ תוקנו מדי פעם — משימה קשה ומסוכנת לחוליות־הקַוָנים. האש נמשכה כל אחר הצהרים בלי הפוגה או הקלה. למזלנו לא נפגעו הפלוגות הקדמיות ואזורי הרזרב באופן רציני. בשעות המאוחרות של אחה״צ הורגשה התערבותו של חיל־התותחנים האוסטרי. בין היתר אירע שפגז בן 30.5 ס״מ פגע בקרב קבוצת אנשים (התברר אח״כ, שזו היתה קבוצה של קצינים רומניים וצרפתיים) על פסגת הר קוסנה. למזלי, היו האבידות בפלגתי במשך ההתקפה, וההרעשה הארטילרית שבאה אחר־כך, מועטות עד מאוד. בעת ההפגזה, הכינותי את הדו״ח במוצב־הפיקוד שלי אשר הוקם במדרון התלול כ־400 מטר מערבית לגבעה 674. אש הארטילריה האויבת לא פסקה עד שהחשיך — ואז באה שיירת בהמות־המשא שלנו והביאה מנות־מזון ותחמושת.

עייפתי ונחלשתי מאיבוד דם; התחבושת המהודקת שעל זרועי והמעיל התלוי על כתפי הכבידו על כל תנועה. שקלתי, אם להעביר את הפיקוד לידי אחר, אולם המצב החמור בו נמצאה הקבוצה אילץ אותי להמשיך בינתיים בתפקיד.

גייסות נוספים נמסרו לפיקודו של מיור שפרסר. מוצב הפיקוד שלו היה ביער האלונים, כשני קילומטרים דרומית־מערבית לגבעה 674. שם חנו גם העתודות של קבוצת שפרסר (יחידות־משנה מרגימנט־הרזרב הרגלי הבנרי ה־18) ומוצבי התצפית של קציני־קשר ארטילריים.

מסקנותי:

„פלגת־רומל" נאלצה לבצע את התקפתה ב־10 באבגוסט 1917 נגד העמדות הרומניות החולשות והמבוצרות, בלי סיוע ארטילריה או מרגמות. לסיוע בהתקפה ניתנו רק מקלעים בינוניים. ההתקפה הצליחה, ולא עלתה באבידות רבות, בשל הסיבות הבאות: ראשית, הכינונו ריכוז כבד של אש מק"בים על אותה נקודה בעמדת האויב בה היה על צוות־ההסתערות של הפלוגה לפרוץ. ושנית הצלחנו להצמיד את האויב לקרקע באש מק"בים הן לפני ההסתערות ההתחלית והן לאחריה.

בעשירי באבגוסט לא חזרו הרומנים על המשגה של היום הקודם, כשהזניחו את העמדה שבמדרון. וב־10 באבגוסט היו סיכויים קלושים להצלחתה של פריצה לעמדות האויב שבמחצית־המעלה במדרון, מכיון שהשטח היה פתוח, והיה קל מאוד לחסום התקפה מעין זו ע"י אש מק"ב, מהגבעות המקיפות שבסביבה. היה צורך לטפל באויב רק לאורך הרכס עצמו.

סיור־אלים: תצפית על שטחי האויב הביאה לידי תוצאות מצויינות בליל 10 באבגוסט, ובשעות המוקדמות של הבוקר. מתקני האויב הקדמיים והתנהגות חילות־המצב הובחנו בדיוק. כיתות גששים לא נשלחו על ידינו בכדי שלא לעורר את חשדות האויב ואת סקרנותו לגבי הכנותינו להתקפה. ואילו טעותו הגדולה של האויב היתה, שלא סייר ולא צפה את השטח שלפני עמדותיו, וניתן לאמר כי התנהג בצורה מאוד בלתי זהירה ומאוד בלתי חיילית (הזקיפים היו גלויים). חילות המצב נמצאו מחוץ לעמדות הלחימה שלהם ועל כן הדהימה אותם התקפת־הפתע שלנו כרעם ביום בהיר.

לצוות־ההסתערות של פלוגה ג' היה „שביל" אל יער־האלונים, שהוכן ע"י מספר מק"בים. אלה כיסו את האויב ביער האלונים באש מעמדות שבמרחק של 200 מטר בערך מערבית למקום הפריצה. אח"כ העתיקו את האש לעבר ימין ושמאל בכדי לחפות על הכיתה המתקדמת של פלוגה ג' ולהבטיחה.

בשלבים הבאים של ההתקפה סייעו אותם מק"בים סיוע מצוין לחיסול

גזרות של עמדות עוינות ע״י מתן סיוע־צמוד, לפני צותות־ההסתערות המתקדמים שלנו.

ההטעיה כ־100 מטר שמאלית לנקודת־הפריצה, שבוצעה מתוך הסתר מושלם ע״י זריקת רימוני־יד וצריחות, צריכה היתה למשוך את אש־המגן של האויב שביער האלונים בכיוון מוטעה, ולגרום לו שיפעיל את עתודותיו לפני הזמן. מטרה זו הושגה במלואה, ועזרה לצות־ההסתערות להתקדם מבלי שנגרמו לו אבידות כל־שהן.

אכן, האויב ביצע מיד התקפת־נגד — שנערכה בכשרון — מצפון־מזרח, נגד הפרצה שלנו ביער האלונים; אבל כושר־הקרב העדיף של הרובאים־ההרריים שלנו הוכיח את עצמו גם בהגנה.

הרומנים החזיקו בקו הפסגות שמאחורי קו־העמדות הרצוף שלהם, הציבו בו את הרזרב שלהם, אולם כוחות אלה לא היו מוכנים להגיב על ההסתערות המפתיעה שלנו — ושטפנו אותם בעודם בחפרותיהם. בכל מקום שהאויב התגונן או ענה בהתקפת־נגד, הוא הוכרע חיש מהרה ע״י עצמתם היתרה של הגייסות ההרריים: כי חמש פלוגות התקדמו דרך הפרצה, כשבעקבותם פלגת גסלר וארבע פלוגות נוספות. והיתה, על כן, להתקפת־הפתע עצמת המחץ הנחוצה.

לאחר שכבשנו את המטרה — עברנו להגנה. פלוגות הקו הקדמי התחפרו והסוו את עצמם. האגפים הפתוחים בצפון ובדרום הובטחו ע״י מוצבי־חוץ קרביים מפלוגות הרזרב. לא היה כדאי לשלוח כיתות גששים למרחקים גדולים יותר, כי כוחות האויב שבעמדותיו העורפיות יותר יכלו בנקל לפגוע בהם או לשבותם. לעומת זאת בדקנו וחקרנו ביסודיות את שטחי האויב ממוצבי־תצפית. זמן קצר לאחר שגייסותינו הגיעו למקומם, הם פינו את הרכס בין יער־האלונים וגבעה 674. ומאוחר יותר התחפרו בקיפלי־הקרקע כשפניהם אל מול חזית האויב. האש הכבדה של הארטילריה האויבת, אחה״צ, גרמה לנזק קל בלבד.

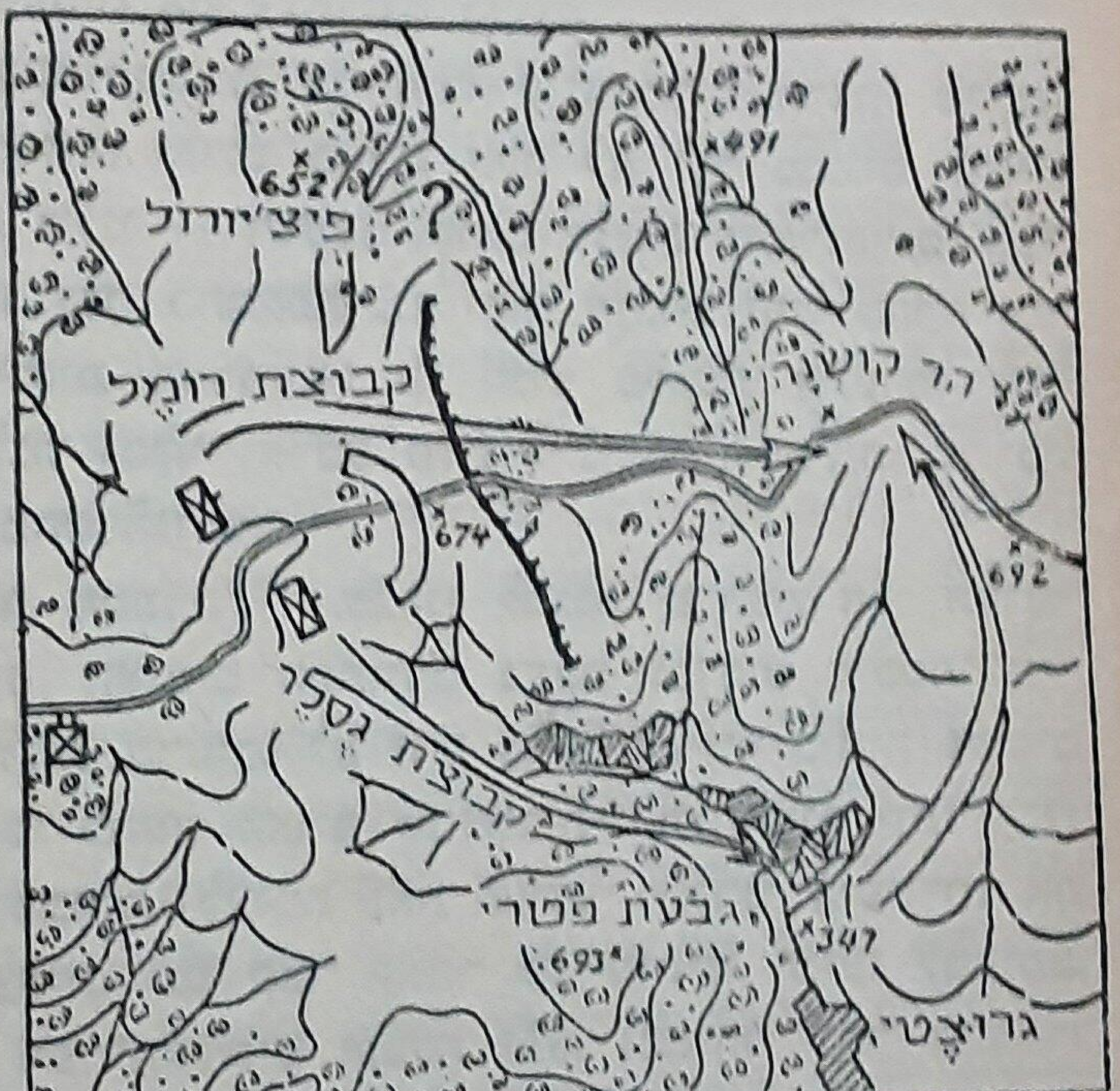
התקפת קבוצת־רומל לאורך הרכס אילצה את האויב לפנות אחר הצהרים את מערך עמדותיו שנפרץ, ולסגת לעמדות חדשות.

פיקוד האויב לא היה פעיל ביותר. הוא לא חרג ממסגרת הגנתית בלבד, ולא העיז לפתוח בהתקפת־נגד תקיפה — למרות שלרשותו עמדו עתודות לרוב וארטילריה חזקה, ולמרות שהשטח שבצפון — כזה שבדרום — התאים מאד להתקפת־נגד.

4. כיבוש הר קושנה, ב־11 באבגוסט 1917

החזית שקטה ואנו לא הוטרדנו עוד על ידי חוליות סיור רומניות.
ב־22.00 בערך הודיעני מיור שפרסר שהבריגדה פקדה על התקפה, בסיוע ארטילריה, על הר קושנה, למחרת ב־11.00. הוא ביקש הצעות.

לפי השטח נראתה לי התקפה ממערב ומצפון־מערב רבת סיכויים ביותר, כיון שכאן לא היה רכס ההר מיוער וכן היתה אפשרות נוחה לסיוע ארטילריה ומקלעים בינוניים. יתר על כן — הקפלים הרבים בשטח מצפון לדרך־הרכס נתנו דרכי־גישה טובות לגייסות התוקפים.

תרשים 26. — תכנית ההתקפה ל־11 באבגוסט 1917.

מיור שפרסר ביקשני, איפוא, להשאר אתו עוד יום אחד, על אף פצעי, ולקבל את הפיקוד על הקבוצה התוקפת ממערב ומצפון־מערב. פלוגות ההרים ב׳, ג׳, ד׳ ו־ז׳, פלוגה מק״בית ג׳ ופלוגה מק״בית א׳ של רגימנט החי״ר הרזרבי ה־11 — נמסרו לפיקודי. בה בשעה הוטל על קבוצת ההתקפה הדרומית, בפיקוד קפיטן גסלר (פלוגות ההרים א׳ ו־ד׳, פלוגת מק״בים א׳, הגדודים השני והשלישי של רגימנט החי״ר הרזרבי הבוורי ה־18), לתקוף את הר קושנה מדרום או דרום־מזרח, דרך הגבעות 347 ו־692. המשימה החדשה והקשה היתה קוסמת ביותר, ואני נשארתי במערכה.

ישנתי מעט מאוד במשך הלילה, עקב כאבי פצעי ועצבי המרופטים לאחר פעולות היום הקודם, נוסף לפעולה העתידה שהעסיקה אותי. לפני עלות השחר העירותי את לויטננט האוסר, ושנינו התקדמנו אל הפלוגות ה׳ ו־ו׳ אשר בקו הראשון, ולאור הבוקר העולה בחנו את צורת השטח והכינונו את תכניות ההתקפה.

עמדות האויב נמצאו משני צדי דרך־הרכס על הגבעה הסמוכה, במרחק 800 מטר ממזרח לעמדותינו הקדמיות. זקיפיו נחבאו מאחורי עצים או בין השיחים. מצפון לדרך איתרנו שורת רובאים צפופה בעמדות חפורות זה לא כבר. כוחות של חיל־המשמר התרכזו סמוך לחפרות. אף אחד מהצדדים לא הפר את דומית הבוקר בירִיות. עמדותינו היו חבויות יפה, וספק אם היה אפשר להבחין בהן מצד האויב.

דרכי ההתקרבות היו פחות נוחות משחשבתי. המורדות הגלויים, המכוסים עשב, שלפני קוי החזית שלנו ולדרומה, לא נתנו מחסה מאש אויבת. השטח המשתרע במרחק 600—800 מטר מצפון לדרך־הרכס נראה נוח יותר. קבוצות־שיחים גדולות וצפופות למדי היו פזורות במספר רב על פני מורדות הרכס המובילים לפיצ׳יורול (652), הנמצאת במרחק קילומטר וחצי צפונה לדרך־הרכס, באגף פלוגה ה׳. הר זה עצמו היה מכוסה עצים גדולים.

בחשיבות ובדיקנות נסתמנה עתה פסגת הר קושנה על האופק בקרני הזריחה. זהו היעד להתקפת ה־11 באבגוסט. האם נצליח? אנו מוכרחים להצליח! זרועי הפצועה נשכחה מלבי. עלי להוביל שש פלוגות נגד האויב! ניגשתי לעבודה הקשה והאחראית בבטחון ובמרץ מחודש.

תכניתי היתה להשתמש בפלוגות, שכבר נכנסו לעמדות, לשם הצמדת האויב משעה 08.00, להטעותו ולמנוע ממנו את האפשרות לסייר את הערוצים הנמצאים מצפון־מערב לעמדותיו. במשך הבוקר רציתי להעביר את הגוף העיקרי של כוחותי דרך קבוצות השיחים מדרום לפיצ׳יורול, למטחוי התקפה על האויב שמצפון לדרך־הרכס. לשם ביצועה של תנועה זו יש לנצל באופן מכסימלי את מחסה השיחים שבנמצא. רציתי לתקוף בשעה 11.00 בסיוע ארטילריה, בתקוה לפרוץ את העמדה ולהמשיך בתנופה אל הר קושנה. על היחידות הנמצאות בגבעה 674 לפתוח בהתקפה חזיתית בד בבד עם התקפתנו.

פלוגות ה׳ ו־ו׳ ומחלקת המק״בים של אלדינגר, נמסרו ללויטננט יונג, ולויטננט האוסר מסר לו את הוראותי בדבר תכניתי ותפקיד יחידתו בהתקפה על הר קושנה. השארתי את לויטננט האוסר עם יחידת יונג, לשם הבטחת הקשר עם קבוצת שפרטר ולשם תיאום הארטילריה.

ב־06.00 יצאתי צפונה, בין שיחים צפופים, בלוית ארבע הפלוגות

הנותרות. אותה שעה נמתח קו טלפוני אל קבוצת הקרב של יונג. לאחר 600 מטר לערך הפניתי את ראש השדרה מזרחה, והגענו אל הרכס שבין גבעה 674 ופיצ׳יורול, לאחר טיפוס במדרון קל. עצים בודדים וקבוצות־שיחים היו פזורים פה ושם על הרכס. מפעם לפעם עמדנו ובחנו את השטח, ואני הופתעתי למצוא שלאויב היו משמרות־קרביים לאורך כל הרכס. הרומנים שלחו, איפוא, משמרות קרביים אל לפני עמדותיהם החדשות. לא פלוגה ה׳, שמשמרות אלה נמצאו באגפה השמאלי, ולא חוליות־הסיור של פלוגות העתודה לא איתרו אותם.

בתנאים אלה לא היתה כמעט כל אפשרות של התקפת אפתעה על העמדה הראשית של הרומנים מצפון־מערב. אם אתקוף על המשמרות, יוזעק האויב בעמדה הראשית במזרחה של גבעה 674, והתקפתי לא תבוא כהפתעה; למעשה יפחתו מאוד סיכויי ההצלחה.

נעצרנו בהסתר מעיני האויב. לאחר בחינה יסודית של השטח מסביב החלטתי להתחכם למשמרות הקרביים אשר לפנינו. חזרנו על צעדינו, ולאחר שעברנו מרחק קצר לאחור, פנינו צפונה והגענו לאזור היער העבות, במורדו הצפוני־מערבי של הפיצ׳יורול ללא התקלות באויב. שוב פנינו מזרחה והתקדמנו בסבך השיחים של היער הגבוה, בכיוון למשמרות הקרביים הרומניים.

את האבטחה של יחידתי ערכתי עתה לעומק רב יותר. במרחק רב לפנינו גישש סרז׳נט מוכשר ביותר מפלוגה ג׳, ואני כיונתיו באמצעות תנועות־ידיים וקריאות־לחש. מפקד מחלקתו, לויטננט הומל, נשא על שכמו, לבקשתי, את משאו הכבד של הגשש. אני צעדתי כמה מטרים אחרי הסרז׳נט ואחרי עשרת האנשים הנותרים של המשמר הקדמי, שצעדו ברוָחים של עשרה צעדים ביניהם. ארבע הפלוגות צעדו בשורה עורפית אחת, במרחק 150 מטר מהמשמר הקדמי. מרחק זה נקבע כדי שברגע בו אתן אות למשמר הקדמי לעצור, תוכלנה הפלוגות להמשיך בדרכן בלי להשמיע שאון. מובן מאליו ששקט מוחלט שרר בכל היחידה, אשר השתרעה עתה לאורך של 800 מטר. כל חייל נזהר מאוד מלהקים רעש קל ביותר. הם ידעו שההצלחה תלויה במעברנו דרך משמרות האויב, בלי שהללו ירגישו בנו.

עצרנו או המשכנו דרכנו לפי סימנים. האזנו מספר דקות והצלחנו לאתר על ידי כך שני משמרות רומניים. הזקיפים פיטפטו, השתעלו ושרקו שעה שאנו התקדמנו שעל אחר שעל. הזקיפים ניצבו במרחק 100—150 מטר בין איש למשנהו, אך בגלל השיחים העבותים לא יכולנו לראותם. נכנסתי עם המשמר הקדמי של השדרה לתוך מרוָחים שבין שני זקיפי־האויב. נמצאנו

בקו אחד אתם ועצרנו את נשימתנו. האויב מימין ומשמאל לא חדל מדיבורו, בחשאי העברתי את ארבע הפלוגות בפרצה זו. בה בשעה הונח קו־טלפון לקבוצה הקרבית של יונג, שקישר אותנו גם למוצב הפיקוד של קבוצת שפרסר. האויב הסמוך לא השגיח בשום דבר.

כשאנו מתפתלים בסבך העבות הגענו למורד הצפוני־מזרחי של הפיצ׳יורול בעורף הזקיפים ועמדות־המשמר הרומניות, שהמשיכו לצפות לחזית המערב. בינתיים פתח יונג באש רובים ומקלעים מימין, בהתאם לתכניתנו.

ערוץ עמוק מאוד הפריד עדיין בינינו לבין העמדה הרומנית הראשית, ועלינו היה להתגבר על המכשולים ולהגיע אליה בלי להתגלות. בשעת הירידה חצינו שבילים אחדים, אך לאשרנו לא נתקלנו ברומנים. אש כבדה של הארטילריה הרומנית ניתכה על מעלה גבעה 674, הסמוכה מימין, על עמדתו של יונג. נראה שהרומנים חשדו בהכנות להתקפה משם, ונקטו באמצעים לחסלה באש.

הטיפוס במעלה התלול, בלהט שמש אבגוסט, והמטען הכבד (אנשי צות המק״בים נשאו על גבם מטען של כמעט 100 ק״ג) כפו מאמץ איום. השעה היתה כמעט 11.00 בהגיענו לתחתית הערוץ, ובהחילנו לטפס במעלה התלול והסלעי בעברו השני. התקדמנו באיטיות, כיון שהשטח הכביד עלינו ביותר. הארטילריה שלנו פתחה באש־תכליתית בדיוק ב־11.00. אמנם, לנו נראתה האש חלשה למדי ובלתי־פוגעת באזור אותו עמדנו להתקיף. האש של פלוגות ה׳ ו־ו׳ הלכה וגברה, בינתיים, והאויב ענה באש ארטילריה.

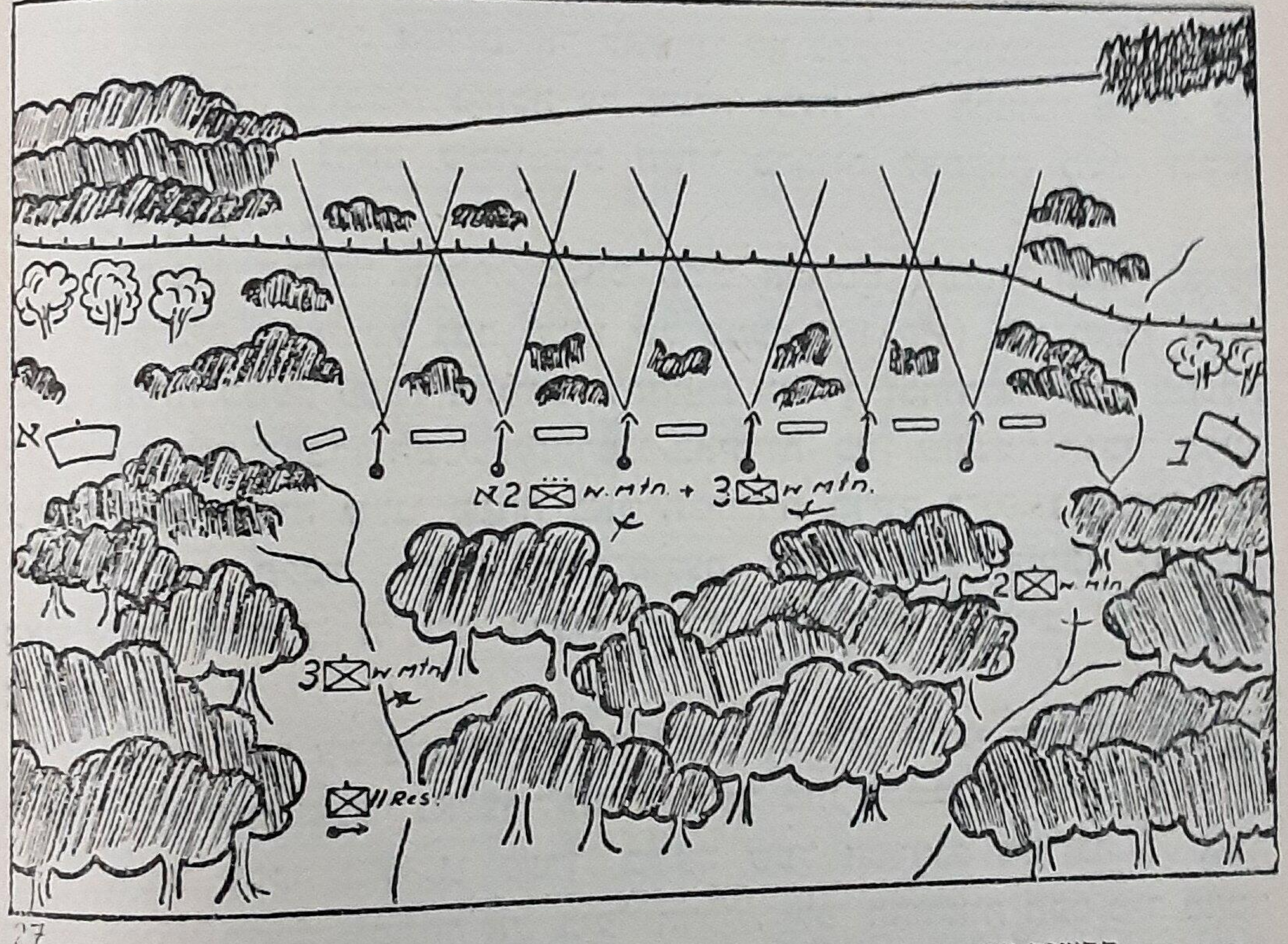
אותה שעה עשינו מאמץ עליון לטפס במדרון. זרועי הפצועה הפריעה לי מאוד בטיפוס, ואנשי נאלצו לעזור לי במקומות הקשים ביותר.

אשנו פסקה ב־11.30 לערך, בשעה שעל הסרז׳נט מפלוגה ג׳, אשר נשלח לפנינו כגשש, נפתחה אש ביער הדליל, ולפי ההוראות תפס מיד מחסה בלי לענות באש. פקדתי על המשמר הקדמי לעצור ולאבטח את עלית הפלוגות, שטיפסו בשקט עד הגיען לשטח צר במעלה המוגן, כ־50 מטר למטה מהמשמר הקדמי. בינתיים התקשרתי עם יונג בטלפון והודעתי לו שאני עומד להתקיף כעבור חצי שעה. ניסיתי להתקשר גם עם מיור שפרסר ולבקש סיוע ארטילריה, אך הקשר נפסק. נראה שהמשמרות הרומניים גילו על הפיצ׳יורול את החוט וניתקוהו.

העובדה שהקשר עם קבוצת שפרסר, הארטילריה וקבוצת הלחימה של יונג ניתק בדיוק לפני ההתקפה המכרעת היתה בלתי נעימה ביותר. חידוש

הקשר נראה כמעט בלתי אפשרי, ועלול היה לגזול שעות רבות של עבודה קשה. נאלצתי להשלים עם רוע הגורל.

ניתן רק לנחש את מקומן של עמדות האויב שעלינו להתקיף. לפי השערתי צריכות היו להיות באזור בו נורה הגשש על ידי המשמרות הרומניים. צורת המדרון, סבך השיחים והעשבים הגבוהים איפשרו את כינוסנו בשטח חבוי היטב, במטחוי הסתערות על האויב. סיוע מק"בים להתקפה מעמדות מוגבהות לא בא בחשבון כלל, וכן לא יכול יונג לחפות על חזיתנו באש, כיון שלא היה לנו כל קשר עמו; אך אני קיויתי שיפעל בהתאם להוראות.

27

תרשים 27. — הכנות להתקפה, 11 באבגוסט, 1917. מראה ממערב.

לקחתי מחלקה אחת בלבד מפלוגה ג' ואת כל פלוגת המק"בים של גראו, והצבתין בקו החזית ברוחב של כמאה מטר. פלוגה ב' הוצבה בעורף מימין ושתי המחלקות הנותרות של פלוגה ג' ופלוגת המק"בים א' מרגימנט החי"ר הרזרבי ה־11 הוצבו בעורף משמאל. פקודתי להתקפה היתה כדלהלן:

„לפי אות שינתן על ידי יתקדם הקו הקדמי (מחלקה 1 של פלוגה ג' ופלוגת המק"בים של גראו) בזחילה, בשקט, דרך השיחים אל העמדה הנמצאת

לפי המשוער במעלה. מיד עם פתוח הזקיפים או יחידות חיל־המצב של האויב באש, תסרוק הפלוגה המק״בית של גראו את עמדת האויב באש ממושכת של כל מקלעיה ותפסיק, על פי סימן ממני, לאחר 30 שניות לערך. באותו רגע תפרוצנה לתוך עמדת האויב, ללא כל צעקות, המחלקה מפלוגה ג׳ ויתר יחידות הכוח שתמצאנה בסמוך. כיתות בודדות תבטחנה מיד את „לחַיֵי" הפרצה, והגוף העיקרי יחדור לאזור ההגנה של האויב, יתפוס את הרכס כיעד ראשוני ויהיה מוכן להתקדמות בכיוון דרום־מזרח. כדי להטעות את האויב לגבי מקום החדירה וכדי לפורר את אש־המגן שלו, תועסקנה הגזרות האויבות משני עברי נקודת־החדירה על ידי חוליות רמני־יד".

כל ההכנות וההוראות הללו הוצאו לפועל בלי שאון, במרחק מאה מטר מזקיפי האויב. מאחר שהשארתי את לויטננט האֵוסר עם פלוגות ה׳ ו־ו׳ נאלצתי לעשות את כל העבודה בעצמי.

כמה דקות לפני שעת הצהרים היינו מוכנים. הרומנים הקלו מעלינו בזה שלא הפריעונו. במורד המזרחי של הפיצ׳ורול חצו יחידות רומניות בגודל מחלקה את השביל שבו התקדמנו אנו. הגיעה השעה להתקפה, ואני נתתי את האות.

היחידה עשתה דרכה במעלה וכמעט מיד נפתחה עליה אש מעמדות האויב הסמוכות ביותר. כל המק״בים של פלוגות גראו השיבו עליה במהירות. רימוני־יד התפוצצו מימין ומשמאל, כשאנו שוכבים נכונים להסתערות. אש המקלעים לפנינו הצמידה את חיל האויב לקרקע. מימיננו ומשמאלנו ירה האויב ללא כל מטרה. נתתי אות להפסיק את אש המק״בים, וגייסות ההרים עברו בין המקלעים ועלו בסערה על הרכס. הם פרצו לעמדת האויב ללא אבידות, תפסו כמה עשרות שבויים, חסמו את האגפים ואחר הסתערו קדימה, ימינה, לתוך אזור ההגנה. הכל פעל בדיקנות־השעון של תמרון בימי שלום.

עד מהרה דללו השיחים לפנינו ואנו התקדמנו עוד כמאה מטר נוספים, עד שאש־מק״בים חזקה עצרה את התקדמותנו על מדרון העולה מעט ימינה. האש באה מיער, שבראש הגבעה הגבוהה ביותר, במרחק 500 מטר מעבר לאחו רחב.

כשגברה האש, המשיכו המחלקה מפלוגה ג׳ והמקלעים של פלוגת גראו בקרב, שעה שיתר פלוגה ג׳ ופלוגת המקלעים מרגימנט החי״ר הרזרבי ה־11 התפרסה שמאלה. האויב בקצה היער קיבל תגבורת, ועד מהרה הועסקנו על ידי תריסרי מקלעים. המשך ההתקדמות באחו הגלוי לא בא בחשבון, כי התקשינו כבר גם בהחזקת השטחים אשר בידינו.

עתודות אויב ערכו התקפת־נגד מהיער בסיוע אש־ארטילריה כבדה, וכיונו את עיקר התקפתם על אגפנו השמאלי. חיילי ההרים נצמדו בעקשנות של יאוש לקרקע. הם לא רצו לותר, ואשם המהירה עצרה את התקפת־הנגד של האויב.

מספר מקלעי האויב ההולמים בנו הלך וגדל, ואבידותינו רבו במידה מפחידה, וכתוצאה מכך נעשה מצבנו מסוכן יותר משניה לשניה. אני נמצאתי בחזית, מימין לפלוגה ג׳. משמאלי הועסקה מחלקת המק״בים של אלברכט בקרב קשה ביותר. פלוגה ב׳ נמצאה עדיין בעתודה בעורפנו מימין, בין השיחים, שם היתה מוגנת מאש האויב. האם חייב הייתי להוציא את העתודה? האם עלול כוח האש שלה לשפר את מהלך הקרב לטובתנו? לא! ההיה עלי לפקוד על נסיגה? לא! כי אז היו מתינו ופצועינו נשארים בידי האויב, והוא היה מגרשנו מעמדתנו לתוך הערוץ, שם יכול לחסל אותנו בנקל. המצב היה לאחר יאוש, אך עלינו היה להשתלט עליו — או למות במקומנו!

במורד לימיננו היו כמה קבוצות שיחים. במוחי נצנץ הרעיון שאפשר לנצל אותן כמחסה להתקדמות על האויב אשר בגבעה, ואני החלטתי להוציא את העתודה האחרונה שלי במהולמת־הפתעה על האגף השמאלי של האויב

תרשים 28. — המצב בהר קושנה, 11 באבגוסט 1917. מראה ממערב.

הלוחץ עלינו בכוח כה גדול. פעולה זו עלולה להכריע את תוצאות הקרב לטובתנו.

נתתי הוראות לקרובים אלי וזחלתי חזרה. שניות מספר לאחר מכן פתחנו, פלוגה ב׳ ואני, בהסתערות־זעם בכיוון דרומה. היתה זו ברירה של „פעל או מות״. חלפנו בריצה על פני כוח האויב החלש בין קבוצות השיחים בטרם תפס מה קרה, וכהרף עין עברנו כמה מאות מטרים, וכאן — פנינו מזרחה. קיוינו שיתר היחידה ימשיך בינתיים להחזיק מעמד.

ברגע שעמדתי להנחית את ההתקפה על אגף האויב הופיעו כוחות מקבוצת הלחימה של יונג, מימין לפלוגה ב׳, ובעורפה. יונג המשיך בביצוע משימת הבוקר שלו ועמד לתקוף את האויב משני עברי דרך־הרכס. הופעתו הכריעה את הקרב לטובתנו, תוך רגעים מספר, כיון שהאויב הוציא את כל כוחותיו נגד פלוגה ג׳ ושתי הפלוגות המקלעיות, ולא נותר לו כוח להתגונן נוכח התקפת שלוש פלוגות ההרים באגפו ובערפו. הרומנים מיהרו לפנות את הרמה, בעזבם את מרבית מקלעיהם בשדה־הקרב.

בקצה היער, 600 מטר מזרחית לגבעה 674, נפצע בבטנו פצע אנוש לוינט יונג, מפקד אמיץ למופת ומכובד על אנשיו.

פלוגות ב׳ ו־ג׳, וכן כוחות מהפלוגות המקלעיות, המשיכו לירות באויב, הנסוג באי־סדר מוחלט לאורך דרך־הרכס ועל פני השקע הרחב. אותה שעה לקחתי את פלוגות ה׳ ו־ו׳ ורדפתי אחרי האויב מדרום לדרך־הרכס בכיוון אל חלקו הגבוה ביותר של הרכס. היחידות האחרות של פלגת רומל קיבלו הוראה, על־ידי רצים, להתקדם באותה דרך בהקדם האפשרי.

בעוד פלוגה ו׳ משתלטת על הכיפה במרחק 800 מטר ממערב לפסגת הר קושנה, שקראנו לה „כיפת המַטה״, אספה פלוגה ה׳ למעלה מ־200 שבויים בעמדות אויב מוגנות, ממערב ומדרום לדרך־הרכס, ושבתה מספר מק״בים. ערוץ רחב הפריד בינינו ובין הר קושנה עצמו.

המונים צפופים של רומנים נסוגו בדרך היורדת במורד המערבי, ועד מהרה נפגעו באש פלוגה ו׳. גייסות רומניים ניצבו בראש הר קושנה, ואנו החילונו לספוג משם אש חזקה של מק״בים ורובים. אותה שעה נפצע בחזהו, בין השאר, שלישי המצוין, לויטננט האוּסר.

במהרה הגיעו הפלוגות בזו אחר זו אל „כיפת המטה״. האנשים היו חסרי־אונים לגמרי — ואין פלא, כי מאז 06.00 היו עסוקים בצעדה, טיפוס בשטח קשה או בהתקפה.

האויב החזיק כנראה בעמדות מוכנות במורד התלול של הר קושנה, ולא היתה כל יכולת להתקיפו בגייסות עייפים. החלטתי לתת לאנשים מנוחה

ולארגן את היחידות מחדש לפני שאתחיל בהתקפה על העמדה בפסגת הקושנה. בשעה שפלוגה ב׳ סיפקה את אנשי האבטחה לשטח המנוחה שלנו, סיירה חולית סיור מפלוגה ו׳, שהיתה קשורה אתנו בקשר טלפוני, את דרכי הגישה לעמדת הר קושנה. מכיפת המטה ראינו את טירגול־אוקנה משתרעת צפונית מזרחית מאתנו בעמק. המרחק אליה בקו־אויר לא עלה על 4½ קילו־מטרים, ואפשר היה לראות תנועת־קרונות גדולה בתחנת הרכבת.

ב־13.00 בערך הגיע מטה קבוצת שפרסר, בלוית העתודה (הגדודים השני והשלישי של רגימנט חיל־הרגלים הרזרבי ה־18), ממערב ל„כיפת המטה". מיור שפרסר עקב אחרי התקפת פלגת רומל ממוצב הפיקוד שלו ביער האלונים, וחשב שכבר כבשנו את הר קושנה בתנופה.

עדיין לא ידענו דבר על גורלה של יחידת גסלר. הודעתי על כוונתי להמשיך, בעוד שעה, בהתקפה על פסגת ההר; ביקשתי סיוע־אש מ„כיפת המטה", ממקלעי אחד הגדודים הבנריים. כוונתי היתה לחזור על תמרון הבוקר, ומיור שפרסר נתן את הסכמתו לכך.

בשעה המוסכמת פתחו יחידות של הגדוד השני של רגימנט החי״ר הרזרבי הבנרי ה־18 באש על עמדות־האויב. אותה שעה ירדתי אני לתוך הערוץ בכיוון מזרחה, כמה מאות מטרים צפונית ל„כיפת המטה". אתי היו פלוגות ב׳, ג׳, ה׳ ו־ו׳, פלוגת המק״בים ג׳ ופלוגת המק״בים א׳ של רגימנט החי״ר הרזרבי ה־11. צעדנו בעקבות חוט הטלפון של חולית הסיור של פלוגה ו׳, דרך סבך עבות ובמורד תלול מאוד. במהרה עלינו בקצה השני והשגנו את חולית הסיור. שמש הצהרים הלוהטת הכבידה מאוד על הטיפוס, והעליה אל ראש ההר גזלה מאנשי העייפים שעות אחדות.

באמצעי בטחון דומים לאלה שהשתמשנו בהם לפני הצהרים גיששנו את דרכנו והתקדמנו יותר ויותר אל האויב, בטפסנו דרך שיחים ונחלים קטנים. כוח האויב על הפסגה הועסק אותה שעה בקרב־אש ערני עם הגדוד השני של החי״ר הרזרבי ה־18 מ„כיפת המטה", והקליעים משני הצדדים שרקו בגובה רב מעלינו.

ממקומנו יכולנו לראות בברורות שמשמר־קרב רומני נמצא עדיין במרחק כ־200 מטר מן הבנרים אשר ב„כיפת המטה". לבסוף הגענו, בהתקדמנו בתוך שקע קטן, עד למרחק של כ־70 מטר מהפסגה. הבנרים חדלו לירות אל גזרות עמדת האויב שמעלינו, כדי שלא לסכן אותנו. כמו־כן פסקה אש האויב.

הכינותי את קבוצתי להתקפה בזהירות יתרה. שתי מחלקות רובאיות וששה מקלעים בקו החזית, ושתי פלוגות מדורגות מאחורי כל אגף. ההכנות להתקפה היו דומות לאלו של הבוקר, דהינו: התקדמות תוך כדי זחילה

במשוכת. אש המקלעים הבינוניים, הטלת רימוני־יד לימין ולשמאל להסחה, ואחר — ההסתערות הסופית.

עדיין לא סיימנו את הכנותינו כששמענו אש רובים ברורה מכיוון דרום־מזרח. קולות אלה באו מכיוון יחידת גסלר, לכן נתתי מיד את האות להתקפה. פתחנו במטח אש קצר, אבל רצוף, ואחר פרצו גייסות ההרים לתוך מחצב הפסגה, וברגעים מועטים פינו את מורדו המערבי של הר קושנה מאויבים. האויב הופתע כל כך, שלא הראה התנגדות רצינית בשום חלק מהמוצב, והפסגה נפלה לידינו במחיר אבידות ספורות.

נפלו בידינו כמה תריסרי שבויים, ובשלל היו מקלעים אחדים, אך חלקו הגדול של כוח האויב בעמדה נס בחפזון במורדות המזרחיים של הר קושנה. כשיצאנו לרדוף אחריו במורדות המזרחיים החשופים פגעה בנו אש מקלעים רומניים חזקה מאוד. אש זו באה מעמדות הנמצאות במרחק 500 עד 600 מטר מזרחית לפסגת הר קושנה, על גבי רכס העובר דרך הגבעה 692 מצפון לדרום. עמדות אלו היו מקומות המוגנים יפה ומובטחים על ידי מכשולים רחבים. נדרש סיוע חזק של ארטילריה ומקלעים כדי לחצות את הרכס ולרדת במורד המזרחי של הקושנה לאור היום, ונאלצנו להסתפק בתפישת השיא, ממנו השקפנו למרחקי הנוף הרומני הנרחב.

עד מהרה הקמנו קשר עם פלוגה א׳ (יחידת גסלר) המטפסת ברכס התלול מדרום, בכיוון פסגת הר קושנה (788). קבוצת רומל התחפרה עם פלוגה א׳ (שסיפחתיה אלי) על הרכס המחודד מדרום לדרך. פלוגות ה׳ ו־ו׳ נמצאו על הפסגה מצפון לדרך־הרכס ובמדרון הפונה לצפון־מערב. חילקתי את הפלוגה המקלעית של רגימנט החי״ר הרזרבי בין שלוש הפלוגות בקו החזית. לרשותי השארתי את פלוגה ב׳ מאחורי המרכז. פלוגה ג׳ והפלוגה המקלעית ג׳ נמצאו מאחורי האגף השמאלי.

כשעה לאחר כיבוש הר קושנה הגיע מיור שפרסר עם שני הגדודים הבנריים. באשר ליחידת גסלר נודע לנו, שלאחר כיבוש העמדות הרומניות בקרבת גבעה 647, נתקלה בכוחות אויב חזקים מאוד אשר התקיפו בהמונים צפופים מהמזרח, בסיוע סוללות במספר רב. יחידת גסלר נאלצה לסגת בגלל אבידותיה הכבדות וחנתה, כנראה, על המורד המזרחי של הערוץ הסלעי, המוביל לפסגת הקושנה מדרום. משמאלי, בכיוון לעמק סלַניק, היתה עדיין הדיביזיה ההונגרית ה־70 שכנתנו, במרחק קילומטרים אחדים מאתנו, ובלי קשר אלינו. בשעות הערב ראינו מפסגתנו את דו־קרב הארטילריה מצפון לעמק סלַניק, וצָפינו בתנועות ההתקפה של חיל־הרגלים הרומני באזור רמה 722.

עשיתי סידורים ללילה. בין היתר הוטל על גששים להקים קשר עם יחידת גסלר. הפלוגות השונות קיבלו במקום הוראות בענין תפקידיהן. בעצמי הייתי כה עייף שלא היה ביכולתי להכין את דו"ח הקרב לקבוצת שפרסר. מסרתי דו"ח בעל־פה על ידי שלישי החדש, לויטננט שוסטר, על מהלך הקרבות במשך היום.

על אף העייפות נחתי אותו לילה רק מעט. שעה לפני חצות התפוצץ רימוני־יד למכביר בעמדת פלוגה ו'. נשמעו צעקות ושאון רובים ומקלעים. בלי לחכות לידיעה ערכתי את פלוגה ג' להתקפת־נגד, בכיוון המקום הנתון בסכנה, אך בהגיענו כבר היתה פלוגה ו' שליטה במצב.

מה קרה? חוליות הסתערות רומניות הפתיעו את הפלוגה, אך נהדפו על ידי החיילים הערניים. אולם, בשעת ההתקפה נפלו בשבי מספר מקלענים מהפלוגה המקלעית של רגימנט החי"ר הרזרבי ה־11.

<u>מסקנותי:</u>

תכנית ההתקפה ב־11 באבגוסט פותחה, כתוצאה מסיור אישי, בשעות הבוקר המוקדמות. אפשרות התקפה רגילה, לאורך שני צדי דרך־הרכס בסיוע מקלעים בינוניים וארטילריה, נדחתה בגלל השטח הפתוח. התקפה כזו היתה מתגלית לאויב מוקדם מדי, וודאי היתה נהדפת תוך אבידות כבדות.

שוב קנו הרומנים לקח מהקרבות הקודמים, והציבו משמרות קרביים לאבטחת העמדה העיקרית. עובדה זו נתגלתה על ידי תצפית חדה על שדה־הקרב תוך ההתקדמות.

רק עם יחידה מאומנת במשמעת קרבית חמורה ביותר, יכולתי להעז ולגשש את דרכי בין משמרות־קרביים אויבים לאור היום.

חישובי הזמן במסעות־איגוף מסוג זה הנם קשים ביותר בהרים. כאן נוספה לקשיי השטח גם הופעתו הבלתי צפויה של האויב.

התיאום עם קבוצות הארטילריה במשך ההתקפה לא פעל, כיון שהקשר הטלפוני נפסק ברגע המכריע. הארטילריה יכולה היתה לתת סיוע מעולה להתקפה הקשה של קבוצת רומל.

השתלטות על המצב, שהיה קשה מאוד לאחר הפריצה המוצלחת, נעשתה על ידי שימוש בפלוגת העתודה. המהלומה באגף האויב, החזק יותר, ובעורפו שינתה מיד את מהלך הקרב לטובתנו. כאן נתגלה ערכה הרב לאין שיעור של „תכנית ההתקפה" שניתנה מראש לקבוצת יונג, כיון שאף יונג לא נמצא בקשר עמנו.

על הרומנים הנסים לא רק שירו, אלא שהם גם נרדפו על ידי יחידות מקבוצת רומל, שנשלחו אחריהם מיד בכוונה להקדימם. אלא שכוחות אויב אשר נמצאו בעמדות שולטות בעורף הצליחו לבלום רדיפה זו במהירות.

בעוד גייסות ההסתערות העייפים נחים, בדקה חולית גישוש אפשרויות גישה מוגנות לעמדות הפסגה על הר קושנה. שוב הוכיח קו הטלפון את יעילותו.

החדירה לעמדת האויב בצהרים, וכן החדירה לעמדת הפסגה בערב, בוצעו ללא סיוע ארטילריה או מקלעים בינוניים מעמדות־עורף. רק המקלעים המוצבים בקו־החזית של הגייסות המסתערים פתחו את הפרצה באש. שוב הוסחה אש כוחות האויב באגפי הפרצה על ידי חוליות רמני־יד. האבידות בחדירה עצמה היו מעטות ביותר.

כוחות האויב בעמדות־העורף הרומניות אספו את הגייסות הנסוגים הן בשעת חדירת הצהרים והן בכיבוש פסגת הר קושנה, ועצרו את רדיפתנו.

5. פעולת קרב ב־12 באבגוסט, 1917

הירח המלא עלה מיד אחר חצות הלילה וחוליות הגישוש, שנשלחו אל יחידת גסלר הודיעו, שאגפה השמאלי נמצא בערך במרחק 800 מטר דרומית־מזרחית לפסגת הר קושנה. היחידה סבלה אבידות קשות וביקשה סיוע באופן דחוף. האויב נמצא מולה במרחק 500 מטר והחזיק בעמדות חזקות מאוד.

ב־01.00 יצאתי לסיור עם כמה מקציני, כדי לבחון את השטח שלפני מחציתה הימנית של עמדתנו. רציתי למלא בפלוגה את הפרצה בין יחידת גסלר ובין אגפי הימני לפני שיאיר היום, וכן רציתי לקדם את עמדתי למטחוי הסתערות מעמדת האויב, שממזרח להר קושנה; אך מיור שפרסר לא הסכים לכך. הוא פקד על שני הגדודים הבנריים לחדור עם שחר לעמדות האויב שמצפון־מזרח להר קושנה, בעוד יחידות גדוד־ההרים תחת פיקודי תבואנה אחר הבנרים בקו שני, נכונות — לאחר החדירה המוצלחת — להתקדם בכיוון לניקורישט.

עוד לפני האר היום החלו מגיעים אלינו פגזי סוללה־כבדה מכיוון צפוני־מערבי, כלומר מהעורף משמאל. הפגזים נורו מהרמות שבעברו השני של עמק סלניק. כוח הנפץ שלהם היה מועט, אך המכתשים שיצרו הגיעו עד 6—8 מטרים בקוטר, ו־3 מטרים בעומק, באדמת הבוץ הרכה. רגבי עפר ניתזו למרחק של 100 מטר. שינה לא באה בחשבון, ונאלצנו לזוז ממקום למקום בכל פעם שהפגיעה היתה סמוכה אלינו עד כדי סכנה. האש גברה וסוללות

נוספות במזרח ובצפון בחרו להן את הר קושנה כמטרה; כתוצאה מכך נעשה המצב בלתי נוח ביותר.

לפני הנץ היום הגיעו לפסגה שני גדודים הונגריים (הונבדים) שהיו מסופחים למיור שפרסר. אחד מהם התפרס תוך כדי תנועה, עבר דרך קבוצתי וללא הוראות פתח בהתקפה על העמדות הרומניות במזרח. הגדוד סבל אבידות כבדות ביותר וגרם להגברת אש ארטילרית האויב.

הרגשתי רנחה רבה כאשר הוצאתי את קבוצתי, שכללה את פלוגות ה׳, ג ו־ב׳, פלוגת המק״בים ג׳, פלוגה רובאית הונגרית ופלוגת מק״בים הונגרי.ז, מתוך השטח המסוכן. שני הגדודים הבוָריים הקדימונו ויצאו לפנינו על מנת לבצע את משימת הפריצה דרך העמדה הרומנית צפונית־מזרחית להר קושנה, עם האר היום. חדירה מוצלחת עלולה לפתוח את הדרך לשפלה ולהחיש את נפילת החזית הרומנית בהרים, מדרום ומצפון לעמק אויטוז.

עברנו את המורד המערבי של הר קושנה, כ־600 מטר מתחת לפסגה, בשדרה ארוכה, ותכופות איימו עלינו הפגזים הרומניים מכל הקליברים, שפגעו סביבינו באופן בלתי צפוי ביותר. הצעדה בקרירות הבוקר עוררה בקרבנו מצב רוח מצוין. לאחר מסע של חצי שעה, דרך השיחים המפוזרים על המורד התלול, הגענו לרכס היורד מהר קושנה לרמה 491. עצי־מחט גבוהים כיסו את המורד התלול ביותר הפונה לצפון־מזרח, ולמטה משמאל השתרעו חלקות רצופות קטנות של חורשת עצי־מחט. לפי האש ראינו, כממעוף הציפור, את העמדות הרומניות מצפון־מזרח להר קושנה, שעל שני הגדודים הבוָריים הוטל לחדור אליהן. הן הכילו תעלות חפורות היטב ומכשולים רחבים בחזיתן. תעלות־קשר רבות הובילו על פני הרכס החשוף אל האזור המיוער במורד המזרחי. בינינו ובין עמדת האויב נמצא שקע ההולך ומתרחב כלפי צפון־מזרח, ועצים נמוכים מכסים את מורדותיו.

עמדות האויב לא נכבשו עדיין. במרחק 1200—1500 מטר צפונית לנו ראינו חלקים של הגדודים הבוָריים בשקע הרחב, סמוך לחזית העמדות הרומניות, נתונים בקרב קשה עם האויב היושב בהן.

עברנו על־פני קבוצת פצועים מרגימנט חי״ר הרזרבי ה־18, ונודע לנו שבחזית אין הכל כשורה. הגדוד המוליך נתקל לפתע בעמדות האויב, וסבל אבידות כבדות (כשלוש מאות פצועים) מאש נשק־קל, והתוצאה היתה כשלון החדירה לעמדת האויב.

פקדתי על אנשי להתפזר ולנוח, והודעתי טלפונית למיור שפרסר (קו הטלפון הונח עם התקדמותנו) על המצב בצפון הר קושנה. לאור כשלון הבוָרים היתה דעתי כי יהיה הכרח בסיוע ארטילריה כדי לכבוש את העמדות

החזקות והמעוזות מצפון־מזרח להר קושנה. סיוע ארטילריה הובטח לשעות שלפני הצהרים, אך לא נמצא קצין־תצפית קדמי של הארטילריה, ואני התנדבתי לתאם את האש, היות ועמדתי הנוכחית נמצאה בנקודת־תצפית מצוינת.

בחנו את אפשרות הירידה לשקע בלי להתגלות, אך לא מצאנו כל דרך התקרבות נסתרת, כיון שהעצים היו יותר מדי מפוזרים. קבעתי את פתיחת אש הארטילריה ל־11.30 ובאותה שעה החלה יחידתי יורדת לתוך השקע, מערבית לעמדות הרומניות, בשדרות רווחות של עשרים צעד בין האנשים. כוונתי היתה להמטיר ריכוז קצר, אך כבד, של אש ארטילריה ואחר לפרוץ לתוך העמדה, הרחוקה 500 מטר צפונית־מזרחית לפסגת הר קושנה.

הסתבר שטיווח האש היה תהליך איטי, אך כאשר הצלחתי סוף סוף לרכז את כוח ההלם של סוללת ההוביצרים האוסטרית על העמדות הרומניות, נודע לי שהארטילריה קיבלה הוראה להפסיק את האש לכל היום, עקב שינויים בעמדות ומחסור בתחמושת. בינתיים הגיעה קבוצת רומל לחלקו הדרומי־מזרחי של השקע על אף אש הארטילריה הרומנית החזקה, כי ירידת שבע־מאות האיש שלנו לא נעלמה מעין האויב. מצאנו עצמנו בין קבוצות שיחים, במרחק שלוש מאות מטר ממכשולי האויב, מחוץ לקו ראיתו. רק איש אחד נפצע קל. ירדתי אל קבוצתי, ומצאתי כי קו טלפוני נמתח בשעת ירידתנו.

המצב לא היה מעודד ביותר וההתקפה על האויב, הנכון לקראתנו, מבלי שיהא לנו סיוע ארטילרי מספיק לא באה כמעט בחשבון, כי עמדותיו ומכשוליו היו חזקים יותר מדי. נסיגה לאור היום מתוך השקע — נוכח תצפיתו המצוינת של האויב ויכולתו להכות בנו קשות באש ארטילריה ומקלעים, במדרון התלול — אף היא לא היתה מצודדת ביותר. האנשים יכלו לרוץ במורד, אך עליתם ההרה תמשך זמן רב, ותשמש מטרה מצוינת לארטילריה ולמקלעים הרומניים. מאידך גיסא, אם יחליט האויב לכסות את השקע באש ארטילריה ומרגמות, תהיינה אבידותינו כבדות ובלתי נמנעות.

על אף המצב הגרוע החלטתי לתקוף את העמדות הרומניות ללא סיוע ארטילריה. ידעתי שאנשי יוכלו לבצע זאת, ומוטב להיות הפטיש מאשר הסדן! חוליות־גישוש זריזות סיירו את מכשולי האויב ואת העמדות אשר מאחריהם. כדי להתחמק מאש ארטילרית־האויב הצפויה, קירבתי את אנשי אל בין השיחים, כדי 200 מטר מעמדות האויב, וערכתי אותם להתקפה בשקעים ובערוצים שבשטח. פלוגות המקלעים הבינוניים איכנו כמה נקודות במעלה מימין, שמהן יוכלו להמטיר אש מסייעת מגבוה. תוצאות הסיור לא

היו בלתי מעודדות; האויב, כנראה, לא הבחין עדיין בהכנותינו להתקפה. ברגע שעמדתי לפקוד על שתי פלוגות המק״בים להכנס לעמדות שבחרו להן, הגיעה פקודה טלפונית ממיור שפרסר:

„הרוסים חדרו דרך עמק סלניק צפונה, ועתה עומדים, כנראה, לעלות בעורפנו. קבוצת רומל ושני הגדודים הבנריים יסוגו מיד לרכס הנמצא במרחק 800 מטר מערבית להר קושנה. מטה קבוצת שפרסר עובר אף הוא לאותו מקום. קבוצת רומל תעביר פקודה זו לגדודים הראשון והשלישי של רגימנט חי״ר הרזרבי ה־18, ותחפה על נסיגתם״.

מצב ביש!

לדעתי, התמרון הקשה ביותר היה הנסיגה מהשקע לאור היום, לעיניו הצופיות של האויב. אם ישגיח האויב בנסיגתנו, אין ספק שינסה לפתוח עלינו באש מקלעים וארטילריה, ואולי יבוא בעקבותינו. במקרה זה אין להמנע מאבידות כבדות. הרוסים הדאיגוני פחות, כיון שקיויתי להגיע אל הרכס לפניהם. תכניתי האלטרנטיבית למקרה של כשלון היתה לסלקם מהרכס במהלומה מהירה ועזה.

הוריתי לשתי הפלוגות ההונגריות, בפיקודו של לויטננט ורנר, מגדוד ההרים הוירטמברגי, לטפס במעלה הצפוני־מזרחי של הר קושנה במטרה להגיע לפסגה; אני עצמי לקחתי את ארבע הפלוגות הנותרות וחיפשתי את דרכי בין השיחים — תחילה בכיוון גבעה 491, ואחר אל כיפת־המטה. אש המקלעים הרומניים פגעה בנו בקרבת גבעה 491 וגרמה למספר פצועים־קל.

כשהגענו לקרבת גבעה 491 פקדתי על פלוגה ג׳ להחזיק בחלקו התחתון של הרכס העובר בין נ. צ. 788—491, והוריתי להם להיות מוכנים לאסוף את שני הגדודים הבנריים, אשר כבר קיבלו את הוראותיו של מיור שפרסר על ידי רץ. לרוע המזל ניתק הקשר הטלפוני אל המטה. במקרה שמעתי שיחה ליד נקודת 491, אשר ציינה כי לאור ההתפתחות במחצית השעה האחרונה ראה מיור שפרסר את המצב באור חיובי יותר.

על סמך זה העברתי את פלוגה ב׳ בדרך הקצרה ביותר אל הרכס המוביל מכיפת־המטה צפונה. על הפלוגה היה להתארגן על הרכס במרחק 500 מטר מצפון לכיפת־המטה, לאבטח את עצמה ולסייר בכיוון עמק סלניק. פקדתי על כל היחידות, פרט לפלוגה ג׳, לצאת לכיפת־המטה, בעוד אני נשאר עם פלוגה ג׳. במשך השעה הבאה הצליחו גם שני הגדודים הבנריים להנתק מהאויב.

משראיתי את הצלחתם עליתי מיד עם פלוגה ג׳ אל הר קושנה. פלוגות א׳ ו־ו׳ נמצאו עדיין בפסגת הקושנה, שמלאה מכתשים ובורות, עקב

ההרעשה המוגברת. השארתי את פלוגה ג׳ על הפסגה, כתגבורת ליחידה היושבת, ואחר התיצבתי בכיפת־המטה, מסרתי דו״ח וביקשתי רשות ללכת לבית־החולים, כי הייתי מדולדל כוחות לגמרי והרגשתי שלא אוכל עוד להמשיך בפיקוד. התחבושת על זרועי השמאלית לא הוחלפה מאז היפצעי. תעודותי הובטחו לי ליום המחרת. ובכן, מסרתי את פיקודי על הפלוגות הלכתי למצוא מנוחת־מה בקרבת המטה. היה זה ליל קיץ חם, שחור משחור.

פרק תשיעי

המשך הפעילות בהר קושנה

1. ההגנה ב־14–18 באבגוסט, 1917

קרוב לחצות הזעיקני מיור שפרסר למטה, ושם מצאתי מספר רב של קצינים. מיור שפרסר פתח באמרו שהמצב קשה ביותר. לפי הודעותיהן של יחידות מבודדות מדיביזית ההונבד ההונגרית ה־70 (שלוש גונדות של אולנים, גונדת דרגונים ופלוגת רובאים הונגרים) הבינונו, כי במשך שעות־אחר־הצהרים חדרו כוחות רוסיים ורומניים דרך עמק סלניק צפונה, פרצו את גזרת הדיביזיה והריהם מתכוננים לפנות דרומה ולעלות בכיוון רכס הר קושנה—אונגוריאנה. עלינו היה להניח כי יתכן שקבוצת שפרסר כבר נותקה, כיון שלא היו שום גייסות בעורפנו, מלבד באונגוריאנה. נשאלתי לחות דעתי.

דעתי היתה שהתקדמות כוחות רוסיים או רומניים חזקים, בלילה החשוך בכיוון חזית הר קושנה—אונגוריאנה אינה מתקבלת על הדעת, ושהתקפה המוקדמת ביותר תערך עם שחר, כלומר לאחר ארבע שעות בלבד. הנחתי שבחמשת הגדודים שבקבוצת שפסר נוכל להחזיק בקו קושנה—אונגוריאנה גם מול כוח תוקף בעל יתרון מספרי, וכי החזקת עמדה זו תהא חיונית לגבי המצב כולו. בשום פנים ואופן לא אסגיר בלי קרב את השטח שנרכש בכל כך הרבה מאמצים, כשרון ודם — עקב הודעות מדאיגות בלבד.

הצעתי את הריאורגניזציה הבאה, שתיעשה מיד:

„גדוד־ההרים יקבל את ההגנה על הר קושנה, כיפת־המטה והרכס עד גבעה 674. הגדודים האחרים של הקבוצה יתפסו ויחזיקו ברכס בין 674 לאונגוריאנה. כל היחידות תשלחנה מיד פטרולים לסיור ואבטחה בכיוון עמק סלניק".

לגבי עמדת גדוד־ההרים, היתה הצעתי כדלקמן:

„מוצבים קרביים, דהינו מחלקה רובאית בתגבורת מק"בית, יחזיקו בחלק הדרומי של הר קושנה. שדה המכתשים בפסגה אינו מוחזק. סיור לדרום־מזרח ולמזרח. מחלקה רובאית ומחלקת מק"בים תחזקנה בכיפת־המטה

ותמנענה מהאויב להשתלט על פסגת הר קושנה. בכל אחד משני הרכסים היורדים צפונה בין הר קושנה וג. צ. 674 תחזיק פלוגה רובאית אחת. מכאן סיור ואבטחה לצפון. כל הפלוגות הנותרות מתכנסות מדרום־מערב לכיפת־המטה ועומדות לרשות המפקד".

מיור שפרסר קיבל את הצעותי ורמז כי כיון שכבשתי את השטח בהתקפה, מן הראוי שגם אגן על גזרת גדוד־ההרים הוירטמברגי. חומרת המצב, הדאגה לחיילי־ההרים שלי, ובאותה מידה גם הקסם שבתפקיד הקשה הניעוני להסכים.

פקודה בעל־פה הוצאה מיד, ובעקבותיה בוצעה ההתארגנות המוצעת. לשם הגנת הר קושנה עמדו לרשותי הפלוגות הרובאיות א׳, ב׳, ג׳, ה׳ ו־ו׳, פלוגת המק"בים ג׳ של גדוד־ההרים הוירטמברגי, ופלוגה ג׳ של רגימנט חי"ר הרזרבי ה־11 עם ששה מקלעים בינוניים.

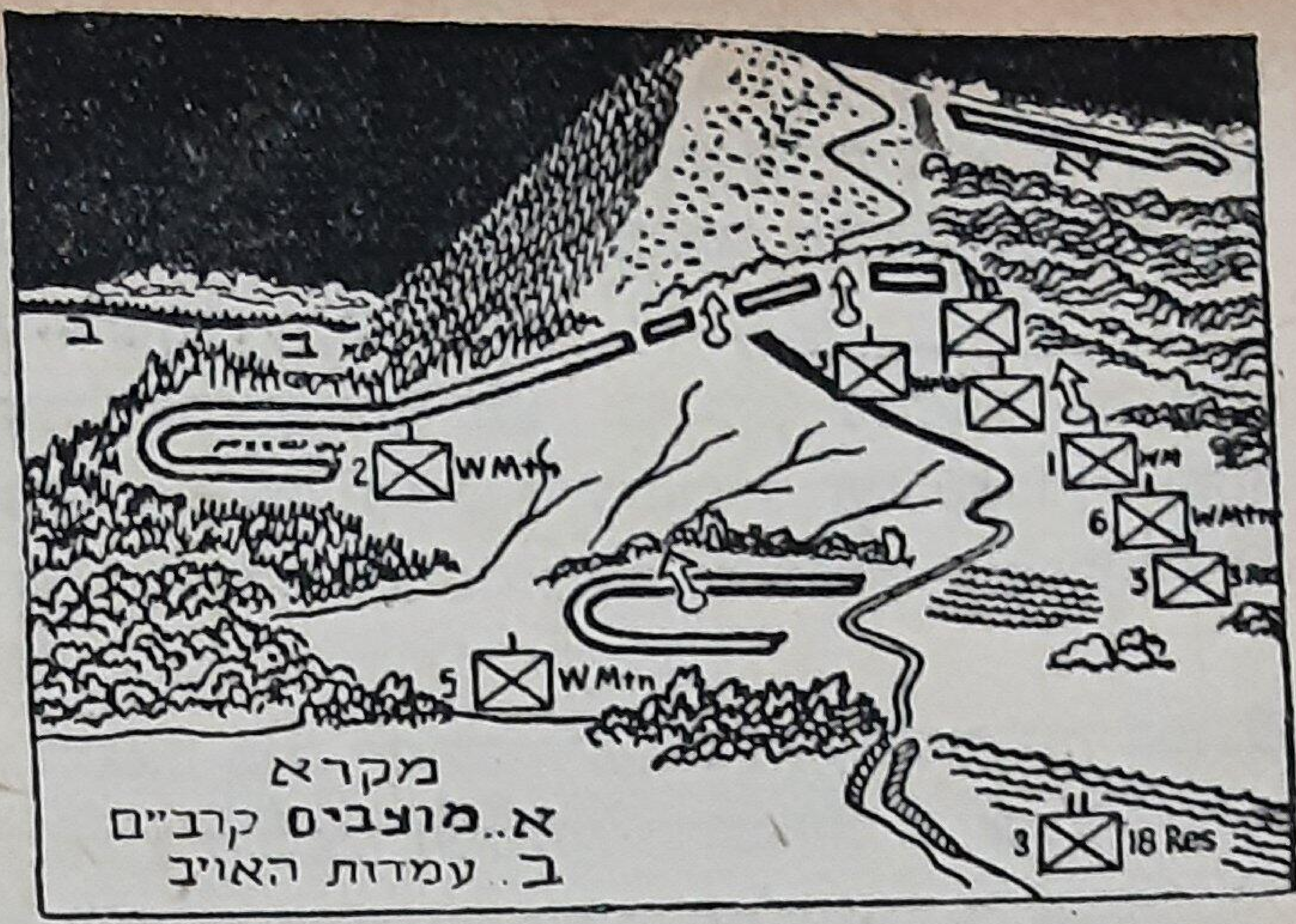
מטה קבוצת שפרסר נסוג ליער האלונים, במרחק 1500 מטר צפונית־מזרחית לאוּנגוּריאָנה (הבליטה). מפקדי פלוגותי ואני דנו במצב ובתפקידנו בפרוטרוט ואני הוצאתי את הפקודה דלקמן:

„פלוגה ג׳ עוברת מיד מהר קושנה לכיפת־המטה. משם שולחת הפלוגה מחלקה ללא חפצים, אך בתגבורת ששה מקלעים קלים של פלוגה ג׳ מרגימנט חי"ר הרזרבי ה־11, לשם החלפת פלוגה א׳ על הר הקושנה. מחלקה (מוגברת) זו תחזיק ברכס הדרומי המיוער של הקושנה ותסייר בכיוון עמדת האויב מזרחית להר קושנה. במקרה התקפה תחזיק המחלקה בעמדה זמן ממושך ככל האפשר ותיסוג לכיפת־המטה רק בפני אויב חזק ואם יאיים עליה כיתור. הוראות בעל־פה למפקד המחלקה תנתנה על ידי אחר־כך במקום.

„מחלקה אחרת של פלוגה ג׳ וכן מחלקת המקלעים הבינויים של אַלברכט, תתחפרנה בכיפת־המטה על מנת לחפּוֹת באש על שדה המכתשים שעל הר קושנה ועל המורד המערבי. כן תמנענה מהאויב את האפשרות לעבור בחלק החשוף של הר קושנה ביום, ותאיימנה על המוצבים הקרביים באגף השמאלי.

„פלוגה ב׳ תחזיק בכיפה הקטנה במרחק 600 מטר מצפון לכיפת־המטה (כיפה זו נקראה אחר כך הכיפה הרוסית), תאבטח ותסייר בכיוון עמק סלניק, ותקיים קשר לילי עם המוצבים הקרביים בהר קושנה באמצעות חוליות־סיור. הפלוגה תקים מדורות גדולות במורד הצפון־מערבי של הר קושנה כדי להטעות את האויב ולהסיח את אש הארטילריה שלו. המדורות תבערנה כל הלילה.

„פלוגה ה׳, מוגברת על ידי מחלקת מקלעים בינוניים, תחזיק בגבעה

תרשים 29. — עמדות בהר קושנה, 13 באבגוסט 1917.

במרחק 800 מטר צפונית־מזרחית לגבעה 674 ותכין הגנה היקפית. היא תסייר בכיוון עמק סלניק ותקיים קשר עם פלוגה ב׳ והיחידות הסמוכות באזור גבעה 674 והפיצ׳יאורול. כדי להטעות את האויב ולהסיח את אש הארטילריה שלו תבעיר הפלוגה מדורות גדולות בשקע הנמצא במרחק 800 מטר צפונית־מערבית לכיפת־המטה, ותדאג לכך שתבערנה כל הלילה.

„מחלקה אחת מפלוגה ג׳, מחלקת המקלעים של אלדינגר, פלוגות א׳ ו־ו׳ של גדוד ההרים הוירטמברגי, ופלוגה ג׳ של רגימנט החי״ר הרזרבי ה־11 תתכנסנה בשטח בין כיפת־המטה והמדרון היורד 400 מטר דרום־מערב לכיפה. אבטחה וסיור בכיוון גרוזשט. הוראות מפורטות יותר תנתנה אחר־כך.

„מוצב הפיקוד הקרבי של הקבוצה — במרחק 50 מטר ממערב לכיפת־המטה. מחלקת־הקשר מניחה קשר קוי אל המוצבים הקרביים ואל פלוגות ב׳ ו־ה׳״.

בעוד המפקדים חוזרים על הוראותיהם החלה סביבנו פעילות רבה. הבנרים וההונגרים נסוגו ואחריהם החלו לנוע גם פלוגות גדוד ההרים הויר־טמברגי. שינה לא באה בחשבון במשך הלילה הזה, כי בכל מקום היה הכרח בהוראותי האישיות, בהתאם לתנאים המיוחדים. שלוש שעות נמשכה תנועת הפלוגות לעמדותיהן החדשות. בהר קושנה ובשקע צפונית־מערבית לכיפת־המטה בערו מדורות, וקשר הוקם בין היחידות. העתודה נחה, בעוד היחידות שבעמדות התחפרו. יחידות הסיור לא שיגרו כל ידיעות מדאיגות.

המטה שלי כלל את לויטננט שוסטר, כשליש, ואת לויטננט ורנר, כקצין־ניהול. קרוב לשעה חמש בבוקר הופיעו כמה קציני־תצפית־קדמיים של הארטילריה (ביניהם הלויטננט הקשיש ההונגרי זֵידלר), ואני הלכתי עמם אל המוצב הקדמי בהר קושנה. הגענו אל מחלקת אַלגוֹיאר (מפלוגה ג׳) בדיוק

כשהשמש נראתה באופק. בהתאם להוראות הציב אלגויאר את מחלקתו על הרכס החד המוביל מפסגת הר קושנה דרומה. העמדה אורגנה כך שאגפה נשען אל יער עבות, כ־200 מטר דרומית לנ. ג. 788. העמדות הרומניות נראו מבעד לערפל על גבי רכס חשוף, כ־700 מטר לפני חזיתנו, כשהן נמוכות מאתנו כמאה מטרים. ראינו את קרני השמש משתקפות בכובעי הפלדה של כוחות האויב הגדולים. סביב שרר שקט גמור, אנשינו, שלא הספיקו לישון במשך הלילה, נרדמו בשוחותיהם שנחפרו זה לא כבר. רק הזקיפים עמדו הכן על משמרתם בכיוון האויב. המדרון בחזית עמדת המחלקה ירד בשיפוע רב מזרחה, כשהוא מכוסה שיחים נמוכים. הרכס עצמו, וכמו כן מורדו המערבי, היו מכוסים עצים גדולים ללא צמחיה ביניהם.

בעודי דן עם הקת"קים במקרים דחופים של אש־חסימה ואש־הריסה, הודיעו המשמרות השונים: „הרומנים עוזבים את עמדותיהם כשהם ערוכים בשדרה ומתקדמים בכיוון הר קושנה". מיד לאחר זה כוונה אש מק"בים רומנים עזה אל קו הרכס של הר קושנה, וארטילריה כבדה החלה ממטירה אש מכיוון דרום־מזרח על כיפת־המטה. התקשרתי עם הארטילריה שלנו וביקשתי אש־הריסה (הטרדה) על העמדות הרומניות שממזרח להר קושנה, שמתוכן הגיחו גייסות הולכים ורבים. בינתיים הגיעה הודעה זו: „אויב חזק נמצא סמוך לקו המוצבים הקרביים, ומטפס גם מימין בכיוון הרכס". התפוצצות רימוני־יד למכביר ואש חזקה של רובים ומק"בים אישרה את ההודעה. ליקויים באמצעי הבטחון במורד המזרחי התלול התנקמו בנו עתה. פקדתי טלפונית על מחלקת העתודה של פלוגה ג' והמחלקה המקלעית של אלדינגר להתקדם בריצה כתגבורת למוצבים הקרביים. אחר כך ביקשתי ממטה הקבוצה אש חוסמת. סקרתי את הקוים הקדמיים ומצאתי שהרומנים תקעו טריז ברכס וירו באש אגפית על מוצבינו הקרביים. כל ההתקפות החזיתיות נהדפו לעת עתה, והארטילריה שלנו הלמה בתגבורות הרומניות הרבות במורד החשוף. אש המק"בים והרובים מכיפת־המטה מנעה מהרומנים אפשרות לחצות משמאל את הפסגה ואת המורד הצפוני־מערבי של הקושנה גם יחד. כמו כן גוננה אש זו על מוצבינו הקרביים באגף השמאלי.

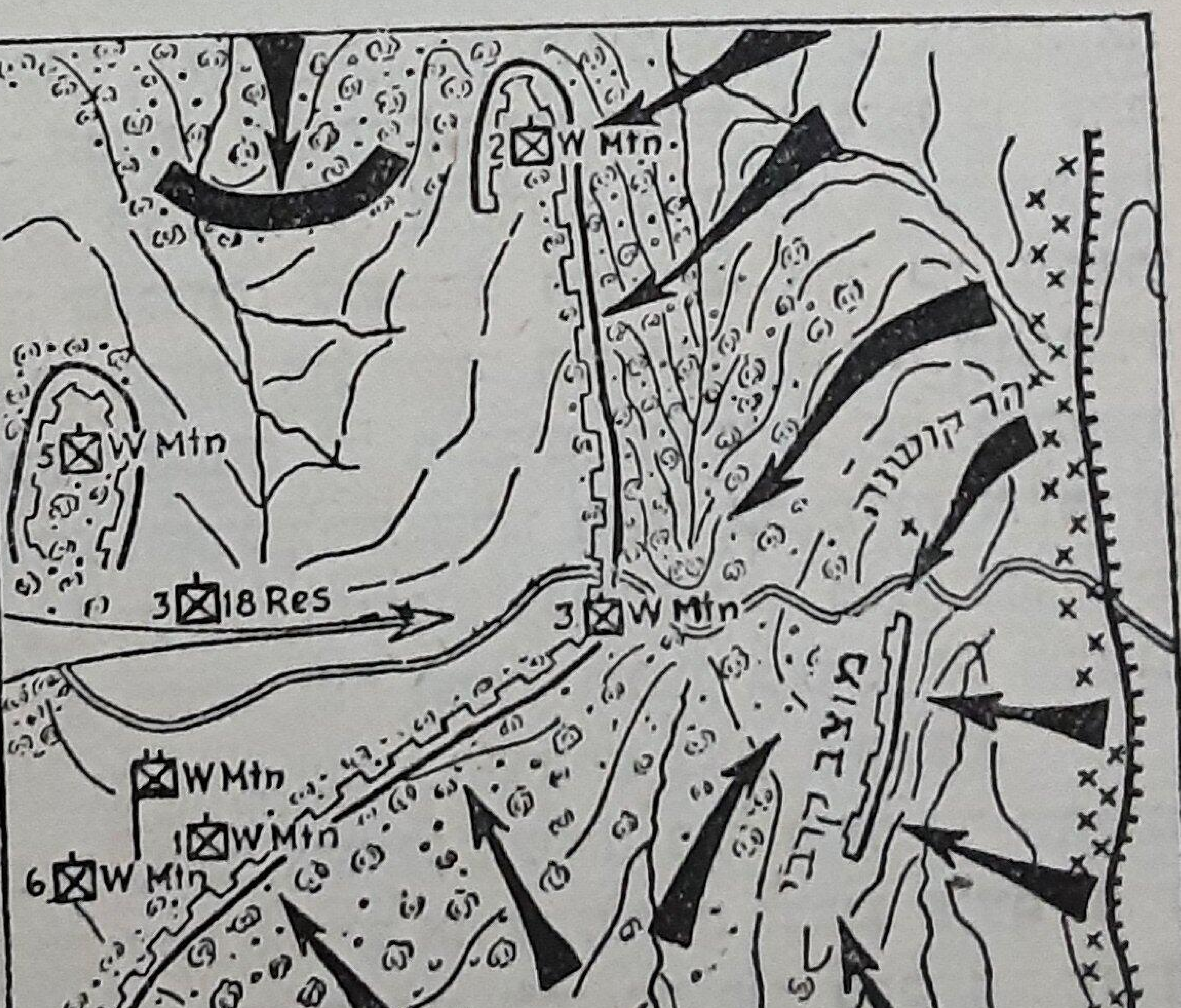
פקדתי על סרז'נט אלגויאר להחזיק בעמדה בכל מחיר עד שתגענה התגבורות, ואני עצמי רצתי חזרה להחיש את התגבורות לדרכן. פגזים כבדים עדיין פגעו בכיפת־המטה, מקום בו פגשתי שתי מחלקות מתכוננות לדרך, ובריצה חזרתי אתן לחזית. שאון הקרב גבר שם במידה ניכרת. קויתי שאלגויאר מחזיק מעמד.

באוכף שבין כיפת־המטה והר קושנה נתקלנו בכמה צותות של

מקלעים־קלים מפלוגה ג׳ של רגימנט חי״ר הרזרבי ה־11, שהשתיכו למחלקתו של אלגויאר. נראה שנעשה להם „חם״ מדי בחזית. לא קיבלתים בסבר־פנים יפות דוקא ולקחתים חזרה קדימה. כ־100 מטרים ממזרח לאוכף באה לקראתנו כל מחלקתו של אלגויאר; אלגויאר הודיע שכוחות רומניים גדולים עלו למעלה, והם, עם האש החזקה מימין למטה, אילצוהו לוַתר על העמדה.

כיון שלא היה כלל בדעתי למסור את הר קושנה במחיר כה נמוך, אירגנתי את כוחותי למהלומת־נגד. לויטננט אַלדינגר לקח שני מק״בים ונכנס לעמדה ביער מימין, בפתחו באש רצופה על הרכס, שהיה מוחזק עד כה על ידי מחלקת אלגויאר. אותה שעה טיפסנו אנו בשיחים סבוכים בכיוון קו הרכס. בהגיענו לשם הסתערנו על האויב המופתע וטאטאנוהו מהרכס למטה בכיוון מזרח. כמו כן כבשנו את השלוחה היורדת ימינה.

אך הרומנים היו עקשנים ולא ויתרו. שמענו ברורות את פקודות מפקדי האויב, שמתחתינו על המדרון התלול, ועד מהרה החלו רימוני־יד מתנפצים בחמת זעם בנקודות שונות. המדרון בו עלה האויב היה כה זקוף, שרימוני־היד שלנו לא התפוצצו בין הרומנים, אשר שכבו מוכנים להסתערות 30—40 מטר תחתינו, אלא נפלו למעשה יותר רחוק לפני שהתפוצצו. כדי לפגוע באויב קרוב צריך היה לגלות ראש וכתפים, דבר שהיה מסוכן מאוד בטנחים קצרים. האבידות הלכו ורבו ולד״ר לנץ היתה עבודה רבה בקו החזית.

תרשים 30. — הגנת הר קושנה, 13 באבגוסט 1917.

חיילי ההרים לחמו בגבורה מופתית. פצועים רבים חזרו לקו־האש לאחר שנחבשו. חוליות ההסתערות הרומניות, שהצליחו להיאחז במקומות שונים ברכס, נהדפו אחורנית מדי פעם על ידי קבוצת חיילי ההרים הסמוכה ביותר. הקרב הקשה ורב הקרבנות נמשך שעות אחדות, והתחמושת ורימוני־היד אזלו קמעה־קמעה, בעוד שאש ארטילרית האויב על כיפת־המטה גברה. הקשר הטלפוני בין כיפת־המטה והמוצבים הקרביים נותק בירִיות. אם ברצוני להחזיק בעמדות מוצבי הקדמיים, הרי שהגיע המועד האחרון לספק תגבורת של כוח, תחמושת ורימוני־יד. כדי לזרז את העניינים (בלי הקשר הטלפוני החסר) מסרתי ללויטננט שטֶלרֶכט, מפקד פלוגה ג׳, את הפיקוד וציויתיו להחזיק מעמד בכל מחיר; אני עצמי מיהרתי חזרה אל כיפת־המטה. שם נגלה לפני מצב דלהלן: המחלקה מפלוגה ג׳ ומחלקת המקלעים הבינוניים של אַלבּרכט השתמשו כמעט בכל תחמושתן נגד האויב, המאַיים על האגף השמאלי של המוצבים הקרביים משדה־המכתשים שעל הר קושנה. הפלוגות הרזרביות שלי (פלוגות א׳ ו־ו׳ מגדוד ההרים הוירטמברגי, ופלוגה ג׳ מרגימנט חי״ר הרזרבי ה־11) תפשו עמדות במדרון הדרומי של כיפת־המטה ביזמתן הן, משום שנודע על כוחות אויב חזקים העולים על כיפת־המטה דרך הערוצים מכיוון גרוזשט.

עוד בטרם הספקתי לערוך לפעולה חלקים מפלוגות אלה, הודיעו שכוחות רומניים חזקים מתקדמים מדרום ומצפון גם יחד אל האוכף שבין כיפת־המטה לבין הקושנה, וכי המוצבים הקרביים כבר נטשו את הר קושנה והריהם נסוגים לכיפת המטה. ברגעים הבאים (עדיין לא היו אנשים לרשותי) התקרב אל כיפת־המטה שאון הקרב עד כדי סכנה, ורובאי פלוגה ג׳ נסוגו לכיפה תחת לחץ חזק של אויב רב ותוקפני. הם הביאו אתם את חבריהם הפצועים והמתים, ביניהם לויטננט הומל שנהרג. איש מאתנו לא יפול בידי האויב — חי או מת! הרימונים ותחמושת המקלעים אזלו כליל, תחמושת הרובים נתמעטה מאוד והאויב איים עלינו בכיתור משני האגפים.

המחסור בתחמושת וברימוני־יד הכביד מאוד על בלימת ההתקפה של הרומנים על כיפת־המטה. אנשי המקלעים הבינוניים נאלצו להגן על עמדותיהם באֶקדחים ורימוני־יד, והרצים המועטים שבמטה שלי נשלחו לקרב במקומות מסוכנים. קרב סוער התחולל לאורך כל החזית. אותו רגע גיליתי מספר רב של רומנים בחלקו המיוער של השקע, כשש מאות מטר צפונית־מערבית לכיפת־המטה. הודעתי טלפונית לפלוגות ב׳ ו־ה׳ על הסכנה החדשה הנשקפת להן מאגפיהן ומעוֹרפן.

בכל חלקי הגזרה נמשך קרב עז ונסיגה לא היתה בגדר האפשרות. מה

יקרה בכיפת־המטה לאחר שתכלה התחמושת לגמרי? אם יפול המשלט בידי האויב תמצא כל הקבוצה במצב קשה ביותר, וכל רשת ההגנה תתמוטט. לא ניתן לענינים להתפתח בצורה זו! הקשר הטלפוני עם מטה קבוצת שפרסר עדיין פעל, ואני תיארתי את המשבר בו נמצאנו וביקשתי באופן דחוף תגבורות מידיות, וכן נשק קל ותחמושת. עברה עלי מחצית שעה קשה ביותר, אך ברגע האחרון באו לעזרתנו פלוגות י״א וי״ב, מרגימנט חי״ר הרזרבי ה־18 ומחלקת המקלעים הבינוניים. נכנסנו לעמדה בכיפת־המטה, ואת פלוגה י״א החזקתי בעתודה במורד, שלוש מאות מטר מערבית מכיפת־המטה, שם קבעתי גם את מוצב הפיקוד של הקבוצה. מכאן היתה לי תצפית מצוינת על כל שדה־הקרב.

השתמשתי בפלוגת העתודה לחידוש מלאי התחמושת ורימוני־היד בעמדות הקדמיות. החיילים שלא ירו ממש באויב הקרוב פעלו במעברים בחריצות. אש המקלעים מהעמדות החולשות על הר קושנה הטרידה ביותר את אנשי כיפת־המטה והרכס שממערב לה. החזרתי את מחלקת המקלָעים של אַלדינגר מקו החזית והצבתיה בעומק אזור־ההגנה בסביבת מוצב־הפיקוד של הקבוצה. יתר על כן — הקמתי נקודות אספקת־תחמושת ואירגנתי את רשת האַספקה שלנו עד שפעלה כהלכה.

הקרב על כיפת־המטה והכיפה הרוסית נמשך שעות ללא הפוגה. האויב חזר והטיל כוחות חדשים לעומת קוינו הדלילים, וריכוזי אש הארטילריה הרומנית על המדרון ממערב לכיפת־המטה מנע קשר עם קו החזית — וניתק את קוי הטלפון שלנו. אך הבנרים והוירטמברגים בחזית החזיקו מעמד. הארטילריה שלנו הסתגלה לתפקידיה במשך היום, בהמטירה אש חסימה לפני כל הנקודות המסוכנות. פגזיה דיללו את שורות הרומנים ששכבו בהמונים צפופים בקוי־הזינוק שלהם.

לשם התקפת כוחות אויבים שהמשיכו להסתובב בשקע כ־800 מטר צפונית־מערבית לכיפת־המטה, הותקנו ריכוזי אש כבדים של מספר סוללות שאפשר היה להפעילן לפי קריאה.

על אף התיאום המצוין של הארטילריה חסרו לי בקרי־אש בחזית, וכן חסר לי קשר קוי עם מוצבי הפיקוד של הארטילריה.

בשעת הצהרים נערמו מתי הרומנים ופצועיהם לפני כיפת־המטה. אולם פלוגה י״ב של רגימנט חי״ר ה־18 סבלה אף היא קשות, והיה הכרח למלא את שורותיה ביחידות מפלוגה י״א. מאוחר יותר מילאו יחידות נוספות מפלוגה י״א את הפרצות שנבעו בפלוגת ההרים ב׳.

הסדרתי את הגנה בכיפת־המטה והכיפה הרוסית בצורה שקו החזית

לא היה מוחזק בכוח רב אולם צותות חזקים להתקפת־נגד היו מכונסים מאחורי מחסה בקרבת אזורי העמדה המסוכנים יותר. תפקידם היה להדוף את האויב מיד מכל מקום שיצליח לחדור בו. הגנה מסוג זה התאימה במיוחד לשטח שלנו.

אחר הצהרים הגיעה פלוגה י׳ של רגימנט חי״ר ה־18 כסיוע נוסף. אני פקדתי עליה לחפור תעלת־קשר מכיפת־המטה אל מוצב הפיקוד של הקבוצה. הרומנים היפנו את התקפתם העיקרית אל הכיפה הרוסית, שם התארגנה מחלקת היגל להגנה היקפית בעמדות רומניות ישנות, והותקפה קשה מצפון ומזרח על ידי אויב שעלה עליה במספרו פי עשרה. האויב חזר וניסה לכבוש מחדש את העמדות שהקמתן עלתה לו בשבועות של עמל. מחלקת המק״בים של אַלדינגר במוצב הפיקוד של הקבוצה סיכלה את כל התקפות האויב ממערב על מחלקת היגל, ופלוגה ב׳ החזיקה בעמדתה בגבורה רבה. הקרב געש ונמשך כמעט ללא הפוגה, עד שעה מאוחרת אחר הצהרים. פקדתי על חידוש מלאי התחמושת ורימוני־היד בקו החזית זו הפעם השלישית. ומבעד לענני העשן של פגזינו הכבדים (תותחים של עד 305 מ״מ השתתפו באש־המגן) ראינו יותר ויותר חיילים רומנים יורדים במורדות הר קושנה בכיוון אלינו. כאשר הודיעה פלוגה ב׳ כי מספרה פחת עד כדי כך שתאלץ לנטוש את הכיפה הרוסית, שלחתי את היחידות הנותרות של פלוגה י״א מרגימנט חי״ר ה־18 לסיוע. בד־בבד פקדתי על שתי מחלקות המק״בים להכין אש־השמֵד על הכיפה הרוסית. משנשלמו ההכנות, פקדתי על פלוגה ב׳ לפנות במהירות את הכיפה. כפי שציפינו מראש, הסתערו כוחות האויב על הגבעה החשופה בהמון צפוף, אולם בו ברגע הלמה בהם אשן המרוכזת של מחלקות המקלעים וקצרה בהם כבשדה שבלים בשל. במלוא המהירות נסו השרידים מהכיפה המסוכנת ומיד אחרי כן החזיקה שוב פלוגה ב׳ המוגברת בכיפה ונהנתה ממנוחה קצרה.

לאהר שעה קלה החלו הכוחות הרומניים, שראינום במשך שעות בשקע הנמצא כ־800 מטר מערבית לכיפת־המטה, לעלות במדרון בכיוון דרום. אש הארטילריה, שהוכנה מראש, הוזעקה, ופעלה בתוצאות מצוינות. האויב נסוג חזרה אל היער הנמוך מאתנו, כך שאש הרובים והמקלעים, שהכינו פלוגות ב׳, י׳, י״ב ו־ה׳ ושלוש מחלקות המק״בים — היתה מיותרת.

במשך הקרב הגיעה ידיעה אחר ידיעה מקו החזית. ידי השליש וקצין הניהול היו מלאות עבודה במילוי תביעות דחופות לאש אבטחה, במשלוח תחמושת־נשק, אספקה ליחידות ודיווח למטה קבוצת שפרסר על התפתחות

העניינים. לנקודות המסוכנות ביותר ולמטה קבוצת שפרסר חוברו חוטי־טלפון כפולים, וקשרים עסקו ללא הפסק בתיקונם — תפקיד מסוכן ביותר נוכח אש המקלעים והארטילריה, הרצופה כמעט, הסורקת את השטח.

על אף אבידותיהם הכבדות מאוד המשיכו הרומנים בהתקפותיהם עד רדת הלילה, אך לא הצליחו לכבוש אף שעל אדמה. כאשר השתתק שאון הקרב בלילה שמענו את אנחות וזעקות הפצועים לאורך כל החזית, אך על האלונקאים שלנו, בנסותם לעזור לכמה מהאומללים, נפתחה אש, והם נאלצו לחזור מבלי לבצע את שליחותם.

דעתי היתה כי האויב יחזור על התקפותיו ב־14 באבגוסט בסיוע ארטילריה חזקה עוד יותר ובכוחות חיל־רגלים רעננים. לא יכולנו להרשות לעצמנו אבידות כבדות כאלו שב־13 באבגוסט ועל כן פקדתי לנצל את שעות הלילה הקצרות לביצור עמדותינו ואירגנתי מחדש את ההגנה בכמה מקומות. יחד עם מפקדי הפלוגות והמחלקות, מהם אחדים שהיו חסרים עדיין נסיון קרבי מתאים, קבעתי את קו ההתנגדות העיקרי בשטח שלנו והוריתי את צורת מתקני ההגנה הדרושים. במשך הלילה היה צורך לפלס שדות־אש בנקודות שונות. יתר על כן — בסידור עמדות הקלעים וקני המק״בים נחוץ היה לזכור כי האויב עלול לכסותן באש ממשלטים על הר קושנה. על פלוגת מהנדסי השדה 234, שהוצבה תחת פיקודי לפנות ערב, הטלתי את העבודות המרובות בכיפת־המטה.

רק עם חצות הוקצו כל חלקי הגזרה הנרחבת ליחידות, אשר החלו מיד בעבודה. כשהגעתי למוצב הפיקוד, הייתי עייף ויגע, אך ארוחה חמה עוד לפני הנץ היום השיבה את רוחי. שינה לא באה בחשבון: היה צורך לטפל בפצועים, לדאוג עוד לפני הנץ היום לאספקת תחמושת ורימוני־יד לפלוגות שבקו־החזית ובבסיסים, ולהעביר אספקה אל הפלוגות השונות. על מחלקת הקשר היה להניח קו כפול אל מפי״ק עמדת־הארטילריה. ונוסף לכל — חייב הייתי למסור למטה קבוצת שפרסר את הדו״ח הקרבי ליום ה־13 באבגוסט.

לבסוף, כשסיימנו את כל העבודה בשעה 04.00, ניסיתי להרדם מעט. אך הקור היה כה חזק שנאלצתי לוותר על השינה. תחת זה יצאתי עם לויטננט ורנר לסקור את מלאכת הלילה לאור השחר. במשך חמשה ימים ויותר לא היתה לי אפשרות לחלוץ את נעלי, וכתוצאה מכך צבו רגלי מאוד; כן לא הוחלפו לא התחבושת על זרועי השמאלית ולא מעילי ומכנסי המוכתמים בדם. הרגשתי חולשה רבה, אך כובד האחריות שרבץ עלי מנע ממני כל מחשבה על כניסה לבית־חולים.

עם עלות השחר, ב־14 באבגוסט, הגיעה פלוגת חי״ר הונגרית עם

מקלעים קלים, ואני שלחתיה להחליף את פלוגות א׳ ו־ג׳. את הפלוגות האלה שמתי בעתודה ממערב למוצב הפיקוד שלי. פלוגות י״א ו־י״ב של רגימנט חי״ר ה־18 קיבלו — הראשונה, את עמדת כיפת־המטה והשניה, את העמדה שבצד דרך־הרכס. השארתי את פלוגה י׳ מרגימנט חי״ר ה־18 בעמדתה הלילית ביער, 300 מטר מערבית לכיפה הרוסית. זו הציבה יסודות אבטחה בצפונה ובצפון־מערבה בכיוון עמק סלַניק. היינו נכונים וחיכינו לחידוש הקרב.

במשך כל לפני הצהרים הפגיזה הארטילריה הרומנית את עמדותינו בכיפת־המטה, בדרך־הרכס והכיפה הרוסית בפעילות רבה, אך גרמה רק נזק מועט. עבודת הביצורים, שהוחל בה בלילה, נמשכה בקדחתנות בכל הגזרות. התקפה רומנית חזקה בצהרים, לאורך כל החזית — נהדפה בנקל.

פלוגה ב׳, שעל הכיפה הרוסית, סבלה קשות מאשה של סוללה רומנית, אשר נמצאה בעמדה פתוחה במרחק כ־1500 מטר. מאחר שבגזרתנו לא היו קציני־תצפית של הארטילריה — נמסרו כל הודעותינו טלפונית לרַכָּז אש הארטילריה ביער האלונים, אך לא עלה בידינו לשתק את הסוללה. האויב חיזק את עמדותיו במורד המערבי של הר קושנה, ופצועי האויב המשיכו ליילל לפני קוינו. אבידותינו אנו ב־14 באבגוסט היו קלות. ניצלתי את הזמן בתתי לשני שרטטים להעתיק ולרשת*) תרשים ומפה של הר קושנה, בקנה־מידה של 1:5000. מטה קבוצת שפרסר, מפקד עמדת־הארטילריה, והקת״קים של הארטילריה קיבלו העתקים; הארטילריה מצדה הכינה העתקים נוספים וכל סוללה קיבלה העתק אחד. מפה ותרשים מרושתים מקילים בהרבה על טיווח האש בשטח הררי מיוער, אשר תכופות קשה לבחור בו בנקודות־מוצא ברורות או לקבוע מטרות לצורך חי״ר לפי המפה בלבד. לדוגמה, כדי להחיש את כיוון האש לאזור הרצוי, נתתי הוראה לארטילריה: „אש־חסימה דרושה במשבצות 65־66״. במקרה שאין האש פוגעת במקום הדרוש, תספיק ההודעה — דלקמן: „אש החסימה הדרושה במשבצות 65־66 נמצאת במשבצות 74־75״. וכיוון האש יתוקן. גם הדיווח במסגרת היחידה או הקבוצה הוקל בהרבה על ידי סידור זה. מספיק היה להודיע: „סוללה רומנית נתגלתה במשבצת 234 א׳״.

בליל ה־15 באבגוסט הופיעה פלוגת המרגמות בפיקוד לויטננט וילר. עוד בלילה נערך סיור העמדות ועם שחר מוקמו המרגמות. קפיטן גסלר בא כעוזרי, כי במשך שבוע לא היתה לי מנוחה לא ביום ולא בלילה. הפיקוד

---

*) רישות — Grid — שרטוט קוי הקואורדינטות על גבי המפה.

נשאר בידי. אחר הצהרים הגיעה פלוגה ד' כתגבורת נוספת, ואני מצאתי עצמי מפקד על שש־עשרה פלוגות וחצי — כוח העולה על רגימנט שלם.

רגימנט חי"ר הרזרבי ה־11 נמצא מימיננו, אך אגפנו השמאלי היה ללא קשר. הבריגדה ניסתה לקיים גם כאן חזית רצופה, אך לא היו כוחות במידה מספקת לתפקיד זה. הגנת המורדות התלולים והמיוערים של עמק סלניק דרשה כוחות עצומים.

לאחר תקופה של חום מדכא פרצה ב־16 באבגוסט סופת רעמים אדירה, והרעמים חזרו והידהדו בהרים, בלוית מטר שוטף שניתך מהעבים הנמוכים. העמדות הרומניות המכוסות, ממערב למוצב הפיקוד, נתנו מחסה לאנשי המטה ולעתודה של הקבוצה, אולם לא עברה שעה קלה והן מלאו מים והיה הכרח לפנותן. הברקים הבריקו מכל עבר, ואנו שכבנו תחת כיפת השמים רטובים עד מח עצמותינו. לפתע ירד עלינו ברד ארטילריה מכל סוגי התותחים, שהחריש את שאון הרעם! אש איומה של רובים ומקלעים נפצחה בחזית, בלוית התפוצצויות רימוני־יד. אין ספק — הרומנים רצו להפתיענו בשעת הסערה! החילותי לפקפק אם עדיין מחזיקה החזית מעמד, או שמא כבר הובקעה? המטר דקר חדות בפנינו והראות הצטמצמה במטרים ספורים. החלטתי לפעול מבלי לחכות לידיעות.

כיפת־המטה היְתה את נקודת המוקד, ותוך דקות מספר הגעתי לנקודה הנמצאת ממערב לה. אתי היתה פלוגה ו', רוביה מכודנים והיא — נכונה להתקפת־נגד. אש־הסכנה שלנו חרשה את האזורים בהם התקיפו המוני הרומנים. קו טלפוני קרבי קישרנו עם המטה שלי, ודרכו — עם כל נקודות הגזרה. ההתקפה הרומנית גועה בכל מקום והלילה שם קץ למבוכת הקרב במטר הסוחף. לאחר סבלו אבידות כבדות בהרוגים ופצועים, נסוג האויב מהשטח שלפני עמדותינו.

בחזרי למוצב הפיקוד עם סיום הקרב, מצאתי את השטח, שבו נטינו את אהלינו, חרוש על ידי פגזים כבדים. לאור המצב העברתי את מוצב הפיקוד 250 מטר ימינה. ייבשנו את בגדינו הרטובים על גופינו בחום המדורה שהבעירוה שבויים רומנים. רוחנו היתה טובה עלינו!

<u>מסקנותי:</u>

תפקיד גדוד ההרים הוירטמברגי ב־13 באבגוסט, להגן על חלקים בהר קושנה וברמה הסמוכה במערכו, היה קשה במיוחד. ללא קשר באגפים נאלץ הגדוד להתכונן להתקפות אויב חזקות לא רק בחזית, אלא גם בשני האגפים. כן היה השטח, המבותר ומיוער בצפיפות משני צדי הרכס החשוף, נוח

לגישת אויב עד לתחום ההתקפה. יתר על כן — עמדת הארטילריה הרומנית הקיפה את גדוד ההרים הוירטמברגי בחצי קשת. בתנאים הקיימים היתה רצויה הגנה בעומק רב והחזקת עתודה חזקה.

סיור אלים פעיל לדרום, למזרח ולצפון היה הכרחי עוד לפני הנץ היום, לשם קביעת כננות ההתקפה של האויב. נוסף לכך היתה הכרחית תצפית רצופה וחדה על השטח המבותר והמיוער בחזית עמדותינו. בלעדי תצפית זו אירעו אפתעות בלתי נעימות, כבמוצבים הקרביים הקדמיים.

מלחמתם של המוצבים הקרביים היתה קשה מאוד. אמנם היה להם שדה־אש שהשתרע מהרכס החד של הר קושנה הרחק לתוך שטח האויב הפתוח, אולם על המורד המקומר, התלול והמכוסה סבך בשטח שלפני קו החזית לא יכלו המשמרות להמטיר אש. פרט לזה היו גם אמצעי האבטחה שלהם בלתי מספיקים. דוקא כאן נערכו הרומנים, עוד בטרם אור, להתקפה בכוחות חזקים. התקפתם באה כהפתעה גמורה למוצבים הקרביים.

אש מק"בים ורובים, שניתכה מכיפת־המטה על הפסגה החשופה והמורד המערבי של הר קושנה המכוסה יער דליל, איבטחה את האגף השמאלי של המוצבים הקרביים הקדמיים במשך זמן ניכר, ורק לאחר שבכיפת־המטה אזלה התחמושת הצליח האויב להציג את רגלו על הר קושנה.

סיוע האש המהיר של מחלקת מקלעים בינוניים איפשר את כיבושו מחדש של הקו המפונה של המוצבים הקרביים ללא אבידות יתרות. התיאום בין האש ותנועת חוליות ההסתערות היה מושלם.

הלחימה לאורך קוי המוצבים הקרביים ועל כיפת־המטה הנה דוגמה מצוינת למהירות בה אוזלים התחמושת ורימוני־היד בנקודת המוקד של הקרב ולתוצאות המסוכנות העלולות לנבוע מכך. במקרים כאלה (בעיקר בהרים) יש לדאוג לחידוש המלאי בהקדם האפשרי. לכן הכרחי בגדוד קיום רזרבה של תחמושת ונשק לקרב פנים־אל־פנים. בנקודת האספקה של הגדוד חייבים לדעת בכל עת את כמויות התחמושת הנמצאות בקו החזית, וכן חייבים לחדש את המלאי. שירותי האספקה פעלו ב־13 באבגוסט ביעילות.

העתודות היו נחוצות בדחיפות בקרב הקשה של ה־13 באבגוסט. בלעדיהן לא היתה העמדה מחזיקה מעמד. מדי פעם בפעם היתה העתודה צריכה למלא את מקום האבידות, שנגרמו באזור הקרב העיקרי. גם אספקת התחמושת והנשק לקרב פנים־אל־פנים הועברה לקו החזית על ידי אנשי העתודה. במשך הקרב חפרה פלוגת העתודה תעלת־קשר ממוצב הפיקוד של הגדוד עד כיפת־המטה — נקודת המוקד של הקרב. לולא התעלה היו אבידות כבדות נגרמות בהבאת האספקה, נוכח אש האויב מהמשלט שלו בהר

קושנה. כבר מתחילת קרב ההתגוננות היה גדוד ההרים הוירטמברגי מדורג לעומק בשטח הקרב העיקרי. פלוגות ה׳ ו־ב׳ והכוחות הנמצאים בכיפת־המטה סייעו אחת לשניה באש. במשך הקרב סייעו העתודות להעמקת השטח המוגן במקומות בהן היה מוקד־הקרב (כיפת־המטה והכיפה הרוסית). לא היתה כל הצדקה לשלוח את כל הכוחות לקו החזית הקדמי, שבו היו האבידות כבדות ביותר, והיו רבות עוד יותר לו היה כוח האויב חזק יותר. קו הגנה יחיד (ללא כוחות בעורף) היה נפרץ על נקלה.

התיאום עם הארטילריה ב־13 באבגוסט היה מספק למדי. אכן, חולית־קישור לארטילריה ליד הגדוד, או קת״קים בגזרת הגדוד, יכולים היו להביא תוצאות פוריות יותר. התרשים המרושת שהוכן בשעת ההתגוננות היה יעיל מאוד והתאים למכשירי המדידה הנוכחיים, דהינו — למד־הקואורדינטות ולדף הצלולויד השקוף, הנושא רשת קואורדינטות להטלה על מפה, אשר רשת הקואורדינטות אינה מסומנת עליה.

2. ההתקפה השניה על הר קושנה ב־19 באבגוסט, 1917

לאחר כמה ימי קרב קשים הצליחו שכנינו משמאל, הדיביזיה ההונגרית ה־70, להתקדם מצפון לעמק סלַניק, והמשך ההתקפה בחזית רחבה משני עברי עמקי אויטוז וסלניק תוכנן ל־18 באבגוסט. שוב נועדה התקפה על הר קושנה, וגם כיבוש העמדות ממזרח להר תוכנן לאותו יום. בהתקפה זו קיותה המפקדה לבצע את פריצת החזית.

להתקפה על הר קושנה נערכו קבוצת מַדלונג (רגימנט החי״ר הרזרבי ה־22) מימין, וקבוצת שפרסר (גדוד ההרים הוירטמברגי והגדוד הראשון של רגימנט החי״ר ה־18) משמאל. ב־17 באבגוסט צוויתי לסיים את כל ההכנות להתקפת היחידות בקו הקדמי של קבוצת שפרסר; כמו כן נצטויתי להסביר למפקדי הרגימנט והגדודים של קבוצת מדלונג את השטח בו עמדו להתקיף. התוצאה היתה שנמצאתי בתנועה מעלות השחר עד רדת הלילה.

כשחזרתי למוצב הפיקוד ע״י מצאתי, שלאחר הכנת ארטילריה חזקה פתחו הרומנים בהתקפה על הפיצ׳אורול מעמק סלניק, כלומר, מהעורף השמאלי של עמדותינו. ידעתי כי שם נמצא בעמדותיו רגימנט חי״ר הבַּוָרי הרזרבי ה־18. שאון הקרב העיד על התקדמות רומנית ניכרת. איימו על אגפי ועורפי ואני חששתי שמא עמדותי על הרכס תנותקנה מהקבוצה. כדי למנוע זאת מיהרתי עם חלק מהעתודות שלי (שתי פלוגות רובאיות ופלוגה מקלעית אחת) בריצה לקרבת נקודת הגובה 674, והסתרתי את אנשי שם מאחרי קבוצות שיחים, נכונים להתקפת־נגד. קשר טלפוני הותקן עם מוצב הפיקוד שלי,

אולם ממטה הקבוצה הודיעוני שהבנרים על הפיצ׳יאורול עצרו את התוקפים; משום כך לא נכנסה העתודה שלי לפעולה.

ההתקפה על הר קושנה נדחתה ליום אחד. במשך ליל ה־17־18 באבגוסט הוחלפו הפלוגות שהחזיקו בגזרה הימנית של החזית והועברו לקו השני. ב־18 באבגוסט טאטאה פלוגה ב׳, יחד עם יחידות רגימנט חי״ר ה־18, את הרומנים מהרכס הנמצא 500 מטר צפונית לכיפה הרוסית. ביום גשום זה עברתי על פני כל השטח, שסביב הכיפה הרוסית, עם קת״קים גרמניים ואוסטריים, וקבעתי תכניות לסיוע אש להתקפה, ב־19 באבגוסט, על חלקו הצפוני של הר קושנה.

לפני עלות היום ב־19 באבגוסט התכנסו יחידות ההסתערות של קבוצת שפרסר בשקע הצפוני־מערבי לכיפת־המטה. היחידות התארגנו מחדש. אני עמדתי בראש פלוגות ההסתערות — בהן פלוגות א׳ ד׳ ו־ו׳, פלוגות מקלעיות ב׳ ו־ג׳, פלוגת סער מכוחות הארמיה ומחלקת מהנדסי־שדה. על קפיטן גסלר היה להתקדם בקו השני, בראש פלוגות ב׳ ו־ו׳ ופלוגה מקלעית א׳. לרשות קבוצת שפרסר עמד גם הגדוד הראשון של רגימנט חיה״ר ה־18.

קבוצתי התכנסה בין השיחים ורצועות היער, ממערב לכיפה הרוסית ובסמוך לה, בעוד היחידות האחרות של קבוצת שפרסר נערכו יותר מערבה. האויב הקים רשת־תעלות רצופה והתקין בחזיתה מכשולים, על גבי הרכס העובר מפסגת הר קושנה לצפון־מערב בכיוון נקודת־גובה 491. בתצפית מדויקת במשקפת־שדה יכולנו לראות בין השיחים חלקי עמדה ומכשולים.

בהתאם לפקודת הדיביזיה עמדה עֶמדה זו להכבש לאחר שעה של הרעשת ארטילריה. לפי התכנית עמדה להכבש, לאחר הרעשת שעה נוספת, גם העמדה המבוצרת במיוחד, שנמצאה 800 מטר ממזרח לפסגת הר קושנה. זו היתה העמדה שבה נתקלנו ב־12 באבגוסט. כננתי היתה לחדור לעמדת האויב בהר קושנה כבר במשך הרעשת הארטילריה, לכבוש חלקים ממנה ואחר להעביר את אש הארטילריה לעמדה הרומנית הבאה ולהתקיפה.

תרשים 31. — המצב ב־19 באבגוסט 1917. מראה ממערב.

ה־19 באבגוסט היה שוב יום קיץ נהדר בגזרת הר קושנה. לא היו כל פעולות קרביות בשעות הבוקר המוקדמות. פלוגות ההסתערות נחבאו בין השיחים. ב־06.00 שלחתי את סרז'נט פרידל (מפלוגה ה') עם עשרה אנשים טלפוניסטים, לאחר שהסברתי להם את תכנית ההתקפה שלי והטלתי עליהם את המשימה הבאה:

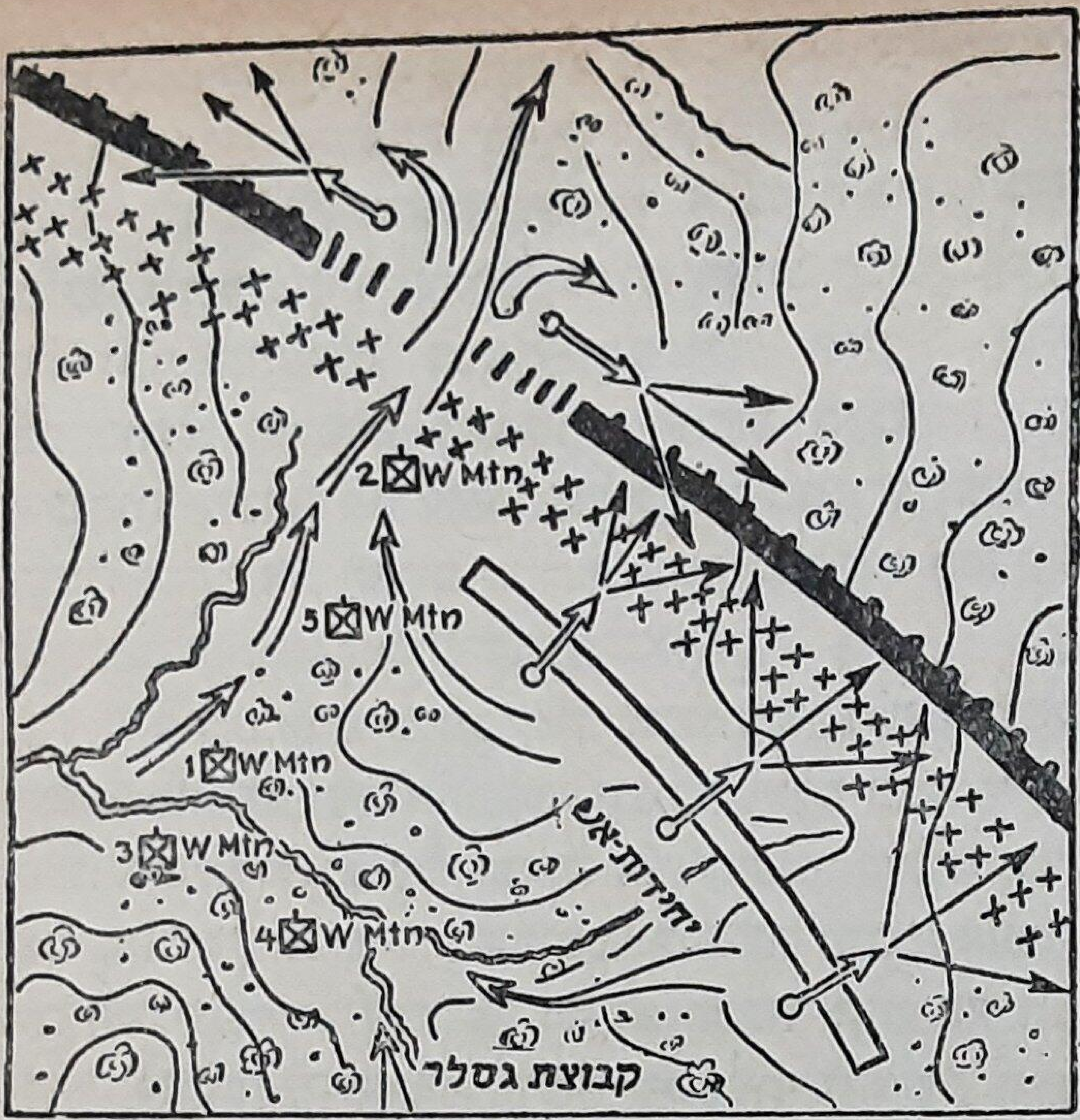
„במחסה השיחים והשקעים תעלה חולית הגישוש של פרידל מהכיפה הרוסית מזרחה, דרך הערוץ (שציינתיו בשטח), בכיוון למקום החדירה המתוכננת, ותסייר את המכשולים שבחזית העמדה. עליה להצטייד במספרים לחיתוך תיל ולקיים — אפילו בשעת התקדמות — קשר מתמיד עם מפקדת הקבוצה, באמצעות חולית הטלפוניסטים. דרך משקפת הראיתי לפרידל את מקום החדירה ואת הדרך המשוערת אליה.

כחצי שעה לאחר מכן ראיתי את חולית הגישוש של פרידל מטפסת במורד המערבי של הר קושנה. בינתים איכנתי זקיפים רומניים בתעלות הסמוכות לשטח החדירה. הקשר הטלפוני עם חולית הגישוש של פרידל היה תקין, ויכולתי להודיע לו על כל התפתחות חדשה בעמדת האויב שמעליו. כן יכולתי למסור לו מפעם לפעם מה מרחקו מעמדת האויב, ולכונו לשטח הנועד לחדירה. לא עבר זמן רב והוא הגיע אל ביצורי האויב.

ואולם כאשר התעורר אי־שקט בין הזקיפים הרומניים בתעלה — מסתבר שראו או שמעו בכל זאת את חולית הגישוש — החזרתי את החוליה למרחק 200 מטר מגדר התיל ופקדתי על פלוגת המרגמות של לויטננט והלר לפתוח באש מעמדותינו בעורף על נקודת החדירה. כשפגזינו החלו מתפוצצים סביב זקיפי האויב, מיהרו הזקיפים לתפוס מחסה או לצאת אל מחוץ לשטח הסכנה. בעוד פלוגת והלר ממטירה אש מרוכזת, ציויתי על פרידל לגזור באמצעות מספרי־התיל מעבר בין מכשולי האויב, במרחק 50 מטר מפגזינו המתפוצצים. פעולה זו בוצעה, כנראה, במהירות וללא הפרעה.

ההכשרה הארטילרית נקבעה לשעה 11.00, וב־09.00 יצאה הקבוצה בשביל שנפתח על ידי פרידל והמסומן על ידי קו הטלפון. המדרון היורד מהכיפה הרוסית אל הערוץ ממזרח נמצא באור השמש ומחסה השיחים היה בלתי מספיק, ועד מהרה גילו הרומנים את התנועה. על אף הגדלת הרווחים בין האנשים והחשת קצב הצעדה, גרמה אש המק"בים הרומניים למספר אבידות. מאידך גיסא היתה העליה במדרונו המערבי של הר קושנה נסתרת מאש האויב ותצפיתו, והתנהלה באין מפריע.

כאשר הגעתי בראש השדרה אל פרידל, היו מכשולי התיל מנותקים עד לחוטיהם האחרונים. במשך התקדמות הקבוצה היה לויטננט והלר

תרשים 32. — הפריצה לעמדת הר קושנה.

שנשאר מאחור בתצפית על הכיפה הרוסית, מודיעני בקביעות על כל ההתפתחויות בעמדת האויב. מפעם לפעם היה שולח, לפי בקשתי, מספר פגזי מרגמה להטרידה.

פקדתי על הפלוגות להתרכז כחמישים מטר מנקודת החדירה, והחילותי בודק את אפשרויות ההיערכות להתקפה בקרבת המקום שנועד לחדירה. פלגת גסלר נעה עתה — השעה היתה 10.30 — במדרון מימיננו. הגדוד הראשון של רגימנט חי״ר ה־18 עדיין נמצא בעליה. מאחר שתכניתי היתה להתקיף עוד לפני התחלת ההכשרה הארטילרית, נאלצתי להחיש את ההכנות להתקפתה.

כל הפלוגה המקלעית ב׳ ומחלקה מפלוגה ה׳ נועדו להטעות, להסיח ולהצמיד את כוחות האויב בעמדות אשר מעל לנקודת החדירה. על יחידות אלו הוטל לזחול אל מקומותיהן תחת מחסה ולירות רק לפי פקודה. אגפן השמאלי נשען קרוב ומעל לפרצה במחסום־התיל. מספר שניות לאחר שיחידה זו תפתח באש, על חולית ההסתערות של פרידל להתקיף דרך השביל שבתיל ולחסום את שני אגפי נקודת החדירה. אני עצמי, בלוית יתרת פלוגה ה׳, מחלקת מקלעים בינוניים של לויטננט לויצה והיחידות הנותרות של קבוצתי, אבוא מיד בעקבות חולית ההסתערות. לאחר החדירה המוצלחת היה בדעתי להתקדם ישר עם פלוגה ה׳, בלי שים לב למתרחש באגפים, ולתפוס את הרכס

המשתרע מצפון־מזרח. אחרי עמדו לבוא פלוגה מקלעית ג׳, פלוגות א׳ ו־ד׳, פלגת הסער שסופחה על ידי מטה הארמיה ומחלקת מהנדסי־השדה.

על מחלקת המק״בים של לויצֶה הוטלה המשימה להמטיר אש מקלעית חזקה, ממקום החדירה, על עמדת האויב ימינה במעלה ההר, ושמאלה במורדו. כל יתר היחידות נשארו בעתודה. יחידות ההטעיה היו צריכות לבוא בעקבותינו בהקדם האפשרי לעמדה הכבושה. קפיטן גסלר ואני הסכמנו שכוחותיו יבואו מיד אחרי. על כוחות מהגדוד הראשון של רגימנט החי״ר ה־18 הוטל לטהר את האויב מהר קושנה, מנקודת החדירה בכיוון נקודת־גובה 491. יתר הגדוד נשאר ברזרבת הקבוצה.

עוד בטרם כילינו את הכנותינו, ולפני שהיחידות תפסו את העמדות המתאימות לפיתוח ההתקפה קצת למעלה מנקודת החדירה, החלה הארטילריה שלנו להמטיר אש על עמדות הר קושנה. סילוני עפר גבוהים, שהועלו על ידי פגזי 210 ו־305 מ״מ, התרוממו לפנינו, ורגבי אדמה ושיחים התעופפו באויר. לב חיילי ההרים עלץ על הסיוע הכביר הזה של החיל־האח.

כמתוכנן מראש, היתה משבצת החדירה עצמה, מס׳ 14, חפשית מאש הארטילריה שלנו. כאן ביצעו מרגמותינו פעולת הכנה מצוינת, וחמש דקות לאחר פתיחת אש הארטילריה נתתי לקבוצתי את האות להתקיף.

יחידת האש למעלה החלה להלום באויב, ושניות מספר לאחר מכן פתחה חוליתו של פרידל בהסתערות דרך הפתח במכשולים ולתוך עמדת האויב. אחר החלו היחידות הקדמיות של קבוצתי לנוע. הנפץ החזק של רימוני־היד בקרבתנו החריש את שאון היריות מימין. כמה צעדים בעשן ובאבק — ואנו בחפרת האויב. חולית ההסתערות של פרידל ביצעה מלאכה יוצאת מהכלל. אמנם פרידל האמיץ עצמו נהרג בהסתערו בראש אנשיו, מירית אקדח של קפיטן רומני, אולם דוקא משום כך נפלו חיילי ההרים במשנה פראות על האויב וגברו על כוחותיו בחפרה בקרב פנים־אל־פנים. הקפיטן עם עשרה אנשים נשבו, ואחר התחלקה חולית ההסתערות לימין ולשמאל, כדי לחסום את שני הצדדים. הגעתי לחפרה בראש אנשי. מימיננו, במעלה, המשיך האויב להתגונן בפני התקפה אשר לדעתם באה מחזית עמדתם. עקב צורת המדרון הקמור והצמחיה הסבוכה נסתרה מעיני אנשים אלה העובדה שכבר פרצנו לעמדתם. הם לא ראו כי פלוגה אחר פלוגה נעה בריצה לתוך מקום החדירה. מהומה שררה שם: רימוני־יד התפוצצו מסביב, אש צולבת של מקלעים ורובים חלפה דרך שיחים, ופגזים כבדים התרסקו בקרבת מקום. חולית ההסתערות פרצה בעמדת האויב פירצה של למעלה מ־40 מטר וחסמה את שני אגפיה. בנקל אפשר היה להשמיד את עמדת האויב במורד, אך אני

נשארתי נאמן לתכניתי המקורית, ואת פעולת ההשמדה השארתי ליחידות הבאות אחרי. בהתאם למשימה המקורית כבר היתה פלוגה ה' בדרכה בין השיחים, בכיוון צפוני־מזרחי אל הרכס הקרוב ביותר. מיד לאחר מכן פתח לויטננט לויצה באש מקלעים בינוניים מעמדות המחסום על כוחות האויב במעלה המדרון ובמורדו, ואני יכולתי לעשות את דרכי עם פלוגה ה' ללא דאגה, לתוך עומקו של שטח ההגנה של האויב. השליש הודיע למטה על הצלחת החדירה וביקש להסיט את אש הארטילריה הכבדה לעמדות שממזרח להר קושנה, אשר הוקצו לגזרת קבוצת שפרסר.

בשטח ההגנה הפתענו רזרבות רומניות, ולקחנו למעלה ממאה שבויים; היתר ברחו. בשעת הרדיפה פגעו מספר פגזי 305 מ"מ שלנו בסמוך לנו, וחפרו באדמה הרכה מכתשים ענקיים, אשר בנקל יכלו להכיל פלוגה שלמה. הפגזה זו לא הזיקה לנו, אולם עצבנה אותנו למשך שניות מספר. המשכנו בדרכנו וכאשר הגענו לרכס הנמצא במרחק 400 מטר צפונית־מזרחית לקו ההתחלה שלנו ראינו מתחתינו, כב־12 באבגוסט, את העמדה הרומנית הבאה — מטרתנו השניה — במרחק של 600 מטר לערך. פגזים גרמניים פגעו במדרון לפנינו, מקום שם נסוגו ללא סדר פלוגות רומניות אחדות בכיוון לעמדותיהן.

מיד פקדתי על מחלקת מקלעים בינוניים לפתוח באש על האויב הנסוג, ועל יתר הקבוצה פקדתי לרדת במדרון ולרדוף אחריו. באמצעות הטלפון, שקוו הונח תוך כדי התקדמות, ביקשתי אש ארטילרית חזקה במשבצות 76, 75, 74, 73, 72, 62, 52 ו־42. נאמן לתכניתי התכוננתי לעלות בסערה גם על העמדה הרומנית השניה, לאחר הרעשת ארטילריה קצרה — אך הענינים התגלגלו באופן שונה.

הסידורים והשיחה הטלפונית נמשכו דקות מספר בלבד, והפגזים הגרמניים החלו פוגעים מיד בתחתית המדרון. הרומנים מיהרו חזרה לעמדתם החדשה בשבילים הצרים שבין השיחים. אשם של כמה מקלעים בינוניים פגעה בהם, ובגלל הטוח הקצר היתה השפעתה מחרידה. האם לא כדאי יהיה לנצל את הפניקה של האויב ולשתלט תוך לחץ תקיף גם על עמדתו השניה? מובן שהיינו עלולים להכנס לתחום אש הארטילריה שלנו, אולם הרי זה עתה הצלחנו להמלט מרסיסי פגזי ה־305 מ"מ שלנו ללא נזק. גרוע מזה לא יקרנו גם שם, לפנים.

מיהרנו במורד ככל שנשאונו רגלינו. פגזי סוללת הוביצרים פגעו מימין ומשמאל בשקע שלפנינו, ואש מקלעינו הבינוניים עדיין ניתכה על האויב הנלחץ חזרה לתוך עמדותיו דרך מעברים צרים אשר בתיל. במהרה הייתי

תרשים 33. — התקפה
על ידי פלגת רומל ב־19
באבגוסט 1917.

קרוב מאוד לאויב עם חלקי קבוצתי הקדמיים, ובלהט הקרב לא חששנו לפגזים הגרמניים הפוגעים מימין, משמאל ומאחור. לפנינו נמצא האויב במנוסה מלאה, וכנראה שעדיין לא ידע כי אנו נמצאים כה סמוכים אליו, היות ואף יריה מצדו לא הפריעתנו ברדיפתנו. רומנים הרוגים ופצועים רבים היו מוטלים מסביב. מקלעינו הבינוניים הסיטו את אשם שמאלה, ואנו מיהרנו לעבור את המכשולים ומיד נמצאנו בתוך עמדת האויב. לאחר קרב קצר ברובים וברימוני־יד, ברח האויב ימינה ושמאלה ואני הפעלתי את הפלוגות לפי סדר הופעתן: פלוגה א׳ נשלחה מזרחה; פלוגה ה׳ צפונה; פלוגה ד׳ דרומה. על כל פלוגה היה להשתלט על קטע של 150 מטר מעמדת האויב, ולהחזיק בו במרבית אנשיה. התקדמות נוספת לשם סיור בוצעה על ידי פלגות מחץ בלבד.

כבר לאחר דקות מספר קיבלתי הודעה שכל היעדים אשר סימנתי הושגו. מימין, בחזית פלוגה ד׳, היה האויב הרומני עקשן ביותר, ואף ניסה לכבוש מחדש את עמדותיו האבודות בהתקפות־נגד; אך לשוא, כי חיילי ההרים אינם מוּתרים על טרפם. במזרח ובצפון נסוגו הרומנים, ואף הארטילריה פינתה את עמדותיה שמאחורי החזית במהירות רבה ביותר. מאחורינו מימין החזיק עדיין האויב מעמד בגזרת קבוצתו של מדלונג, בהר קושנה.

מימין תפס האויב את עמדותיו המשניות, ועקב כשלון התקפת־הנגד שלו צמצם את מאמציו להחזקת עמדות אלו. ברשת ההגנה של האויב, לפנינו ומשמאלנו, נבעה פרצה רבה. באם נשתמש בכל העתודות שברשותנו נוכל להבקיע את החזית. קשר טלפוני עם מטה הקבוצה כבר הוקם. אנשי הקשר שלי היו נפלאים ממש כחיילי־ההסתערות שלי. הודעתי במהירות למטה שפרסר על המצב בקו הקדמי וביקשתי לשלוח את כל העתודות שבנמצא ולהפסיק את אש הארטילריה אל עמדות האויב המשניות בגזרת שפרסר. נודע לי שעמדת האויב בהר קושנה מימין לא נכבשה על־ידי קבוצת מדלונג עד

לשעה 11.45 בבוקר. המשלוח המידי של פלגת גסלר והגדוד הראשון של רגימנט חי״ר ה־18 הובטחו.

היה עלי לנצל במלוא היעילות את הכוחות העומדים לרשותי, בלי לפסוח על אפשרות התקפות־נגד מצד הר קושנה או מהדרום. על מחלקת המהנדסים הוטל לחסום את התעלות כלפי האויב בגזרת פלוגה ד׳; זו האחרונה הרחיבה את גזרתה מזרחה עד כיפה מיוערת קטנה, שממנה החלה מחלקת מקלעים־בינוניים להמטיר אשה על סוללות האויב שליד ניקורשט (במרחק 2500 מטר), וכתוצאה מכך רתמו הסוללות את סוסיהן ועזבו את עמדותיהן בדהרה. במזרח עקבו חוליות גישוש של פלוגה א׳ אחר האויב הנסוג במורד הגבעה דרך היערות הדלילים. כלפי צפון עסקה פלגת הסער, שסופחה על ידי הארמיה, בטיהור עמדות האויב מעבר לקו פלוגה ה׳, והתקדמה במהירות. באותו כיוון, במרחק שלושה קילומטרים, נמצאה טירגול־אוקנה. העיר עצמה נמצאה עתה תחת אש ארטילריה כבדה של סוללותינו, ואפשר היה לראות בתחנתה רכבות ארוכות עד אין קץ ושדרות רכב רבות. יכולנו להגיע אל העיר תוך שלושים דקה, ועל ידי כך לנתק את העמק הנרחב שממנו שאבו גזרות ניכרות של החזית הרומנית את אספקתן.

בקוצר רוח חיכיתי להופעת פלגת גסלר והגדוד הראשון של רגימנט חי״ר ה־18. בהתאם לידיעות מקבוצת שפרסר נמצאו שניהם זה כבר בדרך. הדקות חלפו לאיטן, אך איש לא הגיע, בעוד שמאחור מימיננו נמשך עדיין הקרב על הר קושנה. בינתיים הגיע מספר שבויינו ל־500 איש ושללנו — כמה תריסרי מק״בים רומניים. למעלה משעתיים עברו מאז ההתקפה המוצלחת על העמדה השניה, והרומנים בצפון החלו מתנערים מפחדם והודפים את פלגת הסער. אותה שעה ירו סוללות רומניות באזור סַטול־נו כמה מאות פגזים על פלוגה ד׳, אך רובם הרחיקו קלוע והתפוצצו, בלי לגרום כל נזק, במורדו הצפוני־מזרחי של הר קושנה. האויב בדרום לא ערך אמנם התקפת־נגד, אך אש מקלעיו החזקה אילצתנו לנצל כדבעי את חפרותינו ואת תעלות־הקשר. פה ושם התלקח קרב רימוני־יד בגזרת פלוגה ד׳, אך האויב לא זכה בשום הצלחה.

פלגת גסלר הגיעה ב־16.00 (ארבע וחצי שעות לאחר התקפתנו הראשונה), והופעתה חלה בד־בבד עם התקפת־נגד רומנית חזקה מצפון, אשר אילצתנו לשלוח את פלוגה ו׳ למילוי הפרצה בין פלוגות א׳ ו־ה׳. התקפה על העמק לא באה עוד בחשבון ללא עתודה מספקת. התקפת האויב מצפון נהדפה לאחר קרב פנים־אל־פנים.

ב־18.30 הודיע מטה הקבוצה שקבוצת מרלונג כבשה את הר קושנה

(חלקו הדרומי), והריהי מתקדמת בערוץ מזרחה להתקפת העמדה המשנית.

קרוב לרדת החשכה גילינו בקרבת ניקורשט וסטול־נו יחידות חיל־רגלים רומניות, חזקות למדי, הנעות לעורף. בה בשעה יצאו כמה רכבות, בזו אחר זו, מטרגול־אוקנה בכיוון מזרחה. הצלחנו לבוא במגע עם רגימנט חי"ר הרזרבי ה־22, שאגפו השמאלי תפס את העמדות הרומניות בגבעה 692. בתקוה לפרוץ למחרת לתוך השפלה, הצבתי את קבוצתי בקו קדמי שהשתרע הרחק מזרחה, והוליות־הסיור שלי הגיעו עד ניקורשט. אכן, בצפון עמד עדיין אויב חזק מול פלוגות ה' ו־ו'. הסתובבתי עד חצות וטיפלתי בסידורי האספקה לחיילים, בחידוש מלאי התחמושת ובהכנת הדו"ח הקרבי, ואחר שכבתי לישון באוהל עם קפיטן גסלר.

מסקנותי:

ההתקפה ב־19 באבגוסט 1917 על שתי העמדות הרומניות המבוצרות והמתוילות, הרחוקות כ־800 מטר אחת מהשניה, היתה משימה חדשה לגבי גדוד ההרים הוירטמברגי. כיבוש כל עמדה צריך היה לצאת לפועל לאחר הרעשה של שעה. חיילי ההרים חדרו לשתי העמדות באבידות מעטות, ובעוד הרעשת הארטילריה על העמדה הראשונה נמשכת, פרצו לעמדה שניה בחזית של 600 מטר ושבו למעלה מ־500 רומנים. על ידי כך פתחו את הדרך לחדירה למזרח, שכן לא התקבל על הדעת כי לרומנים עמדה שלישית מבוצרת ומוגנה בשפלה ממזרח להר קושנה. לרוע המזל לא היתה אפשרות לנצל הצלחה גדולה זו, היות וכוחות העתודה איחרו לבוא ומספרם היה קטן מדי.

השטח דרש שיטת התקפה בלתי רגילה. לאחר הצלחת החדירה לעמדות האויב הסמוכות לפסגת הר קושנה, לא היה כל קושי בחיסול עמדות האויב שנמצאו במורד התלול בכיוון צפון־מערב, ביחוד משום שהתקפה זו קיבלה סיוע אש מקלעים בינוניים מהכיפה הרוסית.

לגבי קבוצת רומל, שהסתערה בקו ראשון, היתה חיונית הנחתת המהלומה לתוך שטח ההגנה של האויב, במהירות האפשרית ובעומק המכסימלי. אסור היה לה לפצל את כוחותיה בשעת כיבוש העמדה הראשונה. גם עם כיבוש העמדה השניה נשארו כוחותיה מרוכזים לקראת המשכת ההתקפה לתוך שטח האויב לאחר הגיע העתודה.

תיאום הפעולה עם הארטילריה, המרגמות והמק"בים הוכן מראש באופן מדוקדק. פלוגת המרגמות כבלה את האויב במקום החדירה, עוד לפני הכנת הארטילריה, ואיפשרה לחולית ההסתערות של פרידל לפרוץ מעבר לתיל. אש הארטילריה על העמדה הראשונה אילצה את האויב לתפוס מחסה במשך

חדירת קבוצת רומל. פלוגה מקלעית ומחלקה של פלוגה ה׳ הצמידו את האויב לקרקע במורד שמעל לנקודת החדירה ומנעו ממנו אפשרות הפרעה במבצע.

אש־ההכנה הגרמנית האינטנסיבית על עמדת האויב הראשונה אילצה את העתודות הרומניות החזקות לסגת בחפזון לעמדה שניה. קבוצת רומל הצטרפה לתנועה זו בכיוון לעורף האויב, ובנצלה את המצב התפרצה לעמדה השניה בעקבות האויב, שהוטרד קשות על ידי אש הארטילריה וביחוד על ידי המק״בים. במעשם זה סיכנו חיילי ההרים את עצמם, בהכנסם אל תחת אש הארטילריה הגרמנית, אשר אי אפשר היה להסיטה במהירות כה רבה.

3. שוב במצב התגוננות

כבר ב־03.00, ב־20 באבגוסט, חידש האויב את הקרב על הר קושנה באש ארטילריה עזה של סוללות רבות. פגזים כבדים במספר רב פגעו בקרבת מוצב הפיקוד ושטחי העתודה ואילצונו לפנות את השטחים המסוכנים ולבקש מחסה בשקע המרוחק 800 מטר צפונית לגבעה 788. אש האויב גברה בתמידות, כשמרכזה מכוון לעמדה שנכבשה על ידינו ממזרח להר קושנה, וכנראה שהרומנים תיארו לעצמם כי אנו נמצאים בה. שמחתי מאוד על שרק מעטים מאנשי היו מחופרים שם, כי עד מהרה הפכה האש את העמדה לגל חרבות.

ב־07.00 החל האויב להתקדם ממזרח אל המוצב הקדמי המרוחק ביותר, המוחזק על ידי פלוגה א׳. העמק שליד ניקורשט נתמלא רומנים. פלוגה ו׳ שהבטיחה אותנו כלפי צפון־מערב, הודיעה שהבחינה בגזרתה באויב העוסק בהכנות להתקפה. חלפו כל הספקות והיינו בטוחים כי הרומנים אומרים לכבוש מחדש את השטח שאיבדו ביום הקודם. כבר הגיעה השעה לעבור למצב התגוננות.

היה הכרח בקו־מגן רצוף בשטח הגבנוני והמיוער, והאגף הצפוני הגלוי היה זקוק לאבטחה מיוחדת. החלטתי לא להשתמש בעמדות הרומניות לשעבר, שכל הבוקר ניתכה עליהן אש חזקה, כיון שהרומנים ידעו את טוחן והכירון היטב. בהגנה עלולות עמדות אלה לעלות לנו במחיר אבידות רבות ביותר. על אף העבודה שצריך היה להשקיע והזמן הקצר שנותר לנו עד המגע עם האויב החזק, ביכרתי עמדה במדרון הקדמי בתוך היער שבמזרח.

חיש נתתי את הפקודות הדרושות במקום והפלוגות החלו מתחפרות, בעוד משמרות פלוגה א׳ נסוגים מפני האויב החזק תוך כדי לחימה. החפירה בקרקע התחוחה היתה קלה, ואנשי העתודה עזרו ליחידות קוי־החזית לחפור

את עמדותיהן ואת תעלות־הקשר. בשעה שהמשמרות הקרביים נסוגו תחת לחץ האויב לעמדות, הגיעו אלה לעומק קומת איש. ההסתערות של כוחות רומניים חזקים, שהתחילה מיד לאחר מכן, נהדפה בנקל והרומנים החלו מתחפרים גם הם, כ־50 מטר לפני עמדתנו. לשוא ניסתה הארטילריה הרומנית להגיע לעמדות־המורד הקדמיות שלנו; היא נאלצה לותר על כך מחשש פגיעה בגייסותיה היא, ועל כן הסתפקה בהרעשת העמדות הרומניות לשעבר על גב הרכס. לגבי החזית המזרחית (פלוגות ד׳ ו־א׳) לא היו לי חששות. אך ענין הגזרות בצפון ובצפון־מערב היה שונה לגמרי, הואיל וכאן היתה פרצה גדולה בהגנתנו.

שכננו משמאל (הגדוד הראשון של רגימנט חי״ר הבוָרי הרזרבי ה־18) חנה לאורך המורד הצפוני־מזרחי של הר קושנה, על הרכס המוביל מגבעה 491 אל הפסגה. מתוך כך עלה בידי הרומנים, התוקפים מצד צפון, לטפס ולעלות מתוך השקע שבעורפנו. על פלוגה ג׳, שהיתה עד כה בעתודה, הוטל לסגור את הפרצה בין האגף השמאלי של פלוגה ה׳ והגדוד הראשון של רגימנט חי״ר ה־18. היא החזיקה מעמד על אף יתרונו המספרי של האויב ועל אף הראות המוגבלת בשטח המכוסה שיחים. הקרב הלך וגבר משעה לשעה; ובמשך היום הסתער עלינו האויב עשרים פעם לפחות, ולכל הסתערות קדמה הכנת ארטילריה. החזית הרומנית הקיפה אותנו בחצי גורן עגולה, ואנו נאלצנו להוציא את העתודות הספורות שלנו מנקודת מוקד אחת לשניה. אש ארטילרית האויב תרשה את הרכס שהחזקנו בו, אך חיילי ההרים לא משו ממקומם. בהשואה לאבידות האויב היו אבידותינו אנו קטנות — 20 איש בסך־הכל. הייתי מיוגע כל־כך, כנראה מהפעילות הרבה והעֵרה של הימים האחרונים, עד כי יכולתי לתת פקודות רק בשכיבה. אחר הצהרים תקפני חום גבוה והתחלתי להזות ולדבר דברי הבל; נוכחתי שאיני מסוגל עוד להמשיך בפיקוד. בערב מסרתי את הפיקוד לקפיטן גסלר ודנתי עמו על הבעיות הכאובות ביותר. עם רדת הערב חזרתי בדרך־הרכס, שעל פני הר קושנה, אל מוצב הפיקוד של הקבוצה, כ־400 מטר דרומית־מערבית לכיפת המטה.

גדוד ההרים הוירטמברגי החזיק בעמדתו נוכח כל ההתקפות הרומניות עד ה־25 באבגוסט; אז הוחלף על ידי רגימנט חי״ר הרזרבי ה־11, ונכנס לעתודת הדיביזיה מאחורי החזית.

קרבות הר קושנה נטלו מס גבוה מאוד מהחיילים הצעירים. תוך שבועים וחצי היו לנו חמש מאות נפגעים, וששים חיילי־הרים אמיצים נחו באדמת רומניה. על אף העובדה שהמשימה העיקרית, דהינו — הריסת אגפה

הדרומי של חזית המזרח, לא הושגה, ביצעו חיילי ההרים בכבוד רב כל משימה שהוטלה עליהם, נגד אויב בעל כושר־לחימה, קשה־עורף ומצויד היטב. עדיין הנני גאה ומאושר על הימים בהם פקדתי על גייסות כאלה.

לאחר הימים הקשים בהר קושנה, השיבתני לאיתני חופשה של שבועות מספר ליד חוף הים הבלטי.

<u>מסקנותי:</u>

בהגנת ה־20 באבגוסט 1917 הוסט קו־ההתנגדות העיקרי לשטח היערות הסבוך במורד הקדמי, על מנת לבטל את פעולתה המרוכזת הצפויה של הארטילריה הרומנית. דבר זה היה מוצדק בהחלט, כיון שבמהלך הקרב לא הצליח האויב להמטיר אש ארטילריה על קו־הלחימה העיקרי והנסתר הזה. עמדות־המגן העיקריות הוכנו בעוד המוצבים הקרביים נסוגים תוך כדי לחימה, והפלוגות שבעתודה הועסקו בחפירת תעלות־קשר חסויות לקו הקדמי. תעלות אלה היו היוניות להעברת אספקה מכל המינים ולפינוי הפצועים תחת אש — ללא אבידות, או לפחות בפגיעות קלות בלבד. לאחר מכן התחפרה העתודה במקומות שהוקצו לה.

קרב־ההתגוננות ב־20 באבגוסט חייב את ניצול העתודות בנקודות המסוכנות, שהשתנו תכופות. כאשר איימה סכנה בא כוח העתודה להחזיק בשדה־הקרב העיקרי ב ע ו מ ק. נמנענו ככל האפשר מהגברת קו־החזית הקדמי על ידי העתודה.

מערכת קפורטו שבמהלכה הקיפה את כל שטחי צפון־מזרח איטליה הקרובים לגבול, היתה המסגרת האופרטיבית בה נתרחשו הקרבות המתוארים בפרק העשירי של הספר ובאלה הבאים אחריו. המפה הניתנת כאן מאפשרת לראות את משמעותם הרחבה־יותר של קרבות אלה, ואת היחס שבין קרב המתנהל בהרים למבצע המקיף גם את השפלה.

יש לציין כי „מערכת־קפורטו", כפי שכינוה האיטלקים, היתה מכונה בפי הגרמנים בשם „מערכת־טולמיין", ואילו האוסטרים כינוה „מערכת־קרפרייט".

פרק עשירי

היום הראשון של האופנסיבה ליד טולמיין

1. מסע ההתקדמות וההיערכות לקרב השנים־עשר על האיסונצו

בראשית אוקטובר הוחזר לידי הפיקוד על קבוצתי. נמצאנו בקְרינִתִיָה היפה, אשר אליה נשלח הגדוד בעקיפין דרך מקדוניה. אבידות הקרבות בהר קושנה מולאו באנשי־חילופים, ומקלעים קלים הגבירו במידה ניכרת את כוח האש של הפלוגות הרובאיות. תקופת המנוחה הקצרה הוקדשה לטיפוח היכרות מלאה עם הנשק החדש. לא היה לנו כל מושג על דבר תכניות הפיקוד העליון לגבינו. שמא חזית האיסונצו?

מאז תחילת המלחמה, במאי 1915, היותה טריסט את יעד המבצעים האיטלקיים, ועשרה קרבות לאורך חלקו התחתון של האיסונצו הדפו את האוסטרים חזרה באיטיות, אולם בהתמדה. תוצאות הקרב הששי באיסונצו, באבגוסט 1916, איפשרו לאיטלקים להציג ראש־גשר בגדה המזרחית של הנהר ליד גרץ (גוריציה) ולכבוש את העיר עצמה.

קדוֹרנה*) תיכנן את הקרב האחד־עשר על האיסונצו (באבגוסט 1917) כדוגמת החזית המערבית, וחמישים דיביזיות של חיל־רגלים, בסיוע 5000 תותחים, תקפו את החזית הצרה אשר בין גוריציה לים. במשך ההתמודדות העצומה הפרו, אמנם, הגייסות האוסטרים האמיצים את ההצלחה האיטלקית הראשונית, אך בחלקו השני של הקרב חצו האיטלקים את חלקו האמצעי של האיסונצו ותפסו את הרמה הגבוהה של בַּיְנְסִיצָה; שם הצליחו בני בריתנו, בכוחותיהם האחרונים, לעצור את ההתקפה. התקפה זו נמשכה עד תחילת ספטמבר. אז שקטו הקרבות וקדורנה החל מתכונן לקרב השנים־עשר. השטח שנכבש זה לא־כבר, ממזרח לחלקו האמצעי של האיסונצו, שלט על עורף החזית בכיוון דרום־מזרח ושיפר במידה מוחשית את סיכויי האיטלקים לקראת הקרב הבא. יעדם, טריסט, נמצא סוף סוף בתחום מגעם. האוסטרים הרגישו

*) המפקד האיטלקי העליון.

ששוב לא יהיה ביכולתם לקדם את ההתקפה המחודשת המתקרבת, ונאלצו לבקש את עזרת הגרמנים. על אף כבילת כוחות עצומים על ידי הקרבות במערב (בפלנדריה וורדן) שלח הפיקוד הגרמני העליון ארמיה בת שבע דיביזיות מנוסות־קרב. אופנסיבה גרמנית־אוסטרית משותפת בחזית האיסונצו העליון נועדה להביא את הרנחה המבוקשת. המטרה היתה להדוף את האיטלקים אל מעבר לגבול האוסטרי, ואם אפשר — עד מעבר לנהר טליאַמנטו.

גדוד ההרים הוירטמברגי הצטרף לארמיה ה־14, שאורגנה לא מכבר, וסופח לקורפוס האלפים. ב־18 באוקטובר יצאנו משטחי הכינוס שבקרבת קרינבורג למסע אל החזית. בלילות חשוכים, לעתים במטר סוחף, נעה קבוצת המסע של מיור שפרסר (גדוד ההרים הוירטמברגי ופלג ההוביצרים הוירטמברגי ההררי *) ה־4) דרך בישופלק, סאַלילוג ופודבורדו, עד הגיעה לקנֶצה ב־21 באוקטובר. עקב אפשרות של סיור אוירי מצד האויב, נאלצנו להגיע לכל יעד־ביניים עוד לפני עלות היום. עם אור היה על כל האנשים והבהמות להסתתר באופנים בלתי נוחים ובלתי מספיקים ביותר. מסעות ליליים אלה הכבידו מאוד על הגייסות חסרי התזונה.

קבוצתי כללה שלוש פלוגות הרים ופלוגת מק״בים אחת, ובדרך כלל צעדתי עם המטה ברגל, בראש השדרה הארוכה. קנֶצה נמצאה כשמונה ק״מ מערבית לחזית־הקרב ליד טולמין. ב־21 באוקטובר, אחר הצהרים, סיירו מיור שפרסר ומפקדי הקבוצות את שטח הכינוס המוקצה להתקפה. שטח זה נמצא במורד הצפוני התלול של הר בוזֶניקה (509), היורד כלפי האיסונצו, 1500 מטר דרומה לטולמין.

מתוך עמדותיהם השולטות והגבוהות מאוד יכלו האיטלקים להפעיל סוללות רבות באש הטרדה חזקה ומתמדת עד הרחק לתוך שטחינו האחוריים. נראה שלאיטלקים היתה תחמושת בשפע. שטח הכינוס המוקצה לנו הכביד על היערכות הגדוד (שכלל אחת־עשרה פלוגות). רק במקומות מעטים זרועי סלעים בשפתות המורד, שלא ניתנו למעבר בדרך כלל, ובתוך ערוצים אחדים תלולים ביותר שירדו אל האיסונצו, ניתנה לנו אפשרות להיערך. מדאיגה היתה העובדה שהאויב יכול לקיים תצפית אגפית על כל המורד הצפוני של הר בוזניקה, מעמדותיו השולטות בפסגת המְרְזְלִי־ור (1360), צפונית־מערבית לטולמין. נוסף על כך היה עלינו להביא בחשבון את הסלעים שידרדרו במורד התלול עקב הרעשת הארטילריה. על הגדוד היה להישאר, לפי התכנית, בשטח

---

*) פלג — 3 סוללות, 12—18 כלי־יריה.

הכינוס במשך שלושים שעה. האם יגמר הדבר בכי טוב? חייבים היינו להשלים עם כל התנאים הבלתי נוחים, כיון שלא היתה אפשרות אחרת. המון הגייסות המכונסים בבקעת טולמין היה רב מדי. חזרנו לגדוד, ועברנו תחת אש־הטרדה איטלקית חזקה, מכוונת בעיקר אל מעברי סַנטַה־לוּצִ׳יָה ובזה די־מוֹדרג׳ה. ידיעתנו את תכניות המבצעים היתה פחותה במידה ניכרת מזו של הבוגד הצ׳כי, אשר באותו יום נפל אל האויב בקחתו עמו סידרה שלמה של מפות ופקודות על המבצע צפונית לטולמין.

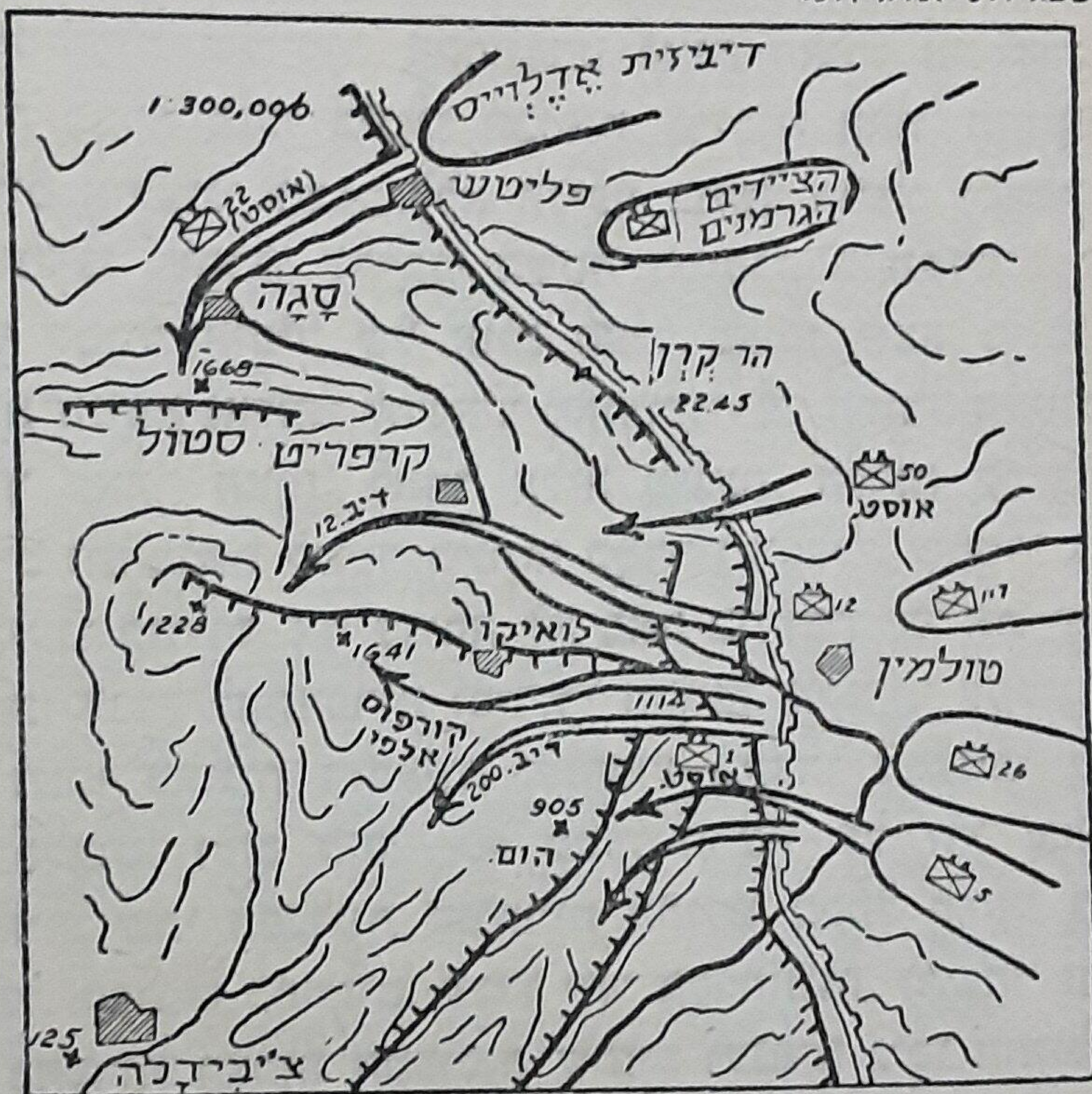
הגדוד נכנס לשטח הכינוס הסופי במוצאי ה־22 באוקטובר. זרקורים עצומים מהעמדות האיטלקיות שברמות הקולוֹבּרַט וג׳ֶזה האירו את דרכי הגישה. פגזי ארטילריה כבדה פגעו בינינו תכופות, וריכוזי האור החזקים והמסנוורים של הזרקורים אילצונו לשכב ללא תנועה במשך רגעים רצופים. ברגע שהוסח האור מעלינו מיהרנו לדרכנו בשטח המופגז. בהתקדמות זו נדמָה לכולנו שנכנסנו לטוחו היעיל של אויב פעיל באופן יוצא מהכלל ומצויד היטב. את בהמות־המשא נאלצנו להשאיר מאחורינו, על המורד המזרחי של הר בוזניקה. סמוך לאחר חצות, לאחר עליה מיגעת, הגיעה קבוצתי העמוסה לעייפה מקלעים ותחמושת לשטח כינוסה במִדרון הסלעי. שמטנו את משאינו שמחים על הגיענו בשלום. אך מנוחה לא באה בחשבון, כי את יתר שעות החשכה היה עלינו לנצל להתחפרות וסידורי הסואה. הקציתי לפלוגות את גזרותיהן. המטה ושתי פלוגות רובאיות התחפרו בקצהו המערבי של מדרון מכוסה שברי סלעים, רחב כ־20—40 מטר, החצוי על ידי שביל צר מוסוה המוביל לחזית. שתי הפלוגות הנותרות החזיקו בקפל קרקע צר, כמאה מטר מזרחה. הכל, קצינים כחיילים, עבדו יחד בקדחתנוּת, והשחר זרח על מדרון חסר חיים. בחפרות הצרות המכוסות שיחים וענפים ניסו החיילים למלא את החסר להם בשינה. אך דממת השלוה לא ארכה. מספר פגזים איטלקיים כבדים פגעו במדרון שמעלינו, וסלעים ואבנים חלפו לידינו בהתגלגלם למטה בדרכם לאיסונצו. שוב לא היתה אפשרות לישון, ואנו החילונו תוהים אם כבר גילה האויב את הכנותינו ואם הוא מטוח את הארטילריה שלו. אש ארטילריה כבדה במורד התלול הזה עלולה לגרום לחורבן והרס.

האש נמשכה כמה דקות ואחר שקטה, כדי להתעורר מחדש כעבור 15 דקות במקום אחר בקרבתנו. לאחר מכן השתררה דממה למשך זמן מה.

אחר כך הסיטה הארטילריה האיטלקית את פעילותה העיקרית לעמק האיסונצו. במשך היום ראינו את השפעתם החזקה של התותחים הכבדים על המתקנים ודרכי־הגישה ליד טולמין. בניגוד לאיטלקים ירתה הארטילריה

שלנו בהפסקות גדולות. תוך דאגה חמורה לגורל האנשים שהייתי אחראי להם עבר היום באיטיות רבה.

מספר פסיעות מערבה, בשביל המוסוה שלנו, נמצאה לנו תצפית מצוינת על העמדות האיטלקיות הקדמיות. הן חצו את האיסונצו במרחק שנים וחצי ק"מ ממערב לטולמין, ואחר נמשכו מדרום לאיסונצו אל הגבול המזרחי של ווֹלטשֶק, בעברן מזרחית לסנט־דניאל. העמדות, ובעיקר מחסומי־התיל, היו בנויים יפה למדי. מזג האויר הקודר מנע מאתנו את האפשרות לבחון עמדות אחרות.

תרשים 34. — תכנית ההתקפה של הארמיה ה־14.

כפי שנמסר לנו חצתה עמדת האויב השניה את האיסונצו בסביבת סֶליסְצֶ'ה, תשעה קילומטרים צפונית־מערבית לטולמין — ועברה מדרום לאיסונצו על פני הר הָוֹניק אל ג'זה. העמדה האיטלקית השלישית, וכנראה החזקה ביותר, הוקמה ברמות שמדרום לאיסונצו בקו מַטַג'וֹר (1463), פסגת מרזלי־וֹר (1356), גוֹלוֹבי, קוֹק (1243), גבעה 1192, וגבעה 1114, הפונה משם בזוית חדה דרומית־מערבית דרך קלבּוּזרוֹ להר הוֹם. עמדה זו הכרנו באמצעות צילומי־אויר. הוגד לנו גם כן שהיו נקודות מבוצרות נוספות בשטח שבין העמדות השונות.

כוחות הארמיה הארבע־עשרה הוצבו כדלהלן:

קבוצת הגייסות של קראוּס נערכה בפְּלִיטְש (דיביזית הקלעים האוסטרית ה־22, דיביזית אֶדֶלְוַיְס, הדיביזיה האוסטרית ה־55 ודיביזית

הציידים הגרמנית) כשנקודת הכובד שלה מכוונת דרך סָגָה כלפי הר סטול.

קבוצת הגייסות של שטיין ליד טולמין ובעמדת ראש־הגשר מדרום לטולמין (דיביזית החי״ר ה־12, קורפוס האלפים, דיביזית החי״ר ה־117) נועדה לבצע את ההתקפה העיקרית. על הדיביזיה ה־12 היה לחדור לקַרפריט (קפּוֹרטו) בעמק משני עברי האיסונצו. על קורפוס האלפים הוטל לכבוש את העמדות אשר ברמות שמדרום לאיסונצו, בעיקר את הקו פסגה 1114—קוק—מטג׳ור.

על השכנה בדרום, קבוצת בֶּרר (דיביזיות חי״ר ה־200 וה־26), הוטל לתקוף דרך ג׳זה—סן־מרטינו בכיוון צ׳יוידלָה. דרומה יותר נמצאה קבוצת סקוטי (הדיביזיה האוסטרית ה־1 ודיביזית חי״ר ה־5) שעליה הוטל לכבוש את העמדות דרומית לג׳זה ואחרי כן את גלוֹבוֹצק והר הוּם. בגזרת קורפוס האלפים, בעמדת ראש־הגשר, מדרום לאיסונצו, החליפו רגימנט רגלים של משמר־המלך הבוָרי ורגימנט הציידים ה־1 את האוסטרים בקו החזית.

יעד ההתקפה של רגימנט המשמר המלכותי הבוָרי היה להבקיע דרך קוֹבק, הוֹניק, גבעה 1114, ורכס קוֹלוֹברט אל כביש־הרכס ללוֹאִיקוֹ, גוֹלוֹבי ומטג׳ור.

היעד של רגימנט הציידים ה־1 היה הרמות ממערב לוולטשק ולפסגה 732 והתקפת גבעה 1114 מדרום־מזרח.

על גדוד ההרים הוירטמברגי הוטלה משימת האבטחה על האגף הימני של רגימנט המשמר הבוָרי ותפיסת סוללות האויב ליד פוֹני, ואחר כך היה עליו להתקדם בעקבות רגימנט המשמר הבוָרי בכיוון הר מטג׳ור.

ב־23 באוקטובר לפנות ערב נעשה מזג האויר מעורפל, לח וקר. בהמות האספקה הגיעו בשעת בין הערביים. מיהרנו להשביע את רעבוננו ואחר חיפשנו מחבואים על־מנת לאגור מעט שינה לקראת ימי ההתקפה הבאים. אחר חצות ירד גשם דקיק שאילצנו לכסות את ראשינו במעילי־רוח. מזג־אויר אופייני להתקפה!

מסקנותי:

כבר מסע ההתקרבות וההכנות להתקפה בטולמין בלבד הציגו דרישות כבדות בפני הגייסות. במסעי־לילה מאומצים, בדרך כלל תחת מטר סוחף, עברנו את הרי הקרַוָנקים — מרחק של 100 ק״מ בקו אויר. במשך היום שכבו החיילים נסתרים מאוירית האויב במקלטים מצומצמים ביותר. המזון היה דל וחד־גוני, אך על אף הכל היה המוראל גבוה. בשלוש שנות המלחמה למדו החיילים לשאת בכל הקשיים מבלי להפסיד מן המתח הקרבי.

בהתקדמות לשטח הכינוס במוצאי ה־22 באוקטובר נשאו פלוגות המק"בים וחלק מפלוגות ההרים רזרבה של חגורות־תחמושת־מקלעים היות והלחימה בהר קושנה גילתה בבהירות את הקשיים שבאספקת תחמושת בהרים.

מאחר שבשטח הכינוס נאלצנו להתחשב בהתקפות אש חזקות של האויב, התחפרו החיילים עוד במשך הלילה והיסוו את העמדות החדשות לפני עלות היום.

לא היתה כל אפשרות להעביר אספקה לגייסות בשטח הכינוס במשך היום, והארוחות החמות הובאו באמצעות בהמות־הובלה — רק לאחר רדת החושך.

2. יום ההתקפה הראשון: הוניק — גבעה 1114

בחשכת הלילה הגשום, בשעה 02.00, החלה הארטילריה שלנו, ששתקה עד כה, באש ההכנה ובמהרה הבריקו אשי אלף תותחים משני עברי טולמין. בשטח האויב רעמו קולות נפץ בלתי פוסקים, שחזרו והדהדו מההרים בשאון סופת רעם אדירה. מלאי התפעלות היינו עדים למחזה הכביר. זרקורי האיטלקים ניסו לשוא לחדור דרך מסך הגשם, והאש הנגדית ההרסנית של האויב, שציפו לה ויראו מפניה, לא באה, כי רק סוללות אויב ספורות ענו לאש הגרמנים. היה זה מעודד מאוד, ונסוכי תרדמה חזרנו למחסותינו, מקשיבים לאש הארטילריה שלנו ההולכת ופוחתת. עם אור היום שוב גברה עצמת אשנו לממדים עצומים. למטה, ליד סנט־דניאל, הרסו פגזי מרגמות כבדות עמדות ומכשולים, ומדי פעם כיסה עשנם את עמדות האויב. פעולות הארטילריה והמרגמות שלנו הלכו ועצמו. האש הנגדית של האויב היתה חלשה למדי.

זמן קצר לאחר האר היום יצא גדוד־ההרים הוירטמברגי לדרכו. במטר הסוחף, שצמצם מאוד את הראות, אחרי מטה שפרסר הממהר בראש, ירדה קבוצת רומל בערוץ מכוסה אבנים בכיוון לאיסונצו. כשהגענו למטה התקדמנו אחרי האגף הימני של רגימנט המשמר הבנרי, מעל לגדתו התלולה של האיסונצו.

כמה פגזים פגעו בשני צדי השדרה הארוכה בלי לגרום כל נזק. השדרה עצרה סמוך לקו־החזית. היינו קפואים ורטובים עד עורנו, והכל קיוו שהזינוק לא יתעכב. אך הדקות חלפו באטיות רבה.

ברבע־השעה האחרון לפני ההתקפה הגיעה האש לעצמה איומה. מסך פגזים מתפוצצים האפיל על עמדות האויב, שהשתרעו במרחק כמה מאות מטר

לפנינו, באדים ועמוד עשן אפור. עבי גשם נמוכים כיסו את שיא הרי הוניק וקולוֹברט.

סמוך ל־08.00 עזבו חוליות ההסתערות שלפנינו את עמדותיהן והתקדמו קמעה בכיוון האויב. במערבולת האש לא ראו אותם המגינים ולא התנגדו, ואנו מצדנו ניצלנו את השטח המפונה כדי להתכונן להסתערות.

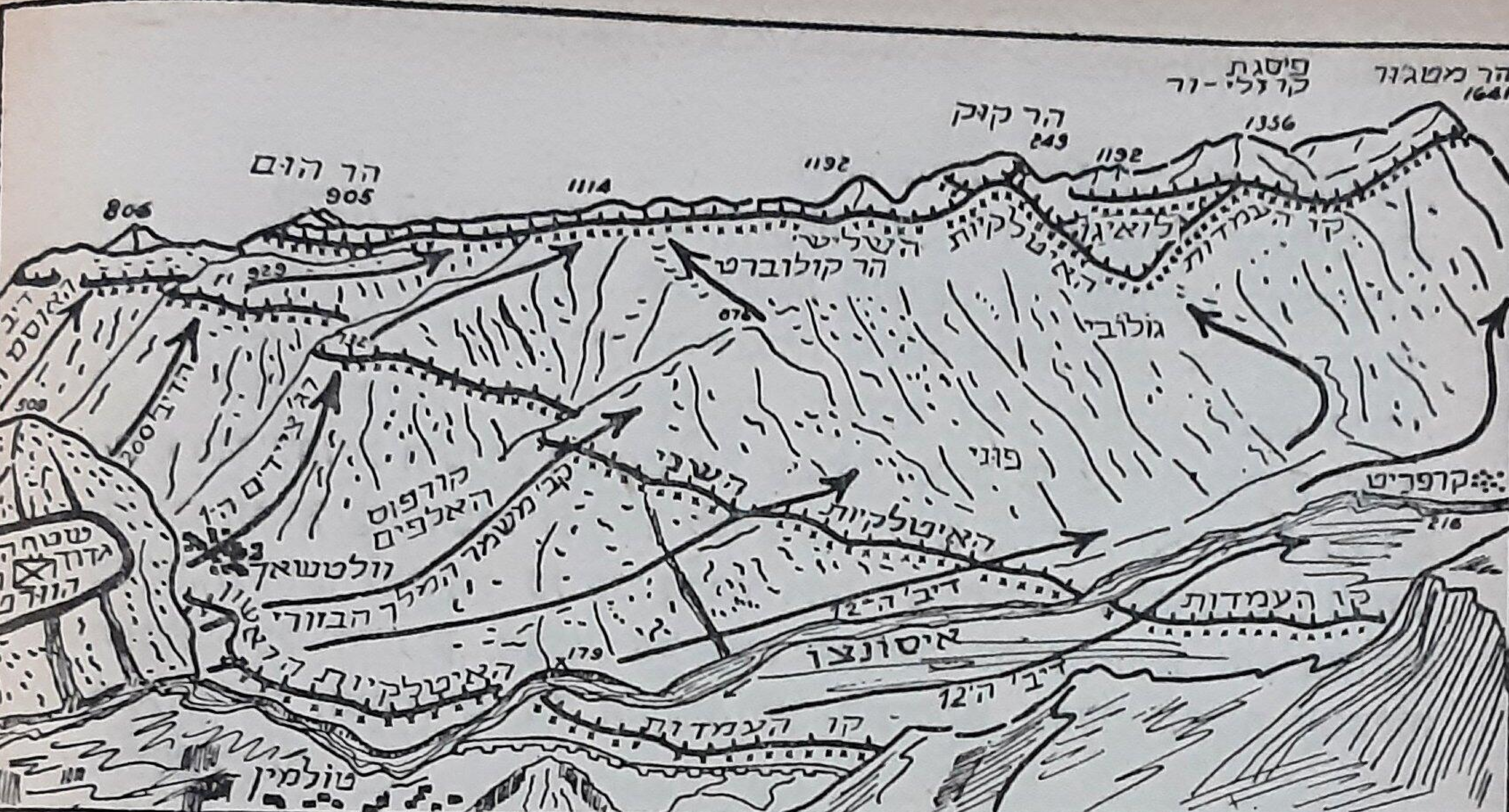
08.00! אש הארטילריה והמרגמות הוסחה בכיוון עורף האויב, ולפנינו קם רגימנט המשמר הבַּוָרי להתקפה. סמוכים להם, מאחורי אגפם הימני, התקדמנו לחזית הימנית וכבשנו את עמדות האויב סביב סנט־דניאל. שרידי האויב הגיחו מהחרבות ומיהרו לקראתנו בידים מורמות ופרצופים מעווים מפחד. מיהרנו להתקדם על פני מישור רחב שעדיין הבדיל בינינו ובין המורד הצפוני של ההוניק. אמנם, פה ושם הפריעה להתקדמותנו אש מקלעים משלוחותיו המזרחיים של ההֶוניק, אך התקפתנו בשטח הפתוח המשיכה בהתקדמותה.

בעוד אנשי רגימנט המשמר הבַּוָרי מתקדמים אל המורד המזרחי של ההוניק, היה יעדנו שלנו המורד הצפוני־מזרחי, אליו נחפזו מיור שפרסר ומטהו בראש. הקלעים, בהיותם עמוסים מטען כבד, מק״בים או תחמושת, לא יכלו לנוע כל כך מהר.

לאחר הגיענו לאזור 179, הגן המורד המיוער של ההֶוניק על אגפנו השמאלי מהאש הבאה מהרמות (ראה תרשים 35).

כל קבוצת רומל הגיעה עתה אל המורד המוגן, ולפי פקודת מיור שפרסר עלתה בשביל המוביל לפוני, במורד הצפוני של ההוניק, כמשמר קדמי לגדוד ההרים הוירטמברגי. כוחות מפלוגה א׳, בפיקוד סרז׳נט זייצֶר, היוו את החוד, ואחריהם צעדו ברנָחים של 150 מטר: מחלקה מפלוגת המק״בים א׳, מטה הקבוצה, פלוגה א׳, פלוגה ב׳, יתר הפלוגה המקלעית א׳. אני עם לויטננט שטרייכֶר, שלישי החדש, צעדנו במרחק מטרים מספר אחרי החוד.

השביל בו טיפסנו אל פוני היה צר ומכוסה שיחים, ולפי מראהו ניכר שכמעט לא עבר בו האויב. משני צדי השביל היה מורד תלול מאוד ומכוסה יער עבות. העצים היו מכוסים עדיין עלי סתיו. הראות הוגבלה למטרים ספורים בלבד דרך הסבך, ולעתים נדירות ביותר גונב אלינו שמץ ממראה העמק. יובלים עמוקים אחדים הובילו אל האיסונצו. קולותיהם העמומים של פגזים גרמניים נשמעו מהעמק וכן מהעורף השמאלי, ששם נמצא לפי השערתנו רגימנט המשמר הבַּוָרי. במעלה שלפנינו שררה דממה בלתי טבעית. אי־שם עליו היינו מוכרחים להיתקל באויב. הארטילריה שלנו מעמדותיה לא יכלה לעזור לנו ביער ההררי, וגורלנו היה נתון בידינו בלבד.

תרשים 35. — התקפת הארמיה ה־14. מראה מצפון־מזרח.

החוד התקדם בזהירות מרובה, כשהוא נעצר תכופות ומאזין ליער, ואחר ממשיך להתקדם. אך זהירות זו היתה לשוא, כי האויב נמצא במארב וחיכה לנו. כשהתקדמנו עד למרחק 1000 מטר מזרחה מנקודת־הגובה 824 נפתחה עלינו לפתע אש על ידי מקלעים בטוח קצר. קיבלתי את ההודעה: „האויב לפנינו בעמדה מבוצרת מאחורי מחסומי תיל. חמישה מאנשי החוד פצועים".

לדעתי, בלי סיוע ארטילריה לא היו כל סיכויים להצלחת התקפה משני עברי השביל, שעל פני המדרון המשופע כגג ובצמחיה סבוכה ודרך מכשולים, על האויב הערני והמחופר היטב; מכל מקום היתה התקפה זו גורמת לנו אבידות כבדות, ולכן החלטתי לנסות את מזלי במקום אחר.

החוד הנוכחי נשאר במגע עם האויב, ואני פקדתי על חלק אחר של פלוגה א' ליצור חוד חדש ולטפס דרומה בערוץ זרוע־אבנים, שהגיע עד כ־200 מטר לפני עמדת האויב. כוונתי היתה לאגוף את האויב משמאל ולמלעלה. הודעתי על כך למיור שפרסר.

העליה היתה קשה מאוד. לויטננט שטרייכר ואני נמצאנו במרחק 40 מטר אחרי החוד החדש, ומיד אחרינו צעד צות מקלע־בינוני שנשא את המקלע המפורק על שכם.

אותו רגע התדרדר לקראתנו מלמעלה גוש אבן עצום. רוחב הערוץ היה שלושה מטרים בלבד; בקושי ניתן לנו לנטות הצדה, ולברוח לא היתה כל

אפשרות. כהרף עין ברור היה כי מי שיפגע על־ידי הסלע ישחק לאבק. כולנו נצמדנו אל כתלו השמאלי של הערוץ. הסלע התפתל בינינו ונדרדר למטה, מבלי לסרוט אפילו אחד מאתנו.

לאשרנו הופרכה ההנחה כי האיטלקים מגלגלים עלינו אבנים, שכן הסלע נעקר ממקומו על ידי החוד.

הלאה במעלה קרעה אבן את רצועת נעלי הימנית וחיבלה ברגלי עד כדי כך, שנאלצתי להעזר בשני אנשים ובמשך מחצית השעה הבאה סבלתי כאבים חזקים.

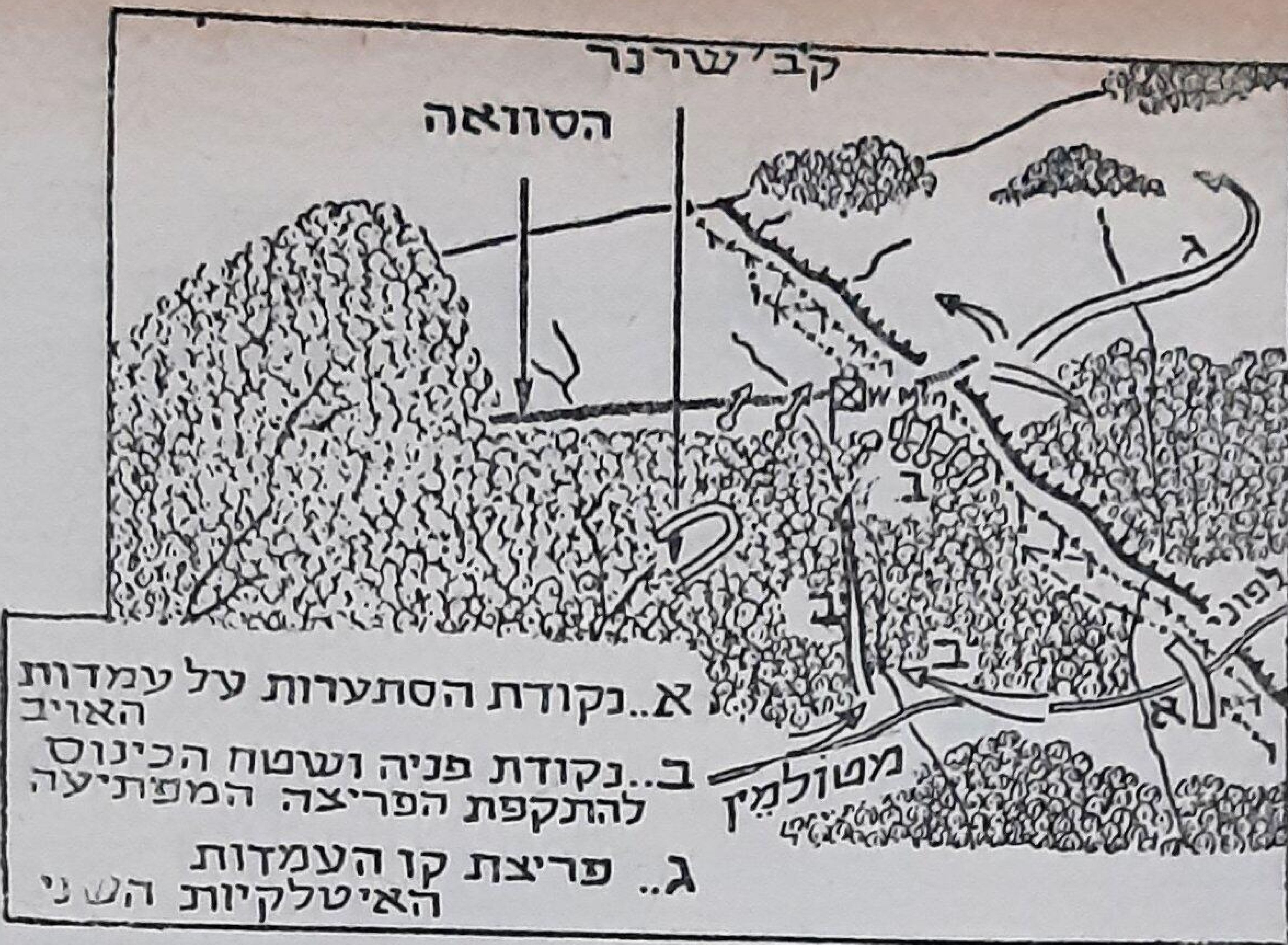
לבסוף היה הערוץ העמוק מאחורינו. בגשם שוטף, רטובים עד העצם, טיפסנו במעלה המכוסה סבך עבות, מסתכלים ומקשיבים היטב לכל הכיוונים.

היער שלפנינו הלך ודלל. לפי המפה שבידי נמצאנו כ־800 מטר מזרחה לגבעה 824. עשינו את דרכנו בזהירות אל קצה היער, ושם מצאנו שביל מוסוה היורד מזרחה במורד. על גבי הרכס החשוף הבחנו בעמדה רצופה מתוילת היטב הנמשכת במעלה בכיוון פסגת לֵיהֱזֶה־וּר. נראה שעמדת אויב זו היתה שקועה עדיין בתרדמה ואש ארטילריה גרמנית לא פגעה בה. החלטתי היתה: התקפת־פתע לאחר הכנה קצרה של מק״בים רבים, כשאגפנו השמאלי נשען אל קצה היער. המצב היה דומה מאוד למצב שלפני ההתקפה על הר קושנה, בין ה־12 ל־19 באבגוסט 1917.

תחת חיפוי מחלקת מקלעים בינוניים מוסתרת בין השיחים, הכינותי את הקבוצה להתקפה בשקע קטן ביער, במרחק 60 מטר ממכשולי האויב. תודות למשמעת הקרבית הנהדרת של חיילי ההרים בוצעה התנועה במטר השוטף ללא כל שאון. מרחוק נשמע הד־קול הקרב בעמק האיסונצו, וקרוב ובמעלה הרכס מאחורינו משמאל, נלחמו כנראה אנשי המשמר הבוָרי. סביבנו ועל פני האחו שמעלינו שרר שקט.

מזמן לזמן ראינו אנשים מספר מסתובבים בתוֹך ובעורף עמדת האויב — סימן מובהק שהאויב אשר לפנינו לא חשד כלל בנוכחותנו. כמה פגזים גרמניים החלו מתפוצצים במרחק 600 מטר משמאל מאחרינו. לפי כיוון עמדת האויב, נראה שהיא מתחברת עם העמדה שמשני צדי השביל לפוני, אשר נתקלנו בו כ־45 דקות לפני כן. ניחשתי שהיא מהוה חלק מהעמדה האיטלקית השניה. אי אפשר היה להמשיך ולהתקדם הלאה בסבך בלי להקים רעש. הקבוצה היתה מוכנה, ואני הייתי חייב להחליט אם להתקיף או לא. 60 מטר של סבך עבות הפרידו בינינו ובין חיל האויב. אם האויב עמד על המשמר, לא יכולתי לקוות לנצחון קל.

למראה השביל המוסוֶה יפה בקצה היער משמאלנו, נצנץ בי רעיון. שביל

תרשים 36. — המצב ב־24 באוקט. 1917. מראה מצפון.

זה הינֶה כנראה את הקשר עם הקו האיטלקי הקדמי ליד סנט־דניאל, או עם כוחות האויב במורד המזרחי של הֶוניק, או עם עמדות־התצפית של הארטילריה הנמצאות שם. מאז הגענו לא עבר כאן אף איטלקי אחד. השביל היה מפותל, וההסואה בצד הדרומי הייתָה מחסה מצוין כלפי מעלה ובכיוון העמדות האיטלקיות, וקשה היה לזהות משם את הגייסות העוברים בו. יכולנו לעבור בו — אם לא יפריע האויב — ולהמצא בעמדותיו תוך 30 שניות. אם נפעל במהירות יתכן שנתפוס את האויב משמאל ומימין לדרך עוד בטרם יספיק לירות! זהו תפקיד המתאים לגברים אמיצים! אם האויב יתנגד, אנחית את התקפת קבוצת רומל, שהכנתיה מכבר, תחת חיפוי אש פלוגת המק״בים.

קראתי ללנס־קורפורל קיפֶנר, ענק בממדיו, וציויתיו להתקדם עם אנשיו בשביל כאילו היו איטלקים החוזרים מהחזית, לחדור לפתע לעמדת האויב ולהשתלט על השומרים משני צדי השביל. עליהם לבצע את הדבר עד כמה שאפשר ללא שימוש בירִיות ורימוני־יד. במקרה ויתפתח קרב, הריהם מובטחים בחיפוי וסיוע אש של כל הקבוצה. קיפנר הבין, בחר את בני לויתו, ולאחר כמה דקות עלה עם החוליה בשביל המוסוה. קול צעדיהם הקצובים נדם. האם יצליחו? הקשבנו היטב, נכונים לזינוק או לחיפוי־אש רצוף. יריה אחת — ושלוש הפלוגות תסתערנָה להתקפה! שוב עברו רגעים ארוכים מלאי חרדה ואנו שמענו רק את הגשם המכה על העצים. אחר נשמעו צעדים מתקרבים וחייל הודיע בלחש: „חולית הגישוש של קיפנר תפסה מחפורת אויב, שבתה שבעה־עשר איטלקים ושללה מקלע אחד. האויב כלל אינו חושד במאומה״.

על סמך ההודעה הובלתי את כל קבוצת רומל (פלוגות רובאיות ב׳

ו־א׳ ופלוגת מק״בים א׳) בשביל לתוך עמדת האויב, בעקבותינו באה קבוצת שיליין (פלוגות ג׳ ו־ו׳ ופלוגת מק״בים ב׳), אשר הצטרפה אלי זמן מה לפני חדירתו המוצלחת של קיפנר. צותי־הסתערות הרחיבו בחשאי את הפרצה עד ל־50 מטר משני עברי השביל. בשעת המעשה נתפסו על־ידי חיילי ההרים הזריזים כמה תריסרי איטלקים, שחיפשו מחסה מהגשם השוטף בחפרותיהם. הודות להסואת המקום עדיין לא הבחין האויב המרוחק יותר, במעלה, בתנועת שש הפלוגות.

עתה היה עלי להחליט אם לחסל את העמדה או לפרוץ בכיוון לפסגת ההוניק. בחרתי בדרך השניה. לאחר שפסגת ההר תהיה בידינו, ממילא תקל עלינו השמדת העמדות האיטלקיות שעל כל המדרונות. ככל שנעמיק חדור לאזור המוגן של האויב, כן יהיו המשמרות פחות מוכנים לקראתנו והקרב יהיה קל יותר. לא חששתי לחוסר קשר מימין ומשמאל. כפלוגות של גדוד ההרים הוירטמברגי מסוגלות הן להבטיח את אגפיהן בעצמן. הלוא נאמר בפקודת ההתקפה: „יש להתקדם מערבה ללא הגבלה במקום או בזמן, תוך ידיעה שישנן עתודות חזקות לצדנו ומאחרינו״.

פלוגת מק״בים א׳ נשלחה קדימה, כי רציתי שבמקרה היתקלות יהיה לרשותי מיד כוח־אש חזק. צות המקלעים הבינוניים שנשאו מטען של 40 ק״ג קבעו את מהירות העליה. יכולת הביצוע של אנשים אלה תובן רק על ידי מי שטיפס בהרים גבוהים ללא דרך, נושא מטען דומה ובמזג־אויר דומה.

שדרתנו, שאורכה היה כמה קילומטרים עשתה דרכה קדימה בגשם שוטף, התקדמה משיח לשיח, טיפסה במחסה בקעים וערוצים, ותפסה עמדה אחר עמדה. בשום מקום לא היתה התנגדות; בדרך כלל תקפנו את עמדות האויב מעורפן. אותם חיילי האויב שלא נכנעו עם הופעתנו המפתיעה, נסו בחפזון ליער שבמורד בהשאירם את נשקם מאחריהם. לא ירינו בנסים, כדי שלא לעורר פחד במשמרות העמדות הגבוהות יותר.

במשך ההתקדמות היינו נתונים לסכנה מתמדת של אש הארטילריה החזקה שלנו. לא השתמשנו בזיקוקין כדי להסיט את האש קדימה, כיון שאלה עלולים היו לעורר את תשומת לב האויב. אחד מאנשי הקבוצה נפגע על ידי סלע שנותק על ידי פגז גרמני כבד.

בין היתר חדרנו לעמדת סוללת תותחים של 210 מ״מ, שנפגעה על ידי הרעשה. הצות שלה נעלם מבלי להשאיר אחריו עקבות. תלי פגזים נערמו ליד התותחים הענקיים, והמחפרות ומחסני התחמושת החצובים בסלע לא ניזוקו. כמאה מטר למעלה מזה נתקלנו בסוללה בינונית, שתותחיה הוצבו

בתאי סלע בלתי חדירים לפגזים ולהם אשנבי יריה קטנים בלבד. גם כאן נעלם הצוות כולו.

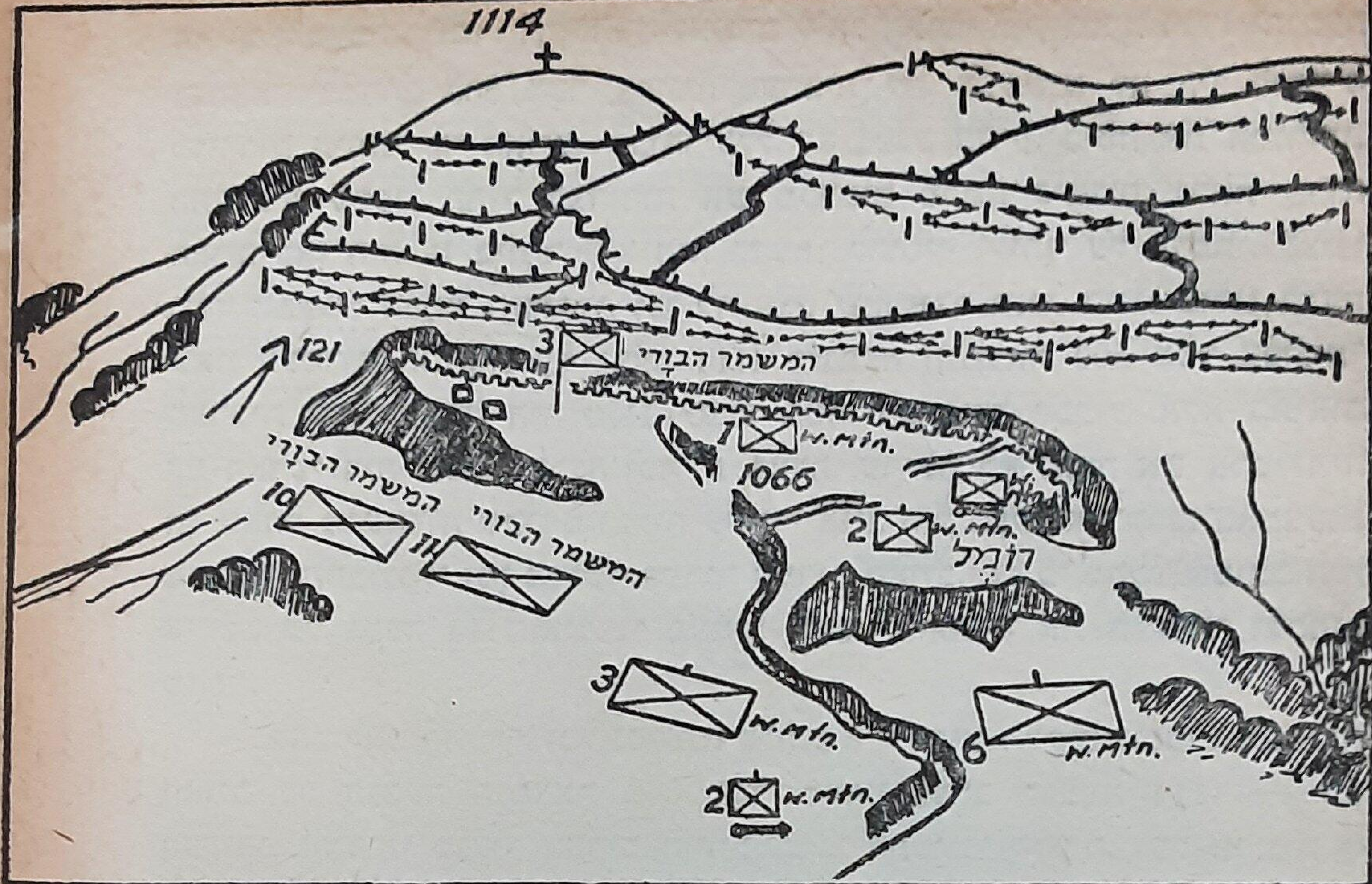
ב־11.00 הגענו לרכס המוביל מפסגת ההוניק מזרחה, וכאן באנו במגע עם יחידות הגדוד השלישי של משמר המלך הבוַרי. נלוינו אליהם כברת דרך לאורך הרכס בכיוון לפסגת הר הוניק, שהיתה נתונה באש גרמנית חזקה. בעוד אנשי המשמר הבוַרי נחים ומחכים להסטת אש הארטילריה, פניתי עם פלוגותי אל המורד הצפוני של ההוניק והגעתי לפסגתו (876 מטר) בצהרים בלי להתקל בשום התנגדות. ראינו הרבה קבוצות מפוזרות של איטלקים ולקחנו מהם בשבי.

הגשם פסק והעבים הנמוכים החלו לנוע, כך שיכולנו לראות מדי פעם שמץ מגבעה 1114 ורכס הקולוברט, שמהם כוונה אש ארטילריה כבדה על הוניק. נראה שצופים איטלקיים גילו אותנו בחזית גבעה 1114. כדי להמנע מאבידות מיותרות הוצאתי את שתי הקבוצות מהשטח בכיוון צפונה, ובהתאם למשימתנו הוריתי להן לטהר את קני ארטילרית האויב בין ההוניק ופוני. חוליות־סיור הבטיחו את המורד הדרומי של ההוניק ואת אוכף נַהֶרַד, שהשתרע כ־300 מטר דרומית־מערבית לפסגה. רשמתי את שללנו בגיר, והכמות הגיעה ל־17 יחידות — מהן 12 תותחים כבדים. שימורים איטלקיים וארוחה מוכנה שמצאנו, השביעו את רעבוננו הרב.

ב־15.30 לערך, הופיעו כוחות של רגימנט המשמר הבוַרי באוכף נהרד, ואני הצטרפתי אליהם עם שתי קבוצותי המכונסות. חצי שעה לאחר מכן החל הגדוד השלישי של המשמר הבוַרי (שלוש פלוגות רובאיות) לטפס בשביל הראשי המוסוה המוביל לגבעה 1114 דרך נקודה 1066 (נהרד). לאור העובדה שמגמתנו היתה להגן על אגפו הימני של הרגימנט יצאתי אחריו עם שש פלוגותי. קבוצת רומל צעדה ראשונה ואחריה קבוצת שילַיין.

לויטננט שטרייכר ואני צעדנו בראש הטור. מזג האויר התבהר, ורכס הקולוברט, גבעה 1114, והרכס המוביל מגבעה 1114 לג׳זה הסתמנו ברורות. לפי שעה לא הפריע האויב בעליתנו. ב־17.00 בערך נפתחה אש על הפלוגה המוליכה של המשמר הבוַרי, כשהתקרבה לגבעה 1066, ושתי הפלוגות האחרות תפסו מחסה ממזרח לדרך.

פקדתי על קבוצת רומל להתקדם מאחורי מחסה מימין הדרך עד לגובה אותן פלוגות מהגדוד השלישי, שנמצאו בקו השני; אחר סיירנו, לויטננט שטרייכר ואני, את השטח בסביבת גבעה 1066. במקום מצאנו כוחות של פלוגה י״ב מרגימנט המשמר הבוַרי, נתונים בקרב אש עם אויב חזק שנמצא בשורת עמדות גבוהות מתוילות וערוכות קומות־קומות, אחת מעל

תרשים 37. — לפני גבעה 1114. מראה מצפון־מזרח.

לחברתה, על הכיפה הנמצאת כ־600 מטר צפונית־מערבית לגבעה 1114, ועל גבעה 1114 עצמה. כן היו לאיטלקים עמדות גם מימין לדרך העוברת לאורך אגפה הימני של פלוגה י״ב. מיהרתי להעביר את פלוגה א׳, בפיקוד לויטננט טריביג, קדימה, ופקדתי עליה לפנות את האויב מתוך העמדות שמימין לדרך, בשטח שמדרום־מערב לגבעה 1066. הפלוגה ביצעה משימה זו באופן נאה ומהיר, ואנו הצלחנו לתפוס את העמדות ללא כל אבידות. שבינו ״שבעה קצינים ו־150 חיילים איטלקיים.

בינתים, בהתאם לפקודתי, טיהרו פלוגה ב׳ ופלוגת המק״בים א׳ את החפרות, השוחות ועמדות־התצפית ממערב לגבעה 1066. קבוצת שילין הגיעה ונכנסה לעתודה, כ־100 מטר צפונית־מערבית לגבעה 1066, מתחת לפסגה הסלעית שטיהרנו זה עתה.

לויטננט שטרייכר ואני פנינו אל האגף הימני של פלוגה י״ב מהמשמר הבוָרי כדי לתהות, בעוד אור, על המצב בסביבת גבעה 1114, וכן כדי לבוא בקשר עם הגדוד השלישי של הבוָרים כדי לדעת על תכניותיו להבא.

הגענו לקו החזית במרחק 50 מטר מגבעה 1066, ופגשנו קצינים אחדים מהגדוד השלישי, שהראו לנו חולית גישוש אשר ניסתה לזחול אל עמדת

האויב הקרובה ביותר, דרך הערוץ המיביל אל האוכף, בין גבעה 1114 והגבעה הנמצאת במרחק 500 מטר צפונית־מערבית לה. לגששים לא היו סיכויים מזהירים ביותר, כי האויב, שכוחו כלל לא נפגע עדיין, כיסה את המורדות החשופים שלפני התיל בצרורות אש מקלעים מכמה כיוונים. נראה שרוח האויב כאן היה עז ביותר ולא היה בדעתו להוסיף ולותר על אדמתו. קציני גדוד המשמר הבוַרי השלישי, וכן לויטננט שטרייכר ואני, היינו כולנו בדעה שאת העמדות החזקות על גבעה 1114 והגבעה הנמצאת 500 מטר צפונית־מערבית לה, שגבהה היה 1120—1130 מטר, לא נוכל לכבוש אלא בתיאום עם הארטילריה ולאחר הכנה יסודית מצדה. עד כה לא פגעה אש ארטילריה אף באחת מהעמדות שהיו מוחזקות על ידי אויב חזק ושש־אלי־קרב. באמצעות משקפתי התבוננתי זמן ממושך בפרטי עמדות האויב, אם כי מקלע שמוצב היה אי־שם על גבעה 1114 אילצני פעמים מספר להפסיק את תצפיתי ולתפוס מחסה.

לאט לאט החשיך, וכל נסיונות פלוגה א׳ לכבוש חלקים נוספים מעמדות האויב על הגבעה הנמצאת 500 מטר מצפון־מערב לגבעה 1114 — לא הצליחו. יחידותי מגדוד ההרים הוירטמברגי התכוננו ללילה, ועל פלוגות ו׳ ו־ב׳ הוטל לערוך סיור אלים במשך הלילה. מוצב־תצפית של הארטילריה האיטלקית, אשר נמצא מאחורי פלוגה א׳ שימש עתה כמוצב־פיקוד לקבוצת רומל. לויטננט שטרייכר וקצינים שונים של גדוד המשמר הבוַרי השלישי דנו אתי במצב ובתכניותנו להמשך ההתקפה על גבעה 1114 ורכס הקולוברט. אותה שעה לא הופעלו עדיין פלוגות ו׳ ו־י״א של גדוד המשמר הבוַרי ולא נודע דבר הצלחת פלוגה י״ב של גדוד המשמר הבורי בפעולה נגד גבעה 1114.

ב־19.00 נקראתי למוצב הפיקוד של גדוד המשמר הבוַרי השלישי אל המיור הרוזן בוֹטמֶר מפקד הגדוד, שהגיע זה עתה. מוצב הפיקוד שלו נמצא במהפורת הרחוקה כ־100 מטר משלי. הודעתיו את מיקום שש פלוגות ההרים שברשותי, והוא דרש שיחידותי תבואנה תחת פיקודו. הרשיתי לעצמי להעיר שעד עתה קיבלתי פקודות ממיור שפרסר, שהיה לפי מיטב ידיעותי, בכיר ממפקד גדוד המשמר הבוַרי, וכי אני מחכה בכל רגע לבואו למוצב הפיקוד שלי. תשובתו של מפקד גדוד המשמר הבוַרי היתה, שאסור לי מעתה להניע כל חלק מקבוצתי מערבה או בכיוון גבעה 1114, באמרו שזוהי מלאכתו של גדוד המשמר הבוַרי בלבד. הוא הואיל להרשות ליחידות גדוד ההרים הוירטמברגי לבוא בעקבות גדודו ב־25 באוקטובר, לאחר כיבוש גבעה 1114 כדי להבטיח את הגבעה, ואחר להתקדם בקו השני. אמרתי לו שאודיע על כך למפקדי. אז פטרני מעל פניו.

לא הייתי מרוצה ביותר בחזרי למוצב הפיקוד שלי. לחימה בקו שני לא קסמה לנו, היילי ההרים, כלל וכלל ואני ביקשתי דרכים ואמצעים להשיג חופש פעולה גמור לכוחותי. לבסוף החלטתי להמתין לבואו של מיור שפרסר.

ב־21.00 הופיע במוצב הפיקוד שלנו לויטננט אוטֶנריט, האפסנאי הגדודי. הוא כוון אלינו מפלוגה י״ב של גדוד המשמר הבַּוָרי דרך מפקדת הגדוד השלישי, שם נוכח בדיון על ההתקפה המיועדת ל־25 באוקטובר. התקפה זו נועדה נגד רכס קולוברט, בסיוע ארטילריה. הוא סיפר לי שמיור שפרסר המשיך בהתקפה על פוני עם קבוצת וֶרנבֶּרגֶר ופרץ לשם עם רדת החשכה. כן מסר לויטננט אוטנריט שדיביזית החי״ר ה־12 התקדמה יפה מאוד בעמק האיסונצו. תארתי לפניו את המצב בגבעה 1114 ויחסינו עם גדוד המשמר הבַּוָרי; ביקשתיו להודיע על כך בהקדם האפשרי למיור שפרסר, ולבקשו לבוא לגבעה 1066 עם קבוצת ורנברגר או בלעדיה עוד לפני עלות היום ולהשיב בזה את חופש התנועה לקבוצתי. לויטננט אוטנריט קיבל ברצון את התפקיד, שהיה קשה ביותר לביצוע בלילה האפל בשטח שלא טוהר בשלמות מהאויב ויצא מיד לדרכו.

הבגדים הרטובים והרוח הקרה גרמו ללילה בלתי נעים ביותר לגדוד ההרים הוירטמברגי בגבעה 1066. פטרולים ליליים של הפלוגות הקדמיות הביאו כמה תריסרי שבויים נוספים שנלקחו ליד מכשולי האויב. מאידך גיסא לא הצליחו הפטרולים לחדור מבעד למחסומים אפילו לעמדות האויב הקדמיות ביותר. הזקיפים האיטלקיים עמדו בכל מקום על המשמר בערנות מרובה ומיהרו להשתמש ברימוני־יד ומקלעים בכל הזדמנות.

מאוחר יותר שמעתי מגדוד המשמר הבַּוָרי השלישי, כי פלוגות העתודה, שנמצאו מצפון לגבעה 1066, נשלחו בשעות הערב המאוחרות לשמאל בכיוון המורד הצפוני־מזרחי של גבעה 1114; אולם לא הצליחו עד עתה להקים קשר עם רגימנט הציידים הראשון, שתקף דרך גבעה 732. לא שמענו דבר על כיבושה של פסגת גבעה 1114 על ידי פלוגת הלויטננט שֶרנֶר (היא פלוגה י״ב של המשמר הבַּוָרי).

מנומנם למחצה על גבי מצע קשה הרהרתי בהמשך ההתקפה. התקפה חזיתית על רשת העמדות העצומה שעל הקולוברט לא תתכן ללא סיוע מרוכז של ארטילריה, אשר לא נקבל אותו לפני שעות הבוקר של ה־25 באוקטובר. יתר־על־כן — גדוד המשמר הבַּוָרי, לא הסכים כי גדוד ההרים הוירטמברגי ישתף את עצמו בהתקפה בקו ראשון. אפשרות אחרת מלבד ההתקפה בסיוע הארטילריה, שתגזול זמן רב, היתה: לחדור לפתע לאחת מגזרות המתחם האיטלקי השלישי שלא הותקפה עדיין, מערבית או

דרומית־מזרחית לגבעה 1114, ובריחוק כמה קילומטרים מנקודת־שיקו ג.
ממערב לגבעה 1114 השתרעה עמדה זו על אחת הפסגות החשופות
והמדורגות של רכס הקולוברט הנמשכות עד הקוק. חדירה מוצלחת ממערב
לגבעה 1114 תשפיע על העמדות הנמוכות יותר. המצב כאן הציע, איפוא,
אפשרויות קוסמות לקצינים ולחיילים התוקפניים של גדוד ההרים
הוירטמברגי. מאידך גיסא, העמדות דרומית־מזרחית לגבעה 1114 היו
נמוכות מהגבעה עצמה. החדירה לשם תשפיע, איפוא, רק מעט על המצב
בגבעה 1114, ולכן אינה באה בחשבון לגבי גדוד ההרים הוירטמברגי,
שנערך מימין לרגימנט המשמר הבוַרי. והאם לא נאסרה על פלוגותי בכלל
כל פעילות קרבית בכיוון מערב על ידי מפקד גדוד המשמר הבוַרי?

הליל עבר בשקט, פרט להפרעות קצרות של רימוני־יד פה ושם.
חוליות הגישוש שנשלחו בשעות הבוקר המוקדמות אל עמדות האויב לא
זכו להצלחה מרובה מזו של הפטרולים הליליים, ונהדפו על ידי המשמרות
האיטלקיים הערים. גדוד המשמר הבוַרי השלישי לא הודיעני דבר על
שינוי המצב במשך הלילה. עדיין שררה אפלה גמורה בשעה 05.00,
כשהופיע מיור שפרסר במוצב הפיקוד שלי. יתר גדוד ההרים הוירטמברגי
בא עמו (פלוגה ד׳, פלוגת מק״בים ג׳ ופלוגת הקשר). תיארתי לפני מיור
שפרסר את המצב בגבעה 1114, את יחסינו עם גדוד המשמר הבוַרי ואת
תכנית ההתקפה שלי, אשר לשם ביצועה ביקשתי ארבע פלוגות רובאיות
ושתים מקלעיות.

מיור שפרסר הסכים לתכנית הפעולה שלי נגד המתחם האיטלקי
השלישי, אך נתן לי לעת־עתה רק שתי פלוגות רובאיות ואחת של מק״בים,
בהבטיחו, אמנם, סיוע נוסף למקרה שנצליח. בעודי עורך את הסידורים
הנדרשים ליציאת הקבוצה החדשה שלי, הגיע מיור שפרסר לכלל הבנה
עם מפקד גדוד המשמר הבוַרי, שהופיע במוצב הפיקוד שלי.

מסקנותי:

המתחם האיטלקי הראשון בסנט־דניאל היה עשוי תעלה רצופה בקו
החזית, ובה מחפורות צדדיות למכביר, מקלטים ומחסומי־תיל חזקים. קני
מק״בים בודדים ונקודות־מגן נמצאו באזור שבין המתחם הראשון והשני.
ההסנאָה בקו החזית היתה חלשה, בעוד שמתקנים שבין הקו הראשון והשני
כמעט לא נראו לעין.

הכנת הארטילריה הגרמנית הרסה את קו החזית וכמעט השמידה את
הכוחות שהיו בו. קני המקלעים המועטים באזור־הבינים, אשר לא נהרסו

על־ידי אש ההכנה, לא היו מסוגלים לחסום את ההתקפה שניחתה בחזית רחבה. לו היו לאיטלקים קני מק"בים רבים באזור שבין הקוים הראשון והשני, יתכן שההתקפה הגרמנית היתה נעצרת. כדי להרוס מתחם־מגן מודרני המשתרע בעומק רב דרושה הכנה ארטילרית בממדים עצומים.

לחוד קבוצתי אבדו חמישה איש בהתקלם במתחם האיטלקי השני, בשביל צר לארכו של מורד תלול ומיוער. בצעדם ברנחים גדולים יותר בין איש לרעהו היה מספר האבידות קטן יותר. ברומניה רכבו החודים הקוזקיים ברוחים של למעלה מ־200 מטר ביניהם, בתנועה בשטח פתוח. אם קרה משהו לאיש הראשון, הודיע על כך השני. גם חוד חיל־הרגלים חייב לעשות כך, ועל מפקד החוד להילחם בנטיה ה„עדרית" להצטופף.

לעומת המשמר האיטלקי במתחם השני בדרך לפוני, אשר היה זהיר מאוד, לא היה המשמר באותו מתחם, במרחק 800 מטר דרומית־מזרחית, ער במידה מספקת. אין להסתפק בתשמועים במתחם עצמו, יש גם לסייר את השטח הקדמי בקביעות, בעיקר במזג אויר גרוע ובשטח גבנוני ומכוסה צמחים.

תרשים 38. — המצב עם שחר ה־25 באוקטובר 1917.

מערך־הכוחות אור ל־25 באוקטובר: קבוצת הגייסות של קראוס שתקפה בבקעת פְלִיטְשׁ הגיעה לסָגָה דרך העמק במוצאי ה־24 באוקטובר. היא פתחה בהתקפה על הר סטוֹל (בגובה 1668 מטר) בבוקר ה־25 באוקטובר.

בעמק האיסונצו נעזרה הדיביזיה ה־12 במזג האויר הגשום והחשוך, שהפחית את השפעת אש האויב מההרים לעמק, והתקדמה ב־24 באוקטובר דרך אידֶרסקו וקַרפְרִיט (קפורטו) לעמק נטיסוֹנֶה, בקרבת קרידה ורוּביק. קבוצת אַיכהוֹלץ (שני גדודים וסוללה ארטילרית אחת) נתפלגה לכיוון מעבר לוּאִיקוֹ. בבוקר ה־25 לאוקטובר טיפסו יחידות חלשות של הדיביזיה ה־12 (פלוגת שנִיבֶּר) על שלוחותיו הצפוניות של רכס המטג'וּר, וקבוצת אייכהולץ הועסקה בקרב קשה בקרבת גוֹלוּבי נגד כוחות איטלקיים העולים עליה בהרבה.

בגזרת קורפוס האלפים נלחמו רגימנט משמר־המלך הבוָרי וגדוד ההרים הוירטמברגי על אבן־הפינה של המתחם האיטלקי השלישי ליד גבעה 1114. פלוגת שרנר (פלוגה י״ב של גדוד המשמר הבוָרי השלישי) החזיקה אמנם בפסגת הגבעה, אולם האיטלקים החזיקו בעקשנות במוצביהם מסביב, וניסו לכבוש מחדש, בהתקפת־נגד, את המוצבים שאיבדו. לתכלית זו השתמשו בכוחות ניכרים. רגימנט הציידים הראשון עדיין נמצא בקרב עם המתחם האיטלקי השני, באזור גבעה 732.

רגימנט הציידים השלישי מהדיביזיה ה־200 כבש את ג׳זה, ורגימנט הציידים הרביעי לחם על המתחם האיטלקי השני ממערב לגבעה 497.

קבוצת הגייסות של סקוטי, עם הדיביזיה האוסטרית הראשונה, כבשה את העמדות האיטלקיות בקו הראשון והשני, והגיעה לקו אוסטרי — קרֶס — פוּסנוֹ — סרֶדניֶה — אַבַּסקָה.

בסיכום:

המתחם הראשון האיטלקי ברמות הנרחבות מדרום לאיסונצו (מטג׳ור מרזלי־ור, גולובי, קוק, גבעה 1192, גבעה 1114, לה־סימה, הר הום) עדיין נשאר איתן בידי האיטלקים, פרט למספר נקודות על גבעה 1114. כוחותיהם היו רעננים ולרשותם עמדו עתודות בשפע. העמדה לא סבלה מאש ארטילריה גרמנית.

פרק אחד־עשר

יום ההתקפה השני: 25 באוקטובר, 1917

1. מבקע־פתע לעמדות הקולוברט

לפנות בוקר ה־25 באוקטובר 1917, עזבתי עם פלוגה ב׳ ופלוגת מק״בים א׳ את החלק המערבי של הפסגה הסלעית של גבעה 1066. דרך ערוץ צר ותלול ירדנו בכיוון צפוני־מערבי אל קבוצת שיחים, שנמצאה כ־50 מטר מתחתינו. אולם האויב, שהיה ער ביותר, הרגיש בתנועה זו וגרם לנו מספר קטן של אבידות באש המק״בים שלו. במהרה התרכזנו כולנו בקבוצת השיחים, וכאן הצטרפה פלוגה ג׳ לקבוצתי. אותה שעה פרץ קרב־אש עז מעלינו על גבעה 1114.

לפני צאתנו נתתי למפקדי הפלוגות הוראות לגבי פרטי המשימה המיועדת. כונתי היתה לנוע מערבה במורד התלול כ־400—800 מטר לרגלי עמדות הקולוברט ובמקביל להן — עד מרחק שני ק״מ ממקום הקרב על גבעה 1114. אחר כך אחפש בשטח הזדמנות נוחה להתקפת־פתע על המתחם השלישי של האויב. הצלחת משימתנו תלויה באי התגלותנו לעיני האיטלקים, בנוענו לאורך המדרון.

פלוגה ב׳ של לויטננט לודויג שלחה קדימה את חודה, ואני עצמי הדרכתיו בתנועות יד. החבורה שלי (שליש, רצים וחולית טלפוניסטים) ואני צעדנו במרחק שלושים מטר אחרי החוד. חמישים מטר אחרינו נעו בשדה פלוגה ב׳, פלוגת מקב״ים א׳ ופלוגה ג׳. חלק מחולית הטלפוניסטים עסק במשך ההתקדמות בהקמת קשר טלפוני עם מוצב הפיקוד של מיור שפרסר בגבעה 1066.

לאחר לילה קר שבילינו בבגדינו הרטובים היתה התנועה נעימה עד מאוד. שימורים איטלקיים שימשו תחליף לקפה־השחרית שלנו. עם גבור אור היום גברה עוצמת הקרב בגבעה 1114 ובקרבת גבעה 1066. התרחקנו משאון הקרב וללא רעש עשינו את דרכנו משיח לשיח ומרכס לרכס. בתחילה איפשרה לנו הצמחיה הגבוהה לנוע כ־200 מטר מתחת לעמדות האויב, אחר

הופיעו מכשולים על השלוחות החשופות של רכס הקולוֹברט הארוך, שאילצונו לבזבז זמן ומרץ בעליה וירידה לעקיפתם. מלמעלה, מבין מכשולי האויב, ואולי אף לפניהם, בלשו המשמרות האיטלקיים הרבים במורדות בהם התקדמנו. לו ראה אותנו אך אחד מהם — היה נותן אות אזעקה, וכל הצלחת מפעלי היתה מסתכנת, אם לא אובדת לבלי שוב.

נעצרנו כל אימת שהרגשתי צורך בסיור אישי של שטחי ההתקדמות. כה הרבה תלוי במציאת הדרך הנכונה. בזהירות רבה חצינו מספר ערוצים עמוקים ושוב המשכנו בהתקדמותנו על פני מדרון מגודל עשב. היה הכרח להסתיר מעיני האויב את כל השדרה, לא רק כלפי מעלה משמאל, אלא גם מלפנים ומאחור, והדבר היה קשה כיון שיכולנו רק לנחש כיצד נראה השטח בעיני הצופים מגבוה. כן היה עלינו לנחש את מצב עמדת האויב, אשר אם לדון לפי המכשולים הרצופים הרבים, היתה חזקה מאוד. ככל שהגבהנו פחתו השיחים והתקרבותנו הנסתרת הוגבלה לבסוף לערוצים הצרים הרבים שחתכו במדרון. במשך שעה, מזמן שעזבנו את גבעה 1066, עברנו מרחק־אויר של 2000 מטר לערך, וכל אש לא נפתחה עלינו. מגבעה 1114 עדיין נשמע שאון הקרב. האם חידש רגימנט משמר־המלך הבַּוָרי את התקפתו?

תרשים 39. — הפתעת המוצב הקדמי האיטלקי, 25 באוקטובר 1917.

הכיפות המבוצרות של רכס הקולוברט הבהיקו מעלינו בשמש הבוקר שהבטיחה יום־סתו נאה. דממה עמוקה שררה מסביבנו. החוד עשה את דרכו על פני כמה קבוצות שיחים ונכנס לשקע במרחק 200 מטר לערך למטה מגדרות התיל של האויב. שעה שהרהרתי אם והיכן עלי לחצות את הרכס החשוף והחד, שנמצא כמה מאות מטרים לפנינו, נשמע שאון קל מאחורי. הסתכלתי לאחור וראיתי כמה מחיילי ההרים של פלוגה ב׳ נעלמים בקבוצת שיחים גדולה מתחת לשביל שבו עבר החוד.

מה קרה כאן? החיילים שצעדו בראש פלוגה ב׳ גילו כמה איטלקים ישנים בין השיחים במורד הרכס. תוך כמה דקות תפסו מוצב קדמי איטלקי

ובו ארבעים איש ושני מק״בים. לא נשמעה כל יריה או קול דיבור רם בשעת המעשה. אמנם, אחדים מבין זקיפי האויב ברחו במורד הגבעה ככל שנשאום רגליהם, אך לאושרנו שכחו בחפזונם להזהיר את המשמרות שבעמדות העליונות, על ידי יריות או צעקות. פקדתי לא לירות בנסים.

תפקידו של מוצב־קדמי זה של האויב היה, כפי הנראה, להבטיח את העמדות שעל רכס הקולוברט מפני הפתעה מכיוון עמק האינסונצו. יתכן כי היו משמרות נוספים כ־100 מטר מתחתינו, אולם אלה ציפו לבואנו מכיוון עמק האיסונצו, ולא עלה בדעתם כלל שאנו עלולים להתקדם ממערב לגבעה 1066.

עם השתקתו השקטה של כוח ההבטחה העיקרי של עמדת הקולוברט, שופרו מאוד סיכויי גישתנו המוצלחת אל מכשולי האויב. לבסוף חנה החוד בחלקו העמוק ביותר של הערוץ, שלא נראה לאיטלקים מעמדתם שעל פני הרמה. תנאים אלה גרמו להחלטתי לחדור בנקודה זו עצמה.

השבויים נשלחו לזנב השדרה, ואני פקדתי על החוד להמשיך במעלה הערוץ, עד למרחק 100 מטר ממכשולי האויב. ראיתי רק את ראשי מוטות גדר־התיל. החוד איבטח את שטח ההיערכות לקראת החדירה. בזהירות ובתשומת לב רבה ביותר העברתי את פלוגותי אחת־אחת לערוץ והכינותי אותן להתקפה אחת ליד חברתה, ערוכות כלפי עמדת האויב. השטח עצמו היה קטן מאוד והצפיפות היתה בו רבה. נתתי הוראות למפקדים, ואחר קירבנו את הפלוגות לַחוד, דהיינו — עד למאה מטרים מעמדות האויב. המורדות היו זקופים וקמורים מאוד.

בעמדה מעלינו לא נע דבר, אולם הקרב בגבעה 1114 היה עדיין בעצם תוקפו.

שלישי, לויטננט שטרייכר, התנדב לסייר את המכשולים שלפנינו כדי לגלות אם חזקים הם או חלשים, ובמקרה ויהיה צורך בכך — לפתח בהם פרצות. נתתי לו חמישה אנשים מפלוגה ב׳ ומקלע קל, בצירוף הוראה להשתמש באש רק כמפלט אחרון. שטרייכר ואנשיו התקדמו בזחילה. לויטננט לודויג קיים אתו קשר באמצעות מספר רובאים.

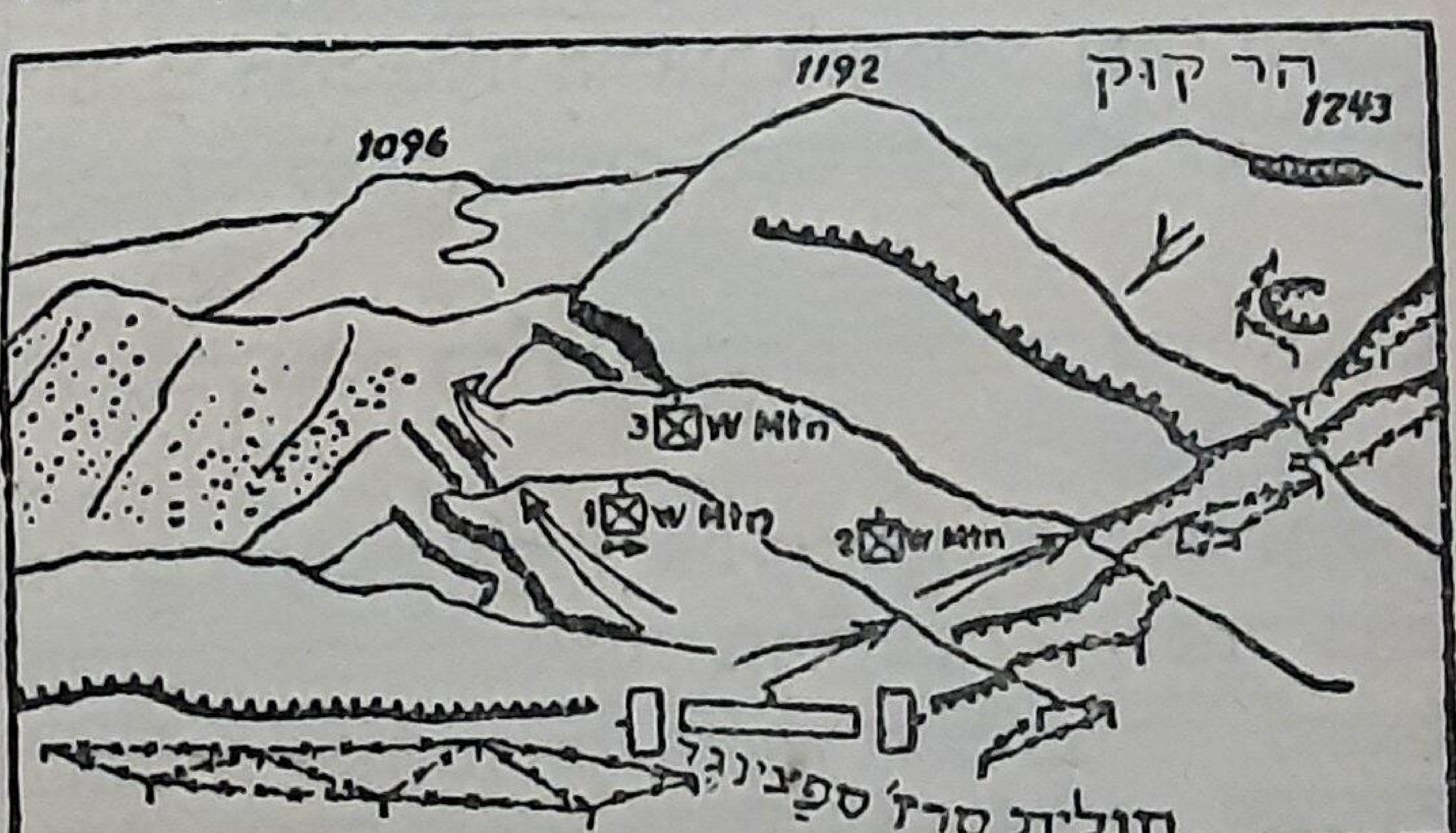
בינתים הקימה חולית הטלפוניסטים קשר עם מוצב הפיקוד של מיור שפרסר (ליד 1066) ואני הודעתי לו על מצב הענינים ועל החלטתי לחדור לעמדת האויב בקולוברט לאחר זמן קצר, בנקודה הנמצאת 800 מטר מזרחית לגבעה 1192. כן ביקשתי, ואף הובטח לי, משלוח מהיר של סיוע במקרה שאצליח. מיור שפרסר עקב ממוצב הפיקוד שלו אחר התקדמותנו, מראשית־, במשקפתו. הוא מסר לי שהמצב בחזית גבעה 1114 השתנה רק בזה שכוחות

איטלקים חזקים התקיפו את המשמר הבַּנָרי. בגלל המסיבות לא הגיעה לכלל ביצוע התקפת רגימנט המשמר הבַּנָרי, שתוכננה בלוית סיוע ארטילרי.

אך הנחתי את שפופרת הטלפון ופרסתי צנים איטלקי לבן, והנה הגיעה הודעה קצרה משטרייכר: „חולית גישוש חָדרה, תפסה תותחים ושבויים". בעמדת האויב שרר עדיין שקט מוחלט ולא נורתה אף יריה. מיד פתחתי, במהירות המכסימלית, בביצוע תכנית החדירה עם כל הקבוצה כולה. התמהמהות של שניה היתה עלולה לחטוף מידינו את הנצחון הקרוב.

כל כוחותינו נדרשו לטפס מתוך הערוץ במעלה הזקוף. אך תוך דקות מספר הגענו אל מכשולי האויב, עברנו אותם — והרי אנו מתקדמים על פני עמדת האויב. הקנים הארוכים של סוללת־תותחים־כבדים, איטלקית, בלטו לעומתנו; בקרבת מקום עסקו אנשי שטרייכר בטיהור כמה מחפרות. תריסרים אחדים של שבויים איטלקיים עמדו ליד התותחים. לויטננט שטרייכר סיפר לי כי הפתיע את צותי התותחים בשעת רחיצתם.

נמצאנו באוכף צר. הכיפות החשופות משני צדי רכס הקולוברט היו מכוסות ביצורי־עפר למכביר; כן נראו תעלות־קשר המובילות אל המוצב החזק לאורך המורד הצפוני. דרך־הרכס, המקשרת את לואיקו — קוק — גבעה 1114 — קְרָאִי, נמצאה במרחק 100 מטר בלבד מדרום לעמדתנו. הדרך עצמה היתה מוסוית היטב בפני תצפית קרקע ואויר.

תרשים 40. — פריצת העמדה על רכש הקולוברט. מראה מצפון־מזרח.

שליש אנשי קבוצת רומל הגיעו לאוכף. האנשים נשמו בכבדות לאחר מאמץ הריצה במעלה התלול. משמרות האויב על הקולוברט לא ידעו עדיין, כנראה, על חדירתנו למתחם שלהם. האם עדיין ישנו? לפי מספר השבויים שכבר לקחנו באוכף, שרחבו היה 50 מטר בסך הכל, היתה העמדה מאוכלסת ביותר. שניות מספר תחרוצנה את גורלנו.

פקדתי: „קבוצת רומל תחסום כלפי מזרח ותפרוץ מערבה. סרז'נט ספַדינגר עם כיתה מקלעית אחת מפלוגה ב' יחסום את העמדה במורד הצפוני

כלפי מזרח, וכן יחסום את דרך הרכס באותו כיוון ויחפה בדרך זו גם על עורף קבוצת רומל המתקדמת מערבה.

„לויטננט לודויג ופלוגה ב׳ יפרצו לעמדת האויב במורד הצפוני בכיוון מערבה. יש להימנע ככל האפשר מיריות.

„פלוגה רובאית ג׳ ופליגה מקלעית א׳ תבואנה אתי בדרך הרכס מערבה. לויטננט שטרייכר ופלגתו אחראים לאבטחת ההתקדמות. התקדמו במהירות רבה ככל האפשר!״

כל יהידות הקבוצה פנו למילוי תפקידיהן במרץ ובדיקנות רבה. בפיקודו של לויטננט לודויג רב היזמה מיהרו חוליות ההסתערות של פלוגה ב׳ ממהפורת למחפורת וממוצב למוצב. רוב כוחות האויב נמצאו עדיין במחפורות. חייל אחד מגדוד ההרים הספיק בשביל לפקח על הפינוי, פירוק הנשק וריכוז חיילי מחפורת־אויב שלמה. בעמדות המשמר האיטלקיות עדיין שמרו הזקיפים בכיוון העמק. שם הקסים אותם מראה הבוקר היפה של האיסונצו ומאחוריו רכסי הרים בגובה 2000 מטר, שהזהירו באור חמה.

הופעתו הפתאומית של הייל מגדוד ההרים מאחורי הזקיף דיה היתה להקפיא את חיילי האויב באימה, והם לא הספיקו להזהיר את חבריהם ממש כאחיהם במוצב הקדמי, שהופתעו על ידינו כחצי שעה קודם לכן. מספר השבויים גדל משום כך במהירות, ועד מהרה הגיעו למאות!

הגוף העיקרי של הקבוצה התקדם אף הוא יפה בדרך הרכס. לאשרנו הסתירה אותנו ההסואה מהאויב שעל הרמות אשר ממזרח וממערב. תפסנו כמה עמדות־תותחים חצובות בקיר הסלע מימין. הופעתנו הפתאומית בדממת הבוקר, במרחק רב משאון הקרב ליד גבעה 1114, בלבלה לגמרי גם כאן את עשתונות כוחות האויב. כונתי היתה להפתיע בשעת ההתקדמות בדרך הרכס כל כוח־עתודה מגובש הנמצא אולי במקום. כן רציתי להגיע במהירות לעורף האויב, אשר גילה הת־גדות־מה להתקדמות פלוגה ב׳ במורד הצפוני. המאורעות התפתחו בצורה אחרת!

עברו כ־10—15 דקות מעת חדירתנו לעמדת הקולוברט, וחוד פלוגה ג׳ התקדם על פני דרך הרכס והתקרב אל האוכף הנמצא כ־300 מטר ממזרח לגבעה 1192, כשלפתע נפתחה עליו אש מכל העברים.

חולית הגישוש של שטרייכר, אשר כבר הגיעה לאותו אוכף, הפכה פתאום מטרה לאש מקלעים ממורדה הדרומי של גבעה 1192, ועד מהרה נלהצה קשות על ידי חיל־רגלים איטלקי שהסתער ממורדה הדרומי־מזרחי של גבעה 1192, בנסותו לפרוץ צפונה מעבר לדרך הרכס. חולית הגישוש נסוגה למורד הצפוני־מזרחי של גבעה 1192.

התקדמות פלוגה רובאית ג׳ ופלוגת מק״בים א׳ בדרך הרכס נעצרה עתה על ידי אש מק״בים כבדה מגבעה 1192. חלקי יחידת מק״בים הוצבו מיד, אך לא יכלו לעמוד בפני האויב שעלה עליהם בכוחו. התקפה מצד דרך הרכס מעל למורדות הדרומיים התלולים והחשופים של הקולוברט לכיוון גבעה 1192, היתה קשה ביותר, היות ואש מקלעים החלה חודרת עתה גם ממזרח דרך קירות ההסואה שבצד הדרך. תוך רגעים מספר הלך וגבר שאון הקרב לפנינו ומימיננו, מקום שם נמצאה, לפי השערתי, פלוגה ב׳. התפוצצו שם רימוני־יד בלוית אש רובים חזקה של חיילי ההרים. נדמה היה כאילו הכל נמצאו בקו האש.

לא ראיתי דבר, ולא היתה כל אפשרות לגשת אל הכיפה החשופה שמימין לדרך, בלי לעורר אש מקלעים כבדה מגבעה 1192. החילותי לפקפק ביכולתה של פלוגה ב׳ להחזיק מעמד בפני האויב. היו לה רק שמונים רובים וששה מקלעים קלים! אם יתגבר האויב על פלוגה ב׳, לא יתקשה כלל בהחזרת עמדותיו הכבושות במורד הצפוני, ינתק את היחידות הנותרות של הקבוצה וישחרר את השבויים. לפי עצמת האש ידעתי שכוחות אויב חזקים ביותר ניצבים מולנו. דקות ספורות הספיקו כדי לשנות את המצב לגמרי לרעתנו ולעשותו רציני ביותר. בעָיתי היתה להחזיק מעמד במתחם הקולוברט, שכבשנו תוך התקדמותנו המהירה, בפני אויב העולה עלינו בכוחו. ההכרח הדוחק ביותר היה לחסום את הדרך למערב ולמהר לעזרת פלוגה ב׳ הנתונה במיצר. מספר רב של מק״בי אויב במזרח ובמערב הציפו באשם את הצוקים החשופים הנמצאים בדרך הקצרה ביותר לפלוגה ב׳. כל התקפה מקבילה מצד הדרך כלפי מערב, בכיוון גבעה 1192, היתה נתקלת באותה אש, וסיכוייה להצלחה היו קלושים מאוד. הגעתי לפתרון אחר.

הטלתי על מחלקת מק״בים שהיתה מועסקת בירִיה על גבעה 1192, ועל כמה רובאים מפלוגה ג׳, את תפקיד חסימת דרך הרכס למערב. עם יתרת הפלוגה הרובאית ג׳ והפלוגה המקלעית מיהרתי בדרך אל האוכף, כ־800 מטרים ממזרח לגבעה 1192. ההסואה העבותה מנעה מהאויב במזרח ובמערב אפשרות להבחין בתנועה זו ולירות בה אש מכוונת. הסריקה האקראית של ההסואה על ידי אש בלתי מכוונת לא הפריעה להתקדמותנו ואנו הצלחנו להגיע אל האוכף.

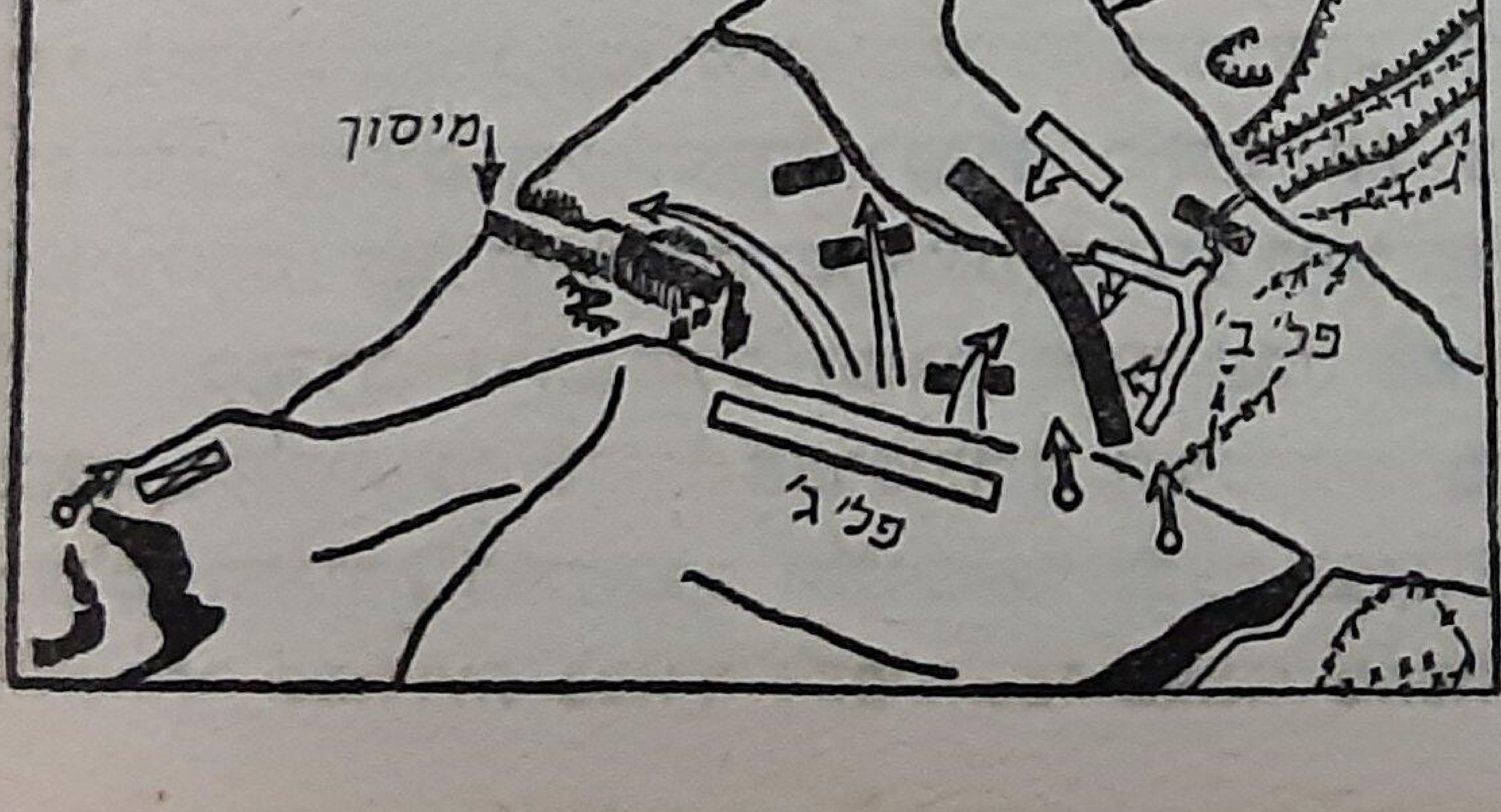
כאן עצרו שפֶדינגר הזריז ושמונת אנשיו בעד תנועת המשמר האיטלקי שבעמדות ממזרח. בעברנו על פניו הוספתי לו שתי כיתות לתגבורת. בריצה פנינו שוב מערבה, דרך העמדות האיטלקיות במורד הצפוני אשר טוהרו קודם לכן על ידי פלוגה ב׳. במרחק 150 מטר נתקלנו בשני חיילי הרים ששמרו על

כאלף שבויים בשטח שבין העמדה ובין מחסומי־התיל. פקדתי עליהם להעביר את השבויים מיד אל מעבר לתיל במורד, ואמנם הם ביצעו את התפקיד; אש המקלעים האיטלקיים ממזרח למערב, שכיסתה את הרמה, החישה את תנועת השבויים.

כמה מאות מטרים לפנינו גבר מאוד שאון הקרב בסביבת פלוגה ב׳. רימוני־יד התפוצצו, מקלעים ירו ברציפות ורובים ירקו אש מהירה. דרשתי מהפלוגות אשר אתי מהירות מכסימלית. אסור היה לנו לאחר! עם מספר קַשָׁרִים הקדמתי את אנשי, ומכיפה כ־350 מטר מזרחית לגבעה 1192 התחלתי לסקור את המצב.

בידי פלוגה ב׳ היו כמה קטעים של תעלה שנמצאה במורד הצפוני־מזרחי. הפלוגה היתה מוקפת ממערב, מדרום וממזרח על ידי אויב שעלה עליה פי חמישה — דהינו גדוד עתודה איטלקי שלם. היחידות הקדמיות של האויב הצטופפו במרחק 50 מטר לערך. המחסומים האיטלקיים הרחבים והגבוהים נמצאו מאחורי פלוגה ב׳, במנעם כל אפשרות נסיגה למורד הצפוני. החיילים התגוננו ביאוש נוכח המוני האויב החזק; רק אשם המהירה הבלתי נפסקת עדיין מנעה את האויב מלהתקיף. לו העז האויב להתקיף על אף האש היתה הקבוצה הקטנה נשחקת. האם עלי לשלוח את הכוחות הבאים אחרי מיד לתוך קו האש? לא. התברר לי שאת פלוגה ב׳ יש לשחרר רק על ידי התקפת־פתע של כל הקבוצה, שתנחת באגף האויב ובעורפו. האמנתי שנוכח אויב כה חזק ינצח כושרו הקרבי הגבוה של חייל ההרים בקרב פנים־אל־פנים.

קצרי־נשימה התקרבו היחידות המוליכות של פלוגה ג׳ דרך החפרות העמוקות. אחריהן באו החיילים הראשונים של פלוגת המק״בים עם נשקם המפורק. במלים ספורות הסברתי למפקדים את המצב ואת תפקידיהם. הוצאנו את פלוגה ג׳ מהחפרה לערוץ רדוד משמאל והאנשים השתטחו בתוכו כשהם

תרשים 41. — התקפה על גבעה 1192, 25 באוקטובר 1917. מראה ממרח.

מתכוננים להסתערות על האויב הקרוב. בשקע מימין מיהר צות מקלע בינוני להציב את נשקו נכון לפעולה. צות מקלע בינוני נוסף הגיע כשאנשיו גושמים בכבדות. פלוגה ג׳ התרכזה בחלקה הגדול בערוץ משמאל, כשהיא מוכנה לזינוק.

לא יכולתי להמתין להצבת המק״ב השני. המוני האויב הצפופים, כעודדים על ידי קריאות קציניהם, יצאו מחפרותיהם במרחק 100 מטר לפנינו והתקדמו אל פלוגה ב׳ המכותרת. נתתי את אות ההתקפה לפלוגה הרובאית ג׳ ולפלוגת המק״בים א׳. בעוד המקלע הבינוני הראשון ממטיר אש חזקה על האויב, ובשעה שגם המקלע הבינוני השני נכנס כבר לפעולה, הסתערו היילי ההרים משמאל על אגף האויב ועל עורפו בהחלטיות נחושה. קול הידד עצום נשמע ברמה. מהלומת־הפתע באגף ובעורף עשתה את שלה. האיטלקים עצרו בהתקפתם על פלוגה ב׳ וניסו להפוך ולפנות אל פלוגה ג׳, אולם פלוגה ב׳ יצאה מחפרתה והסתערה מימין. מותקף משני הצדדים ונלחץ לשטח מצומצם, הניח האויב את נשקו. רק הקצינים האיטלקיים התגוננו באקדוחיהם עד שהתקרבנו למרחק מטרים אחדים מהם. אז התגברנו גם עליהם. נאלצתי להתערב כדי להציל מזעמם של חיילי ההרים. גדוד שלם על שנים־עשר קציניו ולמעלה מ־500 חיילים נכנעו באוכף, במרחק 300 מטר צפונית־מזרחית לגבעה 1192. מספר שבויינו בעמדת הקולוברט עלה, איפוא, ל־1500. כבשנו את הפסגה והמורד הדרומי של גבעה 1192, והוספנו על שללנו עוד סוללה איטלקית כבדה.

שמחתנו הרבה על הצלחתנו נמהלה באבל על אבידותינו המכאיבות. מלבד פצועים מספר, הקריבו שני לוחמים אמיצים במיוחד — לנס־קורפורל קיפֶר (מפלוגה ב׳) שהתבלט בגבורתו יום קודם לכן על ההוניק, וסרג׳נט קנוֹילֶה (מפלוגה ג׳) — את חייהם הצעירים בקרב פנים־אל־פנים.

בשעה 09.15 היה בידי קבוצת רומל שלטון מוהלט על גזרה בת 800 מטר של עמדת הקולוברט, מגבעה 1192 ועד מרחק 800 מטר מזרחית לה. בזה נפתחה פרצה רחבה בעמדת האויב העיקרית. התקפת־הנגד הראשונה של עתודות האויב המקומיות נסתיימה בהשמדתן. חייב הייתי לקחת בחשבון נסיונות נוספים של האויב לכבוש מחדש את עמדותיו; אך יבואו נא האיטלקים! אנו, חיילי ההרים, איננו נוהגים לוַתר על שקנינו בקרבות קשים!

ממערב, דרום־מזרח ומזרח כיסה עתה האויב את הרמות שבידינו באש מקלעיו. גם מצוּתי הארטילריה האיטלקית בהר הום וממערב לו לא נעלמו החדירה בקולוברט והקרב על גבעה 1192. פגזיהם הכבדים אילצונו להסתתר במהירות במורד הצפוני, בו מצאנו מחסה־מה.

תרשים 42. — עתודות־אויב בעמדה על הר קוק.

העתודות שבידי לא היו מספיקות כדי לאפשר את המשכה המידי של ההתקפה. היה עלינו להחזיק בכוחותינו את אשר כבשנו עד בוא סיוע. פלוגה ב' ומחצית הפלוגה המקלעית החזיקו בגבעה 1192 בחזית הפונה למערב. שפדינגר ומחלקתו המשיכו לחסום את הגישה מצד מזרח, בהחזיקם באוכף 800 מטר מזרחה מגבעה 1192. את פלוגה ג' והמחצית הנותרת של הפלוגה המקלעית החזקתי כעתודה בעמדות, שזה לא כבר נכבשו במורד הצפוני־מזרחי של גבעה 1192. לאחר סידורים אלה בחנתי מפסגת גבעה 1192 את המצב מסביב. במבט ראשון נראתה החזית המערבית, בכיוון הר קוק, המסוכנת ביותר. מלבד תריסרי מקלעים שירו בנו מהעמדות המדורגות והשולטות במורד הצפוני־מזרחי של הקוק, נראו גם עתודות חזקות בחלקו העליון ובמורד הדרומי־מזרחי. עד מהרה החלו נעים גלים־גלים של רובאים על פני המורדות המזרחיים הרחבים של הקוק בכיוון אלינו. הערכתי את כוחם בגדוד אחד או שנים. בכיוון דרום רגש הר הום כנחיל דבורים, וריכוז עצום של ארטילרית אויב פעל ממורדותיו. תנועת מכוניות עֵרנית בשני הכיוונים מילאה את דרך הרכס המובילה מצ'יבידָלה על פני הר הום. משני עברי הדרך נעו יחידות צפופות של האויב כלפי החזית. במזרח השתרע לפנינו כל רכס קולוברט, היורד בהדרגה עד גבעה 1114. אפשר היה להבחין בהמוני אויב חזקים במורדות הדרום־מערביים והדרומיים של גבעה 1114, אשר שם כפי הנראה נערכו התקפות איטלקיות. עתודות איטלקיות הובאו בשדרות מכוניות

ארוכות מִקְרָאִי והורדו במורד המערבי של גבעה 1114. כן היו כוחות אויב נעים על פני דרך הרכס ועל פני הגבעות במזרח. לפי כל הסימנים התעתד האויב לתקפנו בבת אחת משני הכיוונים.

מסקנותי:

החדירה הפתאומית לעמדת הקולוברט ב־25 לאוקטובר 1917 הצליחה, כיון שהאיטלקים לא השגיחו במידה מספקת על השטח שבחזית מתחמם השלישי — שגיאה שגם הרומנים חזרו עליה שוב ושוב בהר קושנה.

גם המִשמר במתחם עצמו לא היה מוכן לפעולה. הכל האמינו שהוא בטוח מסכנה, בהיותו מרוחק כשני קילומטרים מאזור הקרב שהתחולל על גבעה 1114. לכן היתה מלאכתם של חיילי ההרים קלה מאוד מתחילתה.

התקפת־הנגד של גדוד העתודה האיטלקי, שהונחתה במרץ רב, נעצרה על ידי אש פלוגה ב׳ החלשה, אך אלמלא הצלחנו לתקוף את הגדוד האיטלקי החזק מאגפו ומעורפו ברגע המכריע, היה הקרב מסתיים בהשמדת פלוגה ב׳. היתה זו שגיאה מצדנו לו שלחנו להתקפה זו רק כוחות מעטים, או לו הגבלנו אותה בהתקפת אש מהאגף.

לאחר החדירה המוצלחת לתוך עמדת הקולוברט (ב־09.15 ב־25 באוקטובר 1917) היה המצב בשדה־הקרב כדלקמן:

קבוצת קראוס עם רגימנט הרובאים הקיסרי הראשון תקפה בשלוש שדרות מסגה. יעדם היה קו סטול (1668) — גבעה 1450.

קבוצת שטיין, הדיביזיה ה־12 ורגימנט החי״ר ה־63 היו סמוכים לרוּביק וקרֶדה כבערב הקודם, והדפו פטרולים־קדמיים של האויב. פלוגת שניבֶּר הודיעה שהיא נמצאת במרחק מאה מטר מצפון לפסגת הר מטג׳ור (נראה שהכונה היתה להר דֶלה־קולונה). קבוצת אייכהולץ הותקפה על ידי כוחות איטלקיים חזקים ממעבר לוֹאיקוֹ והתגוננה בעקשנות בפני אויבים אלה. היא החזיקה בעמדות מצפון לגוֹלוֹבּי.

מיחידות קורפוס האַלפים הצליחה קבוצת רומל לפרוץ לתוך עמדות הקולוברט. החדירה הגיעה עד למרחק 800 מטר מזרחה לגבעה 1192. הגוף העיקרי של גדוד ההרים הוירטמברגי נמצא בשלב התקדמות מגבעה 1066 לגבעה 1192. רגימנט משמר־המלך הבוָרי החזיק בעמדות מסביב לגבעה 1114, שהגיע אליה במוצאי ה־24 לאוקטובר, נוכח התקפות איטלקיות עזות. רגימנט הציידים הראשון כבש את הגבעה 732 והתקדם בכיוון כנסית סלמֶן.

רגימנט הציידים השלישי מהדיביזיה ה־200 כבש את הגבעה הראשונה

ממערב לג׳זה. בקבוצת־הגייסות של סקוטי תקפה בריגדת ההרים השביעית מהדיביזיה האוסטרית הראשונה את הגלובוצ׳ק.

2. התקפה על הר קוק, חסימת עמק לואיקו—סבוניה ופתיחת מעבר־לואיקו

בניגוד להשערותי, עצר האויב בהתקדמותו, שנערכה גלים־גלים על־פני המורדות המזרחיים של הקוק. האם היתה כונתו רק לחסום, או היו אלה הכנות נוספות להתקפה? נסתבר שההנחה הראשונה היא הנכונה, כיון שרובאי האויב החלו מתחפרים בשלושה קוים, זה מעל זה, במורדות המזרחיים של הקוק הקשורים לעמדות המורד הצפוני. אפשרות התקפה על ידי כוחות אלה בסיוע מקלעים בינוניים מרובים מעמדות גבוהות יותר עלולה היתה להדאיגני במידה ניכרת. העובדה שהאויב עבר להתגוננות, וכתוצאה מכך חלה הפסקת הלחימה, הביאה לי רנחה רבה, כי ידעתי שמיור שפרסר נמצא בדרכו לגבעה 1192, ועמו החלק העיקרי של גדוד ההרים הוירטמברגי.

מיד עם בואם של כוחות נוספים לגבעה 1192 היה בדעתי לתקוף את האויב בקוק. צריך היה לתת לו שהות מועטת ככל האפשר להתחפר, כי אם ישתרש בחזקה ילך ויגבר הקושי לעקרו ממקומו. הכרחי היה לנצל את הזמן לשם הכנה יסודית לקראת ההתקפה המתוכננת.

למען הגדל את גורם ההפתעה נמנעתי מהפריע לאויב באש בשעת ההתבצרות. חפירתו בקרקע הסלעית היתה קשה. מאחר שמטה הגדוד נמצא בדרך, הגשתי את הדו״ח ישר למטה קורפוס־האלפים, באמצעות חולית־הקשר שבגבעה 1066. מסרתי את תוצאות מבצענו עד כה ואמרתי שבדעתי להמשיך בהתקפה עם בוא תגבורת לגבעה 1102. יתר על כן, הסברתי את תכנית ההתקפה שלי על הקוק לקפיטן מֵיֶר, במטה הכללי של קורפוס האלפים, וביקשתי סיוע של שתי סוללות כבדות להתקפה. בקשתי נתמלאה ותוך דקות מספר קושרתי עם בקר־האש של יחידת־תותחנים ליד טולמין. הסכמנו על הפעלת אש־לתכלית של שתי הסוללות הכבדות בין 11.15 ו־11.45 על המורד המזרחי הנרחב של הקוק והעמדות שבמורד הדרומי־מזרחי. בזה הובטח סיוע הארטילריה להתקפה. סמכתי הרבה על השפעת הפגזים הכבדים בשטח הסלעי, עקב האבנים הניתקות.

הכרח היה להכין את תכנית סיוע־האש של חיל־הרגלים. לשם כך הצבתי את המקלעים הקלים של פלוגה ב׳ ואת כל פלוגת המק״בים א׳ במדרונות הצפוניים והדרומיים של גבעה 1192. עמדותיהם היו נסתרות מהאויב שעל הקוק. תכניתי היתה להשתמש בהתקפה תחילה בצִוּתי הסתערות

חלשים, ועל הנשק האבטומטי הוטל להצמית (לנטרל) את כוח האויב הנמצא על הקוק. לכל מקלע הוקצו שטחי מטרה.

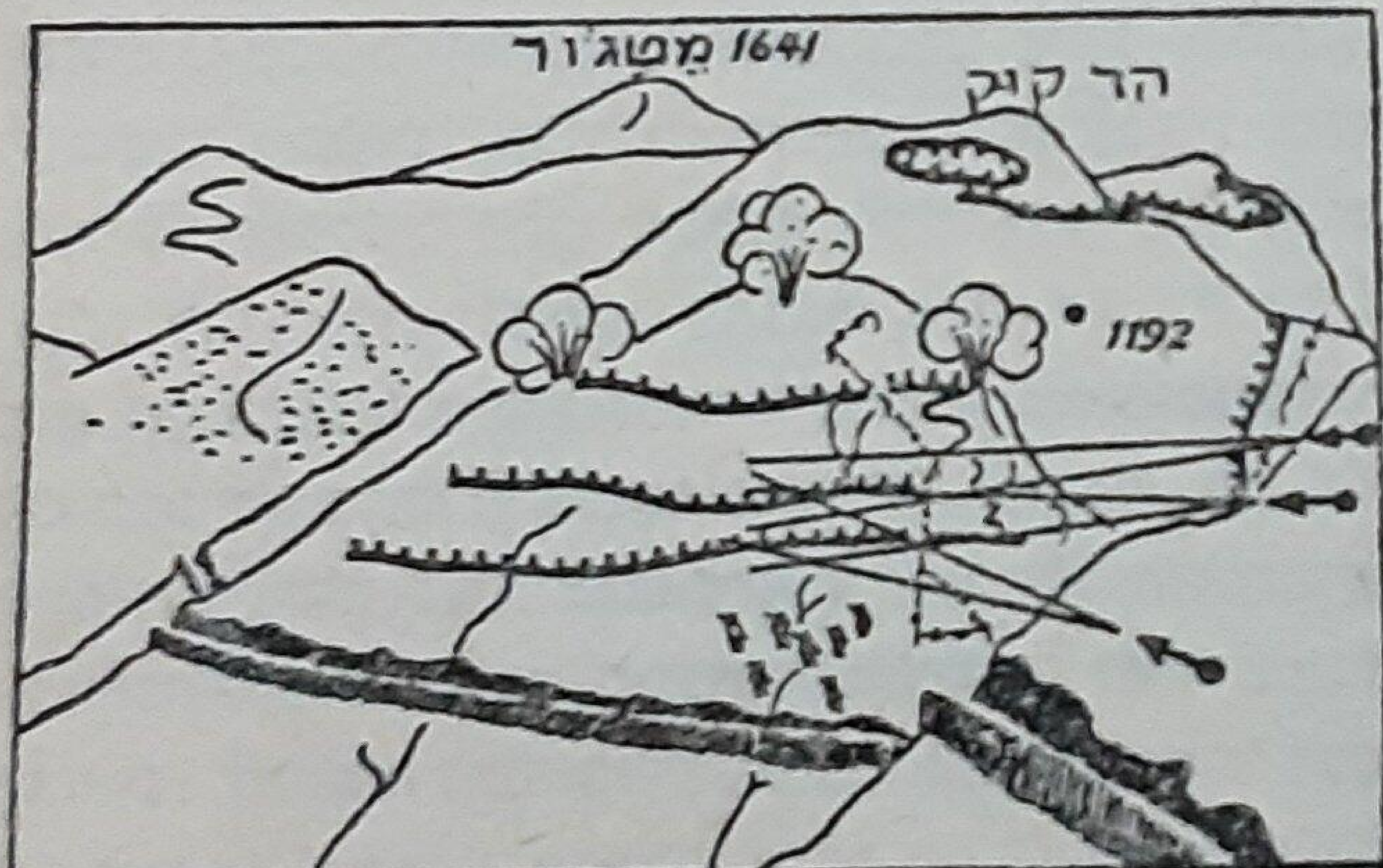
מיור שפרסר הופיע באוכף במזרח גבעה 1192 בשעה 10.30, ואתו פלוגות ד׳ ו־ו׳ ופלוגות המק״בים ב׳ ו־ג׳. הודעתי לו על המצב העדכני ועל ההכנות שכבר נעשו לקראת ההתקפה על הקוק, וביקשתי לספח את הכוחות הנחוצים להתקפה. לאחר שהתבונן בעמדות האויב מעל גבעה 1192 הטיל מיור שפרסר על פלוגה ו׳, בפיקודו של לויטננט הול, את המשימה להתקיף את עמדות האויב שעל רכס הקולוברט מהאגף בכיוון גבעה 1114. תכנית ההתקפה שלי על הקוק אושרה, ולרשותי הועמדו פלוגה ד׳ ופלוגות המק״בים ב׳ ו־ג׳, נוסף לפלוגות הרובאיות ב׳ ו־ג׳ ופלוגת המק״בים א׳. חיש־מהר סיימתי את הכנותי להתקפה.

כבר ב־11.00 נמצאה כל קבוצת האש (ששה מקלעים קלים, פלוגה רובאית ב׳ ופלוגת המק״בים א׳) בפיקודו של לויטננט לודויג, בעמדה מוסתרת במורדות הצפוניים והדרומיים של גבעה 1192, נכונה לפתוח באש על כוחות האויב בקוק. קבוצת ההסתערות של פלוגה ב׳, המורכבת משתי כיתות, נמצאה בעמדה במורד הצפוני של גבעה 1192; וקבוצת ההסתערות של פלוגה ג׳ באותו כוח היתה מוכנה להתקדם במורד הדרומי. תפקיד כיתות ההסתערות הללו היה לכבוש את האוכף בין הקוק לגבעה 1192 עם פתיחת האש, בסיוע אש חזקה של ארטילריה ומק״בים, ואחר להתקדם בכיוון כוח האויב בקוק ולהרחיק ככל האפשר לאורך העמדה על המורד הצפוני או דרך הקפלים במורד הדרומי־מזרחי. באמצעות כיתות הסתערות אלו רציתי לבדוק את עמדות האויב. הפלוגות הרובאיות ג׳ ו־ד׳ והפלוגות המקלעיות ב׳ ו־ג׳ נמצאו בעמדת־משנה נסתרת באוכף מזרחה לגבעה 1192. כונתי היתה להכניסן לפעולה במורד הצפוני או הדרומי, בהתאם להצלחת קבוצות־ההסתערות הראשונות.

סמוך לתחילת ההתקפה הגיעו היחידות המוליכות של רגימנט משמר־המלך הבּוָרי לאוכף מזרחה לגבעה 1192. קודם לכן ניסה גדוד המשמר הבּוָרי השני, לאחר צפית־שוא לסיוע ארטילריה, לתקוף את רכס הקולוברט מגבעה 1114, אך התקפתו נעצרה על ידי אש חזקה מעמדות איטלקיות שנמצאו 500 מטר צפונית־מערבית לגבעה 1114. אחר כך התקדם הרגימנט בדרכו של גדוד ההרים הוירטמברגי, לאורך המורדות הצפוניים של רכס הקולוברט, מתחת לעמדות המוחזקות עדיין בעקשנות על ידי אויב חזק בין גבעה 1114 והאוכף הנמצא 800 מטר מזרחה לגבעה 1192. כאן פגשו ב־1500 השבויים שנפלו בידי קבוצת רומל, שהובלו על ידי מספר קטן ביותר של חיילי הרים.

ב־11.15 בדיוק רעמו הפגזים הכבדים הראשונים מבקעת טולמין והתנפצו במרכז הקוים האיטלקיים החדשים במורד המזרחי של הקוק. אבנים רבות נדרדרו במורד הגבעה. התחלה טובה להתקפה! עתה נכנסו יחידות המקלעים בגבעה 1192 לפעולה וקבוצות ההסתערות שבמדרונות הצפוניים והמזרחיים פרצו לדרכם. במתיחות רבה ליויתי את התקדמותם מבעד למשקפתי.

האויב בקוק ענה על אש מקלעינו באש חזקה, ודו־קרב מקלעים התחולל בין כוחותינו על גבעה 1192 לבין האיטלקים שעל הקוק. החל שאון מחריש אזנים! פגז אחר פגז פגע עתה בעמדות האויב ורסיסים וברד האבנים הנופלות היוו מבחן קשה לעצבי האויב. יחידות הארטילריה של האויב על הר הוס הצטרפו עתה אף הן מהעבר השמאלי, אך לא הצליחו לגלות מטרות כדאיות במורד הדרומי של גבעה 1192, כיון שהמקלעים היו מחופרים היטב. למטה, מימין, במדרון הצפוני התפוצצו רימוני־יד, וקבוצת ההסתערות מפלוגת לודויג פרצה לה דרך בלחמה לאורך עמדת האויב. כוח האויב האיטלקי נצמד בעקשנות לכל בליטה וסדק וגייסותינו התקדמו לאט, אם כי התקיפו במורד.

תרשים 43. — ההתקפה על גבעה 1192, 25 באוקטובר 1917. מראה ממזרח.

המצב היה שונה בתכלית במדרון הדרומי של גבעה 1192. שם זינקה קבוצת ההסתערות של פלוגה ג' מתוך עמדות התותחים לאורך דרך הרכס ובהשתמשה בחסות קירות־ההסואה שלארכו נעלמה במהרה מהעין. אש מקלעים, ידידותית ואויבת, שרקה מעל לראשה, אך בהצמדה אל ההסואה הצליחה הקבוצה להגיע לאוכף בין גבעה 1192 והר קוק מבלי לשמש מטרה לאש מכוונת. ממקום זה החלה קבוצת ההסתערות של פלוגה ג' מטפסת בכיוון האויב על הפסגה, מבלי שים לב לסכנה מצד אש הארטילריה שלנו וממפלי האבנים המדרדרים. תצפיתי עקבה אחר כל תנועותיה.

הארטילריה שלנו טווחה היטב, ופגז אחר פגז פגע בתוך עמדות האיטלקים. עצמת אש המק"בים שלנו גברה במקום בו היתה כיתת ההסתערות של פלוגה ג' סמוכה ביותר אל האויב. עד מהרה נמצאה קבוצת ההסתערות בטוח רימון־יד מקו האויב וכמה מאנשינו החלו מנפנפים במטפחותיהם לקראת האויב שהיה גלוי לאשנו, כמעט ללא מחסה. התחבולה הצליחה, וראינו את חיילי האויב הראשונים נסים מעמדתם.

זה היה הרגע המתאים להנחתת כוח המחץ העיקרי שלי — ארבע פלוגות. במהירות הוריתי למפקדי הפלוגות הנאספים כלהלן:

„קבוצת ההסתערות הדרומית מטפסת על הקוק ולוקחת שבויים. קבוצת רומל תתקיף עתה בארבע פלוגותיה במעלה הדרומי־מזרחי של הקוק. פלוגת מק"בים ג', הפלוגות הרובאיות ב' ו־ד' ופלוגת מק"בים ב' תבואנה בעקבות מטה הקבוצה לאורך דרך הרכס המוסוית, במהירות מכסימלית.

„כוח סיוע האש בגבעה 1192 יתן סיוע אש מכסימלי ויבוא אף הוא אחרינו ברגע שהמצב ירשה זאת".

מיהרנו קדימה בדרך המוסוית. לו היה האויב בקוק ער, מוכרח היה להבחין בתנועתנו מתוך עמדותיו המוגבהות; אולם לפי כל הסימנים היתה תשומת לבו מרוכזת במק"בים שלנו אשר בגבעה 1192 ובקרב הרימונים שהתנהל במורד הצפוני. תצרוכת התחמושת משני הצדדים היתה רבה וקליעי המקלעים הלפו מעל לראשינו משני הכיוונים; אך רק יריות מועטות כוונו לדרך הרכס עצמה. בתנאים אלה, לא זמן רב נמשכה דרכנו אל האוכף בין גבעה 1192 והקוק, אשר היה חבוי מאש האיטלקים שבקוק. הקבוצה כולה באה אחרי בשדרה ארוכה ובמרוצה.

בינתים הגיע מספר שבויי קבוצת ההסתערות של פלוגה ג' במדרון מעלינו ל־100. ידיעה מהעורף מסרה כי יחידות של רגימנט המשמר הבוארי יצטרפו להסתערותנו בדרך־הרכס. עם תוספת זו ידעתי שהכוח מאחורי יעלה בהרבה על רגימנט, ושארכו יעלה עד 2—3 ק"מ. האם לא כדאי להזיז בתנאים אלה את יעדנו קדימה?

אש הארטילריה והמק"בים שלנו תצמיד את האויב לעמדותיו מזרחית לקוק למשך רבע השעה הבאה. קבוצת ההסתערות של פלוגה ג' תאסוף את כל האיטלקים אשר יתפזרו על ידי אשנו. האין דרך הרכס המוסוית, המסובבת את כל המדרון הדרומי של הקוק יחד עם כוח האויב שעליו, רומזת לי לפתוח בהתקדמות אוגפת רחבה? עלתה בדמיוני האפשרות לנתק את כוח האויב על הקוק. אמנם היה עלי להתחשב בעתודות לחימה חזקות נוספות במדרון הדרומי, וכן להתחשב בעובדה שהמגינים יוכלו לגייס כוחות ניכרים

ולתקוף במורד המדרון התלול. אך מאידך גיסא ידעתי, שאין תפקיד זה למעלה מכוחם של גייסות ההרים, אשר עמדו במבחן קרבות כה רבים. החלטתי, איפוא, על ההתקדמות ללא הרהורים מרובים, וההתקפה נמשכה.

כיעד קבעתי לי את רִבְנָה, כפר הררי קטן במדרונו הדרומי־מערבי של הקוק. הסתערתי בדרך עם חלוץ קבוצתי. בעקבות רובאי החוד המועטים באה פלוגת המק״ב של גראו, בראשות מפקדה המצוין. האנשים הנושמים בכבדות ומכוסים זיעה נשאו את מקלעיהם הכבדים על שכמם מאז התחלת ההתקפה, אך כולם ידעו ששוב עליהם להמשיך עד קצה גבול כוחם.

דרך הרכס שהיתה מוסוית עדיין היטב, ירדה בכיוון רבנה. הדרך נחצבה במדרון הקוק התלול והחשוף כמעט, וכוח האויב במדרון שמעלינו לא יכול היה לראות את הנעשה בה. כל תשומת לבו היתה מרוכזת בקרב עם גבעה 1192. מאידך גיסא היה טוח הראיה שלנו קטן ביותר, והפיתולים הרבים לא איפשרו לנו אלא שדה־ראיה של 50—100 מטר בלבד. קירות סלע זקופים מימין והסואה משמאל ומלפנים צימצמו את שטח הראיה. ראות מוגבלת זו היתה בהחלט לטובתנו.

ממרחקים קצרים, ברווחים של מטרים ספורים בלבד, נתקלנו באויב שֶׁלֹו מפחד העומד על עמדו או צועד בדרך. בטרם הצליח להשתמש בנשקו כבר הקפנוהו בסערה. אות מצדנו לפרק את הנשק ולפנות מזרחה דיו היה לשלח את האיטלקים מפורקים מנשקם בדרך לגבעה 1192. כולם היו נדהמים מהופעתנו הפתאומית.

המשכנו על פני עמדות סוללות, שיירות אספקה ויחידות חי״ר אויב צפופות בלי להיעצר ואף בלי שתפתח עלינו אש. מימין בעורפנו ובמעלה עדיין נמשך קרב האש בין גבעה 1192 וכוח האויב שעל הקוק, ומספר כדורים תועים שרקו מעלינו בגובה רב. האיטלקים על הקוק ציפו עדיין לבטח לגרמנים שיפתחו בהתקפת החי״ר הרגילה, בחזית רחבה, לרוחב מדרונות גבעה 1192.

ההסואה לאורך הדרך ומעברה השמאלי פסקה סמוך לרבנה, ושדה־הראיה התרחב. ימינה מעלינו היו המדרונות החשופים והמאורכים חצויים פה ושם על ידי שורות שיחים בודדים. תהינו אם אין עתודות איטלקיות נסתרות בשיחים אלה או מאחריהם. הבתים הראשונים של רבנה נמצאו כ־300 מטר לפנינו. משמאל, לרגלי המורד התלול, נמצאו חוות אחדות, ומאחריהן — הכיפה המיוערת 1077. שוב הגברנו את מהירותנו ככל האפשר, והגענו לרבנה מבלי שתיירה אלינו אף יריה אחת.

היתה שעת צהרים ולהט השמש חרך את המדרון הדרומי. אין פלא

תרשים **44**. — המצב ב־12.00, 25 באוקטובר 1917.

שחיל־המצב ברבנה, אשר חשב עצמו מרוחק מהחזית, לא הבחין בנו עד שחלפנו בסערה בין הבתים והאסמים המועטים. האיטלקים המבוהלים התפזרו לכל עבר ונסו למטה לעמקים בכיוון לואיקו וטופולו. בהמות־המשא שלהם נפוצו בפחד. לתמהוננו הרב לא נורתה אף יריה, ומדרון הקוק הדרומי נראה הסר חיים. העתודות שהיו כאן לפי השערתנו נשלחו כבר כנראה לגבעה 1192.

שרידי חיל־המצב ברבנה — שהיו כנראה רק חוליות נהגי בהמות־משא — נעלמו מעבר לכיפה הקטנה ממערב לכפר, בכיוון לואיקו. מיהרנו לבוא בעקבותיהם. הגעתי לכיפה בלוית החלוץ ולפני השתרע מראה נהדר, בעיקר ממערב.

מימין למטה נמצא הכפר ההרי לואיקו באוכף שבין ההרים קוק—ומרזלי־וֹר. העיר ומחנה־הצריפים הגדול שלידה היו מלאים גייסות איטלקיים. בלואיקו ובסביבה נמשכה הפעילות הרגילה השקטה של שטחי העורף. כביש לואיקו—סבוניה היה מלא תנועת כלי־רכב בשני הכיוונים. בין היתר ראינו גם סוללה כבדה רתומה לסוסים נעה בקצב איטי מלואיקו דרומה. שאון קרב עז הגיע מצפון לעיר, ולפי השערתי היו אלה קולות ההתקפה של חלקי הדיביזיה ה־12.

(היתה זו קבוצת אייכהולץ — בת שלושה גדודים — שהתארגנה בפני התקפת־נגד של כוחות איטלקיים חזקים, אשר היתה מתוכננת נגד קַרְקַרִיץ דרך אידרסלו, בכונה להכות באגף ובעורף הדיביזיה ה־12 שהתקדמה בעמק, צפונה למטג׳ור).

מעברה השני של לואיקו התפתל כביש מטג׳ור במעלה המדרונות המזרחיים, המיוערים בחלקם, של הרי המרזלי־ור והקרגונצה. שם נראתה תנועה מועטה למדי. יחידות ארטילריה איטלקיות נמצאו בעמדה ליד אֲוָזָה ופְּרֶטִי, וירו על יחידות הדיביזיה ה־12 ליד גולובי.

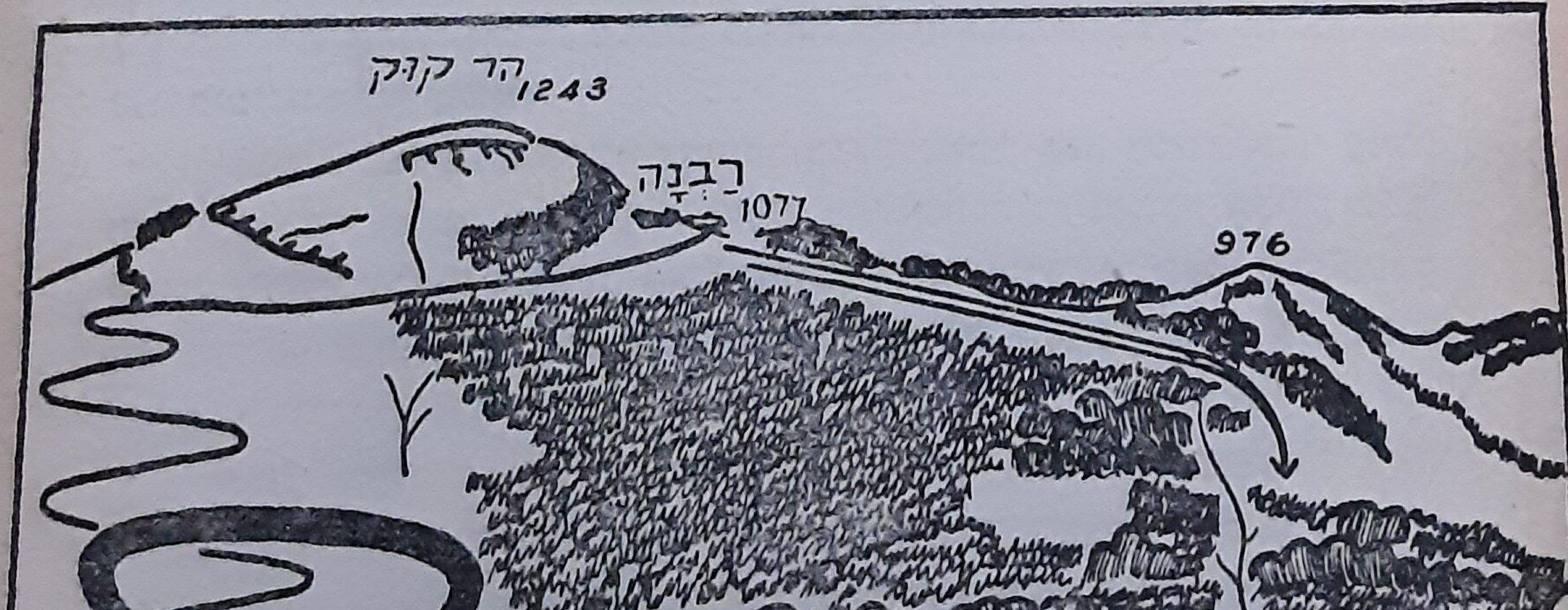
היחידות הנותרות של קבוצתי באו אחרי במהירות רבה. אסור היה שכוח התנופה שלהן יואט ברבנה, והיה צורך להטותו לכיוון המכריע. לא

היתה שהות לחישובים ממושכים. במהירות שקלתי בדעתי שלושה קוי פעולה הפתוחים לפני:

א. היתה לפנינו האפשרות לטפס במדרון הדרומי של הקוק ולקחת שבי את כוחות האויב שעליו, אשר רובם היה מועסק במזרח על ידי יחידות אחרות של גדוד ההרים הוירטמברגי, ויתרם היה מועסק על ידי כוחות הדיביזיה ה־12 בצפון. לדעתי לא היה אויב זה יריב מסוכן, והשארתי את הטיפול בו ליחידות האחוריות של גדוד ההרים הוירטמברגי או של המשמר הבנרי. בעיני היה גורלם חתום.

ב. התקפת כוחות האויב ליד לואיקו ופתיחת מעבר לואיקו בפני הדיביזיה ה־12. התקפה זו תהיה בעלת סיכויים טובים. שתי פלוגות המק״ב־ים שלי היו יכולות לספק סיוע אש מצוין מעמדות גבוהות. אפשרויות ההתקרבות לכוחות האויב המצטופפים סביב לואיקו היו נוחות, וההתקפה יכולה לבוא כהפתעה. אולם קו פעולה זה ספק אם יביא לידי השמדתו או שביָתו של האויב סביב לואיקו, כיון שהשטח המבותר והמיוער במדרון המזרחי של מרזלי־ור העניק לאויב אפשרות של פינוי המעבר ללא אבידות רבות. דחיתי גם קו זה והחלטתי:

ג. לנתק את כוחות האויב בסביבת לואיקו על ידי חסימת עמק לואיקו—סבוניה וכביש מטג׳ור על הר קורגונצה (1096). המדרונות המיוערים משני עברי עמק לואיקו—סבוניה היו נוחים לקו פעולה זה, ויכולים היינו להגיע אל העמק סמוך לפולבה עוד לפני שכוחות האויב בסביבת לואיקו הבחינו בנו. באם גייסותיו האחוריים של קורפוס האלפים ילחצו אחר כך ממזרח, לא ימלט האויב מהשמדה או שביה.

תרשים 45. — ההתקפה על דרך לואיקו־סבוניה.

האם הספיקה הקבוצה להתרכז מאחורי? לא היה ביכולתי לברר מהו המצב בנידון זה בכביש המוסוה במדרונו הדרומי של הקוק. יתכן שההתקדמות המהירה פיזרה את השדרה למעלה מהרצוי, אולם אי אפשר להמתין בשום אופן לסגירת הרוחים. השניות היו יקרות ומכריעות מדי.

מרבנה פניתי בזוית חדה לדרום־מערב עם היחידות הקדמיות של הקבוצה והתקדמתי במדרון המערבי של גבעה 1077 אל עמק לואיקו־סבוניה, בקרבת פוֹלְבָּה. השארתי ברבנה קַשָּׁרים בהוראה לשלוח את כל פלוגות הקבוצה בכיוון פולבה.

תוך התקדמותנו המהירה חטפנו ביצים וענבים מסלי בהמות־המשא השבויות. אחר המשכנו בצעד מזורז קדימה. כיון שלא הצלחתי לקבוע אם כיפה 976, שנמצאה למעלה מימיננו מוחזקת בידי כוחות אויב או לא עברנוה בזהירות. לא רציתי שיעצרונו. כברכס הקולוברט שעות אחדות לפני כן, עשיתי דרכי גם הפעם בין קבוצות השיחים והחורשות הקטנות. האויב לא היה צריך לראותנו לא מלואיקו ולא מגבעה 976. הירידה היתה קלה במדרונות המדושאים. בכל מחיר רצינו לתפוס את הסוללה הכבדה שיצאה מלואיקו לכיוון סבוניה. התקרבנו במהירות לתחתית העמק.

חלוץ קבוצתי הגיע ב־12.30 לעמק, כשני קילומטרים מדרום־מערב ללואיקו. הופעתם הפתאומית של חיילי החלוץ, ביניהם הלויטננטים גראו, שטרידר, וֶרנְבֶּרגֶר ואנוכי, שהתרוממו לפתע מבין השיחים כמאה מטרים ממזרח לכביש, איבנה קבוצה נבהלת של חיילים איטלקיים שעברו בו לתומם הלקם ברגל וחלקם ברכב. בלתי מוכנים היו בהחלט להתקל באויב, כאן במרחק שלושה קילומטרים מאחורי החזית בגולובי, וברחו במהירות הבזק אל בין השיחים שבצד הדרך, מצפים כנראה לירייה שתבוא מצדנו. אך מחשבה כזו היתה מאתנו והלאה.

הגענו לכביש והחילונו להתחפר בנקודה שבה פנה הכביש שתי פניות חדות. כל קוי הקשר של האויב נותקו מיד. פלוגה ד׳ ופלוגת המק״בים ג׳ שהגיעו, הוצבו בתוך השיחים והצמחיה שעל פני המדרונות בשני צדי העמק כך שעל אף היותן בלתי נראות חלשו באשן על העמק למרחק רב צפונה ודרומה.

לרוע המזל נסתבר שאיבדנו את הקשר עם יתר הפלוגות לאחר שעברנו את רבנה, כלומר בשעה שנמצאנו במורד המערבי של גבעה 1077. היתה זו מכה קשה, כיון שהייתי זקוק לפחות לשתים או שלוש פלוגות נוספות על מנת לבצע את התקדמותי המתוכננת על הר קורגונצה ולחסום את כביש מטג׳ור. שלחתי חזרה את לויטננט ולץ להביא את הפלוגות הנותרות במהירות

האפשרית, ולהודיע למיור שפרסר על הישיגינו עד עתה ועל תכניותינו לעתיד.

בינתים התחדשה, לתמהוננו הרב, התנועה האיטלקית בכביש לואיקו — סבוניה. מצפון ומדרום באו כלפינו חיילים וכלי־רכב בודדים בלי כל חשש. ליד הפיתולים החדים של הכביש נתקבלו בסבר פנים על ידי מספר חיילי הרים ונלקחו שבי. הדבר שיעשע את כולנו, ולא היו כל יריות. בעוד שמספר חיילי הרים טיפלו בנהגים ובמלווים, תפסו אחרים במושכות הסוסים או הפרדות והובילום למקום חניה שנקבע מראש. עד מהרה התקשינו לטפל בכל התעבורה שבאה משני הכיוונים. כדי לפנות מקום נאלצנו לפתח את כלי הרכב ולצופפם. הסוסים, הפרדות והשבויים רוכזו בערוץ קטן שנמצא בסמוך מאחורי המחסום שלנו. במהרה היו בידינו למעלה מ־100 שבויים וחמישים כלי־רכב. ה„עסק" פרח.

תוכנם של כלי־הרכב השונים זימן לנו, הלוחמים הרעבים, שפע מעדנים בלתי צפוי: שוקולדה, ביצים, שימורים, ענבים, יין ולחם לבן הוצאו וחולקו. החיילים האמיצים שעל המדרונות משני צדי העמק קיבלו את מנתם ראשונים. מיד נשכחו כל המאמצים והקרבות בשעות האחרונות. המוראל במרחק שלושה קילומטרים מאחרי חזית האויב היה יוצא מהכלל.

מצב נעים זה הופרע על ידי אזעקה שהשמיע אחד הזקיפים. מכונית איטלקית הופיעה במהירות רבה מהדרום. ללא שהיה נגררה עגלה והועמדה לרוחב הכביש, אולם מקלען אחד שכבר ראה בדמיונו את הקרבן בורח, ירה ממרחק 50 מטר בניגוד להוראתי המפורשת. המכונית עצרה לפתע בענן אבק, והנהג ושלושה קצינים קפצו החוצה ונכנעו, מלבד קצין אחד שהגיע לשיחים מתחת לדרך וברח. קצין רביעי שכב פצוע פצע־מות במכונית. היו אלה קציני־מטה גבוהים מסבוניה, שהודאגו על ידי ניתוק הקשר הטלפוני עם החזית ורצו להיוכח באופן אישי מה המצב בחזית. המכונית לא ניזוקה ונהגה נהג בה למקום חניתם של יתר כלי־הרכב.

כשעה עברה מאז חסמנו את הכביש, ועדיין לא נראה כל אות מיתר הקבוצה. לא שמענו קולות קרב מכיוון לואיקו ולא מכיוון קוק. קיוינו שחזית האויב לא נסגרה מאחורינו. כי במקרה זה היינו נאלצים ודאי לפרוץ לנו דרך חזרה לקוינו.

אזהרה חדשה מצד זקיף בעברו המזרחי של העמק הפנתה את תשומת לבנו צפונה. שדרה ארוכה מאוד של חיל־רגלים איטלקי הלכה וקרבה מלואיקו. מהיותו בטוח במרחקו הרב מהחזית התקדם ראש השדרה כלפינו בשלוה גמורה, וללא אבטחה.

אזעקה! הכל הוכן לקרב. תוך דקות מועטות אלחם עם 150 חיילי־הרים נגד אויב בעל יתרון מספרי רב. אך עמדתנו היתה חזקה ומקלעינו חלשו על העמק למרחק ניכר. ככל שאניח לאויב להתקרב יותר למחסום כן יפחתו סיכויין להתפרס היטב ולהתקיף בכוחו הגדול יותר. פקדתי על כולם שלא לפתוח באש עד שאתן את האות במשרוקתי.

ראש שדרת האויב נמצא עתה במרחק 300 מטר ממחסומנו. כדי למנוע שפיכת־דם מיותרת, שלחתי את ממ״ק*) שטַאל אל האויב כמתַוֵך, ענוד סרט לבן על זרועו. היה עלינו להזמין את האויב להניח את נשקו בלי קרב, בהצביעו על המורדות משני עברי הדרך המוחזקים בידינו. בעוד הוא נחפז אל השדרה יצאנו, הלויטננטים גראו, ורנברגר, שטרייכר, ואני, אל לפני הסיבוב בכביש. כונתנו היתה להדגיש את דבריו של שטאל בנפנוף מטפחות.

שטאל כמעט שלא הגיע לראש שדרת האויב, והנה פרצו קצינים קדימה, חטפו את אקדחו ומשקפתו, שלא הספיק בהפזונו להסירם, ולקחוהו שבי. הוא לא הספיק לומר דבר. נפנופנו לא הועיל. הקצינים האיטלקיים פקדו על אנשי החוד שלהם לפתוח עלינו באש. מיהרנו להעלם מאחורי הסיבוב. שריקתי פתחה ברד אש משני המדרונות על שדרת האויב, שפינה את הכביש לגמרי תוך שניות מעטות. בעוד שהאויב מחפש מחסה הצליח שטאל להימלט ונחפז חזרה אלינו.

תרשים 46. — הקרב עם רג׳ימנט־ברסליירי ליד לואיקו. מראה מדרום.

מאחר שהיינו מוכרחים לחסוך בתחמושת, פקדתי על אנשי להפסיק את האש כעבור דקה אחת. אש התשובה היתה חלשה. בנפנפי במטפחת דרשתי שוב כניעה. נחפזתי יותר מדי! האויב ניצל את הפסקת האש על מנת לפרוץ מבין השיחים במערך פרוס. אותה שעה פתחו עלינו באש מקלעים אחדים

*) ממלא־מקום קצין.

מהמדרון ממערב לכביש. אז הוכח מי הוא הקלע המצטיין. אשנו, מהעמדות הנסתרות החולשות על השטח, השפיעה באופן מצויין על האויב הצפוף בהמוניו. לאחר קרב־אש של חמש דקות שוב דרשתי כניעה. שוב לשוא! שוב הסתערו עלינו יחידותיו הקדמיות בשעת הפסקת האש. הן נמצאו במרחק 90 מטר, לערך, מאתנו.

לבסוף, לאחר עשר דקות של אש עזה מאוד, הודה האויב במפלתו ונכנע. הפסקנו את האש. 50 קצינים ו־2000 חיילים מבריגדת הבֶּרסָלְיֶרִי*) הרביעית הניחו את נשקם בכביש העמק והתקרבו אלינו. הטלתי על ממ״ק שטאל לאסוף את השבויים ולהעבירם דרך לה־גלְנָה וגבעה 1077 לרבנה. נתתי לו מספר רובאים למשמר.

כוחנו הוגבר על ידי פלוגה ג׳, שהשתתפה אף היא בשלב האחרון של הקרב עם הברסליירי מהמורדות המזרחיים של העמק. שאון קרב עז מכיוון לואיקו הגיע אלינו מזה כמה זמן. כדי לברר מה המצב שם זיינתי את המכונית השבויה במקלע קל ונסעתי לכיוון לואיקו. הנשק והציוד האיטלקי שהיו פזורים על הכביש לאורך קילומטר, לערך, האריכו ביותר את זמן הנסיעה. מדרום ללואיקו נתקלנו בסוללה האיטלקית הכבדה שראינוה מרבנה. בהמות־ההובלה שלה שכבו הרוגות על הכביש. כשהגעתי ללואיקו עצמה קרוב ל־15.30 הגיעו יתר יחידות גדוד ההרים הוירטמברגי שבפיקוד מיור שפרסר והגדוד השני של משמר־המלך הבוַרי ללואיקו ולעמק שלדרומו. הם התקיפו מרבנה. פגשתי במיור שפרסר בכניסה הדרומית של העיר, שעה שיחידות הגדוד השני של המשמר הבורי גרשו את האויב בכביש מטג׳ור בכיוון לאוֹזֶה.

הצעתי למיור שפרסר לעלות להר קרגונצה, עם כל היחידות הנוכחות של גדוד ההרים הוירטמברגי, בדרך הקצרה ביותר מפילבה, ולכבוש את הצוק. אם יהיה הר קרגונצה בידינו יאלץ האויב שעל המרזלי־ור למצוא דרך אחרת לדרום, ואנו נוכל להתקיפו מערפו בעוד הוא מועסק מצפון ומצפון־מזרח על ידי יחידות דיביזית חיל־הרגלים ה־12 וקורפוס האלפים. נוסף לכך, השלטון על הר קרגונצה יאפשר לנו לנתק את כביש הרכס היחיד המוביל למטג׳ור ולבודד את כל הסוללות הנמצאות בצדיו או הנעות עליו. לדעתי היה פחות רצוי להתקדם על הר קרגונצה דרך אוזה ופראטי. מה היה כאן מצב האויב? לאחר ויתורם על מעבר לואיקו נעו יחידות איטלקיות מאורגנות פחות או יותר לאורך כביש מטג׳ור, אל המדרונות המזרחיים של הרכס מרזלי־ור — קרגונצה. נראה שהתעתדו להחזיק בעמדות העורף

---

*) חיל־רגלים הררי איטלקי.

המוכנות שם. משמר־ערפי חלש באופן יחסי בכביש מטג׳ור מספיק יהיה כדי לעצור את הרודף. בזה תינתן לאויב שהות לכנס מחדש את יחידותיו להחזקת העמדות המוכנות לפי תכנית מחושבת. כן ניתן היה להניח שהעמדות משני צדי כביש מטג׳ור תהיינה תפוסות. שיקולים אלה הם שהביאוני להציע את העליה על הר קרגונצה בדרך הקצרה ביותר.

מיור שפרסר הסכים, ומסר לי את יחידות גדוד ההרים הוירטמברגי שנמצאו בלואיקו ובדרומה (פלוגות רובאיות ב׳, ג׳ ו־ד׳, פלוגות מק״בים א׳, ב׳ ו־ג׳ ופלוגת הקשר). אותה שעה קיבלה קבוצת גסלר (פלוגות רובאיות א׳ ה׳ ו־ו׳ ופלוגות ההרים המק״ביות 204 ו־205) פקודה להתקדם ללואיקו על מנת לעמוד לרשות מיור שפרסר. מיור שפרסר עצמו סר למטה הבריגדה במכונית האיטלקית שנתפסה בפולבה על מנת למסור דו״ח על מהלך הקרב עד עתה ועל המשך ההתקפה המתוכננת, ולהבטיח סיוע ארטילריה לפעולות הצפויות.

<u>מסקנותי:</u>

החלטת המפקד האיטלקי בקוק — לעצור את החדירה הגרמנית בעמדת קולוברט בהכניסו את עתודותיו הרבות להגנה בקוים מספר במורד המזרחי של הקוק — לא היתה נכונה. על ידי כך נתן לקבוצת רומל את הארכה הדרושה לה כל כך (לשם ארגון ההגנה, התכנסות מחדש והבאת סיוע). מוטב היה להשתמש בכוחות אלה לכבוש מחדש את גבעה 1192 תוך תנועה, מיד בהגיעם. סיוע האש הדרוש היה ניתן מהעמדות המרובות שנמצאו במדרון הצפוני של הקוק. לו הצליח פיקוד האויב להתקיף את קבוצת רומל גם ממזרחה, היתה זו נמצאת במצב קשה מאוד.

נוסף לכך לא היה כדאי לקבוע את שלוש העמדות על מדרונו המזרחי התלול, החשוף והסלעי של הקוק (המורד הקדמי). גם בשעות עבודה רבות לא הצליחו החיילים האיטלקיים לחפור בקרקע, אף שעבודתם לא הופרעה על ידי אש הטרדה. עמדות המורד האחורי, במדרון המערבי של הגבעה 1192, יכלו להיות הרבה יותר נוחות לאויב, כי שם נמצא מחוץ לטוח הארטילריה והמקלעים שלנו.

יתר־על־כן — האויב התמהמה בחסימת דרך־הרכס במדרון הדרומי של הקוק ובחיפוי אש על המדרונות החשופים לרגלי דרך־הרכס.

בתחילת ההתקפה על הקוק עמדו בפני קבוצת רומל שנים או שלושה גדודים איטלקיים עם מקלעים רבים בעמדות חולשות, שבחלקן היו חפורות היטב ובחלקן הוקמו בחפזון. תחילה התקיפה הקבוצה בשתי קבוצות הסתערות

בנות 16 איש כל אחת, בסיוע אש פלוגת מק״בים אחת, ששה מקלעים קלים, ושתי סוללות כבדות; אפשרויות ההתקרבות לאויב נבחנו, ולבסוף השתמשי בגוף העיקרי לכיתור כל חיל־המצב שעל הקוק. חיל־המצב עצמו נשבה בשעות הצהרים המוקדמות בהסתערות יחידות־הסתערות של גדוד ההרים הוירטמברגי ופלוגה של רגימנט משמר־המלך הבורי.

בהתקפה היתה השפעת אש המק״ב והארטילריה הכבדה חזקה ביותר על האויב, שהתחפר באופן שטחי. במקומות רבים לא יכול לשאת בנטל המתיחות הכבד. לו היו האיטלקים מחופרים היטב, לא היתה לאש זו השפעה רבה.

אש המק״בים שלנו מגבעה 1192 ריכזה על עצמה כאבן־שואבת את כל אש האויב, וריתקה את תשומת לבם המלאה של כל חילות־המצב האיטלקיים. על ידי כך אופשר לקבוצת־ההסתערות הראשונה שלנו, ואחריה לכל הקבוצה כולה, להגיע למדרון המזרחי של הקוק בלי אבידות, בדרך שהיתה גלויה לתצפית האויב.

ברבנה נותקו הקשרים הפנימיים בקבוצת רומל משום שמפקד פלוגת המק״בים החל לאסוף לו בהמות־משא. התוצאה היתה שהגעתי לעמק ליד פולבה בשליש כוחותי בלבד ויכולתי לחסום רק את עמק לואיקו־סבוניה, אולם נאלצתי לותר על חסימת כביש מטג׳ור באזור הר קרגונצה. היחידות שחנו לאחר מכן ברבנה לקחו אמנם חלק בהתקפה על האויב בלואיקו, אך הצלחתנו היתה רבה יותר אילו הר קרגונצה היה בידינו כבר ב־25 באוקטובר.

הכלל הוא: אם הכוח התוקף פורץ לתוך אזור ההגנה או אם מבקע מצליח — על העתודות להמצא לפנים עם יחידות החלוץ, ואל להן לעסוק באיסוף שלל וכו׳. במקרים כאלה נדרשות גם יחידות העורף לנוע במהירות הגדולה ביותר.

רגימנט של בריגדת הברסליֶרים הרביעית בשדרת־מסע נתקע באופן בלתי צפוי במחסומים בכביש העמק הצר. אף שיחידות החלוץ שלו הוצמדו על ידי אש, היו יחידות המאסף יכולות להשתלט על המצב בהתקפת המדרונות מזרחה או מערבה. חסרה כאן מנהיגות ערה ובעלת כושר־הכרעה.

ב־25 באוקטובר 1917 אחר הצהרים היה מערך־הכוחות כדלקמן:

קבוצת הגייסות של קראוס: רגימנט הקלעים הקיסרי הראשון תקף את סטול מַסֶגָה. הגדוד השני כבש את הום והגדוד הראשון תפס את פפֶריהום בסערה. הבריגדה ה־43 טיפסה בכיוון גבעה 1450. פלוגת ההסתערות של רגימנט הציידים הקיסרי השלישי תפסה את הר קאל, ופלוגה י״ג של רגימנט הציידים השלישי כבשה את מעבר טַגַמיאה.

קבוצת הגייסות של שטיין: רגימנט חיל־הרגלים ה־63 של הדיביזיה ה־12 התקדם בעמק נָטיזוֹנֶה, שלושה ק״מ מהגבול האוסטרי דרומה

לרוביק, כשהוא הודף את תגבורות האיטלקים אחורה. העמדות האיטלקיות במדרונות הצפוניים של המטג'ור לא הותקפו. קבוצת אייכהולץ היתה מועסקת עדיין קילומטר אחד צפונית לגולובי והתקדמה רק באיטיות. היא כבשה את גולובי ב־17.00 ובהגיעה ללואיקו ב־18.00 מצאה שהיא תפוסה כבר על ידי רגימנט משמר־המלך הבוַרי ויחידות המאסף של גדוד ההרים הוירטמברגי. יחידות גדוד ההרים הוירטמברגי ופלוגה מהמשמר הבוַרי שבו את חיל־המצב על הקוק בשעה 14.00. אותה שעה סרקה פלוגה ו' של גדוד ההרים הוירטמברגי את רכס הקולוברט מגבעה 1110 עד גבעה 1114. לאחר כיתור הקוק וניתוק עמק לואיקו — סבוניה לקחה קבוצת רומל בשבי כוחות ניכרים של בריגדת הברסליֶרים האיטלקית ה־4 בקרב ליד פולבה. הגוף העיקרי של גדוד ההרים הוירטמברגי והגדוד השני של המשמר הבורי כבשו את לואיקו בהתקפה מרבנה. הגדודים הראשון והעשירי של רגימנט הציידים להמו במדרונות הדרומיים של גבעה 1114, ובמשך אחר הצהרים כבשו את גבעה 1044 ואת כל גבעה 1114. רגימנט הציידים השלישי של הדיביזיה ה־200 לחם מדרום לגבעה 1114 בקרבת קרַאי, וב־18.00 כבש רגימנט הציידים התשיעי את לה־סימה, כ־800 מטר דרומית לגבעה 1114.

ק ב ו צ ת ה ג י י ס ו ת ש ל ס ק ו ט י: רגימנט הגרנדירים ה־8 חצה את הודריו בהתקפה מפוסנו על הר־הום. בריגדת ההרים השניה תפסה את צ'יצ'ר־ור ובריגדת ההרים ה־22 כבשה את סנט־פאול.

התוצאות היו: ב־25 באוקטובר נפרץ הקו השלישי החזק של העמדות האיטלקיות ברכס הקולוברט, דרומה לאיסונצו, עד מעבר לואיקו במערב וגבעה 1114 במזרח, בעיקר הודות לפעילותו הקרבית של גדוד ההרים הוירטמברגי. פעולה זו איפשרה לקורפוס האלפים וליחידות הדיביזיה ה־12, שמצפון ללואיקו, להמשיך בהתקדמותם.

פרק שנים־עשר

היום השלישי של ההתקפה על טולמין

1. ההסתערות על הר קרגונצה

עם יחידות גדוד ההרים הוירטמברגי שנמצאו בסביבות לואיקו, הזרתי במהירות האפשרית למחסום הכביש מצפון לפולבה, שם ארגנתי מחדש את קבוצתי, שכללה שבע פלוגות, וחילקתי את בהמות־המשא של האויב בין הפלוגות השונות. בלי לנוח התחלנו לעלות בכיוון יֶבסֶצ׳ק — קרגונצה, שכן אם נזדרז נפגוש לפי ההשערה, באויב כשהוא בלתי מוכן לקראתנו.

על אף המאמצים והקשיים העצומים של הימים האחרונים, עלינו במהירות בשטח התלול וחסר הדרך, אשר התרומם ונתחלף תכופות בין שדות ארוכים ומשוכות בלתי־חדירות ובערוצים זרועי אבנים. שוב נאלצתי לדרוש מאמץ על־אנושי מאנשי המיוגעים, כי האופנסיבה מוכרחה היתה להימשך.

ככל שהתרוממנו הלכה העליה וקשתה. בתרים עמוקים ושיחי קוצים אילצונו לנוע בעקיפין וגרמו לירידות ובזבוז כוח נוסף. טיפסנו במשך שעות, הדמדומים ירדו ואחר בא חושך. החיילים היו אפסי־כוח לגמרי. וכי ויתרתי על יעדי? לא! מוכרחים להגיע ליבסצ׳ק — ובטוח הייתי שבהגיענו שמה ימצאו עוד די אנשים אמיצים לעלות על הר קרגונצה.

הלבנה זרחה במלואה ואורה הבהיר על המעלה התלול כגג הכסיף את פני הדשא והשיחים והטיל צללים כהים מאורכים מאחורי קבוצות העצים החוד טיפס באיטיות ובזהירות עד שלבסוף מצא שביל צר. הקבוצה התקדמה ברווחים של 50 מטר. מדי פעם עצרנו והקשבנו לקולות הלילה.

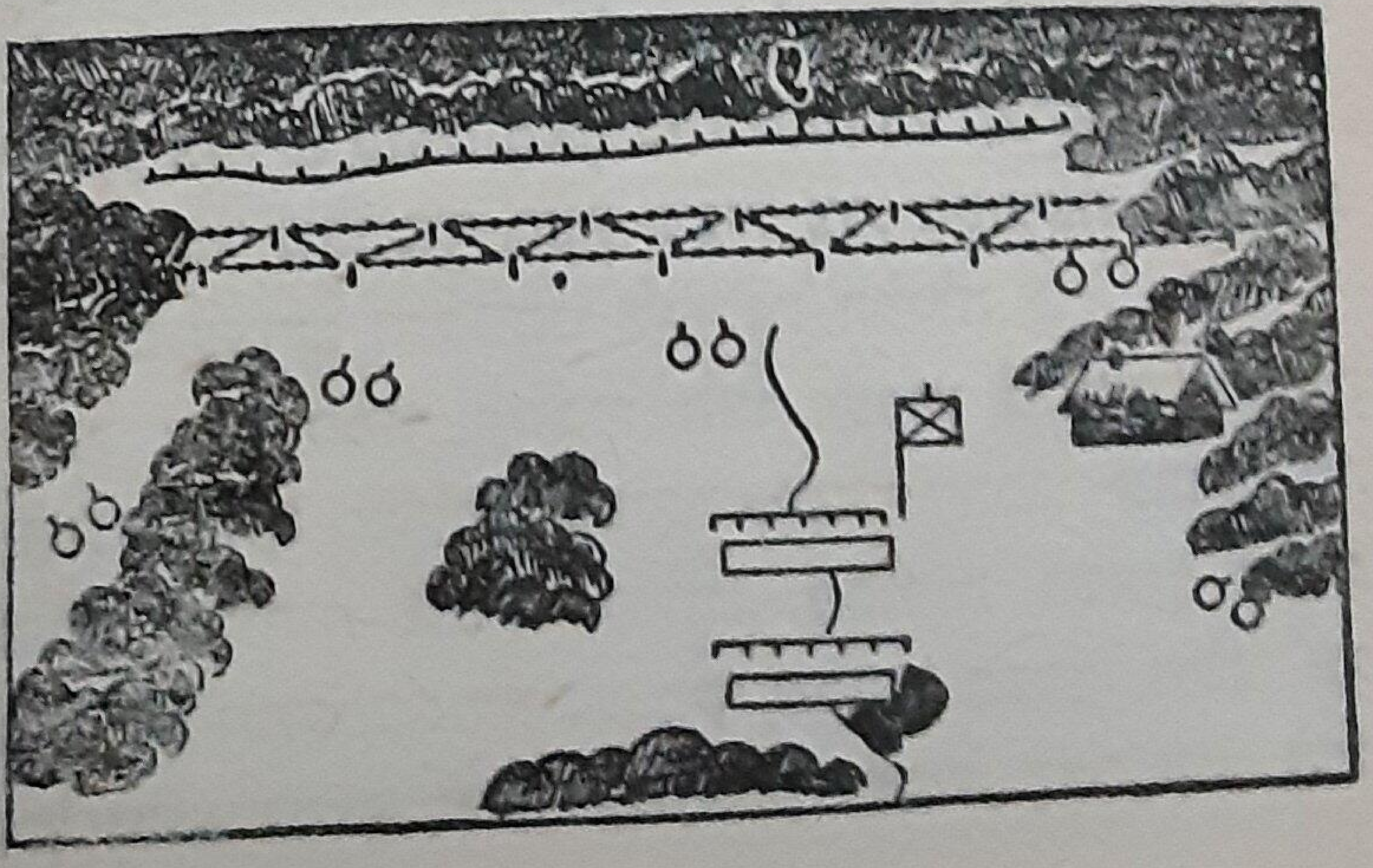
שוב עצרנו בצלו של אסם סמוך לשביל הצר. ערוץ מכוסה צמחיה צפופה וגבוהה נפתח לפנינו, מלא צללים מטילי־אימה. דרכנו עברה בו. אימצנו את אזנינו ושמענו ברורות המית קולות, פקודות ושאון צעדת גייסות מהעבר השני. האויב לא התקרב אלא נע בקו מקביל בעברו השני של הערוץ. מאידך גיסא, יתכן והוא נמצא שם בעמדה, והשביל הצר הוא דרך

הגישה היחידה. המצב לא היה מעודד ביותר ונוסף לכך נמצאו יבסצ׳ק והר קרגונצה מימיננו למעלה. במסיבות אלה מוטב שאסטה שוב מהשביל ימינה. החוד עשה דרכו במעלה התלול בצֵלם המוארך של השיחים. לפנינו השתרע שדה מדושא מואר כולו באור הירח ומוקף עצים גבוהים בחצי קשת. האם הוזים אנו? האם מכשולים לפנינו, שם בקצה היער, ומאחריהם עמדות מוארות? זחלנו קדימה בזהירות יתרה ונוכחנו שלא טעינו. אחר כך שמענו קולות באיטלקית גם ביער לפנינו. לדאבוננו לא יכולנו לקבוע אם האויב כבר מחזיק בעמדות המוכנות. כדי לודא זאת שלחתי כמה חוליות־קצינים לסיור. בינתים סגרה הקבוצה את רנחיה ונחה. עד מהרה הגיעה הידיעה שהאויב מתכונן להכנס לעמדות שלפנינו, וכי המכשולים שלפנינו גבוהים מאוד.

התקפת העמדה המבוצרת במעלה המדרון המואר היתה מעשה העזה רב אפילו לגבי גייסות רעננים לגמרי; לגבי גייסות־ההרים המיוגעים, אשר ביצעו מעשי נפלאות ממש מאז תחילת האופנסיבה, היתה התקפה כזו בלתי אפשרית, ולו גם לאחר שעות מספר. יתר על כן — עדיין היה ספק אם חדירה במקום זה בשעות הלילה המוקדמות עלולה להועיל ולהיות מנוצלת במידה מספקת. ויתרתי על הרעיון, קבעתי כמה שעות מנוחה והחלטתי על סיור יסודי ביותר בשטח האויב.

ללא שאון העברתי את הקבוצה אל שקע רחב ומוגן בפני האש הבאה מלמעלה, במרחק 250 מטר לערך מעמדת האויב, ופקדתי על מנוחה עד חצות. פלוגות ד׳ ר־ב׳ איבטחו את שטח החניה על ידי משמרות בחצי קשת. מאחר שבהמות־המשא שאתנו גילו עצמן בצהלתן, הורדו למרחק ניכר ושם נקשרו. בשעת התנועה למקום המנוחה פרץ קרב עז ביותר בעמק ליד פולבה, אשר העיד כי כוחות האויב נמצאים שוב בעמק.

חוליות גישוש נוספות של קצינים נשלחו לסייר דרכי גישה נוחות לעמדת האויב ולבדוק את חוזק המכשולים, עומקם, פרצות אפשריות, סוג

תרשים 47. — המחנה ליד יבסצ׳ק.

כוח האויב ומקום הכפר יבסצ׳ק. היה עליהם לחזור ולהתיצב בחצות לכל המאוחר.

שכבתי לישון במדרון, בשק־שינה איטלקי אשר משרתי החרוץ רַיהר העמיסו בפולבה על גב אחת הפרדות השבויות. על אף העייפות לא הניחה לי מתיחות עצבי להירדם. כבר ב־22.30 הקפיצני על רגלי הדו״ח המצוין הבא של לויטננט אלדינגר:

„יבסצ׳ק נמצאת כ־800 מטר צפונית־מערבית לשטח חניתנו. המקום מבוצר היטב ומצויד בגדרות־תיל מסביב, אך לעת עתה אין הוא מוחזק בידי האויב. במדרון אשר ממערב ליבסצ׳ק, וכן בחלקו הדרומי של הכפר, עושים גייסות איטלקיים את דרכם במורד הגבעה בכיוון דרום־מזרח״.

החלטתי היתה מהירה: „קדימה ליבסצ׳ק!״ אולי נגיע לכפר עוד לפני הכוח האיטלקי המיועד לו. בדקות ספורות פירקנו את המחנה, החזרנו את יחידות האבטחה והכינונו את הפלוגות למסע. בינתים שקעה הלבנה. הלילה היה אפל ורק הכוכבים הפיצו אור קלוש. הקבוצה טיפסה בשקט כלפי יבסצ׳ק בשביל שסויר על־ידי לויטננט אלדינגר. המפקדים קיבלו הוראות קצרות לגבי המצב. פל׳ ד׳ ופל׳ המק״בים ב׳ היוו את המשמר הקדמי, ויתר חמש הפלוגות באו אחריהן ברוחים קצרים. חצינו חלקת יער צרה, אחר טיפסנו בשדה דשוא ותלול במעלה המדרון. עד מהרה הגיע החוד למכשולים בגובה אדם. לויטננט אלדינגר הודיע שאנו נמצאים במרחק 300 מטר לערך מיבסצ׳ק. עצרנו והקשבנו לחשכה בדריכות במשך כמה דקות. שום דבר לא נע ולא זע בקרבתנו, אולם ממרחק כמה מאות מטר במעלה ההר שמענו את צעדת חיל־הרגלים האיטלקי היורד.

לויטננט אלדינגר התגנב במעבר הצר בתיל לעמדה שמאחוריו ומצאה ריקה. החוד בא בעקבותיו. אז הכנסתי את כל המשמר הקדמי פנימה והצבתיו בחצי קשת בתוך עמדת האויב. חוליות גישוש נשלחו לסייר את השטח הסמוך ואת האויב הנמצא במדרון למעלה ובכפר עצמו.

אותה שעה עבר עיקר הכוח (פלוגות רובאיות ב׳ ו־ג׳ ופלוגות מק״בים א׳ ו־ב׳) דרך המכשול ונכנס לעמדה. השארתי את פלוגת הקשר וחולית נהגי בהמות־המשא במורד מחוץ למכשול.

בלוית חולית גישוש עשיתי את דרכי אל האויב למעלה. ראיתנו הוגבלה במטרים ספורים. המדרון לפנינו נראה כגוש מאיים ושחור. פחות מ־100 מטר מאתנו צעד חיל־רגלים איטלקי, במורד מימין — שמאלה, בכיוון ליבסצ׳ק. קרבנו בזחילה. לפתע נשמעה אתראה של זקיף אויב. פירוש הדבר: האויב נמצא בעמדה והשדרה נעה מאחוריה. זחלנו חזרה ופנינו שמאלה בכיוון

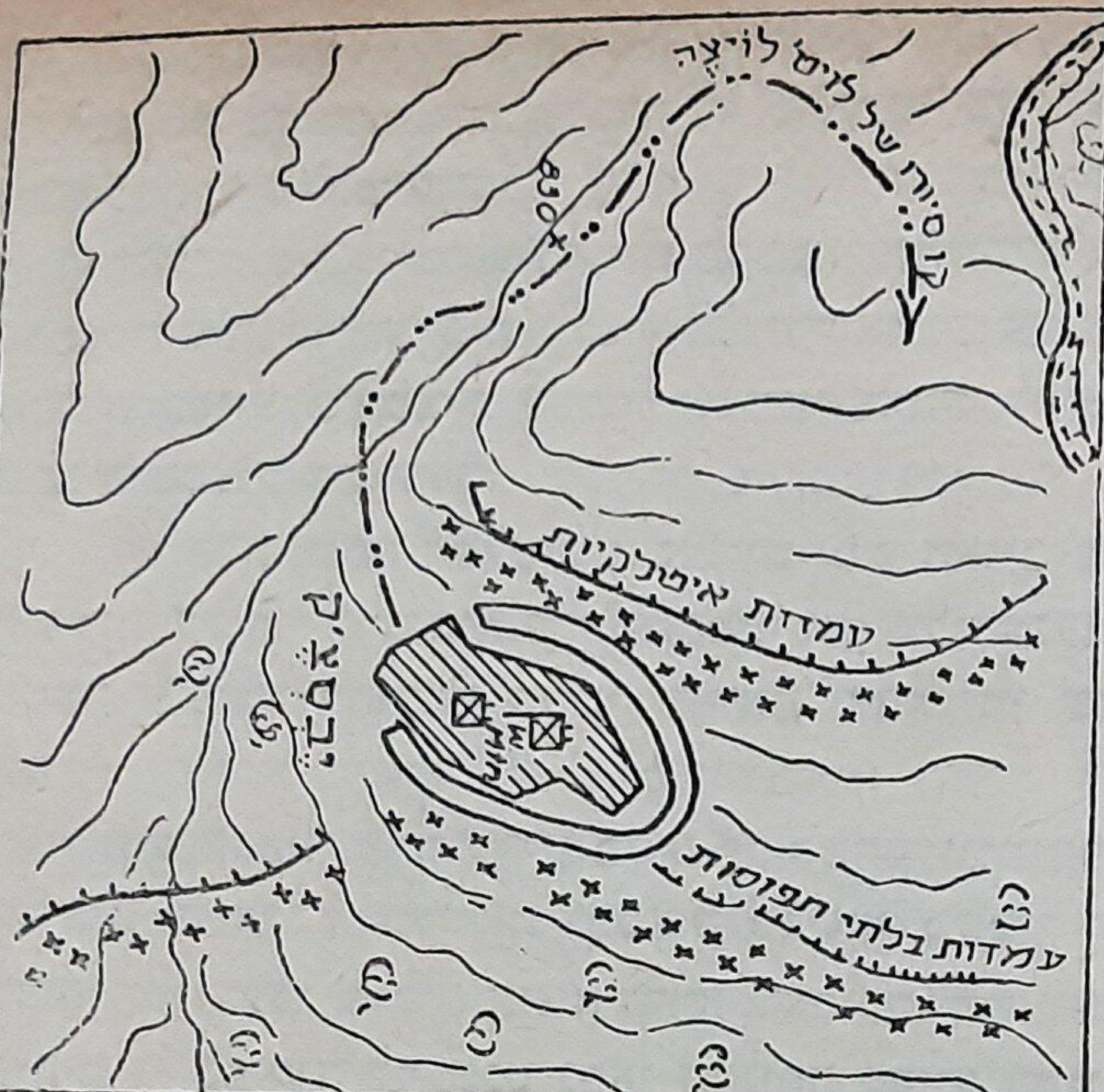
ליבסצ׳ק. כשהגענו לבתים הראשונים חזרה חולית גישוש והודיעה כי חלקו הצפוני של יבסצ׳ק ריק מאויב, אולם בדרום הכפר עובר חיל הרגלים האיטלקי. החלטתי להכנס לכפר כדי לתפוס את חיל־הרגלים אשר בדרומו.

לאחר כמה דקות החלה הקבוצה מתקדמת לאטה כלפי הכפר. יחידות החלוץ אך הגיעו אל הבתים הראשונים והכלבים בחוות השונות פתחו בנביחה. מיד פתח האויב באש מעמדה שנמצאה על המדרון מימין, במרחק 100 מטר לערך. לאשרנו פגע מטר האש בעיקר בחורש שמשמאלנו. במידה שלא מצאנו מחסה, השתטחנו על הארץ כשמקלעינו ורובינו נכונים לירייה, אך היינו שקטים לגמרי. פתיחת אש מצדנו לא באה בחשבון אלא אם כן יתקוף האויב. במקרה שלא יתקוף — ולדעתי לא יעשה זאת — יפסיק את אשו עד מהרה בהנחה שהיתה זו טעות מצדו.

בשעת היריות נכנסו יחידות הכוח העיקרי ליבסצ׳ק, בהשתמשן בחסות העמדות הבלתי מוחזקות שממזרח לכפר. אש האויב גועה לאחר מספר דקות, וקבוצתי כולה נמצאה בכפר סמוך לכך. לשמחתנו לא גרמה לנו אש האויב כל אבידות.

פקדתי להחזיק בצפון הכפר בחצי קשת, תוך הימנעות מכל היתקלות נוספת באויב, הנמצא על המדרון מצפון־מערב ליבסצ׳ק. שעת חצות חלפה זה כבר. אלה שלא נמצאו בשמירה או בעמדה נחו על נשקם בבתים המיושבים עדיין על ידי משפחות סלוברניות. כולנו ידענו שנמצאים אנו בטוח הטלת רימון־יד מעמדה איטלקית חזקה, וכי אם יגשש האויב את דרכו לכפר עלולים אנו להסתבך בכל רגע בקרב פנים־אל־פנים.

מאז היריות חדלה צעדת כוחות האויב במעלה, צפונית־מערבית לכפר ובחלקו הדרומי. נוסף לכך, ירה בנו האויב רק מהמורד הצפוני־מערבי, ואף יריה אחת לא באה מחלקו הדרומי של הכפר. דבר זה עורר בי את החשד שקיימת כאן פרצה בעמדת האויב, אשר אנו חשבנו כי היא נמשכת עד פולבה. לאור שלהבת מהבהבת באח אחד הבתים התבוננתי היטב במפה. נמצאנו במרחק קילומטר אחד צפונית לפולבה, בחלק הצפוני של יבסצ׳ק, בגובה 830 מטר לערך. הר קרגונצה נמצא כ־500 מטר מערבה וגבוה 266 מטר מאתנו. היות ויבסצ׳ק היה מבוצר מעברו המזרחי, והאויב נמצא בעמדה במדרונות שמצפון־מערב לו ובדרום־מזרח עד פולבה, הרי שנתקלנו בעמדת־עורף איטלקית, המוכנה זה מכבר על מנת לחסום חדירה למעבר לואיקו. תנועות האויב שנתגלו על ידינו בלילה הביאונו לכלל השערה שהאיטלקים עושים כל מאמץ להחזיק עמדה זו באופן רצוף. משום מה לא הגיע עדיין כוח האויב המיועד ליבסצ׳ק אולם הוא עלול להופיע עוד במשך הלילה או השכם בבוקר.

תרשים 48. — המצב ביבסצ׳ק לפני עלות השחר, 26 באוקטובר 1917.

האם עלינו לחכות? חשתי כי אֵל־המלחמה שוב הושיט יד־עזרה לגייסות־ההרים האמיצים. האם לא תיפול בידינו עם כיבוש יבסצ׳ק אחת מאותן עמדות האויב שנועדו לחסום את דרכנו ודרך קורפוס־האלפים להרי קרגונצה, מרזלי־ור ומטג׳ור?

לאחר שיקולים אלה פקדתי על לויטננט לויצֶה ללכת ולראות אם חלקו הדרומי־מערבי של יבסצ׳ק חפשי מאויב, ואם כן — להמשיך בסיורו אל הרכס הנמצא כ־500 מטר צפונית־מערבית לכפר, בעורף הכוחות האיטלקיים שבעמדה הסמוכה לכפר מצפון־מערב לו. היה עליו לחזור תוך שעתים. לויטננט לויצה סירב לצרף אליו בני לויה ויצא לדרך יחידי.

לקבוצה המיוגעת הגיעה מנוחה נוספת. מרבית האנשים ישבו, במרחק מטרים ספורים מהאויב, לפני האח הבוערת בתוך בנינים מוצבים, כשהם מכלים את הקפה והפירות המיובשים שהוגשו על ידי הסלובנים שהיו ידידותיים ביותר. לפרקים נשמעה בחוץ יריה בודדת או התפוצצות רימון־יד. נראה שלאויב לא היה כל רצון לסייר בכיוון יבסצ׳ק. מצדנו לא נורתה אף יריה. חשכה גמורה אפפה את כוחות הגרמנים והאיטלקים האויבים והסמוכים כל כך אחד לשני.

ב־04.30 לערך חזר לויטננט לויצה מסיורו עם שבוי איטלקי ומסר: „המוצאות הדרומיים־מערביים של יבסצ׳ק חופשיים מאויב. השביל המוביל

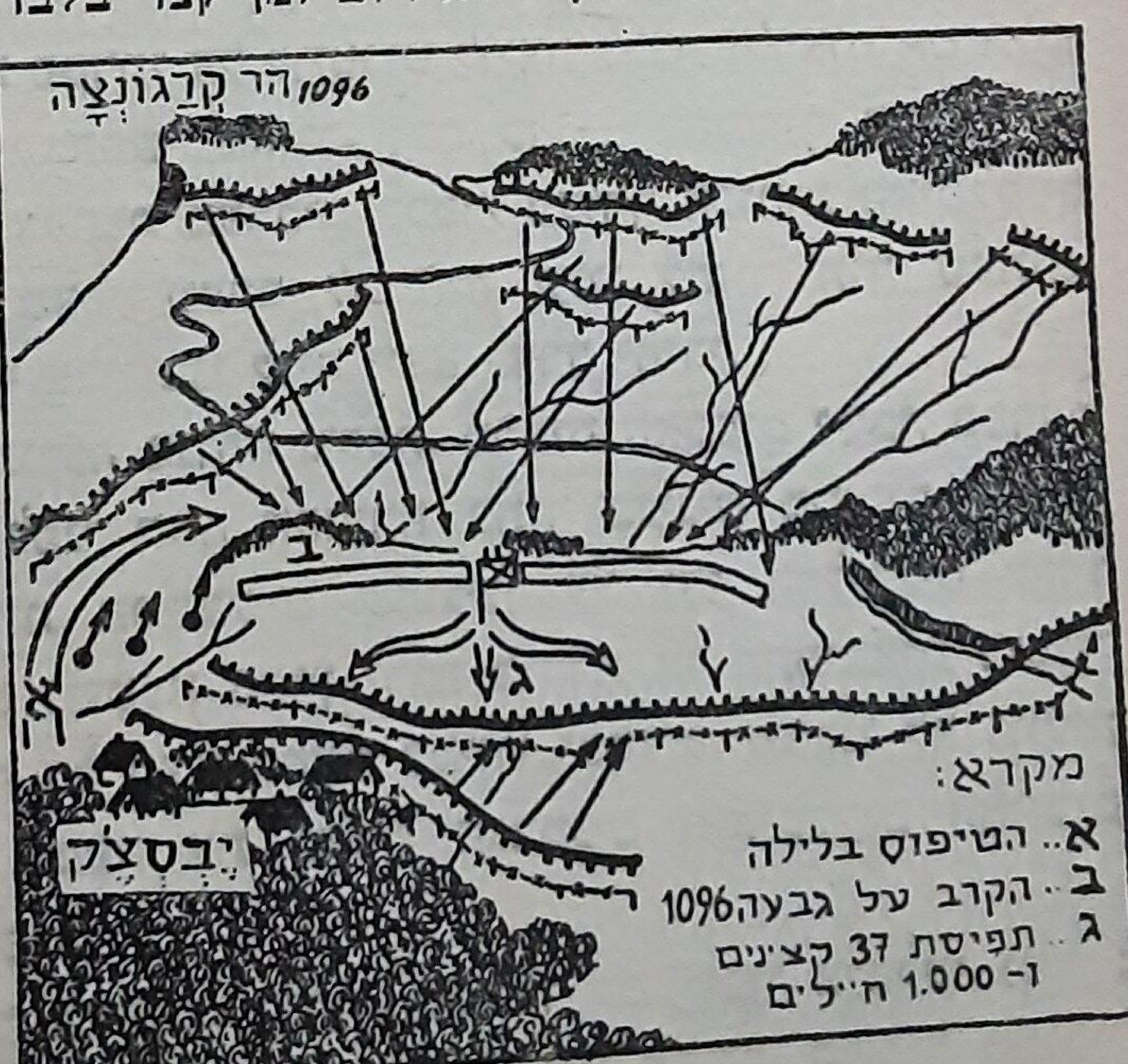
לגבעה במרחק 500 מטר צפונית־מערבית לכפר סויר. שביתי את האיטלקי הזה באותה גבעה, אולם מלבדו לא נתקלתי בכל אויב". בזה ביצע לויצה את שליחותו בהצטיינות.

הדו"ח של לויצה עורר את החלטתי להשתלט מיד על הגבעה הנמצאת 500 מטר צפונית־מערבית לכפר על ידי ארבע פלוגות, ולהשאיר את יתרת הקבוצה כסיוע ביבסצ'ק עצמה. תכניתי היתה לתקוף את האויב שמצפון־מערב ליבסצ'ק עם שחר.

לא קלה היתה החלטה זו. אם ישתמש האויב עם עלות היום בעמדותיו החולשות על הר קרגונצה כדי להמטיר אש על הגבעה שתפשנוה עוד בשעות החשכה, נצטרך להילחם בשתי חזיתות. אולם מי שאינו מוכן להסתכן, לא ינצח!

חושך גמור שרר עדיין ב־05.00, כשהפלוגות הרובאיות ב' ו־ד' ופלוגות המק"בים א' ו־ב' יצאו את יבסצ'ק בחשאי בשביל שסויר על ידי לויטננט לויצה. הוא עצמו הוליך את השדרה הארוכה. השארתי את פלוגה ג' ופלוגת מק"בים ג' בפיקוד לויטננט גראו המנוסה כסיוע בתוך הכפר, בצירוף הוראה להצמיד את כוח האויב בעמדה הצפונית־מערבית ליבסצ'ק באש ברגע שנסתבך בקרב. היה עליהם להגן עלינו בפני התקפה מהמזרח.

הוראות אלה נתתי בעוד הקבוצה יוצאת את הכפר. כאשר הצטרפתי לאחר מכן לשדרת פלוגת מק"בים ב', כבר נראה אור מעל להר קרגונצה. בהרים נמשך המעבר בין לילה ויום זמן קצר בלבד. היתה לי הרגשה מעיקה

תרשים 49. — הקרב על גבעה 1096, 26 באוקטובר 1917. מראה ממזרח.

שאיחרתי בחצי שעה. לפני ראיתי את פלוגותי מטפסות אל גבעה 830, כרגיל בשדרות, בין חלוקי האבנים המפוזרים בשקע החשוף. מדרונותיו התלולים והגבוהים ביותר של הר קרגונצה היו שטופים כבר אור בהיר. התבוננתי בהן במשקפת — ונבהלתי! עמדות אויב השתרעו במרחק כמה מאות מטרים מעל לקבוצתי ולשמאלה. העמדות היו תפוסות ובתוכן ראיתי כובעי־פלדה, אחד ליד השני. באם יפתח האויב באש, לא יתן השקע, שבו עולות הפלוגות כרגע, כמעט כל מחסה, ואבידות כבדות תהיינה בלתי נמנעות. אותו רגע הכבידה עלי האחריות לחייהם של קציני וחיילי בכל כבדה. חייב הייתי להרחיקם מהסכנה אשר כמעט שלא ידעו על קיומה.

אספתי את כל מי שבא לידי מפלוגת המק״בים ב׳ והצבתיו מימין, במעלה המדרון, בהוראה לכסות ולהצמיד באש את האויב הנמצא למעלה משמאל במדרון ברגע שיתחיל לירות. אחר מיהרתי קדימה עם הרצים והפניתי את חלוצי הפלוגות השונות ימינה, כלפי הגבעה המכוסה שיחים בודדים קטנים, כ־500 מטר צפונית־מערבית ליבסצ׳ק. השעה היתה דחוקה מאוד — דמדומי השחר גזו והיום כבר האיר.

כשעזבו היחידות האחרונות של הקבוצה את השקע, כיסן האויב שעל הקרגונצה באש מהירה וחזקה ביותר. אנו נמצאנו עדיין במדרון הצופה אל האויב, ומפני האש שבאה מעמדה חולשת לא היה כל מפלט בטוח, פרט לשיחי־קוצים נמוכים פזורים פה ושם, שנתנו לפחות מחסה מעין האויב. בסיוע־האש שתוכנן בחפזון על ידי פלוגת המק״בים ב׳ התפזרו הפלוגות, הגיעו לגבעה הנמצאת כ־500 מטר צפונית־מערבית ליבסצ׳ק, והשיבו משם מלחמה שערה.

אולם אנו לא יכולנו לעמוד בפני כוח האש הרב של האויב, שהיה מכוון אלינו מעמדות חצי־הקשת ברמות שמצפון־מערב, מערב ודרום־מערב. בזחילה לצדדים ובזניקות קצרות ניסו אנשי פלוגות ב׳ וד׳, שלחמו בקו הראשון, להתפזר ולהפחית את השפעת אש האויב. אבידותינו רבו, ובין היתר נפצע קשה גם לויטננט לודויג, מפקדה המצוין של פלוגה ב׳.

בינתים התלקח הקרב במלוא חמתו גם מאחורינו, ביבסצ׳ק. בהתאם להוראות פתחו פלוגה ג׳ ופלוגת המק״בים ג׳, בפיקוד לויטננט גראו, באש על האויב אשר מצפון־מערב לכפר, והצמידוהו לעמדותיו ומנעו ממנו אפשרות לתקוף את הפלוגות האחרות, העסוקות בקרב עז מעורפן.

בלוית רצים מועטים הגעתי בעצמי לגבעה, 500 מטר צפונית־מערבית ליבסצ׳ק, ובה מצאתי מחסה מהאש המכוונת בקבוצת שיחים קטנה. מימיני ומשמאלי טאטאו המקלעים את המדרון. עתה לא היתה לי אפילו כיתה אחת

בעתודה. הכל היו נתונים בקרב־אש עז וירו במהירות ככל האפשר. אף־על־פי־כן היה עלי לחתור לקראת הכרעה מהירה. אחרת ישחקו אנשי קמעה קמעה. על ידי רצי אספתי שלוש כיתות מקלעים קלים מהקו הקדמי של פלוגות ב' ו־ד', והבאתין למדרון המוגן, כ־50 מטר מזרחית למוצב הפיקוד שלי. חילקתי את האנשים למספר קבוצות־הסתערות, והובלתין במורד אל עורף האויב, שהיה נתון לאשנו בעמדה הקרובה ליבסצ'ק מצפון־מערב, בחזית הפונה למזרח.

ירדנו במורד בין השיחים ולאורך ערוצים רצופי אבנים, כשמקלעינו ורובינו מכוונים, ועד מהרה נתגלתה עמדת האויב לרגלינו. העמדה היתה גדושה חיילים מצטופפים. מלמעלה יכולנו להסתכל בקרקע החפרה. אם נפתח עתה באש לא יהיה לאויב כל מחסה מאשנו. מעלינו שרקו הכדורים המיועדים לחיילי־ההרים בגבעה, 500 מטר צפונית־מערבית ליבסצ'ק. למטה וליד הכפר ראינו את פלוגה ג' ופלוגת המק"בים ג' יורות באיטלקים הנמצאים 100 מטר מתחתינו. האויב לא חשד במה שנכון לו.

קבוצות־ההסתערות היו נכונות לפתוח באש. אנו צעקנו אל האויב הנמצא מתחתינו ודרשנו ממנו להיכנע. נבעתים היפנו החיילים האיטלקיים את עיניהם אלינו, הנמצאים למעלה בעורפם. רוביהם נפלו מידיהם. הם ידעו כי אבודים הם ועשו את אות הכניעה. קבוצות־ההסתערות שלי לא ירו גם יריה אחת. אך לא רק כוח האויב בן שלוש הפלוגות שבינינו ובין יבסצ'ק נכנע, אלא, לתמהוננו הרב, הניח גם האויב בחפרות המובילות צפונה, עד כביש מטג'ור, את נשקו. שאון הקרב העז בעורפם והופעת קבוצות־ההסתערות החלשות במורד הצפוני־מזרחי של הגבעה, 600 מטר צפונית־מערבית לכפר, הביאום במבוכה גמורה. קרב האש בין הכוחות האיטלקיים על הר קרגונצה לבין מרבית קבוצת רומל והופעתנו בעורפם, הסתברו כנראה לאיטלקים כהתקפת הגרמנים מקרגונצה לאחר שכבר תפסו את הרמות החולשות.

רגימנט איטלקי בן 37 קצינים ו־1000 חיילים נכנע בשקע, 650 מטר

צפונית ליבסצ'ק. הרגימנט התרכז במקום על ציודו המלא ונשקו. ואני התקשיתי למצוא מספר אנשים מספיק כדי לפרוק את הנשק. בינתים רגש ונמשך הקרב כמה מאות מטרים מעלינו בעצמה בלתי פוחתת.

האויב האיטלקי על הר קרגונצה לא ידע דבר על המתרחש צפונית

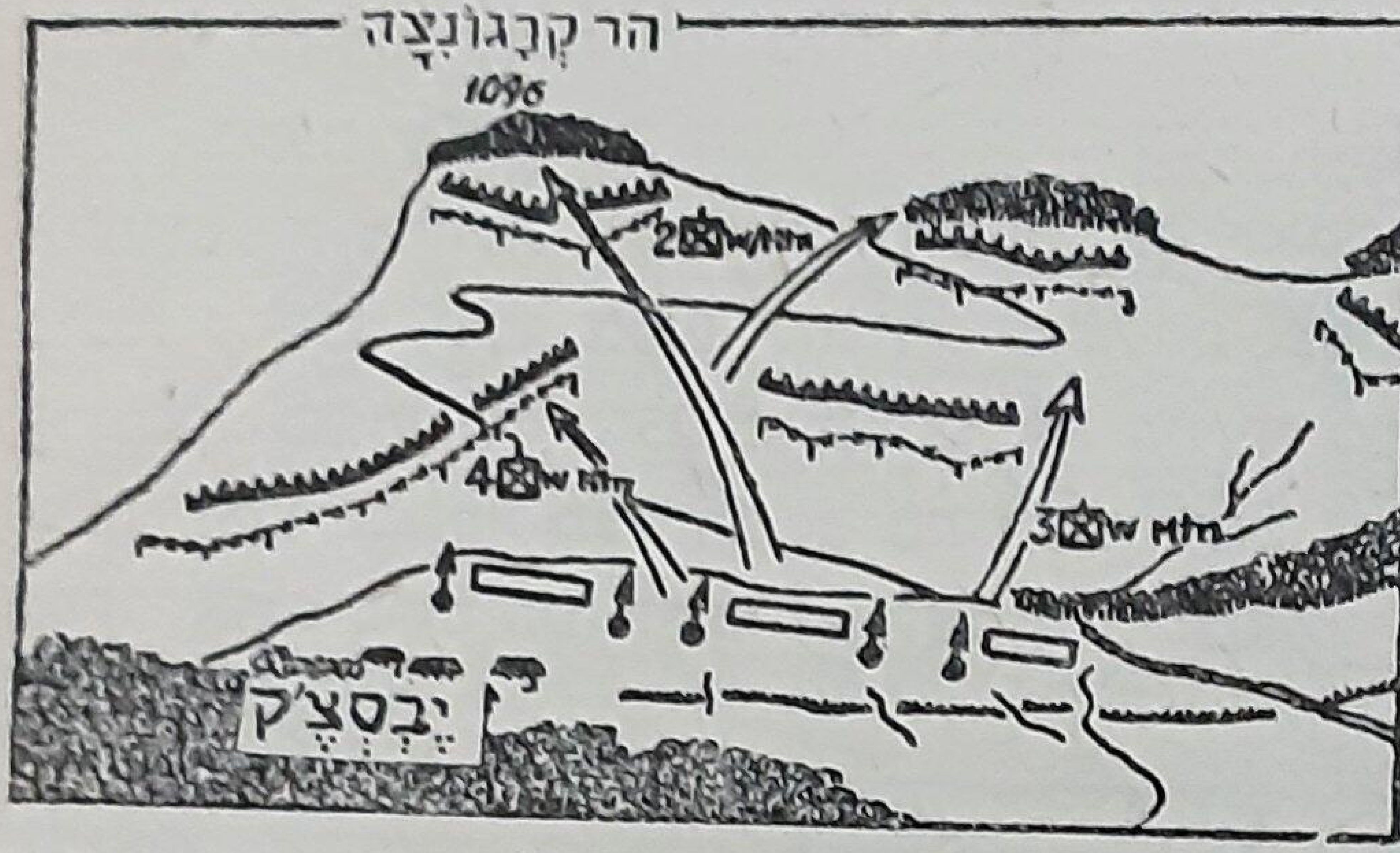
וצפונית־מערבית מיבסצ'ק, והמשיך להציק קשות לקו החזית שלי. אולם עורפנו טוהר.

הפלוגות המשוחררות ליד יבסצ'ק התקרבו, ובמהרה פתחו בהתקפה

חזיתית על קרגונצה. היה זה קרב מר. האויב נצמד בעקשנות לעמדותיו

החזקות והחולשות, שלא הושפעו אלא במעט על ידי אשנו. חיילי ההרים נעו על פני המדרונות החשופים והתלולים מתחת ברד־עופרת, והתקרבו הלוך וקרוב לאויב.

מאחר שלא היו ברשותי כוחות נוספים, התקדמתי יחד עם פלוגה ב׳ (באמצע). את הפלוגה נהג לויטננט אלדינגר, במקום לויטננט לודויג הפצוע קשה. הגענו אל הסיבוב התחתון של כביש מטג׳ור ומצאנו ארבעה־עשר תותחי־שדה איטלקיים ועשרים־וחמישה קרונות תחמושת עזובים. יתכן שהיו שייכים ליחידות של הארטילריה מַאְוְזה ופֶּרְטִי. לא היה לנו פנאי לשהות כאן. אש מקלעים אגפית מצפון פגעה בנו. המשכנו בהסתערותנו. מיד לאחר

תרשים 50. — ההתקפה בהר קרגונצה. מראה מצפון־מזרח.

זה איבדה פלוגה ב׳ את מפקדה החדש, לויטננט אלדינגר, שנפצע קשה משלושה כדורים. אני עצמי שימשתי זמן מה במעלה כביש מטג׳ור מטרה למקלען איטלקי. לא היה כל מחסה מאשו. נמלטתי ממטר האש המכוון היטב ברוצי במעלה ההר סביב פיתול הכביש הרחוק כששים מטר.

האבידות העלו את חמת הקרב של חיילי ההרים. חפרה אחר חפרה ועמדות־מק״ב בזו אחר זו נכבשו בידיהם. המשימה הקשה נסתיימה ב־07.15. פלוגה ב׳ האמיצה שנמצאה עתה בפיקודו של סרז׳נט היגל, כבשה את פסגת הר קרגונצה. סופם של כוחות האויב במדרונות הצפון־מזרחיים והמזרחיים של מרזלי־ור היה, איפוא, ענין של שעות ספורות בלבד.

את התקדמות שכנינו יכולתי רק לנחש. לפי השאון ההולך וגובר מימיננו מאז עלות הבוקר, שיערתי שיחידות הדיביזיה ה־12 וקורפוס האַלפים תוקפים את פסגת המרזלי־ור מצפון־מזרח וממזרח, ויתכן שאף הן עלו מאוזה אל קרגונצה לאורך כביש מטג׳ור.

האם רצוי כי אחכה להופעתן? האם עלי לרכז תחילה את יחידותי מזרחית לקרגונצה ולארגן מחדש את פלוגותי שהתערבו? אמנם היו אנשי זכאים למנוחה לאחר התקפתם הקשה ביותר, אולם מאידך גיסא, האם לא היה

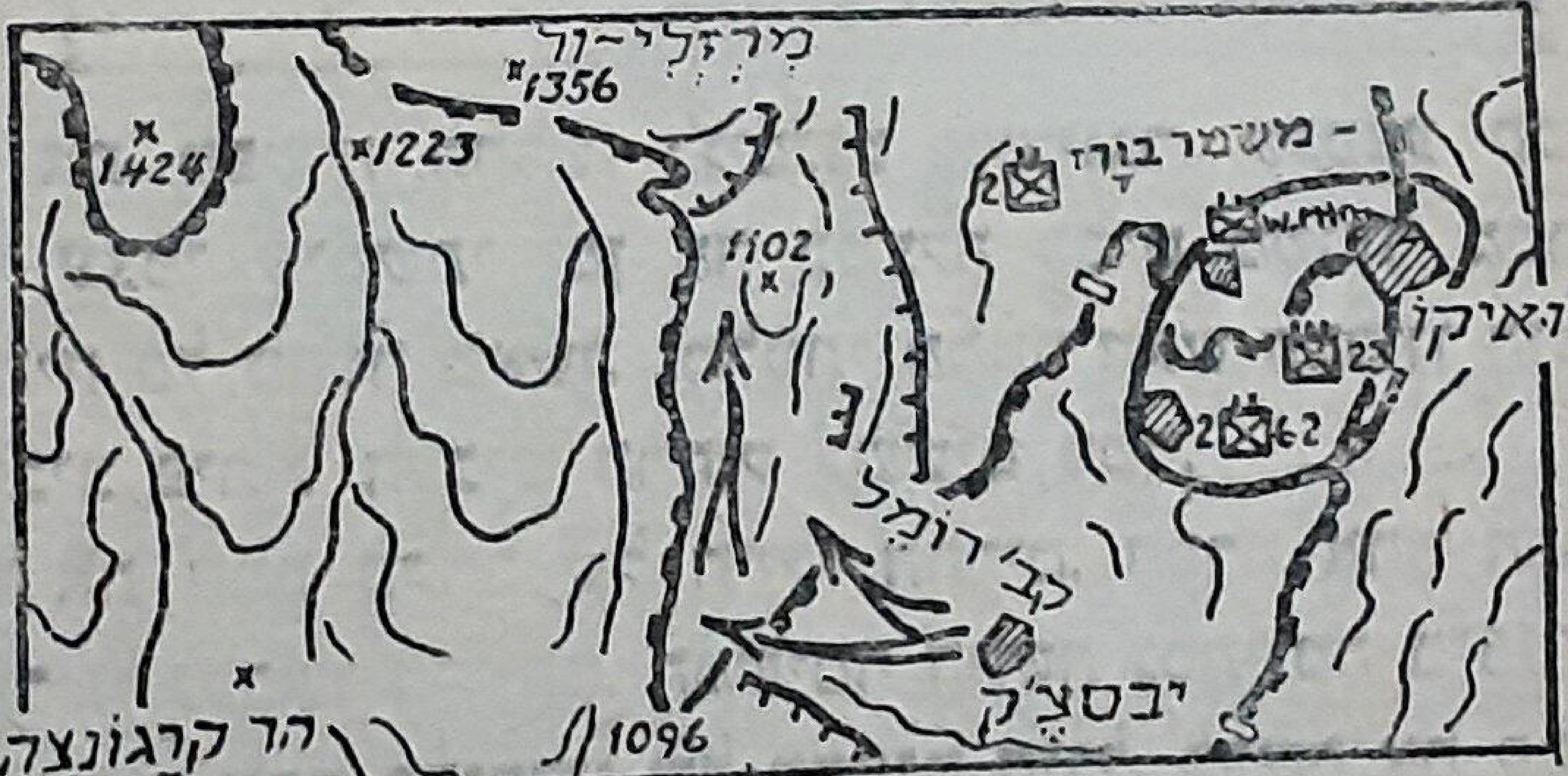
עלי לקחת בחשבון אפשרות של התקפת־נגד מצד העתודות האיטלקיות שנמצאו עדיין באגפי הימני?

לדעתי, הדרך הטובה ביותר לקדם, ללא דחיה, את פעילות־הנגד של האויב היתה המשכת ההתקפה על הרכס המוביל לעבר מרזלי־ור, בכל הכוחות שנמצאו ברשותי, דהינו — חצי פלוגה.

מסקנותי:

בעלית הלילה מכיוון יבסצ׳ק הסגירו עצמם החיילים האיטלקיים בצעקותיהם ובצעדתם הרעשנית. בכך הודיעונו את הדרך הנכונה ואנו הצלחנו להימנע מהיתקלות בלתי רצויה.

בשעה שהחיילים המיוגעים נחו, עסקו הקצינים ללא מנוח בהשגת אינפורמציה מדויקת על האויב והשטח. אף לאחר חצות המשיכו בסיוריהם מיבסצ׳ק, וכך יצרו בסיס לחדירה מוצלחת צפונית לכפר ולכיבוש הר־קרגונצה. באותו ליל ה־25 באוקטובר לא היו לי כמעט ידיעות על שכני. לא ידעתי היכן הם, מה מעשיהם או מה תכניותיהם. כן לא היה לי כל קשר אל מפקדי אולם ברור היה לי כי יש לעשות כל מאמץ ולפתח שוב את ההתקפה ב־26 באוקטובר.

תרשים 51. — הסתערות על גבעה 1096, 26 באוקטובר 1917.

גם מצבם המיואש של חיילי ההרים — בעלות השחר, תחת אש ללא מחסה, בין עמדות האויב — השתנה לבסוף לטובתנו. חוליות ספורות של חיילים אמיצים גרמו לשינוי זה. כוח המחץ של חייל־ההרים הוירטמברגי הוכיח את עצמו בהתקפה חזיתית על האיטלקים, בעמדות החולשות והמצוינות שעל הר קרגונצה. כוח מחץ זה לא נחלש בקרב פלוגה ב׳ גם לאחר שאבדו לה קציניה.

ב־07.15, ב־26 באוקטובר 1917, עם כיבוש הר קרגונצה, היה מערך־הכוחות כלהלן:

קבוצת הגייסות של קראוס: הסטול (1668 מ׳) נפל בליל

ה־25/26 באוקטובר בשעה 03.30 בידי הגדוד השני של רגימנט הקלעים הקיסרי, שהגיע עד לְבְרגוֹנְיָה ב־06.00. הגדודים הראשון והשלישי של אותו רגימנט והבריגדה התקדמו בעקבות הגדוד השני, וברגוניה נפלה בשעה 08.00.

קבוצת הגייסות של שטיין: רגימנט חיל הרגלים ה־63 של הדיביזיה ה־12 נמצא, כביום הקודם, ליד הגבול האוסטרי, בעמק נטיזונה. הגדוד השני של רגימנט חיל הרגלים ה־62, ורגימנט חיל־הרגלים ה־23 הקימו קשר עם המשמרות הקדמיים של הגדוד השני של משמר־המלך הבוָרי באוזה והתכוננו להתקדמות.

קורפוס האלפים: חלק מגדוד ההרים הוירטמברגי פרץ לתוך עמדת האויב, הנמשכת ממרזלי־ור — דרך יבסצ׳ק לפולבה — ליד יבסצ׳ק, פתח אותה בצפון־מערב למרחק קילומטר אחד וכבש את הר קורגונצה ב־07.15. יתר גדוד ההרים הוירטמברגי צעד מלואיקו דרך אוזה להר קרגונצה. הגדודים השני והשלישי של משמר־המלך הבוָרי התכוננו למסע, ואחר הצטרפו לפלוגות א׳ ו־ג׳ של גדוד ההרים הוירטמבריג לשם התקדמות על הר קרגונצה. הגדוד הראשון של משמר המלך הבוָרי נמצא בתפקיד משמר קדמי בפולבה.

רגימנט הציידים השני ופלוגת הציידים י׳ התכוננו לצאת מגבעה 1114, בה בילו את הלילה. בדיביזיה ה־200: רגימנט הציידים השלישי התקדם לטרוסגנה דרך דְרֶנְצִיָה, והגיע אליה ב־08.00. רגימנטי הציידים הרביעי והחמישי יצאו ב־04.30 לרבנה מגבעה 1114, שבה בילו את הלילה. הם נשארו ברבנה עד שעה 08.00.

קבוצת הגייסות של סקוטי: רגימנט הגרנדירים ה־8 כבש את לה־קְלָבָה ב־05.00 באמצעות הגדוד הראשון שלי, ואחר תקף את הר הום בכל שלושת גדודיו.

התוצאות הסופיות היו: המתחם האיטלקי (במדרון הצפוני של רכס מטג׳ור — פסגת מרזלי־ור — יבסצ׳ק — פולבה — וסן־מרטינו) נפרץ (דוגמת המתחם של רכס הקולוברט ביום הקודם) בשעות הבוקר המוקדמות ליד יבסצ׳ק על ידי יחידות החלוץ של גדוד־ההרים הוירטמברגי. כתוצאה מכך נכבש הר קרגונצה — המפתח לכל העמדות האיטלקיות בפסגת מרזלי־ור ורכס מטג׳ור.

2. כיבוש גבעה 1192 ופסגת מרזלי-ור (1356) וההסתערות על הר מטג׳ור

על אף העייפות הרבה לאחר כיבוש הר קרגונצה, לא יכולתי לתת על

הפסגה לאנשי את המנוחה שכה היו זכאים לה. סרז׳נט היגל המצוין נכנס לתפקידו החדש במרצו האופיני. בנצלו במידה מכסימלית את כוחותיו המוגבלים ובלי לחכות לסיוע, התקיף לאורך הרכס העולה מפסגת מרזלי־ור לגבעה 1192 כדי להרח־ב את השטח הכבוש.

שלחתי על ידי רצים הוראות לקבוצתי להתקדם אחרי במהירות דרך הר קרגונצה, בכביש מטג׳ור בכיוון לפסגת מרזלי־ור, ואחר הצטרפתי לפלוגה ב׳. במרחק כמה מאות מטר נתקלנו באויב מחופר בכיפה מיוערת על גבי הרכס. במורד המזרחי מימיננו גבר שאון הקרב במידה ניכרת. נראה שיחידות העורף של קבוצת רומל, המטפסות מיבסצ׳ק לקרגונצה, היו נתונות לצליפה או התקפה. אולם, יתכן גם שהיו אלה יחידות של קורפוס האלפים אשר ניסו לטפס בכביש מטג׳ור להר קרגונצה.

סרז׳נט היגל היה אומן מושלם בהצמדת אויב, העולה עליו במספרו ובנשקו, על ידי התקפה חזיתית, ובה בעת גם על ידי התקפת חוליות הסתערות בעורפו ובאגפיו. פעולות אלה היו מבוצעות ברגעים מעטים, והביאו מדי פעם להדיפת האויב, שנסוג צפונה־מזרחה, במורד ההר בכיוון לואיקו.

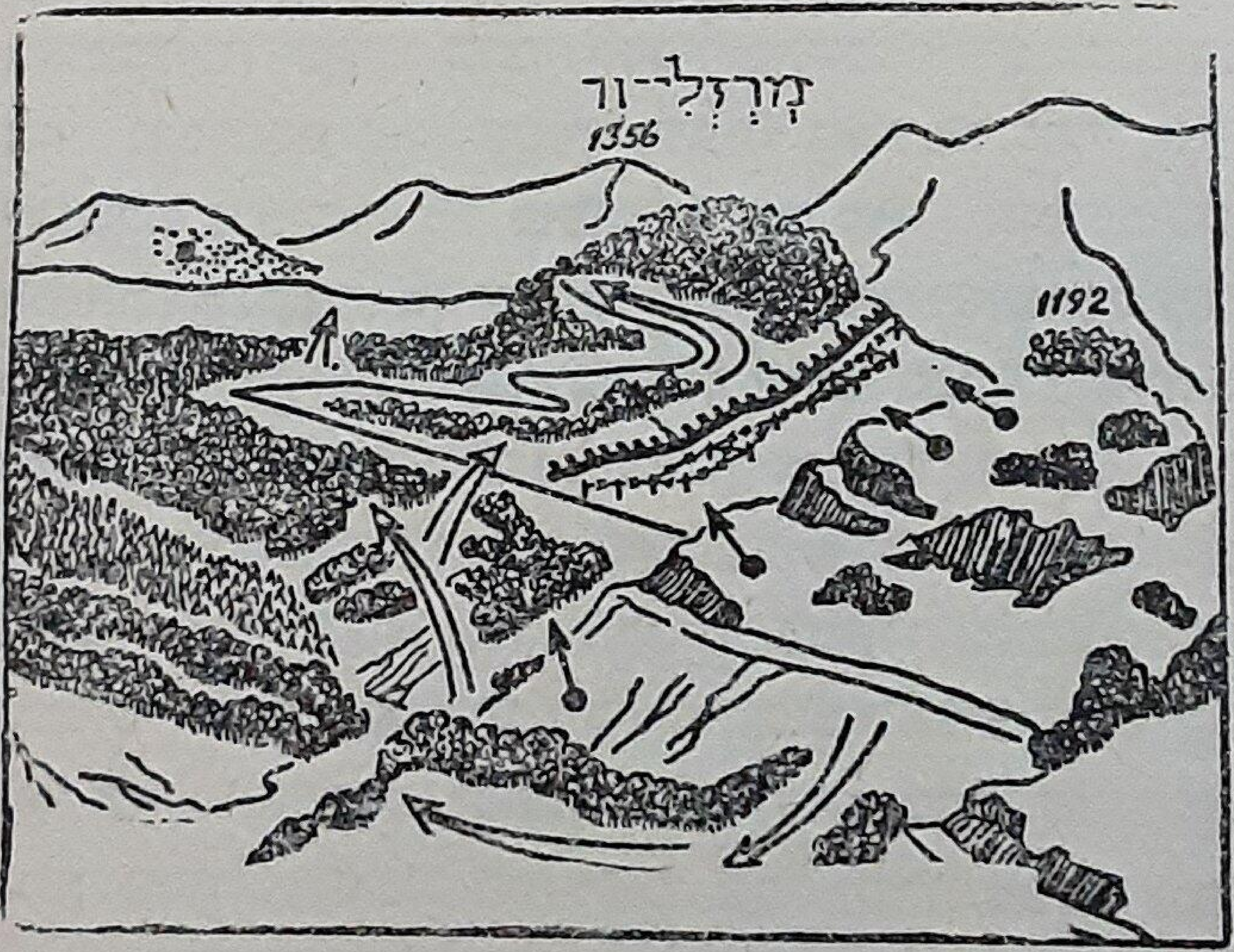
מאחר שמדי פגשנו באויב תקפנוהו בו במקום, ניתק עד מהרה קשרנו עם העורף. דו״ח שהגיע מסר שהקבוצה מושהית על ידי אש מקלעים חזקה מעמדות איטלקיות, צפונית־מזרחית לקרגונצה, והיא נמצאת במרחק של קרוב לקילומטר מאחרי. האם עלי לעצור את פלוגה ג׳? לא. החלטתי להמשיך בהתקפה על פסגת מרזלי־ור עד שנתקל באויב חזק.

ב־08.30 כבשה פלוגה ב׳, שהצטמצמה בינתים למחלקה עם שני מקלעים קלים, את גבעה 1192, כשני ק״מ מערבה לאוזה. אויב חזק מנע התקדמות נוספת. כוחות ניכרים שלו נמצאו במרחק 800 מטר צפונית־מזרחית לפסגת מרזלי־ור (1356), והמטירו על הגבעה, שזה לא כבר כבשנוה, אש מק״בים. במורד מימין התפתח קרב עז, וכן גם בעורף מימין, בכיוון יבסצ׳ק. יחידות קורפוס האלפים החלו כנראה בהתקפה.

הסתבר שהכוח המינימלי הדרוש להתקיף את האויב, הנמצא במורד הדרומי־מזרחי של מרזלי־ור, הוא — שתי פלוגות רובאיות ופלוגה מקלעית אחת. כדי לכנס כוחות אלה במהירות, נחפזתי אל העורף בכביש מטג׳ור. היגל קיבל הוראות להחזיק בגבעה 1192. אולם אף לאחר חיפושים בכל הכיוונים לא מצאתי שום קשר לקבוצת רומל הבאה מאחרינו. בעברי סיבוב בכביש, כ־600 מטר דרומית לגבעה 1192, נתקלתי לפתע בפלוגה איטלקית שבאה מכיוון אוזה וחצתה את כביש מטג׳ור. הברסלירים תפסו את רוביהם וירו, אך זינוק מהיר אל בין השיחים שבצד הכביש, הצילני מאשם המכוונת.

מספר חיילי אויב מיהרו בעקבותי במורד בין השיחים, אולם בעוד הם נחפזים ל'מטה, אל העמק, טיפסתי אני שוב בכיוון לגבעה 1192. בהגיעי שמה שלחתי חולית גישוש חזקה להקמת הקשר עם יתר היחידות של קבוצת רומל כדי להעביר למפקדי הפלוגות השונות את ההוראה להגיע אל גבעה 1192 במהירות האפשרית (בינתיים יצאו יחידות של קורפוס האַלפים והדיביזיה ה־12, שנמצאו בשטח פירטי — אוזה — לואיקו, לדרך בכביש מטג'ור, בכיוון להר קורגונצה. הגדוד השני של רגימנט חיל־הרגלים ה־62, צעד בראש, נתקל בעמדות חזקות של האויב במרחק 1,5 ק"מ דרומה לאוזה, והתקיפן. היחידות הבאות אחריו — המטה וקבוצת גסלר מגדוד ההרים הוירטמברגי, רגימנט חיל־הרגלים ה־23 והגדודים השני והשלישי של משמר־המלך הבַּוָרי — הצליחו להתקדם בכביש מטג'ור בכיוון הר קרגונצה. הגדוד הראשון של משמר־המלך הבַּוָרי התעכב עדיין בדרכו לפני עמדת־מחסום איטלקית בקרבת מקום לפולבה).

השעה היתה קרובה ל־10.00 כשהתאסף בגבעה 1192 כוח שמנה כשתי פלוגות רובאיות ופלוגה מקלעית. אלו היו מורכבות מכל הפלוגות בקבוצת רומל. בואן לגבעה 1192 השתהה מאוד, כיון שהיחידות השונות נסתבכו בלי הרף בקרבות עם האויב, שניסה לסגת בכיוון דרומי־מערבי על פני קו הר קרגונצה — גבעה 1192.

תרשים 52. — ההתקפה על הר מרזלי־ור.

לפי הרגשתי היינו חזקים למדי כדי להתקיף את כוחות האויב האיטלקיים שעל מרזלי־ור. באמצעות אותות זיקוקין ביקשנו אש ארטילריה על עמדות האויב שנמצאו במדרון הדרומי־מזרחי של פסגת המרזלי־ור, והתוצאה המפליאה היתה שלפתע אמנם ניתך שם מטר פגזים גרמניים. לאחר

זאת הצמידה אש חזקה של פלוגה מקלעית מגבעה 1192 את כוח האויב בעמדותיו, בעוד ששתי פלוגות רובאיות בפיקודי הלכו והתקרבו אל האויב דרך החלקות המיוערות מתחת לדרך הרכס. הצלחנו לעקוף את אגפו המערבי של האויב, ואחר הסתערנו על אגפה ועורפה של עמדתו. אולם האויב נחפז להרתע משראה אותנו תוקפים בכיוון זה, ונסוג למורד המזרחי של המרזלי־ור. לקחנו כמה עשרות שבויים. מאחר שלא היה בדעתי לרדוף אחר האויב הנסוג במורדות ההר הצפוניים או המזרחיים, ניתקתי את המגע והמשכתי בהתקדמותי בדרך הרכס אל המורדות הדרומיים של מרזלי־ור, בקחתי אתי את הפלוגה המקלעית.

כבר בזמן ההתקפה ראינו מאות חיילים איטלקיים במאהל נרחב באוכף שבין שתי פסגות המרזלי־ור. הם עמדו מהססים ובאפס מעשה והסתכלו בנו כמאובנים. הם לא תיארו לעצמם שהגרמנים יבואו מהדרום — כלומר מהעורף. אנו נמצאנו במרחק קילומטר וחצי בלבד מריכוז צבא זה. כביש מטג׳ור התפתל בכמה סיבובים על פני המורד הדרומי המיוער בחלקו של המרזלי־ור, ונמשך מערבה למטג׳ור, סמוך לרגלי מאהל האויב.

מספר חיילי האויב באוכף הלך ורב, עד כדי ריכוז של שנים־שלושה גדודים איטלקיים. מאחר שהם לא פתחו עלינו באש, התקרבתי אליהם בכביש בנפנפי במטפחתי, בעוד קבוצתי מדורגת בעומק מאחורי. בשלושת ימי האופנסיבה למדנו כיצד לטפל באויב החדש. התקרבנו עד למרחק קילומטר אחד ודבר לא קרה. האין בדעתו ללחום? והרי אין עמדתו חסרת סיכויים! לו שלח נגדי את כל כוחותיו, היה מוחץ את קבוצתי החלשה וכובש בחזרה את הר קרגונצה. כן יכול היה תחת חיפוי־אש של מקלעים אחדים לסגת לרכס המטג׳ור מבלי להיראות כמעט! אולם דבר לא קרה. כוח האויב ניצב כמאובן בהמוניו הצפופים ולא נע. נפנוף מטפחותינו לא נענה.

התקרבנו ונכנסנו ליער גבוה וצפוף, כ־600 מטר מהאויב; כיון שהוא נמצא בגובה 100 מטר מעלינו במעלה הגבעה היינו מחוץ לטוח ראייתו. הכביש התפתל בסיבוב חד מזרחה. מה יעשה האויב עתה? שמא החליט סוף־סוף להלחם? באם יסתער במורד הגבעה, נעמוד אתו בקרב פנים אל פנים בתוך החורש. האויב היה רענן, בעל יתרון מספרי רב, ונוסף לכך נהנה מיתרון הלחימה במורד. בנסיבות אלו נראה לי להכרחי להגיע לקצה היער, לרגלי מאהל האויב. אולם חיילי ההרים שברשותי, עם המקלעים הכבדים, היו כה יגעים, שתיארתי לעצמי כי לא יוכלו לטפס במעלה התלול דרך הסבך הצפוף.

משום כך נתתי לקבוצה להמשיך לצעוד בכביש, בעוד לויטננט שטרייכר, ד״ר לנץ, מספר חיילי־הרים ואנוכי מטפסים בחזית רחבה, ברוח

של כמאה מטר בין איש לאיש, בדרך הקצרה ביותר בחורש אל האויב. לויטננט שטרייכר הפתיע בשעת העליה צות מקלעי אויב ולקחו שבי. הגענו לקצה היער בלי כל הפרעה. עדיין היה מרחק של שלוש מאות מטר ביניני ובין האויב שמעל לכביש מטג׳ור; היה שם קהל עצום. צעקות רבות נשמעו שם והאנשים עשו תנועות שונות, ולכולם היה נשק. לפניהם נראתה גם קבוצת קצינים. בינתיים לא הגיעו עדיין הכוחות המוליכים של קבוצתי. הערכתי כי נמצאו בסיבוב הכביש, במרחק 600 מטר מזרחה.

בהרגשה כי מוכרח אני לפעול בטרם יחליט האויב על פעולה, יצאתי מהיער, ובצעדי קדימה ללא היסוס דרשתי בקריאות ובנפנוף מטפחתי שהאויב יניח את נשקו. ההמון נעץ בי עינים נדהמות ולא ענה. נמצאתי כבר במרחק 50 מטר מקצה היער, ולא היתה לי כל אפשרות לסגת בפני אש האויב. חשתי שאסור לי לעמוד בלי עשות דבר — אחרת נהיה אבודים.

הגעתי למרחק 150 מטר מהאויב! לפתע החל ההמון לנוע ופרץ במדרון בסחפו אתו את הקצינים המתנגדים. רוב החיילים השליכו את נשקם ורצו לעומתי במאותיהם. בין רגע הייתי מוקף והורכבתי על כתפי האיטלקים. "Eviva Germania!" *) רעמו אלף גרונות. קצין איטלקי שהיסס להכנע נורה על ידי פקודיו. לגבי האיטלקים על פסגת המרזלי־ור נסתימה המלחמה, והם צהלו ברוב אשרם.

עתה הגיחו מימין, בכביש היוצא מהיער, חלוצי חיילי־ההרים. הם התקדמו בצעדם הרגיל הקל, אך מלא האונים, על אף השמש הלוהטת ומטענם הכבד. באמצעות כמה איטלקים דוברי גרמנית פקדתי על השבויים להסתדר בשורת חזית למזרח, מתחת לכביש מטג׳ור. היו כאן 1500 איש מהרגימנט הראשון של בריגדת סלרנו. לא עצרתי אפילו את קבוצתי, אלא קראתי לקצין אחד ושלושה חיילים מתוך השורה. על שני רובאי־הרים הוטל להעביר את הרגימנט האיטלקי על פני הר קרגונצה ללואיקו, ופירוק הנשק והעברת 43 הקצינים האיטלקיים, שהופרדו מאנשיהם, הוטלו על הסמל גפינגר. הקצינים האיטלקיים החלו להתמרד בראותם את קבוצת רומל החלשה, וניסו לחדש את פיקוחם על אנשיהם, אולם איחרו את המועד; גפינגר מילא את חובתו בחומרה ובקפדנות.

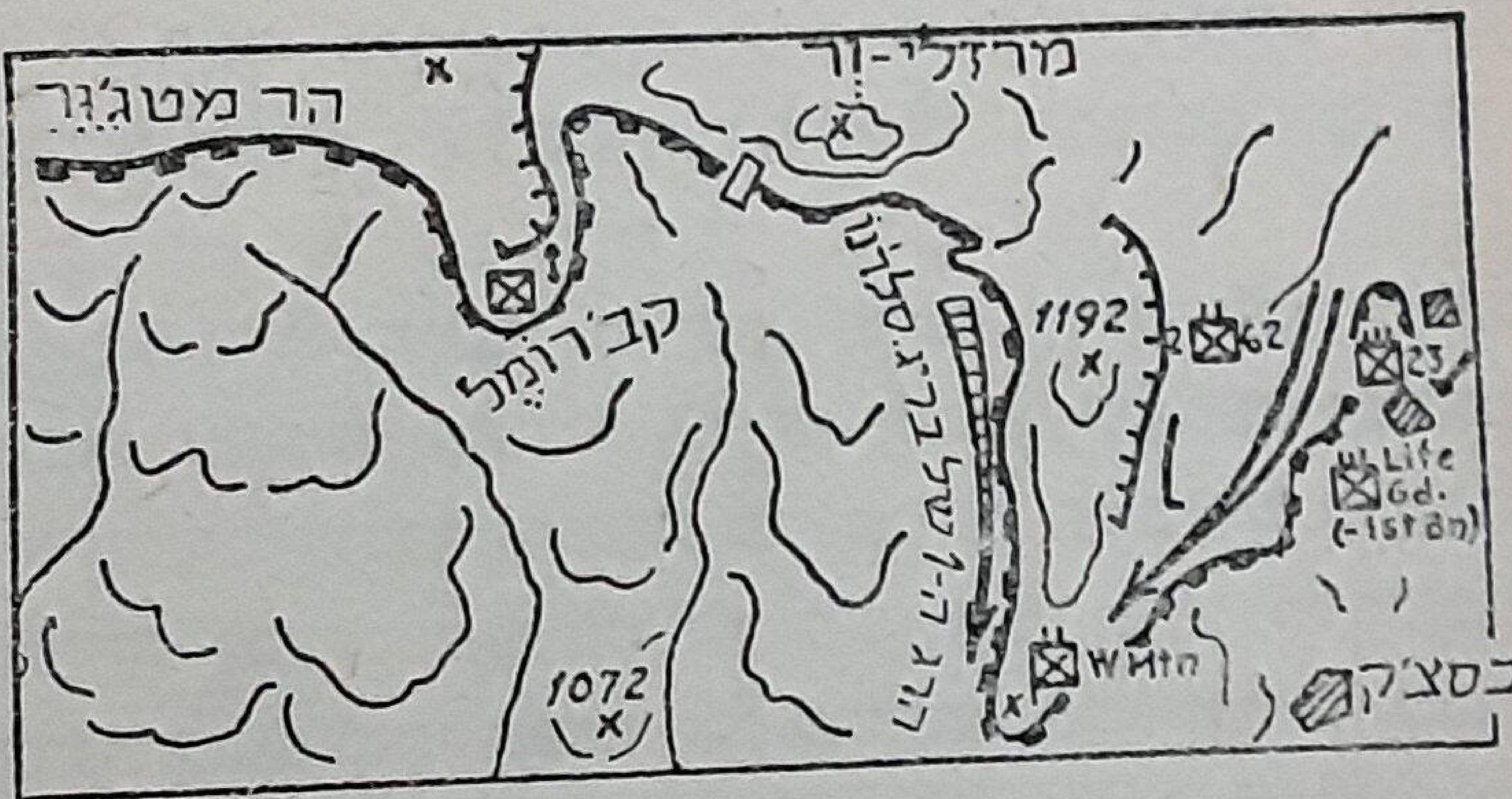
בעוד הרגימנט האיטלקי שפורק מנשקו יוצא למסעו בכיוון העמק עברה קבוצת רומל לרגלי שטח המחנה האיטלקי. כמה שבויים איטלקיים סיפרו לי לפני כן שהרגימנט השני של בריגדת סלרנו נמצא במורדות המטג׳ור; היה

---

*) „תחי גרמניה!"

זה רגימנט איטלקי מפורסם מאוד, שקדורנה ציינו לשבח פעמים רבות על הישגים בלתי־רגילים נוכח האויב. הם היו בטוחים שרגימנט זה יפתח עלינו באש, ואמר שעלינו להיות זהירים.

הנחתם היתה נכונה. חלוץ קבוצת רומל אך זה הספיק להגיע למורדו המערבי של המרזלי־ור, ואש מקלעים חזקה ניתכה מהגבעות 1467 ו־1424. אש המקלעים של האויב טווחה בדיקנות מרובה לכביש, ועד מהרה טיהרה אותו לגמרי. שיחים עבותים מתחת לכביש גוננו עלינו מהאש המכוונת. במהרה השתלטתי שוב על אנשי ואנו המשכנו להתקדם, אמנם לא מתחת לכביש מטג׳ור בכיוון גבעה 1467, אלא בפניה חדה בכיוון דרומי־מערבי. רציתי להמשיך במהירות דרך גבעה 1223 ולהגיע אליה בפיתול החד של כביש מטג׳ור מדרום לגבעה 1424. ברגע שנהיה שם ספק אם יוכל הרגימנט השני של בריגדת סלרנו להמלט וימצא במצב דומה למצבו של הרגימנט הראשון כחצי שעה לפני כן. ההבדל היחיד היה שכאן תמנע ממנו אפשרות של נסיגה דרומה על פני המורדות החשופים של המטג׳ור על ידי אִשנוּ, בעיד שבפסגת המרזלי־ור נשארה פתוחה לאיטלקים דרך נסיגה באזור המיוער.

תרשים 53. — המצב
ההתקפה על הר מטג׳ור.

כדי להטעות את האויב פקדתי על כמה מקלעים לירות מהמורדות המערביים של המרזלי־ור. עם יתר הקבוצה הגעתי אל סיבוב הכביש, כ־600 מטר דרומית־לגבעה 1424, בלי להתקל באש אויב, כי האויב לא יכול להבחין בתנועתנו מבעד לסבך השיחים העבות. כאן הכינותי התקפת הפתעה על האויב בגבעה 1424, שהמשיך עדיין לירות ביחידות האחוריות של קבוצת רומל, ועל מקלעינו במרזלי־ור. הצלחתנו במרזלי־ור השכיחה מאתנו את כל מאמצינו ועיפותנו, רגלינו הדוויות וכתפינו המשופשפות מהמשא הכבד.

בעוד אני טרוד בהוצאתן לפועל של ההכנות להתקפה, מציב את המחלקות המקלעיות ומארגן חוליות הסתערות באה הפקודה מהעורף: „גדוד ההרים הוירטמברגי — לסגת!” (מיור שפרסר הגיע זה עתה להר

קרגונצה. השבויים הרבים שנלקחו על־ידי קבוצת רומל, למעלה מ־3200 איש, באו לקראתו והביאוהו לידי ההשערה שהתנגדות האויב ברכס מטג׳ור הוסלה כבר). פקודת הנסיגה לגדוד גרמה לשיבת כל יחידות קבוצת רומל להר קרגונצה, פרט למאה הרובאים וששת המקלעים הבינוניים, שנשארו עמי. האם גם עלי לנתק את המגע ולחזור לקרגונצה?

לא! פקודת הנסיגה ניתנה ללא ידיעת המצב במורדות הדרומיים של המטג׳ור. עדיין היה כאן מקום לפעולה מועילה. אמנם לא יכולתי לקחת בחשבון תגבורת נוספת בעתיד הקרוב, אולם השטח היה נוח מאוד לתכנית ההתקפה — ובעיני היה כל חייל של גדוד ההרים הוירטמברגי שקול כנגד עשרים איטלקים. העזנו להתקיף על אף מספרנו הקטן עד כדי גיחוך.

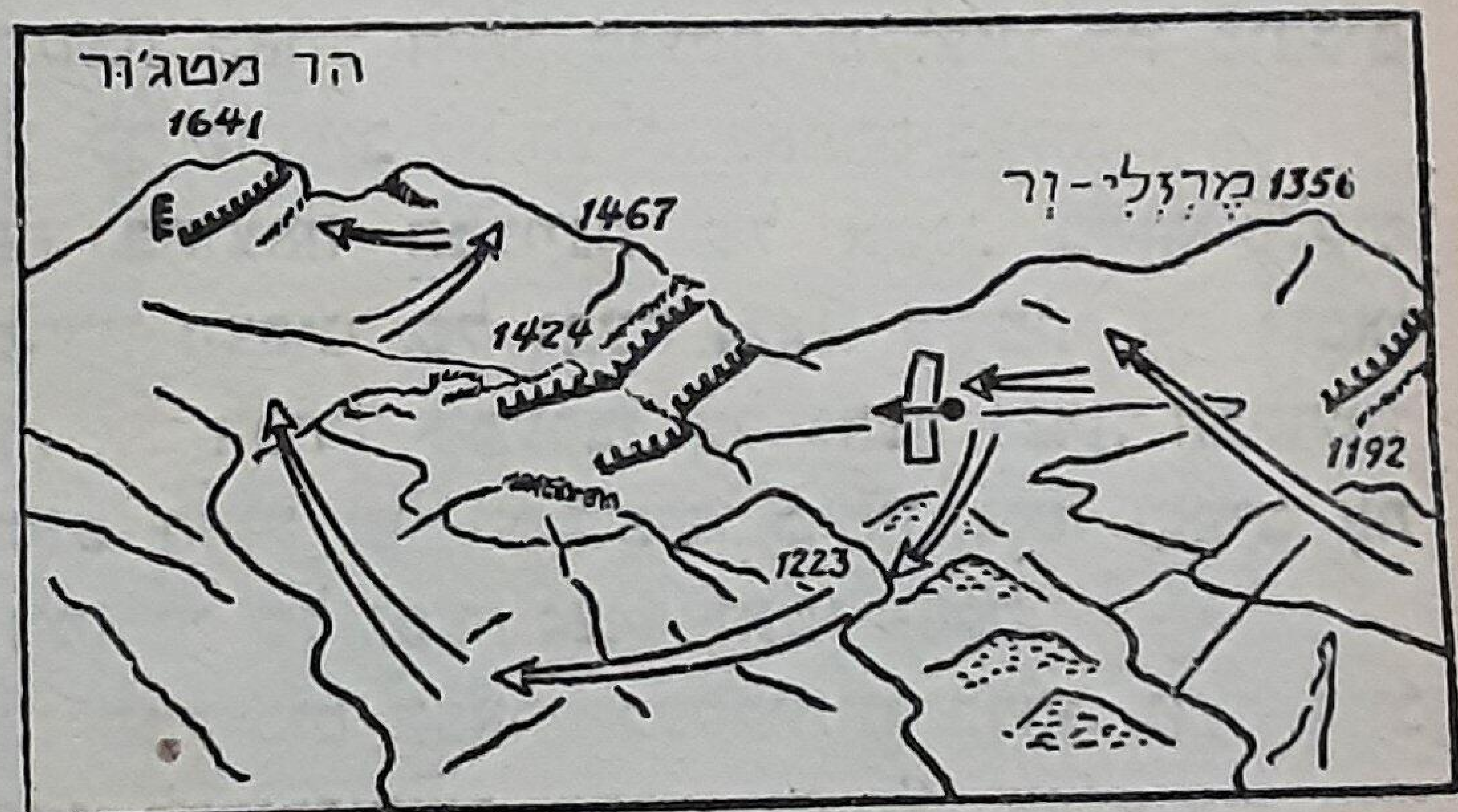
מולנו, על גבעות 1424 ו־1467 היתה חזית המגינים מופנית למזרח בין סלעי ענק. הם מיהרו לבקש מחסה כשאש מקלעינו הבלתי צפויה פגעה בהם מדרום. רסיסי הסלעים המרובים שניתזו הגבירו במידה ניכרת את השפעתה של כל יריה. תגובת האויב היתה מועטת. מקלעינו היו מוצבים בין שיחים צפופים וגבוהים, כך שהאויב לא הצליח לאתרם בקלות.

התבוננתי במשקפת בתוצאה המצוינת של אשנו. כשהאיטלקים הראשונים ניסו לסגת למדרון הצפוני של גבעה 1424, קידמתי את רובאי משני עברי כביש מטג׳ור, אל המורד המערבי של גבעה 1424. התקדמנו במהירות הודות לסיוע האש החזק של המק״בים. מימין פינה האויב את עמדותיו לחלוטין במורד המזרחי של גבעה 1424, ואשו פסקה.

המשכנו לתקוף. את המק״בים הבאתי בעקבותינו בדרג. גדוד אויב ניסה להימלט מגבעה 1467 לדרום־מערב בדרך סְקְרִילוֹ, אולם אש אחד ממקלעינו שנורתה למרחק 50 מטר לפני ראש השדרה שלו אילצה את הגדוד לעצור. האויב הבין את כונתנו. לאחר כמה דקות התקרבנו לגבעה המסולעת הנמצאת 500 מטר דרומה לגבעה 1467, מנפנפים במטפחותינו. האויב חדל לירות. שני מק״בים בעורפנו חיפו על התקדמותנו. שררה דממה בלתי טבעית. מדי פעם בפעם ראינו איטלקי המתחמק בין הסלעים. הכביש עצמו התפתל בין הצוקים והגביל את שטח הראיה שלנו למטרים ספורים בלבד. כאשר עברנו פניה חדה נפתח לפנינו שוב השטח שמשמאל. לפנינו, במרחק של פחות מ־300 מטר, ניצב הרגימנט השני של בריגדת סלרנו מכונס ומניח את נשקו. מפקד הריגמנט ישב בצד הדרך כשקציניו מקיפים אותו, מתרגש ובוכה מרוב כעס ובושה על התמרדותם של חיילי הרגימנט עטור התפארה לשעבר. לפני שהאיטלקים הבחינו במספרנו הדל, הפרדתי במהירות את 35 הקצינים מתוך 1200 האנשים שהתכנסו עד כה, ואת האחרונים שלחתי בצעד מזורז בכביש

מטג׳ור בכיוון ללואיקו. הקולונל השבוי רתח מזעם בראותו שהננו אך קומץ חיילים גרמניים.

בלי להעצר המשכתי בהתקפה על פסגת המטג׳ור. הפסגה נמצאה במרחק קילומטר וחצי מאתנו ו־200 מטר מעלינו, ואפשר היה לראות את כוחות האויב הנמצאים בעמדתם על הפסגה הסלעית. נראה שלא התכוננו לעשות כדוגמת חבריהם שבמורד הדרומי של המטג׳ור, אשר נכנעו ונמצאו כבר במסעם לעורף. לויטננט לויצה השתמש בכמה ממקלעיו למתן סיוע־אש להתקפה שניסינו לפתוח בה בדרך הקצרה ביותר מהדרום. אולם אש־המגן של האויב היתה מטרידה שם מאוד ודרכי הגישה כה מסוכנות, שהעדפתי לפנות מזרחה, במדרון הקמור הבלתי נראה לאויב, ולתקוף את עמדת הפסגה מגבעה 1467. בשעת תנועה זו המשיכו חוליות קטנות של איטלקים, עם נשק ובלעדיו, להתקדם כלפי הנקודה שבה הניח את נשקו לפני רבע שעה הרגימנט השני של בריגדת סלרנו.

תרשים 54. — ההתקפה בהר מטג׳ור.

הפתענו פלוגה איטלקית שלמה ברכס המזרחי החד של המטג׳ור, כ־500 מטר ממזרח לפסגה. כשהיא חסרה כל ידיעות על אשר אירע בעורפה, נמצאה פלוגה זו על המדרון הצפוני של הרכס המקשר בין גבעות 1467 ו־1641, חזיתה לצפון מועסקת על ידי חוליות גישוש של הדיביזיה ה־12 שטיפסו על המטג׳ור מהר דֶללה־קולונה. הופעתנו הפתאומית במעלה המדרון בעורף, כשנשקנו נכון, אילצה גם אויב זה להיכנע מיד ללא התנגדות.

בשעה שלויטננט לויצה ירה על האויב הנמצא על הפסגה במקלעים אחדים מכיוון דרומי־מזרחי, טיפסתי אני עם היחידות האחרות של קבוצתי הקטנה בכיוון מערב, לאורך הרכס, כלפי הפסגה. על כיפה סלעית, כ־400 מטר מזרחה לפסגה, הוצבו מק״בים אחרים כסיוע־אש לצות ההסתערות הנוסף אשר כניעה. 120 איש נוספים חיכו בסבלנות בבנין החרב (בית־משמר־הגבול) על במדרון הדרומי. אולם עוד לפני שפתחו באש נתן האויב שעל הפסגה אות־

פסגת המטג׳ור (1461) עד שהגענו לקחתם. פגשנו בחולית גישוש של רגימנט חיל־הרגלים ה־23, המורכבת מסרג׳נט וששה חיילים, שעלתה אלינו מכיוון צפון.

בשעה 11.40, ב־26 לאוקטובר, בישרו שלושה זיקוקים ירוקים ואחד לבן על נפילת רכס הרי מטג׳ור. הכרזתי על מנוחה של שעה אחת בפסגה, מנוחה שנקנתה בעמל רב.

מסביב השתרע לעינינו עולם ההרים העצום בזוהר השמש הבהיר. שדה ראיתנו השתרע למרחוק; בכיוון צפוני־מערבי, במרחק תשעה ק״מ נמצא הסטול, שהותקף על־ידי קבוצת פליטש. במערב, הרחק מתחתינו (1228 מטר), נמצא הר מֵיָה. לא הצלחנו לראות את עמק נטיסונה; אם כי נמצא רק שלושה ק״מ מאתנו, הרי היה 1400 מטר לרגלינו. בדרום־מערב היו שטוחים השדות הפוריים סביב אודינה, ששימשה מקום מטהו של קדורנה. בדרום הבהיק כפס צר הים האדריאטי, בדרום־מזרח ובמזרח הזדקרו ההרים שהיו ידועים לנו כה יפה: קרגונצה, הר סן־מרטינו, הר הום, הר קוק ופסגה 1114.

על המלחמה המתחוללת סביבנו העידו השבויים היושבים בינינו, אש ארטילריה חלשה וקרב אוירי, בו הופל מטוס איטלקי בוער ממרומים. לא היה כל סימן לשכנינו. הכתבתי ללויטננט שטרייכר את דו״ח הקרב אשר מיור שפרסר דרש אותו יומית.

מסקנותי:

כיבוש הר מטג׳ור חל 52 שעות לאחר תחילת האופנסיבה בקרבת טולמין. חיילי־ההרים שלי נשאו במעמסת הקרב כמעט ללא הפוגה במשך כל השעות הללו והיוו את ראש־המחץ בהתקפת קורפוס האַלפים. בשעות ההתקפה, כשהם נושאים מק״בים על שכמם, עברו הבדלי גובה של 2400 מטר בעליות, ו־800 מטר בירידות, וחדרו מרחק של 18 ק״מ דרך רשת ביצורי הרים שהצטינה בעצמתה.

במשך עשרים ושמונה שעות ניגפו חמשה רגימנטים איטלקיים רעננים בזה אחר זה על־ידי קבוצת רומל החלשה. מספר השבויים עלה ל־150 קצינים ו־9000 חיילים והשלל — ל־81 תותחים. במספרים אלה לא נכללו יחידות האויב שנכנעו מרצונן הטוב והצטרפו לשדרות השבויים שנעו לטולמין לאחר שנותקו בקוק, סביב לואיקו, בעמדות שבמורדות המזרחיים הצפוניים של פסגת מרזלי־ור ובמורדות הצפוניים של הר מטג׳ור.

פחות מכל היתה מובנת התנהגותו של הרגימנט הראשון של בריגדת סלרנו על המרזלי־ור. מבוכה וחוסר־פעילות גרמו כאן לשואה. השתלטות

תרשים 55. — המצב ב־12.00, 26 באוקטובר 1917.

ההמון על המצב חתרה תחת סמכות הפיקוד. אפילו מקלע אחד ויחידי מופעל בידי קצין עלול היה להציל את המצב, או, לפחות, להבטיח לרגימנט מפלה בכבוד. לו היו קציני הרגימנט הזה מסתערים עם 1500 אנשיהם על קבוצת רומל, אין להניח שהר מטג'ור היה נופל ב־26 באוקטובר.

בקרבות ה־24—26 באוקטובר התיאשו הרגימנטים האיטלקיים השונים ממצבם וחדלו להלחם בטרם זמן, משנתקפו מהאגף או מהעורף. המפקדים האיטלקיים חסרו כוח החלטה. הם לא היו רגילים לטקטיקה התוקפנית הגמישה שלנו, ונוסף על כך לא היתה להם שליטה מספקת על אנשיהם. יתר על כן — המלחמה בגרמניה לא היתה מקובלת על האיטלקים. חיילים איטלקיים רבים הרויחו את לחמם בגרמניה לפני המלחמה, והיא היתה להם מולדת שניה. יחסו של החייל הפשוט לגרמניה הובע בבירור בקריאה „תחי גרמניה", על המרזלי־ור.

כמה שבועות אחרי כן נתקלו חיילי־ההרים בגייסות איטלקיים מתנגדים באזור גרפה, שלחמו היטב, כיאות לגברים, והצלחות האופנסיבה בטולמין לא נישנו.

הצלחתם הרבה של חיילי־ההרים הוירטמברגיים בימים הראשונים של הקרב הגדול זכתה להערכה בפקודת־היום של קורפוס האַלפים הגרמני (בפיקודו של גנרל פון־טוטשק) ל־3 בנובמבר 1917, שציינה בין היתר:

„כיבוש רכס הקולוברט גרם להתמוטטות כל מערך ההתנגדות של האויב. גדוד ההרים הוירטמברגי, בפיקודו התקיף של מיור שפרסר וקציניו האמיצים, היה הפועל העיקרי כאן. כיבוש הקוק, ההשתלטות על לואיקו והחדירה לעמדת המטג׳ור שבוצעו על ידי קבוצת רומל קדמו לרדיפה רחבת ממדים ובלתי פוסקת".

אבידות קבוצת רומל בשלושת ימי ההתקפה היו קטנות, לאשרנו — ששה הרוגים, ביניהם קצין אחד, ושלושים פצועים, ביניהם קצין אחד.

ב־26 באוקטובר 1917, בחצות היום, היה מערך קרב פליטש־טולמין כלהלן:

קבוצת־הגייסות של קראוס. היחידות הקדמיות חנו בברגוניה. התקפת אויב בפסו (מעבר) די־טנמיאה נהדפה.

קבוצת הגייסות של שטיין. בגזרת הדיביזיה ה־12 התקיימה ההתקפה של רגימנט חיל־הרגלים ה־62 וה־63 בעמק נטיזונה, מהגבול האוסטרי בכיוון לוק דרך סטופיצה. ללוק הגיעו ב־14.00 בערך. כל כוחות לא נערכו להתקפה על העמדות האיטלקיות בקו מטג׳ור — מרזלי־ור מצד צפון. רגימנט חיל־רגלים ה־23 עבר על פני קרגונצה אל מטג׳ור, והגיע אל הר קרגנוצה בשעת הצהרים. בגזרת קורפוס האלפים כבשה קבוצת רומל מגדוד ההרים הוירטמברגי את מרזלי־ור ומטג׳ור. הגוף העיקרי של גדוד ההרים הוירטמברגי בפיקודו של מיור שפרסר נמצא בירידה מהר קרגונצה בכיוון למסריס. הגדודים השני והשלישי של משמר־המלך הבוָרי באו אחרי הגדוד הראשון של המשמר הבוָרי, והגדוד הרזרבי העשירי של הציידים החלו בהתקדמות לפולבה ב־10.00, לאחר שהאויב פינה את עמדותיו שם. רגימנט הציידים הרביעי מן הדיביזיה ה־200 כבש את הר סן־מרטינו ב־09.30, ואחר התקדם בכיוון אֲסידה.

קבוצת הגייסות של סקוטי. רגימנט הגרנדירים השמיני כבש את הר הום לפני הצהרים. הדיביזיה האוסטרית הראשונה המשיכה בהתקפה דרך קמבְּרֶסקו לסנט־יעקב.

בסיכום: כוחות הדיביזיה ה־12 וקורפוס האַלפים שבקרבת לואיקו התקדמו בכיוון דרום־מערבי רק לאחר שהעמדות האיטלקיות בהר קרגונצה נכבשו, ולאחר שבריגדת סלרנו מרזלי־ור ומטג׳ור נשבתה על ידי יחידות החלוץ של גדוד־ההרים הוירטמברגי. גם ההתקפה של הדיביזיה ה־12 בעמק נטיזונה, צפונית־מערבית לרכסי המטג׳ור, שהגיעה אליו בליל ה־24—25 לאוקטובר, נשאה פרי רק לאחר שהאויב במטג׳ור נלקח שבי.

פרק שלושה־עשר

רדיפה אל מעבר נהרות טלימנטו ופיאבה 26.10.17—1.1.18

1. מסריס, קַמְפֶּלְיוֹ, טורנטה, טורה, טליאמנטו, מעבר קלאוטנה

בעוד אנחנו נמצאים עדיין על המטג׳ור, הגיע לויטננט אוטנריט ובידו פקודה מהגדוד לעבור למסריס, הנמצאת 800 מטר מתחתינו. הירידה היתה קשה ומצצה את שארית כוחותיהם של אנשי העייפים עד מות. לקחנו עמנו את הקצינים השבויים של הרגימנט השני של בריגדת סלרנו, שנראה כאילו לא הסתגלו למצבם החדש. לא העזתי לשלחם ללואיקו תחת משמר קטן, בשטח הזרוע אלפי חסרי־נשק מופקרים.

ירדנו בשביל צר והגענו לכפר הנאה מסריס בשעות אחר־הצהרים המוקדמות בלי להיתקל באויב. הפלוגות חולקו במהירות בין החוות המעטות, ננקטו אמצעי בטחון הכרחיים ביותר, נעשו מאמצים לחידוש הקשר עם יחידות גדוד־ההרים הוירטמברגי שהתקדמו לפנינו בכיוון פצ׳יניה, ואז נחו החיילים העייפים.

הזמנתי את הקצינים השבויים לארוחת־ערב פשוטה. שולחני לא נתכבד בשיחה מזהירה, ואורחַי כמעט שלא נגעו בסעודתנו הצנועה. האדונים היו מזועזעים יותר מדי לנוכח גורלם וגורל גדודם הגאה. הבינותי היטב לרוחם ולא הארכתי בארוחה.

עוד לפני עלות השחר נמצאה קבוצתי בדרך לְעמק נטיזונה. היחידות האחרות של הגדוד התקדמו לצ׳יוידֶלֶה ונמצאו במרחק הגון לפנינו. בעוד שעל הרמות ממערב לנטיזונה התלקח קרב עז, ירדה קבוצת רומל לעמק כלפי צ׳יוידלה ללא חניות וארוחות. אני רכבתי לפנים, ובצהרים הגעתי אל קבוצת גסלר ומטה גדוד־ההרים הוירטמברגי בקרבת סן־קְוָרצוֹ. שם היו נתונים במערכה עם האויב שהחזיק עדיין בהר פורגסימו. לויטננט שטרייכר ואני עברנו ברכיבה על פני שדה הקרב. יריות בודדות של מקלעים איטלקיים החישו את צעדינו. פגשתי במיור שפרסר סמוך לסן־קורצו ממזרח לה. קבוצתי לא הוכנסה כאן לפעולה.

הלחימה בפורגסימו פסקה ב־14.00. לאחר כמה שעות מנוחה בקצה הצפוני של צ׳יוידלה הבוערת נכנסה קבוצת רומל קרוב לחצות לקמפליו, שהיחידות הנותרות של גדוד ההרים הוירטמברגי כבר יצאה ממנה לסיורים בכיוון פדיס ורונצ׳יס.

הרדיפה נמשכה בשעות המוקדמות של ה־28 לאוקטובר. התקדמנו מערבה. ניתך גשם כבד, שהרטיבנו עד לעור בשרנו. במשך זמן מה התגוננו האנשים במטריות, שבחורים זריזים „מצאו" אי־שם, אולם עד מהרה אסרה סמכות גבוהה יותר את התוספת החדשה הזו לתקן הציוד. המשכנו להתקדם בגשם השוטף מבלי להתקל באויב.

אחר־הצהרים חסמו המשמרות האיטלקיים העורפיים את הכביש לאורך נהר טורנטה בקרבת פרימולקו. הגשם החזק והממושך הפך את הנהר, הרדוד בדרך כלל, לזרם סוער ברוחב של 500 מטר. מנגד ירה האויב בכל דבר שהופיע בגדה המזרחית.

נכנסנו לפריומלקו. הצטידנו בבגדים יבשים במחסן ציוד איטלקי ושכבנו לישון. מאמצי היום והלילה הקודמים הוגיעונו מאוד. אולם שעה לפני חצות הגיעה פקודה מאת מיור שפרסר: „קבוצת רומל, מוגברת על ידי מחלקת ארטילריה הררית, חייבת לפרוץ אל מעבר הטורנטה במשך הלילה או לכל המאוחר בשעות הבוקר המוקדמות". הכל קמים! הקבוצה עבדה בקדחתנות בחצי הלילה הנותר. בעוד מחלקת הארטילריה ירתה פגזים מספר באויב האיטלקי שעל הגדה המערבית, הוקם גשר על פני הזרועות הרבות של הנהר מכל כלי השיט שאפשר היה לרכזם. האויב לא הפריע הרבה בעבודה. נראה היה שנסוג לאחר פגיעת הפגזים הראשונים בגדה המערבית. כשהאיר היום הגיע קצה גשר החירום שלנו למרחק 100 מטר מהגדה המערבית. האויב נסוג.

לויטננט גראו היה הראשון שרכב דרך הזרוע האחרונה הסוחפת מאוד של הנהר. היות וכמות כלי־השיט לא הספיקה לגשר בינינו ובין הגדה המערבית, נמתח חבל חזק על פני הקטע האחרון. הרובאים נאחזו בחבל זה בעברם בזרם הנהר המהיר, שבלי ספק היה סוחף כל אדם ללא־אחיזה. בשעת המעבר ניתק מהחבל שבוי איטלקי, שהיה עמוס תרמיל גדול של עזרה ראשונה, ונסחף בזרם החזק במורד הנהר כשהוא צף על גבו. הוא לא ידע לשחות, מטענו הכבד משך אותו למטה. רחמי נתעוררו על האומלל, ובדרבני את סוסי דהרתי אחרי האיטלקי והצלחתי להתקרב אליו בתוך הזרם. באימת מות תפס האיטלקי במשורת והסוס הנאמן הביאנו בריאים ושלמים לחוף.

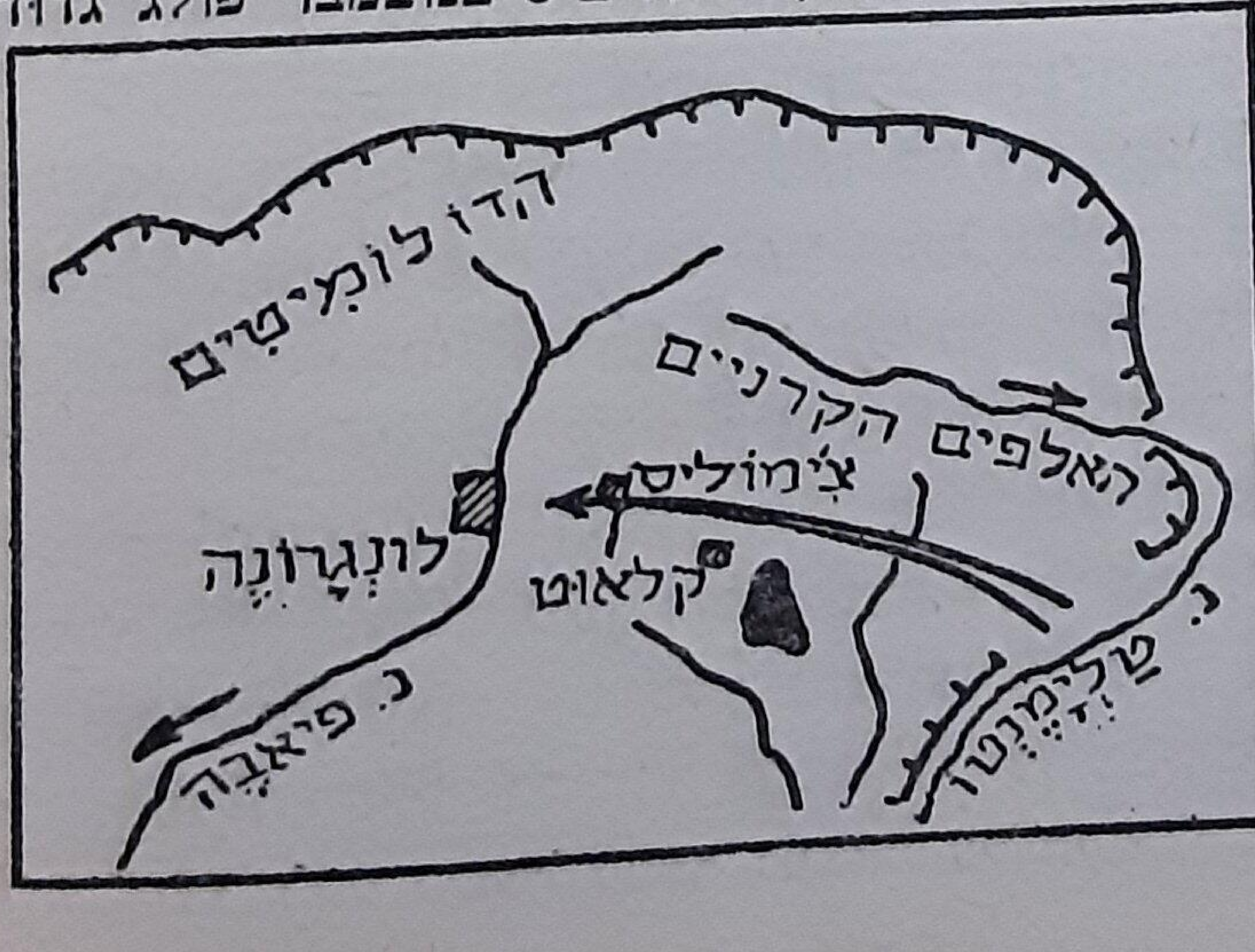
תוך רבע השעה הבאה נמצאה כל הקבוצה בעבר השני. עברנו דרך

ריזולו, מקום שם קידמונו התושבים בחמימות רבה, ודרך טבניקו לפלטו, שם הצטרפנו אל היחידות האחרות של הגדוד, שעברו את הגשר בסֶלֶט. בלי להתקל באויב התקדם הגדוד כלפי הטליאמנטו במערב, והגיע לפגנוּאָה מאוחר בערב. בחלק אנשי ובחלקי נפלו משכנות נאים. הבעלים אמנם עזבו את הבית, אבל המשרתים נשארו. אכלנו ושכבנו לישון.

ב־30 באוקטובר הגיע הגדוד לנהר טליאמנטו סמוך לדינינו, לאחר עברו דרך צ׳יסטרנה. הגשר המקומי היה הרוס. כוחות אויב חזקים החזיקו בגדה המערבית של הנהר הרחב והגואה ונסיונותינו לחצותו נכשלו. בצפון מצאנו את הכבישים המובילים לגשר פיטרו דרך סן־דניאל חסומים לגמרי בשדרות צבא איטלקי וכלי־רכב מכל הסוגים. כאן התערבו שדרות כלי־רכב רתומים לסוסים, שדרות בהמות־משא וכלי־רכב של פליטים בין שדרות מכוניות וארטילריה כבדה. כלי־הרכב שעל הכביש ומשני עבריו היו כה סבוכים וצפופים לאורך קילומטרים רבים, שלא יכלו לנוע לא קדימה ולא אחורה. חיילים איטלקיים לא נראו יותר, הם חיפשו מחסה בברחם אל מעבר לשדות. הסוסים ובהמות־המשא היו רתומים במשך ימים והיו כה רעבים, שלעסו כל דבר בטנח מגעם — שמיכות, יריעות־אוהלים ורצועות־עור. התקדמות־לילה מתוכננת של קבוצת רומל על פני השדות לעבר הגשר בפיטרו בוטלה, לדאבוננו, על־ידי סמכות גבוהה יותר. הצטערנו על התפתחויות מעניינות שלא נוצלו ונכנסנו לדינינו, שם בילינו את הלילה.

למחר נודע לנו שבהודעה הרשמית הצבאית נזכרה יחידה מהדיביזיה ה־12 ככובשת הר מטג׳ור. טעות זו תוקנה עד מהרה על־ידי הרמות הגבוהות.

בימים הבאים נכשלו כל הנסיונות לחצות את הטלימנטו. רק בליל ה־2—3 בנובמבר הצליח גדוד רדל מהרגימנט הריבעי של חיל־הרגלים הבוסני להציג את רגלו בגדה המערבית בקרבת קורנינו. ב־3 בנובמבר פולג גדוד

תרשים 56. — ההתקדמות דרך האלפים הקרניים.

ההרים הוירטמברגי מקורפוס האַלפים הגרמני, ונצטוה לחדור לאַלפים הקרניים דרך מדונו וקלאנט במשמר קדמי של דיביזית הקלעים האוסטרית ה־22. על הגדוד היה להגיע, בהקדם האפשרי, לעמק הפיאבה העילי ליד לונגרונה, על מנת לחסום בפני הכוחות האיטלקיים בחזית הדולומיטים את דרך הנסיגה לדרום.

גדוד ההרים הוירטמברגי היה אחד הראשונים שחצו את הטלימנטו ליד קורנינו. פטרולים חזקים רכובים על גבי אופנים מתקפלים, מהשלל האיטלקי, התקדמו אל מדונו. מעבר למדונו הצליח המשמר הקדמי של גדוד ההרים הוירטמברגי לקחת בשבי 20 קצינים ו־300 חיילים ליד רדונה. אחר כך רדפנו אחר המשמרות העורפיים החלשים של האיטלקים בשביל צר העובר בין הרי האַלפים הקלאוטנים המבותרים והפראיים בכיוון מיצר קלאוטנה. קבוצתי צעדה בגוף המרכזי וקבוצת גסלר היותה את המשמר הקדמי. היא הגיעה לפָּקוֹלֶט ב־6 בנובמבר בערב.

בבוקר ה־7 בנובמבר טיפס גדוד ההרים הוירטמברגי במיצר קלאוטנה במערך הנתון לעיל. על יחידות החלוץ של המשמר הקדמי, אשר התקרבו אל פסגת המיצר הגבוהה 1439 מטר, נורו מהרמות שמשני צדי הדרך יריות על־ידי אויב חזק. אש מקלעים וארטילריה אף היא הטרידה אותם בכביש הצר והמתפתל בין פקולט והמיצר (מִרְוַח הגובה ביניהם הוא 900 מטר). אש האיטלקים מנעה עד מהרה כל תנועה בכביש ועל פני השטח הסלעי אשר מעבריו. האויב, מחופר היטב, נמצא בגובה רב על קירות הסלע הזקופים של הר לה־ג׳יאלינה (1634 מטר) ועל הרכס הצפוני־מזרחי של הר רוֹסלן (2067 מטר). המרחק ברוחב המיצר בין שתי עמדות אלו היה כשני קילומטרים. העמדות נראו כבלתי ניתנות לכיבוש.

מיור שפרסר פקד על קבוצת רומל (פלוגות רובאיות א׳, ב׳, ג׳, ופלוגה מקלעית א׳), שנמצאה בגוף המרכזי, לאגוף את האויב במיצר מדרום על־ידי התקדמות מעל הר רוסלן. אולם העליה בערוץ סיליסיה הופרעה על־ידי מקלעים וארטילריה של האויב, ואנו נאלצנו לחמוק מסלע לסלע. לבסוף מצאנו מחסה מאש האויב בעמק צדדי המוביל לגבעה 942. אולם עד מהרה נתקלנו בכתלי הסלע הזקופים והגבוהים כמה מאות מטר של הר אוסלן, שחסמו את דרך עליתנו. נתברר שאין אפשרות לעקוף את האויב מהדרום, ונשארה האפשרות היחידה, דהינו — התקפה חזיתית על המיצר.

הטיפוס בין הסלעים, כדי להגיע אל האויב מדרום לכביש המיצר, ארך שעות רבות. הרובאים הזריזים נשאו את המקלעים הבינוניים על

תרשים 57. — התקפת־הלילה נגד מיצר קלאוטנה.

שכמם במקומות שאני נתקשיתי לעבור בהם בלי כל מטען. רק עם רדת החשכה הגיעה קבוצתי, אפסת כוחות לגמרי, אל הכיפות המושלגות הנמצאות במרחק 600 מטר דרומית־מזרחית למיצר, והקימה קשר עם יחידות קבוצת גסלר שנמצאו באותו גובה, כמה מאות מטרים צפון לכביש המיצר. שיחי אורן ננסיים הסתירו את אנשי מעין האויב שהחזיק בעמדת חצי־קשת על הרמות מול חזיתנו.

נתתי לחיילים העייפים מנוחה קלה, ובלוית לויטננט שטרייכר וכמה חוליות סיור בדקתי את האפשרויות להתקפת פתע לילית על המיצר. הלילה היה אפל והשמים מעוננים. לאשרנו האיר לנו מעט השלג שנצטבר בין גושי השיחים הנמוכים. חריקת השלג תחת רגלינו הסבה אלינו מדי פעם את אש האויב, אבל דוקא תודות לה יכולתי לאתר את מקום עמדות האויב.

הצלחתי למצוא כמה עמדות מתאימות למקלעים, מאות מטרים אחדות מפסגת המעבר וגבוהות ממנה בכמה מטרים. ההכנות לתכניות סיוע־האש להתקפה לילית ארכו מספר שעות של עבודה מדוקדקת וזהירה. השתמשתי בכל הפלוגה המקלעית כולה. בה בשעה נערכו פלוגות א' וג' להתקפה כ־300 מטר מהמיצר, במקום מוסתר מאש האויב מלמעלה.

בחצות הלילה היה על כל מקלעי הפלוגה המקלעית לפתוח באש ולהצמיד את האויב שבמיצר למשך שתי דקות, ואחר היה עליהם להסיט את אשם אל האויב שמשני צדי הפרצה. על פלוגות א' ו־ג' היה לנוע מימין ומשמאל לערוץ המוליך אל המיצר מיד כשהמק"בים יפתחו באש על מנת לכבוש את המיצר ברימוני־יד ובכידונים.

לרוע המזל נשתהיתי זמן רב מדי אצל מחלקות־הסיוע. כשפתחו מקלעיהן באש רצופה עדיין נמצאתי במדרון המסולע, במרחק כמה מאות מטרים משתי פלוגות ההסתערות, אשר אמנם צריכות היו להתקיף בעצמן,

אם כי אני רציתי להילוות אליהן. מיהרתי קדימה, ולתמהוני הרב מצאתי את שתי הפלוגות מאחורי קו־ההתחלה שלהן. האם נכשלו המפקדים או החיילים עצמם? שתי דקות של האש־לתכלית של הפלוגה המקלעית חלפו. התקדמות החיילים המסתערים שהחלה עתה לא חלה בד בבד עם אש הפלוגה המקלעית, והאויב במיצר לא היה מצומד עוד. אין פלא, איפוא, שההתקפה נהדפה באבידות לאחר קרב קשה של רימוני־יד. לאחר כשלון ההתקפה החזרתי את שתי הפלוגות אחורה לעמדת המוצא.

חמתי בערה בי על כשלון זה של התקפת הלילה. היתה זו התקפה ראשונה מאז פרוץ המלחמה שנכשלתי בה. שעות של עבודה קשה היו לשוא. חזרה על ההתקפה במשך הלילה נראתה חסרת סיכויים וגם היתה מעל לכוחותיהם של חיילי העייפים עד מות. לאחר המאמצים שעברו עליהם היו אנשי זקוקים למנוחה ומזון לפני שיחזרו לפעולה. שני דברים אלה היו בלתי אפשריים נוכח האויב, הכפור והשלג, בגובה 1400 מטר. כן הטלתי ספק בתועלת ריכוז כוחות גדולים ליד המיצר באור היום. בשל סיבות אלה ניתקתי את המגע. פלוגה ה׳ איבטחה את המיצר כלפני הופעתנו במקום, ואני החזרתי את ארבע פלוגותי לעמק שליד פקולט. בדרך הודעתי על כשלון ההתקפה הלילית למיור שפרסר, אשר מוצב הפיקוד שלו נמצא בבקע־סלע בחצי המעלה.

הגענו לפקולט זמן מועט לפני עלות השחר, ומצאנו את הבתים המעטים והדלים גדושים חיילים. חנינו בשדה הפתוח. פלגת בהמות־המשא הגיעה למקום והטבחים מיהרו להרתיח קפה חם, שהיה בעתו. לאחר שעתיים האיר היום והשמש עלתה על העמק הצר. לפתע נקראתי לטלפון. מהגדוד נמסר:

„האויב פינה את מיצר קלאוטנה, קבוצת רומל תתקדם ללא דחיה, ותצטרף לקבוצת גסלר. הגדוד ממשיך ברדיפה דרך קלאוט".

זמן קצר לפני עלות השחר מצאו חוליות סיור של פלוגה ה׳ את המיצר מפונה מכל כוחות האויב. השמחה על העובדה שהאויב פינה את עמדתו המצוינת ללא קרב הפיחה בנו כוחות חדשים. עד מהרה נמצאה קבוצת רומל בדרכה. לאחר עליה של שעות מספר — הפעם בכביש עצמו — הגענו אל המיצר, והיתה לנו אפשרות להעריך את ההשפעה המצוינת של אש המחלקה המקלעית על עמדת האויב במיצר. אחד המקלעים כיסה כפי הנראה באשו את הכביש הצר, ממערב למעבר, באורך כמה מאות מטרים, וגרם אבידות לאויב. תחבושות רוויות דם רבות, משני עברי הכביש, שימשו עדות לכך.

מסקנותי:

התקפת הלילה של קבוצת רומל במיצר קלאוטנה נכשלה כיון שאש המקלעים והתקדמות פלוגות ההסתערות לא היו מתואמות מבחינת הזמן.

2. רדיפה בכיוון צ׳ימולאיס

הפשטות וה„מובן מאליו" בהם נשאו חיילי־ההרים את משאם הכבד היתה מפליאה. זה עשרים ושמונה שעות רצופות, כמעט ללא מנוחה ראויה לשמה, נמצאו בצעדה או בקרב. פעמיים תוך זמן זה טיפסו במיצר קלאוטנה, בעברם הבדל גובה של 1800 מטר לערך. עתה צעדנו במורד בצעדים רחבים. קבוצת גסלר, כמשמר קדמי גם ב־8 בנובמבר, התקדמה מרחק ניכר לפנינו. השגנוה בצהרים בקרבת קלאוט ובמהרה המשכנו בדרכנו. קבוצת גסלר נתקלה באויב ליד אַלפורטו, והתקיפה. לא התפתח קרב רציני, כי האויב נסוג צפונה. בעוד קבוצת גסלר (פלוגה רובאית ה׳ ופלוגה מקלעית ג׳) נעה כלפי אל־פורטו, יצאָה קבוצת רומל (לפוגות רובאיות א׳, ב׳ ו־ו׳ ופלוגה מקלעית א׳) את סן־גוטרדו, כמשמר קדמי לגדוד ההרים הוירטמברגי, שהוגבר על ידי הגדוד הראשון של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26, והתקדמה בכיוון לצ׳ימולאַיס.

במערך מפורס התקדמה קבוצת רומל בעקבות האויב הנסוג בקצה המערבי של העמק כלפי צ׳ימולאַיס. העמק, שהיה רחב לראשונה, הלך וצר ככל שהתקרבנו לצ׳ימולאַיס, וכפי־צוקים, כמעט בגובה 2000 מטר, התרוממו מימיננו ומשמאלנו. השיחים משני עברי הכביש הסתירו את תנועתנו מעיני האויב. רוכבי אופנים אחדים בפיקוד לויטננט שֶפל, ואנשי המטה עד כמה שהיו רכובים, פעלו כמעין קו הבטחה בראש הפלוגות המפורסות.

כבר החשיך כאשר הגענו לגדתו המזרחית של נחל צ׳לינה, ממזרח לצ׳ימולאַיס. אפיק הנחל, שרחבו הגיע לכמה מאות מטרים, היה מלא חצץ וכמעט יבש. נראה שהאויב יצא בכיוון לונגרוֹנה, וצ׳ימואַליס לא היתה מוחזקת על ידו. עברתי את הנחל בלוית רוכבי אופנים בחזית רחבה. לא נשמעה אף יריה. אחר נכנסנו, לויטננט שטרייכר ואני, לצ׳יומלאַיס. ראש־העיר קיבל את פנינו בנימוס רב. הוא אמר שנעשו כבר כל ההכנות לקבלת הצבאות הגרמניים ורצה למסור לי את מפתח העיר. האם היה עלי להאמין לו? ואולי הכין לנו האויב מארב?

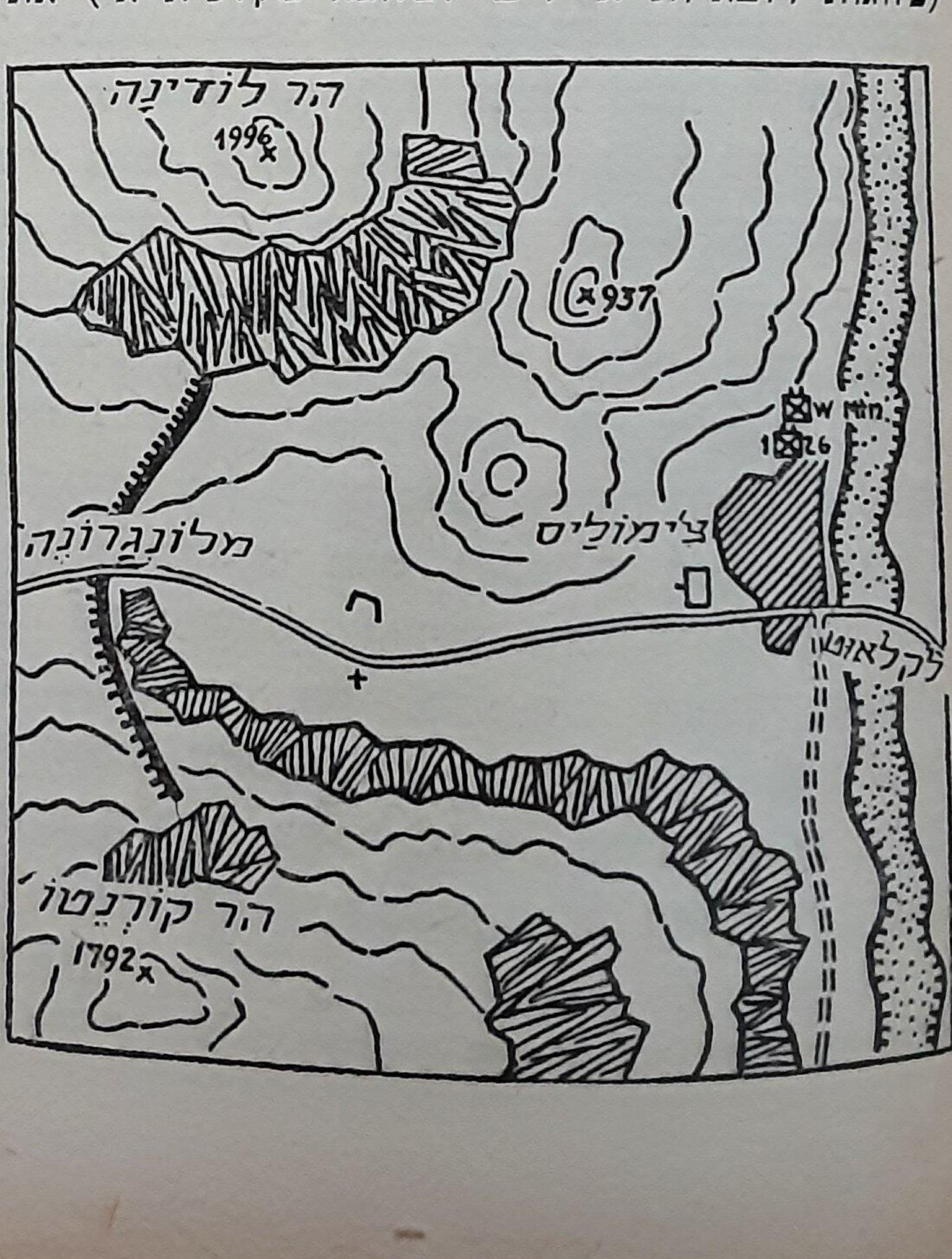
לשם הבטחה שלחתי את רוכבי האופנים הלאה מערבה, בכביש

המוביל ללונגרונה. אז נכנסה למקום קבוצת רומל העייפה ושוכנה ללינה חטופה בחלקה הדרומי של העיר. הקבוצה איבטחה את הכביש המוביל ללונגרונה ואת הדרך לאיצטדיון פורנצ׳ה. השיכון היה טוב ומזון נמצא בשפע. לאחר ההישגים הכבירים של קבוצת רומל — שלושים ושת־ים שעות רצופות בקרב או צעדה ללא מנוחות ממושכות — מוכרחות היו שעות שינה ספורות אלו להספיק כדי להחזיר לחיילים את מלוא כושרם הקרבי. איש מאתנו לא ידע את הצפוי לנו בעמק פיאבה, שהיה רחוק מאתנו רק כעשרה ק״מ בלבד.

מטה גדוד ההרים הוירטמברגי, פלוגת הקשר, קבוצת שילין (פלוג־ת ד׳ ו־ו׳ והפלוגה המקלעית ב׳) והגדוד הראשון של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26, חנו בחלק הצפוני של צ׳ימולאיס. האחרון דאג לאבטחה לצפון. הלילה רד. רוכבי האופנים של קבוצת רומל בפיקוד לויטננט שפל הודיעו כי האויב מתחפר בעמדה במדרונות הר לודינה (1996 מטר) והר קורנטו (1793 מטר). דו״ח זה הועבר הלאה לגדוד.

הוראת הגדוד הגיעה סמוך לחצות וזה תוכנה:

„בשעה שפלוגה ג׳ תתקיף את האויב הנמצא ממערב לצ׳ימולאיס, בבוקר ה־9 לנובמבר, מהקצה המערבי של צ׳ימולאיס, תכתר קבוצת רומל (פלוגות רובאיות א׳ ו־ב׳ ופלוגה מקלעית א׳) את עמדות האויב ממערב

תרשים 58. — המצב ליד צ׳ימולאיס.

לצ׳ימולאַיס דרך הר לודינה (העליה תיעשה לפני עלות השחר). כיתור דומה יעשה על ידי קבוצת שיליין (פלוגות רובאיות ד׳ ו־ו׳ ופלוגה מקלעית ב׳) דרך הר קורנטו, הר צֶ׳רְטן (1882 מטר) וארטו, ועל ידי קבוצת גסלר (פלוגה רובאית ה׳ ופלוגה מקלעית ג׳) דרך גבעות 995 ו־1483 וארטו״.

העליה בלילה בהרים חסרי דרך ומסולעים, בגובה של 2000 מטר (הבדל גובה של 1400 מטר) נראתה לי בלתי אפשרית לאור העייפות הרבה של אנשי. כיון שכך, ניגשתי זמן קצן אחר חצות אל מיור שפרסר וביקשתיו לשנות את הפקודה. הצעתי להתקיף את האויב ממערב לצ׳ימולאַיס התקפה חזיתית בבוקר ה־9 לנובמבר עם כל קבוצתי בשלמותה. מיור שפרסר שינה את הפקודה בלי רצון, כך שרק על פלוגה אחת מקבוצת רומל הוטל לבצע את הכיתור דרך הר לודינה, בעוד שיתר הפלוגות עמדו לרשותי לביצוע ההתקפה החזיתית.

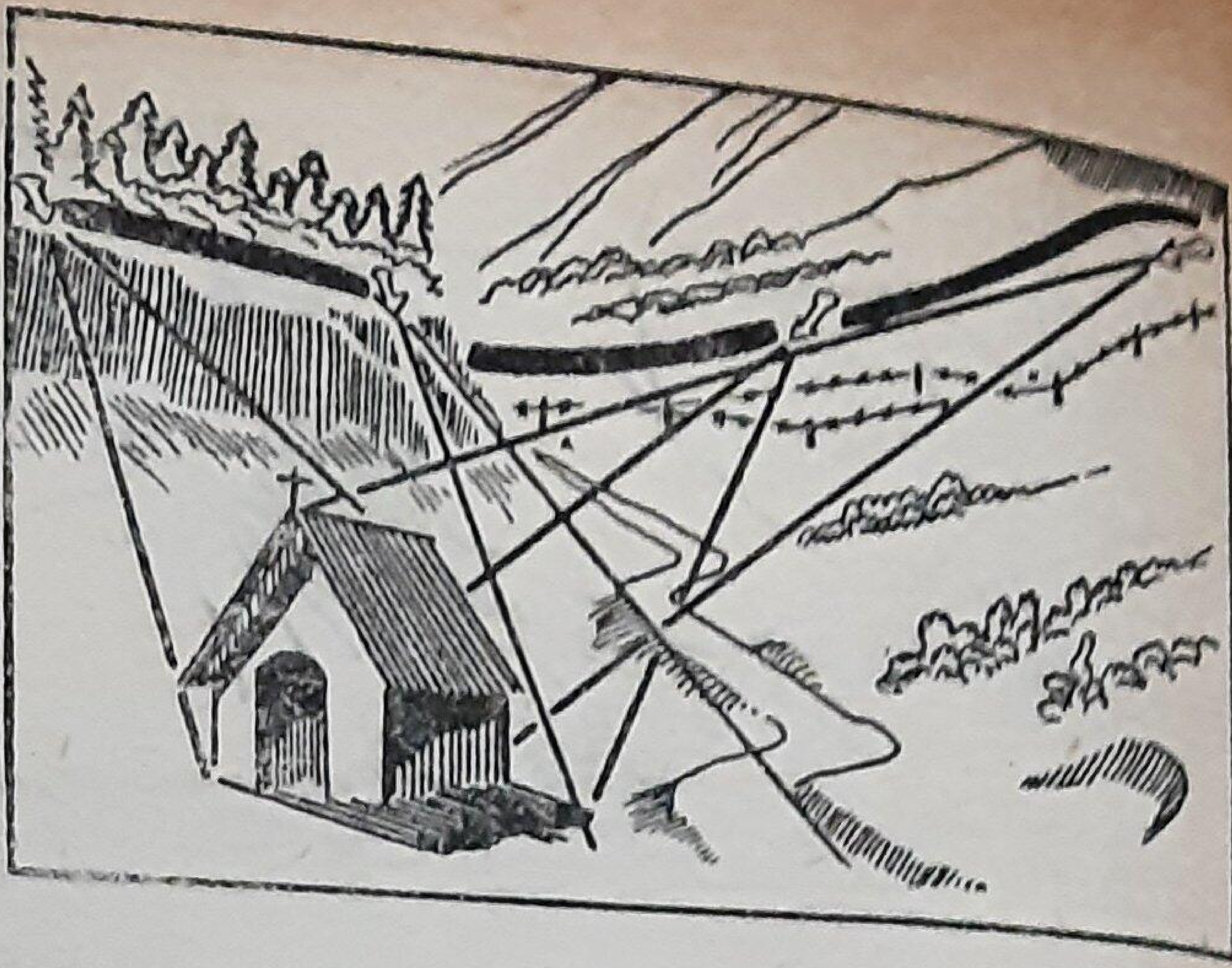
3. ההתקפה על העמדות האיטלקיות מערבית לצ׳ימולאיס

שלוש שעות לפני האר היום יצאה פלוגה ב׳ דרך הר לודינה בפיקודו של לויטננט פִּיֶר, בהדרכת אחד מבני המקום, לכתר את עמדת האויב מצפון. ב־05.00 קבע לויטננט שפל שהאויב ממערב לצ׳ימולאַיס שליו לגמרי. הוא הניח שהעמדות פונו, כביום הקודם.

על סמך הודעה זו התכוננתי לקרב ופקדתי על מפקדי פלוגת הרוכבים לצאת לקצה הדרומי של צ׳ימולאַיס. אני יצאתי בלוית רוכבי האופנים על מנת לקבוע אם האויב נסוג באמת, ולסייר את שטח ההתקפה בחזית עמדות האויב משני עברי כביש המיצר. הכביש התרומם קמעה בתחילת ההר, ורוכבי האופנים הקדימונו ב־50—100 מטר.

כאשר הגענו לכנסית לה־קרוסט, הנמצאת כ־150 מטר ממערב לצ׳ימולאַיס החלו המדרונות שלפנינו להשתלהב. אש מקלעים ורובים ניתכה על הכביש וזמזמה באזנינו. תוך שניות מספר ירדו הרוכבים מאופניהם ומסוסיהם, שדהרו חזרה לצ׳ימואַליס. עד מהרה נאספו כל הסיירים בכנסית לה־קרוסט. איש לא נפגע, קירות הכנסיה הזעירה גוננו עלינו מפני האש החזקה שרוכזה עליה עתה. עד מהרה החלו רעפי הגג להתנפץ בפגיעות המקלעים האיטלקיים, והרסיסים ניתכו ארצה. האויב היטיב לראות את מטרתו מרגע לרגע ועמדתו הקרובה ביותר נמצאה במרחק פחות מ־200 מטר מאתנו. פגז אויב אחד מספיק היה כדי לשלחנו לעולם האמת. לו המתננו היינו זוכים בגורל זה למעשה.

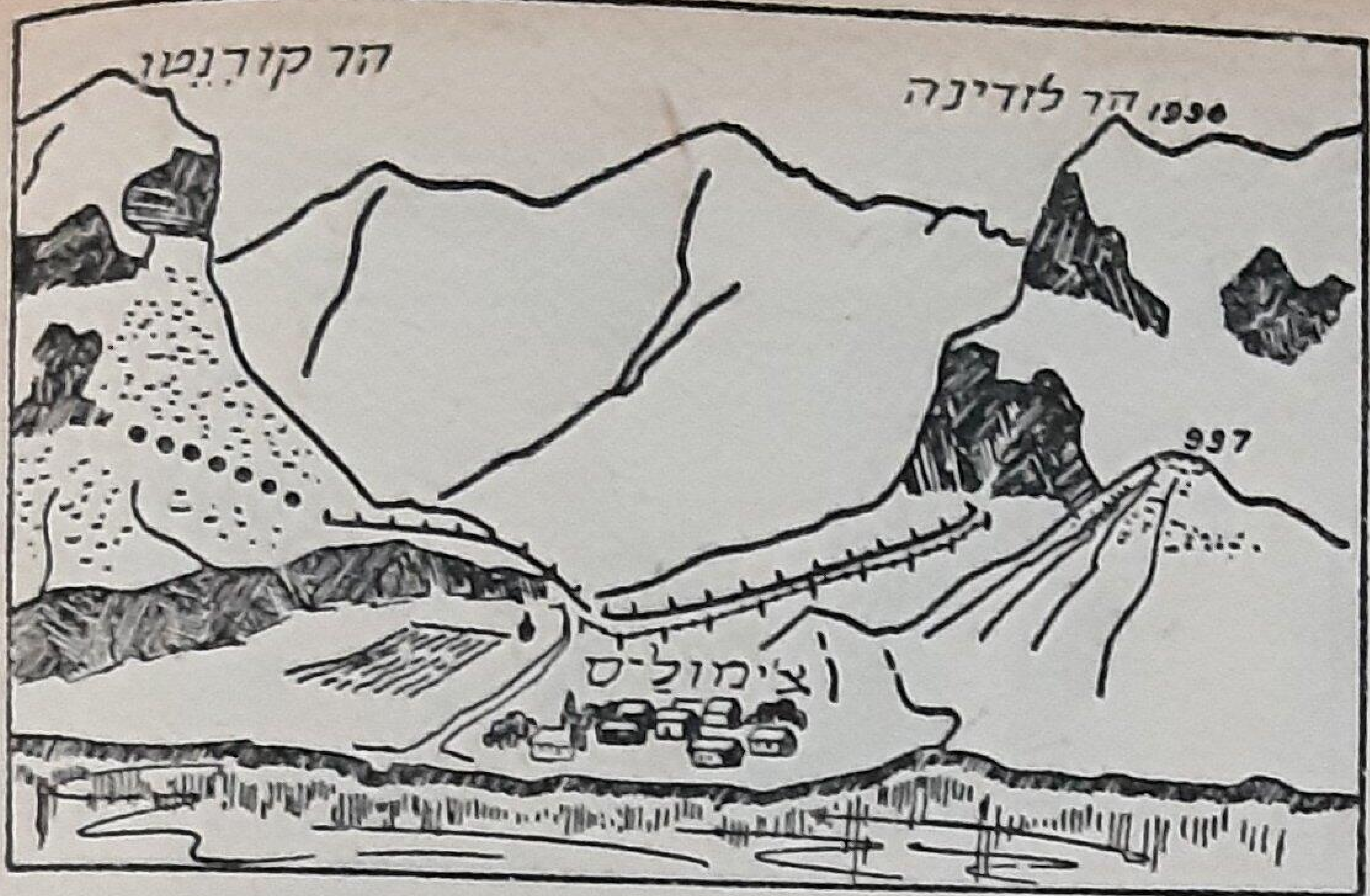
כאשר פחתה מעט אש הרובים והמקלעים קבעתי את הסדר בו ניסוג

תרשים 59. — התקפת ההפתעה של המק"בים נגד צות־הסיירים.

אחד־אחד בריצה ממחסה למחסה חזרה לצ׳ימולאַיס. סרג׳נט בריקנר היה הראשון ואני באתי אחריו. אכן, האויב המטיר אש חזקה על כל אחד מאתנו, אולם מאחר שרצנו בכיוונים שונים, ולא יצאנו מאחורי המחסה בנקודה בה נכנסנו אליו, הצלחנו כולנו לחזור עד מהרה לצ׳ימולאַיס מבלי להפגע. רק סוסים אחדים נפגעו במסע הסיור. לו חיכו האיטלקים שנתקרב במאה מטר נוספים, היינו כולנו בין ההרוגים.

האיר היום. בשעת ההתקפה קבעה חולית התצפית של מטה הקבוצה בפיקודו של הסרג׳נט דובלמן את ממדי עמדות האויב ממערב לצ׳ימולאַיס באמצעות טלסקופ התצפית (שנלקח שלל בטלומנטו). נצנוצי היריות בדמדומי הבוקר הקלו על התצפית. דובלמן העלנו למגדל כנסית צ׳ימולאַיס והראה לי את האויב שהיה בגודל גדוד לערך, מחופר היטב משני עברי כביש צ׳ימולאַיס־ארטו בעמדות מבוצרות היטב, הגובלות עם קירות הסלע הדרומיים הזקופים של הר לודינה, כ־800 מטר צפונית־מערבית לצ׳מולאיס. העמדה נמשכה לאורך מדרון האבן התלול, עד חצותה את הכביש הראשי כ־500 מטר מערבית לצ׳ימולאַיס. מדרום לכביש עברה העמדה על פני רכס סלעי תלול היורד בבת אחת כלפי מזרח. העמדה המבוצרת והרצופה נסתימה כ־150 מטר דרומה לכביש. מכאן היה המדרון הצפוני־מזרחי של הר קורֶנטו מוחזק על־ידי קו רובאים בכוח של פלוגה, ומקלעים אחדים. הרובאי האויב השמאלי ביותר נמצא בגובה של 500 מטר לערך מעל שטח הבקעה. הרובאים שלו התבססו יפה בחזית הפונה לצ׳ימולאַיס, אולם לפי השערתנו לא איפשרה להם הקרקע הסלעית לחפור תעלות עמוקות. העמדות היו בנויות בעיקר מסלעים ואבנים שנערמו סביבן. עמדות האויב במורדות הר לודינה ומשני עברי הכביש היו מוגנות בגדרות־תיל. העמדות שבמורד

תרשים 60. — עמדות מערבה לצ׳ימולאיס. מראה ממזרח.

הר קורנטו לא היו זקוקות להגנה כזו, כיון שקירות הסלע הזקופים והתלולים מנעו כמעט כל אפשרות של גישה אליהם.

בלילה התחייבתי לפני מיור שפרסר לכבוש את העמדות הללו בהתקפה חזיתית. האוכל לקיים את הבטחתי? אני שיערתי שהתפקיד יהיה קל בהרבה. עתה היה הכרח לעשות מאמץ בתנאים הקשים הקיימים. התקפה חזיתית בחזית רחבה ניתנה להערך אך ורק על העמדות המתוילות על הר לודינה ומשני עברי הכביש. התקפה כזו תהא גלויה לאש אגפית מהר קורנטו. אמנם, היתה אפשרות של העסקת האויב ונטרולו על־ידי הצבת כמה מקלעים על אחת השלוחות של הר לודינה, כ־700 מטר צפונית לצ׳ימולאַיס, שלא נכללה בעמדותיו של האויב, אולם אפשרויות לסיוע־אש מספיק להתקפה על העמדות המתוילות לא היו מזהירות ביותר. התקפה על עמדות הר קורנטו נראתה מחוסרת סיכויים. מפל אבנים מידי המגינים יספיק לחסל התקפה כזו, וזאת, מבלי להזכיר אפילו את אש האויב האגפית מעמדות ההר לודינה. אפשרות כיתור עמדות האויב מהאגף דרך הר לודינה, תהיה, כפי שהסתבר עתה, קשה ביותר לאור היום ותצריך זמן רב, בעוד שלנסיון דומה דרך הר קורנטו לא יהיו כל סיכויים להצלחה. המדרון המזרחי של ההר היה כולו קירות־סלע זקופים שודאי הוא כי מעולם לא טיפסה בהם רגל אדם.

לא היה כל זכר לפלוגה ב׳ אשר טיפסה בהר לודינה במשך הלילה, ואני שיערתי שהיא נעה הרחק צפונה ולא תהיה נכונה להתקפה עד רדת חשכה, וכן שיחידות הכיתור של שיליין וגסלר לא תוכלנה להתקיף לפני כן.

המקום היחידי שממנו אפשר יהיה להמטיר אש מסייעת מתאימה, במקרה של התקפה חזיתית על עמדות האויב ממערב לצ׳ימולאַיס, היה גבעה קטנה כ־700 מטר צפונית לעיר. היתה זאת שלוחה של הר לודינה.

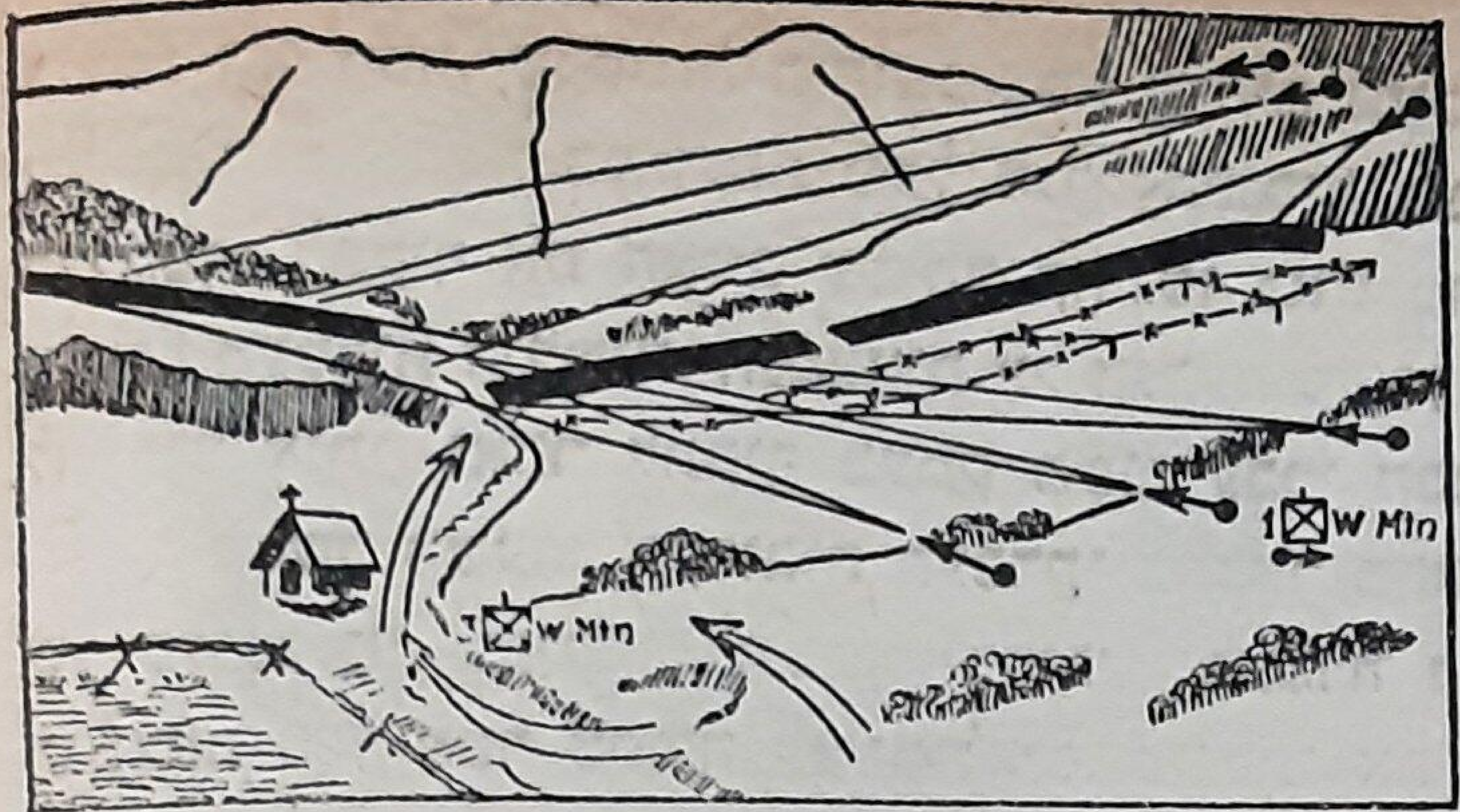
בגובה 937 מטר, שפסגתה היתה מכוסה שיחים נמוכים. לאחר בחינה יסודית של שטח ההתקפה במשקפת מעל מגדל הכנסיה בצ׳ימולאַיס היתה החלטתי כדלקמן: לתקוף את האויב על הר קורנטו באש מרוכזת של מקלעים קלים אחדים מעמדות חולשות, הנמצאות על הגבעה כ־700 מטר צפונה לצ׳ימולאַיס, להצמיד אותו, ואחר לתקוף בעמק משני עברי הכביש.

במשך השעות הקרובות העברתי בהסתר מהאויב את המקלעים הקלים של פלוגה א׳, בפיקוד לויטננט טריביג, לעמדה בין השיחים אשר בכיפה הנמצאת 700 מטר צפונה לצ׳ימולאַיס. כינסתי את המקלענים ומסרתי להם פרטים על תכנית ההתקפה ועל תפקידיהם. היחידות הנותרות של הקבוצה (יתרת פלוגה א׳, פלוגה ב׳ ופלוגה מקלעית א׳) נתכנסו במדרגות המחפות צפונית־מערבית לצ׳ימולאַיס, והוסברו להם תפקידיהם המשוערים. לפי שעה לא הוצא אף איש אחד לפעולה. מוצב הפיקוד היה סמוך לפלוגה המקלעית א׳, וחולית הקשר הקימה קשר טלפוני עם פלגת־האש של המקלעים הקלים, וכן עם פלוגות א׳ ו־ג׳.

בשעת ההכנות הללו פתחו ארבעה תותחים הרריים ומקלעים אחדים של הגדוד ה־1 של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 באש על העמדה האיטלקית במיצר, מסביבות כנסית צ׳ימולאַיס ומעל מגדל הכנסיה, מבלי לבוא לפני כן במגע עם קבוצת רומל וללא כל תכנית משותפת. היות ומתן אש עצמאי זה לא התאים לתכניותי, ניגשתי אישית אל מוצב הפיקוד של מיור שפרסר בצ׳ימולאַיס והשגתי את הפסקת האש.

ב־09.00 פקדתי על פלגת־האש של פלוגה א׳ לפתוח באש. בהתאם להוראות כיסתה אשם של ארבעה מקלעים קלים את רובאי האויב הקיצוניים ביותר במדרון הקורנטו השמאלי, בעוד שיתר כוחות האויב שעל הקורנטו הוצמדו באש שני מקלעים קלים. אמנם המרחק היה רב מאוד לגבי מקלעים קלים (למעלה מ־1400 מטר), אולם התוצאות היו מצוינות. ראינו זאת במשקפת מעמדות־תצפית שונות. אם כי האגף הדרומי־מזרחי של הרובאים האיטלקיים, הגלוי לאש העמדות החולשות, לא נפגע, הרי האש שניתכה עליהם היתה כה חזקה שבמהרה עזבו את תעלותיהם המפותלות וביקשו להם מחסה באזור השכן משמאלם, שלא נפגע עד כה. אש המקלעים הקלים של חיילי ההרים עקבה אחריהם, ועד מהרה „התחממו" גם חוריהם החדשים של האיטלקים. הם נעו במהירות אל העמדה המוכנה מדרום לכביש המיצר, בתקוה למצוא שם מחסה מאשנו.

תחילה נעו רק איטלקים בודדים. אך לא עבר זמן רב ומחלקה שלמה יצאה לדרך. לזאת חיכיתי! הפלוגה המקלעית א׳ צוותה להכנס

תרשים 61. — התקפת המק״בים על מורדות קורנטו.

לקרב מהגבעה הסמוכה לצ׳ימולאַיס ממערב. עד אותו רגע לא יכולנו להשתמש בגבעה נמוכה זו עקב היותה גלויה לאש הבאה מקורנטו. אולם האויב בקורנטו גורש בינתים. כאשר הצטרפו המק״בים הראשונים לתזמורת, נהר המון איטלקי מוכה חרדה (לפחות פלוגה) על פני הקורנטו, במרחק 600 מטר מאתנו, בכיוון הקצה הדרומי של העמדות המוכנות הנמצאות ברכס המסולע, המשתרע 150 מטר דרומה לכביש המיצר. יעילות נשקנו גברה במידה ניכרת. מק״ב אחר מק״ב הצטרפו לקרב. נוסף לכך עמדו לרשותנו ששה מק״בים בעמדות מצוינות, שחלשו על האויב. מולנו נחפזו עתה האיטלקים בבהלה לעבר החפרה הצרה ונצטופפו לתוכה אחד ליד השני. אולם גם חפרה זו נתנה רק מחסה מפוקפק בפני אש המקלעים הקלים, שניתכה עליה בזוית חדה.

פלוגה ג׳ קיבלה עתה הוראה להתקיף מיד לאורך שני עברי הכביש. היא היתה מאובטחת בפני הפרעות מצד מורד הקורנטו, והפלוגה המקלעית הצמידה את האויב בעמדות האיטלקיות הנותרות. בעוד הפלוגה ג׳ עושה את דרכה קדימה בדרג עמוק ובהסתר מאש האויב האיטלקי שעל מורדות הלודינה, עשו המקלעים את שלהם. הנשק האבטומטי המטיר מהחזית ומלמעלה אש על עמדות האויב מדרום לכביש המלאות אנשים. כמו כן הצמידה האש את האויב שמצפון לכביש והסיחה את תשומת לבו. העמדות האיטלקיות מדרום לכביש החלו להתרוקן בכיוון העורף, אולם קשה היה לאויב לעבור בסבך האש הצפופה של המקלעים הגרמניים שנורתה מטוח של 500 מטר. רוב חיילי האויב הנסים נקצרו תוך דקות מספר. האש נורתה בבקרתי המלאה, כי נמצאתי עם הפלוגה המקלעית והיה לי קו טלפוני לפלגת־האש של המקלעים הקלים במדרון שמימין בעורף.

פלוגה ג׳ הגיעה אל מחסומי האויב ופרצה לה דרך לתוך עמדות המיצר בסיוע מצוין של מק״בים ומקלעים קלים. ניצחנו!

פקדתי על חלק מפלגות האש להמשיך לירות, ועם כל יתר הכוח מיהרתי לעמדת המיצר הכבושה בדרך שפרצה פלוגה ג׳. כוחות האויב במורדות הלודינה החזיקו עדיין מעמד. שלחתי לגדוד דו״ח על ההתקפה המוצלחת, ובה בשעה נשלחו קדימה רוכבי אופנים, רצים רוכבים וסוסים. כשהגעתי לעמדת המיצר הכבושה כבר הניח גם האויב בלודינה את נשקו, על שני קציניו ומאתיים חייליו. בעיקר שמחנו על מיעוט אבידותינו. נרשמו רק פצועים קלים. גם אני לא קיויתי שהעמדה תפול בידינו במחיר כה זול.

יחידות האויב נמלטו מערבה. לרדוף אחריהן ולהשיגן, ולהגיע אל עמק פיאבה בכל ההקדם — אלה נראו לי כתפקידי הבאים.

מסקנותי:

יכולנו להמנע מהתקפת האש של האויב על צותי־הסיור לו היה הסיור הקרבי בשטח האויב שממערב לצ׳ימולאַיס יסודי יותר במשך הלילה אור ל־9 בנובמבר.

מאידך גיסא, איפשרה לנו התקפת האש של האויב לאתר את עמדותיו בדיוק. בעיקר הצטיין בניצול יעיל של התקפת האש הצופה העצמאי של הקבוצה, הסרג׳נט דוּבּלמן.

מנקודת מבט טכנית גרמה לי ההתקפה ליד צ׳ימולאַיס כאב ראש רב עד אשר נמצא הפתרון המדויק. כאן נלקחה בחשבון גם השפעתה הפסיכולוגית של אש המקלע הקל אפילו במרחקים גדולים. החיילים האיטלקיים הראשונים שנסו מהר קורנטו גרמו בהלה בין חבריהם.

תיאום פעולת כלי־הנשק בהתקפה על האויב שממערב לצ׳ימולאַיס היה מצוין. אש חזקה ביותר רוכזה על מקום החדירה לפני התקפת פלוגה ג׳. רשת הטלפונים שתוכננה היטב מראש איפשרה פיקוח יסודי על ההתקפה.

4. רדיפה דרך אֶרטוֹ וערוֹיק וַיוֹנֶט

לא היתה לנו שהות להתארגן מחדש. אם נרפה מהאויב הנס, לו גם לדקות ספורות, עלולים אנו לתת למפקדיו שעת כושר להשתלט על חייליהם מחדש. שלחתי מכל הבא ביד לרדיפה אחריו. יחידות העורף ופלוגות האש צוו לבוא בעקבותנו בכביש במהירות המכסימלית.

אש מקלעים ממורדות הר לודינה, כ־300 מטר מערבה לעמדות הכבושות, עצרה את רדיפתנו. אש זו הומטרה על־ידי כוחות מפלוגה ב׳ שלנו, שממקומם הגבוה לא יכלו להבחין בין ידיד לאויב וחשבונו לאיטלקים. אנו לא מצאנו מחסה בפני אשם, והרגעים הבאים היו בלתי נעימים ביותר.

לאשרנו הבחינו בטעותם לאחר דקות מספר. במשך הפסקה זו איבדנו כמעט את המגע עם האויב, ונאלצנו להגביר את מהירותנו ולהשיג את הזמן שהלך לאיבוד. לא רצינו שיעצרונו שוב לפני הגיענו ללונגרונה. לויטננט שטרייכר ואני הגענו לסן־מרטינו ב־10.10 עם יחידות החלוץ של פלוגה ג׳. באותה שעה הגיעו רוכבי האופנים, וכן הרצים עם סוסי המטה מצ׳ימולאיס.

הכביש נטה בסיבוב רחב ביותר צפונה והגיע כ־800 מטר ממערב לסן־מרטינו לכפר ארטו־א־קסו. מימיננו ומשמאלנו נסוגו עתה ההרים למרחק רב מהכביש. קבוצות קטנות וצפופות של איטלקים מיהרו בכביש כ־600 מטר לפנינו. חשתי להציב מקלע־קל לשם סיוע אש, אולם פקדתי לירות רק במקרה שיתפתח קרב. אחר רדפנו אחרי האויב לאורך הכביש. בהיותנו רכובים על סוסים או אופנים השגנו במהרה את האיטלקים הנמלטים. לא פרק כל קרב. קריאה לכניעה, אות לפריקת הנשק, וציון הכיוון שבו על השבויים ללכת — היו מספיקים בהחלט. הגענו, ועברנו את ארטו בדהרה. בהמות־משא קשורות נראו פה ושם ברחוב; אולם גם כאן לא נשמעה כל יריה. מי שהישגנוהו נכנע לנו ללא כל התנגדות.

לפנינו, בראש השדרה, נראתה הרדיפה כתחרות בין סוס לאופנים, ואילו מאחור נראתה כשלב אחרון במסע תחרות בציוד מלא. נושמים בכבדות נשאו החיילים את המקלעים הקלים והמק״בים, קבוצת רומל התפשטה על כמה קילומטרים. כל רובאי הכיר שהמטרה היא להקדים את האויב, ושההצלחה תלויה במהירות הרדיפה.

העמק הלך וצר משיצאנו את ארטו והכביש ירד לתוך ערוץ ויונט. ארבעה קילומטרים הפרידו עדיין בינינו לבין יעדנו —— עמק פיאבה — והחלק הקשה ביותר שבשטח — ערוץ ויונט — היה עוד לפנינו. אורך הערוץ שלושה וחצי ק״מ, והוא צר ועמוק מאוד. תחילה נמשך הכביש החצוב בקירות הזקופים בגובה 200—300 מטר לאורך העבר הצפוני של הערוץ. גשר באורך שני מטר נמתח באמצע הערוץ, בגובה של 150 מטר מעל לנחל ההררי הגועש. מגשר זה נמשך הכביש לאורך הקיר הדרומי של הערוץ, בעברו, על פני גשרים קטנים ערוצים צדדיים נוספים. תכופות עבר הכביש מנהרות ארוכות למדי. מטען חומר־נפץ שהונח במקום המתאים דיו היה לחסום את הדרך ללונגרונה למשך ימים אחדים. למעשה גם מקלע אחד מוצב בפתח אחת המנהרות עלול היה לעצרנו לזמן ממושך. את כל אלה צריך הייתי להבין לפי המפה, אלא שלא היה לי עד עתה פנאי להתבונן בה בתשומת לב מלאה.

לאחר עברם את ארטו, נתנה הירידה לרוכבי האופנים יתרון ניכר במהירות לגבי רוכבי הסוסים. באחד הסיבובים בכביש השיגו איטלקים נוספים ואחר נעלמו מעינינו. זמן קצר אחרי כן נשמעו יריות. הרחק לפנינו ראינו מכונית איטלקית נוסעת מערבה. האצנו ככל האפשר בסוסינו במורד הגבעה ודהרנו במנהרה אפלה — וכמעט שהוטלנו מאוכפינו עקב התפוצצות אדירה שארעה כמה מאות מטרים לפנינו. גישׁשנו את דרכנו קדימה לעבר המוצא מהמנהרה החשוכה — אשר כפי שנסתבר אחר כך היתה מלאה איטלקים. הלאה, במרחק 500 מטר מערבה מאתנו, ראינו את תוצאות ההתפוצצות: תהום עמוקה פערה פיה לפנינו. האויב הצליח לפוצץ גשר שעבר על פני אחת משלוחותיו הצדדיות של ערוץ ויונט.

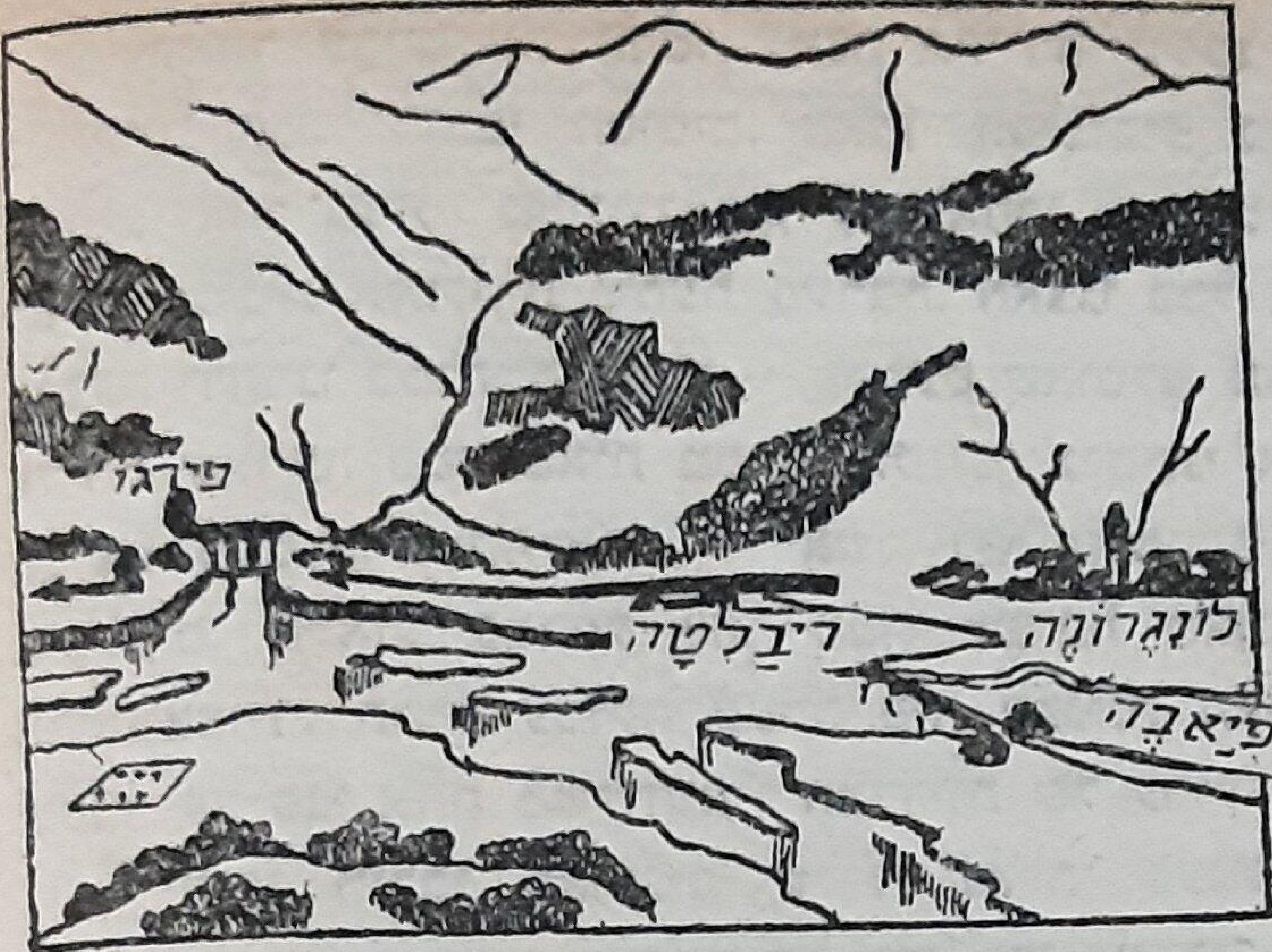
היכן רוכבי האופנים שלי? שאלתי נענתה בקולות קרב מכיוון מערב. ירדנו מסוסינו. פקדתי על הרץ ורן להדריך את כל יחידות הקבוצה ברגע שתגענה ולשלחן במהירות קדימה. אחר טיפסנו ימינה בערוץ, על פני חורבות הגשר ההרוס, ועלינו חזרה לכביש בעברו השני. רצנו קדימה אל המקום ממנו נשמעו היריות.

מצאנו את רוכבי האופנים מאחורי בנין שבקצהו הצפוני של הגשר, שגישר על פני ערוץ הויונט בקשת אחת. הם ירו בצוות מכונית־משא איטלקית שזה עתה נכנסה למנהרה מעברו השני של הגשר. נראה שהיתה זו חולית־החבלה שנשארה כדי לפוצץ את כל המבנים בתוך הערוץ, שהוכנו מראש לפיצוץ. רוכבי האופנים סיפרו לי כי חצו את הגשר הקודם דקות ספורות לפני ההתפוצצות וכי סרז'נט פישר נהרג בנסותו להוציא את הפתיל העשן ממטען חומר־הנפץ.

עתה עמדנו לפני גשר נוסף, שאורכו היה 40 מטר ואשר בגלל גובהו, 150 מטר מעל פני הנהר הסואן, היה נחשב לגשר הגבוה ביותר באיטליה. ראינו בבירור את מטעני חומר־הנפץ שהונחו בחורים מרובעים עמוקים בשני צדי הכביש. האם הוצתו כבר הפתילות? האויב מעבר הגשר השני חדל לירות ונעלם מפתח המנהרה. האם נסוג? אם יתפוצץ הגשר לפנינו, יעברו ימים עד שנגיע לעמק פיאבה, הסמוך אלינו כל־כך. היה הכרח לפעול במהירות.

פקדתי על סרז'נט בריקנר מפלוגה ב׳, שהכרתיו כחייל אמיץ ונאמן ביותר, בזו הלשון: „קח גרזן, עבור את הגשר וקצץ את כל החוטים המובילים לגשר מהצד ההוא. ברגע שתגמור נבוא כולנו־כאחד בעקבותיך ונתלוש את הפתילים בדרכנו".

מאחר שכבלים אחדים מתוחים בגובה מועט הובילו אל הגשר,

ציור 62. — נהר הפיאבה ליד לונגרונה.

חששתי פן ישתמשו האיטלקים בחשמל לשם ביצוע הפיצוץ. סרז'נט בריקנר הנאמן ביצע את פקודותי מיד, ועם ניתוק הכבל האחרון הסתערתי קדימה עם רוכבי האופנים, כשאנו תולשים את הפתילים בדרכנו. בזה נפל הגשר בידינו ללא פגם.

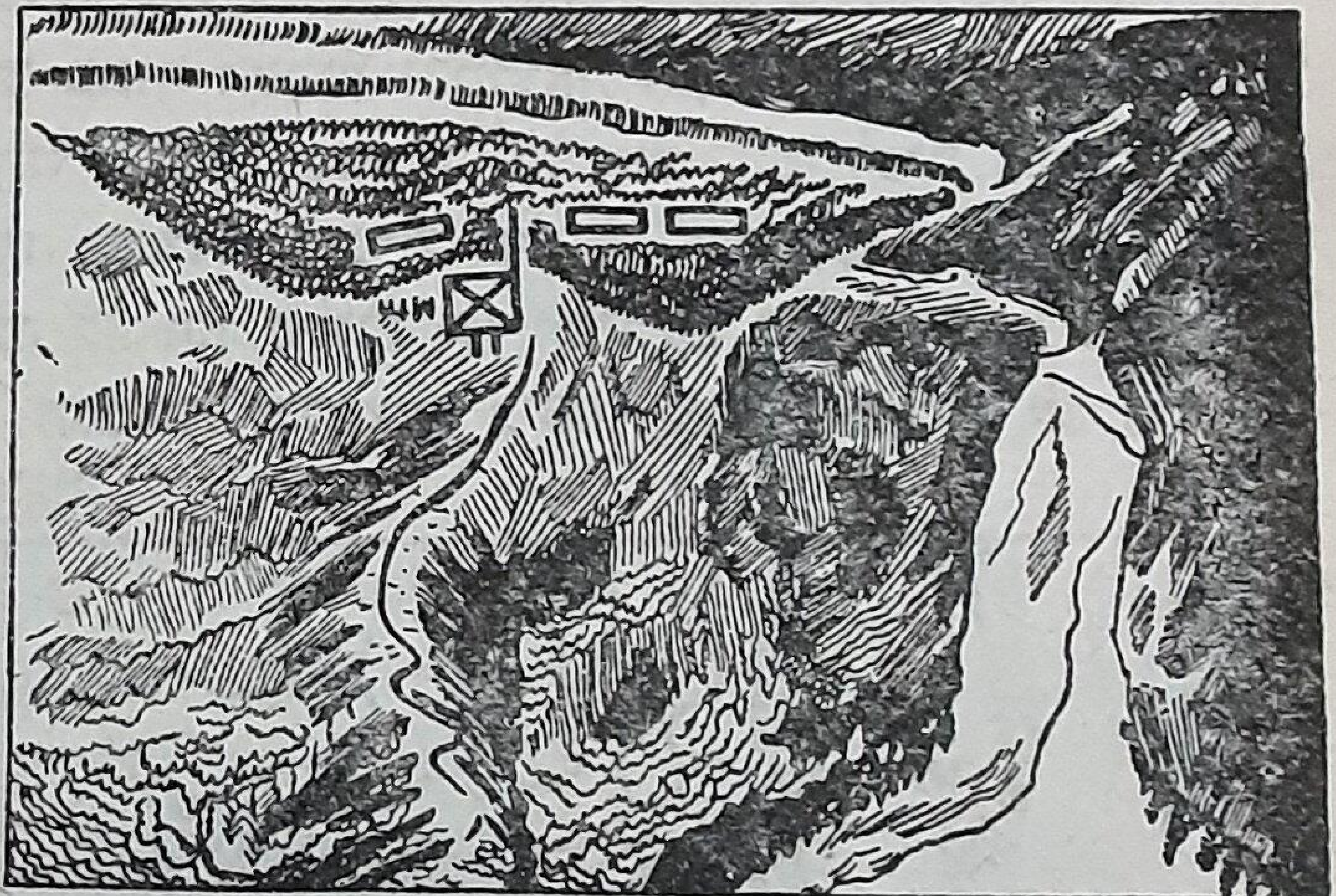
המשכנו להתקדם ביתר מהירות כלפי עמק פיאבה. היה עלינו למנוע מחולית־החבלה של האויב את האפשרות לבצע חבלות נוספות אי־שם לאורך הכביש. סרז'נט בריקנר נשלח קדימה עם מספר רוכבי אופנים. הקבוצה מאחרינו קיבלה הוראה להגביר את מצעדה בקצב המכסימלי. שוב עברנו דרך מנהרות אחדות. לבסוף ירד הכביש במדרון אל מוצא הערוץ. קיר הסלע הזקוף, בו נחצב הכביש, הגיע עתה לגובה של 450 מטר. מכיוון חולית בריקנר לא נשמעה כל יריה, ואני שיערתי שהגיעה מזמן למוצא הערוץ.

ב־11.00 הגעתי גם אני למוצא הערוץ בלוית כמה רוכבי אופנים ורובאים מפלוגה ג' ומטה הקבוצה — בסך הכל עשרה רובאים. נמצאנו קילומטר אחד מזרחית מלונגרונה. המראה היה נהדר. עמק הפיאבה השתרע לפנינו באורה הבהיר של שמש הצהרים. 150 מטר מתחתינו זרם נהר ההרים הירוק והרענן בערוצו הרחב, רב היובלים והזרוע חלוקי־אבנים. בעברו השני נמצא לונגרונה — עיר קטנה מאורכת וצרה. מאחוריה התרוממו שוב צוקים לגובה של 2000 מטר. מכונית חולית החבלה האיטלקית עברה עתה על פני גשר הפיאבה. שדרת אויב ארוכה לאין קץ נעה בכביש העמק הראשי בגדה המערבית. השדרה באה מהדולומיטים בצפון ופניה היו מועדות דרומה דרך לונגרונה. המקום עצמו ותחנת־הרכבת שבו, וכן ריבַלטָה, היו גדושים צבא ושדרות־רכב נחות.

5. הקרב ליד לונגרונה

המצב בו נמצאנו לא נזדמן כמוהו לחיילים רבים במלחמת־העולם הראשונה: אויב בן אלפים הנסוג עדיין בצורה מסודרת בעמק צר למדי, הסגור מימין ומשמאל על־ידי הרים הגבוהים 2000 מטר, בחלקם בלתי עבירים, ללא חשש מהסכנה המאיימת עליו מאגפיו.

לבנו היה צר מהכיל את שמחתנו. לא ניתן לאויב לסגת הלאה — זה ברור! מיהרתי להתבסס עם עשרת הרובאים שלי בתוך קבוצת שיחים צפופים כ־100 מטר מדרום לכביש, ומיד פתחנו באש על השדרות הנעות בכביש ריבלטה — פירגו, בטוח 1200 מטר לערך. ריכזנו את אשנו במקום בו לא היתה לאויב כל אפשרות להשתמט. מימין — הקיר הסלעי, משמאל — הפיאבה! הכוחות המוליכים של פלוגה ג׳ החלו מופיעים באפס־נשימה במוצא הערוץ שמאחורינו, ומיד חיזקו את קו האש.

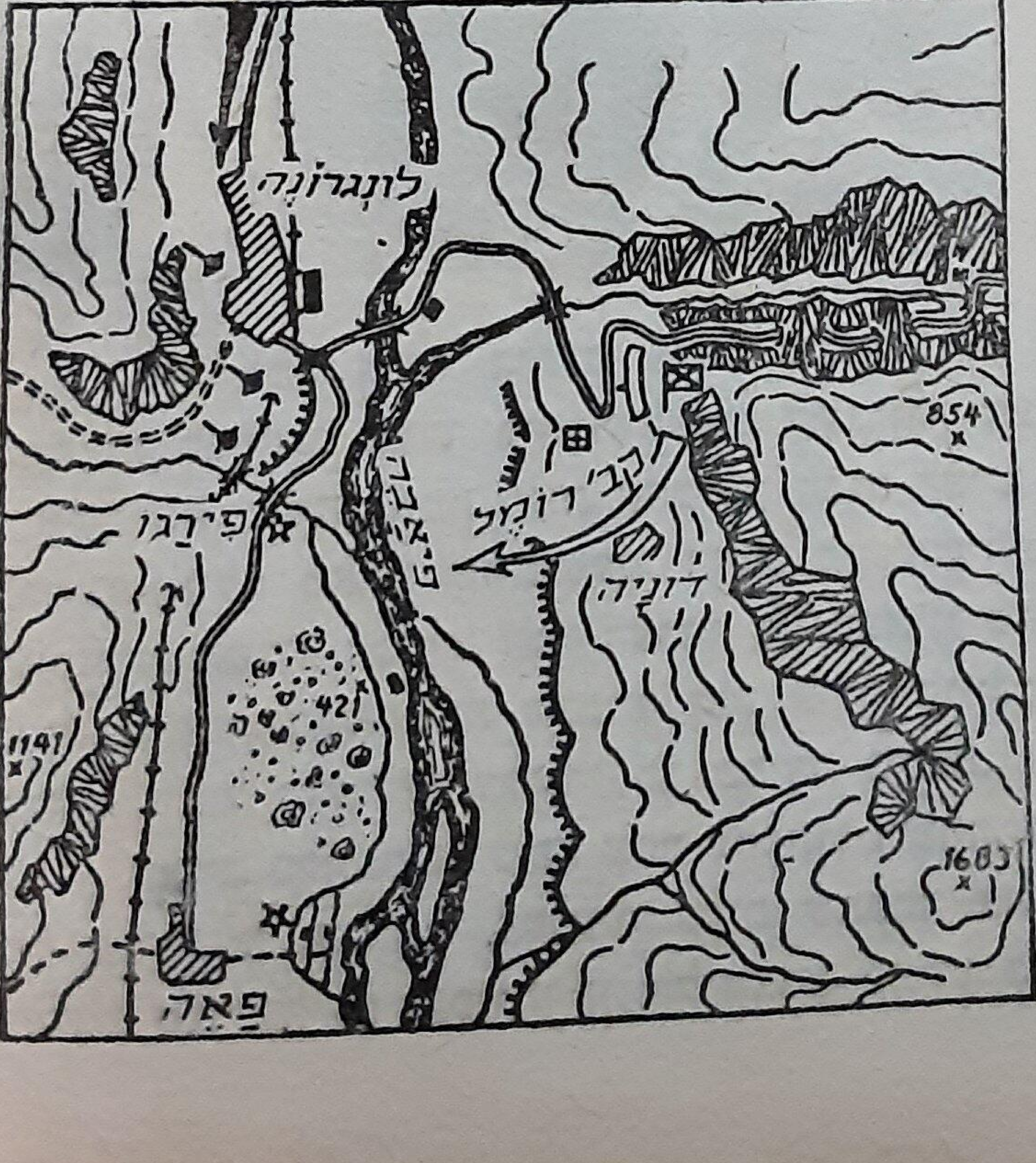
ציור 63. — המארב בלונגרונה.

תוך כמה דקות ביתרה אשנו המהירה את שדרת האויב לשנים. המחצית הצפונית צעדה בחזרה לעומת לונגרונה, בעוד שהמחצית הדרומית החישה את צעדיה. כמה דקות אחרי כן הפנה האויב מספר רב של מקלעים כלפינו, אולם מאחר שהתבססנו היטב בין השיחים במדרון הקדמי, וגם התרחקנו ממוצא הכביש דרך הערוץ, לא מצאונו מקלעני האויב. האיטלקים כיסו, איפוא, באשם את הכביש ואת ערוץ הויונט. אכן, התקדמותה של קבוצת רומל הושהתה על־ידי כך במידה ניכרת.

האויב בלונגרונה ניסה עתה להסתנן דרומה, בקבוצות קטנות. מחלקה של פלוגה ג׳ עם שני מקלעים קלים שתפסה עתה עמדה מדרום לערוץ הויונט, הפריעה גם לנסיגתו זו של האויב במידה ניכרת. לפתע הבחין אחד

מרצִי בפלוגת חיל־רגלים איטלקית שירדה במהירות מקירות הסלע מאחורינו (מכיוון גבעה 854). העברתי מספר רובאים ומקלע קל אחד מקו האש מערבה והצבתים כלפי האויב החדש. חיילי האויב המשיכו לגלוש במורד הקיר הזקוף, בזה אחר זה, עד למרחק 300 מטר מאתנו. אם נירה, ידרדרו הנפגעים במורד ויגררו אתם את חבריהם הנמצאים מתחתם. הייתי בטוח בהצלחתנו, אולם לא נחפזתי לירות אלא קראתי לאויב להכנע. האויב נוכח שיפסיד כאן, ונכנע. לו אֵחרנו בחמש דקות להבחין באויב, היה הלז מספיק לרדת מהקיר הזקוף והיה מסכן אותנו במידה רבה.

בעמק פיאבה פוצץ עתה האויב את הגשר ממזרח ללוֹנגרוֹנה. נסיונו להתקדם אל מודו במערך סגור סוכל על־ידי אשנו. רק קבוצות קטנות ביותר הצליחו להסתנן בכביש לעבר מודו ובֶלונו ולאורך המסילה לדרום. המצב לא נשתנה אף כאשר התערבו כמה סוללות־אויב מהכיפות שמדרום ללוֹנגרוֹנה; גם הן לא מצאו את עמדותינו מדרום לערוץ הויונט. תחת זאת פגעו פגזים רבים בכביש בתוך הערוץ ובמוצאו, וכן גם בין הסלעים שמעל לכביש. על אף השפעתה הבלתי נעימה של אש המקלעים והארטילריה של האויב, אשר הוגברה במידה ניכרת על־ידי הסלעים והאבנים, הגיעו יתר המחלקות של פלוגה ג׳, וכן פלוגה א׳ ומחלקה של הפלוגה המקלעית א׳, עד שעה 11.45, אל הגבעות שנמצאו כ־100 מטר דרומית לנקודה בה נכנס הכביש לערוץ הויונט.

ציור 64. — חציית הפיאבה בפירגו ובפאה.

כדי לחסום את הכביש ומסילת־הברזל בדרך לבלונג בגדתו המערבית של הפיאבה, ולעכב את כל יחידות האויב הבאות מצפון, שלחתי את פלוגה א׳, המוגברת במחלקת מק״בים, דרך דוניה, אל הגדה המערבית של הפיאבה בקרבת פירגו׳. פלוגה ב׳ בשלמותה נתנה סיוע אש לתנועה זו ומנעה מהאויב את האפשרות לסגת במערך סגור.

בשורה עורפית וברנחים גדולים ביותר עברה פלוגה א׳ בדרכה לדוניה את המדרון הזקוף המדושא, אשר רק קבוצות שיחים מועטות נתנו בו מחסה מפני תצפית האויב. מקלעים וסוללות איטלקיים הסבו עד מהרה את אשם אל הפלוגה, אך זו הצליחה להגיע אל בטחת בתי דוניה כמעט ללא אבידות. אש המקלעים והארטילריה של האויב גברה במידה ניכרת, כשעצמתה מכוונת בעיקר לערוץ הויונט.

לאחר מכן ראינו את פלוגה א׳ נעה ממערב לדוניה באפיק הפיאבה. אולם האפיק לא נתן כל מחסה בפני תצפית, ועוד פחות מכן — מאש. עד מהרה המטירו האיטלקים מלונגרונה ברד־אש כזה על פלוגה א׳, שרק נסיגה מהירה לדוניה מנעה אבידות כבדות. בינתים נחפזתי אני עם מטה הקבוצה לדוניה. קו טלפון אל פלוגה א׳, שנשארה בעמדתה הקודמת במעלה, הונח עם התקדמותי. פגזים ואש מקלעים החישו גם את צעדינו אנו. האויב ירה עתה בכל אחד מאתנו לחוד.

בדוניה פגשתי את פלוגה א׳ שחזרה זה עתה מאפיק הפיאבה. כשלון זה אסור היה שיגרום לנו מפח נפש. העובדה שפלוגה שלמה לא הצליחה לעבור דרך אזור אש האויב באפיק הפיאבה אין פירושה שתמרון כזה אינו אפשרי לגבי מספר אנשים אמיצים המסוגלים לנצל את השטח ביתר יעילות, ואולי יכולים גם להטות את דרכם קצת יותר דרומה.

ראשית הצבתי מחלקת מק״בים בקומתו העליונה של אחד הבתים, כך שהיא כיסתה בזיריות ממרחק 900 מטר, את הגשר ליד פירגו׳, שעליו עברו הכביש הראשי ומסילת־הברזל, ושמעליו המשיכו להסתנן קבוצות איטלקיות קטנות בכיוון דרומי. תפקידה של מחלקת המק״ב היה למנוע בעד יחידות מלוכדות גדולות יותר לנוע דרומה. ברשותנו היו פחות מ־1000 כדורים לכל מקלע, והיה עלינו לחסוך בתחמושת.

אחר כך שלחתי כמה חוליות־סיור בפיקוד מפקדים מנוסים במיוחד בהוראה לחצות את הפיאבה במערך רויח מאוד, ולאחר שיגיעו לגדה המערבית ינועו לקרבת פירגו׳ כדי לתפוס את כל קבוצות האויב הקטנות המסתננות דרומה דרך הגשר. משיאספו מספר גדול של שבויים היה עליהם לשלחם לגדה המזרחית של הפיאבה בכיוון דוניה. היתה זו משימה קשה

ביותר שדרשה מידה יוצאת מגדר הרגיל של העזה וזריזות מהמפקדים ופקודיהם כאחד.

תחת אש אויב חזקה התקדמו חוליות־הסיור, חמש בסך הכל, באיטיות רבה. בהתחשב בנסיבות פיקפקתי אם תגיע לבסוף אפילו אחת מהן לגדה המערבית.

בינתיים הגיע מיור שפרסר למוצא ערוץ ויונט עם פלוגת הקשר והגדוד הראשי של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 הנספח. לפי בקשתי החליפה פלוגת הקשר את פלוגה ג׳ במוצא הערוץ ופלוגה ג׳ הסתננה לדוניה בקבוצות קטנות.

לא ראינו כל סימן לחוליות הסיור באפיק הנהר, אם כי מקלעי האויב המשיכו להמטיר אש על משטחי החול החשופים של האפיק, שרחבו היה 800 מטר. ב־14.00 לערך פתחתי עם פלוגות א׳ ו־ג׳ בהתקפה בחזית רחבה מדוניה, בכיוון פירגו. כונתי היתה להעביר לפחות כמה יחידות אל מעבר לנהר ולחסום את כביש העמק בגדה המערבית באשה של כל הקבוצה כולה. ההתקפה הונחתה לפתע משטחי ההערכות משני צדי דוניה. אולם אש כבדה ביותר של מקלעים בינוניים וארטילריה אילצתנו לשכב לאחר שעברנו כמה מאות מטר בלבד והכריחה אותנו להתחפר כדי שהחיילים לא יהיו גלויים לאש האויב. הישגנו הנוכחי היה זה שעתה היינו מפורסים בחזית רחבה במרחק 500 מטר מקו הנסיגה של האויב, והתקפתנו הסיחה את אש האויב מחוליות־הסיור שהרחיקו יותר דרומה.

מאחר שהטלתי ספק באפשרות שאפילו אחת מחמש חוליות־הסיור הצליחה להיגע לגדת הפיאבה המערבית, שלחתי חוליות נוספות בפיקוד הלויטננטים שטרייכר וטריביג. הראשון נפגע מיד בהדף אויר של פגז איטלקי בהיותו ביובלו העיקרי של הפיאבה, והשני נפצע באש מקלע. לא נראתה כל אפשרות להעביר אפילו איש אחד אל מעבר לנהר. הארטילריה האיטלקית הלמה משני העברים בשטח שבו שכבנו. תותחיה היו מוצבים סמוך ללונגרונה מדרום ובקרבת הר דגיון (דרום־מערב). האויב לא סבל כנראה מחסור בתחמושת.

מטה הקבוצה התחפר מאחורי קיר־אבן נמוך באפיק הפיאבה. מקום זה שימש מטרה מיוחדת לאחת הסוללות האיטלקיות. פרצות שונות בקיר האבן העידו שהאויב מצא את הטוח הנכון וכתוצאה מכך השתמשנו שימוש יסודי באתינו.

הסרז׳נט דובלמן עסק בסריקת האזור שמדרום ללונגרונה באמצעות משקפתו המצוינת. השליש היה טרוד בסיור, ואני הכתבתי את דו״ח הקרב

בצ׳ימולאַיס לסרז׳נט בלטמן שהתאמן כפקיד הקבוצה. אש האויב נמשכה בעצמה בלתי פוחתת וניתכה בעיקר על פלוגה ג׳. מולנו, בשטח האויב, ראינו מדי פעם אנשים וכלי־רכב בודדים עוברים במהירות רבה באזור הפגיע לאשנו.

ב־14.30 לערך הופיעו בדוניה פלוגה ג׳, והפלוגה המקלעית א׳ של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26. הם נועדו לסייע לנו. המפקדים התיצבו במוצב הפיקוד שלי. לא רציתי לחשוף חיילים נוספים לאש האויב באפיק הנהר, ועל כן השארתי את היחידות הללו ברזרבה בדוניה והפעלתי רק מחלקת מק״בים אחת להגברת עצמתו של מחסום האש, אשר חלקים מגדוד ההרים הוירטמברגי הטילו על כביש לונגרונה—בלונו ועל מסילת־הברזל. מאוחר יותר, בין הערבים, קיויתי לעבור לגדה השניה יחד עם כל יחידותי.

שבע חוליות סיור נמצאו זה שעות מספר בדרכן לגדתו השניה של הפיאבה, ומאף אחת מהן לא קיבלתי כל ידיעה. האם הצליחה אחת מהן לחצות את הנהר? האויב המשיך להסתנן דרומה בקבוצות קטנות ואנו היינו חדלי אונים למנעו מכך. התחמושת, בעיקר למקלעים, הלכה ופחתה, והיינו מוכרחים לחסוך בה. הדקות זחלו. אש האויב השתוללה, ומדי פעם נפל קרבן חדש.

ב־15.00 לערך הודיע הסרז׳נט דובלמן כי נדמה לו שראה במשקפתו חיילי הרים בכיוון דרומי־מערבי על המדרון ממול. הוא אמר כי איטלקי שירד מהגבעה הנמצאת ממערב לפאֶה נלקח כרגע שבי על־ידי חייל שעמד מאחורי בית ליד מסילה. באמצעות משקפתי השתכנעתי שאמנם כן הדבר. מעתה יהיה המצב משביע רצון. ידעתי כי הקבוצות האיטלקיות הקטנות שהסתננו עד עתה דרך אזור האש של הקבוצה לא יוסיפו לעבור את פאֶה.

אולם להחזרה המוסכמת של השבויים אל גדת הפיאבה המזרחית חיכינו לשוא. על־ידי כך קיויתי לשיפור ניכר במצבנו, וחשבתי לנצל את העברתם של השבויים לכאן כדי להעביר את אנשי אל עבר הנהר המערבי באותו זמן.

לבסוף, ב־15.30 לערך, ראינו המון צפוף של שבויים איטלקיים כשני ק״מ מדרום לנו, באפיקו הרחב של הפיאבה. רובם נמצאו כבר בחציו המזרחי של האפיק ופניהם מועדות לדוניה. חמתי כבר בערה בי על כי איבדנו את שעת הכושר לעבור בהזדמנות זו לעבר השני, כשלפתע פתחה הארטילריה האיטלקית בקרבת לונגרונה באש חזקה על השבויים, אשר נראה כי חשבום לגרמנים. האש אילצה את השבויים לחזור אל הגדה

המערבית, ליד פאה. מקרה זה לא שינה את מצבנו לטובה, וכמקודם הצמיד אותנו האויב למקומנו באש מקלעים וארטילריה.

קרוב לרדת החשכה הופיעו שבויים איטלקיים רבים ליד סכר עתיק בזרוע המערבית הקיצונית של הפיאבה, בסביבות גבעה 431 הנמצאת קילומטר אחד מצפון לפאה, והחלו חוצים את הנהר. התקוה שטיפחתי כל אותו יום נתמלאה. במהירות העברתי את כל אותם חלקי הקבוצה שהיו בקרבתי אל הסכר. לא שמנו לב יותר לאש האויב, שהיתה מכוונת עדיין לעמדותינו ולקצה המערבי של דוניה.

מאות השבויים הבטיחו אותנו מאש האויב בזרוע המרכזית של הפיאבה. העברת הקבוצה נעשתה במהירות. השבויים הראוני את הדרך הטובה ביותר לחצות את הנהר הגועש על יובליו הרבים, מהם מהירים מאוד ועמוקים במספר מקומות עד לגובה החזה. אדם בודד, ולו גם שחיין טוב, יכול היה להגיע אל העבר השני רק בקושי רב — הזרם החזק היה סוחף את האנשים. האיטלקים החזיקו איש ביד רעהו וירדו לנהר באלכסון כשפניהם נגד הזרם וגופם נטוי פחות או יותר קדימה, בהתאם לעצמת הזרם. עשינו כמותם ועברנו את היובלים השונים. במהרה נמצאנו בעבר השני. שם פנינו בחפזון לפאה. האמבטיה הקרה בפיאבה החישה במידה רבה את צעדינו.

שמחנו מאוד לפגוש את חוליות־הסיור שלנו בפאה. הן הודיעוני מיד על פעולותיהן. הקצין־בפועל הוּבֶּר והסרז'נט הוֹהֶנקֶר בליוית 16 איש מפלוגה א' הצליחו לחצות את הפיאבה ברגל ובשחיה כ־1,5 ק"מ דרומה מפירגו, בזנקם אחד אחד ברוָחים גדולים. הם ביצעו זאת על אף האש העזה של מקלעי האויב בלונגרונה, והשתלטו על טירת פאה. במבצע זה נהרג הטוראי הילדברנטו. בפאה חסמה הקבוצה הקטנה את הכביש ואת מסילת־הברזל לבלונו ותפסה קבוצות איטלקים קטנות שבאו מלונגרונה וחשבו עצמן בטוחות. לויטננט שפל הגיע בשעה יותר מאוחרת. במשך אחר־הצהרים לקחו יחידות פלוגה א' שבפאה שבי 50 קצינים ו־780 חיילים איטלקיים, וכמות עצומה של כלי־רכב מכל הסוגים.

עתה שמחו האנשים לבוא התגבורת, מאחר שלפעמים לא הרגישה הקבוצה הקטנה את עצמה בטוחה נוכח מספר כה גדול של שבויים. יותר מכל היה הכרח לשמור בקפדנות על הקצינים האיטלקיים. אי אפשר היה להעבירם, והם היו כלואים בקומה העליונה של הטירה תחת משמר של שני חיילי־הרים. אך אותי הטרידו עתה בעיות חשובות מהם.

חוליות־הסיור שלנו ניתקו בינתים בקפדנות את כל קוי הטלפון,

שקישרו את לונגרונה עם בלונו. אף־על־פי־כן התחשבתי באפשרות שלאיטלקים הנצורים בלונגרונה תימצא עזרה מהדרום. מכל מקום ידעה סוללת האויב שבהר דניון את כל המתרחש בקרבת לונגרונה. לכן הטלתי על פלוגה ג׳ של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26, בתגבורת מחלקת מקלעים בינוניים של גדוד ההרים הוירטמברגי, לאבטח ולסייר כלפי דרום. המשמר הקדמי הוצב במרחק 800 מטר מדרום לפאֶה, והפלוגה המוגברת עצמה נשארה בסביבות פאה.

לא האמנתי כי אקבל תגבורת. קבוצות הכיתור של גדוד ההרים הוירטמברגי (קבוצות גסלר ושיליין ופלוגה ב׳) לא יכלו להגיע לפתח ערוץ הויונט, קילומטר אחד לערך ממזרח ללונגרונה, לפני חצות הלילה, אפילו לא תתקלנה באויב. שם נמצא מיור שפרסר עם יתר הגדוד הראשון של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26, פלוגת הקשר של גדוד ההרים הוירטמברגי, ופלגת ההוביצרים ההררית ה־377, שכל תחמושתה אזלה.

ההיה עלי להסתפק בחסימת עמק הפיאבה כלפי צפון ודרום בגדה המערבית? ההיה עלי להמתין להתקפת האויב? לא, זה לא היה לפי טעמי. כדי להחיש את ההכרעה בלונגרונה החלטתי לערוך התקפת לילה על המקום באמצעות היחידות העומדות עדיין לרשותי (פלוגות א׳ ו־ג׳ של גדוד ההרים הוירטמברגי והפלוגה המקלעית א׳ של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26).

בינתים החשיך לגמרי. נסיגת האויב מלונגרונה לפאה נפסקה מאז חצינו את הנהר. הארטילריה האיטלקית המטירה אש מהירה על סביבות המקום שבו חצינו את אפיק הפיאבה. נראה שהאויב ידע כי הכביש לבלונו חסום. ודאי ראה את שמונה מאות השבויים וקבוצת רומל עוברים מגדה לגדה בדמדומי הערב. מה הוא זומם? נסיון פריצה בלילה? עלי להקדימו!

התקשרתי בטלפון עם מחלקות המקלעים הכבדים בדוניה שהמטירו לסירוגין אש־הטרדה על גשר המסילה והכביש ליד פירגו ועל הכביש החצוב בסלע כ־100 מטר צפונית לפירגו, ופקדתי להפסיק את האש, כיון שהתכוננו לתקוף בעצמנו את לונגרונה.

אחר יצאנו מפאה צפונה. אני הולכתי את החוד. השדרה נעה בסדר הבא: אנשי צות המקלעים הקלים צעדו מימין הדרך כשנשקם טעון ונכון לאש רצופה; בתעלה שמשמאלה התקדמה קבוצת רובאים בשורה ערפית וברנוחים של עשרה מטרים בין איש לרעהו. אחריהם, במרחק 50 מטר, צעדו הפלוגות בשדרה. מטה הקבוצה נמצא בראשן. התקדמנו עד כמה שאפשר

בלי להשמיע קול, כי כל רחש עלול היה להגיע לאזני זקיפי האויב בלילה הבהיר והשקט.

על אף אמצעי הזהירות נפתחה על החוד אש על־ידי זקיף איטלקי במרחק 300 מטר דרומית לפירגו. ראינו רק את נצנוציהן של כמה יריות באפלה. מיד אחר כך פתח המקלע הקל שמימין באש. האש התיזה ניצוצות מהכביש, מקיר של בית הניצב מימין ומהסלעים שמשמאל לדרך. האויב לא ענה יותר; הוא התנדף.

המשכנו בהתקדמות, הגענו לפירגו ללא התקלות נוספת באויב ועברנו את הגשר שבמשך היום חסמנוהו באשנו. מקלעינו בדוניה שתקו, כנראה בהתאם לפקודה הטלפונית.

התקדמנו בכביש בזהירות מכסימלית. מעל לסלעים משמאל לכביש, כ־100 מטר מאתנו, ירתה מעל לראשינו ארטילריה איטלקית פגז אחר פגז בכיוון הנקודה שבה עברנו את הפיאבה. קלעי הפגזים השאירו מאחריהם זנב אור מיוחד במינו באפלת הלילה. נהנינו ממחזה־זיקוקין נאה.

מאות מטרים אחדות בלבד הפרידו בינינו לבין בתיה הראשונים של לונגרונה. התקדמנו באיטיות. פתאום, לאור היריות, השחיר קיר לרוחב הכביש הבהיר, כ־100 מטרים מאתנו. לא ידענו אם זהו עיקול הכביש או מחסום. כשהגענו למרחק 70 מטר ממנו נוכחתי שזהו מחסום. כנראה ציפו לנו.

פקדתי לעצור והבאתי למקום את הפלוגה המקלעית. מפקד הפלוגה, לויטננט־קשיש, קיבל ממני הוראות להציב מספר מקלעים בינוניים בשקט מוחלט לרוחב הכביש ולהכין התקפת אש על המחסום. לאחר מטח קצר לשם יצירת רושם התכוננתי להסתער עם פלוגות א׳—ג׳ ולהשתלט על הכניסה הדרומית ללונגרונה.

ההכנות למשימה זו נמצאו במלוא תוקפן. צותות ארבעת המק״בים כבר עמדו להציב את נשקם כ־70 מטר לפני המחסום, כשלפתע פגע בנו צרור מקלע מאגפנו. מקלעינו שלנו הנמצאים בדוניה ירו בנו! נראה שפקודת הפסקת האש בכל זאת לא הגיעה אליהם. קליעים וניצוצות ניתזו מכל עבר, מימין הקיר, על הכביש, במדרון הסלעי הזקוף משמאל. במהירות ניסינו לתפוס מחסה, וחלקי המקלעים וארגזי התחמושת נפלו ארצה בקול רעש. המחסום לפנינו התעורר ומקלעים רבים החלו ממטירים אש על השטח שבו שכבנו. אש מקלעים ממרחק 70 מטר, ללא כל אפשרות למצוא מחסה, דיה להוציא אדם מדעתו! המות קרוב מאוד ברגעים כאלה. אנו מצדנו לא הצלחנו לירות אף יריה אחת, שכן הצבת המקלעים לא נגמרה עדיין. במשך דקות שכבנו נתונים לאש צולבת מחרידה ביותר. נסיוננו לחסל את האויב,

הנמצא האחורי הקיר, באמצעות רימוני־יד, נכשל. המרחק היה גדול מדי. התקפה בכביש הצר נוכח אשם של כמה מקלעים בינוניים היתה בלתי אפשרית. ביקשנו מחסה בשקעים המעוגלים שבדופן הכביש, וכאשר פגעה כאן האש מן האגף הסתתרנו בתעלה משמאל. הטלת רימוני־היד רק הגבירה את עצמת האש מהמחסום. אבידותינו רבו. בין היתר שכב בתעלה השמאלית פצוע קשה גם מפקד הפלוגה המקלעית של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26. לאשרנו הפחית הלילה בהרבה את מידת הדיוק של האיטלקים.

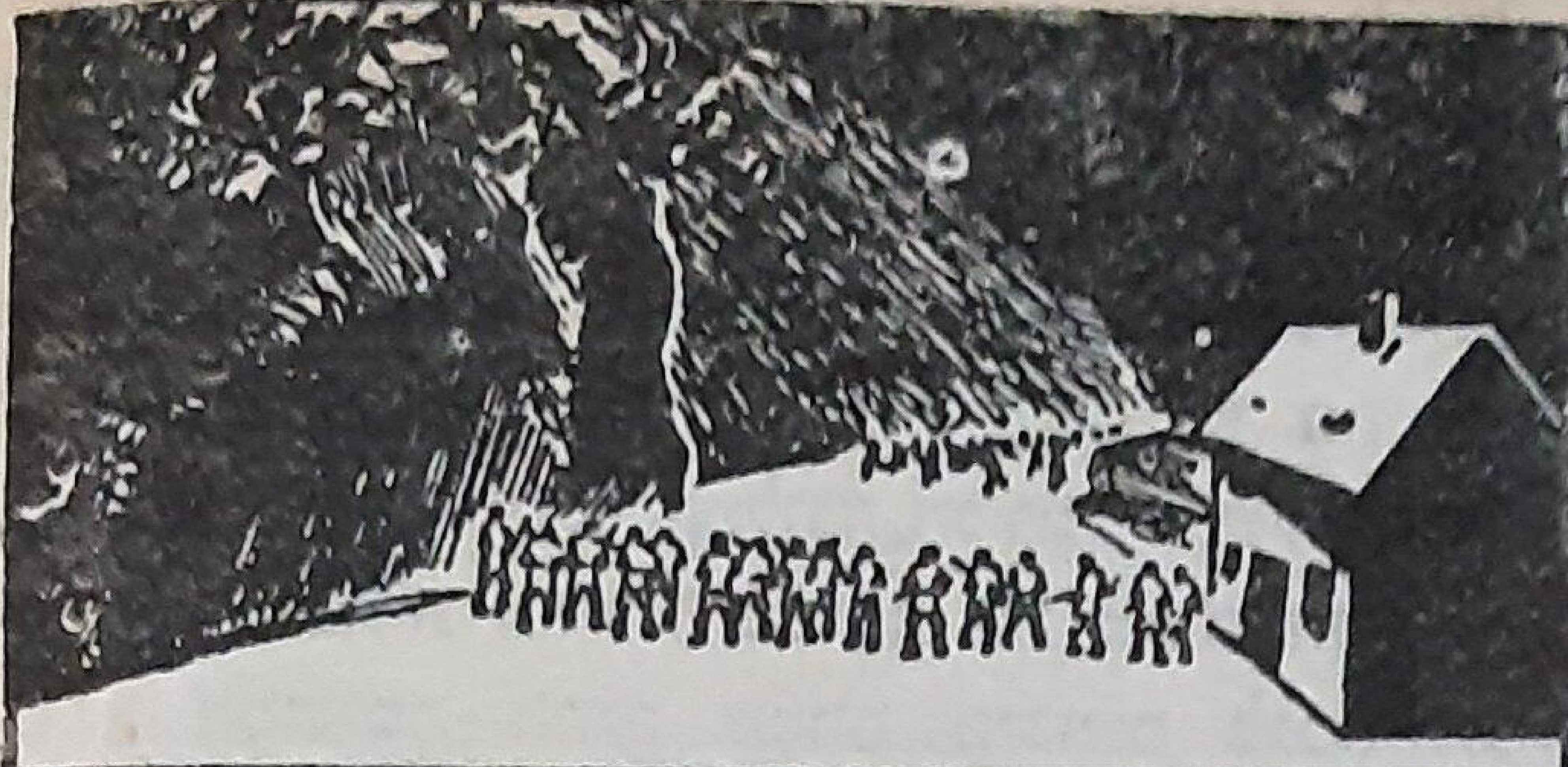
המשימה היתה חסרת סיכויים לגמרי ונותרה לנו רק האפשרות להסתלק במהירות הרבה ביותר בלי לסבול אבידות יתרות. אני עצמי הוצמדתי למקומי על־ידי האש. העברתי מפה־לפה הוראה לסגת אל הגשר בפירגו. היחידות הרחוקות יותר התחמקו בלי קושי, באופן יחסי, אולם רוב אנשי הקבוצה, שנמצאו קרוב למחסום, נתקלו בקשיים רבים. ההפסקות באש האויב היו נדירות מאוד ונוצלו לזינוקים קצרים. לרוב עברנו רק כמה מטרים ומיד הוצמדנו למקומנו שוב באש המקלעים המחודשת.

קפיצות אחדות הביאוני ללא פגיעה אל מאחורי הסיבוב הקרוב בכביש, וזה סיפק לנו מחסה לפחות מאש האויב. לדאבוננו הטרידונו לפרקים גם כאן המחלקות המקלעיות מדוניה. הן חסמו את גשר דרך־המלך בפירגו. אתי היו רק חיילי־הרים אחדים. חלק נסוג כבר בדרך לפירגו, אולם חלק ניכר נשאר כנראה עדיין לפנים, ליד המחסום.

משום מה חדל האויב לירות. מיד אחר־כך נשמעו מאותו כיוון קולות שהלכו וקרבו במהירות. אלה לא היו קולותיהם של חיילי־ההרים. מוזר שאיש מאנשי הקבוצה לא חזר. מיהרתי בחזרה לפירגו. בדרך השגתי כמה חיילי־הרים, שלאחד מהם היה אקדח־זיקוקין. על גשר פירגו לא מצאתי איש. יתכן שההוראה להעצר שם לא הועברה.

קבוצת איטלקים צועקים בקולי־קולות באה בדרך אחרי ואני לא ידעתי אם אויבים הם אלה, הרוצים לפרוץ להם דרך, או שבויים. לא היה לי כל מושג על גורלן של היחידות המוליכות שלנו (פלוגה ג׳ והפלוגה המקלעית של רגימנט הקלעים ה־26). קיויתי לברר מה המצב בעזרת כמה זיקוקין.

יריתי את הזיקוקין מימין לגשר, סמוך לקיר הנמוך הנמשך עד למנסרה, ולאורם ראיתי המון צפוף של אנשים מנפנפים במטפחותיהם ומסתערים לעבר פירגו. הקבוצה נמצאה במרחק של פחות מ־100 מטר ממנו. לאור הזיקוקין אפשר היה לראותני ברורות. מצד האיטלקים לא נורתה אף יריה אחת, אולם הם המשיכו להתקדם תוך צעקות. עדיין לא הוברר לי מה לפני — אויב העומד לפרוץ, או חיילים איטלקיים שמסרו עצמם לידינו.

ציור 65. — פירגו.

ארבעת או חמשת הרובאים אשר אתי לא היו מספיקים לעצור את ההמון הזה. יתר הקבוצה חזר כפי הנראה לכיוון פאה. גם אני מיהרתי איפוא בחזרה בכביש, בכוונה להשיג את רוב אנשי, על מנת לעצור בעזרתם את האויב.

לאחר כמה דקות אספתי כ־50 איש ליד קבוצת בתים, במרחק 300—500 מטר מדרום לפירגו. לויטננט שטרייכר תפש בית אחד שמימין לכביש, ועל מחצית אנשיו הוטל לחסום את הכביש. עמדנו איש ליד איש, כשרובינו המוכנים לירייה בידינו. לויטננט שפל נמצא משמאל, ליד קיר הסלע; הסרז׳נט דובלמן ואני נמצאנו מימין, סמוך לבית. הרובאים קיבלו הוראה לירות אך ורק לפי פקודתי. אקדחי־זיקוקין או תחמושת זיקוקין לא היו בנמצא. המוני האויב לא יכלו לפנות שמאלה, והחושך והוסר הזמן מנעו מאתנו את האפשרות לקבוע מה מצב הענינים מימין, שם נמצאה פיאבה לפי השערתנו. רק דקות ספורות נותרו לנו לסיום הכנותינו, והאיטלקים כבר קרבו אלינו בצעקות־פרא.

החשכה הגבילה את הראות לחמישים מטר לאורך הכביש, והשטחים מימין ומשמאל היו שחורים משחור. כשהגיע האויב למרחק חמישים מטר מאתנו צעקתי „עצור!” ודרשתי מהם להכנע. האם נהמת התשובה היתה חיובית או שלילית? לא נורתה אף יריה, אולם ההמון הצועק הוסיף להתקרב. חזרתי על קריאתי ונעניתי באותה צורה. האיטלקים פתחו באש בטוח של עשרה מטרים. באותו רגע נשמע מטח מצדנו, אולם בטרם הספקנו לטעון מחדש (לרוע מזלנו לא היו במקום מקלעים קלים או בינוניים) הוצפנו ונרמסנו על־ידי ההמון החזק. כמעט כל אלה שהיו על הכביש נפלו בידי האויב, בחלקם פצועים. מרבית הכוח שנמצא בבית, אשר את קומתו העליונה לא הספיקו להתאים להגנה במהירות הדרושה, נמלט בחושך אל מעבר לפיאבה. האיטלקים המשיכו להסתער בכביש דרומה.

התחמקתי מהשבי האיטלקי ברגע האחרון בקפצי מעבר למעקה בצד

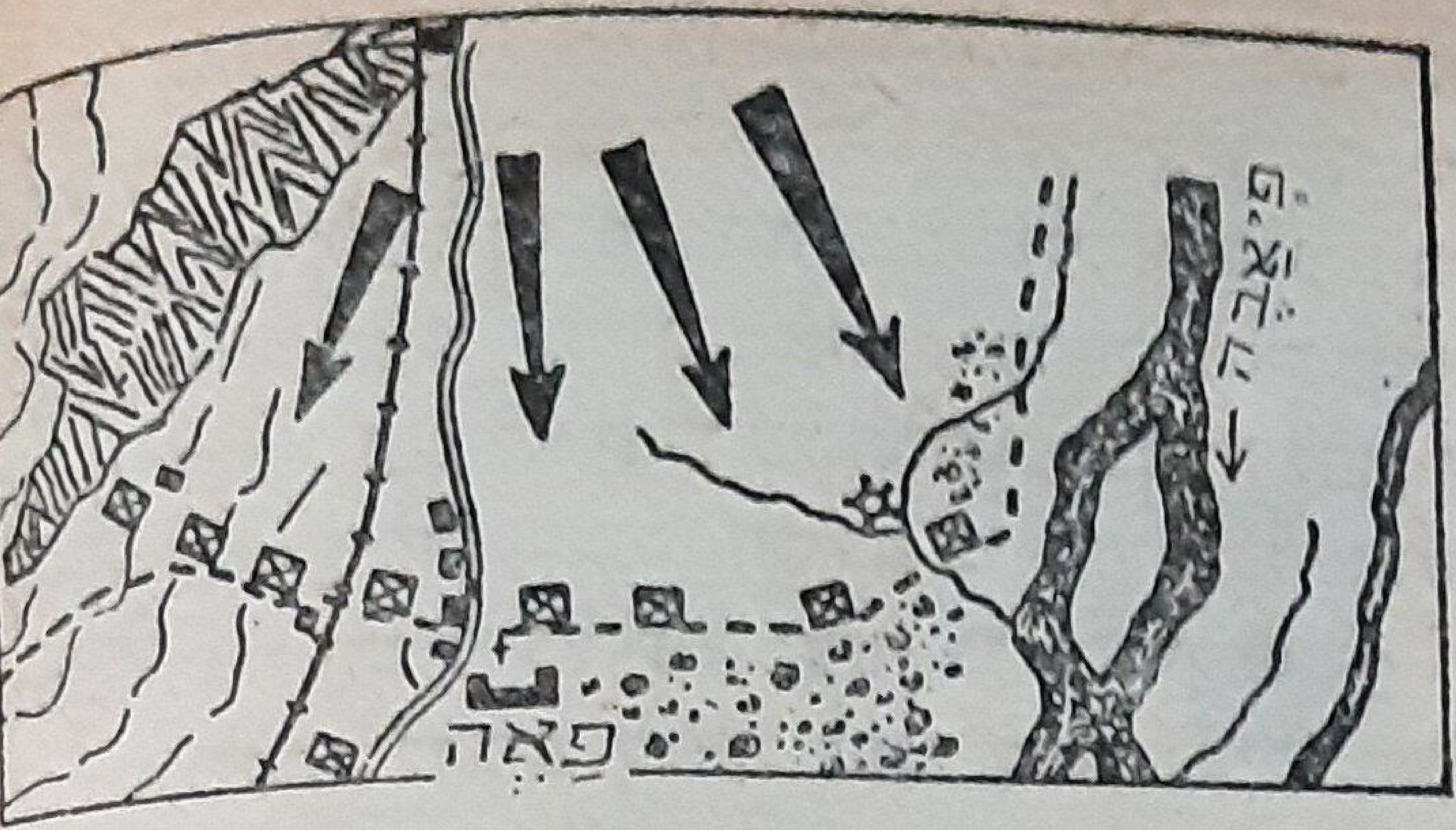
הכביש. עתה התחלתי לרוץ בחשכה במקביל עם האיטלקים שנעו בכביש. עברתי בריצה על פני שדות וקרקע חרוש, שלוליות, שיחים וגדרות. פלוגה ג׳ של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 ומחלקת מקלעים בינוניים של גדוד ההרים הוירטמברגי נמצאו עדיין בפאה, במרחק 1400 מטר מכאן. חזיתם היתה מופנית דרומה, והם לא ידעו על הסכנה הצפויה להם. המחשבה על איבודו של השריד האחרון של קבוצתי הפיחה בי כוחות על־אנושיים. אחר חשתי בשביל מתחת לרגלי ורצתי כל עוד נפשי בי בכיוון פאה.

הצלחתי להגיע לפאה לפני בוא האויב, ומכל אלה שנזדמנו לפני, ארגנתי קו־חזית חדש כלפי צפון, כשהחלטתי נחושה להתגונן כאן עד לטיפת הדם האחרונה. ברגע שפלוגה ג׳ של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 תפסה את מקומה בצפונה של פאה, נשמע קול האיטלקים המתקדמים תוך צעקות. פתחתי באש בעודם במרחק 200—300 מטר מאתנו. הסתערות האויב נעצרה, והמקלעים האיטלקיים החלו דופקים כשצרורותיהם מתנפצים אל הקירות שמאחוריהם תפשו עמדה החיילים בני שְטַיֶיר. נראה היה שהאויב תוקף לשני עברי הכביש. אלפי קולות זעקו „אונטי! אֻוַנְטִי!״.

אם היה ברצוני להכשיל חדירת אויב לדרום, הרי שהיה על פלוגתי המוגברת להחזיק בקו המשתרע ממנסרת־העצים ליד הפיאבה, 350 מטר מזרחה לטירת פאֶה, לאורך גבולה הצפוני של פאה ועד למורד הסלעי של הר דגיון, כ־250 מטר ממערב לפאה — דהינו, חזית של 600 מטר בסך הכל. במרכז הקו הזה היתה פלוגה ג׳ של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 מועסקת כבר משני עברי הכביש. באגפים בכיוון הנהר והר דגיון היו עדיין פרצות גדולות. הרזרבות האחרונות שלי כללו כיתה אחת או שתים מפלוגות א׳ ו־ג׳ — שרידי הכוחות שעלו במשך הלילה על לונגרונה.

כדי שנוכל להבחין בנסיונות כיתור של האויב, וכדי לשפר את הראות, פקדתי על כיתה של חיילי־הרים להדליק מדורות לפני החזית ולכל ארכה, מהפיאבה ועד הר דגיון. הרובאים ידעו כי המצב חמור. עד מהרה החלה מנסרת־העצים ליד פיאבה לבעור, ולהבות עלו מערמת חציר גדולה, כ־50 מטר מימין לכביש, וכן מבתים ואסמים שונים משמאל, מעל לכביש.

יחידות של פלוגה ג׳ של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 הוחזרו מקו הלחימה ושימשו ככוח־אש רצוף, אם גם דליל, לאורך כל הגזרה. על אף אש האויב המשתוללת הצלחנו לסתום את כל הפרצות. משרתי האמיץ אונגר התנדב להזעיק עזרה מגדתו המזרחית של הפיאבה. הוא היה שחיין טוב ולדעתו היו לו סיכויים רבים לצלוח את הנהר. בינתים הלמו תריסרי מקלעי־אויב על קירות הטירה. חיל־הרגלים של האויב שכב צפוף ונכון להתקפה.

תרשים 66. — העמדה בפאה.

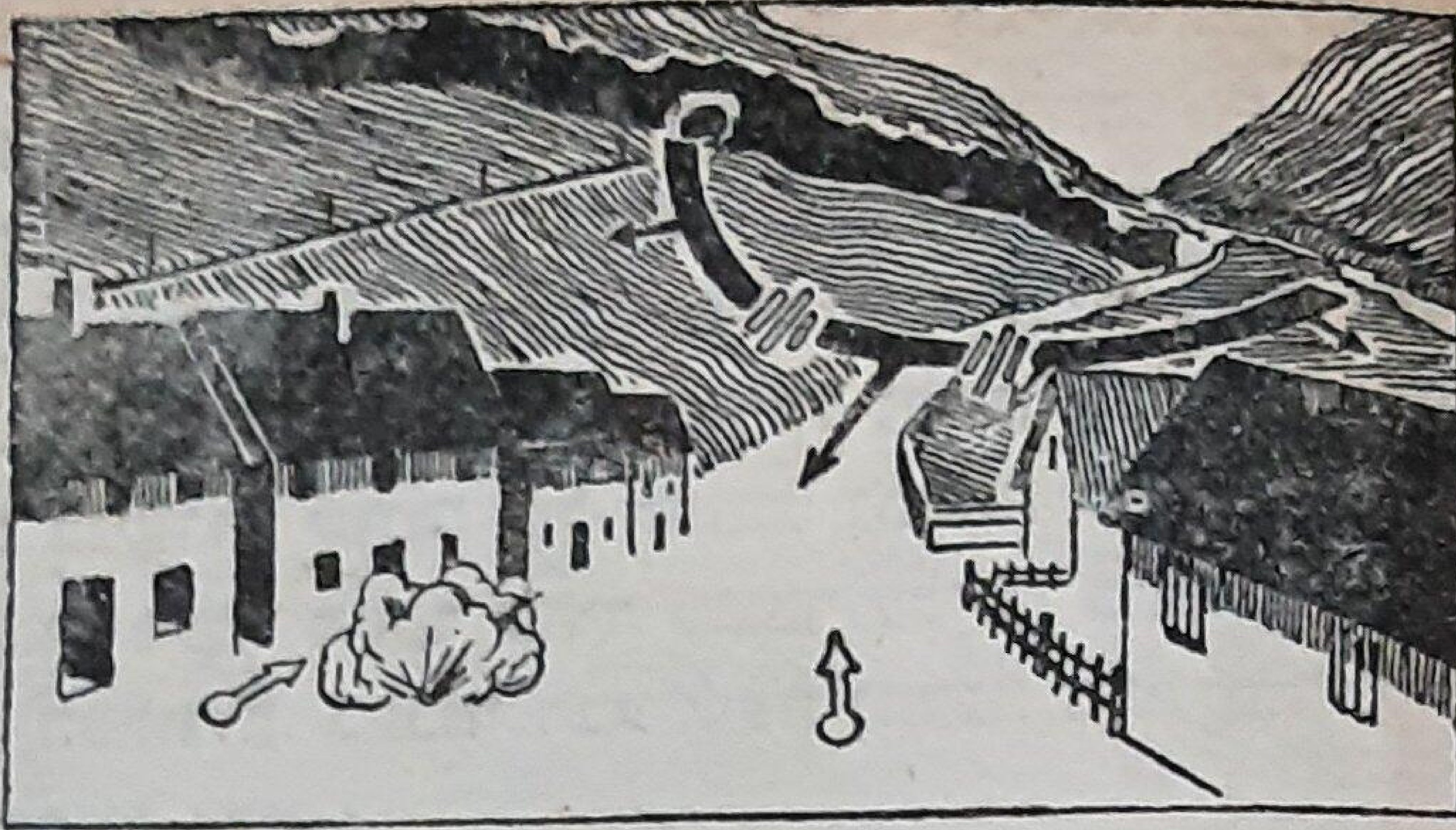
כ־100 מטר לפנינו, בתעלות ובתלמי החריש. קריאת הקרב „אונטי! אונטי!" חזרה והדהדה מעל לשאון הרובים והמקלעים. הודות לאשם המהירה של החיילים בני שטייר ווירטמברג המצוינים לא אזר האויב אומץ להתרומם ולהסתער. בינתים הלכה חזית האש של האויב והתרחבה.

בשעת הקרב הזה זחל הסרז'נט דובלמן, כשהוא פצוע קשה, על פני השדה שבקרבת מנסרת־העצים והגיע לשורותינו. הבחור המצוין נפצע בחזהו בקרב הלילה על הכביש, כ־1400 מטר מפאה, אולם הצליח להתחמק מהשבי בחשכה ולעבור את הדרך חזרה אלינו.

השארתי רובאים מועטים מוכנים למקרה שהאויב, אשר עלה עלינו במספרו, יצליח בכל זאת לפרוץ באחד המקומות את שורותינו הדלילות. שני החיילים שמרו עדיין על 50 הקצינים האיטלקיים השבויים בקומתה העליונה של הטירה. האיטלקים, שידעו כי חבריהם נמצאים בקרבת מקום, נעשו תוקפניים מאוד, אולם לא העזו להתנפל על שני החיילים.

היריות שפגעו בקיר הצפוני של הטירה נתכו כברד. רוב חיילי שטייר נמצאו בעמדה שמאחורי קיר בקצה הצפוני של פאה וירו באויב מעל לקיר יריה אחר יריה — ולו גם ללא כיוון. כל אימת ששמענו את זעקת ההסתערות של האיטלקים הגברנו את אשנו. לחימה כזו דרשה כמובן אספקה עצומה של תחמושת, וזו שלנו היתה אוזלת מזמן אלמלא נסתייענו בשפע הנשק והתחמושת שבחצר הטירה — שללן של חוליות־הסיור הובר־הוהנקר בשעות אחר־הצהרים. ציודם מחדש של כוחותינו הקדמיים ברובים ובתחמושת איטלקיים בוצע במשך הקרב בעזרתם של אנשי המעטים מגדוד ההרים הוירטמברגי. אך העובדה שבמחלקות המק"בים, המוצבים משני עברי הכביש, ניתכו רק 50 כדור למקלע היתה מדאיגה ביותר.

הקצינים היחידים היו מפקד פלוגה ג' של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26, והקצין־בפועל הובר. כל האחרים נפלו כנראה בידי האויב. גם לויטננט שטרייכר נעדר.

ציור 67. — התקפת הלילה של האיטלקים.

הקרב געש במשך שעות אחדות בעוז בלתי פוחת. החזית בין הפיאבה להר דגיון נתמלאה חיילי אויב. מדי פעם בפעם ניסה האויב להסתער עלינו במערכים צפופים אך אשנו המהירה והרצופה מנעה אותו מכל חדירה. כוח האבטחה הדרומי היה מורכב משׁשה אנשים מפלוגה ג׳ של הרגימנט ה־26. כוחות אחרים לא היו בנמצא. כבר היה קרוב לחצות. בחזית הועלו מדורות חדשות, כיון שהקודמות דעכו. לשוא חיכינו לתגבורת שדרשתי. שיערנו שיחידות הדיביזיה המקלעית האוסטרית מס׳ 22 נמצאת כבר בגדתו המזרחית של הפיאבה, וחשבנו שהפלוגות האחרות של גדוד ההרים הוירטמברגי הספיקו אף הן להגיע לשם. לא היה לנו כל קשר טלפוני עם מוצב הפיקוד של מיור שפרסר.

אש האויב שככה במידה ניכרת רק לאחר חצות, ואנו נשמנו לרוָחה. אבידותינו לא היו רבות ביותר הודות לניצול היעיל של המחסה המועט שעמד לרשותנו. עבדנו בקדחתנות בחיזוק עמדותינו. בצד האויב נראתה תנועה לעורף. ברגע שנפסקו כמעט כל היריות שלחנו חוליות־סיור קדימה. אחת החוליות האלו איבדה את מפקדה האמיץ שנפגע ביריות מטנח קצר. חוליה שניה חזרה ב־01.00 עם 600 שבויים, שנכנעו בתעלות ובתלמים במרחק מועט מעמדותינו. רוב האויב נסוג כנראה ללונגרונה.

סוף סוף הופיעו התגבורות בשעה 02.00: פלוגה ב׳ במלואה, שהקיפה את הר לודינה בפיקודו של לויטננט פיֶר, וכוחות מפלוגות ג׳ ו־א׳, שנסוגו לעבר המזרחי של הפיאבה לאחר קרב הלילה מדרום לפירגו. כן קידמנו בברכה את יתר הפלוגה המקלעית א׳ שהביאה עמה תחמושת בשפע, ואת פלוגות א׳ ו־ב׳ של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 בפיקודו של קפיטן קרֶמלִינג.

כל מערכת ההגנה אורגנה מחדש והטירה עצמה הפכה לנקודת־מעוז. הוכנו כמויות גדולות של תחמושת. פלוגת רגימנט הקלעים ה־26 שלחה אבטחה וסיור לדרום. יתר על כן — חמישים הקצינים האיטלקיים שהיו עדים

אילמים לקרב בפאה נשלחו לגדה המזרחית של הפיאבה. חצייתם במי הקרח של הפיאבה בליל נובמבר היתה זקוקה לזירוז רב מצד המלוים.

התקפת אויב חדשה חזקה ביותר, בשעה 03.00, לא מצאה אותנו מופתעים או בלתי מוכנים. ההתקפה התנהלה בסיוע ארטילריה מטוח קצר. עשרות פגזים התפוצצו בין עמדותינו, קרקרו קירות והרסו גגות. בעקבות הכנה זו באו הסתערויות בנקודות שונות של החזית. נתפתח קרב פנים־אל־פנים, אולם קו החזית החזיק מעמד מאחר שהיה מוגבר על־ידי כוחות ניכרים, ולא נאלצנו להפעיל את העתודות. כעבור רבע שעה נהדפה ההתקפה כליל. האם יהיה בדעת האויב לחזור עליה?

הפעם הסתפק הפיקוד האיטלקי בהתקפה זו. הוא הפסיק את ההסתערות, לאחר שזו נכשלה תוך אבידות קשות, והחזיר את כוחותינו ללונגרונה. לדאבוננו קצרה אצלנו אש הארטילריה האיטלקית כמה קרבנות. רועדים מקור ישבנו בבגדינו הרטובים וחיכינו לבוקר. מצאנו בקבוקי קיאנטי אחדים והתחממנו בשתייתם לחיי אחינו־לנשק מבני שטייר. לפני עלות השחר סיירה פלוגה א׳ את השביל מעל למסילת־הברזל עד גשר פירגו. חוליות־סיור של פלוגות ב׳ ו־ג׳ הודיעו שהשטח בין הפיאבה לכביש לונגרונה ריק בצפון מאויב — עד לפירגו. הם הביאו אתם שבויים.

ב־06.30 הגיע לטירת פאה גדוד נוסף של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26, ונשלח דרומה לאיבטוח. אותה שעה חידשה קבוצת רומל את התקדמותה אל לונגרונה. הפלוגות הרובאיות ב׳ ו־ג׳ והפלוגה המקלעית א׳ צעדו בכביש, בעוד שפלוגה א׳ עברה בשביל שסויר במדרון שמעל למסילה. כוונתנו היתה להדק עתה את הטבעת על האויב בלונגרונה. בדרך פגשנו את לויטננט שטרייכר. גם הוא נמלט מפני שבי האיטלקים בקרב מדרום לפירגו, אולם, בנסותו לחצות את הפיאבה נסחף עם הזרם למרחק כמה קילומטרים והוטל חסר־הכרה אל החוף.

האויב פוצץ את הגשרים ליד פירגו שעה שהתקרבנו אליהם. בהגיענו אל החרבות, מאובטחים על־ידי פלוגה א׳, מצאנו במדרון משמאל חייל־הרים פצוע קשה מתחת לחרבות, אולם לאויב לא היה כל זכר. טיפסנו על פני חורבות גשר־הברזל בחיפוי מק״בים שהוצבו בעמדה במדרון הזקוף מדרום לגשר. כאשר התקרבנו אל המקום בו נמצא המחסום בלילה הקודם, ראינו את לויטננט שפל רוכב לקראתנו על פרדה מכיוון לונגרונה בליווי מאות איטלקים מנפנפים במטפחותיהם. שפל, שנפל בשבי בקרב הלילה מדרום לפירגו, הביא עמו את ההודעה המשמחת על כניעתו של כל הכוח האיטלקי בסביבות לונגרונה. וזה לשון כתב הכניעה, כפי שחיברו המפקד האיטלקי:

אל: מפקד כוחות האוסטרים והגרמנים.

מפקדת העיר לונגרונה.

היות והגייסות בלונגרונה אינם מסוגלים לגלות התנגדות נוספת, מחכה המפקדה הזו להוראותיכם ומעמידה את עצמה לרשותכם.

מיור ליי

שמחתנו על תוצאה זו של מלחמתנו הקשה, וביחוד על הידיעה כי חברינו, שנפלו בשבי במשך הלילה, שוחררו — לא תתואר במלים. האיטלקים הסתדרו בשורות משני עברי הכביש. ואת מסענו ללונגרונה ליוו תשואות סוערות של „א ויוה גרמניה!" מפקד הפלוגה המקלעית א' של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26, אשר בהיותו פצוע קשה נפל בלילה, לפני לונגרונה, בשבי האיטלקים עם רוב פלוגתו, הוסע לקראתנו במכונית אמבולנס. התקדמותנו היתה איטית מאוד ברחובות הגדושים אלפי חיילים איטלקיים. אני התקדמתי באמבולאנס, ובכיכר השוק של לונגרונה מצאתי את היחידות השבויות של קבוצתי, במלוא נשקן וציודן שהוחזרו. קבוצתי היתה הראשונה לגייסות הגרמנים שנכנסו ללונגרונה. נכנסנו והשתכנו בקבוצת בנינים שמדרום לכנסיה. גשם החל יורד. היו כאן אלפי איטלקים, והוצאתם מלונגרונה אל עמק הפיאבה מזרחה ארכה זמן רב. היחידות הנותרות של גדוד ההרים הוירטמברגי יצאו עתה מערוץ הויונט בעקבות דיביזית הקלעים האוסטרית ה־22.

היחידות הנותרות של הגדוד ניסו אף הן בכל כוחן לבוא לעזרתנו במשך הרדיפה מצ׳ימולאיס דרך ארטו ללונגרונה, ובשעת הקרב בעמק הפיאבה. מיד לאחר כיבוש העמדות ממערב לצ׳ימולאיס פתח מיור שפרסר ברדיפה יחד עם פלוגת הקשר של גדוד ההרים הוירטמברגי והגדוד הראשון של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26. תנועה זו נעשתה בניגוד להוראות בריגדת הקלעים ה־43. בגלל צורת השטח וסוג הקרב שהיינו נתונים בו לא נראתה למפקד גדוד ההרים הוירטמברגי כל אפשרות של החלפתו על־ידי יחידות אחרות. בהגיעו לסן־מרטינו קיבל מיור שפרסר שוב פקודה מבריגדת הקלעים ה־43:

„גדוד ההרים הוירטמברגי יעצור ויחנה במשך הלילה במחנת ארטו. רגימנט הקלעים ה־26 ימלא את תפקידי המשמר־הקדמי".

מיור שפרסר ענה לבריגדה כדלקמן:

„גדוד ההרים הוירטמברגי המוגבר נלחם בלונגרונה ומבקש סיוע חיל־רגלים בכביש דרך הערוץ ומשלוח פלגת ההוביצרים ההררית האוסטרית ה־337".

הדבקות בה נצמד מיור שפרסר לתפקידו, וסירובו לסטות ממנו עקב פקודות בריגדת הקלעים ה־43, הביאו את קפיטן קרמלינג — מפקד הגדוד הראשון של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 — להעיר בכמה הזדמנויות: „אינני יודע מה עלי לכבד יותר — את אומץ לבך נוכח האויב או את אומץ לבך בפני מפקדיך".

עם צהרים הגיע מיור שפרסר למוצא ערוץ הויונט, כקילומטר אחד מזרחה ללונגרונה. זמן רב עבר עד שפלוגת הקשר ויחידות הגדוד הראשון של רגימנט הקלעים ה־26 הצליחו לעבור בערוץ שכוסה באש אויב חזקה. אחרי־כן החליפה פלוגת הקשר את פלוגה ג׳, שהסתערה בכיוון דוניה ופתחה, מעל הגבעות דרומית למוצא הכביש מערוץ הויונט, ביריות על האויב הנסוג בגדת הפיאבה המערבית.

מיד לאחר יציאתם מפתח ערוץ הויונט ב־14.00, נשלחו פלוגות החלוץ של הגדוד הראשון של רגימנט הקלעים לדוניה כתגבורת לקבוצת רומל. שום כוחות אחרים לא עמדו לרשותו המידית של מיור שפרסר. קבוצת גסלר (פלוגה ה׳ ופלוגה מקלעית ג׳) טיפסה מאיל־פורטו דרך קְרָה־פֵּרוֹנָה (995 מטר) אל פּוֹרְצֶ׳לָה־סימוֹן (1483 מטר). פה נפל ונהרג מפקדה הדגול קפיטן גסלר, איש ההרים המובהק, בחושו בראש קבוצתו על פני הקרחון. קבוצת שילֵיין (פלוגות ד׳ ו־ו׳ ופלוגה מקלעית ב׳) טיפסה מפּוֹרֶנְצָה־סטַדִיוֹן דרך הר גַלינוּט (1303 מטר) והגיעה לערוץ הויונט דרך קרה־פרונה. פלוגה ב׳ בפיקודו של לויטננט פַּיֶר ירדה מהר לודינה כשפניה מועדות לארטו.

לאחר התקפת הלילה הבלתי מוצלחת של קבוצת רומל בגדת הפיאבה המערבית, הגיעו השמועות המוגזמות ביותר למוצב הפיקוד של מיור שפרסר ליד מוצא הערוץ. אחת מהן סיפרה שהאויב חדר ללונגרונה מדרום ולקח שבי אותי ואת מרבית קבוצתי. שאון הקרב ליד פאה והמדורות הזימו עד מהרה את השמועות הללו.

על פי הידיעה מפאה, שהגיעה באמצעות הטוראי אונגר, שלח מיור שפרסר לפאה יחידות נוספות של רגימנט הקלעים ה־26 דרך דוניה. אחרי כן נשלחה גם פלוגה ב׳, לאחר שהגיעה ממסע האיגוף מעל להר לודינה. על־ידי חלקי הגדוד הראשון של רגימנט הקלעים ה־26 הוקם גשר ארעי על פני הפיאבה, ממערב לדוניה.

ב־10 לנובמבר לפנות בוקר היו כוחותיו של מיור שפרסר נכונים לקרב על הגבעות העולות 900 מטר מזרחה לריבלטה. כוחות אלה כללו את קבוצת שיליין, פלוגת הקשר של גדוד ההרים הוירטמברגי, ארבעת תותחי רגלים של הגדוד הראשון של רגימנט הקלעים ה־26 ופלגת ההוביצרים האוסטרית

ההררית ה־337. קבוצת גראו (פלוגה ה׳ ופלוגה מקלעית ג׳) נמצאה בדרכה מארטו.

בלילה שלח מיור שפרסר שבוי־מלחמה איטלקי חזרה ללונגרונה ובידו המכתב הבא, שחובר איטלקית על ידי ד״ר שטמר:

„לונגרונה מוקפת על ידי גייסות דיביזיה גרמנית־אוסטרית. אין כל סיכוי להתנגדות״.

כשנודע למיור שפרסר בבוקר כי קבוצת רומל חידשה את התקדמותה על לונגרונה, וכי האויב במקום הניח את נשקו, יצא אל לונגרונה עם יחידות גדוד ההרים הוירטמברגי, שנמצאו 900 מטר מזרחית לריבלטה. הבריגדה ה־43 של דיזיבית הקלעים האוסטרית ה־22 באה בעקבותיו במשך היום.

במשך לפני הצהרים של ה־10 בנובמבר ירד גשם. לאט לאט התרוקנו רחובות לונגרונה מחיילים איטלקיים. בכיכר הציבורית נערם הנשק חמרים־חמרים ואף תותחים איטלקיים נערמו כאן. מישורי הפיאבה שבמזרח ללונגרונה מלאו שבויים. בסך הכל הניחו את נשקם למעלה מ־10.000 איש — דיביזיה איטלקית שלמה. שללנו כלל 200 מקלעים, 18 תותחי־הרים, שני תותחים חצי־אבטומטיים, למעלה מ־600 בהמות־משא, 250 כלי־רכב טעונים, עשר מכוניות־משא ושני אמבולנסים.

אבידות קבוצתי בקרבות צ׳ימולאַיס, ערוץ הויונט, דוניה, פירגו ופאה הסתכמו ב־6 הרוגים, 2 פצועים קשה, 19 פצועים קל ו־1 נעדר. אבידות הגדוד הראשון של רגימנט הקלעים האוסטרי ה־26 לא היו ידועות לו.

בנסותו לעצור את האיטלקים מדרום לריבלטה נפל בשבי, בין השאר, גם לויטננט שפל. תחילה היכוהו האיטלקים. לאחר שהגיש תלונה הובא לפני אחד ממפקדי הפלוגות האיטלקיות, שלא מצא לנחוץ אפילו להתנצל על ההתנהגות הגסה אלא ביקש לעצמו „מזכרת אישית״ מהקצין הגרמני. אחרי כן הוכרח שפל להשתתף במסע לפאה כשהוא הולך בראש השדרה. כשפרץ כאן הקרב שכב שפל בשולי הכביש בצד קצין איטלקי, וכל נסיון בריחה מצדו סוכל על ידי הלז. אש הגרמנים נראתה לשפל בלתי נעימה במיוחד. כשניתקו האיטלקים את המגע בפאה קרוב לחצות, הוחזר שפל ללונגרונה. שם פגש את השבויים האחרים מגדוד ההרים ומבני שטייר. לפנות בוקר שוב יצאו השבויים לדרכם דרומה, תחת משמר חזק; אולם עד מהרה נעצרו כיון ששוב נכשל נסיון החדירה האיטלקית בפאה. השבויים הובלו, איפוא, חזרה ללונגרונה. במשך שעות הבוקר נעשו הקצינים האיטלקיים אדיבים מאוד כלפי שפל, שנקב מספרים מוגזמים ביותר על כוחנו. לבסוף נשלח אלינו ובידו כתב־הכניעה של הגייסות האיטלקיים בלונגרונה.

בצהרי ה־10 בנובמבר היתה לונגרונה גדושה גייסות גרמניים ואוסטריים. קבוצת רומל נזקקה לזקיפים שלופי כדונים כדי להחזיק בבתים שתפשנו לשיכוננו. רוב חיילי פשטו את בגדיהם הרטובים והתפנו למנוחה של ממש, באכסניות טובות, מלאות מזון. בערב עמדו חיילי־ההרים בכל תוקף על דרישתם לערוך תהלוכת לפידים לכבוד מפקדם.

מסקנותי:

לאחר הצלחתנו לחדור לעמדות האויב ממערב לצ׳ימולאיס, קיבלו על עצמן קודם כל היחידות הניידות של קבוצת רומל ורוכבי הסוסים והאופניים את הרדיפה אחר האויב הנסוג. הם הצליחו להשיגו, ולמנוע בעד חוליות המהנדסים האיטלקיים מפוצץ את המבנים בערוץ הויונט, פרט לגשר אחד. בלעדי כוחות ניידים אלה היתה הרדיפה נעצרת עד מהרה.

האיטלקים הפעילו יחידות מקלעים רבות וסוללות נגד חיילי ההרים המעטים, אשר מעמדתם במוצא המערבי של ערוץ הויונט מנעו בעד נסיגת דיביזית האויב. מאחר שהרובאים היו מחופרים היטב, גרמה להם האש המרוכזת רק נזק מועט. כבשעתו בהר קוק לא היו גם כאן תכסיסי ההגנה של האויב נכונים. התקפה על מוצאו המערבי של ערוץ הויונט, מבוצעת על ידי חלק מכוחות האויב, היתה עלולה עוד להציל את המצב.

התקפת קבוצת רומל על פני עמק הפיאבה מחוסר המחסה ממערב לדוניה נשברה תחת אש האויב החזקה. החיילים הוכרחו להשתמש באתיהם מיד. בינתיים תפסו חוליות־סיור חלשות בגדה המערבית את יחידות האויב שניסו להמלט דרומה, לאחר שהתחמקו מאשנו.

במשך קרב־הלילה בפאה בא האור הדרוש לקליעה מכוונת על ידי מדורות שהובערו לפני החזית. המחסור נתמלא על ידי החלפת כלי־הזין שלנו ברובים ובתחמושת איטלקיים. שני הדברים בוצעו תחת אש אויב חזקה ביותר — הישג מיוחד לחיילי־ההרים.

6. קרבות בקרבת הר גְרַפָּה

לפי פקודת דיביזית הקלעים האוסטרית ה־22 עבר גדוד ההרים הוירטמברגי לרזרבה, ובילה את יום מנוחתו, ה־11 בנובמבר 1917, בלונגרונה. ביום זה קברנו את מתינו בבית־הקברות של לונגרונה. קצב ההתקפה הכללית החל פוחת, ומהירות הרדיפה ירדה, אף שהאויב לא גילה התנגדות רצינית בשום מקום.

במשך הימים הבאים צעדו חיילי ההרים דרך בלונו אל פֶלְטְרֶה, ושם

סופחו לדיביזית הציידים הגרמנית. ב־17 בנובמבר ירדנו מפלטרה לאורך הפיאבה. מסביבת קוֹאָרוֹ והר טוּמְבָּה נשמע שאון קרב עז. עד מהרה נתקלנו בקשיים בהתקדמותנו דרך העמק הצר של הפיאבה, המלא גייסות. נכנסנו לטוח הארטילריה האיטלקית, שלפרקים המטירה אש חזקה על כביש העמק. נודע לנו שהיחידות האוסטריות המוליכות נתקלו בכוחות אויב חזקים ליד הר טומבה.

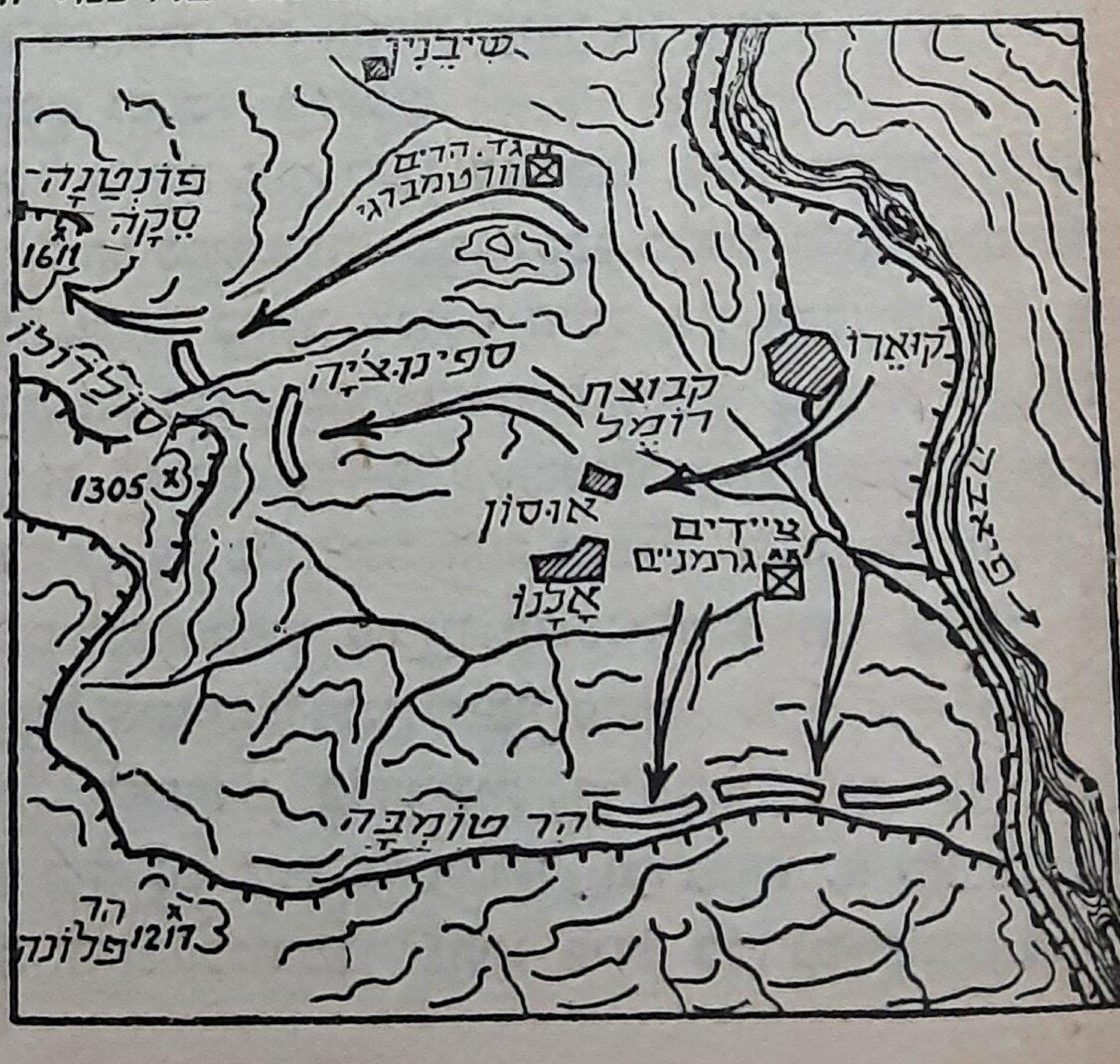
בקרבת צילדון קיבלנו הוראָה ממפקד דיביזית הציידים לפרוץ דרך הר גרפה לְבַסנוֹ.

אחר הצהרים נכנס הגדוד הפרוסי אל השטח שמצפון לקוֹאָרוֹ, תחת אש ארטילריה איטלקית כבדה מאוד. לארטילריה האיטלקית החזקה היו עמדות תצפית מצוינות על הר פַּלוֹנֶה והר טומבה, ולא היה כל פלא בכך שפגעה באופן יעיל ביותר במיצר קוֹאָרוֹ ובכל הנקודות החשובות שבסביבתה.

מיור שפרסר שלח את קבוצת רומל (פלוגות ב׳ ו־ד׳, פלוגה מקלעית ג׳, שליש פלוגת הקשר, שתי סוללות־הרים ויחידת אלחוט) דרך קוארו—קמפו—אוזון—הר ספינוצ׳יָה—הגבעות 1268 ו־1193 אל גבעה 1306. רוב גדוד ההרים הוירטמברגי הופעל בכיוון גבעה 1306 דרך שִׁיבֶּנִין — רוקה צ׳יזה — גבעה 1193.

עם דמדומי הערב עברנו בשדרה עורפית ברוחים גדולים ובמהירות את חורבות קוארו, כשאנו נתונים לאש ארטילריה איטלקית עזה.

מכתשי פגזים בקוטר של 5—10 מטרים לא היו נדירים. „ציידים" פצועים והרוגים היו מוטלים בהמוניהם בדרכנו. זרקורים איטלקיים רבים

תרשים 68. — ההתקדמות על ספינוצ׳יה—פונטה־סקה—טומבה.

הפכו את חשכת הלילה ליום. אש ארטילרית האויב החלה פוגעת בבת אחת בכל כבדה בקוארו, קמפו, אוזון ואלנו. הזרקורים אשר גישו בלי הפסק בעמק מכיוון ספינוצ׳יה, פלונה וטומבה, והפגזים הכבדים שהרעימו מרחוק בדרכם אלינו הותירו לנו רק שניות מספר לזנק בכיוון האויב. תוך תהליך זה ניתק הקשר עם שתי סוללות ההרים. סרז׳נט וינדבילר נצטוה לחדש אתם את הקשר ולהביאן לאוזון. יתר קבוצת רומל הצליחה להגיע לכפר־אוזון בלי אבידות. המקום היה נטוש מתושביו דוגמת קוארו וקמפו, וריקנות איומה ריחפה בכל הבתים. היינו נתונים עתה להארה כמעט בלתי פוסקת של זרקורים מספינוצ׳יה והר פלונה. הקבוצה התפצלה ונחה בצל הבתים והעצים. אש הארטילריה הכבדה התקרבה אלינו במידה מסוכנת, רסיסים שרקו באויר. גושי עפר ואבנים ניתכו עלינו. ההרעשה הביאה אותנו לידי מתיחות רבה.

חוליות־סיור בלוית חוליות קִונים נשלחו לכל העברים. בין השאר יצא לויטננט ולץ בכיוון ספינוצ׳יה; ברור היה לי שאין מה לדבר כאן על חדירה קלה ומהירה לבִסֵּנו דרך הר גרפה. חזית האויב נסגרה והתחזקה, ואנו אחרנו את המועד (שש דיביזיות צרפתיות וחמש דיביזיות אנגליות הגיעו בינתיים לעזרת האיטלקים).

הידיעות החלו להגיע עם חצות הלילה. הוקם קשר עם היחידות השכנות באלנו. לויטננט ולץ טיפס בשלוחה המזרחית של הר ספינוצ׳יה בלי להתקל באויב. סרזנט וינדבילר הביא את שתי סוללות ההרים לאוזון. תחילה העלה אותן דרך עמק אוזון—פונטה דֶלָה־טוּאָה, שם גילה קסרקטין מואר כולו. וינדבילר עצר את הסוללות, התגנב לבדו לבנין ומצאו מלא איטלקים ישנים. בהיותו אדם העשוי ללא־חת שלף את אקדחו, עורר את האויב ולקח בשבי 150 חיילים. נוסף לכך תפש גם שני מקלעים.

במחצית השניה של הלילה אור ל־18 בנובמבר 1917 טיפסה קבוצת רומל בשלוחה המזרחית של הר ספינוצ׳יה, ושם, השכם בבוקר ה־18 בנובמבר, נתקלו היחידות המוליכות שלנו באויב מבוסס היטב בין הסלעים על גבי הרכס החד הנמשך ממזרח אל פסגת ההר. העמדות נמצאו במרחק של 700 מטר ממזרח לפסגה. התקפה חזיתית בלי סיוע ארטילריה ומרגמות לא באה בחשבון. האויב שלט לחלוטין על כל הרכס החד והסלעי באמצעות מקלעים רבים, מדורגים לעומק, וסוללות הרים מכיוון פונטנה־סֶקָה והר פלונה. לא היתה כל אפשרות להתקפות איגוף. נכנסנו למבוי סתום.

המשכנו במאמצינו להתקדם במדרונות הר ספינוצ׳יה עד ה־23 בנובמבר 1917. היות ולא היה לנו סיוע ארטילריה, ומרגמות לא היו בנמצא, עלו כל מאמצינו בתוהו. ב־21 בנובמבר נהרג לידי סרז׳נט פאול מרטין

(מפלוגה ו׳), שהיה עסוק בתצפית קדמית, על ידי רסיס חד של פגז תותח־הרים איטלקי. אותה שעה נפצע קשה לויטננט בכיר הונגרי אחד מהארטילריה. ב־23 בנובמבר 1917 נעה קבוצת רומל והצטרפה לגדוד ברוקה־צ׳יזה. כאן כבשה בינתים קבוצת פישטנר בהסתערות את גבעה 1222, ותפשה ב־21 בנובמבר יחד עם קלעי־הקיסר והבוֹסנים את העמדות האיטלקיות על הר פונטנה־סקה.

עם הנץ ה־24 בנובמבר 1917 נמצא כל גדוד ההרים הוירטמברגי תחת פיקודי על גבי המדרון הצפוני־מזרחי של הפונטנה־סקה. אנחנו היוינו את הרזרבות של קבוצת שפרסר, והרגימנט הראשון של קלעי־הקיסר נמצא לפניני בקו הראשון. לאחר התקפה מוצלחת של קלעי הקיסר על הר סולרולו, היה על גדוד ההרים הוירטמברגי לפרוץ בכיוון הר גרפה. במשך שעות חיכינו להצלחת האוסטרים — בשלג, קרח וקור צובט, תחת אשן המטרידה של סוללות ההרים האיטלקיות. בהתקפתם על סולרולו לא חלה כל התקדמות — סיוע הארטילריה שלנו היה דל מדי, וארטילרית האויב — חזקה מדי. בשעת הצהרים הודיעה קבוצת שפרסר שבריגדת ההרים האוסטרית ה־25 כבשה את הר סולרולו ממערב.

מאחר שהמצב במדרון הדרומי של פונטנה־סקה לא נשתנה כלל, רגימנט קלעי־הקיסר לא התקדם במידה ניכרת, ומאחר שלא היה כל סיכוי לשינוי במהלך הענינים במשך היום, ביקשתי רשות ממטה הקבוצה לנוע ימינה אל בריגדת ההרים ה־25 בסביבות סולרולו, ואחרי כן להתקיף משם בכיוון הר גרפה. מיור שפרסר הסכים. עד מהרה נמצא כל גדוד ההרים הוירטמברגי בדרך. נסתבר שאי אפשר היה ללכת בדרך הקצרה ביותר, כלומר: לעבור את קירות הסלע המאונכים־כמעט של מורדות פונטנה־סקה המערביים. לא היתה ברירה אלא לרדת לעמק סטיצוֹנֶה. יצאנו לדרך במרץ, אולם בַּדָּאֵי־סילבֶסטרי ירדה עלינו החשכה. נתתי לגדוד ההרים הוירטמברגי היגע לנוח כאן. ושלחתי את לויטננט אַמָן (מפלוגה ו׳) לבחון את מצב גייסותינו בהר סולרולו. מגמתי היתה להמשיך בדרכנו מוקדם מאוד, כך שגדוד ההרים הוירטמברגי ימצא בהר סולרולו נכון להמשך ההתקפה עם עלות שחר ה־25 בנובמבר. אולם כאשר חזר לויטננט אמן מסיורו היסודי והמוצלח נשתנה המצב תכלית שינוי: — גדוד ההרים הוירטמברגי בוקר קשות על שנכנס לאזור־הקרב של הבריגדה השכנה, שהצליחה יותר. הרוגז היה רב כל כך שמיור שפרסר נאלץ לבקש את הוצאתו המידית ממסגרת הדיביזיה הקלעית האוסטרית ה־22. הבקשה נתמלאה, והגדוד בילה ימים אחדים במחנה־נופש, מזרחית לפלטרה. ב־10 לדצמבר חזר הגדוד לחזית במורד עמק הפיאבה, אל רכס פונטנה־סקה.

בליל אור ל־16 בדצמבר חנתה קבוצתי בשלג ובקרח, בגובה 1300 מטר. ב־16 בדצמבר סוירו העמדות בכיפת הפירמידה, סולרולו (1672 מטר) וכיפת הכוכב; האויב נצמד בעקשנות לנקודות החשובות ביותר ברמות חולשות אלו. בלילה אור ל־17 בדצמבר הציף אותנו שלג בתוך שמיכותינו. למחרת התקיפה קבוצת שפרסר. הצלחנו לחדור לעמדות שב„כיפת הכוכב" ולשבות 120 חיילי ברסלרי („ציידים") מבריגדת רבנה. הדפנו התקפות־נגד חזקות מאוד, אולם גם אבידותינו היו ניכרות. סרג'נט קוּנְדֶטֶה המצוין של פלוגה ב' לא חזר מאחד הסיורים. נראה שנפצע ונהרג בהתדרדרו במדרון.

החזקנו מעמד במדרונות המחודדים של „כיפת הכוכב" בקור מקפיא ותחת אש ארטילריה איטלקית כבדה עד ערוב יום ה־18 בדצמבר 1917. אז יצא גדוד ההרים הוירטמברגי למסעו אל העמק, בכיוון שיבנין. שם חיכה לנו דואר, ובו שתי חבילות קטנות: אותות הצטינות — ה„פור לה מריט"*) — למיור שפרסר ולי. עד כה לא היה תקדים לשני אותות הצטיינות אלה בגדוד אחד.

את ערב חג־המולד בילינו בכפרים קטנים מצפון לפלטרה. בחג־המולד עצמו נעו שוב חיילי ההרים דרך העמק הצר של הפיאבה אל החזית בפיקוד ה„אלפינו" הזקן — כפי שנקרא מיור שפרסר. קבוצתי הוצבה בגזרת פלונה, כשאגפנו השמאלי משמש הר טומבה. החלפנו את הציידים הפרוסים שהחזיקו במקום. העמדות היו קיימות רק בשם בלבד; קיני המקלעים והרובים הבודדים היו שקעים זעירים במדרונות הזקופים והחשופים, חסרי המחסה. הכל היה מכוסה שלג, אולם הקור לא היה עדיין נורא. ביום היו החיילים מוכרחים לשכב חסויים היטב בשמיכותיהם, כיון שכל השטח היה נתון לעינו הצופיה של האויב. אסור היה להבעיר מדורות, והספקה הגיעה רק בלילה. היה הכרח למחות מדי פעם בפעם בקפדנות את העקבות בשלג. אוי היה לנו כאשר הארטילריה האיטלקית, או גרוע יותר — המרגמות, כוונו לאחד הקינים. הפלוגות נדלדלו כדי 25—35 איש בכל אחת. אף־על־פי־כן ביצעו את משימתן הקשה והמסוכנת בבטחון.

ב־28 בדצמבר 1917 נהדפה התקפה איטלקית בחזית גדוד ההרים הוירטמברגי. למחרת היינו נתונים לאש כבדה בגזרת הגדוד. ביחוד היו בלתי נעימות המרגמות הכבדות האיטלקיות, שירו לטוח 3000 מטר. אותו יום הרעישה ארטילרית האויב גם את שטח העורף ליד אַלַנוֹ, שם נמצא מטה שפרסר. השימוש בגז חזר ונשנה.

ב־30 בדצמבר 1917 הגביר האויב את עצמת אשו על הר טומבה עד

---

*) אות ההצטיינות הגבוה ביותר בצבא גרמניה הקיסרית.

כדי מכסימום. יחידות מטוסי אויב צללו עד מרחק פעוט מעמדותינו ועמדות שכנינו ומקלעיהם ירו בחיילים. לאחר קרב של שעות הצליחו ציידי האלפים הצרפתיים לכבוש את עמדות בריגדת ההרים האוסטרית ה־3 משמאלנו. אנו החזקנו מעמד, אולם אגפנו השמאלי ריחף לגמרי באויר. התקדמות נוספת של האויב מטומבה בכיוון אַלנו היתה מנתקת אותנו ומאלצת אותנו לפרוץ את דרכנו לקוינו בלילה. ירד שלג, והקור הלך וגבר.

השכם בבוקר ה־31 בדצמבר מילאו עתודות את הפרצה המאימת משמאלנו, אולם הן סבלו אבידות כבדות מאש הארטילריה האיטלקית בהר פלונה. לכן החליט הפיקוד להסיג את החזית צפונה, מרחק שני קילומטרים. אנו החזקנו בעמדותינו בשטח פלונה והר טומבה עד שעה מאוחרת בליל ה־1 בינואר 1918. הקור היה אכזרי. שנים מאנשימו האמיצים ביותר נפלו בעמדת מקלעים קדמיים ברגע האחרון: סרז'נט מורלוק והרובאי שַיידֶל. מקלע בינוני יצא מכלל פעולה בשעה שהופעל להדיפת פלגת הסתערות בת שלושים איש. התפתח קרב פנים־אל־פנים. בעוד חלק מאנשינו עצר בעד האויב שעלה עליהם במספרו באקדחים ורימוני־יד, ניסו מורלוק ושיידל בקדחתנות להפעיל מחדש את המק"ב הקפוא. רימון־יד שהוטל בידי איטלקי נפל ביניהם ושניהם נפצעו למות. אך האויב נהדף.

קרוב לחצות הגיעה קבוצת רומל כמשמר העורפי של גדוד ההרים הוירטמברגי לאַלנו עם שני הקרבנות, ואחר התקדמה בשקט במעלה הפיאבה, על פני שדות הקטל בקמפו וקוארו.

לאחר שבוע נסעתי עם מיור שפרסר דרך טרנטו הביתה, לחופשה, אשר ממנה לא חזרתי, לדאבוני הגדול, אל חיילי־ההרים. לפי פקודה קיסרית סופחתי למטה גבוה יותר כקצין־מטה עוזר. בלב כבד עקבתי אחר פעולות הגדוד, ואח"כ רגימנט־ההרים הוירטמברגי במשך השנה האחרונה למלחמה: הקרב הגדול בצרפת, כיבוש שֶמֶן דֶה־דֶם, ההתקפה על מבצר קוֹנד, ההתקפה על עמדות שֶוֶל ופריז, הקרבות ביער קוֹטֶרֶה, חציית המרנה והנסיגה על פניו והקרבות בורדן. בקרבות אלה נבעו פרצות רחבות בשורותיהם של מנצחי הר קוטנה, קולוברט, מטג'ור, צ'ימולאיס ולונגרונה. רק מעטים מהם זכו לחזור ולראות את מולדתם.

הפסקה שנחתכה מעמ' 291:

במערב, במזרח ובדרום נחים הלוחמים הגרמנים שהלכו בדרך של מילוי החובה במסירות עליונה למען העם והמולדת עד הסוף המר. לעולם הם יצוו לנו, הנצולים, ולדורות הבאים, שלא נפול מהם ברגע שעלינו להקריב את עצמנו למען גרמניה.

סוף

ב־30 בדצמבר 1917 הגביר האויב את עצמת אשו על הר טומבה עד

*) אות ההצטיינות הגבוה ביותר בצבא גרמניה הקיסרית.

בשולי הספר:

בסימן התמורה הטקטית

מאת

סגן/אלוף י. בר

בסימן התמורה הטקטית

מאת

סגן־אלוף ד"ר י. בר.

מפליא לכאורה, שספר זה — אוסף פרשות־קרב של חיל־הרגלים במסגרת של מחלקה, פלוגה וגדוד, מימי מלחמת־העולם הראשונה — טרם אבד עליו כלח גם כיום הזה. וזאת — לאחר שההתפתחות הצבאית הפליגה מאז 1914—18 למרחקים כה רחוקים. אכן, ערכו ומשמעותו של הספר הקטן חורגים מתחומי הזמן המוגבל בו נכתב. והמפקד, בכל דרג — מכיתה ועד לעוצבה בין־חילית — ימצא בו גם כיום הן נסיון מעשי והן הלכות המשתמעות ממנו. הנסיון וההלכות גם־יחד יש בהם תמיד כדי לסייע לדרבון מחשבתו העצמית ולפרקים — אף לגיבוש דפוסיה. כי לפרשות הקרב שבספר נודעת חשיבות ראשונה־במעלה משלוש בחינות:

א. הן הנן ביטוי נאמן לתקופה היסטורית אשר ערכה היה מכריע בהתפתחות הצבאית בדרך־כלל — ובהתפתחות הטקטיקה והמבנה של חיל־הרגלים במיוחד. התפתחות זאת היא שעיצבה, לא־במעט, את דמותו (זו הטקטית בראש־וראשונה) של חיל־הרגלים החדיש.

ב. המהלכים אשר ביצע רומל־המפקד, השיקולים וההכרעות שלו המתוארים בספר, היו אמנם בשעתם פתרונות לבעיות־קרב מסוימות, שנוצרו בנתונים (של קרקע, אויב, עצמת־אש, תנאי־הספקה וכדומה) מסוימים. ברם מחשבת־היסוד שנתבטאה בהם תוקפה יפה במידה רבה — על אף מקוריותה אותה שעה — בכל הנסיבות. מלבד זאת, הרי דוקא במיוחד ובמסוים שבפרשות אלו יש לפרקים ענין רב לקורא משורות צה"ל; כי בכמה מהמקרים המתוארים לא היו נתוני־הקרקע ונתוני היריב, למשל, רחוקים ביותר מהנתונים בהם עמדו לעתים אנשי צה"ל — ויתכן כי אף עלולים לעמוד בהם או בדומה להם.

ג. שנים אלה — ערכו של הספר להכרת התקופה, והתגלמות המחשבה הטקטית שבו — מצויים גם בספרי־מפקדים אחרים. ואולם הבחינה ה ש ל י ש י ת יחידה היא — ללא תקדים בכתביהם של אנשי־צבא. בספר

זה ניתן לעקוב אחרי **התפתחות עצמית של מפקד**, על סגולות־הנהגה ואורח־ניהול אשר סיגלם לעצמו. ניתן אף להיוכח, כיצד רומל — המ"מ, המ"פ, המפקד על אגד־קרב גדודי — פיתח בהדרגה, במציאות־הקרב של מלחמת־העולם הראשונה, במסגרת יחידות טקטיות קטנות של חיל־הרגלים, אותם רעיונות ודרכי־יסוד לפיהם פעל אח"כ, כמצביאן של פורמציות־שריון רבתי, במלחמת־העולם השניה.

בשלושה אלה ידון מחקר זה.

פרק א׳

הרקע ההיסטורי

מאבק על תורת-לחימה במהלך מלחמת-העולם הראשונה

1. גורמי המשבר.

כל הלומד את לקח מלחמת־העולם הראשונה ישים לבו לעובדה, שבלעדיה אין להבין הרבה מההתרחשות האסטרטגית, האופרטיבית והטקטית של מלחמת־עולם זו: הסתירה בין ההתפתחות הכלכלית והטכנית לבין ההתפתחות הצבאית; ליתר דיוק, פיגורה של ההתפתחות הצבאית לעומת זו הכלכלית והטכנית.

בכל תקופה (ובמיוחד בזמן החדש) עומדת המחשבה הצבאית לפני בעית קביעת היחס־ההדדי הנכון בין ד׳ גורמי־היסוד: אש — הלם — תנועה — הספקה. אפשר לומר, כי במלחמת־העולם הראשונה נכשלו האחראים לארגונם ולניהולם של כל הצבאות שהשתתפו בה, בפתרונה של בעית־יסוד זו; ומכאן — ההטעיות, מאמצי־הסרק, ה„שחיטות” ההמוניות, ובסופו של דבר — קפאון ממושך בחזיתות העיקריות, אשר שני הצדדים המתמודדים נפלו להם קרבן במידה כמעט־שוה. כל המלחמות שקדמו למלחמת־העולם הראשונה, החל ממלחמת־האזרחים בארצות־הברית ב־65—1861 וכלה במלחמת יפן־רוסיה ב־1904 ובמלחמות הבלקן, 13—1912, עמדו בסימן גידולה של עצמת־האש ובסימן העליה המתמדת של הנשק־האבטומטי והארטילריה — פירותיה של התעשיה החדישה. הבעיה המרכזית היתה: למצוא את האיזון הנכון בין גורמי ההלם, התנועה וההספקה — לנוכח העליה המכרעת של גורם כוח־האש. תולדות המחשבה הצבאית במלחמת־העולם הראשונה, הנן מאמץ רצוף למצוא את התשובה לבעיה זו ולתרגמה לשפת תורת־לחימה ולשפת מבנה ארגוני־„חימושי”. חיפושי־הדרך, שהחילו לנוכח המציאות האכזרית של שדות־הקרב, בראו לא אחת תורות־נפל. והתורות הללו לא חוסלו אלא בתוקף מאות אלפי קרבנות־שוא — כי בזאת נבדל

המדע הצבאי מכל מדע אחר: ניסוייו נעשים ע״י יצורים שהם בשר־ודם, ולא במעבדה ועל כל שגגה ואשליה ישולם בשדה־הקטל בחיי אדם.

לְמַעַן הבן כראוי את הרקע ההיסטורי לפרשות הקרב המתוארות בספר — ואת הלקח המאלף שהיה כלול אז דוקא בהן — יש לעמוד מעט על תורות־הנפל הנ״ל של שנות־המלחמה הראשונות.

2. תורות שנכשלו.

א) הכשלון האופרטיבי — הקפאת מלחמת־התנועה.
מן הסתירה הנ״ל בין המחשבה הצבאית ובין המציאות הטכנית והתעשייתית של התקופה, נבעו אשליות חמורות בתורות־הלחימה של כל הצבאות בפרוץ מלחמת־העולם הראשונה.

האשליה הראשונה היתה, שעדיין תתכן הכרעה אופרטיבית ואסטרטגית מהירה ע״י תמרון בקצב והיקף רבים, כדוגמת המערכות בתקופה שתחילתה בנפוליון וסיומה ב־71—1870. אשליה זו נתבדתה עד מהרה בחזית העיקרית של המלחמה — בחזית המערבית. הסתבר שיכולת־התמרון של צבא תלויה ביחס שבין מרחב־הזירה לבין עצמת־הכוחות. ההמוניות של מחנות־המיליונים אשר מילאו את הזירה המצומצמת לא הניחה מקום לפרצות ולרוָחים שדרכם אפשר לבצע את תנועות האיגרוף והכיתור. מערך־ההתקפה (וההגנה) ההדדי של מחנות־הענק היריבים נצטמצם יותר ויותר בתחום החזית המוקפאת — מהתעלה האנגלית ועד לגבול שביצריה.

שנית — התברר שהעצמה המספרית הגדלה־והולכת של הצבאות לא זו בלבד שצימצמה, עד כדי היעלמו, את מרחב התמרון בחזית־המערב — אלא שהיא אף בלמה את ניידותם של צבאות אלה וע״כ גם את יכולת התמרון שלהם. הצבאות הגדולים, המורכבים בעיקר רגלים, תותחנים ופרשים, היו אטיים — גם בגלל חוסר אמצעי־תנועה טקטיים מהירים, וגם בגלל כובד מספרם — מכדי שיוכלו לבצע את המהלכים האופרטיביים באותה זריזות שהיתה דרושה למלחמת־תנופה מכרעת.

ועוד: כבכל תקופה, היתה יכולת־התמרון של המחנות־הלוחמים תלויה ביכולתה של המערכת־הלוגיסטית. ואולם זו, הבנויה על תובלת־רכבת עד למרחק מסויים משדה־הקרב, ועל תובלת־סוסים בשדה־הקרב עצמו, לא הדביקה אפילו את קצבם זה האטי־יחסית של הצבאות ההמוניים.

חוסר האיזון בין מרחב־התמרון לבין עצמת־הכוחות — מצד אחד, ובין יכולת־התנועה של הדרג הלוחם לבין כושרו של הדרג המספק — מצד שני, הם שהכשילו אז את התפיסה של מלחמת־התנופה. זאת אחת הסיבות

להקפאת החזיתות (תחילה במערב, ואח"כ אף ברוב הזירות האחרות) של מלחמת־העולם הראשונה.

ב) ההתקפה במשקל מקובץ של כוח־האדם — הסתערות־רגלים המונית. אכן, הקפאון בחזיתות וכשלון־התפיסה של מלחמת־התנופה נבעו רק בחלקם מהסיבות האופרטיביות, ומאלו של טכניקה־לוגיסטית, שצוינו לעיל. סיבה לא פחות נכבדה מצויה בהתפתחות הטכניקה של כלי־הנשק ובהשפעתה על המציאות הטקטית — וכן בהשפעתן החוזרת של שתים אלו על אורחי־הלחימה בכללם. אם המשקל העצמי של הצבאות ההמוניים, ורשת־ההספקה הלקויה והאטית, בלמו את התנועה האופרטיבית — הרי כוח־האש, הגדל־והולך, של הנשק האבטומטי ושל הארטילריה בלם את התנועה הטקטית.

בכל שלבי ההתפתחות הצבאית יש תקופות, שהכלים העשויים לפגוע ממרחק (הם כלי־היריה) מופעלים ביתר דיוק ויעילות אם הוצבו הצבה קבועה מאחורי מחסה וביצור. הוה אומר, הם מגדילים את כוח ההתגוננות. דרכי־ההתקפה שבכל תקופה ותקופה חייבות למצוא אמצעים להתגברות על יתרון זה של המתגונן. התשובות הנן, בעצם, נצחיות באשר לגורמי־היסוד; אלא שהן שונות בהתגשמותן המעשית — הטכנית והטקטית.

ואלה התשובות אשר הופיעו באופן קבוע בכל תקופה ותקופה, אם כי לבשו צורת התגשמות שונה בהתאם להתפתחות הטכנית:

(1) התוקף מתגבר על כוח־האש המתגונן, ע"י „ספיגתה" בדרך עדיפות מספרית, וע"י כוח־אדם מקובץ ההולם הסתערות המונית, גלים גלים.

(2) התוקף מחסל את כוח־האש של המתגונן, או לפחות מצמצמו עד למינימום, ע"י הכנסת אש עדיפה מצדו לפני ההלם הנע להסתערות.

(3) התוקף שולל יעילות מכוח־האש של המתגונן באחת מארבע הדרכים: מהירות־התנועה להסתערות עדיפה על מהירות האש; מגן־שריון לכוח־ההלם; מגן־הפתעה לכוח־ההלם (הנחתת ההסתערות בטרם יוכל המתגונן לפתח את עצמת־אשו); מגן של לילה בערפל.

(4) התוקף מתגבר על כוח־האש של המתגונן ע"י שילוב של תנועה מהירה וחיפוי־אש צמוד.

בשנתים הראשונות של מלחמת־העולם הראשונה נקטו הצבאות, לפתרון בעית ההתקפה הטקטית כביכול, בתשובות הראשונה והשניה. הדבר לבש צורה מעין זו שבתיאור אחת ההתקפות של הצבא הבריטי באביב 1915; לדברי מתכנניה „צריכה היתה ההתקפה לשטוף את המתגונן על־ידי משקלה המספרי בלבד. לפיכך נערכו שתי דיביזיות, בנות 20 אלף איש כל אחת, בגזרה

של כקילומטר וחצי בלבד, למול כ־6 פלוגות גרמניות. אחר הכנה ארטילרית של 3/4 שעה (אשר בגלל אי־דיוקה לא זיעזעה ביותר את המגינים הגרמניים המהופרים אלא שימשה רק כהתראה לבוא ההסתערות ושללה ממילא את אפשרות־ההפתעה) התקדם חיל־הרגלים הבריטי, גל אחרי גל — במרחק של שלושה צעדים בין גל לגל ובמרחקים של צעד או שנים בין איש לאיש בתוך השורה — וניסה לעבור בצורה כזאת את שלוש־מאות המטר שהפרידו בינם לבין עמדות הגרמנים. התגובה של אלה האחרונים כלולה בהערה של אחד המשתתפים בקרב זה: „אף פעם לא ראינו מטרה מוצלחת יותר, וניתנה רק פקודה אחת: לירות עד שיתפוצצו הקנים׳. תוך עשר דקות הובאה ההתקפה לידי סיום באש מכונות־יריה ותותחים מועטים של הגרמנים, תוך כדי אבידות של 10 אלפים איש לבריטים — בו בזמן שהמגינים איבדו פחות מ־10 אחוז ממספר זה״.

התקפות ממין זה חזרו פעמים רבות בחזית המערב, בעיקר בשנים 1915—1916, עד אשר הוכח, ע״י מיליונים של אבידות וקרבנות, שאין במשקל המספרי של המוני־אדם מקובצים כדי להתגבר על כוח־האש של הנשק־האבטומטי והארטילריה החדישים.

ג) ההתקפה במשקל מקובץ של מתכת — ה„חריש־הארטילרי״. אחר שהשימוש בגורמי התנועה וההלם, ללא איזון ושילוב מספיקים עם גורם־האש, הביא לשפיכת־דמים איומה ללא תוצאות (1915—1916), הסיקו מצביאי הצבאות הגדולים (בעיקר הצרפתים והאנגלים) מסקנה קיצונית הפוכה: יש להתגבר על עצמת־האש של המתגונן ע״י פיתוח עצמת־אש עדיפה מופלגת. מסקנה זו נתגלמה במימרה מפורסמת: „חיל־הרגלים חדל להיות החיל העיקרי; הוא רק תופס את השטח אשר חיל־התותחנים כובש בשבילו״. ההתקפה בשנות 1916—1917 היתה לסערה של פגזים שמטרתה היתה למחוק מעל פני האדמה את חפרות המגינים, את יחידותיהם ואת נשקם־האבטומטי. כך פתחו הבריטים את התקפתם על הנהר סום (רוחב הגזרה — 22.5 ק״מ) ביולי 1916, ע״י הכנה ארטילרית של 1500 כלי־יריה ארטילריים (כלי אחד לכל 15 מטרים של הקטע המותקף) וירו 1.5 מיליון פגזים. הוצאת התחמושת הארטילרית של הגרמנים בהתקפתם על ורדאן היתה 150.000 פגזים ליום או 21 מיליון במשך 20 שבועות.

נוסף על האש המכינה — אשר צריכה היתה למחות את המתגונן מעל פני־האדמה — „צעדו״ מסכי־אש־נעים, כמעין מגן לפני חיל־הרגלים המתקדם. ואילו על הרגלים הוטל רק לקצור את הקציר של חרישם זה.

על התוצאות הממשיות של תורה זו אפשר ללמוד מהתיאור של אחד

ממשתתפי הקרבות בחזית: „השטח, שהארטילריה שלנו ,כבשה' נהפך למדבר של מכתשי־פגזים ולים של בוץ, שכמעט אי־אפשר היה לנוע בו. שום כלי־רכב לא יכול היה לעבור בשטח זה, וביחוד אי־אפשר היה לקדם בו תותחים בטרם תבנינה הדרכים מחדש. מצד שני, בשעה שחיל־הרגלים התוקף מוצא עצמו מ ח ו ץ לטוח תותחיו המסייעים — הרי הוא נמצא בפני אותם איי־התגוננות של מק"בים ועמדות חפורות־לעומק או ,תיבות־בטון', שאפילו הסערה הארטילרית אינה עשויה למחקם. ברוב המקרים, כאשר הרגלים רותקו לפני מכשולים כאלה, ,ברח' המגן של מסך־האש, שהיה מונחת ומתקדם לפי לוח־זמנים שנקבע מראש—שכן אמצעי־הקשר הבלתי־משוכללים של התקופה לא איפשרו לכונו ולהתאימו באופן הדרוש — והוא התרחק מהרגלים והשאירם חשופים דוקא בעת המשבר המכריע. כך היו נכשלות, ברוב המקרים, ההתקפות הטקטיות; אולם גם אם הצליחה ההתקפה לדחוק את קוי־המתגונן קילומטרים אחדים אחורה או אפילו לפלס פרצה בהם, לעולם לא יכלה הצלחה כזאת להיות מנוצלת להפתעה אופרטיבית מכרעת. כי לשם כך היה נחוץ לקדם את ריכוזי הארטילריה העצומים ואת תחמושתם: הינו, ל ב נ ו ת ד ר כ י ם בתוך אותו מדבר־בורות־ובוץ אשר הארטילריה עצמה יצרה לפני־כן .לפיכך, באותו רנח הזמן שבין הסתערות טקטית אחת לשניה, היה תמיד המתגונן מסוגל לחפור מערכי־הגנה חדשים, להביא עתודות רעננות לסתימת הפרצה — ובסוף מאמצינו היה עלינו, למעשה, להתחיל במקום שגמרנו".

כשם שהכזיבה תורת־ההתקפה ע"י משקל כ ו ה ־ ה א ד ם המקיבץ, כן הכזיבה תורת־ההתקפה ע"י משקל ה מ ת כ ת.

ד) ה ה ג נ ה ־ ה ק ו י ת ה ס ט ט י ת, ב כ ו ח ג ו ר ם ־ ה א ש ב ל ב ד. כשנכנסו הצבאות האירופיים למלחמת־העולם הראשונה היתה להם תורת־ה ת ק פ ה. תורה זו היתה, אמנם, מבוססת על אשליות אך היתה גם מגובשת וברורה; ואילו דרכי־ה ת ג ו נ נ ו ת לא נתבררו כלל. המחשבה הצבאית של אותה תקופה לא הפנתה תשומת־לב לצורת־קרב זו, ואורחי־ההתגוננות התפתחו תחילה בדרך נסיונית במידה זו או אחרת. התפתחות נסיונית זו החלה משנבלמה וקפאה, להפתעת שני הצדדים, מלחמת־התנועה, אשר התכוננו לה שעה שהכריחם כוח־האש לחפש מקלט בתוך האדמה — ותחת מערכת־הבזק באה המערכה של „חפרפרות". כך החלו מופיעות דרכי לחימה וביצור בהגנה לא לפי תכנית או תקנון שנקבעו מראש, אלא כתוצאה מלקח ישיר של הקרבות: תחילה — חפרה אחת, שממנה מופעלים כל כלי־האש, ואחר־כך — מערכת של שתים־שלוש חפרות, המשתרעת לעומק של 2000—

3000 מטר, כשהרובאים תופסים את החפרה הקדמית, ובאלו הנמצאות בעומק המערך מוצבים כלי הנשק־האבטומטי; יחידות העתודה מוצבות בתעלות־קשר, כדי לסתום כל פרצה שתתהוה; ארטילריה מחפה על כל מערכת־המגן ממרחק 4—5 ק״מ מן העורף. בד בבד עם התפתחותה הכללית של מערכת־ההגנה התפתחו ושופרו גם דרכי־הביצור. גדרות־התיל החלו למלא תפקיד חיוני והן גדלו לאורך ולרוחב; הופיעו מקלטים עמוקים, הדומים למנהרות של מכרות, וכן הופיעו תיבות־הבטון הראשונות.

למערכי הקרב וההתגוננות היו שתי מגמות: האחת — להפעיל את כל אמצעי־האש, אשר לרשות המתגונן, כלפי חיל־הרגלים התוקף; והשניה — לשמור על האמצעים האלה, ועל יכולת הפעולה התקינה שלהם בפני ההכנה הארטילרית, הקצרה במידה פחותה או יתרה, שקדמה להסתערות־הרגלים. מערכת־התגוננות זו שהתפתחה בשנתים הראשונות של המלחמה — המיוסדת על קוי־חפרות בולטים למדי, המשתרעים לעומק מועט, בהן מוצבים לוחמים ואמצעי־אש במספר רב ככל האפשר — היתה התשובה הקולעת להסתערות ההמונית של חיל־הרגלים; אולם היא לא עמדה בפני החריש הארטילרי. אמנם סערת־הפגזים הארטילרית לא הצליחה להבקיע בשום מקום פרצה מכרעת; אך היא גרמה לפחות לאבידות כבדות והעמידה בספק את כל שיטת ההתגוננות המקובלת. הסתבר איפוא, שכשם שגורם האש, בהיותו מנותק מגורמי־תנועה, תמרון והלם, לא פתר את בעיות־ההתקפה — כן גם בהיותו מבודד, לא היה בו משום תשובה לבעיות־ההגנה.

ה) סיכום הכשלונות. לאחר השנתים הראשונות של מלחמת־העולם עמדו צבאות־שני־הצדדים למול החזיון של כשלון מוחלט של הדרכים הטקטיות אשר בהן (בזו אחר זו) נקטו עד אז.

נכשלה התפיסה של מלחמת תנועה מהירה, בשל כובד־משקלם של הצבאות ההמוניים ומיעוט ניידותם, וכן בשל היעדר מערכת־לוגיסטית המסוגלת לשאת אורח־מלחמה כזה; נכשלה דרך ההתקפה ע״י כוח־אדם מקובץ — מהיותה משוללת תמיכת־אש בעלת איכות, כמות וגמישות מתאימות; באותה מידה נשכלה דרך התקפה ע״י „גורם־האש" בלבד — כשהוא מנותק מגורמי התמרון והתנועה; נכשלה גם דרך ההגנה הראשונה — המיוסדת על אש וביצורים בלבד — זו שחסרים בה כל יסודות יזומים תוקפניים ונייידים. כשלונות טקטיים אלה, לסוגיהם ולגילוייהם, הביאו בעקבותיהם לא רק קפאון אופרטיבי־אסטרטגי — הם גם עירערו את היסודות המקובלים עד כה של אמנות־

המלחמה. עקרונות כגון הפתעה, תמרון, מאמץ עיקרי, שהיו יפים בכל תקופה ותקופה, כאילו ירדו מן הפרק.

כן נראה היה (לנוכח נסיון השנתים הראשונות של מלחמת־העולם), כי חיל־הרגלים הפסיד את מקומו כחיל עיקרי, כי בטל ערך הלוחם, ערך נשקו ואימונו וערכו של כושר־הלחימה של היחידה הטקטית הקטנה. התקבל הרושם שהמלחמה הפכה להיות התמודדות בין התעשיות — בין כמויות החימוש והתחמושת — וכי רק הן תכרענה בה.

3. התפתחותה של טקטיקה חדשה.

ברם באותה תקופה, כאשר אמנות־המלחמה ודרכי מימושה־למעשה הגיעו עד משבר (כפי שכבר קרה בהיסטוריה) ברא המשבר עצמו את מגמות־ההתחדשות ואת הפתרון.

תוך כדי התמודדות הצבאות זה כנגד זה בחזיתות־אירופה התנהל בתוך כל אחד מהם מאבק נוסף: בין הקצונה הותיקה והמצביאים, שעמדו חסרי־אונים בפני המציאות הטקטית החדשה — לבין מפקדי היחידות הלוחמות הקטנות והבינוניות וקציני־המטה הצעירים. הדור החדש של מפקדים בכל צבא — אשר חזה מבשרו את כשלונות השנתים הראשונות למלחמה — הבין שהוא נתבע לממש, בתנאי הטכניקה החדישה (אמצעי־לחימה ואפשרויות־תעשיה אחרות), את העקרונות המתמידים של מלחמה, לפתח אורחי התקפה והגנה חדשים, שיהיו מבוססים על החזרת האיזון (שאבד) בין ד׳ גורמי־היסוד הטקטיים.

ואלה היו תוצאות המאבק — אם־כי לא תמיד נתגלו מיד, ולא בכל מקום במידה שוה — בין הדור הישן לבין הדור החדש בצבאות אירופה, בין האפיגונים*), של האסכולה הפסבדו־נפוליונית לבין מיסדיה ומנסחיה של תורת־המלחמה למאה העשרים:

א) החזרת כושר־ההתקפה לרגלים — חדירה ע״י הסתננות. ב־9 במאי 1915, השתתף מפקד פלוגת־רגלים צרפתי, הקפיטן לאפארג, בהתקפה בגזרה מסויימת של חזית־המערב. ההתקפה התנהלה על־פי הנוהג המקובל אז: מחץ בכוח־אדם מקובץ. לאפארג חזה כיצד הגל הראשון של ההסתערות הצרפתית, שפלוגתו נטלה חלק בה, נעצר ע״י שני מקלעים־בינוניים גרמניים — וכיצד גלים נוספים של שני גדודים לא יכלו להתגבר על מחסום־האש של האויב; כיצד הארטילריה הרחוקה מגלי־

*) שומרי הגחלת, או שומרי מסורת של שיטה — המער׳.

ההסתערות והמוגבלת בפעולתה ע״י אמצעי־כיוון ומכשירי־קשר פרימיטיביים, לא היתה מסוגלת לעזור לחיל־הרגלים; כיצד כל גלי־ההסתערות נשארו רתוקים 24 שעות באש שני הכלים האבטומטיים הגרמניים בלבד — ונאלצו, בסופו של דבר, לסגת תוך כדי אבידות גדולות. באותו יום, ה־9 במאי 1915, לנוכח החזיון המתואר, נולד אחד הגרעינים לתורת־הלחימה החדשה של חיל־הרגלים.

תורה זו ראתה בפעם הראשונה אור בצורת חוברת קטנה, שחוברה ע״י לאפארג, ושמה: „פרקי־מחקר על ההתקפה״. הרעיון היסודי שבוטא בה היה, כי חיל־הרגלים, שהפך ל„בשר־מכונות־יריה״ חסר־אונים, יכול יוכל להחזיק במקומו כ„מלכת־שדה־הקרב״ אם רק יאורגן, יצויד, ויופעל כראוי. לגבי אורח־הלחימה של הרגלים, מבנם וחימושם הציע לאפארג מספר הצעות שהיום הנן מקובלות למדי, אבל אז היה להן ערך מהפכני, והן:

1) תחת המאמץ „לשטוף״ את האויב המתגונן ע״י גלים־גלים של כוח־אדם מקובץ בגזרה רחבה — קביעת המאמץ העיקרי בגזרה צרה.

2) תחת הנסיון לכבוש חפרה אחרי חפרה בחזית חרבה — הדירה לעומקו של מערך־ההגנה, ללא דאגה לאבטחה אגפית (שתבוצע ע״ח העתודות, הבאות אחרי הדרג המסתער).

3) הדרג המסתער עצמו לא יורכב עוד המוני־רגלים, שכוחם רק במספרם והנעים לאט־לאט קדימה, באש של המתגונן — אלא יחידות עצמאיות, מצומצמות מבחינה מספרית. ליחידות עצמאיות אלה חייבות להיות שתי תכונות: האחת — היכולת לנצל את הקרקע למחסה, להסתנן לעומק מערך־האויב ע״י ניצול פני־השטח, הסתר־טבעי והסתר־הלילה; והשניה — חימוש, אשר יאפשר להן לחפות על תנועתן באמצעי־האש שלהן־עצמן ולפלס לעצמן דרך אף ללא תמיכת הארטילריה הרחוקה.

מכאן הגיע לאפארג לתביעה לשינויים במבנה חיל־הרגלים: להפוך את היחידות הקטנות — כיתה, מחלקה, פלוגה, שהיו עד אז בקרב בעיקר מסגרות ארגוניות — לגופים לוחמים בעלי תפקידים משלהם, עצמאיים למחצה. מצד שני הגיע למסקנה, שיש לנצל את יכולתה של הטכניקה החדישה כדי ליצור כלים הדרושים לטקטיקה החדשה, כלים שיגדילו את כוח־האש העצמי של חיל־הרגלים. כגון: המקלע הקל, תת־המקלע, רימון־היד, רימון־הרובה והמרגמות למיניהן.

4) המיזוג ההדוק בין גורם האש וגורם התנועה, שלאפארג ראה אותו כתנאי להחזרת יכולת־ההתקפה של חיל־הרגלים, התבטא לא רק בגידול כוח־האש העצמי של הרגלים, אלא גם בצורתה וארגונה של

האש המסייעת. הוא תבע לבטל את ההכנה הארטילרית הכללית שאינה יעילה ואינה צמודה להסתערות־הרגלים. הוא הציע: לספק לדרג המסתער כלים מסייעים, שיהיו משולבים בו בלתי־אמצעית: מק"בים, מרגמות ותותחי־רגלים נלווים; ועוד הציע: מהלומות־אש של התותחנים, קצרות אבל מרוכזות, תקדמנה את ההסתערות בזמן הקצר ביותר.

חשיבותה ההיסטורית של תורת לאפארג, אשר פתחה פרק חדש בהתפתחות הטקטית, היתה טמונה בשלוש נקודות:

הראשונה: היא החזירה את האיכות למקומה כגורם מכריע לעומת הכמות; היא הראתה דרך למימוש עקרונות־היסוד הקלסיים של המדע־הצבאי — ניצולם של יתרונות־השטח, חולשת־האויב, הפתעה, יזמה, תמרון — באותם התנאים שיצרו את התפתחות־החימוש החדישה.

השניה: רעיונותיה כללו חלק ניכר של התשובות הטקטיות והארגוניות על הבעיה הבוערת של התקופה — איזון מחדש של ד' גורמי־הלחימה העיקריים.

השלישית: היא חידשה מושגים טקטיים אשר נשכחו. לאפארג הוכיח מחדש, שההתקפה אין פירושה האמיתי דוקא „מכות־פטיש", כי אם דקירתה של חרב חדה אל מרכז־החיים של האויב. למול שיטת ה„הצפה" של חזית רחבה ע"י גלי־אדם או גלי־אש — הוא העמיד את הבקעת מערך האויב לעומק. הוא הצביע על־כך, שהמטרה העיקרית של ההתקפה אינה המערך המאורגן של האויב, על כוחותיו, אלא דוקא עורפו הבלתי־מאורגן — בו נמצאים מקורות כוחו, מפקדותיו, מערכת־הקשר־וההספקה וכדומה. למול מחשבה טקטית של קוים הוא העמיד את המחשבה של מרחבים. בקצרה: הוא הגדיר הגדרה נכונה את מקומו של גורם־האש — וחידש את האמת הפשוטה, שהלז איננו בעל ערך עצמאי, אלא חשיבותו רק במידה שהוא מסייע לתנועה אל היעד.

ב) מכשיר חדש להתקפה — חדירה ע"י שריון. מתוך אותו נסיון עצמו של כשלונות במשך השנתים הראשונות של מלחמת־העולם — ומתוך אותו ניתוח של עקרונות המחשבה הצבאית ודרכי־הלחימה המקובלות — הגיעה, באותה תקופה, קבוצת קצינים אנגליים אל מסקנות הדומות לאלו שהגיע אליהן לאפארג לגבי דרכי הלחימה בכלל ואורח ההתקפה בפרט. אכן, למימוש אותם עקרונות ואותן מטרות שביטא הקצין הצרפתי, מצאו הללו מכשיר אחר: תחת השימוש בחייל הרגלי שהציע הוא — הגיעו הם אל המנוע המשוריין.

כאמור, צריך היה כלי חדש זה להשיג אותן המגמות שלאפארג רצה להשיגן ע״י ארגון, אימון וחימוש חדשים בחיל־הרגלים: מימוש עקרונות ההפתעה, התמרון, ההכרעה המהירה, החזרת ההתקפה למקומה כצורת הקרב העדיפה. כלי זה סימן את התשובה המובהקת לבעית התקופה — איזון הגורמים: אש, תנועה והלם (ובפוטנציה, לעתיד, גם גורם ההספקה ע״י מיכון דרגי־התובלה, ויכולתם לנוע במהירות אחרי הדרגים הלוחמים בכל צורות השטח, גם ללא דרך).

מכאן, שהעקרונות הטקטיים של החיל המשוריין החדש היו זהים עם אלה של חיל־הרגלים המחודש: מאמץ עיקרי בגזרה צרה; הבקעת מערך האויב לעומק, כמעין „הנחל המתפשט"; העורף של האויב, ולא חזיתו, כיעד עיקרי; השילוב ההדוק בין האש המסייעת והתנועה אל היעד; מחשבה במרחבים ולא בקוים. ההבדל בין תורת לאפארג לזו של סוינטון פולר ואחרים היה בשטח האופרטיבי־האסטרטגי, בשל ההפרש שבין המנוע לבין הרגלי באשר לקצב התנועה ולטנחה. אולם בשטח הטקטיקה הרי תורת־הלחימה של חיל־הרגלים החדיש והמחודש ותורת הלחימה של חיל־השריון היו בגדר תשובות זהות־ביסודן לאותה הבעיה: כמעין שני צדדים של אותה מטבע.

ג) ההגנה הגמישה — דירוגה־לעומק. במחנה בנות־הברית, לא שמו לב לתורת לאפארג; ורק באיחור — ובהסתייגויות רבות (ואף באי־הבנות רבות) — הסכימו מצביאים חניכי המאה הי״ט להשתמש במכשיר של המאה העשרים, במנוע־המשורין: הטנק. אותו זמן נאבק גם הצבא הגרמני עם אותן הבעיות. במחלקת־המבצעים בחזית המערבית שלו התרכזה קבוצה של קצינים צעירים — לוסבֶּרג, באוּאֶר, גאיאֶר — אשר עם הקריאה בתרגום חוברת לאפארג (שנפלה במקרה בידי הגרמנים), חשו את ערכה המהפכני. מבחינה אסטרטגית ואופרטיבית היה הצבא הגרמני בשנות 1915—1917, בחזית העיקרית (המערבית), רוב הזמן בהתגוננות. קבוצת הקצינים הנ״ל ניסתה, על־פי ההנחות שהניח אותן לאפארג, לפתח קודם־כל שיטות הגנה חדשות לחיל־הרגלים.

הם חיפשו אחרי תשובה ל„חריש" הארטילרי ולקציר־הדמים שקצר — כי הרי זאת היתה אז דרך ההתקפה העיקרית שהשתמשו בה האנגלים והצרפתים. הם ראו בבהירות את החולשה היסודית של שיטה זו: את הניתוק בין גורמי האש והתנועה, את בידוד חיל־הרגלים המסתער מן האש המסייעת. יחד עם זה ראו בבהירות לא־פחותה גם את החולשה של שיטות ההגנה שלהם־עצמם, שהיו מקובלות עד אז, החולשה

של ההתגוננות הקוית־הסטטית: העקרון — „המקום בו אני ניצב, בו הנני עומד ונופל" — שהפך את המלחמה למעין דו־קרב בין כמויות מתכת ועם זאת היה מקריב, בראש־וראשונה, את חיל־הרגלים המתגונן לקציר התותחנות.

מניתוח זה הגיעו לאותם פתרונות־יסוד לגבי ההגנה — שאליהם הגיעו לאפארג, ובעצם גם סוינטון ופולר, לגבי ההתקפה: לא עוד מחשבה בקוים כי אם במרחבים; הקרב — לאו דוקא בקו הקדמי אלא בעומק שדה המערכה; מימוש עקרונות ההפתעה, היזמה, התמרון, ע"י שילוב הדוק בין גורמי אש ותנועה — וכל אלה לא רק בהתקפה אלא גם בהתגוננות.

המסקנות המעשיות שנבעו מעקרונות אלה היו:

1) העמקת מערכת ההתגוננות: לא עוד כמה שורות בלבד של חפרות המשתרעות לעומק של קילומטרים ספורים, אלא מערכת מסועפת, המשתרעת על עשרות ק"מ, אשר למעשה בולמת כל נסיון של הבקעה מכרעת, בהעמידה כל כוח פורץ בפני מחסומי־אש נוספים.

2) קביעת המאמץ־העיקרי של ההתגוננות לא בקו הקדמי אלא בעומק: השאיפה העיקרית של שיטת ההתגוננות החדשה היתה, בניגוד למקובל עד אז, להוציא את רובו של כוח־האדם הלוחם מטוח ה„חריש" הארטילרי, להגדיל את הניתוק בין זה האחרון לבין חיל־הרגלים האויב המסתער — ולהעמידו מול כוח־האש של המתגונן כשהוא מבודד לחלוטין מהאש המסייעת.

מכאן הגיעו הקצינים הגרמניים לאופן־היערכות חדש של כוחותיהם בהגנה. הקוים הקדמיים חדלו מהיות שדה־הקרב העיקרי והפכו למערך תצפיות ומשמרות־קדמיים בלבד, שתפקידם — אזעקה ואשהיה ולא עמידה. מאחריהן באה עתה מערכת נקודות־משען — תיבות־בטון ובהן נשק־אבטומטי עם כוח אדם מצומצם — ויעודן, לפצל את הכוחות התוקפים, להאיט את תנופתם ואף להישאר באגפם ובעורפם של הללו, בם הם עוברים על פני נקודות־משען אלו.

3) ההתקפה־הנגדית — האמצעי העיקרי של ההתגוננות: עיקר החידוש באורח ההגנה לחיל־הרגלים היה בכך, שבתור יעודו הראשי נקבעה לאו דוקא השמירה „על כל שעל אדמה" כי אם ההינצלות מסערה ארטילרית — ושבירת הכוח־החי של ההתקפה אח"כ. כדרך להשגת יעוד זה: לא רק הפעלת אמצעי־האש — אלא בראש וראשונה המכה היזומה על המסתער, בזמן חולשתו, בזמן

שהתרחק מהסיוע שלו, בזמן שהסתבך במערכת־העמדות ונקודות־המשען של רשת־ההתגוננות הפרושה לעומק.

החידוש המהפכני התבטא בכך שכשם שלכל יחידה מתגוננת ניתנה הזכות להעדיף את שלמותה ואת כושר פעולתה על פני ההחזקה ברצועת־שטח נתונה, והותר לה, על־כן, לסגת בפני הסערה הארטילרית — כן הוטל על כל יחידה גם תפקיד תוקפני: להכות באויב מכה יזומה, וע״י כך לכבוש חזרה את השטח אשר אי־אפשר היה להחזיק בו ע״י עמידה סטטית בלבד. מכאן, שמעתה אין החלק העיקרי של הכוח המתגונן מיועד להפעלת אמצעי־האש בלבד, מעמדותיו הסטטיות — אלא נועד הוא להיערך באגפי־ההסתערות למכות־נגד ולהתקפות־נגד.

הפיקוד העליון הגרמני הבין לבסוף לסימני המהפכה הטקטית אשר התבטאה בשיקוליה, בניתוחיה, ובהצעותיה של הקצונה הצעירה. המטה הכללי הגרמני, ובראשו לונדורף, הוציאו בעצם המלחמה תקנון חדש להילי־הרגלים אשר היה מבוסס על השיטות הטקטיות החדשות של התקפה והגנה. גדולה מזו: בשנים החמורות ביותר של המלחמה, ב־1916—1917, אימנו את רוב כוחותיהם — החל במפקדי דיביזיות ועד לאחרון החיילים — באורחי־הלחימה החדשים.

על־כן היו הגרמנים לא רק מסוגלים לבלום במשך 1917 את כל האופנסיבות הבריטיות והצרפתיות בחזית המערב, ע״י ההגנה הגמישה בעומק, על־אף יתרון התוקפים בחימוש ובמספר — אלא גם עלה בידם — אפילו עוד באביב האחרון של המלחמה (1918) — לפתוח, מצדם, בהתקפה רבת־היקף, מבוצעת על פי שיטת־ההסתננות החדשה, שהביאה את החזית האנגלו־צרפתית אל סף ההתמוטטות.

מלחמת־העולם הראשונה הוכרעה ע״י העליונות הכלכלית־התעשיתית וע״י יתרון העצמה של מעצמות המערב, וכן ע״י יתרונות אסטרטגיים אחרים. אולם עובדה זו אינה צריכה להסתיר מעינינו את החזיון המענין, שהעליונות הטקטית, בכמה מהתקופות החיוניות של המלחמה, היתה בידי הגרמנים — תודות להסתגלותם לאורחי־לחימה חדשים.

לעומתם, לא הגיעו צבאות־המערב, במלחמת־העולם הראשונה, לאיזון־מחדש של גורמי־היסוד בלחימה במסגרת חילות־הרגלים שלהם. כן לא העריכו כראוי את אפשרויותיו ותכונותיו של החיל החדש — המשורין — והשתמשו בו באופן הססני. אכן, ירושת השמרנות המקצועית הזאת ממלחמת־העולם הראשונה — דגש־יתר על גורמי האש וההספקה, תוך הזנחת גורמי התנועה וההלם, ואף הפיכת חיל־השריון למעין ארטילריה־ניידת, ככלי עזר

לחיל־הרגלים, תחת היותו מכשיר תמרון והכרעה אופרטיבית ואסטרטגית — היתה בעוכרי הצבאות הצרפתיים והבריטיים אף בשלב הראשון של מלחמת־העולם השניה. המהפכה בטקטיקה, אשר שורשיה בהתפתחות אמצעי־הייצור של התקופה, גררה אחריה כמובן שינויים מכריעים באורח־הקרב ובמבנה הארגוני. אך למרות הכל היתה למהפכה זאת (שהיא עצמה נבעה מהתפתחותו של הנשק) גם השפעה חוזרת ומדרבנת על התפתחות נוספת במערכת כלי־הלחימה.

שינויים נוספים אלה, שחלו תוך כדי מלחמת־העולם, התבלטו בראש וראשונה בצבא הגרמני — אבל במידה מסוימת הונהגו גם בשאר הצבאות. משמעותן של תמורות אלו, באשר למבנה הקרב, נתבטאה קודם כל בעלית השיבותה של היחידה הטקטית הקטנה. בעוד שבראשית מלחמת־העולם הראשונה היה הגדוד היחידה הטקטית הנמוכה ביותר, אשר נודעה לה עצמאות מסוימת בקרב — ולעתים קרובות היה זה אפילו רגימנט — הרי הטקטיקה החדשה תבעה אינדיבידואליזציה של מבנה־הקרב. הפלוגה, המחלקה ואף הכיתה, הופכות להיות נושאות משימות עצמאיות למדי במסגרת ההתקפה וההגנה כאחד.

חזיון זה גורר אחריו חזיונות נוספים. אחד מהם — הצורך בהרמת קרן הפיקוד הנמוך, והכשרתו לשיקולים, להכרעות ולניהול שיהיו במידה־רבה עצמאיים. חזיון אחר הוא הצורך בפיתוח נרחב של אמצעי־הקשר, כדי לאפשר את ניהול המספר הרב של יחידות־משנה קטנות אלו, שהחלו להיות הנושאים העיקריים של הקרב — ואת הפיקוח עליהן.

החזיון שלישי נבע מהצורך של הטקטיקה החדשה להצמיד זה אל זה, בכל גוף טקטי, את גורמי האש והתנועה. את שיא הצמידות הזאת מהוה רכב־הקרב המשורין, המגלם את שניהם בגוף אחד: בתוכו־עצמו. ברם התעורר ההכרח למזג בתוך כל יחידת־רגלים גם את גורמי־התמרון („תנועה") — מזה, ואת אמצעי־הסיוע („אש") — מזה. מכאן — הדרבון להתפתחות כלי־נשק נוספים, אשר יצלחו לנוע עם החייל הרגלי ואף להיות נישאים או מוסעים על ידו. המקלע־הקל, תת־המקלע, המרגמה הקלה והבינונית, הלהביור, „תותח חיל־רגלים" או „תותחי־ליווי" למיניהם — כל אלה הופיעו כתוצאה מהחידושים באורחי־המלחמה ובמבנה־הקרב — ואף הם, מצדם, השפיעו השפעה חוזרת על אלה הראשונים: תהליך של השפעות־גומלין. בתחילת מלחמת־העולם היה חיל־הרגלים מצויד ברובה ובכידון בלבד*) ואילו

*) בתוספת שתי מכונות־יריה (מק"ב), מכסימום לגדוד רגלים — המער'.

בסופה — לא היתה אף יחידת־רגלים בגדר גוף בעל חימוש אחיד. מעתה היותה כל יחידה צות של כלי־נשק שונים, בעל תכונות שונות; ומגמת הלחימה, החל מתקופה זו, הנה שילובם של אלה, לביצוע משימה משותפת אחת.

השינויים במבנה־הקרב, בחימוש, בקשר וכדומה — לא יכלו, בסופו של דבר, להישאר בלי תוצאה לגבי המערכה הלוגיסטית, שיטת המנהלה וההספקה; אף על אלה החל עובר תהליך של הרחבת ההיקף, התפצלות בהתאם לריבוי מספר היחידות שיש לספקן ולשרתן. יחד עם זה מושפעת המערכת הלוגיסטית השפעה מכרעת גם ע״י ניצולו, הגובר־והולך, של גורם־התובלה החדש — המנוע.

פרק ב׳

מפקד-הרַגְלים

על שום מה הצורך להקדים לספרו של רומל תמונה היסטורית רחבה זו? שתי סיבות לכך: האחת היא, שהתפתחות זאת משמשת רקע לפרשות הקרב המתוארות בגוף הספר — גם כשאין רקע זה נזכר במיוחד. בחלק הראשון של הספר אנו רואים את הנסיון למלחמת־תנועה בשנת 1914, ויכולים ללמוד באמצעות תיאוריו, כיצד הולך נסיון זה ונכשל, עד שהתנופה מגיעה אל היפוכה — אל קפאון מוחלט. בחלקו השני אנו רואים את השלב הראשון של מלחמת־החפרות, את עדיפותה הגדלה־והולכת של הארטילריה, את יתרונה הגובר והולך של ההגנה על ההתקפה, והננו עדים למאמצים להעלות בתנאים החדשים את קרן היזמה התוקפנית — ברמה של יחידה טקטית קטנה. ואילו החלק השלישי, הריהו התיאור למעשה של תכסיסי ההתקפה החדשים של חיל־הרגלים אשר תוארו לעיל להלכה. והלא רק כאשר רואים את המבצעים המתוארים בספר על רקע ההתפתחות הצבאית ההיסטורית הכללית של תקופתם — מבינים את פשרם של מבצעים אלה הבנה שלמה

ואילו הסיבה האחרת שחייבה להקדים רקע רחב לפרשות קרב אלה, הנה הצורך לתת ביד הקורא את קנה־המידה הנכון להערכת פעילותו של רומל המפקד — ועי״כ, גם את המפתח להערכת כוחו היוצר האפשרי הגלום בקצין המפקד על יחידה טקטית קטנה.

רומל היה מפקד נמוך בחיל־רגלים, אחד מרבבות. לא היה לו כל מגע עם החוקרים התיאורטיים שבמטה הכללי של צבאו. כל כוחו לא היה בשדה התיאוריה אלא בשדה המעשה.

לא היתה לו יכולת ניתוח וניסוח כזו של לאפארג. קרוב לודאי שגם לא ידע כלל על הויכוכים העקרוניים הרבים שהתנהלו ברמות הגבוהות של צבאו הוא. אעפ״כ הצליח להגיע באופן עצמאי ובדרך נסיונית — מתוך

מציאות הקרב ובחוש המעשי של מפקד־שדה — אל אותן מסקנות עצמן ולאותם אורחי־לחימה אשר הגיעו אליהם ההוגים התיאורטיים, הרבים באנגליה ובגרמניה, בכוחו של ניתוח רחב יותר. והרי עובדה זו מעידה על יחסי הגומלין ההדוקים בין התיאוריה לפרקטיקה שבתורה הצבאית — הדוקים אולי יותר מבכל תורה ומדע אחרים.

1. המ"מ והמ"פ.

כדי להעריך נכונה את טיב מחשבתו הטקטית של רומל ולהבין במה נבדלה מן ההלכות לפיהן הודרכו ערב מלחמת־העולם הקצינים שבדרגתו בכל הצבאות, יש להביא בחשבון (פרט לכשרונו האישי) גם נתון אוביקטיבי אחד: האופי הטופוגרפי של הזירות בהן פעל.

בחזית המערב לחם גדודו רק זמן קצר, יחסית, במישורים הגדולים, מחוסרי המחסה הטבעי, שבגזרות הצפוניות והמרכזיות של החזית. עיקר לחימתו היה בשטח הררי והמיוער של הגזרה הדרומית־המרכזית (בגבעות הארגונים). פני הקרקע הם שהעלו כאן מלכתחילה את חשיבותו של חיל־רגלים על זו של חיל־התותחנים, וחייבו את העצמאות והיזמה של יחידות־המשנה הקטנות — ואף איפשרוה.

נסיון־הקרבות הראשון שנרכש בנתונים אלה, הוא שקבע במידה רבה את דרכיו של רומל כמפקד, גם אח"כ בהיותו מפקדו של צות־קרב גדודי, שזירתו אף היא בשטח הררי מובהק — ב„אלפים הטרנסילבניים" שברומניה ובהרי החזית האיטלקית.

אין ספק שנתוני־הקרקע הם אשר איפשרו למחלקת־רגלים ולפלוגת־רגלים לנקוט בגזרת הארגונים באורחי־פעולה ובתחומי־פעולה כאלה אשר לא התאימו, למשל, לפלאנדריה המישורית. אולם אלה אינם צריכים להסיח את דעתנו מדרך־הלחימה שרומל גיבש לעצמו, על פתרונותיו האישיים האופיינים לו.

בכמה מפרשות־הקרב המוקדמות כבר מתבלטים עיקרי־היסוד של דרך זאת. אפיינית הפעולה הראשונה שלו כמ"מ. כאשר פטרול־סיור של מחלקתו בא במגע עם כוח עדיף של האויב, החלטתו הראשונה היא יזמה תוקפנית — גם ביחסי־כוחות בלתי־שוים. כאשר הועמד בפני הברירה: לנצל את ההישגים הראשונים מיד, בכוח מחלקתו הוא בלבד, או לחכות לתגבורת ולהוראות נוספות — בחר בדרך הראשונה. הפתעה, ע"י האורח הנמרץ בו ביצע את פעולתו, שימוש בהטעיה, אילתור או שימוש בלתי־שגרתי בכלי־הקרב המצויים — אלה מציינים כבר את פעולתו הראשונה.

וכן משהושגה ההצלחה בקרב — נקט בניצולה עד תום, ע"י רדיפה מהירה.

בעקרונות אלה, של קרבו הראשון כמ"מ, דבק רומל, כפי שאפשר לראות זאת מסיפורי הקרב שלו, גם בהיותו מ"פ ומג"ד — ואף בהיותו מצביא, במלחמת־העולם השניה.

אופייניות מאוד הן שתי פרשות־קרב נוספות, מגזרות הארגונים. האחת היא כיבוש יער בוזון, שבו הוא פועל בתור מ"פ — אבל למעשה הריהו מתכנן את ההתקפה של הגדוד. כאן יש לשים לב לשלוש עובדות שהן מרכזיות בכל מבצע ממבצעיו, בהיקף קטן או גדול. הראשונה: לימוד יסודי־ביותר של השטח, לפני הפעולה, ע"י מפה, תצפית וסיור כאחד. השניה: הטעית היריב ע"י משיכת תשומת לבו אל אזור־היערכות מסוים — והעתקת אזור־ההיערכות המציאותי לכיוון בלתי־צפוי זמן קצר ביותר לפני ההתקפה. והשלישית: קביעת המאמץ העיקרי בדרך של איגוף עמוק, המכוון אל עורף מערך־האויב והמבוצע באמצעות ניצול מדוקדק של דרכי־הסתר ושטח־מת.

אופייני ביותר הוא אותו קרב אשר כונה: „ההתקפה על העמדה המרכזית". פה מתבררת קודם כל העזתו — שלא חסרה, אמנם, גם צדדים שליליים, באשר יש והיא חורגת ממסגרת תכנית הפעולה הכללית: פלוגתו מתקדמת אל מעבר לתחום ההתקפה הגדודית, פורצת אל מערך־מבוצר צרפתי חזק וכובשת ראש־גשר בתוכו. אולם העזה ויזמת־יתר אלו גורמות לניתוק הפלוגה, לאזילת התחמושת והאספקה — והן מעמידות אותה בסכנת השמדה. במצב זה הריהו קובע שהדרך הבטוחה ביותר להבטחת הנסיגה היא התקפה — שוב החלטה האופיינית לו. גם בעתיד, כאשר הצרפתים מנסים אלגוף אותו משני הצדדים, הוא מנחית מהלומה נגד הזרוע החזקה יותר של המלקחים, בולם את התקדמות היריב, מפר את תכניותיו ומנצל את השתבשות־ארגונו כדי להוציא את יחידתו מהמיצר תוך אבידות קטנות מאוד. גם מבחינות נוספות יש בפרשת „ההתקפה על העמדה המרכזית" מעין סמל למערכות עתידות שלו כמצביא בחזית האפריקאית.

דרך אגב, בפרשה זאת יש לשים לב גם לחולשה היסודית של מערכת־ההגנה הקוית הצרפתית. על־אף חוזק הביצורים, מתגלה שהיא רגישה ביותר לחדירה תקיפת־החלטה, והיא מתמוטטת כולה ברגע שנפרצה במקום אחד.

בפרקים ראשונים אלה של הספר, אנו עדים לא רק למבצעיו הראשונים כמפקד מחלקה או פלוגה, אלא אף להתפתחותה הכללית של

הטקטיקה בתקופה זו. ניתן להבחין כיצד בחודשים הראשונים של המלחמה שולט עדיין כוח־האש המסורתי של חיל־הרגלים; כיצד מכוון כל המבנה לתכלית האחת: להפעלת המספר הגדול־ביותר האפשרי של רובים בקו־האש. דבר זה מתבטא במחלקות הגדולות, בנות 50 האיש, ובהפעלתן של כל יחידות־המשנה — ארבע המחלקות שבפלוגה, וארבע הפלוגות שבגדוד — בקו הראשון.

לאחר זמן, יכולים אנו לראות כיצד הארטילריה הצרפתית משיגה את עליונותה על זו של הגרמנים; כיצד היא בולמת את תנופת־הרגלים; כיצד חשיבותה בשדה־הקרב משתוה לזו של אש־הרובים המקובצת ומתחילה עולה עליה; כיצד החייל הרגלי הוכרח לחפש מחסה בתוך האדמה. מהרמה של מ"מ ומ"פ יכולים אנו לראות גם את תהליך הקפאת מלחמת־התנועה — בגלל מערכת־לוגיסטית ומערכת־קשר שלא היו מסוגלות לשאת אותה. כבר בפרשות־הקרב הראשונות מתרבות והולכות טענותיו של רומל על חוסר אוכל, תחמושת, וחוסר סיוע ארטילרי. וכך, בסוף פרק זה, מתפתח לנגד עינינו השלב הראשון של מלחמת־עמדות. ניתן לראות כיצד גובר והולך הערך של החפרות והמקלטים; כיצד בחיל־הרגלים חדל הרובה להיות נשק־היסוד היחיד ועולה חשיבותם של שני כלים חדשים — המקלע־הבינוני*) והרימון; כיצד, במקום התפיסה של התקפת הרגלים, החודרת לעומק וכובשת שטחים במלחמת התנועה — בא נוהג הפשיטות של פטרולים־לוחמים קטנים, במגמה לכבוש עמדה בודדת, או מספר מאות מטרים של חפרה בלבד; כיצד הלילה מופיע כגורם שחשיבותו עולה — במקביל לעלית עצמת־האש של שני הצדדים.

לשם הבנה מלאה של פרשות־הקרב שבחלקים א' וב' של הספר, עלינו לא להתעלם גם מהעדרם של מכשירים וכלים שהנם מקובלים כיום: הנשק האבטומטי הקל, המרגמות למיניהן, תותחי־חיל־הרגלים, ועוד גורם שהשפיע בהרבה על הטקטיקה של אותה התקופה — רמתו הנמוכה של הקשר והעדר מכשירי אלחוט.

2. המג"ד — ואורח פעולתו בהתקפה.

א. הגוף הפועל:

המפנה בדרכו של רומל בא עם העברתו ב־1917 לגדוד רגלים הררי. גדוד זה היה שונה במבנהו, בתפקידיו ובאורחי־הפעולה שלו, מגדודי־הרגלים

*) שהיה אז, כמובן, הצורה היחידה של המקלע, או "מכונת־היריה"; ועל כן ההגדרה "בינוני" טרם נודעה אז לגביו. — המער'.

התקינים של אותה תקופה. ארגונו: 6 פלוגות רובאיות ו־6 מחלקות מקלעים־בינוניים. במשך פעולותיו השונות, מתרחבת מסגרתו של הגדוד — כפי שאפשר ללמוד מתוך סיפורי־המעשה — והוא כולל, לפרקים (עקב סיפוחים), עד 16 פלוגות, מהן עד 6 פלוגות של מקלעים־בינוניים. מסופחות אליו יחידות ארטילריה, מהנדסים, קשר, פלוגות־סער מיוחדות. גם מבחינה לוגיסטית הריהו גדוד עצמאי למדי.

למעשה, מהוה גדוד וירטמברגי הררי זה — בניגוד גמור למקובל אז במבנה התקין של צבאות — מעין מסגרת אופרטיבית, אשר מתוכה מרכיבים מדי פעם לצורך מבצעים מסוימים צוותות־קרב שעצמתם גמישה. היחידה הבסיסית הנה אמנם הפלוגה, אך מטה־הגדוד מקים מדי פעם „אגרופי־משימה" חדשים, בעלי הרכב משתנה ומרכיב עליהם פיקוד מבצעי זמני.

מבנה הארגון־הקרבי ואורחו — הדרך של הרכבת צוותות־קרב ואגרופי־משימה מתוך המסגרת האופרטיבית הנתונה, במקום מבנה סטנדרטי וקבוע — הנם בלתי־רגילים ביותר לגבי תקופתה של מלחמת־העולם הראשונה, והם הפכו כידוע לדבר מקובל רק במלחמת־העולם השניה.

קיים דמיון מסויים בין מבנהו ודרכי־ארגונו של גדוד הררי זה לבין אלה של כמה מיחידות צה"ל — ואף עוצבותיו — במלחמת־העצמאות.

אופיו המיוחד של גדוד זה — אשר, כנראה, נבע מהיותו יחידה הררית ומיעודו כיחידת־סעד לפעולות־פריצה — הוא שהביא ודאי גם להיותו מורכב מכוח־אדם מובחר. יש להביא בחשבון גורם זה כדי להבין כראוי כמה מהמבצעים המתוארים בגוף הספר, מבצעים שאפשר היה להטילם רק על חיילים בעלי רמה גבוהה ביותר של אימון ורוח־קרב.

אופיו המיוחד של הגדוד הוא גם אשר פתח אפשרויות יוצאות־מגדר־הרגיל בפני רומל, אשר במסגרתו פעל למעשה בתפקיד הרבה יותר גבוה מכפי שהיה מקובל בצבא הגרמני להטיל על קצין בדרגתו הוא: בהיותו לויטננט קשיש (סגן) פיקד לעתים קרובות על כוח בעצמת צות־קרב גדודי — ולפרקים עמדו תחת פיקודו כוחות שעצמתם עלתה על זו של רגימנט רגיל.

ב. השטח:

כן אי־אפשר להעריך כראוי כמה ממבצעיו של רומל בלא להביא בחשבון באיזו מידה הסתייעו בתנאי קרקע מיוחדים במינם. הכוונה למבצעים המתוארים בחלק השלישי של הספר (ברומניה ובאיטליה), שהם דוגמאות של מלחמת־הרים לפי כל התכונות האופייניות לסוג זה של מלחמה. העיקריות שבתכונות אלו הן:

ריבוי המחסה הטבעי ודרכי הגישה־בהסתר; כתוצאה מכך — תוספת האפשרויות של תמרון מפתיע ליחידה מאומנת.

ריבוי עמדות־תצפית טובות, הן לסיור מוקדם, הן לארגון האש המסייעת ולניהולה, והן לצרכי הפיקוד בזמן הקרב.

אי יכולתו של המתגונן, במקרים רבים, לפתח מערך רצוף בשטח כזה. מכאן — ריכוז כוחות ההגנה בעיקר על הפסגות והרכסים השולטים.

ולעתים קרובות — הפקרת המדרונות הקדמיים והאחוריים, הואדיות והערוצים העוברים ומפציעים בין המשלטים השונים, או החזקה בכוחות חלשים בלבד.

הערך המכריע של משלטים גבוהים ושל ה„היאבקות על החזקה ברמות" בכלל, מצב שבו תפיסת צלע־הר או רכס החולשים באֵש על השטח הנמוך שמסביבם, גורמת להתמוטטות מערכת־הגנה ענפה שלמה.

בסיכום: פרשות־קרב כאלה מוכיחות — בניגוד לדעה המקובלת — שקרקע הררית עלולה לסייע לתוקף יותר מאשר למתגונן, בתנאי שאיכותו של הראשון (לוחם ומפקד כאחד) תהא איכות גבוהה.

ג. האויב:

כדי שלא להסיק מסקנות פזיזות מהצלחותיו המפתיעות של רומל יש לכלות בחוג ראיתנו גם את אופיים של יריביו ושל אורחי־פעולתם.

אורח־הלחימה הן של הצבא הרומני והן של הצבא האיטלקי — שעל התמודדות עמם מסופר בחלק השלישי של הספר — היה מיושן ופחות־גמיש אף מאלה של הצבא הצרפתי (ששימש להם דוגמא) והבריטי.

בהגנה השתמשו צבאות אלה, ברוב המקרים, במערך קוי בעל עומק לא־גדול. במידה שמערך־ההגנה „הועמק" — היה התיאום בין הקוים השונים רופף מאוד. בקרב דפנסיבי סמכו צבאות אלה בעיקר על הפעלת אמצעי־האש, בעוד שיסוד היזמה — שבמכות־נגד ובהתקפות־נגד — כמעט ואינו קיים. מערכת־ההגנה של צבאות אלה היתה לקויה באופן מיוחד בשטח אחד: בענין שימוש נכון במשמרות־קדמיים ובפטרולים בשטח־ההפקר. רבות מהצלחותיו של רומל אפשר לזקוף על חשבון חולשה זאת של יריבין.

בהתקפה השתמשו הרומנים והאיטלקים כאחד — ועד הסוף — בהסתערות המונית, ללא נסיון לפתח את דרכי התמרון, הגמישות והניידות שהשתמשו בהן יריביהם הגרמנים.

לעולם לא נוכל להבין את הטקטיקה של צבא מסוים ואת יכולת־הקרב שלו בנפרד מטיבו היסודי. המחנות הרומניים והאיטלקיים היו מורכבים

ברוב רובם מאיכרים — ובמעוטם מפועלים — דלי־חינוך אשר לגבי רבים מהם ספק אם אמנם ראו כעניינם־הם את הענין שלמענו לחמו. כן רבצה שם, כנראה, תהום נפשית בין הקצין לבין החייל (עדות לכך: פרשות הכניעה ההמונית, למשל, של גופי־צבא איטלקיים שלמים, בני אלפי אנשים, בתנאים טקטיים שלא הצדיקו בשום אופן התנהגות כזאת — כניעה, המוצעת ע״י החיילים בניגוד לרצון מפקדיהם. בפרקים האחרונים של הספר מסופר אפילו על הריגת קצינים איטלקיים ע״י חייליהם הם, כשניסו הראשונים להתנגד לכניעה).

החולשה הנפשית העמוקה של היריב, חולשתו הטאקטית ורמת־הלחימה הנמוכה שלו — כל אלה היו גורם לא־מבוטל בנצחונותיה של יחידתו של רומל.

ד. המבצעים:

החלק האחרון של הספר, המתאר פעולות במסגרת צות־קרב גדודי ובמסגרת גדולה מזו, אינו ראוי לקריאה בלבד אלא אף ללימוד מדוקדק. הוא כולל שפע רב של נסיון טקטי מעשי, המתבטא בהערכות, בשיקולים, בהכרעות ובפקודות של רומל בשלבים ובמפנים חשובים של הקרבות המתוארים. כן כולל הוא מספר מבצעים שהם עצמם עשויים לשמש דוגמאות־מופת של השראה טקטית ותכנון מקורי בלתי־שכיח. הכונה במיוחד לשתי פעולות־ההתקפה נגד ההר קושנה, בחזית הרומנית. הראשונה היתה הדגמה קלאסית לתכסיסי ההסתננות, ונשענה על תכנון קפדני ומדוקדק, על ניצול פני השטח, ועל מחסה הלילה, בלי להזדקק לסיוע שיחרוג מתחום האמצעים העומדים לרשות חיל־הרגלים עצמו. השניה — מפגינה את אותם התכסיסים והתפיסה, בשלב גבוה עוד יותר, כשהם משולבים בסיוע־אש התואם תיאום מדויק.

בין ה„פעולות־לדוגמא" יש למנות גם את הפריצה של מערכת ביצורי־קולובראט, את הכיבוש של הר קוק, ובמיוחד — את פרשת הקרב ליד יבסצק ואת כיבוש ההר קראגונצה (הסתננות בין שני מערכי־אויב, וקרב בשתי הזיתות בבת־אחת). עוד ידובר להלן על הדמיון שבין תכניתו של רומל לקרב זה — לבין גלגולי תכניתו לפריצה של מערכת־גאזאלה במדבר המערבי.

נודעת חשיבות לכל פרשות־הקרב האחרונות האלו (אשר נתרחשו במסגרת האופנסיבה הגרמנית־האוסטרית הידועה של קאפרייט — „מערכת קאפוראטו"), כיון שניתן להפיק מהן לקח בשתי נקודות עיקריות. האחת: הן מראות כיצד שרשרת של פרצות טקטיות — ניתן לפתחה עד כדי

הבקעה אופרטיבית עמוקה. והשניה: הן משמשות דוגמא לכך שהנהגה תקיפה ותכניתית של יחידה לא־גדולה — המנצלת כל הישג טקטי לשם רדיפת האויב עד־חרמה — עשויה להשפיע אף על גורלה של מערכת־רבתי שלמה.

ה. הלקח:

כאמור, כוללות פרשות־הקרב (בעיקר אלו שבחלק השלישי של הספר) עושר רב של פרטים הראויים לתשומת־לב. אולם, מתוך כל השפע הזה יש צורך להעלות ולהבליט מספר עיקרים, שהיו היסוד באמנות־הפיקוד של רומל בתקופה ההיא — ונשארו (כפי שיתואר להלן) גם עיקרי־הנהגתו שעה שפיקד על גופים אופרטיביים גדולים. הנקודות בלקח־הקרב שבמבצעים המתוארים הן:

א. דרך־לחימה:

1. סיור מדוקדק לפני ההתקפה. פעולה זאת מבוצעת ע״י לימוד יסודי של המפה, ע״י תצפית אישית של המפקד במשקפת — וגם ע״י שיגור פטרולי־סיור רבים בהנהגת מפקדים מוכשרים־במיוחד, אשר ברוב המקרים קשורים קשר בלתי־אמצעי (בתקופה ההיא — בטלפון) עם מפקד הפעולה.

2. מציאת מקום־התורפה. כל פעולת הסיור מוקדשת לבדיקה (ענפה) של מערך האויב, ולחיפוש אחר אותו מקום־התורפה (פתח במערך, גישה מוסתרת עד עמדת־ההסתערות וכדומה), אשר ינוצל ניצול בזק ברגע שהודעה על הימצאו תגיע אל מפקד הפעולה.

3. ההפתעה — ציר תכנית ההתקפה. בכל תכניותיו מתאמץ רומל להשיג את ההפתעה. וזאת: בראש וראשונה, ע״י כך שאינו כפוף לשגרה כלל וכלל. כמעט מעולם אין הוא חוזר על אורח־פעולה מסוים רק משום שההוא הצליח בידיו בפעם הקודמת. אמנם, בדרך כלל מכוון הוא את המהלומה תמיד אל האגף והעורף של היריב — אך במסיבות מתאימות אינו נרתע אף מהתקפה חזיתית, תוך כדי מאמץ ליצור „אגף מלאכותי", ע״י חדירה בחוליה החלשה־במיוחד שבמערך האויב. אכן, הוא גמיש עד־מאוד בדרכי־השגת־ההפתעה ע״י צורה זו או אחרת של התקפה — אולם עם זאת יש לו מספר אמצעים קבועים שהוא חוזר על השימוש בהם, בלא שדבר זה יזיק למבצעיו.

4. בחירת אזור־היערכות קרוב ככל־האפשר אל מערך־האויב — לפעמים עד־כדי זהות בין עמדת־ההיערכות ועמדת ההסתערות. ברוב פרשות־הקרב המתוארות הוא משתדל לקרב את יחידותיו — תחת

מחסה השטח והלילה ללא קרב־אש וללא הכנה ארטילרית ארוכה — עד אל מרחק קצר ביותר מקוי־ההתגוננות של האויב. מרחקים של 300 מ׳, או אפילו של 150 מ׳, היו מקובלים והמהלומה הונחתה על האויב עוד קודם שיכול היה הלז להפעיל את תכנית־האש שלו כראוי.

5. לכידת מוצבים קידמיים של האויב. תנאי־מוקדם לאורח־הפעולה שצוין לעיל הוא לכידתם, בשקט, של מוצבים קידמיים אשר לאויב חדירה דרכם או ביניהם. דוגמא ללכידה אנו מוצאים בהתקפה השניה על הר קושנה ובפריצת מערכת ביצורי־קולובראט פעם שניה, ואילו דוגמא לחדירה — בהתקפה הראשונה על הר קושנה.

6. הטעיה. את יתרון־ההפתעה משיג רומל ע״י שימוש רב בהטעיות. אחת מדרכי־ההטעיה שלו הנה — שינוי מהיר של עמדת־ההיערכות, לאחר שריתק את תשומת הלב של האויב לכיוון עמדת־ההיערכות ה„ראשונה״. דרך אחרת, שהיתה מקובלת מאוד עליו, היא הטעיה ע״י אש לאורך גזרה רחבה — ולא אחת — לאחר שדרג־ההלם התחיל בהסתערות — הופך הוא את הדרג־המרתק ליחידת־הטעיה.

7. קביעת מאמץ־עיקרי ברור וריכוז הכוחות בו. בכל הפעולות המתוארות בולטת העובדה שלאחר שמצא את מקום־התורפה במערך־האויב — ולפיו תכנן את תכניתו — הוא מכון את המאמץ־העיקרי באורח נמרץ ביותר. דבר זה מתבטא בריכוז האש, המכינה והמרתקת, וגם בארגון ההלם ובשימוש בעתודות. רומל מסרב סירוב מוחלט לפצל את כוחו־הוא, ומטיל את כל התפקידים אשר אינם כלולים במאמץ־העיקרי על יחידות בעלות עצמה הקטנה ככל־האפשר; במקביל לכך הריהו שואף תמיד לפצל את כוח יריבו ולהכותו חלקים־חלקים.

8. ארגון האש. הארגון המדויק והמפורט ביותר לפני ההתקפה של אמצעי־האש המסייעים השונים הוא אחד המקורות להצלחותיו. העקרון המדריך אותו בפעולה זאת הוא: ריכוז מכסימלי של האש בגזרה צרה, לחיפוי על הכוח המבצע את הפריצה (לעתים: לאחר שכבר השתמש באש זו למטרות הטעיה), ופיזור האש על גזרה רחבה, לצרכי ריתוק והטעיה אחרי שהפריצה הצליחה. אמצעי־האש שעמדו לרשותו ברוב מבצעיו היו המקלעים־הבינוניים (אשר בשנתיים הראשונות של המלחמה כונו „מכונות־יריה״ ואח״כ כונו „מכ״י כבדות״) ובשלב האחרון של המלחמה — גם מקלעים־קלים. ע״י כך שהוא־עצמו הציבם והיקצה להם משימות מדויקות, הריהו משיג תוצאות־ריתוק בלתי־רגילות. יחד עם זאת הוא יודע לנצל על הצד הטוב־ביותר גם אמצעי־אש אחרים. השילוב של אש מרגמות ואש מקלעים־בינוניים בהתקפה

השניה על הר קושנה, וכן תיאומו עם חיל־התותחנים בפריצה של מערכת־קולובראט, יכולים לשמש כדוגמה לכך.

9. ארגון ההלם. כדבר־של־קבע הריהו מחלק, ברוב מבצעיו, את כוח־ההלם לשני חלקים. האחד — הפורץ את הפריצה ההתחלית. כוח זה הנו תמיד בעל עצמה מספרית חלשה, ברם הוא מורכב מיחידות קטנות מובחרות (על־פי־רוב — לא יותר משתים עד שלוש כיתות). כוח פורץ זה מיועד לנצל את תוצאות מהלומת־האש הכבדה, המאורגנת־מראש, בגזרת פריצתם — או את פני־השטח, את הסתר־הלילה, ואת תוצאותיה של הטעיה.

הכוח השני נועד להבקעה בעומק. בכוח מבקיע זה הוא מרכז את רוב עצמתו, וע״י כך הוא משיג, על־פי־רוב, תוצאות כה מכריעות. יחידות מיוחדות מופקדות כדבר־של־קבע להבטחת אגפי הפריצה — כדי לאפשר הבקעה עמוקה ככל האפשר. ברוב המקרים אין יחידתו עוסקת ב„קיפול" רחב יותר של הקו הראשון לאחר שנפרץ אלא מניחה תפקיד זה לעתודות של הפיקוד־האופרטיבי אשר אתו תואם דבר זה מראש.

10. ניצול עד חרמה. אחת התכונות האופיניות־ביותר שלו כמפקד־רגלים — מאלו שהכשירוהו לשמש, בעתיד, כמצביא־שריון גדול — היא התכונה, „להחזיק בידה של אֵלת־הנצחון, משהצלחת פעם לתפסה" (לפי ניסוחו־הוא). משהצליח לבצע הבקעה — ממשיך הוא ברדיפה הנמרצת ביותר בלי לחכות לתגבורת, בלי לדאוג יתר־על־המידה לעורקי־התחבורה ולסכנת ניתוק. העיקרון שהוא אוחז בו בשלב זה: מהירות ההתקדמות וקיום היזמה שקולים כנגד עצמת־הכוח ואף עולים עליה. בתקופות כאלו של ניצול־ההצלחה והמרדף, הריהו סוחט מאנשיו את טיפת־הכוח האחרונה ממש, ומחזיקם בתנועה אף עשרות שעות ללא מנוחה. אכן, תודות לכך הוא אוסף את הפירות המפתיעים ביותר, תוך חסכון גדול ביותר של כוחו־הוא. הדוגמה הבולטת ביותר הנה, היומים (ומשהו) הראשונים של האופנסיבה ליד טולמין*). כאשר יחידתו של רומל, בעצמה של גדוד חלש, מתקדמת לעומק 18 ק״מ, עולה לגובה 2.400 מטר (!) ויורדת שוב ב־800 מטר; ובמשך אותן 52 השעות היא שובה 9000 חיילים ו־150 קצינים איטלקיים, וכן 81 תותחים; ואילו נפגעיה־היא אינם אלא ששה הרוגים ושלושה פצועים בלבד.

*) מערכה נודעת זו, בסוף אוקטובר 1917, זכתה לשמות הרבה: אצל הצרפתים והאנגלים הריהי מכֻנה „מערכת־קאפורטו"; אצל האיטלקים — „סטה־קומונה"; אצל הגרמנים — „אופנסיבת־טולמין"; ואצל האוסטרים — „מערכת־קארפראַיט".

3. עיקרי אורח־ההגנה.

שלא־בצדק סבורים רבים כי ניהולה של פעולה תוקפנית — הוא בלבד „הצד החזק" אצל רומל כמפקד. את ההוכחה להיפוכו של דבר זה אנו מוצאים בעיקר בתיאור של קרב־ההגנה בהר קושנה. בקרב זה נאלצת יחידתו — לאחר שכבשה את המשלט — להדוף במשך יממה התקפות־נגד רומניות, בלתי־פוסקות ותכניתיות. מפרשה זו מתברר, שרומל לא זו בלבד שהגיע מעצמו אל אותם הכללים של התגוננות־גמישה בעומק, שניסחום באותה תקופה אנשי־התיאוריה של המטה־הכללי הגרמני, אלא אף ידע לפתח מעקרונות כלליים את דרך־הלחימה המיוהדת לו (בהגנה לא פחות מבהתקפה). עיקרי דרך זו הם:

1. פינויו של שטח אשר איננו מסייע לביצוע־המשימה.

המטרה העיקרית של ההגנה איננה שמירה בעלמא על שטח — אלא, בראש וראשונה, שבירת כוח ההתקפה של האויב ומניעתו מהשגת מטרתו־הוא. אכן, משנאלץ רומל לעבור להגנה אין הוא נרתע מלסגת ממשלטים שכבשם במאמץ רב זמן קצר לפני כן — כל־עוד אין הם דרושים לחיזוק מערך־ההתגוננות שלו.

2. גם בהתגוננות — סיור מדוקדק.

כבהתקפה, כן בהגנה, לא חסך רומל שום מאמץ שנדרש כדי להשיג את הידיעות המדויקות ביותר, הן על הקרקע והן על היערכותם של כוחות־האויב וכוונותיה. למטרה זו השתמש, לא פחות מבמבצעים היזומים, באמצעי חקירה ובדיקה אישיים, וכן ברשת פטרולים ענפה.

3. גם בהגנה — הטעיה.

מתכסיסי־ההתקפה שלו־עצמו הסיק את המסקנה ההגיונית לגבי אורח ההגנה שנקט בו: להסתיר מפני האויב, עד הרגע האחרון, את מערכו־הוא ואת תכנית־האש שלו; לפתות את היריב להיערכות ולקביעת מאמץ־עיקרי שאינם הולמים את המציאות. בהגנה על הר קושנה השתמש באמצעים פשוטים להשגת מגמה זו: כגון — הדלקת מדורות, אשר משכו את אש־הארטילריה של האויב ויצרו אצל זה האחרון תמונה בלתי־נכונה באשר לחלוקת כוחותיו של יריבו.

4. ביצורים יסודיים.

בכל פרשות־הקרב שבספר, גם באלו היזומות, מתבלטת ההקפדה הגדולה שלו על העיקרים הפשוטים: „זעה חוסכת דם" ;„האת הוא כלי־נשק השוה בחשיבותו לרובה". על אחת כמה וכמה — בהתגוננות. הוא לא

נרתע מלגזול מיחידתו את מנוחת הלילה — כדי להגיע להתחפרות הטובה ככל האפשר.

5. פיקוח ישיר של המפקד על תכנית־האש — ובמיוחד, תיאום הדוק עם הארטילריה.

פרט אחד בפרשת־הקרב הנ"ל — המעיד על החשבת עריכתה של האש בהגנה — ראוי לתשומת לב: לאחר כמה ימים של פעולות־התקפה ללא מנוחה — כאשר יחידתו עוברת להגנה — הריהו מוַתר על שנת־הלילה שלו כדי לפקח אישית על הצבת המקלעים־הבינוניים וכדי לבדוק בדיקה מדויקת את תכנית־האש אשר לכל יחידת־משנה. באותה הזדמנות הוא משתמש ב„מלכודות־אש": כלומר, משיכת הסתערות־האויב לעבר משלט מסוים, שכלפיו הוכנה מראש מהלומת־אש של כל הכלים; ולאחר מכן — הכנסת האויב לתוך אזור־פגיעתה של מהלומה זאת, ע"י נסיגה מהירה מן המשלט.

לציון מיוחד ראוי התיאום של „אש־הסכנה" של הארטילריה ע"י „שיטת המרובעים", בלי שיעמדו לרשותו קציני־תצפית קדמיים ורשת־קשר מפותחת; שוב, דרך שהפכה מקובלת למדי אחר־כך — אבל אז היתה כגדר חידוש.

6. ארגון יסודי של מוצבים קידמיים.

היות ורומל השיג לא־פעם את נצחונותיו בהתקפה תודות לחוסר־ערנותם וארגונם הלקוי של המוצבים הקידמיים של האויב — הקפיד הוא במיוחד על יציבותו של חלק זה במערך ההגנה שלו. וזאת, כדי לגזול מהיריב כל יתרון של הפתעה, לבלום את קצב התקדמותו ולשבש את היערכותו.

7. מוצבים מועטים — אבל מדורגים־בעומק ומשלימים זה־את־זה.

בפרשת ההגנה על הר קושנה בולט ארגון של שלושה מוצבים היקפיים בלבד — המוקמים בנקודות־המפתח, מבחינה טופוגרפית וטקטית, של המערך כולו. מוצבים אלה מושתתים על רשת צפופה של כלים אבטומטיים (בינוניים וקלים) מצד אחד — ועל עצמה־מספרית חלשה־ביחס (ממחלקה עד שתי מחלקות) מצד שני. דבר זה מתאים התאמה מדויקת לעקרונות ההגנה הגמישה, שכוונתה להקריב להכנת־הארטילריה של היריב רק את המינימום של כוח חי.

8. הדגש על פעולה־יזומה — גם בהגנה.

כ־50 אחוז של כל כוחו נהג להשאיר בעתודה, למכות־הנגד. אחוז גבוה זה מתאפשר לו תודות לשטח ההררי וגם עקב היות הגזרה, שבה מחזיק גדוד, צרה־יחסית; אולם מהלך הקרב מראה, שהחלשה היחסית של

עמדות־ההתגוננות, לעומת האפשרות ל ס ת ו ם כל פרצה ע״י הנחתת מהלומת־נ ג ד מידית, היא־היא הדרך היעילה בהגנה, מכל מקום בתנאים שהיו קיימים אז.

4. תכונות המפקד.

מן הדין שתנוצל הקריאה בספר אף ליצירת תמונה של המפקד וסגולותיו — כדי להעריך את ה ש פ ע ת ם על המבצעים עצמם. הבולטות שבתכונות אלו הן:

1) ה ע ז ה. מן הקרב הראשון כמ״מ, בכפר הצרפתי בליד — ועד ההצלחות הגדולות בחזית האיטלקית — בולטת נכונותו ל ס כ ן הרבה כדי ל ה ש י ג הרבה. את דרכו בכל פעולה מציינים: היעדר הססנות; ניצול מהיר של כל אפשרות שצצה תוך כדי מהלך הקרב; שיקול עצמאי — תחת ציפיה פסיבית להוראות חדשות; סיכון זמני וחלקי של אנשיו תחת ויתור על מיצויו של סיכוי לנצחון מכריע (דוגמה לכך: ההתקפה השניה על הר ק ו ש נ ה, כשרומל מצעיד את יחידתו, דרך מסך־אש של הארטילריה שלו, כדי להשיג הבקעה עמוקה). אולם, מאידך גיסא, כמעט לעולם אין העזתו זו חורגת מתחומים מסוימים — תחומים, שהוא־עצמו הגדירם, בהיותו מצביא, כדלקמן:

„יש להבחין בין העזה טקטית ואופרטיבית לבין משחק־הפקר. מבצע נועז הוא זה אשר יש בו סיכוי להצלחה, ויחד עם זאת הוא משאיר בידי המפקד, גם במקרה של כשלון, כוח המספיק לטיפול בכל מצב שיתהוה. משחק מופקר, לעומת זאת, הוא מבצע אשר לא יוליכך אלא אל אחד מהשנים: אל הנצחון, או אל השמדת כוחותיך אתה*)״.

2) ח ו ש מ ע ש י. את התחומים להעזתו קובע חושו המעשי. אין הוא מטיפוס המפקדים המנסים „לשבור את הקיר בראשם״. על אף רצונו העז להשיג הכרעות, יודע הוא גם לשנות תכנית; להפסיק פעולה — ואפילו לותר עליה — אם ה מ ח י ר ו ה ת כ ל י ת אינם עומדים ביחס מתקבל־על־הדעת אחד־לרעהו.

3) ל י מ ו ד מ כ ש ל ו נ ו ת. אותו חוש־המעשה שלו הוא אשר גרם לו ש ל א י ת ע ל ם משגיאותיו־בעבר, ש י ח ק ו ר בסיבותיה של אי־הצלחה, ש י ת ק נ ן „בפעם הבאה״. סגולת ב ק ו ר ת ־ ע צ מ י ת — מהוה את המעצור הדרוש לתכונת ההעזה. ההעזה אמנם הכרחית למפקד, אך היא עלולה אף

*) מצוטט מספרו של רומל: „מלחמה ללא שנאה״.

להיות מסוכנת בלי שימצא לעומתה בלם זה המביא לשיווי־המשקל הרצוי.

4) בטחון עצמי. הערכתו את כיולתו, את ידיעותיו ואת נסיונו הוא — וכמו־כן הערכתו את התכונות האלו ביחידתו — הנה אחד היסודות לתכנונו של רומל לקראת כל מבצע ומבצע ולניהולו. על־כן אין הוא נרתע גם מפני משימות הנראות קשות ביותר. אולם, ברוב המקרים, אין בטחון־עצמי זה מעבירו, כאמור, על דעתו. כאשר הפרזה מסוימת בתכונה זו מביאה אותו, מדי־פעם, לידי סכנה של כשלון — יודע הוא להכיר בעובדה זאת, ולרסן את עצמו לעתיד בשיקולו הקר.

5) אומץ־רוח וסיכון אישי. הוא עצמו מציין שכל מפקד צריך לשאוף ל„מגע הבלתי־אמצעי והמתמיד עם התפתחויות הקרב". „אם המצביא ינהל את המבצע כאילו הוא משחק שח־מט — אין להמנע מכך כי יהפוך נוקשה בהלכתו; את מיטב התוצאות ישיג המפקד אשר השגותיו מתפתחות באופן חופשי, בהתאם לתנאים הממשיים של הקרב שמסביבו*). על המפקד לפקח, איפוא, אישית על ביצוע תכניותיו, להתערב גם תוך כדי מהלך הפעולה ולשנות את מהלכיה בהתאם להתפתחויות בלתי־נראות מראש. כן צריך הוא להימצא תמיד „קדימה", כי „הוא הנו המניע של הקרב". תורה זאת שניסחה כבר כשהיה מצביא, סיגל לעצמו עוד בהיותו מפקדן של יחידות קטנות ובינוניות של רגלים — ואף פעל לפיה. במסע־התקרבות הוא נמצא תמיד עם החוד. בעת ההתקפה הוא מתיצב מיד אחרי הדרג הפורץ את הפריצה ההתחלית. בהבקעה עמוקה נמצא הכוח העיקרי תחת פיקודו הישיר. בעת משבר הריהו מתערב אישית, גם אם לפעמים מסיחה התערבות זאת את דעתו מהתפקידים הרחבים־יותר של המפקד (דוגמה בולטת: הרדיפה אל טליאמנטו; קרב לונגרונה). כפי שאפשר ללמוד מדוגמאות אלה, הרי אומץ־רוחו האישי של רומל, ונכונותו לסכן את עצמו ולהתערב באופן ישיר במהלך הקרב, לא תמיד הנם לטובת המבצע בכללו; כי ע"י קבלו על עצמו תפקידים כגון מפקד־החוד, או אפילו כמקשר עם הגוף העיקרי, מאבד הוא לפעמים את השליטה על יחידתו.

5. יחס המפקד אל פקודיו.

במקצוע הצבאי, יותר מבכל מקצוע אחר, אין לכשרונו של העומד־בראש (המפקד) המשקל־המלא ללא מכשיר־הביצוע שלו — יחידתו. האופן בו הוא בונה, מפתח ומשכלל את המכשיר הזה קובע במידה רבה גם את אפשרות פיתוחם־בפועל של סגולותיו בתכנון ובניהול. את יחסו של רומל המפקד אל מכשירו אפשר לתאר לפי הציונים הבאים:

*) יאנג, „רומל" (ע' 22).

1) שכלולו המכסימלי של המכשיר.

עיקרי־היסוד של היחס בין המפקד לחייליו, כפי שראה אותם, הם: „על המפקד לשקוד בתמידות שגייסותיו יסגלו לעצמם את הידיעה והלקח הטקטיים החדישים ביותר — ולהבטיח כי יפעלו לפיהם. עליו לדאוג לכך, שהכפופים לו יהיו מאומנים בהתאם להתפתחות־הדברים החדישה ביותר. הצורה הטובה ביותר של סעד לחייל היא, רמת אימון מעולה — כי דבר זה חוסך אבידות שאינן נחוצות". את העיקר הזה מימש כבר בגדודו, כשם שמימש אותו אחר־כך ב„קורפוס־האפריקאי". בהפוגות בין הקרבות הוא דאג לשכלולים ולאימונים בלתי פוסקים, ולכן הצליח ליצור מכשיר מתאים, שלמעשה כאילו „התמזג" עם תכניותיו ומגמות הנהגתו והיה — בזמן הקרב — לשלמות אחת אתן.

2) דרישות נמרצות ממפקדי־המשנה.

התביעות הקשות ביותר הציג לקציניו ולסמליו. מצד אחד — נתן להם יד חפשית לפיתוח יזמתם־הם, אף מעבר לתחום הפקודות שקיבלון. מצד שני — לא השלים עם דבר שיש בו פחות מביצוע מדויק של הוראותיו. במקרים של ביצוע לקוי לא נרתע מן האמצעים החריפים ביותר (לדוגמה: ההתקפה על „העמדה המרכזית", כשהוא איים על מ"מ ביריה, משהיסס הלז להתקדם בעקבותיו).

החינוך היסודי והחמור למפקדי־המשנה — ורמתם הגבוהה, כתוצאה מחינוך זה — הם אחד היסודות להצלחותיו. רק חינוך זה איפשר ליחידות־הסתננות קטנות לפעול ברוחו־הוא — אף כשהן במרחק רב מפיקוד־הפעולה וללא קשר ישיר אתו — ולבצע את אותן הפריצות־ההתחליות שהתפתחו לפעולות־ההבקעה הגדולות. במיוחד בולט הדבר בכל הפעולות שבמסגרת האופנסיבה של טולמין.

3) היחס לחיילים.

כלפי אנשי־השורה התנהג לפי הכלל האנגלי העתיק: „כלפי החייל יש להתנהג כמו כלפי סוס־מרוץ: באורוה צריך לטפל בו כאילו שוויו אלפי לירות; ובשדה צריך לרכב עליו כאילו אינו שוה פרוטה". המאמצים הגופניים והנפשיים שדרש מחייליו יצאו מגדר הרגיל. בעיקר בולט הדבר בחלק השלישי של הספר: מסעות של ימים ולילות רצופים, ללא כל הפוגה, בשטח הררי קשה ביותר, עם מטען כבד של נשק ותחמושת, כמעט ללא הספקה מסודרת. העובדה שיחידותיו היו מסוגלות מבחינת אימונן ורוחן לעמוד בדרישות כאלו — היא מקור הישגיו הטקטיים, והיא תנאי מוקדם להצלחת הכססי חיל־הרגלים החדישים בכלל. אולם מאידך גיסא, בולט מסיפור־

המעשה שיכולת בלתי־רגילה זו של חיילין צמחה משלושה מקורות: מאימונם המעולה; מהדאגה, אשר הוא ומפקדי־המשנה שלו דאגו לחיילים בכל רגע של הפוגה; ומהאמונה במפקדם, מהבטחון שכל מאמץ שהוא מטיל עליהם — הנו הכרחי ונשקל מדוקדקות מראש — וכי לא ידרש מהם שום מאמץ ושום קרבן מתוך קלות־דעת.

6. היחס בין המפקד והממונים עליו.

בידוע, שאף המוכשר שבמפקדים יכול להצליח רק בשני תנאים: האחד — שתקויים הבנה מלאה מצד הדרג הפיקודי הגבוה ממנו וינתן בעת הקרב סיועו המלא של דרג זה; והשני — שישאר הוא נאמן למסגרת אשר נקבעה ע"י הפיקוד הגבוה־יותר ויקיים קשר הדוק עמו — אם גם תוך פיתוח מכסימלי של יזמתו העצמית. היחסים בין רומל לבין מפקד גדודו — אשר כפי שכבר הוסבר שיחק למעשה תפקיד שהיה בבחינת „מפקד אופרטיבי" — מדגימים במידה רבה כללים אלה.

1) סיוע בלתי־נרתע וגמיש של המסגרת האופרטיבית לגוף הטקטי.

מפקד גדודו של רומל יודע להעריך נכונה את תכונות הקצין הצעיר ומטיל עליו תמיד תפקידים המתאימים לתכונות אלה. אולם, אם אמנם מוסר לו המפקד־האופרטיבי משימות קשות, יודע הוא גם להעמיד לרשות הפיקוד־הטקטי, לצורך הביצוע, את כל האמצעים שביכולתו להעלותם — וכן יודע הוא להגיב על הצלחותיו של זה האחרון ע"י הזרמה מידית של תגבורת, הגברת־סיוע־האש, דאגה להספקה, וכדומה.

2) יחסי אמון־הדדי בין פיקוד טקטי לבין זה האופרטיבי.

מובן מאליו, שהיחסים התקינים בין הדרגים הפיקודיים אינם ארגוניים ומנהלתיים בלבד. בסיפורי־המעשה שבספר, ניתן למצוא דוגמאות רבות של היחס הנכון בין הפיקוד הטקטי וזה האופרטיבי. הראשון מקבל כל משימה שמטילים עליו, וניגש אליה מתוך רצון כן לבצעה — גם אם הנה קשה ביותר, וגם אם היא דורשת מאמצים כבירים. מאידך גיסא, מתחשב הפיקוד־האופרטיבי במלוא־הרצינות בכל ערעור לגבי אפשרות ביצועו של תפקיד מסוים, שמפעם־לפעם נאלץ הפיקוד־הטקטי להגישו.

פרק ג׳

מהטקטיקה ה„קטנה" של חיל-הרגלים — אל הטקטיקה ה„גדולה" של שריון

1. ההקבלה במסיבות.

הקורא בספר זה, יפיק את מלוא התועלת ממנו רק אם ינסה, בעת ובעונה אחת, ללמוד מהמקורות השונים גם את מבצעיו של רומל במלחמת־העולם השניה. מי שעושה כן, יוכל לעמוד על שני חזיונות חשובים: הרציפות שבדרך הלחימה והמחשבה המבצעית של מפקד מסוים, ברמות פיקודיות שונות; וערכם הקבוע של עיקרי־יסוד מסוימים, ואפילו זירות־הקרבות וממדי־הביצוע הנם שונים בתכלית.

לכאורה, קשה להעלות על הדעת, שיש סמוכין בין המבצעים של יחידות־רגלים קטנות ובינוניות בשטח הררי, כמתוארים בספר זה, לבין אלו של פורמציות משורינות גדולות בשטח מישורי או מדברי. אולם המעיין, אחרי קריאה ב„חיל הרגלים תוקף", בפעולותיה של הדיביזיה המשורינת שבראשה פעל רומל בחזית צרפת (1940), ושל קורפוס־השריון ו„ארמית־השריון", שאותו ניהל בשנות 1941—43 באפריקה, מן ההכרח שיגיע למסקנות הבאות:

א. שוני במכשירים — אך זהות ביסודות הטקטיים. היסוד הטקטי שעליו הושתת חיל־הרגלים החדיש הנו האיזון בין ארבעה גורמי־הלחימה העיקריים: אש, הלם, ניידות והספקה. העיקרים שלפיהם פעל חיל־רגלים זה הם: יזמה־תוקפנית, הפתעה, תמרון מהיר וניצול נמרץ של ההצלחה. אכן, הרי אלה הם גם היסודות והעיקרים של חיל־השריון בשני הבדלים בלבד: הגדלת טוח הפעולה והגברת קצב הפעולה.

ב. על אף תכונותיו הגיאוגרפיות השונות לגמרי של שטח הררי לעומת אלה של שטח מישורי־מדברי יביא ניתוח מעמיק יותר לידי המסקנה, שהשפעת סוג הקרקע הראשון על הטקטיקה של חיל־הרגלים דומה במידה רבה להשפעת סוג הקרקע השני על אורחי־הלחימה של חיל־

השריון; דהינו, במגמות הגדלת יכולת התמרון — ועדיפות ההתקפה על ההגנה.

ג. דמיון בחולשות היריב. כפי שכבר צוין, הושגו רבות מהצלחותיו של רומל כמפקד־רגלים במלחמת־העולם הראשונה, בשל רפיונם הנפשי של יריביו ואורחי־הלחימה המיושנים שלהם. במלחמת־העולם השניה סייע לו שוב הגורם הראשון — הפעם, כמצביא־השריון — בנצחונותיו בחזית הצרפתית; ואילו השני — בהישגיו בחזית אפריקה. דרך אגב: רצה צחוק־הגורל, שאותן תכונות שליליות של הצבא האיטלקי, אשר מהן הפיק בשעתו, במלחמת־העולם הראשונה, תועלת כה רבה — נהיו לו ל„בלם" קבוע על דרכו במלחמת־העולם השניה, כשהאיטלקים הפכו מאויביו — לפקודיו...

2. ההקבלה באורח־הפעולה.

א. סמוכין לבעיות המבנה הקרבי. כבר הוזכר לעיל כי במלחמת־העולם הראשונה חרגו במבנן יחידות־המשנה של הגדוד ההררי בו שירת מהמסגרת הארגונית המקובלת במרבית הצבאות וגופי־הצבא באותה תקופה, בהיותן בנויות־מראש כ„צוותות־קרב" מעורבים. אין ספק, כי נסיון מוקדם זה שהיה לו באיגודם ובתיאומם של אמצעי־לחימה שונים וחילות שונים בגוף טקטי אחד, עמד לו בפקדו על גופי חיל־שריון. כי בהם ההרכבה באורח־נכון והתיאום הגמיש של צוותות־הקרב למשימות הנם אחד היסודות ואחד התנאים לכל הצלחה. אלא שעצם בעיות האיגוד לא היו עתה עוד אלו שבין פלוגות רובאיות לבין פלוגות מק"בים או מרגמות, פלוגות מהנדסים או פלוגות־סער — כי אם בין יחידות טנקים לבין חיל־רגלים, חיל־הנדסה־משוריין, ארטילריה־של־שדה, ונ"ט ונ"מ ממונעות.

ב. בין טקטיקה „זעירה" לבין טקטיקה „רבתי". קוי־דמיון שבין הקרבות שניהלם רומל בהיותו מפקד על מחלקה, פלוגה או גדוד לבין המערכות והמסעות שלו כמצביא אינם מתבטאים רק בהקבלות בנתוני־אויב, בארגון קרבי ובהשפעתם הדומה של סוגי־קרקע שונים. אף דרך־המחשבה ואורחי־הפעולה, שסיגלם לעצמו במלחמת־העולם הראשונה, מופיעים במבצעיו במלחמת־העולם השניה כמעט ללא שינוי מהותי, אלא רק תוך הרחבה והתאמה לתנאים המעשיים של טוחים מוגדלים, קצב־פעולה מוגבר ושדה־קרב אחר ושונה. המתעמק בפעולותיו בזירות צרפת ואפריקה במלחמת־העולם השניה, לא זו בלבד שימצא בהן במידה רבה, אותם עקרונות שנתגלמו בפרשות־הקרב שב„חיל־הרגלים תוקף" — אלא, במקרים לא מעטים, יגלה בהן אפילו אותם הרעיונות הטקטיים.

1) מהירות, הפתעה, יזמה־תוקפנית רצופה — מחפות

על חולשה כמותית; דרג הפריצה ההתחלית חלש בעצמתו — וכוחו בתמרון הנמרץ.

כמפקד־רגלים, מימש את העקרון הזה כפי שנוכל ללמוד בעיקר מההתקפה השניה על הר קושנה, ובמיוחד — משרשרת מבצעיו לשבירת החזית האיטלקית, במסגרת האופנסיבה של טולמין.

עקרון זה מימש רומל שוב, כמפקד הדיביזיה־המשוריינת השביעית בחזית צרפת, בפרצו את ה„המשך" של קו־מג'ינו, ב־15 במאי 1940, ליד קלרפיי ובפריצות נוספות ליד לאנדרסי ולה־קאטו, לשם הבטחת המעברים, על הנהר סאמבר. בפעולות אלו השתמש בעיקר בשנים מגדודי־השריון שלו ובחלק מגדוד קלעי־האופנוע שלו, כשהכוח העיקרי של הדיביזיה שלו, ובו חיל־הרגלים וחיל־התותחנים הממונע, נשאר מאחור. גם הפעם, כמו באופנסיבה ליד טולמין הנ"ל מימי מלחמת־העולם הראשונה, הריהו משיג אותן תוצאות מכריעות ע"י תמרון תקיף־החלטה ונמרץ של כוח קטן־יחסית, אך מהיר, בפעלו נגד אויב העדיף במספר (ומכמה בחינות אף בחימוש), אולם מאומן באורחי־לחימה מיושנים ומזועזע מבחינה נפשית. התוצאות: הבקעה לעומק רב — 45 ק"מ במשך יומים; שלל רב — 10.000 שבויים, 100 טנקים, 30 משוריינים, 27 תותחים; אבידות מצומצמות ביותר לגייסותיו הוא — 35 הרוגים ו־59 פצועים. כמפקד הקורפוס האפריקאי הוא מימש עקרון זה שוב, מיד עם הגיעו לזירה החדשה: בניגוד להשערות הבריטיות ובניגוד להוראות הממונים עליו, הוא מכריח את הבריטים — ע"י שרשרת מכות מצומצמות אך נמרצות, ע"י תנועות־איגוף שאותן מבצעים חלקים קטנים של הדיביזיה־הקלה ה־5 ושל הדיביזיה המשוריינת ה־15, וכן ע"י הטעיות באמצעות דמאי־טנקים — לפנות את קירינאיקה כולה. תוך כמה שבועות, באביב 1941, הצליח ליטול את היזמה לידיו, לאלץ את הצבא הבריטי — אשר איים במסע־תנופה על טריפולי — לחזור להגנה על מצרים. אי־אפשר, אמנם, לנתק עובדה זו מהנסיבות האסטרטגיות הכלליות והרחבות יותר (למשל, העברת חלק גדול מהכוחות הבריטיים ליון, ואח"כ לעיראק ולסוריה), ברם עיקרו של הישג זה, וגם של הדיפת התקפת־הנגד הבריטית ע"י סולום, הוא פועל יוצא מהמחשבה הטקטית אשר רומל גיבשה כבר במלחמת־העולם הראשונה ושאפשר לנסחה, במשפט אחד, כדלקמן: טובה מהלומה נועזת בכוחות חלשים נגד אויב עדיף אבל בלתי־מוכן — וניצולו של ההישג ההתחלי עד חרמה — מההמתנה לתגבורת ולעדיפות־החומרית, כשנמסר בידי האויב יתרון הזמן לתכונה ולהתארגנות.

ואפשר אפילו לומר שיש סמוכין בין הקרב הראשון שלו כמ"מ, ליד

הכפר בליד, לבין הנצחונות הראשונים שלו כגנרל הממונה על פורמציה משורינת בחזיתות המערב ובאפריקה.

2) תכסיסי פריצת מערך מבוצר. מפרשות הקרב המתוארות ב„חיל־הרגלים תוקף", אנו למדים שהוא ידע — ע"י תמרון מהיר וניצול זריז של כל האפשרויות — לא רק לפעול נגד אויב בלתי מוכן לתגובה אלא אף היה מסוגל להתגבר על מערך מאורגן וחזק. רב היה הדמיון בין הדרכים בהן השתמש כמג"ד־רגלים בהתקפות על העמדה המרכזית הצרפתית בארגונים, על הר קושנה ברומניה, במערכת־קולובראט והר־קוק באיטליה — לבין אורח־הפעולה בו נקט בלכידת מבצרים בהיותו מפקד־דיביזית־שריון בצרפת, ואח"כ מפקד ה„קורפוס־האפריקאי": מערכת ביצורי־השדה של סאן־ואלרי, והמבצר שארבורג ב־1940 בצרפת; ומבצר טוברוק, בשנת 1942 באפריקה. ואלו הדרכים: הטעיות בחזית רחבה, קביעה נחרצת של מאמץ־עיקרי בגזרה צרה; ריכוז כל אמצעי־האש*) אל גזרת המאמץ העיקרי; פריצה התחלית בכוחות קטנים מעולים — והבקעה לעומק בעתודות מרוכזות ובתקיפות רבה ביותר.

3) הטעית האויב: עמדת־היערכות ומאמץ־עיקרי מדומים. לדרכי־פעולה בדוקות אלו, שהשימוש בהן בולט כבר מתוך פרשות־הקרב המובאות בספר זה, חייב היה אח"כ המצביא שפעל במדבר המערבי חלק גדול של הצלחותיו (בשטח המדברי הקלו הכוחות הממונעים במיוחד על השימוש בדרכי פעולה אלו). במיוחד בולטים קוי־פעולה אלה במערכה שהיתה אולי המוצלחת שבמערכותיו: ההתגברות על מערך־ההגנה הבריטי בגאזאלה. בעצם יסודה של המערכה על גאזאלה, אנו מוצאים אותו מהלך אופייני שבולט ברבות מההתקפות המתוארות כאן: את גוף הגייסות המשמש במציאות כ„רתק" (במערכת־גאזאלה הוא מורכב מדיביזיות רגלים איטלקיות בתחום המערבי של זירת־הקרבות) מביים רומל כמאמץ־עיקרי, כביכול. ע"י כך מופנית תשומת־לבו של היריב לכיוון ה„רתק" — ומוסחת מן המאמץ־העיקרי האמיתי (מאמץ זה, המבוצע ע"י אגרוף של חמש דיביזיות משורינות, מכוון לאיגוף עמוק ולחדירה בעורף האויב בין שתי מערכות ההגנה שלו — מערכת גאזאלה מצד אחד ומערכת טוברוק מצד שני). הקורא בספר זה ימצא דמיון מפתיע בין תכנית־התקפה זו לבין ההתקפה

*) אמצעי־האש: במלחמת־העולם הראשונה, ביחידת־הרגלים בעיקר המק"בים; במלחמת־העולם השניה — ארטילרית־השדה, הארטילריה הבינונית וחיל־האויר, ובעיקר מפציצי־הצלילה.

על מערך־ההגנה האיטלקי ליד יבסצ׳ק — הר־קראגונצה, שאף היא היתה מכוונת לחדירה אל בין שני מערכי־ההגנה של האויב. תכנית מבקשת־גדולות זו של התקפה על מערך־גאזאלה אינה מצליחה, בשל מהלומות־הנגד של השריון הבריטי כלפי הכוחות אשר רומל הפעיל במאמץ־העיקרי. אז מגלה המצביא אותה התכונה אשר גילה — בקנה־מידה גדול יותר — בשעתו, כמפקד יחידה קטנה: היערכות חדשה של הכוחות; שינוי גמור של המאמץ העיקרי ע״י הטלת תפקידי תמרון והלם על חלק מה„רתק״, וקביעת כיוון חדש לאותו חלק של הכוח אשר שימש לפני כן דרג הולם ומתמרן.

4) **ניצול ההצלחה — ורדיפה עד חרמה.** כשם שהצלחותיו של רומל כמפקד יחידת חיל־הרגלים — בעיקר בשרשרת מבצעיו שבמסגרת ה„אופנסיבה־של־טולמין״ — חרגו לעתים משגרת הישגים טקטיים מקומיים, והיו להישגים המשפיעים על המצב האופר־טיבי של המערכה כולה — תודות לרדיפה הבלתי־נרתעת, עד קצה־גבול־היכולת, המבוצעת לאחר הבקעת מערך־היריב — כן היו מגיעים נצחונותיו האופרטיביים של רומל המצביא במדבר המערבי לחשיבות אסטרטגית מאותה סיבה עצמה. אכן, התנאים המיוחדים של **המדבר** המערבי (מיעוט של צירי־תנועה מפותחים — ועם זאת, ריבוי האפשרויות לרדיפה **אוגפת**), וכן מהירותם של **החילות** המשוריינים והממונעים, שהיו כלי־הלחימה העיקרי בחזית זו, איפשרו ניצול רב ומהיר יותר של הצלחה; אך לעומת זאת נתקל רומל, כמצביא־חיל־שריון, **בבלם**, שלא הכירו באותה מידה בהיותו מפקדה של יחידת־רגלים קטנה או בינונית. הריהו — גבול היכולת הלוגיסטית, בעיקר באשר **להספקת הדלק**.

5) **ניהול תוקפני של פעולות התגוננות ונסיגה.** העקרון שסיגל לעצמו רומל כבר כמ״מ, כמ״פ וכמג״ד — שההתקפה **היא** ההגנה התכליתית ביותר, וגם בצורות־הקרב של ההתגוננות ושל הנסיגה **אין** להחמיץ כל אפשרות לפיתוח יזמה דינמית — עקרון זה מימש רומל, כמצביא במדבר המערבי, פעמים רבות. יצוין, כי הכלל, שעליו שמר עפ״י כמפקד יחידת־רגלים קטנה או בינונית בקרב־הגנה — להחזיק **ברזרבה** גדולה עד כמה שאפשר לצורך מכות־נגד והתקפות־נגד, ולהפעיל חלק קטן ככל האפשר של הכוחות להתגוננות **סטטית** בלבד — כלל זה לובש **במלחמת־המנוע** של **המדבר** צורה מיוחדת מבחינת **חלוקת** התפקידים הבין־חילית: על חיל־הרגלים **הבלתי**־ממונע הוטלה מפעם לפעם

ההחזקה במערכים הסטטיים ובו בזמן נשמרו כל הכוחות המשוריינים והממונעים, כולל ארטילריה ניידת וכלים נ"ט ניידים, כאגרוף מרוכז אחד לתגובות היזומות.

6) התקפת־הנגד האוגפת מול האופנסיבה של קנינגהם בחורף 1941. התקפת־הנגד השניה הנועזת, שבוצעה רק שבוע ימים אחרי המסע של קנינגהם, הסתיימה בהצלחה חלקית, שגזלה מהבריטים הרבה מהישגיהם הקודמים והטילה אותם ממרסה אל־ברגה חזרה לקו עין־גזלה — ביר־אל־חכים. התקפות־נגד אלו הנן בבחינת חזרה — בקנה־מידה גדול יותר ומותאמות לתנאי־הקרב המיוחדים של הזירה — על תכסיסי ההתגוננות הדינמיים, המתוארים בספרו, בהם נקט בשעתו רומל בחזית הצרפתית, הרומנית והאיטלקית.

פרשת־הקרב, המכונה „התקפה על העמדה המרכזית" (בה מתואר כיצד רומל, כמ"פ, מחלץ את יחידתו ממצב נואש שנתהוה עקב התקדמותו הנועזת־למדי — ע"י מכה־יזומה, המבטיחה את הנסיגה), אף היא כמעין „הקדמה" סמלית לניהול מערכות־הנסיגה הגדולות ע"י רומל באפריקה, בחורף 1942־43, שעה שכוחות הציר הוקפו ע"י הצבת הגדולה של עלית־הגייסות האנגלו־אמריקאיים בחופי אלג'יר ומרוקו — מזה, ושל התקדמות הארמיה השמינית — מזה. אותה שעה עלה בידי רומל לדחות, לפחות, את המפלה שהיתה מובטחת לו. בסופו של דבר עלה בידו למנוע, במשך זמן ממושך־למדי, הכרעות טקטיות ואופרטיביות לטובת בנות־הברית, ולשמור אף חלק מהגייסות הבלתי־ממונעים שבצבאו מפני כיתור והשמדה. הוא משיג זאת ע"י מכות־נגד, לחיפוי על הנסיגה הארוכה מאל־עלמיין עד אל טוניסיה, וגם על־ידי התקפות־נגד אופרטיביות, כגון המבצע הנודע של מיצר־קַסֶרִין.

3. סמוכין במהותו של הניהול הטקטי והאופרטיבי.

כל אותן התכונות המציינות את אורח הפיקוד ואת ההנהגה של רומל במלחמת־העולם הראשונה, והמתבלטות בספר „חיל־הרגלים תוקף", כבר צויינו כאן: העזה, אומץ־רוח, נכונות, סיכון־עצמי, בטחון־עצמי, חוש מעשי ולימוד מכשלונות, דרישות נמרצות לגבי מפקד־המשנה ודאגה לאיש־השורה. לכל אותן תכונות נשאר רומל נאמן גם בהיותו מצביא.

תנאיה של מלחמת־מדבר ממונעת נתנו, כאמור, אפשרות רחבה־במיוחד לאורח־פיקודו של רומל, שהיא דרך התערבות אישית וישירה; על־

כן מצוי הוא תמיד במכונית־הפיקוד שלו, בטנק או במטוס־קישור, ביחידות־החלוץ ובנקודות־הכובד של המערכה.

אולם יש לציין — כפי שאפשר ללמוד מספר זה — כי כשם שהצדדים השליליים של אורח־ניהול זה (לעומת הצדדים החיוביים שלו) התבלטו כב־אצל המפקד הטקטי, הרי הם חלו עוד ביתר־שאת, ובקנה־מידה גדול יותר אצל המפקד האופרטיבי. כשם שרומל המג״ד מאבד לא־פעם את השליטה על יחידותיו בגלל התערבותו האישית היתרה בפרט מסויים של הקרב, כן קורה עמו כזאת אף בהיותו מצביא. הדוגמה המפורסמת לכך היא, אבדו את השליטה על גייסותיו בזמן התקפת־הנגד של גנרל קנינגהם על צבאו, בחורף 1941־42, כאשר רומל עוסק בניהול יחידות־שריון טקטיות — בעוד קצין־המבצעים שבמטהו קובע תחתיו את המהלכים האופרטיביים המכריעים.

4. היחס בין המפקד לבין הממונים עליו.

ההצלחות של רומל, כמפקד־הטקטי, במלחמת־העולם הראשונה היו במידה רבה, כאמור, תוצאה של ההרמוניה המוחלטת בינו לבין הפיקוד, שהיה ממונה עליו ישירות, ושל הסיוע הבלתי־נרתע והגמיש שניתן לו ע״י הלה; ואילו הכשלונות — ולבסוף המפלה — של רומל המצביא בחזית האפריקאית, היו, כמסתבר, במידה מסויימת תוצאה של העדר תיאום כזה — או, גדולה מזו, תוצאה של סתירה מתמדת בין הפיקוד האופרטיבי (במקרה זה — רומל) לבין הפיקוד האסטרטגי.

גורמים אסטרטגיים: העדיפות האוירית והימית של בנות־הברית — וכתוצאה מזה, עדיפותן הלוגיסטית הכללית — וכן החלוקה הנכונה יותר על־ידן, ובזמן הנכון, של כוחות־היבשה בין הזירות השונות — או בעית קביעת המאמץ העיקרי האסטרטגי — הן אשר קבעו, בסופו של דבר, את גורלה של החזית האפריקאית. בפתרון כל הבעיות האלה הצליח — ביסוד, וברוב המקרים — הפיקוד העליון של בנות־הברית, ואילו הפיקוד העליון הגרמני נכשל בו. חוסר הערכה נכונה לחשיבות החזית האפריקאית, במהלכה של המלחמה בכללה, התבטא בהקצאת כוחות שהיתה בלתי נכונה מבחינת הזמן והמרחב, ובסופו של דבר — אף בהתערבותו האישית של היטלר במערכת אל־עלמיין, בזמן נסיגתו של ה„קורפוס האפריקאי״. כל ההתגלויות הצבאיות הללו של חולשת הדיקטטורה הנאצית הוסיפו אף הם להכשיל את פעולותיו של רומל המצביא — כפי שהגדיר זאת הוא בעצמו: „הגם שההישגים הטקטיים שלנו בכל החזיתות היו מעולים, הרי חסר הבסיס האסטרטגי היציב אשר יכוון את יכולתם הטקטית לאפיק הנכון״.

• •
•

לימוד נכון של פרשות־קרב לפי קורות פעלם של צבאות אחרים מותנה בשני תנאי־יסוד. האחד — התעמקות בחומר העובדתי, מתוך עמידה הן על פ ר ט י הביצוע והן על קווי־ההתפתחות ה ר ח ב י ם. ואולם את מלוא־התועלת מלימוד העובדות ניתן להפיק רק אם יקויים תנאי ש נ י: הבחנה בין עיקר וטפל, ובין נסיון שיש להסיק ממנו על הכלל לבין נסיון שהיה תלוי במסיבות ובנתונים מסויימים ו מ י ו ח ד י ם. יכולת־הסתייגות זו — היא אשר מבדילה בין ה ע ת ק ה חסרת־ברכה לבין לימוד יוצר.

ניתן ללמוד רבות מספר זה: מדרכו של רומל כמפקד, ומהתפתחות אורחות־הלחימה של חיל־הרגלים הגרמני במלחמת־העולם הראשונה — ואף מיחס־הגומלין שבין התחבולות הטקטיות של רומל כמפקד חיל־רגלים לבין המהלכים האופרטיביים שלו כמצביא־שריון. אולם לימוד זה חייב להיות מ ס ו י ג — ולא רק סיוג מקצועי, במובן הצר של המלה, לגבי נתוני־הזירה, האויב, מכשירי־הקרב וגורמים דומים לאלה.

חיילי־צה״ל ומפקדיו נתבעים לנצל כל מקור כדי להרבות דעת. אחד מן המקורות האלה הוא, ללא ספק, תולדותיו עשירי־הלקח של הצבא הגרמני, שאף ספרו של רומל עוסק באחת משלוחותיו. ואולם, תוך כדי לימוד ממקור זה דוקא, אַל להם לקוראים אנשי צה״ל להתעלם מסיוג, שאף הוא סיוג מקצועי ביסודו, אולם רחב ועמוק יותר: המהות של הצבא הגרמני — המשפיעה, בהכרה, על כל פרטי־המבנה, אורחות־הלחימה ודרכי־הביצוע. את מהותו זו בשתי מלחמות־העולם — ככלי־כיבוש, הרס ושיעבוד — אין לשכוח, גם אם לומדים אנו את לקחו המקצועי. וכדי שנדע לברור ולסגל את החיובי והחיוני שבאותו לקח — חייבת לעמוד לנגד עינינו דמותו של צבאנו אנו: מכשיר השחרור וההגנה העצמית.

תוכן העניינים:

חלק ראשון:

מלחמת התנועה בבלגיה ובצפון צרפת, 1914.

פרק ראשון:

היציאה לחזית, 1914

פרק שני:

קרבות ג'ן, יער דפיו ורמברקור

פרק שלישי:

קרב ליד מונבלינויל

חלק שני:

מלחמת-חפרות בארגון ובווגזים העיליים.

פרק רביעי:

גזרת הפלוגה בעמק שרלוט

פרק חמישי:

מלחמת חפרות בעמדת „המרפז" ובעמק שרלוט.

פרק ששי:

פשיטות בגזרת כיפת האלונים בווגזים, ב־1916.

חלק שלישי:

מלחמת תנופה ברומניה ובקרפטים 1917.

פרק שביעי:

ממעבר סקורדוק עד וידרה.

פרק שמיני:

הפעולות הראשונות נגד הר קושנה.

פרק תשיעי:

המשך הפעולות בהר קושנה,

פרק עשירי:

היום הראשון של האופנסיבה ליד טולמיין

זירת אירופה
במלחה'ע הראשונה
קוי החזית
בשנת 1917
רוסיה
מוסקבה
פטרוגראד
מוהילב
קיוב
אוקראינה
אודיסה
הים האזובי
קרים
הים השחור
ליטא
ריגה
וילנה
פינסק
קובל
לבוב
גליציה
פולין
ורשה
טננברג
דנציג
שבדיה
שטוקהולם
קריסטיאניה
דנמרק
קופנהאגן
הים הבלטי
הים הצפוני
אנגליה
לונדון
המבורג
גרמניה
הולנד
אמשטרדם
האג
בלגיה
בריסל
קלא
צרפת
פריס
רימס
ורדן
ננסי
בלפורט
שביצריה
וינה
בודפשט
אוסטריה-הונגריה
קפורטו
טריאסט
ונציה
פולה
איטליה
רומא
מרסל
קורסיקה
סרדיניה
הים התיכון
הים האדריאטי
בוסניה
בלגרד
סרביה
אלבניה
רומניה
בוקרשט
בסרביה
צ'רנוביץ
קונסטנצה
ורנה
בולגריה
סופיה
קושטה
בוספור
ים מרמרה
דרדנלים
סלוניקי
מונסטיר
יון
ברט
נ. דנובה
נ. דניפר
נ. ניימן
נ. וויסלה
נ. אלבה
נ. ריין
נ. דון
נ. וולגה

הוצאת "מערכות"

בסדרת

"כתבי מופת צבאיים"

הופיעו:

חכמת המלחמה

מאת: סון טסו (מהדורה שלישית)

עקרונות המלחמה

מאת: גנרל ק. פון־קלאוזביץ

(מהדורה שניה)

החייל הטוב

מאת: פילד־מרשל לורד ויול

*

בסדרת

"קונטרסים למקרא ולעיון"

הופיעו:

1. קרב כידונים
2. נידותו של לוחם
3. תותח מול טנק
4. שלושה קרבות לילה
5. גופי צבא — כיצד?
6. הפשיטה על סוללת חוף־הצוקים
7. רגלי מול שריון.

ספר זה מעלה את נסיונם המובהק של לחמת-הרגלים ושל החייל הרגלי עצמו. הספר מדגיש הדגשת-יתר את ערכה של ההתקפה כצורת הלחימה היחידה להשגת ההכרעה והנצחון. הרוח התוקפנית מודגשת לגבי לחימה בכל תנאי-קרקע ובכל יחס-כוחות, בין שהעדיפות היא לנו בין שהיא לאויב — או, שעה שקיים שויון-כוחות מוחלט.

תכונותיה של אמנות לחמת-הרגלים מוצאות ביטוין המלא בפרשיות ספר זה — בחינוך מנהיגים זוטרים, בגילוי יזמה, באימון יעיל, שמטרה ברורה לפניו, בשימוש הנכון של סוגי הנשק הרגלי ופני-הקרקע. מודגשת בו בספר המנהיגות הדינמית של חיל הרגלים — וראוי הוא על כן, שכל חייל רגלי וכל איש צה״ל יקרא בו בעיון.

מתוך דברי-הקדמה של **אלוף ח. לסקוב**

* * *